

Pravo na suđenje u razumnom roku

**Zbirka izabranih presuda
Evropskog suda za ljudska prava
u slučajevima protiv Bosne i Hercegovine,
Hrvatske, Makedonije, Slovenije i Srbije**

**uredila
Tea Gorjanc-Prelević**

Publikacija je objavljena u sklopu regionalnog projekta
***Dopunska obuka o ljudskim pravima za pravnike u državama nastalim na
teritoriji bivše Jugoslavije.***

Projekat je finansijski podržalo Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Norveške
preko Norveške narodne pomoći – Kancelarija za jugoistočnu Evropu u Beogradu.

Beogradski centar za ljudska prava zajedno sa partnerima *Centrom za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu*, *FORUM – centrom za strateško istraživanje i dokumentaciju* iz Skoplja, *Akcijom za ljudska prava* iz Podgorice i *Legalis* iz Zagreba implementira projekat.

Beogradski centar za ljudska prava

Centar za ljudska prava
Univerziteta u Sarajevu

PRAVO NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

Zbirka izabranih presuda Evropskog suda za ljudska prava u slučajevima protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Slovenije i Srbije

Uredila

Tea Gorjanc-Prelević

Izdavač

Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu

Zmaja od Bosne 8

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

www.hrc.unsa.ba

Za izdavača

Saša Madacki

Recenzent

prof. dr Nebojša Vučinić

sudija Evropskog suda za ljudska prava

Ilustracija na naslovnoj stranici

Jasper Greek Golangco

Tehnički uredila

Saliha Marković

Priprema za štampu

Magistrat, Sarajevo

Štampa

Štamparija Fojnica, Fojnica

ISBN 978-9958-541-01-8

Besplatan primjerak

Ova publikacija ne mora obavezno sadržavati stanovišta Norveškog ministarstva vanjskih poslova, Norveške narodne pomoći ili organizacija članica u implementaciji projekta. Mišljenja iznesena u publikaciji predstavljaju stavove autora.

Slobodno smijete: dijeliti – umnožavati, distribuirati i javnosti priopćavati djelo, te remiksirati – prerađivati djelo.

Uvjete vidjeti na <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>

Od svakog od uvjeta moguće je odstupiti, ako dobijete dopuštenje nositelja autorskog prava. Ništa u ovoj licenci ne narušava ili ograničava autorova moralna prava.

Pravo na suđenje u razumnom roku

Zbirka izabranih presuda
Evropskog suda za ljudska prava u slučajevima protiv
Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Slovenije i Srbije

uredila
mr Tea Gorjanc-Prelević

Sarajevo, 2009.

Sadržaj

Predgovor	9
Uvod	11
I Pregled prakse Evropskog suda za ljudska prava u primeni prava na suđenje u razumnom roku	15
1. Opšte napomene	15
2. GLAVA I: postupci za utvrđenje "građanskih prava i obaveza"	16
a) <i>Građanska prava ili obaveze</i>	16
b) <i>Postojanje prava ili obaveze u domaćem pravu</i>	20
c) <i>Postojanje spora u pogledu utvrđivanja građanskog prava ili obaveze</i>	21
3. GLAVA II: odlučivanje o "krivičnoj optužbi"	23
4. Kada počinje i kada se završava računanje roka	25
a) <i>Računanje roka u postupku za utvrđenje građanskih prava i obaveza</i>	25
b) <i>Računanje roka u postupku po krivičnoj optužbi</i>	27
5. Kriterijumi za odlučivanje o opravdanosti trajanja postupka	29
a) <i>Složenost predmeta</i>	29
b) <i>Ponašanje podnosioca predstavke</i>	31
c) <i>Ponašanje državnih organa</i>	35
<i>Pravo na sud – obaveza efikasnog izvršenja sudskih odluka</i>	39
d) <i>Značaj odlučivanja u predmetu za podnosioca predstavke</i>	41
6. Domaći pravni lekovi za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku	43

7. Naknada štete zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku	48
7.1 Primeri naknada nematerijalne štete dosuđenih u praksi Evropskog suda za ljudska prava za povredu prava na suđenje u razumnom roku	51
8. Zaključak	54
Literatura	55
II Parnični postupak	57
<i>Markoski protiv Republike Makedonije, 2007.</i>	59
<i>Parizov protiv Republike Makedonije, 2008.</i>	73
<i>Rizova protiv Republike Makedonije, 2006.</i>	91
<i>Grzinčič protiv Slovenije, 2007.</i>	107
<i>Bunčič protiv Slovenije, 2008.</i>	131
<i>Kaić i drugi protiv Hrvatske, 2008.</i>	145
<i>Napijalo protiv Hrvatske, 2003.</i>	155
<i>Uljar i ostali protiv Hrvatske, 2007.</i>	171
<i>Škare protiv Hrvatske, 2006.</i>	181
<i>Popović protiv Srbije, 2007.</i>	189
<i>V.A.M. protiv Srbije, 2007.</i>	199
<i>Mikulić protiv Hrvatske, 2002.</i>	229
<i>Ilinka Novaković i druge</i> (odluka Ustavnog suda BiH u predmetu br. AP 1097/04)	243
III Krivični postupak	255
<i>Camasso protiv Hrvatske, 2005.</i>	257
<i>Nankov protiv Republike Makedonije, 2007.</i>	265
<i>Acigköz protiv Slovenije, 2008.</i>	279
<i>Mamič br. 2 protiv Slovenije, 2006.</i>	289
IV Upravni postupak	301
<i>Dumanovski protiv Republike Makedonije, 2005.</i>	303
<i>Smoje protiv Hrvatske, 2007.</i>	317

<i>Štokalo i drugi protiv Hrvatske</i> , 2008.	331
<i>Zijad Pita</i> (odluka Ustavnog suda BiH u predmetu br. AP 1404/05)	347
V Izvršni postupak	359
<i>Jeličić protiv Bosne i Hercegovine</i> , 2006.	361
<i>Omerović protiv Hrvatske</i> , 2006.	377
<i>Pibernik protiv Hrvatske</i> , 2006.	387
<i>Jankulovski protiv Republike Makedonije</i> , 2008.	399
<i>Kačapor i druge protiv Srbije</i> , 2008.	413
<i>ZIT protiv Srbije</i> , 2007.	433
<i>Karadžić protiv Hrvatske</i> , 2005.	447
<i>Damnjanović protiv Srbije</i> , 2008.	463
VI Primeri odluka o poravnanju i okončanju postupka na osnovu jednostrane deklaracije vlade o prhvatanju odgovornosti za povredu prava	475
<i>Brđanin protiv Srbije</i> , 2009.	477
<i>Goran Živković protiv Srbije</i> , 2008.	481

Predgovor

Ova knjiga ukazuje na ljudsko pravo koje je protekle decenije bilo najviše kršeno kako u regionu, tako i u drugim evropskim državama. Najviše presuda Evropskog suda za ljudska prava donijetih u periodu 1998-2008. godine (28,9%) odnosi se upravo na pravo na suđenje u razumnom roku iz člana 6, st. 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima.* Više od polovine ukupnog broja presuda koje je ovaj Sud donio za posljednjih deset godina protiv država koje su nekada bile u sastavu SFR Jugoslavije, odnosi se na povredu prava na suđenje u razumnom roku.

U ovoj deceniji, prvo Hrvatska, zatim Makedonija, Slovenija, Srbija i Crna Gora uvode posebne pravne lijekove za zaštitu ovog prava, pošto je sud utvrdio da dotadašnja sredstva za njegovu zaštitu nijesu bila djelotvorna.

Ova knjiga može da pomogne primjenu novih zakonskih rješenja u regionu, tako što će olakšati upoređivanje domaćih predmeta sa odgovarajućom praksom Evropskog suda za ljudska prava. Knjiga predstavlja i dragocjen doprinos ostvarenju zahtjeva ovog suda da odluke državnih organa u pogledu zaštite prava na suđenje u razumnom roku budu usklađene sa njegovom praksom.

Pri tom ne treba zaboraviti da Konvencija, kao i ostali međunarodni ugovori o ljudskim pravima, predviđa samo minimalne standarde, pa državama ništa ne stoji na putu da obezbijede širu i bolju zaštitu onima koji su ugroženi i oštećeni nerazumnim odugovlačenjem u rješavanju o njihovim pravima i obavezama, odnosno optužbama protiv njih.

---

* "The European Court of Human Rights – Some Facts and Figures 1998-2008".

Zbirka pažljivo odabranih odluka sistematizovanih na način koji će omogućiti njihovu lakšu upotrebu u praksi i uvodni, sveobuhvatan pregled prakse Suda u zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, čine ovu knjigu izuzetno korisnom za sve koji primjenjuju pravo i smatram da bi je svakako trebalo uvrstiti kao obaveznu literaturu na specijalističkim studijama na pravnim fakultetima i za polaganje pravosudnog ispita.

U Strazburu, marta 2009.

Prof. dr Nebojša Vučinić,
sudija Evropskog suda za ljudska prava

Uvod

Knjiga sadrži izabrane presude Evropskog suda za ljudska prava o primeni prava na suđenje u razumnom roku protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Slovenije i Srbije, država nastalih na teritoriji bivše Jugoslavije, koje su nekad pripadale jedinstvenom pravnom sistemu, a čiji su pravni sistemi još uvek srodni.

Zajednička novina za pravnike ovih država je činjenica da je od trenutka prijema u članstvo Saveta Evrope, njihov pravni sistem dobio i nov izvor prava: Evropsku konvenciju za ljudska prava sa praksom Evropskog suda za ljudska prava, koji tumači Konvenciju, i to počev od 1960. godine, kada je ovaj Sud doneo prvu presudu. Pri tome, praksa Suda se donekle promenila i menja se i dalje, zajedno s razvojem evropskih demokratskih društava, tako da je i njeno redovno praćenje neophodno. Uvodni tekst, koji sadrži opšti pregled prakse Evropskog suda za ljudska prava u primeni prava na suđenje u razumnom roku, napisan je da bi pomogao sagledavanje postojećeg stanja prava u ovoj oblasti, pri čemu su naglašena zapažanja i utvrđenja Suda u odnosu na države u regionu.

Sudijama koji moraju poznavati i ovaj izvor prava, kao i drugim pravnicima u regionu, praksa Suda u Strazburu nije lako dostupna, budući da je na internetu istaknuta na engleskom i francuskom jeziku, a da države u regionu prevode samo one presude koje se odnose na njih. Zbog toga je cilj ove knjige da poveže zajedničko u tim presudama i podstakne praćenje razvoja prakse Suda na regionalnom nivou, koji opisuje slična činjenična stanja i to na jezicima koji su još uvek mnogima jednostavniji za razumevanje od engleskog i francuskog.

Trebalo bi da se problem kršenja prava na suđenje u razumnom roku u regionu smanjuje, jer su sve države preduzele mere za rešavanje problema zaostalih

predmeta i uvele nove, posebne pravne lekove za zaštitu ovog prava. Ipak, delotvornost novih pravnih lekova ostaje da se dokaže u praksi, a merilo za to će biti primena standarda iz prakse Evropskog suda za ljudska prava.

Od 358 presuda koje su do 2009. godine donete protiv država u regionu, a koje se odnose na pravo na suđenje u razumnom roku, izabrane su one koje sadrže specifična utvrđenja Suda. Presude *Grzinčić protiv Slovenije*, *Parizov protiv Makedonije* i *Kaić i drugi protiv Hrvatske*, u kojima je utvrđeno prekoračenje razumnog roka u parničnim postupcima, izabrane su pre svega jer se u njima analizira kvalitet pravnog leka koji su ove države nedavno uvele za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.

Tri presude predstavljaju slučajeve u kojima nije utvrđena povreda prava – u predmetu *Bunčić protiv Slovenije* razlog je neodgovorno ponašanje stranke u parničnom postupku; u presudi *Mamić protiv Slovenije br. 2*, dugotrajni krivični postupak je uprkos izvesnom odugovlačenju u radu sudova sveukupno ocenjen u granicama razumnog roka, dok je *Damnjanović protiv Srbije* redak primer pokušaja izvršenja odluke o starateljstvu nad decom, gde je Sud utvrdio da su državni organi efikasno postupali, iako presuda nije izvršena.

Presude su grupisane po vrstama postupaka u kojima se rešavalo o građanskom pravu ili obavezi, odnosno krivičnoj optužbi, jer se to čini najpreglednije. Izvršni postupci izdvojeni su u posebno poglavlje da bi se na njih skrenula pažnja, jer su upravo problemi u izvršenju pravosnažnih presuda, privremenih mera i konačnih upravnih akata, čest razlog utvrđivanja povrede ne samo prava na pravično suđenje, već i na mirno uživanje imovine, prava na dom i porodičan život u državama na teritoriji bivše Jugoslavije.

U ovu zbirku presuda Evropskog suda za ljudska prava uvrštene su i dve odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, zato što predstavljaju dobar primer primene standarda iz prakse Evropskog suda za ljudska prava na domaćem nivou. U odluci po apelaciji *Ilinke Novaković*, Ustavni sud BiH obrazlaže i sistem za izračunavanje naknade nematerijalne štete zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, citirajući pri tom postojeća merila iz prakse Evropskog suda. Na sugestiji da se objave i odluke Ustavnog suda BiH zahvaljujem gospodinu Farisu Vehaboviću, sudiji Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine.

Na kraju su predstavljeni i primeri odluke o poravnanju između države i podnosioca predstavki Evropskom sudu za ljudska prava, u nadi da će poravnanja postati

praksa, a suđenja izuzetak. U prvom slučaju do poravnania je došlo na osnovu sporazuma obe strane, dok je drugi slučaj primer okončanja postupka pred Sudom na osnovu jednostrane deklaracije vlade o priznanju kršenja prava i isplati naknade štete, uprkos nezadovoljstvu podnosioca predstavke ponudom države, kada Sud proceni da ponuda zadovoljava standarde njegove sudske prakse.

Ova knjiga je nastala zahvaljujući ideji sa sastanka sudija vrhovnih i ustavnih sudova iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore i Makedonije, koji su u Sarajevu u proleće 2008. godine, između ostalog, razgovarali i o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku. Sastanak je održan u okviru jedinstvenog regionalnog projekta "Dodatna obuka za pravnike u oblasti ljudskih prava" koji od 2002. godine zajedno sprovodi pet nevladinih organizacija, *Beogradski centar za ljudska prava* i partneri *Akcija za ljudska prava* iz Podgorice,¹ *Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu*, *Forum – centar za strateška istraživanja i dokumentaciju* iz Skoplja i *Legalis* iz Zagreba,² a u okviru koga je do 2009. godine preko hiljadu sudija, advokata, tužilaca i pravnika državne uprave i nevladinih organizacija iz regiona razmenilo iskustva u primeni evropskih standarda ljudskih prava.

Izvođenje projekta "Dopunska obuka o ljudskim pravima za pravnike u državama nastalim na teritoriji bivše Jugoslavije" i izdavanje ove knjige omogućili su Ministarstvo spoljnih poslova Kraljevine Norveške i kancelarija Norveške narodne pomoći u Beogradu, na čemu se zahvaljujem u ime organizacija koje su sarađivale na projektu.

Nadam se da će se knjiga pokazati korisnom onoliko koliko se to od nje očekuje.

U Podgorici, februara 2009.

mr Tea Gorjanc-Prelević

---

¹ *Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM)* učestvovao je u projektu do 2004. godine, kada ga je zamenila *Akcija*.

² *Hrvatski helsinški odbor* učestvovao je u projektu do 2008. godine, od kada ga je zamenio *Legalis*.

Napomena: Prevodi presuda objavljeni u ovoj knjizi, preuzeti su sa internet stranica Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske³; Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine⁴; Ministarstva pravde Republike Makedonije⁵, Zastupnika Republike Srbije pred Evropskim sudom za ljudska prava⁶ i Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.⁷ Presude protiv Republike Slovenije⁸ prevela je sa engleskog Nina Dobrković, a presude protiv Republike Makedonije radi lakšeg razumevanja pravnih termina prevele su sa engleskog originalnog teksta Tea Gorjanc - Prelević, Katarina Kalezić, Jelena Ilinčić i Lana Vukmirović – Mišić.

---

³ <http://www.pravosudje.hr>

⁴ <http://www.mhrr.gov.ba/OdlukePresude.html>

⁵ <http://www.pravda.gov.mk>

⁶ <http://www.zastupnik.sr.gov.yu>

⁷ <http://www.ccbh.ba/bos/odluke/>

⁸ Preuzete sa internet stranice Evropskog suda za ljudska prava:
<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/HUDOC/HUDOC+database/>

I

Pregled prakse Evropskog suda za ljudska prava u primeni prava na suđenje u razumnom roku

mr Tea Gorjanc-Prelević

1. Opšte napomene

Pravo na utvrđivanje građanskih prava i obaveza i odlučivanje o krivičnoj optužbi u razumnom roku jedna je od garancija prava na pravično suđenje, predviđena u prvoj rečenici člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima ("Konvencija")⁹:

"Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku ..."¹⁰

Ovo pravo je opšte poznato kao pravo na "suđenje" u razumnom roku jer se u praksi najčešće odnosi na postupanje sudova. Međutim, važno je imati u vidu da je Evropski sud za ljudska prava u svojoj dosadašnjoj praksi utvrdio da se ovo pravo primenjuje i na pretkrivični postupak i krivičnu istragu,¹¹ kao i na postupak pred upravnim organima.¹²

Država ima obavezu da uspostavi sistem u kome će svima u njenoj nadležnosti obezbediti prava i slobode iz Konvencije,¹³ pa tako i pravo da se do pravde u odlučivanju o građanskim pravima i obavezama i krivičnoj optužbi dolazi bez

⁹ *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, Rim, 04. 11. 1950.

¹⁰ Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i pratećih protokola, *Službeni list SCG – Međunarodni ugovori*, br. 9/2003, od 23. 12. 2003.

¹¹ *Stratégies et Communication and Dumoulin v. Belgium*, 2001; *Šubinski protiv Slovenije*, 2007.

¹² *Štokalo i drugi protiv Hrvatske*, 2008, st. 64.

¹³ "Visoke strane ugovornice jemče svakome u svojoj nadležnosti prava i slobode određene u Delu I ove konvencije" (član 1 Konvencije).

odlaganja koja bi ugrozila njenu delotvornost i kredibilitet.¹⁴ Ključ za razumevanje ovog prava leži u reči “razuman” rok. Nije reč samo o brzom suđenju, već o pravičnom postupku, koji u svetlu svih okolnosti, treba da dovede do pravilnog rešavanja pravno neizvesne situacije u razumnom vremenskom periodu.

Pravosuđe, organi državne uprave i ustavni sud moraju biti osposobljeni da obezbede pravnu sigurnost i vladavinu prava tako što će postupati pravilno i efikasno. Nedostatak sredstava ili hronična opterećenost predmetima nisu opravdanja koja državu oslobađaju odgovornosti pred Evropskim sudom za ljudska prava (u daljem tekstu, Sud).

Konvencija ne obavezuje državu da garancije prava na pravično suđenje iz njenog člana 6 (na nezavisan i nepristrasan sud, javnost rasprave, jednakost stranaka u postupku, itd.), pa tako i na suđenje u razumnom roku, primeni na sve postupke koji se sprovode pred državnim organima, već samo na one koji se mogu podvesti pod dve glave člana 6, građanskopravnu i krivičnu.

2. GLAVA I : postupci za utvrđenje “građanskih prava i obaveza”

Konvencija zahteva da se garancije iz čl. 6, st. 1, uključujući postupanje u razumnom roku, primenjuju u svim postupcima čiji je ishod odlučujući za utvrđenje “građanskih prava i obaveza”, o kojima se može smatrati da postoji spor i koja imaju uporište u domaćem pravu.

U nastavku se ovi elementi predstavljaju onako kako su definisani u praksi Suda.

a) Građanska prava ili obaveze

“Građanska prava i obaveze” je specifičan koncept, jedan od autonomnih pojmova koje Sud definiše u svojoj praksi. Načelno, to su prava i obaveze građanskopravne prirode, tj. ona koja spadaju u domen privatnog, a ne javnog prava.¹⁵ U dosadašnjoj praksi Suda, utvrđeno je da su “građanska prava i obaveze” po pravilu prava i

¹⁴ *H v. France*, 1989, st. 58.

¹⁵ Originalni engleski tekst Konvencije govori o “građanskim pravima i obavezama” (*civil rights and obligations*), dok francuski originalni tekst govori o pravima i obavezama “građanskopravne prirode” (*droits et obligations de caractère civil*). Vidi Janis, Key, Bradley, *European Human Rights Law – Text and Materials*, Oxford University Press, 2008, str. 740.

obaveze koja nastaju u međusobnim odnosima pravnih i fizičkih lica u oblasti građanskog ili privatnog prava – obligacija, stvarnog, naslednog, privrednog, porodičnog, radnog prava.¹⁶ Situacija se komplikuje u odnosu fizičkog ili pravnog lica i države, u oblastima koje spadaju u tzv. javno pravo i posebne državne nadležnosti. Komisija za ljudska prava¹⁷ utvrdila je da obaveza služenja vojske ili pravo na alternativnu civilnu službu ne spadaju u “građanska prava i obaveze” i definisala da “građanska prava i obaveze ne uključuju prava i obaveze koja se odnose na suštinu javnog prava i koja se uživaju u svojstvu građana, a ne privatnih pojedinaca”.¹⁸

Garancije pravičnog suđenja primenjuju se u postupku čiji je ishod odlučujući za utvrđivanje prava i obaveza građanskopravne, tj. privatnopravne prirode, bez obzira na to da li je država jedna od strana u postupku i koji organ i u kom postupku je nadležan da odlučuje u takvom predmetu.¹⁹ Za Sud je važna priroda prava, a ne da li je ono propisano zakonom koji se u državi smatra zakonom iz oblasti privatnog ili javnog prava.²⁰

Jedan od kriterijuma koji se primenjuje da bi se utvrdilo da li je u pitanju “građansko pravo” je ekonomski aspekt prava, tj. može li se izraziti u novcu.²¹ Međutim, postoje odstupanja od ovog kriterijuma, pogotovo u oblasti prava iz porodičnih odnosa, koji se ne mogu uvek novčano izraziti.²² U poslednje vreme,

---

¹⁶ *The right to a fair trial – A guide to the implementation of Article 6 of the European Convention on Human Rights*, Nuala Mole and Catharina Harby, Council of Europe, 2001, 2006.

¹⁷ Prvobitno su delovali i Evropska komisija za ljudska prava, kao prvostepeni organ i Evropski sud za ljudska prava, kao drugostepeni. Stupanjem na snagu Protokola br. 11 uz Konvenciju, 1.11.1998, Komisija je ukinuta, a Evropski sud za ljudska prava postao je stalni, jedinstveni organ na nivou Saveta Evrope za odlučivanje o primeni Konvencije.

¹⁸ *Nicolussi v. Austria*, odluka Komisije, 1987.

¹⁹ *Ringeisen v. Austria*, 1971, st. 94.

²⁰ *König v. Germany*, 1978, st. 89.

²¹ “Da bi pravo bilo ‘građansko pravo’ dovoljno je da je tužbeni zahtev moguće izraziti u novcu i da je zasnovan na povredi prava koja se takođe mogu novčano izraziti” (*Éditions Périscope v. France*, 1992, st. 40).

²² Član 6 se primenjuje na postupak za ostvarivanje roditeljskih prava oca deteta koje je majka dala na usvajanje bez očeve saglasnosti (*Keegan v. Ireland*, 1994, st. 57). Sud je utvrdio i da odnos između roditelja i dece čini suštinu “porodičnog života” i da nema sumnje da se u postupku povodom usvajanja radi o utvrđivanju “građanskog prava” (*H v. United Kingdom*, 1987, st. 69). U predmetu *Tomić protiv Srbije*, 2007, utvrđena je povreda čl. 6, st. 1 zbog neizvršavanja presude o poveravanju deteta majci.

Sud "otvara vrata" za primenu garancija pravičnog suđenja i na postupak u kome se odlučuje o pravu na obrazovanje, pogotovo ako je u državi omogućeno obraćanje sudovima za zaštitu ovog prava.²³

U nastavku su navedeni primeri "građanskih prava i obaveza", utvrđeni u dosadašnjoj praksi Suda:

- imovinska prava i obaveze (svojinska prava; potraživanja naknade štete protiv države i drugih pravnih i fizičkih lica);²⁴
- prava iz radnog odnosa (osim u slučaju državnih službenika, pod određenim okolnostima);²⁵
- pravo na obavljanje profesionalne delatnosti, lekara,²⁶ advokata,²⁷ sudije,²⁸ taksiste,²⁹ odnosno prava na dobijanje dozvole koja znatno utiče na obavljanje profesionalne, odnosno komercijalne delatnosti,³⁰

²³ Evropska komisija za ljudska prava je svojevremeno utvrdila da pravo na osnovno obrazovanje nije građansko pravo (*Dahlberg and Dahlberg v. Sweden*, 1994). U predmetu *Oršuš protiv Hrvatske*, 2008, o kome će raspravljati i Veliko veće, u prvostepenoj presudi prihvaćena je primena člana 6 na spor o pravu na zaštitu od diskriminacije u osnovnom obrazovanju bez ispitivanja ekonomskog aspekta ovog prava (vidi st. 43). Primarno je bilo to što je pravo predviđeno ustavom i što se može ostvariti pred redovnim sudovima. U postupcima u kojima se odlučuje o pravu na visoko obrazovanje, utvrđeno je da se član 6 primenjuje (*Emine Arac v. Turkey*, 2008, st. 23-25).

²⁴ Na primer, naknada štete zbog klevete: *Nogolica br. 2 protiv Hrvatske*, 2005, *Nogolica br. 3 protiv Hrvatske*, 2006; povraćaj poseda nad stanom, *Pibernik protiv Hrvatske*, 2006, ovde str. 387; *Ilić protiv Srbije*, 2007; spor o zakonitosti odluke o dodeli stana, *Škare protiv Hrvatske*, 2006, ovde str. 181; pravo na izdržavanje: *Bulović protiv Srbije*, 2008, *Mužević protiv Hrvatske*, 2006; naknada za ekpropisanu nepokretnost, *Vajagić protiv Hrvatske*, 2006; pravo na naknadu ili povraćaj imovine po osnovu denacionalizacije: *Štokalo i drugi protiv Hrvatske*, 2008, ovde str. 331; *Smoje protiv Hrvatske*, 2007; *Gerden v. Slovenia*, 2008; pravo na upotrebu prostorija crkve u državnom vlasništvu za potrebe verske službe, *Tserkva sela Sosulivka v. Ukraine*, 2008; pravo na naknadu štete po osnovu osiguranja, *Stojić protiv Hrvatske*, 2006; *Poje protiv Hrvatske*, 2006; pravo po osnovu nasleđivanja, *Klinar v. Slovenia*, 2008, itd.

²⁵ *Markoski protiv Makedonije*, 2007, ovde str. 59; izuzetak u pogledu državnih službenika vidi fusnotu 40.

²⁶ *König v. the Federal Republic of Germany*, 1978; *Le Compte, van Leuven and De Meyere v. Belgium*, 1981.

²⁷ *H. v. Belgium*, 1987, *De Moor v. Belgium*, 1994, *Šilc v. Slovenia*, 2006.

²⁸ *Olujčić protiv Hrvatske*, presuda od 5. 2. 2009. u trenutku štampanja knjige nije postala konačna.

²⁹ *Pudas v. Sweden*, app. no. 10426/83, 1987.

³⁰ Oduzimanje dozvole za točenje alkoholnih pića negativno je delovalo na vrednost preduzeća (restorana) i obavljanje privatne ekonomske aktivnosti - *Tre Traktor v. Sweden*, 1989; pravo na dozvolu za ribarenje lososa i morske pastrmke na određenom području *Posti and Rahko v. Finland*, 2002; pravo banke na dozvolu za rad, *Capital Bank AD v. Bulgaria*, 2005.

- pravo iz socijalnog osiguranja za slučaj nezaposlenosti i druga socijalna davanja;³¹
- pravo na vojnu penziju;³²
- pravo na zaštitu od diskriminacije zbog veroispovesti ili političkog mišljenja na tržištu rada;³³
- porodična prava – na utvrđivanje očinstva, na vršenje roditeljskih prava;³⁴
- pravo na registraciju udruženja;³⁵
- pravo na visoko obrazovanje;³⁶
- pravo na promenu prezimena,³⁷ itd.

Prava koja ostaju van domašaja garancija pravičnog suđenja su:

- poreske obaveze i zakonitost njihovog utvrđivanja (ali ne i poreske kazne);³⁸
- vojna obaveza;³⁹
- prava iz radnog odnosa državnih službenika onda kada im je zabranjen pristup sudu;⁴⁰

³¹ *Dumanovski protiv Makedonije*, ovde str. 303; *Deumeland v. Germany*, 1986. *Feldbrugge v. the Netherlands*, 1986.

³² *Tričković v. Slovenia*, app. no. 39914/98, 2001, st. 40.

³³ *Tinnelly & Sons Ltd and Others and McElduff and Others v. the United Kingdom*, 1998, st. 61 i 62; *Devlin v. the United Kingdom*, app. no.br. 29545/95, 2001.

³⁴ *Tomić protiv Srbije*, 2007, *Mikulić protiv Hrvatske*, 2002, *Jevremović protiv Srbije*, 2007, *V.A.M. protiv Srbije*, 2007, *H. v. United Kingdom*, 1987, *Keegan v. Ireland*, 1994. i dr.

³⁵ "Pravo na registraciju udruženja, koje na taj način stiče svojstvo pravnog lica i postaje nosilac prava i obaveza od značaja je za utvrđivanje građanskih prava njegovih osnivača, podnosilaca predstavke" (*APEH Üldözötteinek Szövetsége v. Hungary*, 2000, st. 36).

³⁶ *Emine Araç v. Turkey*, 2008, st. 23-25.

³⁷ *Mustafa v. France*, 2003. (citirano iz *Evropska konvencija o ljudskim pravima – vodič za praktičare*, Karen Rid, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2007, str. 87, fusnota 29).

³⁸ *Ferrazzini v. Italy*, app. no. 44759/98, 2002 (presuda Velikog veća, glasanje 11:6, što ukazuje na to da će se ubuduće praksa verovatno promeniti). Za poreske kazne, vidi u nastavku poglavlje "Krivična optužba", str. 24.

³⁹ *Nicolussi v. Austria*, odluka Komisije, 1987.

⁴⁰ Prema najnovijem stavu Suda, koji je sažeto predstavljen u presudi *Cvetković protiv Srbije*, 2008, st. 38, prepušteno je državama da definišu "oblasti državne službe koje podrazumevaju upotrebu diskrecionih ovlašćenja svojstvenih suverenitetu države, gde interesi pojedinca moraju biti po strani". Ako sama država isključi pristup sudu određenom krugu državnih službenika po pitanju radnih sporova, Sud će to prihvatiti, ali ako domaće pravo dozvoljava pristup sudu i osporavanje zakonitosti odluke o otpuštanju, kao u slučaju inspektora Cvetkovića koji je proglašen tehnološkim viškom, Sud prihvata da se u tom slučaju na takav postupak primenjuju garancije iz člana 6. Vidi i *Vilho Eskelinen and Others v. Finland*, 2007.

- izborna prava;⁴¹
- pravo na slobodu kretanja u okviru EU;⁴²
- pravo na azil;⁴³
- pravo stranaca na dozvolu boravka i prebivalište;⁴⁴
- pravo na državljanstvo i na dobijanje pasoša;⁴⁵
- pravo na zahtev za izuzeće sudije;⁴⁶
- pravo univerziteta, koji je javna ustanova, da obavlja delatnost;⁴⁷
- pravo sindikata da od poslodavca dobije informacije o zaposlenima,⁴⁸ itd.

b) Postojanje prava ili obaveze u domaćem pravu

Svrha člana 6 nije da obezbedi zaštitu novih prava, već da za utvrđivanje postojećih prava u domaćem pravnom sistemu obezbedi proceduralnu zaštitu. Zbog toga je važno da pravo na koje se poziva podnosilac predstavke postoji u domaćem pravu, bar u osnovi, tako da se to može argumentovano tvrditi. Na primer, povlastice koje se ostvaruju samo na osnovu diskrecionih ovlašćenja državnih organa ne predstavljaju priznato "pravo" u domaćem pravu.⁴⁹

U presudi *Štokalo i drugi protiv Hrvatske*, Sud je utvrdio da u Hrvatskoj nije priznato pravo na koje su se pozivali podnosioci predstavke u postupku po vanrednom pravnom leku i zato je odbio da taj postupak razmatra u svetlu člana 6.⁵⁰

---

⁴¹ *Pierre-Bloch v. France*, 1998.

⁴² *Adams and Benn v. United Kingdom*, 1997.

⁴³ *Maaouia v. France*, 2000.

⁴⁴ *Stojanka Ilić protiv Hrvatske*, odluka o dopuštenosti, 2000; *Tatjana Slivenko and Others v. Latvia*, odluka o dopuštenosti, 2002.

⁴⁵ *Peltonen v. Finland*, 1995.

⁴⁶ Kao proceduralno pravo, ono ne potpada pod čl. 6, st. 1, bez obzira da li se u postupku u kome odlučuje sudija čije se izuzeće zahteva utvrđuje građansko pravo ili odlučuje o krivičnoj optužbi (*Schreiber and Boetsch v. France*, odluka o dopuštenosti, 2003.)

⁴⁷ *Slavic University in Bulgaria & Others v. Bulgaria*, odluka o dopuštenosti, 2004.

⁴⁸ *Syndicat CFDT v. France*, odluka o dopuštenosti, 1987.

⁴⁹ Na primer, kada upravni organ ima diskreciono pravo da dodeli veći iznos socijalne pomoći (*Machatova v. Slovakia*, odluka o dopuštenosti 1997.), ili kada je oslobađanje od trškova u krivičnom postupku diskreciono pravo suda (*Masson and Van Zon v. the Netherlands*, 1995; st. 51.)

⁵⁰ *Štokalo i drugi protiv Hrvatske*, 2008, st. 46, vidi ovde str. 339.

c) Postojanje spora u pogledu utvrđivanja građanskog prava ili obaveze

Prilikom ocene da li se u određenom slučaju primenjuju garancije člana 6, Sud zahteva da postoji spor oko građanskog prava ili obaveze.⁵¹ Taj spor mora biti "istinski i ozbiljan, može se odnositi ne samo na postojanje prava nego i na njegov opseg i način njegovog vršenja, na pravna i činjenična pitanja, i, konačno, rezultat postupka mora biti neposredno odlučujući za to pravo".⁵²

U pogledu prava svojine, garancija postupanja u razumnom roku primenjuje se i na postupke koji su od direktnog uticaja na obim i način vršenja svojinskih prava, kao na primer, postupak eksproprijacije,⁵³ denacionalizacije,⁵⁴ izdavanja dozvole za gradnju⁵⁵ i zaštite životne sredine.⁵⁶ U predmetu u kome je član 6 primenjen i na vanparnični postupak za uređenje međa, jer očigledno "nije bilo sporazuma", Sud je naglasio da reč "spor" ne treba tumačiti previše tehnički i formalno, već joj dati suštinsko značenje.⁵⁷

Na primer, spor nije postojao u slučaju u kome podnosioci predstavke nisu dobili zvanje registrovanog računovođe, pa su se protiv takve ocene žalili žalbenom odboru, pri čemu nisu istakli neregularnost postupka, već nesaglasnost sa ocenom. Sud je našao da postupak odgovara ocenjivanju na univerzitetu i da nesaglasnost s ocenom ne podrazumeva *spor* oko građanskih prava i obaveza.⁵⁸

U slučaju *Napijalo protiv Hrvatske*, hrvatska Vlada se protivila primeni čl. 6 Konvencije tvrdeći da spora nema u postupku u kome je podnosilac predstavke

---

⁵¹ Zašto to čini postaje jasnije kada se uoči razlika između dva originalna teksta Konvencije, engleskog i francuskog, u prvoj rečenici člana 6: engleski tekst govori o *utvrđivanju* građanskih prava i obaveza - *determination of his civil rights and obligations*, dok francuski govori o "*sporovima* o pravima i obavezama građanskopravnog karaktera" - *des contestations sur ses droits et obligations de caractère civil*.

⁵² *Napijalo protiv Hrvatske*, 2003, st. 46, ovde str. 162. U predmetu *Lecompte, Van Leuven, De Meyere v. Belgium*, 1981, radilo se o privremenoj suspenziji prava na obavljanje lekarske profesije u postupku pred lekarskom komorom, što je za Sud bilo dovoljno da zaključi da se radi o sporu o obimu vršenja prava.

⁵³ *Zanatta v. France*, 2000.

⁵⁴ *Štokalo i drugi protiv Hrvatske*, 2008.

⁵⁵ *Jacobsson v. Sweden*, 1989.

⁵⁶ *Zander v. Sweden*, 1993.

⁵⁷ *Debelić protiv Hrvatske*, 2006, st. 23.

⁵⁸ *Van Marle and others v. the Netherlands*, 1986, st. 31-37.

zahtevao od suda da deklarativno utvrdi da mu je državni organ u izvesnom periodu oduzeo pasoš, iako mu je neposredno pre toga pasoš bio vraćen. Sud je utvrdio da je ovakva sudska odluka bila značajna za utvrđenje tužbenog zahteva podnosioca predstavke u sporu za naknadu štete, pa je to opravdalo primenu člana 6 i na prvi postupak.⁵⁹

Garancije pravičnog suđenja, uključujući i pravo na postupanje u razumnom roku, primenjuju se na sve postupke u kojima se utvrđuje ili ostvaruje, tj. izvršavaju napred navedena građanska prava ili obaveze, u onoj fazi u kojoj se može smatrati da o njima postoji spor, odnosno da nisu u potpunosti utvrđena ili izvršena. Tako se, pored parničnog postupka, garancija postupanja u razumnom roku primenjuje i na:

- upravni postupak;⁶⁰
- izvršni postupak,⁶¹ koji uključuje i postupak upisa svojinskog prava u zemljišne knjige,⁶²
- vanparnični postupak,⁶³
- stečajni postupak,⁶⁴
- krivični postupak, u odnosu na postupak po imovinskopravnom zahtevu,⁶⁵
- disciplinski postupak,⁶⁶
- postupak pred Ustavnim sudom.⁶⁷

⁵⁹ *Napijalo protiv Hrvatske*, 2003, st. 44-50, ovde str. 161-162.

⁶⁰ Sud je kritikovao praksu Ustavnog suda Hrvatske da prilikom procene razumnog trajanja postupka u upravnim stvarima posmatra samo period koji je protekao od pokretanja upravnog spora, a ne i fazu postupka pred upravnim organima – *Štokalo i drugi protiv Hrvatske*, 2008, st. 64, ovde str. 343.

⁶¹ *Jeličić protiv Bosne i Hercegovine*, 2006, ovde str. 361 i drugi ovde objavljeni slučajevi.

⁶² *Buj v. Croatia*, 2006, st. 19.

⁶³ U predmetu *Debelić protiv Hrvatske*, 2006, utvrđeno je da je vanparnični postupak za uređenje međa bio odlučujući za utvrđenje obima vršenja svojinskog prava (st. 22-24). Za ostavinski postupak, vidi *Šakanović v. Slovenia*, 2007, st. 35; *Klinar v. Slovenia*, 2008.

⁶⁴ *Kačapor i druge protiv Srbije*, 2008, ovde str. 413; *Sukobljević protiv Hrvatske*, 2006; *Marčić i 16 dr. protiv Srbije*, 2008.

⁶⁵ *Perez v. France*, 2004.

⁶⁶ Član 6 se primenjuje ako je postupak značajan za utvrđivanje prava na obavljanje profesije, npr. disciplinski postupak pred lekarskom (*König v. the Federal Republic of Germany*, 1978; *Le Compte, van Leuven and De Meyere v. Belgium*, 1981.) ili advokatskom komorom (*H. v. Belgium*, 1987, *Šilc v. Slovenia*, 2006) ili Sudskim savetom, u slučaju postupka razrješenja predsjednika Vrhovnog suda (*Olujić v. Croatia*, 5. 2. 2009, st. 43, presuda veća nije bila konačna u vreme štampanja ove knjige).

⁶⁷ *Olujić*, *ibid.*, *Tričković v. Slovenia*, 2001; *Škare protiv Hrvatske*, 2006, ovde str. 181.

Član 6 se ne primenjuje u postupku ekstradicije, odlučivanja o dobijanju azila⁶⁸ i drugim postupcima u kojima se ne utvrđuju građanska prava i obaveze.

3. GLAVA II: odlučivanje o "krivičnoj optužbi"

"Krivična optužba" je takođe specifičan pojam iz prakse Suda, koja ne podrazumeva isključivo optužnicu, odnosno optužni predlog, već se tumači šire. Sud primenjuje tri alternativna kriterijuma prilikom ocene da li se optužba u konkretnom slučaju može smatrati "krivičnom optužbom", u smislu člana 6 Konvencije:⁶⁹

1. *klasifikacija dela u domaćem pravu*

– ako je delo propisano kao krivično delo, garancije pravičnog suđenja se primenjuju na postupak u kome se procesuiraju lice koje se tereti za to delo;

2. *krivična priroda dela*

– ako je inkriminisano delo propisano kao prekršaj, koji se odnosi na neograničen broj lica, umesto na usko definisanu grupu ljudi, ili ako je takvo delo u drugim državama ugovornicama propisano kao krivično, ili ako je delo takvo da bi moglo da se procesuiraju i kao krivično i kao prekršaj, a u konkretnom slučaju je određeno da je prekršaj, i, uopšte, ako njegova priroda ili priroda postupka u kome se procesuiraju više "vuče" na krivičnu nego na disciplinsku stranu, Sud će odrediti da se u takvom postupku primenjuju garancije čl. 6,⁷⁰

3. *priroda i težina zaprećene sankcije*

– sankcije čija je svrha generalna prevencija (zastašivanje) i koje su kaznene prirode, po pravilu kazne lišavanja slobode, zahtevaju primenu garancija člana 6 na postupak u kome mogu biti izrečene.⁷¹

U praksi Suda, glavno razlikovanje prekršaja je na one koji se poistovećuju sa krivičnim delima i druge, koji se smatraju manje ozbiljnim i ne zahtevaju primenu garancija pravičnog suđenja u postupcima u kojima se procesuiraju.

⁶⁸ *Salgado v. Spain*, 2002; *Mamtkulov and Askarov v. Turkey*, 2005.

⁶⁹ *Engel and Others v. the Netherlands*, 1976, st. 82; *Lutz v. Germany*, 1987, st. 55; *Weber v. Switzerland*, 1990, st. 31-34; *Demicoli v. Malta*, 1991, st. 30-35.

⁷⁰ Sud je posebno detaljno razmotrio ovaj kriterijum u presudi Velikog veća *Ezeh and Connors v. the United Kingdom*, st. 100-107, 2003. Vidi i *Benham v. United Kingdom*, 1996.

⁷¹ Za izuzetak, u slučaju kada je, pod posebnim okolnostima, bilo moguće da se u slučaju neizvršenja novčana kazna pretvori u kratkotrajnu zatvorsku kaznu, o čemu u posebnom

Šta se, osim krivičnih dela, smatra krivičnom optužbom:

- po pravilu svi prekršaji remećenja javnog reda i mira, propisani u odnosu na neograničeni broj lica, za koji su predviđene novčane kazne (bez obzira da li su propisane i kazne zatvora ili se novčane kazne mogu pretvoriti u kazne zatvora);⁷²
- saobraćajni prekršaji;⁷³
- poreski prekršaji, ako je svrha sankcije generalna prevencija i kažnjavanje i ako novčana kazna može biti visoka⁷⁴ (npr. 30-50% dugovanog iznosa⁷⁵);
- novčana kazna za povredu tajnosti krivične istrage kada se primenjuje na stranku, a ne na pravnike profesionalce koji učestvuju u postupku.⁷⁶

Ne smatra se krivičnom optužbom:

- po pravilu, naplaćivanje poreza, uključujući i određivanje kamate za docnju prilikom plaćanja poreza,⁷⁷ osim ako nisu propisane posebno ozbiljne sankcije, kako je gore navedeno;
- novčana kazna za povredu tajnosti krivične istrage kada se primenjuje na pripadnike pravne profesije koji učestvuju u postupku;
- disciplinski prekršaji u okviru advokatske ili lekarske komore,⁷⁸ (osim ako sankcija nije oduzimanje prava na obavljanje profesije);⁷⁹
- prekršaj remećenja reda u sudnici, ako se kazna ne upisuje u krivičnu evidenciju, čak i ako novčana kazna može da se pretvori u kaznu zatvora kraćeg trajanja, a protiv odluke o kazni je moguće podneti žalbu sudu,⁸⁰

---

postupku odlučuje sud, takve okolnosti nisu dovele do zaključka da je u pitanju "krivična optužba" (*Ravnsborg v. Sweden*, 1994, st. 35).

⁷² *Lauko v. Slovakia*, 1998; *Kadubec v. Slovakia*, 1998.

⁷³ *Öztürk v. Germany*, 1984, st. 53; u ovom slučaju vozač je za prekršaj kažnjen sa svega 60 DEM, ali je Sud već na osnovu prirode dela i prirode i svrhe kazne utvrdio da se radi o "krivičnoj optužbi".

⁷⁴ *Janošević v. Sweden*, 2002.

⁷⁵ *Perin v. France*, odluka Komisije, 1992, *Benedoun v. France*, 1994.

⁷⁶ *Weber v. Switzerland*, 1990.

⁷⁷ *AGOSI v. the United Kingdom*, 1986; *Boofzheim v. France*, 2002.

⁷⁸ *Irwing Brown v. the United Kingdom*, odluka o dopuštenosti predstavke, 1998, iako je advokat u ovom slučaju kažnjen sa 10.000 funti.

⁷⁹ U tom slučaju, smatra se da je ugroženo građansko pravo, pa se po tom osnovu zahteva primena garancija iz člana 6 (*König v. Germany*, 1978; *De Moor v. Belgium*, 1994).

⁸⁰ *Ravnsborg v. Sweden*, 1994. i *Putz v. Austria*, 1996.

- disciplinski prekršaji u vojsci i zatvorima, osim ako za njih nije propisana ozbiljnija kazna lišavanja slobode, uskraćivanja prava na ranije puštanje na slobodu, odnosno dodavanja zatvorskih dana;⁸¹
- postupak po predlogu za ponavljanje postupka i drugim vanrednim pravnim lekovima koji imaju za cilj ponavljanje suđenja, poništavanje presude (i u cilju sprovođenja presude Evropskog suda za ljudska prava), zbog toga što krivična optužba više nije na snazi.⁸²

Oštećeni u krivičnom postupku ne mogu da se pozovu na garancije pravičnog suđenja iz čl. 6 Konvencije, jer se prava po tom osnovu garantuju samo onima koji su neposredno "optuženi".⁸³ Izuzetak je slučaj kada je ishod krivičnog postupka odlučujuće povezan sa imovinskopравnim zahtjevom, ako su oštećeni uložili takav zahtev.⁸⁴

4. Kada počinje i kada se završava računanje roka

Sud ispituje razumnost dužine trajanja postupka od datuma kada je uspostavljena njegova nadležnost u odnosu na državu protiv koje je predstavka podneta, tj. kada je Konvencija s aspekta Saveta Evrope stupila na snagu u odnosu na državu ugovornicu, ali pri tom uzima u obzir stanje postupka na taj dan i njegovo trajanje u prošlosti.⁸⁵ Međutim, država ne odgovara za odlaganja koja su skrivali državni organi pre datuma stupanja na snagu Konvencije u odnosu na državu.

a) Računanje roka u postupku za utvrđenje građanskih prava i obaveza

Dan podnošenja tužbe sudu po pravilu se smatra početkom roka u parničnom postupku.⁸⁶ Međutim, on može početi da teče i podnošenjem zahteva za određivanje

---

⁸¹ *Engel v. Netherlands*, 1976; *Ezeh and Connors v. United Kingdom*, 2003; *Campbell and Fell v. United Kingdom*, 1984. Vidi *Štitić protiv Hrvatske*, 2007, st. 56 i 61.

⁸² *Franz Fisher*, odluka o prihvatljivosti (dopuštenosti), app. no. 27569/02, 1993.

⁸³ Presude Velikog veća *Perez v. France*, 2004; *Ramsahai and others v. the Netherlands*, 2007, st. 359.

⁸⁴ *Ibid.* U Hrvatskoj i Srbiji je utvrđeno da i privatni tužilac u krivičnom postupku ima pravo da se poziva na zaštitu suđenja u razumnom roku, bez obzira na to da li je podneo imovinskopравni zahtev (Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, U-IIIvS-3511/2006, od 22. 10. 2008, "Narodne novine" br. 131/08; Odluka Ustavnog suda Republike Srbije, UŽ-372/2008, od 16. 10. 2008. godine).

⁸⁵ Na primer, vidi *Kaić i drugi protiv Hrvatske*, 2008, st. 14, ovde str. 148.

⁸⁶ Na primjer, *Markoski protiv Makedonije*, 2007, st. 27, ovde str. 65.

privremene mere, prigovora u izvršnom postupku, zahteva da se omogući svojstvo umešača u parnici, itd.⁸⁷ U upravnom postupku, rok u nekim slučajevima počinje od dana pokretanja upravnog postupka⁸⁸ ili podnošenja prigovora drugostepenom upravnom organu, zavisno od kada se, prema okolnostima slučaja, može smatrati da postoji spor.⁸⁹ U ostavinskom postupku, vreme se računa od trenutka kada je sud obavešten o smrti ostavioca, tj. od prijema smrtovnice u sudu.⁹⁰

Postupak se završava dostavljanjem konačne odluke stranki, što u građanskim stvarima znači ne samo pravosnažne odluke o meritumu, već i o troškovima postupka,⁹¹ i odluke po vanrednom pravnom leku, npr. reviziji, onda kada je ona dozvoljena.⁹² Postupak pred Ustavnim sudom, "čiji ishod može odlučujuće da utiče na građanska prava i obaveze",⁹³ odnosno na "ishod postupka pred nižim sudovima"⁹⁴ takođe ulazi u period koji se procenjuje. Ako je za ostvarenje prava utvrđenog pravosnažnom presudom potrebno sprovesti izvršni postupak, računa se i vreme do njegovog okončanja.⁹⁵

---

⁸⁷ Detaljnije vidi "The length of civil and criminal proceedings in the case-law of the European Court of Human Rights", Frédéric Edel, Council of Europe Publishing, 1996-2007, str. 19.

⁸⁸ *Ibid*, Schmidtova v. Czech Republic, 2003.

⁸⁹ *Dumanovski protiv Makedonije*, st. 35, 2005, ovde str. 309; *Štokalo i drugi protiv Hrvatske*, 2008, st. 48, ovde str. 340; za trenutak podnošenja pravnog sredstva zbog ćutanja administracije – *Počuča protiv Hrvatske*, 2006, st. 30.

⁹⁰ Vlada je tvrdila da rok treba računati od trenutka kada stranke prime poziv za prvo ročište (*Klinar v. Slovenia*, 2008, st. 36-38).

⁹¹ *Robins v. the United Kingdom*, 1997, st. 30.

⁹² Ne računa se vreme trajanja postupka pred Vrhovnim sudom po zahtevu za reviziju, ako je zahtev odbačen jer je vrednost spora bila ispod propisane vrednosti za podnošenje revizije, a podnosioca predstavke zastupa advokat – *Kostovska protiv Makedonije*, 2006, st. 36. Hrvatska vlada je isticala da je revizija vanredni pravni lek i da zato ne bi trebalo da se uzima u obzir, što je sud odbio u brojnim slučajevima protiv Hrvatske (vidi npr. *Jelavić-Mitrović v. Croatia*, 2005. ili *Debelić*, 2005).

⁹³ *Tričković protiv Slovenije*, 2001, st. 39.

⁹⁴ *Deumeland v. the Federal Republic of Germany*, 1986, st. 77.

⁹⁵ Izvršenje pravosnažne presude bilo kog suda smatra se sastavnim delom suđenja u smislu čl. 6 (*Jankulovski protiv Makedonije*, st. 33, ovde str. 408; *Pibernik protiv Hrvatske*, ovde str. 387; *Preduzeće ZIT protiv Srbije*, 2007, st. 55, ovde str. 440-441).

b) Računanje roka u postupku po "krivičnoj optužbi"

U krivičnom, odnosno prekršajnom postupku, početak roka za procenu dužine trajanja postupka računa se od trenutka kada je neko lice "krivično optuženo",⁹⁶ što ne znači samo onda kada optužnica stupi na pravnu snagu, već se tumači šire. Smatra se da je lice pod optužbom od trenutka kada je "zvanično obavješteno od strane nadležnih vlasti o navodima da je izvršilo krivično delo",⁹⁷ odnosno, od kada se može smatrati da radnje koje nadležni istražni organi sprovode još u prekrivičnom postupku ili istrazi "suštinski utiču na situaciju osumnjičenog".⁹⁸

U praksi je Sud utvrdio da rok počinje da teče od:

- lišavanja slobode;⁹⁹
- podnošenja zahteva za sprovođenje istrage;¹⁰⁰
- donošenja rešenja o sprovođenju istrage;¹⁰¹
- podizanja optužnice;¹⁰²
- dostavljanja poziva optuženom za suđenje, tj. kada lice prvi put sazna da se protiv njega vodi krivični postupak;¹⁰³

---

⁹⁶ *Neumeister v. Austria*, 1968.

⁹⁷ *Deweert v. Belgium*, 1980, st. 46.

⁹⁸ *Ibid*; *Neumeister v. Austria*, 1968.

⁹⁹ *Wemhoff v. Germany*, 1968. – u ovom slučaju optužnica je podignuta tek posle dve i po godine pošto je podnosilac predstavke pritvoren; *Camasso protiv Hrvatske*, 2005, st. 31, ovde str. 262.

¹⁰⁰ *Ringelsen v. Austria*, 1971. U drugom slučaju, Sud je prihvatio predlog podnosioca predstavke da se dan podnošenja zahteva za sprovođenje istrage uzme kao polazna tačka, iako je naglasio da je policija još u prekrivičnom postupku, ispitujući kolege podnosioca predstavke o njegovom ponašanju prema deci, s obzirom da je bio osumnjičen za seksualno zlostavljanje, nesumnjivo uticala na njegov privatni život, pa je tako na "situaciju osumnjičenog izvršen suštinski uticaj" već u tom periodu, mada sa sigurnošću nije moglo biti utvrđeno kog datuma se to tačno dogodilo. Sud je takođe primetio da prema slovenačkom zakonu o krivičnom postupku, ne postoji obaveza državnog tužioca da o zahtevu za sprovođenje istrage obavesti podnosioca predstavke (*Šubinski v. Slovenia*, 2007, st. 68).

¹⁰¹ *Nankov protiv Makedonije*, st. 42, ovde str. 273.

¹⁰² *Majarič v. Slovenia*, 2000, st. 31.

¹⁰³ *Mamič br. 2 protiv Slovenije*, 2006, st. 24, ovde str. 294. Slično u *Ipsilanti v. Greece*, 2003, st. 31, gde je Sud odlučio da počne da računa vreme od trenutka hapšenja podnositeljke predstavke na atinskom aerodromu, a zanemari prethodni period, u kojem se u Grčkoj protiv nje sprovodila istraga, dok se ona nalazila u Engleskoj, našavši da istraga nije suštinski uticala na podnositeljku predstavke.

- pretresa kancelarije i kuće osumnjičenih;¹⁰⁴
- kada istražni organi podnesu zahtev parlamentu da se poslaniku oduzme poslanički imunitet;¹⁰⁵
- prvog ispitivanja, kada podnosilac predstavke i zvanično bude obavešten da je pod sumnjom da je izvršio krivično delo.¹⁰⁶

U krivičnim postupcima, relevantni period se završava danom u kome se donosi konačna odluka o optužbi, a optuženi o tome bude zvanično obavešten.¹⁰⁷ U praksi Suda, smatralo se da je period za ispitivanje razumnosti trajanja krivičnog postupka okončan:

- kada je presuda Vrhovnog suda ili drugog suda kojom se konačno utvrđuje osnovanost krivične optužbe izrečena, odnosno dostavljena podnosiocu predstavke;¹⁰⁸
- kada je presuda Ustavnog suda dostavljena podnosiocu predstavke, ako je postupak pred ovim sudom mogao da utiče na utvrđivanje "krivične optužbe" u konkretnom slučaju od strane nižih sudova;¹⁰⁹
- kada krivični sud dostavi i odluku o nadoknadi troškova, jemstva i drugih izdataka, u slučaju kada je doneta odluka o odbijanju optužnice, odnosno obustavljanju krivičnog gonjenja.¹¹⁰

Postupak po predlogu za ponavljanje postupka i po drugim vanrednim pravnim lekovima, pošto je krivična optužba već pravosnažno utvrđena, ne računaju se u rok, kako je gore navedeno.¹¹¹

---

¹⁰⁴ *Stratégies et Communication and Dumoulin v. Belgium*, 2001. – u ovom slučaju, istraga protiv direktora kompanije trajala je preko šest godina, bez optuženja. Utvrđena je povreda čl. 6, st. 1 i čl. 13 Konvencije, jer podnosilac predstavke nije imao na raspolaganju pravni lek za ubrzanje istražnog postupka.

¹⁰⁵ *Frau v. Italy*, 1991, st. 14.

¹⁰⁶ *Hozee v. the Netherlands*, 1998; *Martins and Garcia Alves v. Portugal*, 2000.

¹⁰⁷ *Mamič br. 2 protiv Slovenije*, 2006, st. 26, ovde str. 294-295.

¹⁰⁸ *Nankov protiv Makedonije*, 2007, st. 44, ovde str. 274.

¹⁰⁹ *Šubinski protiv Slovenije*, 2007, st. 69.

¹¹⁰ *Mamič br. 2 protiv Slovenije*, 2006, st. 28-30, ovde str. 295; *Acigköz protiv Slovenije*, 2008, st. 40, ovde str. 285.

¹¹¹ Vidi na strani 25 fusnotu 82.

5. Kriterijumi za odlučivanje o opravdanosti trajanja postupka

Razumna mera trajanja postupka ceni se u svetlu specifičnih okolnosti svakog predmeta, a na osnovu sledećih merila utvrđenih u praksi Suda:

- a) složenosti predmeta,
- b) ponašanja podnosioca predstavke,
- c) postupanja nadležnih vlasti, i
- d) značaja odluke u predmetu za podnosioca predstavke.

Slovenački *Zakon o zaštiti prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja*¹¹² navedenim kriterijumima dodaje i "poštovanje pravila o redosledu rešavanja predmeta u sudu, poštovanje zakonskih rokova za zakazivanje ročišta i izradu sudskih odluka".

Sud je istakao da od državnih organa očekuje posebno ažurno postupanje u predmetima u kojima domaći zakoni zahtevaju hitno postupanje.¹¹³

a) Složenost predmeta

Kako odlučivanje u razumnom roku ne znači da brzina treba da prevlada nad kvalitetom odlučivanja,¹¹⁴ Sud uzima u obzir složenost pravnih i činjeničnih pitanja koja domaći sud treba da razreši, a posebno:

- broj stranaka ili okrivljenih i svedoka;¹¹⁵
- obimnost dokaznog materijala;¹¹⁶
- složenost veštačenja;¹¹⁷

---

¹¹² Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, *Uradni list RS*, br. 49/2006, čl. 4. Detaljnije o ovom Zakonu vidi u presudi *Grzinčič protiv Slovenije*, ovde str. 107.

¹¹³ *Jevremović protiv Srbije*, 2007, st. 81; *Stanković protiv Srbije*, 2008, st. 28.

¹¹⁴ "Dok član 6 zahteva da se sudski postupci sprovode ekspeditivno, on takođe naglašava opšte načelo pravilnog sprovođenja pravde" (*Süßmann v. Germany*, 1996, st. 55).

¹¹⁵ *Angelucci v. Italy*, 1991; *Neumeister v. Austria*, 1968, st. 20-21.

¹¹⁶ U slučaju *Neumeister v. Austria*, 1968, proučeno je 10.000 stranica spisa; u predmetu *Steel and Morris v. United Kingdom*, 2002, opisuje se suđenje koje je trajalo 313 sudećih dana, u kome je saslušano 130 svedoka i proučeno 40.000 stranica spisa.

¹¹⁷ Kompleksno medicinsko veštačenje o uzroku smrti doprinosi složenosti predmeta (*Šilih v. Slovenia*, 2007, st. 126), kao i veštačenje u parnici za povraćaj nacionalizovane imovine (*Gerden v. Slovenia*, st. 60).

- međunarodne elemente, pogotovo u pogledu pribavljanja dokaza;¹¹⁸
- smrt jedne od stranaka u toku postupka;¹¹⁹
- starost događaja koji je bio predmet spora.¹²⁰

Međutim, prisustvo bilo kojeg od navedenih činilaca složenosti samo po sebi neće opravdati dugo trajanje postupka, pa čak ni izazvati nalaz Suda da je predmet zaista bio složen. Sud je često prihvatao da je predmet bio izvesne složenosti, na primer, u pogledu pravnih pitanja kada je trebalo utvrditi pravni status poslodavca koji je tokom vremena pretrpeo više statusnih promena,¹²¹ parnice za razvod braka koja uključuje i odlučivanje o izdržavanju i staranju o detetu,¹²² nasledni spor,¹²³ ali to u konkretnim slučajevima nije opravdalo dugo trajanje postupka.

Složene krivične istrage, posebno ubistva, procesuiranje krivičnih dela u privredi i privredni sporovi mogu da opravdaju duže trajanje postupka.¹²⁴ U postupcima za utvrđivanje obima prava na penziju bivših pripadnika JNA pred slovenačkim i hrvatskim ustavnim sudovima, Sud nije našao kršenje prava zbog složenosti predmeta i okolnosti u kojima su se odvijali postupci.¹²⁵

---

¹¹⁸ Za krivični postupak protiv brojnih okrivljenih za međunarodno krijumčarenje narkotika, gde je većina krivičnih dela izvršena u inostranstvu, utvrđeno je da je vreme od osam i po godina bilo razumno (*Van Pelt v. France*, 2000).

¹¹⁹ Smrt jednog od tuženih pokreće pitanje naslednika u parnici (vidi "Pravo na suđenje u razumnom roku u postupcima pred Evropskim sudom za ljudska prava", dr Slavoljub Carić, Službeni Glasnik, Beograd, 2008, str. 84, citira predmet *Supukova v. Slovakia*, 2007.)

¹²⁰ *Sablon v. Belgium*, 2001; *Kostovska v. Makedonija*, 2006, st. 42.

¹²¹ *Markoski v. Makedonija*, 2006, st. 36, ovde str. 68.

¹²² *V.A.M. protiv Srbije*, 2007, st. 104, ovde str. 218.

¹²³ *Uljar i ostali protiv Hrvatske*, 2007, st. 37, ovde str. 177.

¹²⁴ *Boddaert v. Belgium*: šest godina i tri meseca nije bilo preterano za tešku istragu ubistva i paralelno vođene postupke; u slučaju *Maksimović protiv Srbije*, odluka o dopuštenosti od 8. 10. 2007, Sud je utvrdio da je postupak za privredni prestup složen (citirane su i presude *Hozee v. the Netherlands*, 1998, *Wejrup v. Denmark*, 2002).

¹²⁵ Postupak pred Ustavnim sudom trajao je dve godine, sedam meseci i devetnaest dana i nije nađeno kršenje razumnog roka, iako je Sud utvrdio da je odlučivanje bilo od posebnog značaja za podnosioca predstavke (*Tričković v. Slovenia*, 2001, st. 50-51). Sud je imao razumevanja i za Ustavni sud Hrvatske, koji je o pravu na penziju bivšeg pripadnika JNA postupao pet godina, od toga godinu i četiri meseca u nadležnosti Suda (*Janković protiv Hrvatske*, 2000, odluka o dopuštenosti).

Primena novog komplikovanog zakona ili tumačenje međunarodnog ugovora, doprinose složenosti predmeta.¹²⁶ Međutim, ako Vrhovni sud da uputstvo o primeni novog zakona u konkretnom slučaju, onda složenost pravnih pitanja u sporu ne može da opravda postupanje nižih sudova koji i pored uputstva u predmetu potroše još nekoliko godina.¹²⁷

Jedno od načela utvrđenih u praksi Suda je da je sud nadležan za tok parnice i razuman rok njenog trajanja. Na sudu je da proceni da li su svi predlozi stranaka za izvođenje dokaza opravdani i neophodni za pravilno sprovođenje pravde.¹²⁸ U slučaju kada stranka sedam puta zahteva da se ponovi veštačenje, a sud prihvati svih sedam zahteva, onda i sud i stranka snose podeljenu odgovornost za odugovlačenje u tom periodu.¹²⁹

Činjenica da stranke žive u inostranstvu opravdano doprinosi poteškoćama u obradi predmeta. Međutim, od domaćih sudova se očekuje da o toj činjenici odgovarajuće vode računa prilikom upravljanja postupkom.¹³⁰

b) Ponašanje podnosioca predstavke

Sud će presuditi na štetu države samo ako je za nerazumno trajanje postupka pretežno odgovoran državni organ, a ne podnosilac predstavke.¹³¹

Od stranke se očekuje da pokaže ažurnost u preduzimanju procesnih radnji koje su za nju relevantne, da se uzdrži od taktike odlaganja i da iskoristi sredstva za ubrzanje postupka,¹³² osim kada takva delotvorna sredstva ne postoje.¹³³ Od

---

¹²⁶ *Pretto and others v. Italy*, 1983, st. 32; *Beumartin v. France*, 1994, st. 33.

¹²⁷ *Podbielski v. Poland*, 1998, st. 36.

¹²⁸ "Iako je tačno da su podnosioci zahtjeva u određenoj mjeri pridonijeli produljenju predmeta, do toga je odugovlačenja po mišljenju Suda uglavnom došlo zbog toga što prvostupanjski sud nije djelotvorno kontrolirao postupak. Taj je sud bio onaj koji je imao ovlasti odlučiti kako voditi postupak, i to osobito koje dokaze izvesti i kako cijiniti djelovanje i propuste stranaka, imajući na umu sve postupovne zahtjeve zajamčene člankom 6., stavkom 1. Konvencije." *Uljar i ostali protiv Hrvatske*, 2007, st. 37, ovde str. 177.

¹²⁹ *Šundov protiv Hrvatske*, 2006, st. 30.

¹³⁰ *Oreb protiv Hrvatske*, 2008, st. 22.

¹³¹ Na primer, *Bunčić protiv Slovenije*, 2008, st. 54, ovde str. 139.

¹³² *Unión Alimentaria Sanders SA v. Spain*, 1989, st. 35.

¹³³ *Horvat v. Croatia*, 2001, st. 57.

okrivljenog se ne može očekivati da aktivno doprinese ubrzanju postupka koji može dovesti do njegove osude.¹³⁴

Smatra se da podnosilac predstavke postupava neodgovorno:

- ako ne prisustvuje ročištima, pa svojim ponašanjem dovede do mirovanja postupka ili do toga da se tužba smatra povučenom;¹³⁵
- ako često i neopravdano zahteva odlaganja ročišta;¹³⁶
- ako sudu ne dostavi tačnu adresu;¹³⁷
- ako ne odgovori na nalog za lišavanje slobode ili pobjegne;¹³⁸
- ako često menja punomoćnike;¹³⁹
- ako iznosi nove činjenice koje treba proveriti, a koje se pokažu kao netačne;¹⁴⁰
- ako ne dostavi neophodne dokumente za dalji razvoj postupka.¹⁴¹

Kada je podnosilac predstavke bolestan i živi u inostranstvu, a njegov punomoćnik redovno prisustvuje ročištima, ne smatra se greškom podnosioca predstavke to što sud četiri godine ne napreduje u postupku zbog nemogućnosti da se on sasluša, istražujući da li je on stvarno bolestan, umesto da presudi na osnovu drugih dostupnih dokaza.¹⁴² Slično tome, čak i kada je podnosilac predstavke u izvesnom periodu nedostupan i ne saraduje, to ne mora da isključi odgovornost države za ukupno preteranu dužinu postupka.¹⁴³

¹³⁴ *Eckle v. the Federal Republic of Germany*, 1982, st. 82.

¹³⁵ Vidi *A. Skočajić i T. Bjelić protiv Srbije*, 2007. i *Julijana Uglešić protiv Hrvatske*, 2001. predstavke koje su proglašene nedopuštenim zbog neodgovornog ponašanja podnosioca predstavki.

¹³⁶ *Ibid.* U predmetu *Šoć protiv Hrvatske*, 2003, advokat podnosioca predstavke nije se pojavio na ročištu dva puta, a zatim je obavestio sud da je izgubio kontakt sa klijentom; podnosilac predstavke nije došao na dva ročišta i zahtevao odlaganje na neodređeno vreme da ne bi putovao iz Zagreba za Dubrovnik, što je dovelo do toga da Sud ne utvrdi kršenje prava u ovom slučaju. U predmetu *Rizova protiv Makedonije*, 2006, st. 50, ovde str. 101, Sud je utvrdio da je za odlaganje četiri ročišta odgovorna podnositeljka predstavke; u predmetu *Stojanov protiv Makedonije*, 2007, tri ročišta su odložena na zahtev podnosioca predstavke zbog bolesti i mobilizacije i to nije tumačeno na njegovu štetu.

¹³⁷ *Bunčić protiv Slovenije*, 2008, st. 57, ovde str. 139.

¹³⁸ *Erdogan v. Turkey*, 1992.

¹³⁹ *König v. the Federal Republic of Germany*, 1978, st. 103 i 108.

¹⁴⁰ *Bagetta v. Italy*, 1987.

¹⁴¹ *Ivka Ljubičić protiv Hrvatske*, odluka o dopuštenosti, 2007.

¹⁴² *Popović protiv Srbije*, 2007, st. 34, ovde str. 196.

¹⁴³ *Acikgöz v. Slovenia*, 2008, st. 48, ovde str. 286.

Stranke imaju pravo da koriste sva procesna sredstva, uključujući pravne lekove, ali se vreme koje je objektivno potrebno za odlučivanje po njihovim zahtevima ne može računati kao radnja odlaganja od strane podnosioca predstavke, niti se može staviti državi na teret.¹⁴⁴ Međutim, smatra se da je stranka doprinela odlaganju ako pokrene dva postupka po istom pravnom osnovu, koji tek naknadno dovedu do njihovog spajanja.¹⁴⁵

Procesne greške podnosilaca predstavke dovode do toga da se period koji usledi u pogrešnom razvoju postupka ne uzima u obzir. Na primer, kada advokat podnositeljke predstavke podnese zahtev za reviziju Vrhovnom sudu iako vrednost tužbenog zahteva ne dostiže propisani iznos, pa on bude odbačen, postupak po reviziji ne uzima se u obzir prilikom procene dužine trajanja postupka.¹⁴⁶ Takođe, ako advokat pogrešno obavesti sud da je izvršenje uspešno izvršeno, pa to dovede do obustave postupka, a podnositeljka predstavke ne uloži žalbu na tu odluku, period posle obustave postupka se ne računa.¹⁴⁷ Kada je za ostvarenje prava trebalo pokrenuti postupak izvršenja, a ne parnicu, odgovornost za trajanje postupka posle tog trenutka nije na državi.¹⁴⁸

S druge strane, podnosiocima predstavki ne može se staviti na teret greška državnih organa. Vlada je podnositeljki predstavke u jednom slučaju zamerila što je doprinela odlaganju u izvršnom postupku jer nije podnela kopiju pravosnažne presude, iako ona to nije mogla da učini jer je nadležni sud odlagao sa stavljanjem klauzule pravosnažnosti na tu presudu.¹⁴⁹ U drugom slučaju, podnosiocu predstavke je zamereno to što je zahtevao izvršenje na nepokretnosti koja nije bila u vlasništvu dužnika, iako je za tu zabludu bila odgovorna država zbog nepouzdanih zemljišnih knjiga u čiji sadržaj se pouzdao podnosilac predstavke.¹⁵⁰

Podnosiocu predstavke ne može se staviti na teret ponašanje druge strane u postupku, npr. suprotne strane u parnici.¹⁵¹

¹⁴⁴ *Jazbec v. Slovenia*, 2006, st. 66, *Lesar v. Slovenia*, 2006, st. 30.

¹⁴⁵ *Dimitrievski protiv Makedonije*, 2008, st. 31.

¹⁴⁶ *Kostovska protiv Makedonije*, 2006, st. 36.

¹⁴⁷ *Karadžić protiv Hrvatske*, 2005, st. 56, ovde str. 458.

¹⁴⁸ *ZIT protiv Srbije*, 2007, st. 60.

¹⁴⁹ *Pibernik protiv Hrvatske*, 2004, st. 59, ovde str. 394.

¹⁵⁰ *ZIT protiv Srbije*, 2007, ovde str. 441-442, st. 60.

¹⁵¹ "[Podnositeljka predstavke] ne može se okriviti za procesno ponašanje tuženih i njihovo odbijanje da se odazovu na sudske pozive" (*Rizova protiv Makedonije*, 2006, st. 50, ovde str. 101).

Odlučivanje o zahtevu za izuzeće sudije spada u redovni zadatak suda, koji ne može da opravda odugovlačenje u postupku, jer sud mora da bude osposobljen da o tome blagovremeno odluči.¹⁵² Izuzetak je kada stranka sistematski, nekoliko puta u toku istog postupka, zahteva izuzeće sudija, što onda može da se tumači kao "politika namerne opstrukcije".¹⁵³ Međutim, brojni zahtevi za promenu nadležnosti suda i izuzeće sudija neće se smatrati opstrukcijom kada neki od njih budu usvojeni.¹⁵⁴

Sud je utvrdio da stranke u parničnom postupku nemaju obavezu da dostave tačnu adresu svedoka, pa činjenica da je sud čekao da podnosilac predstavke to učini godinu i po dana ne može da opravda toliki zastoj u postupku.¹⁵⁵

Stranke nemaju obavezu da pomognu urednu dostavu, tako što će pristati da plate troškove posebne dostavne službe, već je država dužna da organizuje svoj pravni sistem tako da obezbedi poštovanje svih zahteva člana 6, st. 1.¹⁵⁶

Sud posmatra "doprinose" odugovlačenju postupka od strane stranaka, posebno podnosioca predstavke i nadležnih državnih organa, pa ako ustanovi da pretežnu odgovornost snose državni organi, onda nalazi povredu prava na suđenje u razumnom roku.

U predmetu *MZT Learnica protiv Makedonije, 2006*, podnosilac predstavke propustio je dva ročišta, što je izazvalo zastoj od tri meseca, i nije bilo od značaja u odnosu na ukupno četrnaest godina trajanja postupka, od čega devet u nadležnosti Suda. Primećeno je i da je podnosilac predstavke platio troškove koje je bio dužan da plati tuženi i podnosio urgencije za ubrzanje postupka.

U radnom sporu povodom otkaza, na zahtev podnositeljke predstavke odložena su tri ročišta. Ona je bezuspešno tražila i izuzeće sudije, dva puta zahtevala određivanje privremene mere i žalila se na rešenja o odbijanju tih zahteva. Slično se

¹⁵² *Cerin v. Croatia*, 2001, st. 26.

¹⁵³ *Eckle v. Germany*, 1982, st. 82.

¹⁵⁴ To je bio slučaj u postupku za naknadu štete zbog smrti deteta protiv bolnice i lekara u manjem gradu (*Šilih v. Slovenia*, 2007, st. 127 – citirana je presuda veća, očekuje se presuda Velikog veća).

¹⁵⁵ *Stojić protiv Hrvatske*, 2006, st. 26.

¹⁵⁶ Slovenija je objasnila da su zakonske odredbe o dostavljanju izmenjene 1999. godine upravo da bi sprečile ponavljanje situacije iz predmeta u kome suđenje nije započeto sedam godina zbog neurednog dostavljanja (*Vidic v. Slovenia*, 2006, st. 22).

ponašao i njen protivnik u sporu (tuženi). Međutim, u ovom slučaju je utvrđeno da sud prvo ročište nije zakazao godinu i tri meseca, da kasnije nije postupao u periodima od godinu i po dana i šest meseci i da mu je bilo potrebno jedanaest meseci da odbaci neblagovremenu žalbu tuženog. Imajući u vidu da je postupak trajao preko dvanaest godina na tri nivoa nadležnosti, Sud je utvrdio kršenje prava.¹⁵⁷

S druge strane, u slučaju kada je za sedam i po godina trajanja parničnog postupka, država bila odgovorna za zastoj od godinu dana, jedna stranka za godinu i osam meseci, a druga za dve i po godine, nije utvrđena povreda prava na suđenje u razumnom roku.¹⁵⁸

U presudi *Bunčić protiv Slovenije* utvrđeno je da je trajanje parničnog postupka od preko devet godina očigledno bilo previše, ali i da su za to prvenstveno bili odgovorni podnosioci predstavke, čije je ponašanje ocenjeno kao "u najmanju ruku, nesaradnja sa sudom".¹⁵⁹

c) Ponašanje državnih organa

Samo ona odlaganja za koja se država može smatrati odgovornom mogu opravdati nalaz da je prekoračen "razumni rok".¹⁶⁰ Međutim, to ne znači da država u liku sudije može da posmatra stranke u parnici kako odugovlače postupak koristeći se načelom dispozicije. Sud je odavno kao pandan načelu dispozicije stranaka istakao načelo sudskog kretanja parnice, naglasio da sud rukovodi postupkom i da je dužan da obezbedi da nijedna stranka ne zloupotrebljava procesna ovlašćenja u pravcu odugovlačenja postupka.¹⁶¹

Prilikom procene da li je dužina postupka bila razumna, Sud uzima u obzir sve objektivne okolnosti, kao što su složenost predmeta i broj nivoa nadležnosti na kojima je predmet razmatran u toku njegovog celokupnog trajanja.

Država je dužna da obezbedi sistem koji garantuje pravično suđenje u skladu sa zahtevima člana 6 Konvencije i odgovara za postupanje svih svojih organa,

¹⁵⁷ *Jazbec protiv Slovenije*, 2006, st. 66.

¹⁵⁸ *Vernillo v. France*, 1991.

¹⁵⁹ *Bunčić protiv Slovenije*, 2008, st. 56-59, ovde str. 139.

¹⁶⁰ *Napijalo protiv Hrvatske*, 2003, st. 61, ovde str. 163-164.

¹⁶¹ *Bucholz v. the Federal Republic of Germany*, 1981, st. 50; *Guincho v. Portugal*, 1984, st. 32; u tom smislu i *Dika protiv Makedonije*, 2007, st. 58.

uključujući i Skupštinu, ako donese zakon koji onemogućiti suđenje ili izvršavanje pravosnažne presude.¹⁶²

U praksi je Sud utvrdio da sledeća postupanja državnih organa dovode do kršenja prava na suđenje u razumnom roku:

- **Neopravdana aktivnost sudova (“ping – pong”)**

Sud je utvrdio da ponavljanje ukidanja presuda u toku jednog postupka ukazuje na ozbiljan nedostatak sudskog sistema, s obzirom da je to obično posledica grešaka nižih sudova.¹⁶³ Bez obzira na to koliko je puta predmet vraćan na ponovno suđenje, postupak se za potrebe procene dužine njegovog trajanja posmatra kao jedna celina.¹⁶⁴ Posle drugog ukidanja, Sud po pravilu nalazi povredu prava.¹⁶⁵ Po ukidanju presude, očekuje se ažurno suđenje, pogotovo ako je postupak pre toga već dugo trajao.¹⁶⁶

- **Neaktivnost sudova**

Povredu prava na suđenje u razumnom roku po pravilu se utvrđuje u slučaju neopravdanih dužih perioda neaktivnosti u radu suda. Dva duga perioda neaktivnosti u parnici od ukupno dvadeset meseci, za koje država nije imala opravdanje, dovela su do kršenja prava.¹⁶⁷ Četiri godine i osam meseci nije nerazumno dugo za radni spor razmatran na tri nivoa nadležnosti.¹⁶⁸

¹⁶² Hrvatski sabor usvojio je 17.1.1996. godine izmenu Zakona o obveznim odnosima, na osnovu koje su prekinuta sva suđenja protiv države za naknadu štete prouzrokovane terorističkim aktima, do donošenja novog zakona, koji ni posle sedam godina nije donet. U nizu presuda protiv Hrvatske, Sud je našao da je država prekršila suštinsko “pravo na sud” iz čl. 6, st. 1 Konvencije, te da to pravo konzumira pravo na suđenje u razumnom roku (vidi *Kutić protiv Hrvatske*, 2002, st. 33). U Bosni i Hercegovini, izvršenje presuda kojima je naložena isplata “stare” devizne štednje sprečeno je uputstvom Vlade Republike Srpske i zakonima Republike Srpske od 1996, 2002, 2003. i 2004, do 2006. godine, kada je donet Zakon o staroj deviznoj štednji Bosne i Hercegovine, koji je dalje onemogućio puno izvršenje pravosnažnih presuda. Sud je i ovde utvrdio povredu “prava na sud” (*Jeličić protiv Bosne i Hercegovine*, 2006, ovde str. 361).

¹⁶³ *Parizov protiv Makedonije*, 2008, st. 58, ovde str. 85.

¹⁶⁴ Makedonska Vlada je isticala da svako “novo” suđenje posle ukidanja presude treba posmatrati kao posebnu celinu, ali je Sud odbio ovaj argument s obzirom na isti predmet spora o kome se sve vreme odlučuje (*Kostovska protiv Makedonije*, 2006, st. 43).

¹⁶⁵ Vidi *Parizov protiv Makedonije*, 2008, gde je utvrđeno kršenje prava jer je predmet pet puta vraćan na ponovno suđenje, ali i *Mamič br. 2 protiv Slovenije*, 2006, gde nije bilo povrede, ali je Sud komentarisao činjenicu da je prvostepena presuda dva puta ukidana, i da to već ukazuje na anomaliju sudskog sistema.

¹⁶⁶ *Milošević v. Makedonija*, 2006; *Kostovska v. Makedonija*, 2006; *Arsov protiv Makedonije*, 2006.

¹⁶⁷ *Napijalo protiv Hrvatske*, 2003, st. 61, ovde str. 161-164.

¹⁶⁸ *Stefanovski protiv Makedonije*, odluka o dopuštenosti, 2009.

U krivičnom postupku, neopravdano dugi su periodi od osam meseci između podnošenja zahtjeva za sprovođenje istrage i donošenja rješenja o sprovođenju istrage, i dve godine i sedam meseci od podizanja optužnice do održavanja prve rasprave.¹⁶⁹ S druge strane, dužina krivičnog postupka od pet godina, uključujući i odluku o troškovima, za koje vreme je viši sud dva puta vraćao predmet na ponovno suđenje, nije nerazumna, jer sudovi nisu imali izražene periode neaktivnosti.¹⁷⁰

Sud je kritikovao rezon Ustavnog suda Hrvatske, koji nije našao povredu prava na suđenje u razumnom roku u postupcima u kojima su sudovi bili neaktivni ukupno godinu i po u jednom, i preko dve godine u drugom postupku, tako što nisu zakazivali ročišta, neblagovremeno su dostavljali podneske strankama i žalbu višem sudu, pri čemu postupci po svojoj prirodi nisu bili složeni.¹⁷¹

Za razliku od hronične opterećenosti sudova koja ne opravdava, trenutni zastoj, koji za sistem predstavlja iznenađenje, uzrokovano na primer, recesijom, može se opravdati efikasnim merama koje se preduzmu za njegovo otklanjanje.¹⁷² Država nije proglašena odgovornom ni za period u kome je štrajkovala advokatska komora, ni za dvoipogodišnji zastoj u postupku u kome se očekivalo mišljenje Suda evropskih zajednica.¹⁷³

Za odlučivanje vrhovnog suda po reviziji, dve godine i sedam meseci je predugo, s obzirom da se odlučuje samo o pravnim pitanjima, bez potrebe da se izvode dokazi ili preuzima bilo koja druga procesna aktivnost.¹⁷⁴ Vrhovni sud mora da ima u vidu koliko je postupak u predmetu trajao u trenutku prijema predmeta u vrhovni sud i da, prema tome, po potrebi odluči posebno ažurno. Sud nije prihvatio opravdanje države da je vrhovni sud bio preopterećen usled široke nadležnosti, nisko propisanog praga za podnošenje revizije i izbornih sporova, našavši da je u pitanju hronična opterećenost sudova, koja ne može da opravda preterano odlaganje.¹⁷⁵ Takođe, opravdanje da je vrhovni sud davao prvenstvo "pritorskim predmetima"

¹⁶⁹ *Šubinski protiv Slovenije*, 2007, st. 73.

¹⁷⁰ *Mamič v. Slovenia br. 2*, st. 38, ovde str. 296-297.

¹⁷¹ *Plazonić protiv Hrvatske*, 2008, st. 60-63.

¹⁷² *Buchholz v. Germany*, 1981.

¹⁷³ *Pafitis v. Greece*, 1998, st. 95-96.

¹⁷⁴ *Markoski protiv Makedonije*, 2006, st. 38; *Jelavić-Metrović v. Croatia*, 2005, st. 28.

¹⁷⁵ *Dumanovski protiv Makedonije*, 2005, st. 31, ovde str. 308; u predmetu *Docevski protiv Makedonije*, 2007, st. 34, država nije dokazala da je preduzela delotvorne mere da suzbije zastoj nastao oko izbornih sporova.

u odnosu na predmet podnosioca predstavke koji nije bio u pritvoru, nije opravdalo rešavanje po žalbi od preko tri godine.¹⁷⁶

Na ustavni sud se ne primenjuje isti kriterijum kao na redovne sudove, već se uzima u obzir posebna uloga ovog suda, kao "čuvara ustavnosti", koja mu dozvoljava da ne uzima predmete u rad isključivo po redosledu prijema, već u skladu s njihovom prirodom i značajem u političkom i socijalnom smislu.¹⁷⁷ Tako je u slučaju slovenačkog Ustavnog suda i složenog predmeta u vezi penzije bivših pripadnika JNA u periodu neposredno po raspadu bivše Jugoslavije, bilo opravdano da ovaj sud postupa dve godine, sedam meseci i 19 dana. U drugoj vrsti predmeta vreme od preko tri i po godine, koliko se predmet nalazio pred hrvatskim Ustavnim sudom ipak je ocenjeno kao preterano.¹⁷⁸

Ostala ponašanja sudova i drugih državnih organa koja su doprinela ili dovela do kršenja prava na postupanje u razumnom roku:

- kašnjenje u izradi pismenog otpravka presude i dostavljanju strankama;¹⁷⁹
- kašnjenje u izradi nalaza veštaka;¹⁸⁰
- kašnjenje u zakazivanju prvog ročišta;¹⁸¹
- gubitak predmeta više od dve godine;¹⁸²
- promena šest sudija u istom predmetu, u prvom stepenu;¹⁸³
- propust suda da razdvoji krivični postupak protiv podnosioca predstavke od postupka protiv drugih optuženih, u odnosu na koje se čekala ekstradicija;¹⁸⁴

¹⁷⁶ *Camasso protiv Hrvatske*, 2005, st. 35, ovde str. 262.

¹⁷⁷ *Dragiša Lazarević protiv Hrvatske*, odluka o dopuštenosti, 2000; *Tričković v. Slovenia*, 2001.

¹⁷⁸ U predmetu *Pitra protiv Hrvatske*, 2005, ali ne i u predmetu *Posedel-Janković protiv Hrvatske*, 2005.

¹⁷⁹ Kašnjenje od dve i po godine bio je jedini razlog za nalaz o kršenju prava (*Debelić protiv Hrvatske*, st. 32); u drugim predmetima to je bio dodatni razlog: godinu i dva meseca od donošenja presude do njenog dostavljanja strankama (*Markoski protiv Makedonije*, st. 38) i skoro dve godine (*Parizov protiv Makedonije*, st. 58).

¹⁸⁰ Sud je dužan da obezbedi da veštaci u razumnom roku dostave nalaz (*Nankov protiv Makedonije*, 2007.); povreda prava u izvršnom postupku u kome se četiri godine čekalo na nalaz veštaka (*Zappia protiv Italije*, 1996.).

¹⁸¹ Kašnjenje od dve godine i osam meseci od podnošenja tužbe od održavanja prvog ročišta, pošto je podnosilac podnio sedam zahteva da se ročište zakaže (*Geršak protiv Slovenije*, 2008, st. 8, 9 i 30).

¹⁸² *Bulović protiv Srbije*, 2008, st. 52.

¹⁸³ *Šilih protiv Slovenije*, presuda veća od 28. juna 2007, st. 130

¹⁸⁴ *Kemmache v. France*, 1991, st. 68-71.

- propust upravnih organa da postupe blagovremeno po odluci suda;¹⁸⁵
- propust policije da obezbedi asistenciju u postupku izvršenja;¹⁸⁶
- sud nije odjednom zahtevao dostavljanje sve potrebne dokumentacije od nadležnih državnih organa, nego u nekoliko navrata;¹⁸⁷
- sud je četiri godine proveravao zdravlje stranke i njenu nesposobnost da bude saslušana u postupku, umesto da je presudio na osnovu raspoloživih dokaza;¹⁸⁸
- sud je o brakorazvodnoj parnici odlučivao devet godina, većinom utvrđujući poslovnu sposobnost podnosioca predstavke;¹⁸⁹
- odugovlačenje u postupcima za utvrđivanje očitstva, zbog toga što tuženi izbegava da se podvrgne DNK analizi, umesto da se konačno presudi na osnovu pravila o teretu dokazivanja;¹⁹⁰
- prekid postupka do okončanja drugih postupaka od značaja za presuđenje nije po sebi nerazumno, ali neopravdano odugovlačenje u drugim postupcima na čije se okončanje čeka, dovodi do kršenja prava podnosioca predstavke u odnosu na prekinuti postupak.¹⁹¹

Pravo na sud – obaveza efikasnog izvršenja sudskih odluka

Izvršenje sudskih odluka smatra se sastavnim delom suđenja, a neizvršenje presuda u razumnom roku posebno se kvalifikuje kao povreda "prava na sud" iz čl. 6, st. 1 Konvencije.¹⁹² Država ima obavezu da propiše i organizuje sistem za izvršenje presuda koji je efikasan, koji obezbeđuje izvršenje bez nepotrebnog odlaganja. Odlaganje izvršenja može jedino biti opravdano izuzetnim okolnostima, pri čemu kašnjenje ne sme biti takvo da se njime povredi suština zaštićenog prava.¹⁹³

¹⁸⁵ U presudi *Dumanovski protiv Makedonije*, st. 47, Sud je naveo kako je zapanjen činjenicom da ministarstvo nije blagovremeno postupilo po nalogu suda (ovde str. 312-313). Vidi i *Hornsby v. Greece*, 1997, gde su upravni organi više od pet godina odbijali da postupe po presudama i izdaju dozvole podnosiocima predstavke da otvore školu stranih jezika.

¹⁸⁶ *EVT Company v. Serbia*, 2007, st. 48.

¹⁸⁷ *Muženjak protiv Hrvatske*, 2004, st. 53.

¹⁸⁸ *Popović protiv Srbije*, 2007, ovde str. 189.

¹⁸⁹ *Bock v. the Federal Republic of Germany*, 1989.

¹⁹⁰ *Mikulić protiv Hrvatske*, 2002, st. 45, st. 61, ovde str. 235, 238; *Jevremović protiv Srbije*, 2007, st. 85.

¹⁹¹ *Smoje protiv Hrvatske*, 2007, st. 45, ovde str. 326.

¹⁹² *Jankulovski protiv Makedonije*, 2007, st. 33, ovde str. 408; *Immobiliare Saffi v. Italy*, 1999.

¹⁹³ *Ibid. Jeličić protiv Bosne i Hercegovine*, 2006, st. 39.

Bez obzira da li je dužnik privatno lice ili državni organ, država je dužna da obezbedi delotvorno učešće celog svog aparata u postupku izvršenja i preduzme sve neophodne mere da se pravosnažna presuda izvrši.¹⁹⁴

Država, po pravilu, ne može da se pravda nedostatkom sredstava za izvršenje kada je ona neposredni dužnik¹⁹⁵ i kada je dužnik u njenom većinskom vlasništvu.¹⁹⁶

U predmetima koji se odnose na izvršenje presuda o starateljstvu nad decom, od državnih organa se očekuje da "preduzmu sve potrebne mere da omoguće izvršenje, koje se realno mogu zahtevati pod okolnostima svakog slučaja".¹⁹⁷ Zahteva se posebno ažurno postupanje jer "protok vremena i promena okolnosti mogu imati nepopravljive posledice na odnose između dece i roditelja koji ne žive s njima".¹⁹⁸ Po zahtevima strane države na osnovu Haške konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice dece iz 1980. godine zahteva se hitno postupanje. Utvrđeno je da nije opravdano da protekne pet meseci od prijema zahteva do pokretanja postupka za vraćanje deteta, a zatim pet meseci da bi se odlučilo po žalbi i u ponovljenom postupku za sedam meseci održati jedno ročište.¹⁹⁹ U slučaju u kojem dve godine dete nije predato majci zbog nedovoljne ažurnosti nadležnih organa u izvršnom postupku, da bi to naknadno bilo onemogućeno preinačavanjem presude, Sud je našao da je tuženom ocu "zapravo dozvoljeno da iskoristi pravosudni sistem dok se činjenično stanje nije dovoljno izmenilo da bi se u posebnom postupku izmenila odluka o poveravanju deteta [majci]" i utvrdio i povredu prava na pravično suđenje i prava na porodični život majke deteta.²⁰⁰ S druge strane, smatraće se da su državni organi uradili sve što se od njih realno moglo očekivati ako obezbede prisilnu predaju dece, ali roditelj odbije da ih na taj način primi.²⁰¹

¹⁹⁴ *ZIT protiv Srbije*, 2007, st. 56-57, ovde str. 441. U slučaju *Omerović protiv Hrvatske*, 2006, st. 35, ovde str. 383, došlo je do povrede prava jer je podnositelj predstave, nakon neuspešne javne prodaje pokretnih stvari dužnika, zatražio određivanje privremene mere o zabrani prenosa akcija koje je dužnik imao u drugim preduzećima, a o tom predlogu nije odlučeno više od godinu dana nakon što je bio podnesen.

¹⁹⁵ *Jeličić protiv Bosne i Hercegovine*, 2006, st. 39, ovde str. 371.

¹⁹⁶ *Kačapor i druge protiv Srbije*, 2008, st. 56 (dužnik je društvo sa ograničenom odgovornošću, u državnom vlasništvu 87%) i 114, ovde str. 420 i 428.

¹⁹⁷ *Ignaccolo-Zenide v. Romania*, 2000, st. 96; *Karadžić protiv Hrvatske*, 2005, st. 53, *Tomić protiv Srbije*, 2007, st. 102.

¹⁹⁸ *Karadžić protiv Hrvatske*, 2005, st. 62 i 102.

¹⁹⁹ *Karadžić protiv Hrvatske*, 2005, st. 59, ovde str. 458.

²⁰⁰ *Ibid*, st. 60. *Tomić protiv Srbije*, 2007, st. 104.

²⁰¹ *Damjanović protiv Srbije*, 2008, ovde str. 463.

Neefikasno izvršenje presuda često dovodi do povrede ne samo prava na sud, već i prava na mirno uživanje imovine (čl. 1 Protokola 1 Konvencije),²⁰² prava na dom²⁰³ i na porodični život (čl. 8 Konvencije).²⁰⁴

d) Značaj odlučivanja u predmetu za podnosioca predstavke

U krivičnim postupcima, posebno ažurno postupanje očekuje se u predmetima u kojima su okrivljeni u pritvoru. Član 5, st. 3 Konvencije, *lex specialis* u odnosu na član 6, predviđa da će "svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1 c) ovog člana biti bez odlaganja izveden pred sudiju ... i imaće pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja..." Garancije čl. 5, st. 3 primenjuju se samo do prvostepene presude, dok se član 6, st. 1 primenjuje i na postupak po žalbi. Činjenica da se osoba nalazi u pritvoru i posle prvostepene presude, za potrebe ispitivanja da li se suđenje sprovodi u razumnom roku na osnovu čl. 6, st. 1, predstavlja dodatni kriterijum.

Na procenu razumnosti roka primenjuju se kriterijumi koji opravdavaju određivanje i produžavanje pritvora na osnovu člana 5, st. 1, c) Konvencije, kao što su osnovana sumnja da je neko lice izvršilo krivično delo i neophodnost njegovog zadržavanja u pritvoru zbog opasnosti od bekstva ili ugrožavanja dokaza. Ako se utvrdi da se krivični postupak nerazumno odugovlači, to može dovesti do nezakonitog zadržavanja u pritvoru, suprotno čl. 5, st. 3.²⁰⁵ Ovde treba imati u vidu da je Evropski sud za ljudska prava uvek nalazio povredu čl. 5, st. 3 Konvencije u pogledu trajanja pritvora preko pet godina.²⁰⁶

U građanskim postupcima, posebno ažurno postupanje zahteva se u:

---

²⁰² *Kačapor i druge protiv Srbije*, 2008, ovde str. 413; *Ruža Jeličić protiv Bosne i Hercegovine*, 2006, ovde str. 361.

²⁰³ *Pibernik protiv Hrvatske*, 2004, ovde str. 387.

²⁰⁴ *Karadžić protiv Hrvatske*, 2005, ovde str. 447; *V.A.M. protiv Srbije*, 2007, ovde str. 199; *Tomić protiv Srbije*, 2007; *Šobota-Gajić protiv Bosne i Hercegovine*, 2007.

²⁰⁵ U predmetu *Jablonski v Poland*, app. no. 334/92, 2000, Sud je utvrdio povredu i čl. 5, st. 3 i čl. 6, st. 1, našavši da iako je ponašanje podnosioca predstavke (štrajk glađu i samopovređivanje) doprinelo odlaganju u postupku, to nije moglo da opravda trajanje postupka od pet godina, koje je on proveo u pritvoru, pa je utvrđena povreda i čl. 5 i 6.

²⁰⁶ *The Right to Liberty and Security of Person – a Guide to the implementation of Article 5 of the European Convention on Human Rights*, Monica Macovei, Council of Europe, Human Rights Handbooks No. 5, str. 35.

- radnim sporovima,²⁰⁷ i postupcima u kojima se odlučuje o pravu (dozvoli) za obavljanje profesionalne delatnosti,²⁰⁸
- postupcima za ostvarivanje prava na penziju,²⁰⁹
- sporovima za naknadu štete zbog povreda na radu ili iz saobraćajnih nezgoda,²¹⁰
- porodičnim sporovima (posebno kada je u pitanju starateljstvo nad detetom, odnosno vršenje roditeljskih prava),²¹¹
- statusnim sporovima (utvrđivanje očitstva,²¹² odlučivanje o poslovnoj sposobnosti),²¹³
- postupcima za naknadu štete zbog policijske torture,²¹⁴
- postupcima za naknadu štete zbog smrti,²¹⁵
- postupcima u kojima je usled odlaganja ugroženo i pravo na slobodu kretanja,²¹⁶
- u postupku za uvođenje telefonske linije u stan starije gospođe s invaliditetom,²¹⁷

²⁰⁷ Pogotovo u državama u kojima i zakon nalaže hitno postupanje u ovoj vrsti sporova (*Stanković v. Serbia*, 2008, st. 28 – radni spor je trajao osam godina iako se u Zakonu o radu navodi rok od šest meseci u kome mora biti okončan; *Stojanov protiv Makedonije*, st. 61, 2007; *Markoski protiv Makedonije*, st. 32). Posebno otežavajuća okolnost je slučaj spora povodom otkaza, kada podosilac predstave izgubi sredstva za izdržavanje (*Duclos v. France*, 1996; *Dumanovski protiv Makedonije*, 2005, st. 48).

²⁰⁸ *Šilc v. Slovenia*, 2006, st. 33 (spor sa advokatskom komorom).

²⁰⁹ *Docevski protiv Makedonije*, 2007; *Kozarov protiv Makedonije* (postignuto poravnanje sa državom), 2007; *Počuča protiv Hrvatske*, 2006; *Obermeier v. Austria*, 1990.

²¹⁰ *Poje protiv Hrvatske*, 2006; *Dika protiv Makedonije*, 2007; *Lazarevska v. Makedonija*, 2007; *Sali protiv Makedonije*, 2007; posebno ako je povreda dovela do trajnog invaliditeta (*Muženjak protiv Hrvatske*, 2004, st. 52).

²¹¹ *V.A.M. protiv Srbije*; 2007, *Tomić protiv Srbije*; 2007, *Šobota-Gajić protiv Bosne i Hercegovine*; 2007, *Karadžić protiv Hrvatske* 2005. – u svim ovim predmetima Sud je utvrdio povredu člana 8, prava na porodični život zbog neažurnog odlučivanja i/ili sprovođenja sudskih odluka.

²¹² *Mikulić protiv Hrvatske*, 2002, ovde str. 229; *Jevremović protiv Srbije*, 2007.

²¹³ *Matter v. Slovakia*, 1999.

²¹⁴ *Calov v. France*, 2000; *Krastanov v. Bulgaria*, 1998.

²¹⁵ *Šilih v. Slovenia*, 2007, st. 117, 133 i 141. U ovoj presudi je Sud proglasio dopuštenim pritužbu u pogledu dužine trajanja parničnog i krivičnog postupka, ali je našao da ih nije potrebno razmatrati nezavisno od proceduralnog aspekta člana 2 Konvencije.

²¹⁶ *Napijalo protiv Hrvatske*, 2003, ovde str. 155.

²¹⁷ *Dewicka v. Poland*, 2000, st. 55.

- u postupku za utvrđenje prava na potraživanje koje je ključno za obavljanje profesionalne delatnosti;²¹⁸
- u postupku u kome je stranka obolela od neizlečive bolesti (npr. HIV, itd.).²¹⁹

6. Domaći pravni lekovi za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku

Države imaju obavezu da obezbede delotvorno pravno sredstvo za zaštitu prava na odlučivanje o građanskim pravima i obavezama i krivičnoj optužbi u razumnom roku. Ova obaveza proizilazi iz člana 13 Konvencije, koji svima garantuje delotvorni pravni lek u slučaju povrede svakog prava iz Konvencije.²²⁰

“Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvorni pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.”

Delotvorni pravni lek za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku je onaj koji može da “spreči povredu prava koja može da nastupi *ili* da obezbedi odgovarajuće obeštećenje za povredu koja je već nastupila.”²²¹ Nekoliko godina posle zauzimanja ovog stava, Sud od njega nije odstupio, ali jeste objasnio da je za državu koja već ima problem s kršenjem ovog prava najbolje rešenje da obezbedi i sredstvo za sprečavanje, odnosno zaustavljanje dalje povrede prava, i za naknadu štete koja je već nastupila.²²² Preventivni pravni lekovi ne obezbeđuju obeštećenje za već nastalu povredu, a naknada štete ne sprečava da se u istom postupku povreda ponovo dogodi. Ideal je da se uspostavi efikasan sistem prevencije, koji bi ubuduće sprečio kršenja ovog prava, a da se u međuvremenu obeštete svi kojima je pravo već prekršeno. Cilj je takođe da i Sud u Strazburu ne bude zatrpan predstavkama ove vrste, koje značajno doprinose i njegovoj neažurnosti.

Sud je pohvalio Austriju, Španiju, Hrvatsku, Poljsku i Slovačku da su “odlično razumele situaciju” i do 2006. uvele pravne lekove sa dvostrukom funkcijom.²²³

²¹⁸ Opstanak arhitektonskog biroa zavisio od naplate potraživanja (*Doustaly v. France*, 1998, st. 48); u vreme galopirajuće inflacije, postoji posebno jak ekonomski interes za ostvarenje prava na naknadu štete u razumnom roku (*Podbielski protiv Poljske*, 1998.).

²¹⁹ *X v. France*, 1992; *Karakaya v. France*, 1994; *A. and Others v. Denmark*, 1996; *V.A.M. protiv Srbije*, 2007. U svim postupcima koji su trajali preko dve godine nađena je povreda prava.

²²⁰ *Kudla v. Poland*, 2000, st. 156.

²²¹ *Kudla v. Poland*, 2000, st. 158.

²²² *Scordino v. Italy*, 2006, st. 182-187; *Grzinčič protiv Slovenije*, 2007, st. 94-96, ovde str. 124-125.

²²³ *Ibid*, st. 186.

Naknadno je ocenio da i novo rešenje u Sloveniji u načelu obezbeđuje delotvorni pravni lek, mada ostaje da se ono još uvek ispita u praksi.²²⁴

Od država se očekuje da domaće odluke o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku budu usklađene sa praksom Suda i da se izvršavaju najkasnije u roku od šest meseci od njihove pravosnažnosti.²²⁵ Naglašeno je i da postupak za naknadu štete ne bi trebalo da bude iste procedure kao redovni postupak za naknadu štete, kako bi se sprečilo dalje odlaganje zaštite prava.²²⁶

Hrvatska

U Hrvatskoj nije bilo delotvornog pravnog leka dok ustavna tužba nije odgovarajuće predviđena 2002. godine.²²⁷ Ustavni sud Hrvatske postupao je po ustavnoj žalbi za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u jednom stepenu sve do 2005. godine, kada je Zakonom o sudovima uvedeno je pravo na podnošenje zahteva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku neposredno višem sudu, koji može odrediti naknadu štete i rok u kome niži sud mora da odluči u predmetu.²²⁸ Posle konačnog rešenja Vrhovnog suda po ovom pravnom leku, može se pokrenuti ustavna tužba. Propisana je i obaveza isplate naknade iz državnog budžeta, tri meseca od podnošenja zahteva stranke.²²⁹

Pošto je u Hrvatskoj 2002. uvedena posebna ustavna tužba za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, koja je načelno proglašena delotvornim pravnim lekom, pojavili su se problemi prilikom njene primjene u praksi, zbog kojih je ovaj pravni lek u određenim slučajevima bio nedelotvoran. Ustavni sud nije razmatrao dužinu trajanja postupka pred upravnim organima, već samo pred upravnim sudom,²³⁰ kao ni dužinu trajanja izvršnog postupka.²³¹ Ustavna tužba je

---

²²⁴ *Grzinčič protiv Slovenije*, 2007, st. 98 i 108. U pogledu obeštećenja, vidi str. 125-126.

²²⁵ *Scordino v. Italy*, 2006, st. 198.

²²⁶ *Ibid.*

²²⁷ *Horvat protiv Hrvatske*, 2001, st. 47.

²²⁸ Zakon o sudovima, *Narodne novine*, br. 150/2005 čl. 27-28 (preuzeto sa <http://gpp.pravo.hr>).

²²⁹ *Ibid.*; Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 49/2002, čl. 63, st. 3.

²³⁰ *Smoje protiv Hrvatske*, 2007, st. 42, ovde str. 326.

²³¹ *Karadžić protiv Hrvatske*, 2005, st. 31 i 38, ovde str. 452 i 454.

proglašavana nedopuštenom ako bi u međuvremenu od njenog podnošenja do donošenja odluke Ustavnog suda redovni sud presudio.²³² Ustavni sud je dosuđivao naknadu nesrazmernu sudskoj praksi Suda u odnosu na predmete protiv Hrvatske,²³³ a utvrđeno je i da ustavna žalba nije delotvoran lek ako redovni sudovi ne poštuju rokove koje Ustavni sud odredi za donošenje presude.²³⁴

Makedonija

U Makedoniji nije postojalo delotvorno pravno sredstvo do 2006. godine, kada je Zakonom o sudovima (*Закон за судовите*) uvedeno pravo na tužbu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, koja se podnosi neposredno višem sudu.²³⁵ Prvobitno je bilo predviđeno samo pravo na naknadu štete zbog povrede prava, dok je dopunama Zakona o sudovima 2008. godine uvedeno da Vrhovni sud, ako utvrdi povredu, određuje rok redovnom sudu da odluči u predmetu. Izmenama je naglašeno i da se pravni lek primenjuje u skladu s načelima iz Evropske konvencije o ljudskim pravima, da je za odlučivanje po pravnom leku u dva stepena nadležan da postupa Vrhovni sud i uveden je rok za isplatu naknade za povredu prava. Ni novim izmenama nije precizirano postupanje sa predstavkama podnetim Evropskom sudu za ljudska prava po ovom osnovu, što je između ostalog dovelo do toga da u presudi *Parizov protiv Makedonije*, Sud ne zahteva od podnosioca predstavke da iscrpi pravni lek koji je uveden pošto je on podneo predstavku Strazburu.²³⁶

Slovenija

Slovenački Zakon za zaštitu prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja,²³⁷ donet je pošto je u presudi *Lukenda protiv Slovenije*, 2006. godine utvrđeno da četiri pravna leka koja su u to vreme u Sloveniji mogla biti primenjena na zaštitu ovog prava, nisu ni pojedinačno ni grupno obezbeđivala delotvornu zaštitu. Zakon se primenjuje od 1. januara 2007. godine, i predviđa pravna sredstva za ubrzanje postupka i obezbeđivanje naknade, koja su načelno proglašena delotvornim, što

²³² *Zagorec protiv Hrvatske*, 2005, st. 18-24.

²³³ *Tomašić protiv Hrvatske*, 2006; *Husić protiv Hrvatske*, 2007; *Rizman protiv Hrvatske*, 2008.

²³⁴ *Kaić i drugi protiv Hrvatske*, 2008, st. 43.

²³⁵ *Parizov protiv Makedonije*, 2008, st. 42.

²³⁶ *Ibid*, st. 44.

²³⁷ Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, *Uradni list RS*, br. 49/2006.

ostaje da se dokaže u praksi.²³⁸ U Zakonu je precizirano da će podnosiocima predstavki koje su podnete Strazburu pre nego što je Zakon stupio na snagu Državni pravobranilac ponuditi poravnanje o iznosu pravičnog zadovoljenja, a ako se ne postigne saglasnost, da oni u tom slučaju mogu povesti parnicu u kojoj će se utvrditi taj iznos.

U slučaju kada se novi pravni lek uvede kako bi se ispravio sistemski nedostatak u pravosuđu koji dovodi do masovnih kršenja prava, Sud pravi izuzetak od načela da su podnosioci predstavki dužni da iscrpe samo one pravne lekove koji su im bili na raspolaganju u vreme obraćanja Sudu. Podnosiocima predstavki protiv Slovenije, kojima su postupci još uvek u toku pred domaćim sudovima (a to su skoro svi), Sud po pravilu nalaže da iskoriste nova pravna sredstva za ubrzanje postupka i obeštećenje, kada dogovor o poravnanju sa državom ne uspe zbog toga što je država ponudila iznos očigledno nesrazmeran praksi Suda.²³⁹ Iako se ovaj pristup čini nepravednim za podnosiocima predstavki pojedinačno, delovanje Suda se na ovaj način oslobađa ogromnog tereta od 1700 predstavki,²⁴⁰ koji ozbiljno ugrožava njegovo postupanje u razumnom roku po svim drugim pritužbama.

Srbija

U odnosu na Srbiju još uvek nije doneta odluka kojom bi se utvrdilo da je uvedeno delotvorno pravno sredstvo za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. U presudi *V.A.M. protiv Srbije* Sud je utvrdio da su nedelotvorni postojeći pravni lekovi, tzv. hijerarhijske žalbe predsednicima sudova, Ministarstvu pravde i nadzornom odboru Vrhovnog suda i tužba za naknadu štete zbog povrede prava ličnosti na osnovu Zakona o obligacionim odnosima.²⁴¹ Ustav iz 2006. i Zakon o Ustavnom sudu iz 2007. godine predviđaju ustavnu žalbu opšte prirode, a u pogledu naknade štete, po utvrđivanju povrede mogućnost poravnanja sa

²³⁸ *Grzinčić protiv Slovenije*, 2007, st. 94-96, ovde str. 124-125.

²³⁹ *Ibid.* U odluci o dopuštenosti predstavke, u predmetu *Goran Jerković protiv Slovenije*, 2008, Sud je utvrdio da nije ponuđen odgovarajući iznos pravične nadoknade (810 eura u slučaju parnice i izvršnog postupka za povraćaj duga u trajanju od deset i po godina), odbio je zahtev države da se predmet "skine s liste predmeta" i uputio podnosioca predstavke da se za obeštećenje obrati domaćem sudu u skladu sa novodonetim Zakonom. U slučaju da sud ne obezbedi efikasno i odgovarajuće obeštećenje, podnosilac predstavke zadržava status "žrtve" povrede Konvencije i može ponovo da se obrati Sudu u Strazburu.

²⁴⁰ *Grzinčić protiv Slovenije*, 2007, st. 59.

²⁴¹ *V.A.M protiv Srbije*, 2007, st. 85 i 86.

Komisijom za obeštećenje, odnosno ostvarivanje potpune naknade u parnici za naknadu štete pred redovnim sudom.²⁴² Ostaje da se vidi u praksi koliko će ovakav sistem obezbediti delotvornu zaštitu.

Crna Gora

U Crnoj Gori je u decembru 2007. godine stupio na snagu Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku,²⁴³ koji je uveo dva pravna leka, kontrolni zahtev za ubrzanje postupka, po kome odlučuje predsednik suda, a po žalbi predsednik neposredno višeg suda, i tužbu za naknadu štete, po kojoj odlučuje Vrhovni sud. Za godinu dana važenja ovog Zakona, Vrhovnom sudu podneto je svega jedanaest tužbi, koje su sve odbačene iz proceduralnih razloga, po pravilu zbog toga što postupak po kontrolnom zahtevu nije pravosnažno okončan pre podnošenja tužbe za naknadu štete.²⁴⁴ Ovako strogo zakonsko rešenje ne postoji ni u Sloveniji, gde je uslov za podnošenje tužbe za naknadu štete *podnošenje* žalbe po zahtevu za ubrzanje postupka, a ne pravosnažna odluka po zahtevu. U Makedoniji, Srbiji, Hrvatskoj i BiH istovremeno se odlučuje i o ubrzanju postupka i o naknadi štete. Crnogorski zakon, kao i makedonski, ne precizira šta se dešava sa predstavkama koje su podnete Sudu u Strazburu pre stupanja na snagu Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, a Sud još uvek nije odlučio po prvoj predstavci podnetoj protiv Crne Gore.

Bosna i Hercegovina

U Bosni i Hercegovini, Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda sastavni je deo Ustava, ima primat u odnosu na domaće pravo, pa su tako

---

²⁴² U presudi *Cvetković protiv Srbije*, 2008, Sud je odbio predlog Vlade da se predstavka proglašeni nedopuštenom zbog neiscrpljivanja pravnih lekova, jer je našao da nije opravdano zahtevati od podnosioca predstavke da iscrpi pravne lekove tri i po godine pošto se obratio Sudu, te da nije bilo drugih posebnih okolnosti za odstupanje od opšteg stava o potrebi da se iscrpe samo oni pravni lekovi koji su bili raspoloživi u trenutku podnošenja predstavke (stav 42). Međutim, u prethodno citiranoj odluci o dopuštenosti u predmetu *Jerković protiv Slovenije* (vidi fusnotu 204), Sud je podnosioca predstavke vratio da iscrpe pravne lekove iako je predstavku Sudu podneo pet godina ranije, odnosno četiri godine pre nego što je novi pravni lek predviđen. To ukazuje na pretežan značaj "drugih posebnih okolnosti" za odstupanje od pravila o potrebi iscrpljivanja samo onih lekova koji su bili dostupni u vreme obraćanja Sudu, verovatno činjenice da Sud nije zatrpao predstavkama protiv Srbije u onoj meri u kojoj je to slučaj u odnosu na Sloveniju.

²⁴³ Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, *Sl. list Crne Gore*, br. 11/2007, od 13. 12. 2007.

²⁴⁴ Na primer, odluka Vrhovnog suda Crne Gore Tpz. br. 11/08, od 06. 12. 2008.

čl. 6, st. 1 Konvencije, kao i praksa Evropskog suda za ljudska prava deo ustavnog prava države koje primenjuje Ustavni sud Bosne i Hercegovine.²⁴⁵ Ovaj sud je specifičan po tome što su u njegovom sastavu i tri strana državljanina po izboru predsednika Evropskog suda za ljudska prava, a u sadašnjem sastavu, jedan sudija je i bivši sudija tog Suda.²⁴⁶ Postupajući po ustavnoj žalbi, Ustavni sud BiH utvrđuje povredu prava na suđenje u razumnom roku, dosuđuje naknadu štete i određuje rok za redovne sudove u kome moraju odlučiti u predmetu. Prema dosadašnjem stanju prakse, Sud smatra da ovaj pravni lek pruža delotvornu zaštitu.²⁴⁷

7. Naknada štete zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku

Član 41 Konvencije propisuje pravo Suda da dosudi naknadu štete zbog kršenja prava iz Konvencije na sledeći način:

“Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.”

Kada utvrdi povredu prava na suđenje u razumnom roku, Sud će na zahtev podnosioca predstave po pravilu dosuditi pravično zadovoljenje u vidu naknade za nematerijalnu štetu. Smatra se da postoji snažna, mada oboriva pretpostavka, da je preterano dug postupak uzrokovao nematerijalnu štetu,²⁴⁸ zbog stanja uznemirenosti, neprijatnosti i života u produženoj neizvesnosti u pogledu rezultata suđenja.²⁴⁹ Ako domaći sud, prilikom odlučivanja po zahtevu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku utvrdi povredu prava, a ne nađe da je pretrpljena nematerijalna šteta, ili nađe da je pretrpljena samo minimalna šteta, takav stav će morati uverljivo da obrazloži.²⁵⁰

Sud nematerijalnu štetu dosuđuje kako fizičkim, tako i pravnim licima.²⁵¹ Obeštećenje za kršenje prava na suđenje u razumnom roku je važan aspekt delotvornosti

²⁴⁵ Vidi odluku o dopuštenosti u slučaju *Mirazović protiv Bosne i Hercegovine* od 16.5.2006.

²⁴⁶ Detaljnije na internet stranici Ustavnog suda BiH <http://www.ccbh.ba>.

²⁴⁷ Odluka o dopuštenosti, *Mirazović protiv Bosne i Hercegovine*, 16.5.2006.

²⁴⁸ *Apicella v. Italy*, 2006, st. 93.

²⁴⁹ *Arvanitaki-Roboti and Others v. Greece*, 2008, st. 27; *Guillemin v. France*, 1997, st. 63.

²⁵⁰ *Scordino v. Italy*, st. 203-204.

²⁵¹ *ZIT protiv Srbije*, 2007, ovde str. 433; *Comingersoll s.a. v. Portugal*, 2000, prva je presuda u kojoj je Sud dosudio naknadu nematerijalne štete zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku

pravnog leka, pa je Sud naglasio da i ako se utvrdi kršenje prava na nivou države, ali dosuđeni iznos naknade štete nije dovoljan, oštećeni se još uvek može smatrati žrtvom kršenja Konvencije i može se obratiti Sudu.²⁵²

U slučaju *Kaić i drugi protiv Hrvatske*, 2008, u kome je Ustavni sud za osam godina trajanja parnice za povraćaj duga dosudio svakom podnosiocu predstavke po 530 eura, i odredio rok za postupanje redovnog suda, koji je prekršen za šest meseci, dovelo je do toga da Sud pored povrede čl. 6, st. 1 utvrdi i povredu prava na delotvorni pravni lek iz čl. 13 Konvencije i svakom podnosiocu predstavke dosudi još po 1350 eura na ime nematerijalne štete.²⁵³

Međutim, Sud je istakao da se mogu dosuđivati i niži iznosi od onih koje on dosuđuje, ako nisu nerazumni, ako su te odluke u skladu sa pravnom tradicijom i životnim standardom u državi, ako su odgovarajuće obrazložene, brzo se donose i izvršavaju.²⁵⁴ Iznos naknade zavisi od delotvornosti sistema zaštite na nivou države – ako sistem efikasno funkcioniše, Sud će prihvatiti i niže iznose naknade od onih koje on dosuđuje, ali će zato posebno kažnjavati zastoje u sistemu pravnih lekova tako što će u takvom slučaju naknade štete biti i više od prosečnih.²⁵⁵

U presudi *Apicella protiv Italije*,²⁵⁶ Sud je predstavio formulu po kojoj obračunava naknadu nematerijalne štete u slučaju povrede prava na suđenje u razumnom roku:

- za osnovu se uzima iznos od 1.000-1.500 euro za svaku godinu trajanja postupka (ne za godinu kašnjenja);

Osnovni iznos se povećava ako postoje sledeći činioци:

- ukupan iznos se povećava za 2.000 euro ako je odlučivanje u predmetu od izuzetnog značaja za podnosioca predstavke;

---

pravnom licu, obrazloživši to na sledeći način: "Suđenje koje se nastavilo duže od razumnog roka sigurno je prouzrokovalo preduzeću, podnosiocu predstavke, njegovim direktorima i akcionarima prilične neprijatnosti i produženu nesigurnost, ako ni u čemu drugom, onda u vođenju svakodnevnih poslova preduzeća... opravdano je smatrati da je preduzeće ostavljeno u produženom stanju nesigurnosti koje opravdava dosuđivanje odštete" (stav 36).

²⁵² *Scordino v. Italy*, 2006, st. 202; *Kaić i dr. protiv Hrvatske*, 2008, ovde str. 148-149, st. 20 i 21.

²⁵³ Vidi i *Husić protiv Hrvatske*, 2007, *Jakupović protiv Hrvatske*, 2007. i *Rizman protiv Hrvatske*, 2008.

²⁵⁴ *Scrodino v. Italy*, 2006, st. 204. Sud je u istoj presudi ocenio da su naknade koje su u Italiji dosuđivane u iznosima od 8 – 27 % iznosa koji je Sud dosuđivao u sličnim slučajevima protiv Italije "očigledno nerazuman iznos" (stav 102).

²⁵⁵ *Scordino v. Italy*, 2006, st. 203-204.

²⁵⁶ Presuda veća iz 2004. i presuda Velikog veća iz 2006, koja je potvrdila metod.

- ako su u postupku po pravnim lekovima zanemarene faze u postupku koje Sud uzima u obzir;
- kada je postupak po pravnom leku zbog kršenja prava neefikasan, bilo u fazi pre utvrđivanja povrede i dobijanja obeštećenja ili u fazi izvršenja odluke o obeštećenju.²⁵⁷

Osnovni iznos se umanjuje u odnosu na:

- broj sudskih instanci koje su postupale u predmetu;
- odlaganje u postupku koje je izazvao podnosilac predstavke;
- izostanak posebnog značaja odlučivanja u predmetu za podnosioca predstavke;
- životni standard u državi (bruto nacionalni proizvod);
- naknadu koja je dosuđena u vidu naknade štete pred državnim organima;
- može se umanjiti i u slučaju naslednika u parnici koji je samo kratko bio uključen u postupak.²⁵⁸

U odnosu na presude u regionu u oblasti efikasnog suđenja, najviši iznosi nematerijalne štete dosuđeni su u slučajevima u kojima je utvrđeno da je usled neopravdano neažurnog postupanja u postupku prekršeno i pravo na porodičan život, odnosno pravo na privatnost.²⁵⁹ Slede visoki iznosi dosuđivani u predstavkama protiv Slovenije zbog dugotrajnih parnica, itd.

Sud smatra da je najprimereniji vid nadoknade u odnosu na kršenje člana 6 onaj koji bi omogućio da se podnosilac, odnosno podnositeljka predstavke dovedu što je moguće više u položaj u kome bi se nalazili da nije došlo do povrede prava (*restitutio in integrum*).²⁶⁰

Međutim, Sud izuzetno retko dosuđuje materijalnu štetu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku. Zahteva se temeljno dokazivanje da je šteta nastupila

²⁵⁷ Ovo je dodato u presudi *Scordino v. Italy*, 2006, st. 271. Vidi *The length of civil and criminal proceedings in the case law of the European Court of Human Rights*, Frederic Edel, Council of Europe Publishing, 1996-2007, str. 99.

²⁵⁸ *Apicella v. Italy*, 2006, st. 136-138.

²⁵⁹ *V.A.M. protiv Srbije*, 2007, 15.000 €; *Tomić protiv Srbije*, 2007, 10.000 €; *Karadžić protiv Hrvatske*, 2005, 10.000 €; *Šobota-Gajić protiv Bosne i Hercegovine*, 8.800 €; utvrđivanje očinstva *Mikulić protiv Hrvatske*, 2002, 7.000 € i *Jevremović protiv Srbije* 5.000 € jednoj i 1.000 € drugoj podnositeljki predstavke.

²⁶⁰ *Jeličić protiv Bosne i Hercegovine*, 2006, st. 53.

i da postoji direktna uzročna veza između nastale materijalne štete i utvrđene povrede prava iz Konvencije, i po pravilu se dešava da Sud bez daljeg obrazloženja utvrdi da podnosilac predstavke takvu vezu nije uspeo da dokaže.

Ipak, u predmetima u kojima je utvrdio povredu "prava na sud" zbog neizvršenja ili neblagovremenog izvršenja pravosnažnih presuda, Sud je državama naložio sledeće:

- isplatu potraživanja po pravosnažnim presudama, koje država duguje;²⁶¹
- isplatu naknade za plaćanje alternativnog smeštaja zbog neefikasnog postupka iseljenja nezakonito useljenog stanara iz stana podnosioca predstavke;²⁶²
- obezbeđenje brzog izvršenja naloga za iseljenje;²⁶³
- izvršenje, odgovarajućim sredstvima, privremene mere za pristup detetu.²⁶⁴

7.1 Primeri naknada nematerijalne štete dosuđenih u praksi Evropskog suda za ljudska prava za povredu prava na suđenje u razumnom roku

Tomažič protiv Slovenije, 2007; 3.500 €; povreda čl. 6, st. 1 i čl. 13; parnica za naknadu štete na nekretnini trajala je preko 14 godina, razmatrana na 4 nivoa nadležnosti, od strane 6 instanci; postojala odgovornost i podnosioca predstavke za odlaganje.

Geršak protiv Slovenije, 2008; 4.800 €; povreda čl. 6, st. 1 i čl. 13; parnica za naknadu štete od osiguranja, oko 9 godina za 3 instance.

Klinar protiv Slovenije, 2008; 6.000 €; povreda čl. 6, st. 1 i čl. 13; 9 godina za dva paralelna postupka: ostavinski i parnicu, samo u jednom stepenu.

Kračun protiv Slovenije, 2006; 9.600 €; povreda čl. 6, st. 1 i čl. 13; 12 godina i 3 meseca za dva nivoa nadležnosti; parnica za restituciju pokretne i nepokretne imovine.

Knez i drugi protiv Slovenije, 2008; 9.000 €; povreda čl. 6, st. 1 i čl. 13; 12 godina, 5 meseci i 16 dana, tri nivoa nadležnosti, parnica za restituciju nepokretne imovine.

²⁶¹ *Jeličić protiv Bosne i Hercegovine*, 2006, st. 53-54; *Kačapor i druge protiv Srbije*, 2008, ovde str. 432.

²⁶² *Pibernik protiv Hrvatske*, 2004, st. 74, vidi str. 397; *Cvijetić protiv Hrvatske*, 2004, st. 59.

²⁶³ *Ilić protiv Srbije*, 2007, st. 112.

²⁶⁴ *V.A.M. protiv Srbije*, 2007, st. 166.

Lesar protiv Slovenije, 2006; 4.000 €; povreda čl. 6, st. 1 i čl. 13; 12 godina, parnica za naknadu štete protiv podnosioca predstavke, bez pravosnažne presude, četiri nivoa nadležnosti, više instanci.

Nogolica br. 2 protiv Hrvatske, 2005; 4.200 €; povreda čl. 6, st. 1 i čl. 13; parnica za naknadu štete zbog klevete, 8 godina, dva nivoa nadležnosti, bez pravosnažne presude.

Nogolica br. 3 protiv Hrvatske, 2006; 4.000 €; povreda samo čl. 6, st. 1; parnica za naknadu štete zbog klevete, 8 godina i 10 meseci, dva nivoa nadležnosti, bez pravosnažne presude.

Mužević protiv Hrvatske, 2006; 4.800 €; povreda čl. 6, st. 1; nekoliko postupaka izvršenja od 1988. i 1991, od kojih neki nisu bili okončani u vreme donošenja presude.

Poje protiv Hrvatske, 2006; po 4.500 € za oba podnosioca predstavke; povreda čl. 6, st. 1 i čl. 13; parnica za naknadu štete zbog smrti protiv osiguravajućeg društva u trajanju od 14 godina.

Majski protiv Hrvatske, 2006; 2.400 €; povreda čl. 6, st. 1; četiri godine za postupak iseljenja nezakonito useljenih stanara iz stana nad kojim je podnosilac predstavke imao stanarsko pravo.

Antonić – Tomasović protiv Hrvatske, 2005; 3.300 €; povreda čl. 6, st. 1; više od sedam godina za spor iz ugovora o prodaji stana, dva nivoa nadležnosti, u vreme presude u toku je bio prvostepeni postupak.

Marinović protiv Hrvatske, 2006; 2.700 €; povreda čl. 6, st. 1; Vrhovni sud je četiri godine odlučivao po reviziji.

Šundov protiv Hrvatske, 2006; 1.800 €; povreda čl. 6, st. 1; podeljena odgovornost suda i podnosioca predstavke za jedan deo postupka; radni spor, 8 godina i 3 meseca, tri nivoa nadležnosti.

Vidas protiv Hrvatske, 2008; 2.300 €; povreda čl. 6, st. 1 i čl. 13, parnica za naknadu štete zbog povrede na radu, devet godina za tri nivoa nadležnosti; Ustavni sud posle tri godine od podnošenja ustavne tužbe i sedam godina trajanja parnice dosudio 700 € zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, što je Sud ocenio kao nedovoljan iznos.

Stojković protiv Makedonije, 2007; 2.600 €; povreda čl. 6, st. 1; radni spor, preko 12 godina, u nadležnosti Suda 7 godina i 3 meseca.

Ivanovska protiv Makedonije, 2007; 2.000 €; povreda čl. 6, st. 1; spor oko naknade za eksproprijaciju, preko 16 god i 3 mjeseca, od kojih 6 godina i 9 mjeseci u nadležnosti Suda.

MZT Learnica A.D. protiv Makedonije, 2006; 4.000 €; povreda čl. 6, st. 1; parnica sa bankom oko isplate akreditiva; više od 14 godina, od kojih preko 9 godina u nadležnosti Suda.

Milošević protiv Makedonije, 2006; 2.000 €; povreda čl. 6, st. 1; poništaj ugovora o doživotnom izdržavanju, 12 godina i 8 mjeseci, od kojih 8 godina i 10 mjeseci u nadležnosti Suda.

Kostovska protiv Makedonije, 2006; 1.600 €; povreda čl. 6, st. 1 i čl. 13; svojinski spor, više od 20 godina, od čega 5 godina, 1 mjesec i 13 dana u nadležnosti Suda.

Čeh protiv Srbije, 2008, 2.400 €, povreda čl. 6, st. 1; parnica za povraćaj poseda nad stanom, 13 godina, od toga 4 godine i 3 meseca u nadležnosti Suda, tri nivoa nadležnosti.

Jevremović protiv Srbije, 2007; 5.000 €; povreda čl. 6, st. 1, čl. 8 i čl. 13; parnica za utvrđivanje očitstva, 8 godina, od toga 3 godine i 4 meseca u nadležnosti Suda.

Mikuljanac, Mališić i Šafar protiv Srbije, 2007; po 1.000 € za svakog podnosioca predstavke; povreda čl. 6, st. 1 i čl. 13; radni spor; 6 godina i 3 meseca, od toga 3 godine i 3 meseca u nadležnosti Suda.

Ilić protiv Srbije, 2007; 3.700 €; povreda čl. 1 Protokola 1, čl. 6, st. 1 i čl. 13; parnica za naknadu štete protiv opštine; 12 godina i 6 meseci, od toga 3 godine i 6 meseci u nadležnosti Suda.

Tomić protiv Srbije, 2007; 10.000 €; povreda čl. 6, st. 1, čl. 8 i čl. 13; neizvršenje presude o poveravanju deteta u trajanju od dve godine.

Karanović protiv Bosne i Hercegovine; 2007; 1.500 € (koliko je i zahtevao podnosilac predstavke); povreda čl. 6, st. 1; četiri godine nije u potpunosti izvršena presuda Doma za ljudska prava BiH u pogledu isplate penzije; naloženo i izvršenje presude i isplata preostalog iznosa duga od 2.000 €.

Pejaković i drugi protiv Bosne i Hercegovine, 2007; po 4.000 € svakom podnosiocu predstavke i materijalna šteta (glavnica i kamate, prema presudi domaćeg suda); pet i šest godina nisu izvršene pravosnažne presude.

8. Zaključak

Poštovanje prava na suđenje u razumnom roku zahteva sistem efikasnog pravosuđa, u kome je problem zaostalih predmeta rešen i koje je osposobljeno da ne proizvodi nove zaostatke. U međuvremenu, neophodno je obezbediti sistem delotvornih pravnih lekova za zaštitu ovog prava, koji će sprečiti povredu ugroženog prava i dati odgovarajuće obeštećenje za slučaj njegovog kršenja.

U teoriji postoje predlozi formula o tome koliko bi prosečno suđenje trebalo da traje, od realnijih, "3+2+1" (najviše tri godine za prvi stepen, najviše dve za odlučivanje po žalbi i jedna za odlučivanje po vanrednom pravnom leku),²⁶⁵ do optimističnijih "1+0.5+0.25+0.25" (jedna godina za prvi stepen, šest meseci za žalbeni postupak, tri meseca za reviziju, odnosno ustavnu tužbu i tri meseca za izvršenje).²⁶⁶

U opširnoj studiji prakse Suda u primeni prava na suđenje u razumnom roku,²⁶⁷ utvrđeno je koliko je trajanje postupka u svojoj praksi do kraja 2006. godine Sud ocenio kao opravdano, a u odnosu na koje je utvrđeno kršenje prava:

- za jednostavnije građanske postupke prihvatljiva dužina bila je 5 godina i 3 meseca: 1 godina i 10 meseci u prvom stepenu; 1 godina i 8 meseci po žalbi i 1 godina i 9 meseci u trećem stepenu;
- za hitne građanske postupke, sve preko 2 godine bilo je predugo i dovodilo do nalaza o kršenju prava, ako podnosilac predstavke nije doprineo odlaganju;
- za složene građanske postupke, preko 8 godina bilo je predugo;
- za krivične jednostavnije postupke prihvatljivo trajanje bilo je: 3 godine i 6 meseci (za tri nivoa nadležnosti), odnosno 4 godine i 3 meseca (za 3 nivoa nadležnosti i istragu);

²⁶⁶ Formula se navodi u udžbeniku *Međunarodno pravo ljudskih prava* autora V. Dimitrijević, D. Popović, T. Papić, V. Petrović, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2006, str. 198, a komentariše kao realistična u poređenju sa praksom Suda (*Supukova v. Slovakia*, odluka o dopuštenosti, 2007.) od strane gospodina Carića, Zastupnika Republike Srbije pred Evropskim sudom za ljudska prava (vidi S. Carić, *Pravo na suđenje u razumnom roku*, Službeni glasnik, Beograd, 2008, str. 92).

²⁶⁶ A. Radolović, *Zaštita prava na suđenje u razumnom roku*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2008.

²⁶⁷ "Length of court proceedings based on the case-law of the ECHR", European Commission for the efficiency of justice (CEPEJ), 989 Meeting, 14 March 2007.

- za krivične složene postupke najduža prihvatljiva dužina bila je 8 godina i 5 meseci (za istragu i tri nivoa nadležnosti).

Kao što i život zahteva kreativan pristup izazovima, tako i suđenja, koja ga odlikavaju, zahtevaju specifična rešenja za njihovo pravilno sprovođenje. Složena pravna i činjenična pitanja i druge procesne okolnosti zahtevaju dovoljno vremena za pravično suđenje. Pri tome ne treba izgubiti iz vida posebne okolnosti na strani stranke ili okrivljenog koje zahtevaju brže ili hitno postupanje, a posebno ne treba zaboraviti ko je nadležan da vodi postupak: sudovi, državni tužioc i u pretkrivičnom ili i krivičnom postupku, upravni organi i ustavni sud dužni su da obezbede pravo na odlučivanje o građanskom pravu i obavezi i krivičnoj optužbi u razumnom roku.

LITERATURA:

- S. Carić, *Pravo na suđenje u razumnom roku*, Službeni glasnik, Beograd, 2008.
- V. Dimitrijević, D. Popović, T. Papić, V. Petrović, *Međunarodno pravo ljudskih prava*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2006.
- F. Edal, *The length of civil and criminal proceedings in the case-law of the European Court of Human Rights*, Council of Europe Publishing, 1996-2007.
- T. Gorjanc-Prelević, *Obaveza države da obezbedi suđenje u razumnom roku u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (građanski postupak)*, u ZPP u praksi – efikasnost postupka, ur. Emilija Durutović, Centar za obuku sudija Republike Crne Gore, Podgorica, 2001.
- M. Janis, R.S. Key, A.W. Bradley, *European Human Rights Law – Text and Materials*, Oxford University Press, 2008.
- P. Leach, *Taking a Case to the European Court of Human Rights*, Oxford University Press, 2005.
- N. Mol, *Koncept neodgovarajućeg trajanja postupaka prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima*, u "Metodi efikasnog rešavanja problema zaostalih predmeta", Centar za obuku sudija Republike Crne Gore, Podgorica, 2003.
- N. Mole and C. Harby, *A Guide to the implementation of Article 6 of the European Convention on Human Rights*, Human rights handbooks No. 3, Council of Europe, 2001, 2006.
- A. Radolović, *Zaštita prava na suđenje u razumnom roku*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2008.
- K. Reid, *A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights* (Evropska konvencija o ljudskim pravima – vodič za praktičare), Sweet & Maxwell Limited, 2006; Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2007.

K. Starmer, I. Byrne, *Blackstone's Human Rights Digest*, Blackstone Press Limited, London, 2001.

Studija o usaglašenosti zakonodavstva Crne Gore sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, Savjet Evrope – Kancelarija u Podgorici, 2004.

Length of court proceedings based on the case-law of the ECHR, European Commission for the efficiency of justice (CEPEJ), 989 Meeting, 14 March 2007.

II Parnični postupak

Markoski protiv Republike Makedonije, 2007.

Parizov protiv Republike Makedonije, 2008.

Rizova protiv Republike Makedonije, 2006.

Grzinčič protiv Slovenije, 2007.

Bunčič protiv Slovenije, 2008.

Kaić i drugi protiv Hrvatske, 2008.

Napijalo protiv Hrvatske, 2003.

Uljar i ostali protiv Hrvatske, 2006.

Škare protiv Hrvatske, 2006.

Popović protiv Srbije, 2007.

V.A.M. protiv Srbije, 2007.

Mikulić protiv Hrvatske, 2002.

*Ilinka Novaković i druge (odluka Ustavnog suda BiH
u predmetu br. AP 1097/04)*

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПЕТТИ ОДДЕЛ

МАРКОСКИ против РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(Жалба бр. 22928/03)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

2 Ноември 2006¹

---

¹ Presuda je konačna od 12. 02. 2007, *prim. ur.*

Во случајот Маркоски против Република Македонија,

Европскиот суд за човекови права (Петти оддел), заседавајќи како судски совет во состав:

г-дин P. LORENZEN, *претседател*,

г-дин K. JUNGWIERT,

г-дин V. BUTKEVYCH,

г-ѓа M. CACA- NIKOLOVSKA,

г-дин R. JAEGER,

г-дин M. VILLIGER, *судии*

и г-ѓа C. WESTERDIEK, *секретар на одделот*

расправајќи на затворена седница на 2 Ноември 2006 година,

Ја донесе следнава пресуда, усвоена на истиот датум:

ПОСТАПКА

1. Постапката е иницирана со жалба (број 22928/03) против Република Македонија, поднесена до Судот согласно член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи (“Конвенцијата”) од страна на македонскиот државјанин г-дин Марко Маркоски (“жалителот”), на 9 Јули 2003 година.
2. Жалителот беше застапуван од страна на г-дин З. Митиќ, адвокат од Скопје. Македонската Влада (“Владата”) беше застапувана од страна на нејзиниот Агент, г-ѓа Радица Лазареска - Геровска.
3. На 3 Јуни 2005 година, Судот одлучи а ја извести Владата за доставената жалба. Согласно член 29 став 3 од Конвенцијата, Судот реши едновремено да одлучува за допуштеноста и основаноста на жалбата.

ФАКТИ

4. Жалителот е роден во 1951 година и живее во Скопје, во Република Македонија.
5. На 10 Јули 1995 жалителот бил отпуштен од ДОО “Дака-лифт” Скопје (“работодавач”) каде работел како лифт-сервисер.²

² Podnosilac predstave bio je otpušten 10. 7. 1995. od strane “Daka-lift” Skopje d.o.o. (“poslodavac”) gdje je bio zaposlen kao serviser liftova.

6. На 11 Август 1995 жалителот поднел тужба против неговиот работодавач, тврдејќи дека незаконски бил отпуштен од работа. Истиот барал да биде вратен на работно место кое одговара на неговите квалификации.
7. Од седумте расправи, вклучувајќи го и подготвителното рочиште, закажани помеѓу 8 ноември 1995 година и 17 мај 1996 година, една од нив била одложена по барање на судијата, две расправи биле презакажани заради задоцнето доставување на докази, една расправа била одложена без причини и една расправа била презакажана по барање на работодавачот. Жалителот присуствувал на сите закажани расправи. Во текот на овој период во еден наврат составот на судскиот совет бил променет.³
8. На 17 Јуни 1996 година работодавачот побарал судот да ја врати постапката во поранешна состојба, бидејќи истиот ден тој не се појавил пред судот заради пропуст на неговиот поранешен застапник да го информира за денот на одржување на рочиштето. На 28 јуни 1996 година жалителот поднел приговор против барањето на работодавачот, кој подоцна бил повлечен. Рочиштето на 13 септември 1996 година било одржано пред друг судија кој го преземал предметот.⁴
9. На рочиштето одржано на 27 септември 1996 година судот изведувал докази со сослушување на сведоци.
10. На 14 Ноември 1996 година Основниот суд во Скопје го усвоил тужбеното барање на жалителот и го поништил решението на работодавачот за престанок на неговиот работен однос. Судот утврдил дека неговото отпуштање не било извршено од страна на надлежен орган. Тој утврдил дека жалителот работел кај работодавачот, без прекин, повеќе од 20 години и дека поради тоа за неговото отпуштање требало да одлучува управниот одбор, а не директорот.⁵
11. На 11 Март 1997 година работодавачот поднел жалба против пресудата.

³ Od sedam ročišta, uključujući i pripremno ročište, zakazanih između 8. 11. 1995. i 17. 5. 1996, jedno ročište bilo je odloženo na zahtjev suda; dva su odložena zbog kasnog podnošenja dokaza; jedno je odloženo bez obrazloženja, a jedno na zahtjev poslodavca. Podnosilac predstavke prisustvovao je svim ročištima. U ovom periodu sastav sudskog vijeća promijenjen je jedanput.

⁴ Poslodavac je zahtijevao od suda da vrati postupak u pređašnje stanje, jer se nije pojavio na ročištu 17. 5. 1996. zbog propusta njegovog ranijeg zastupnika da ga obavijesti o datumu održavanja ročišta. Podnosilac predstavke prigovorio je ovom zahtjevu 28. 6. 1996, koji je zatim povukao. Ročište 13. 9. 1996. održano je pred novim sudijom koji je preuzeo predmet.

⁵ Prvostepeni sud usvojio je 14. 11. 1996. tužbeni zahtjev podnosioca predstavke i poništio odluku poslodavca kojom je okončan radni odnos podnosioca predstavke. Sud je utvrdio da odluku o prestanku radnog odnosa nije donio nadležni organ. Utvrdio je da je podnosilac predstavke bio zaposlen kod poslodavca preko 20 godina i da je prema tome upravni odbor trebalo da odluči o prestanku radnog odnosa, a ne direktor.

12. На 4 Јуни 1997 Апелациониот суд во Скопје ја усвоил жалбата на работодавачот, ја поништил пресудата на Основниот суд и го вратил предметот на повторно одлучување. Судот утврдил дека, понискиот суд погрешно ја утврдил фактичката состојба, особено во врска со непрекинатиот работен однос на жалителот кај работодавачот кој извршил неколку организациони промени за целиот тој период.⁶

13. Од десетте расправи закажани помеѓу 21 октомври 1997 година и 5 октомври 1998 година, две расправи биле одложени од судечкиот совет заради разгледување на судската регистрација на работодавачот, една расправа била одложена поради отсуство на судијата кој постапувал по предметот, две расправи биле презакажани поради неможнота на судот да ја достави поканата на сведок на адресата на живеење која била обезбедена од страна на жалителот. Во овој период, судот го сослушал жалителот и неколку сведоци. Во рамките на овој период, составот на судскиот совет бил сменет во еден наврат со оглед на фактот дека биле поставени нови судии поротници. Жалителот присуствувал на сите споменати расправи.⁷

14. На 5 Октомври 1998 Основниот суд во Скопје го одбил тужбеното барање на жалителот со оглед на фактот дека отказното решение било донесено од страна на надлежен орган и жалителот ја нарушил работната дисциплина. Судот исто така утврдил дека, жалителот најпрвин бил вработен во “Давид Пајиќ-Дака” Белград (“претпријатие”), претпријатие кое е регистрирано и работи надвор од Република Македонија, а кое имало претставништво во Република Македонија. Кога било основано претпријатието “Дака сервис” ДОО Скопје, како посебно правно лице регистрирано во Република Македонија, жалителот продолжил да работи во новоформираното претпријатие. Во последната фаза, “Дака сервис” ДОО Скопје се интегрирала со друго претпријатие “Дака монтажа”, формирајќи притоа ново правно лице. Според наводите на Владата, ова решение било донесено на 1 декември 1999 година и тоа им било ставено на

---

⁶ Apelacioni sud usvojio je žalbu poslodavca, ukinuo prvostepenu presudu i vratio predmet na ponovno suđenje našavši da je prvostepeni sud pogrešno utvrdio činjenično stanje, posebno u pogledu neprekidnog radnog staža podnosioca predstavke kod poslodavca, koji je u međuvremenu pretrpio nekoliko organizacionih promjena.

⁷ Od deset ročišta zakazanih između 21. 10. 1997. i 5. 10. 1998, dva su odložena da bi sudsko vijeće pregledalo spise o registraciji poslodavca; jedno je odloženo zbog odsustva sudije; dva su odložena jer sud nije mogao da uruči poziv svjedoku, čiju je adresu dostavio podnosilac predstavke. U ovom periodu, sud je saslušao podnosioca predstavke i nekoliko svjedoka. Sastav sudskog vijeća izmijenjen je jedanput, pošto je promijenjen sudija porotnik. Podnosilac predstavke je prisustvovao svim zakazanim ročištima.

располагање на странките откако жалителот ги платил судските трошоци.⁸

15. На 6 декември 1999 година жалителот поднел жалба против пресудата.

16. На 10 декември 1999 година Основниот суд му наложил на жалителот да ги плати судските трошоци во рок од 8 дена. На 20 декември 1999 година жалителот постапил според овој налог.

17. На 9 февруари 2000 година Апелациониот суд во Скопје ја уважил жалбата на жалителот и ја преиначил одлуката на понискиот суд. Тој утврдил дека жалителот работел без прекин преку 20 години кај истиот работодавач, наспроти статусните промени во организацијата на претпријатието. Според тоа, го поништил престанокот на работниот однос на жалителот настанат со отпуштање и го задолжил работодавачот да го врати на работа.⁹

18. На 3 Мај 2000 година работодавачот поднел ревизија до Врховниот суд. На 22 Мај 2000 година жалителот доставил одговор на ревизијата.

19. На 4 Мај 2000 година работодавачот побарал од јавниот обвинител да подигне барање за заштита на законитоста до Врховниот суд.

20. На 8 Мај 2000 година работодавачот поднел предлог за повторување на постапката до Основниот суд.¹⁰

21. На 19 април жалителот поднел посебен предлог за извршување на одлуката за враќање на работа и судските трошоци. На 27 Април 2000 година судот го одобрил барањето на жалителот. На 22 Јуни 2000 година жалителот го повлекол своето барање во врска со враќањето на работа, бидејќи во меѓувреме бил вратен на работа. На 30 јуни 2000 година судот ја запрег извршната постапка што се однесува до враќањето на жалителот на работа и го одбил приговорот на работодавачот во врска со надоместот на судските трошоци. На 12 октомври

---

⁸ Prvostepeni sud je 5. 10. 1998. odbio tužbu podnosioca predstavke našavši da je odluku o otkazu donio nadležni organ, a da je podnosilac predstavke prekršio pravila radne discipline. Sud je utvrdio da je podnosilac predstavke prvobitno bio zaposlen u preduzeću "David Pajić-Daka" Makedonija, koje je imalo ispostavu u Skoplju. Pošto je preduzeće osnovalo "Daka servis" d.o.o. Skoplje, podnosilac predstavke je nastavio da radi u novoosnovanom pravnom licu. Konačno, "Daka servis" d.o.o. je spojena sa drugim preduzećem "Daka montaža" osnivajući tako novo pravno lice. Kao što je Vlada rekla, ova presuda je donijeta 1. 12. 1999. i dostavljena strankama pošto je podnosilac predstavke platio sudske troškove.

⁹ Apelacioni sud je usvojio žalbu podnosioca predstavke i preinačio odluku prvostepenog suda. Utvrdio je da je podnosilac predstavke neprekidno bio zaposlen kod poslodavca uprkos njegovim statusnim promjenama, te poništio odluku o prestanku radnog odnosa i naložio poslodavcu da podnosioca predstavke vrati na posao.

¹⁰ Poslodavac je prvostepenom sudu podnio predlog za ponavljanje postupka.

2000 година Апелациониот суд ја потврдил одлуката на понискиот суд. На 20 ноември 2000 година работодавачот побарал одложување на извршувањето. На 14 декември 2000 година жалителот приговорил на барањето на работодавачот за одложување на постапката. Се чини дека жалителот го добил паричниот износ кој му следувал.¹¹

22. На 12 декември 2002 година Врховниот суд го вратил предметот со судските списи до надлежниот суд во согласност со барањето на работодавачот за повторување на постапката.¹²

23. На 16 декември 2002 година Основниот суд во Скопје ја запрел постапката по барањето за повторување на истата поднесено од страна на работодавачот и одлучил да се достави целокупниот предмет со судските списи до Врховниот суд на одлучување по поднесената ревизија од страна на работодавачот.¹³

24. На 27 март 2003 година Врховниот суд ја уважил ревизијата на работодавачот, ја укинал одлуката на Апелациониот суд и ја потврдил одлуката на Основниот суд од 5 октомври 1998 година. Тој отстапил од образложението на Апелациониот суд со тоа што утврдил дека работодавачот не можел да се смета за работодавач кај кој жалителот првично засновал работен однос.¹⁴

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 6 СТАВ 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

25. Жалителот се жалел дека должината на постапката била несоодветна со барањето за судење во “раузмен рок” предвидено во член 6 став 1 од

¹¹ Podnosilac predstavke pokrenuo je 19. 4. 2000. izvršni postupak u pogledu povratka na posao i sudskih troškova. Sud je usvojio njegov zahtjev 27. 4. 2000. i donio rješenje o izvršenju. Podnosilac je 22. 6. 2000. povukao svoj zahtjev u pogledu vraćanja na radno mjesto jer je to u međuvremenu izvršeno. Sud je prekinuo postupak 30. 6. 2000. u pogledu povratka na radno mjesto i odbacio prigovor poslodavca protiv plaćanja troškova potupka. Apelacioni sud je 12. 10. 2000. potvrdio prvostepenu presudu. Poslodavac je 20. 11. 2000. zahtijevao odlaganje izvršenja. Podnosilac predstavke je prigovorio tom zahtjevu 14. 12. 2000. Izgleda da je podnosilac predstavke potom primio iznos duga.

¹² Vrhovni sud je 12. 12. 2000. vratio predmet prvostepenom sudu povodom zahtjeva poslodavca za ponavljanje postupka.

¹³ Prvostepeni sud je okončao postupak po zahtjevu poslodavca za ponavljanje postupka i odlučio da uputi predmet Vrhovnom sudu na odlučivanje o reviziji koju je podnio poslodavac.

¹⁴ Vrhovni sud je usvojio reviziju, ukinuo odluku Apelacionog suda i potvrdio prvostepenu presudu od 5. 10. 1998. Protivno Apelacionom sudu, utvrdio je da se poslodavac ne može smatrati istim onim kod koga je podnosilac predstavke zasnovao radni odnos.

Конвенцијата кој гласи:

“Секој, при определување на неговите граѓанските права и обврски ....., има право на ..... судење во разумен рок, пред ..... трибунал .....”

А. Допуштеност

26. Судот утврди дека оваа жалба не е очигледно неоснована во смисла на член 35 став 3 од Конвенцијата. Понатаму тој утврди дека не е недопуштена по било кој друг основ. Од тие причини истата ја прогласи за допуштена.

Б. Основаност

27. Судот утврдил дека граѓанската постапка започнала на 11 август 1995 година, кога жалителот ја поднел тужбата пред Основниот суд Скопје. Постапката завршила на 27 Март 2003 година кога Врховниот суд ја усвоил ревизијата поднесена од страна на работодавачот и го потврдил престанокот на работниот однос поради отпуштање од работа на жалителот.

28. Владата укажа дека периодот кој изминал пред стапувањето во сила на Конвенцијата во Република Македонија не треба да се земе во предвид.

29. Судот утврди дека периодот кој спаѓа во негова надлежност не започнува на 11 Август 1995 година, туку на 10 Април 1997 година по стапувањето во сила на Конвенцијата во Република Македонија. (види *Atanasovic and Others v. Republic of Macedonia*, број 13886/02, т. 26, 22 декември 2005 година; *Horvat v. Croatia*, број 51585/99, т. 50, ЕСЧП 2001 VIII).

30. При проценката на разумноста на времето кое изминало потребно е да биде земена во предвид состојбата на постапката на 10 Април 1997 година. (види *Styranowski v. Poland*, број 28616/95, став 46, ЕCHR 1998-VIII; *Foti and Others v. Italy*, пресуда од 10 декември 1982 година, серија А број 56, став 18, т. 53). Во овој контекст, Судот утврди дека во времето на стапување во сила на Конвенцијата во Република Македонија постапката траела една година и осум месеци во една судска инстанца.

31. Оттука, постапката траела седум години седум месеци и шеснаесет дена, од кои пет години, единаесет месеци и седумнаесет дена во три судски инстанции, се во надлежност на Судот.

32. Судот повторува дека разумноста на должината на постапката мора да се цени во светоло на околностите на случајот и врз основа на следните критериуми, и тоа: сложеноста на случајот, однесувањето на жалителот и надлежните

органи и засегнатиот интерес на жалителот во постапката. (види меѓу другите, *Frydlender v. France* [GC], број 30979/96, точка 43, ЕСЧП 2000-VII; *Comingersoll S.A. v. Portugal* [GC], број 35382/97, ЕСЧП 2000-IV и *Philis v. Greece* (број 2), Пресуда од 27 јуни 1997 година, Извештај за пресуди и одлуки 1997 IV, т. 35). Покрај тоа, засегнатиот интерес на жалителот било поништувањето на неговото отпуштање од работа, што барало посебна внимателност од страна на домашните органи.¹⁵ (види *Ruotolo v. Italy*, пресуда од 27 февруари 1992 година, Серија А број 230-Д, точка 17; *Obermeier v. Austria*, пресуда од 28 јуни 1990 година, Серија А број 179, т. 72).

33. Владата укажа на тоа дека случајот бил од сложена правна и фактичка природа со оглед на незанемарливиот број на прашања кои барале разјаснување: правниот статус на работодавачот; органот кој бил надлежен да одлучува за отпуштањето од работа на жалителот; работниот стаж на жалителот кај работодавачот и правното толкување на релевантните прописи во врска со претпријатијата кои се регистрирани надвор од Република Македонија и кои го прилагодиле нивното работење со домашното право. Што се однесува на однесувањето на жалителот, Владата укажа на тоа дека тој пропуштил да преземе било какво дејствие за забрзување на постапката и дури и придонел за нејзината должина со повлекувањето на приговорот на барањето на работодавачот за повторување на постапката од јуни 1996 година, понатаму обезбедувајќи го судот со погрешна адреса на сведокот кој самиот го предложил, преку неплаќање на судските такси, како формален предуслов за продолжување на постапката, преку барање од судот да ја изврши пресудата во целост, иако тој веќе бил вратен на работа. Владата исто трака тврди дека и работодавачот придонел за должината на постапката со искористување на три вонредни правни лекови кои му стоеле на располагање согласно домашното право. Во врска со однесувањето на домашните органи, Владата укажа дека судовите постапувале по предметот со должно внимание, и покрај неколкуте промени на составот на судскиот совет; дека закажаните расправи биле одржувани без прекини и одложувања. Тие укажале дека периодот кој изминал пред Основниот суд за изготвување и доставување на неговата одлука од 1998 година, било резултат на пропуштањето на жалителот да ја плати судската такса. Што се однесува на периодот од три години кој му биле потребни на Врховниот суд да донесе одлука по предметот на жалителот, Владата укажа на

¹⁵ Pored toga, za podnosioca predstave u pitanju je bilo poništavanje odluke o prestanku njegovog radnog odnosa, što je pitanje koje od vlasti zahtijeva posebnu prilježnost (vidi *Ruotolo protiv Italije*).

широкиот опсег на надлежности на судот и зголемениот обем на работа, како последица на нискиот законски утврден минимум во однос на вредноста на спорот како критериум за поднесување на барање за ревизија, пред влегувањето во сила на новите законски измени. Владата исто така укажа дека домашните судови ја извршиле одлуката на Апелациониот суд, додека предметот бил сеуште во постапка пред Врховниот суд.¹⁶

34. Жалителот ги спори аргументите на Владата во поглед на сложеноста на предметот. Тој укажа дека Владата не упатила на ниту еден домашен ефикасен правен лек во врска со должината на постапката, кој би бил искористен од негова страна. Тој исто така тврди дека работодавачот бил тој кој го повлекол барањето за повторување на постапката. Жалителот тврди дека ја платил судската такса осум дена по барањето од страна на судот. Покрај тоа, во согласност со законодавството во сила во периодот на започнување на постапката, плаќањето на судската такса не било формален услов за судот да продолжи со постапување. Тој потенцирал дека аргументите на Владата во врска со однесувањето на домашните органи не можат да ја ослободат државата од одговорноста да го реши предметот во разумно време. Тој исто така не се согласи со тврдењето дека зголемениот обем на работа на Врховниот суд може да го оправда периодот од три години кој му биле потребни да одлучи по предметот.¹⁷

¹⁶ Vlada je istakla da je predmet bio posebno složen, jer je trebalo utvrditi pravni status poslodavca, nadležnost za donošenje odluke o prestanku radnog odnosa podnosioca predstavke, dužinu radnog staža i pravno tumačenje propisa u pogledu pravnog statusa preduzeća osnovanih van Republike Makedonije, koja djeluju u Makedoniji. U pogledu ponašanja podnosioca predstavke, istaknuto je da je on propustio da ubrza postupak i da je čak doprinio njegovom odugovlačenju tako što je povukao prigovor na zahtjev poslodavca za povraćaj u pređašnje stanje 1996; sudu dostavio pogrešnu adresu svjedoka koje je predložio; nije platio sudske troškove; zahtijevao od suda da sprovede potpuno izvršenje iako je prethodno već bio vraćen na posao. Takođe su istakli da je poslodavac doprinio odugovlačenju tako što je podnio tri vanredna pravna lijeka. U pogledu Suda, Vlada je istakla da je postupano sa dužnom prilježnošću - uprkos nekoliko promjena sudskog vijeća, ročišta su se odvijala bez prekida i zakašnjenja. Kašnjenje u izradi i dostavljanju presude iz 1998. opravdano je propustom podnosioca predstavke da plati sudske troškove. U pogledu trogodišnjeg perioda u kome je Vrhovni sud odlučivao o predmetu, Vlada je istakla opsežnu nadležnost Vrhovnog suda i činjenicu da je u tom periodu, prije izmjene zakona, prag za podnošenje revizije bio prenizak, što je doprinosilo opterećenju ovog suda. Istakli su i da su sudovi izvršili presudu dok je predmet čekao na odluku Vrhovnog suda.

¹⁷ Podnosilac predstavke se suprotstavio Vladinom navodu o složenosti predmeta. Istakao je da Vlada nije istakla nijedan djelotvorni pravni lijek u pogledu dužine trajanja postupka koji mu je bio na raspolaganju. Tvrdio je da je poslodavac povukao predlog za povraćaj postupka u pređašnje stanje; da je on platio taksu osam dana pošto mu je sud to naložio; da po zakonu, neplaćanje takse ne može da utiče na suđenje u razumnom toku; da obimna nadležnost Vrhovnog suda ne može da opravda rok od tri godine koji je sudu bio potreban da odluči u njegovom predmetu.

35. Судот повторува дека е обврска на државата договорничка да го организира нејзиниот правен систем на таков начин што нејзините судови да можат да го гарантираат секому правото на добивање на конечна одлука во споровите поврзани со граѓанските права и обврски во разумен рок.¹⁸ (види *Muti v. Italy*, пресуда од 23 март 1994 година, Серија А број 281 С, т. 15; *Milošević v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, број 15056/02, т. 25, 20 април 2006 година).

36. Судот смета дека предметот бил сложен од правен аспект во одредена мера, особено во однос на правниот статус на работодавачот кој имал претрпено неколку статусни промени. Во таква ситуација, судовите биле должни да утврдат дали вработувањето на жалителот може да се смета за континуирано, како клучно прашање за одредување на надлежниот орган кај работодавачот кој требал да одлучи за неговото отпуштање. Меѓутоа, Судот смета дека ова правно прашање не може само по себе да ја оправда должината на постапката.¹⁹

37. Во врска со однесувањето на жалителот, Судот утврдил дека нема период на одложувања кои би можеле да му се препишат нему. Тој бил присутен на сите расправи кои биле закажани и одложувањето на две расправи заради пријава на погрешното живеалиште на сведок предложен од негова страна (види точка 14), не придонело битно за должината на постапката. Истото се однесува и на повлекувањето на приговорот на барањето на работодавачот за повторување на постапката и неговата обврска да ги плати судските такси, која тој ја извршил во рамките на временскиот рок определен од судот. Однесувањето на жалителот во извршната постапка немало никаков влијание на постапката што се однесува на суштината на неговото барање.²⁰

38. Од друга страна, Судот смета дека постоеле битни оддолжувања кои можат да им се припишат на домашните органи. Судот не е убеден од аргументите на

¹⁸ Суд je potvrdio da je na državama da organizuju svoje pravne sisteme tako da njihovi sudovi svakome garantuju pravo na dobijanje konačne odluke u sporovima u kojima se odlučuje o građanskim pravima i obavezama.

¹⁹ Суд smatra da je predmet po svojoj pravnoj prirodi u izvjesnoj mjeri bio složen, pogotovo zbog nekoliko statusnih promjena poslodavca. Domaći sud je trebalo da utvrdi da li se radni staž podnosioca predstavke može smatrati kontinuiranim, jer je to bilo ključno pitanje za utvrđenje nadležnosti organa za donošenje odluke o prekidu radnog odnosa. Međutim, Суд je našao da ovo pravno pitanje samo po sebi ne može da opravda dugo trajanje postupka.

²⁰ U pogledu ponašanja podnosioca predstavke, Суд je utvrdio da nema perioda odugovlačenja koje bi moglo da mu se pripiše. On je bio prisutan na svim ročištima, a odlaganje ročišta zbog pogrešne adrese svjedoka nije bitno doprinjelo produžavanju postupka. Isto se odnosi i na povlačenje prigovora protiv poslodavčevog zahtjeva za povraćaj u pređašnje stanje, kao i plaćanja sudskih такси, koje su plaćene u roku koji je odredio sud. Ponašanje podnosioca predstavke u izvršnom postupku nije bilo od uticaja na postupak u kome se odlučivalo o predmetu spora.

Владата дека протекот на безмалку една година и два месеци од усвојувањето на одлуката на Основниот суд од 1998 година па се до доставата на истата до странките може да се оправда со неплаќањето на судските такси од страна на жалителот. Судот забележува дека изминале скоро три години од поднесувањето на ревизијата од страна на работодавачот. Во тој период, Врховниот суд единствено ја разгледал ревизијата и не извел други докази или не превземал други процесни дејствија, освен враќањето на предметното досие до Основниот суд, две и пол години по доставувањето на барањето за повторно отварање на постапката.²¹

39. Судот исто така повторува дека, хроничниот прекумерен обем на работа не може да биде оправдување за прекумерната должина на постапката. (види *Klein v. Germany*, број 33379/96, точка 43, 27 јули 2000 година и *Pammel v. Germany*, пресуда од 1 јули 1997 година, Извештај за пресуди и одлуки 1997 IV, т. 69 и 71). Оттука, Судот смета дека прекумерниот обем на работа, со оглед на нискиот законскиот минимум во однос на вредноста на предметот на спорот како критериум за поднесување барање за ревизија, како и големиот опсег на надлежности на Врховниот суд, не можат да бидат оправдување за прекумерната должина на постапката (види *mutatis mutandis*, *Dumanovski v. "Republic of Macedonia"*, број 13898/02, т. 45, 8 декември 2005 година).²²

40. Истото се однесува и на аргументите на Владата поврзани со извршната постапка која била во тек паралелно со постапката пред Врховниот суд. Како што Судот постојано утврдува, може да се смета за разумно домашните судови под одредени околности да чекаат на исходот на паралелната постапка како мерка за процедурална ефикасност (види, *mutatis mutandis*, *König v. Germany*, пресуда од 28 јуни 1978 година, Серија А број 27, т. 110; *Boddaert v. Belgium*, пресуда од 12 октомври 1992 година, Серија А број 235 D, точка 39; *Pafitis and Others v. Greece*, пресуда од 26 февруари 1998 година, Извештај 1998 I, т. 97). Во овој случај, домашните судови ниту ја запреле постапката во поглед на основаноста ниту исходот од извршната постапка имал некакво влијание врз

²¹ S druge strane, Sud je našao da se značajna odlaganja mogu pripisati vlastima. Sud nije uvjeren argumentom Vlade da je skoro godinu dana i dva mjeseca, koliko je proteklo od donošenja presude pa do njenog dostavljanja strankama, moguće opravdati neplaćanjem sudskih taksi od strane podnosioca predstavke. Primijećeno je da je skoro tri godine proteklo od kada je poslodavac podnio reviziju. Za to vrijeme Vrhovni sud je samo odlučivao o pravnim pitanjima, nije izvodio dokaze niti preduzimao bilo koju drugu procesnu radnju, osim vraćanja spisa predmeta prvostepenom sudu dvije i po godine pošto je podniet zahtjev za ponavljanje postupka.

²² Sud takođe smatra da hronična preopterećenost sudova nije opravdanje za predugo trajanje postupka, (vidi *Klein protiv Njemačke*; *Pammel protiv Njemačke*) pa tako ni nizak zakonski prag za podnošenje revizije i opsežna nadležnost Vrhovnog suda.

нив. Протекот од скоро три години пред Врховниот суд не може да се оправда као мерка на процедурална ефикасност со оглед на тоа што судот требало да постапува со особена експедитивност имајќи ја предвид должината на постапката во таа фаза.²³

41. Имајќи ја предвид судската пракса по ова прашање, Судот смета дека во конкретниот случај должината на постапката била прекумерна и не го исполнила барањето за “разумен рок”.

42. Според тоа има повреда на член 6 став 1.

II. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

43. Членот 41 од Конвенцијата предвидува:

“Кога Судот ќе оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на протоколите, и доколку внатрешното право на засегнатата Висока договорна страна овозможува само делумна репарација на штета, тогаш доколку е тоа неопходно, Судот ќе му додели правична отштета на оштетениот.”

A. Штета

44. Жалителот барал 12.222 евра, како надомест на материјална штета во врска со ненаплатен личен доход. Тој исто така барал 50.000 евра како надомест на нематеријална штета поради емотивно страдање и претрпена физичка болка како последица од должината на постапката.²⁴

45. Владата не се произнесе по однос на ова прашање.

46. Судот не утврди причинско-последична врска помеѓу повредата и наводната материјална штета, поради што го отфрла ова барање.²⁵

²³ Isto se odnosi na argumente Vlade u pogledu izvršnog postupka koji je tekao paralelno sa postupkom pred Vrhovnim sudom. Kao što je Sud stalno tvrdio, u određenim slučajevima može se smatrati opravdanim da sudovi pod određenim okolnostima čekaju na ishod paralelnog postupka u cilju efikasnosti postupka (*König protiv Njemačke, Boddaert protiv Belgije, Pafitis i drugi protiv Grčke*). U postojećem slučaju, domaći sudovi nijesu prekinuli postupak o predmetu spora niti je izvršni postupak bio od bilo kakvog uticaja na taj postupak. Protok skoro tri godine u postupku pred Vrhovnim sudom ne može se opravdati proceduralnom efikasnošću s obzirom na to da je Vrhovni sud morao da postupa s posebnom ažurnošću zbog toga što je u to vrijeme postupak već dugo trajao.

²⁴ Podnosilac predstavke je zahtijevao 12.222 eura materijalne štete u vezi sa neisplaćenom zaradom. Takođe je zahtijevao 50.000 eura nematerijalne štete za duševne patnje i fizičke bolove pretrpljene kao posljedica dužine postupka.

²⁵ Sud nije utvrdio postojanje uzročno-posljedične veze između utvrđene povrede i navodne materijalne štete, te je odbacio ovaj zahtjev.

47 Судот смета дека жалителот со сигурност претрпел нематеријална штета. Одлучувајќи на правична основа, му досуди 500 евра по овој основ, сума во која не се засметани било какви издатоци кои би можеле да бидат наплатени.²⁶

Б. Трошоци и надоместоци

48. Жалителот исто така барал 1.694 евра за трошоци и надоместоци направени пред домашните судови и 200 евра за трошоците пред Судот.

49. Владата не се произнесе по ова прашање.

50. Во врска со барањето на жалителот за надомест на трошоците направени во постапките пред домашните судови, Судот утврди дека тие трошоци не биле направени со цел да се бара, во рамките на домашниот правен систем, заштита и надомест за наводната повреда за која се жалел пред Судот. Уште повеќе, жалителот пропуштил да го аргументира своето барање со било какви докази. Според тоа, Судот не досуди надомест на трошоци. (види Milošević пресуда, цитирана погоре, т. 34). Што се однесува до направените трошоци и издатоци пред Судот, истиот смета дека сумата од 200 евра, побарана од жалителот, треба да му биде доделена во целост.

В. Затезна камата

51 Судот смета за соодветно дека затезната камата треба да се исплати според најниската каматна стапка за позајмени средства на Европската Централна Банка, на која треба да се додадат 3 %.

ОД НАВЕДЕНИТЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО

1. Ја прогласи жалбата за допуштена;

2. Утврди дека има повреда на член 6 став 1 од Конвенцијата;

3. Утврди дека:

(а) тужената држава, во рок од 3 месеци од денот на конечност на пресудата, во согласност со член 44 став 2 од Конвенцијата, треба да му ги исплати на жалителот наведените суми конвертирани во националната валута на тужената држава во износ важечки на денот на исплатата.

²⁶ Суд je našao da je podnosilac predstavke sigurno pretrpio nematerijalnu štetu. Sudeći na osnovu pravičnosti, dosuđuje mu 500 eura po ovom osnovu, i iznos za bilo koje takse koje mogu biti zahtijevane.

- i) 500 евра за нематеријална штета;
  - ii) 200 евра за трошоци и надоместоци;
  - iii) било кој издаток кој би можел да биде наплатен на горе наведените износи;
- (б) по протекот на горе наведените три месеци сè до исплатата, ќе се засметува камата на горенаведените износи, по стапка еднаква на најниската стапка за позајмени средства на Европската централна банка, за периодот до плаќањето плус 3%.

4. Го отфрли остатокот од барањето на жалителот за правичен надоместок.

Изготвено на англиски и објавено на 2 ноември 2006 година, согласно 77 став 2 и 3 од Деловникот за работа на Судот.

Claudia WESTERDIEK
Секретар

Peer LORENZEN
Претседател

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПЕТТИ ОДДЕЛ

ПАРИЗОВ против РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(Жалба бр. 14258/03)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

07 ФЕВРУАРИ 2008¹

---

¹ Presuda je konačna od 7. 5. 2008, *prim. ur.*

Во случајот Паризов против Република Македонија,

Европскиот суд за човекови права (Петти оддел), заседавајќи како судски совет во состав:

Peer Lorenzen, претседател,
Karel Jungwiert,
Volodymyr Butkevych,
Margarita Tsatsa-Nikolovska,
Renate Jaeger,
Mark Villiger, судии,
и Claudia Westerdiek, секретар на одделот,

Расправајќи на затворена седница на 15 јануари 2008 година,

На истиот датум ја донесе следнава пресуда:

ПОСТАПКА

1. Постапката е иницирана со жалбата бр 14258/03 против Република Македонија поднесена до Судот согласно член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите слободи и права (“Конвенцијата”) од страна на македонскиот државјанин г-дин Стерија Паризов (“жалителот”), на 11 април 2003 година.
2. Жалителот беше застапуван од страна на г-дин Н. Зенделов, адвокат кој работи во Штип. Македонската Влада (“Владата”) беше застапувана од страна на нејзиниот Агент, г-ѓа Радица Лазареска - Геровска.
3. На 7 мај 2007 година, Судот одлучи да ја проследи жалбата до Владата. Согласно член 29 став 3 од Конвенцијата, Судот реши истовремено да одлучува по допуштеноста и основаноста на жалбата.

ФАКТИ**ОКОЛНОСТИТЕ НА СЛУЧАЈОТ****А. Околности на случајот**

4. Жалителот е роден во 1936 година и живее во Штип.
5. На 17 ноември 1986 година жалителот и три други лица иницирале парнична постапка пред Општинскиот суд Штип за поништување на договор

за доживотна издршка, склучен на 7 декември 1979 помеѓу починатиот татко на жалителот и неговата помајка (“тужен”). Тие останале при тоа дека починатиот татко на жалителот бил во добра состојба како и дека имал доволно финансиски средства да се грижи самиот за себе, како и дека, соодветно, не постоела потреба за договор според кој, тужениот би добил 400 златни лири, бесценета стара икона и земјиште.²

6. На 25 јуни 1987 Општинскиот суд Штип делумно го уважил барањето на жалителот и го поништил договорот. Тој одлучил, *inter alia*, дека иконата треба да биде дел од наследството на починатиот татко, но ја отфрлил жалбата во врска со златните лири.³ Одлуката му била доставена на жалителот на 3 март 1988.

7. На 14 март 1988 двете страни вложили жалби.

8. На 29 септември 1989 тогашниот Окружен суд Штип ги отфрлил жалбите и ја потврдил одлуката на понискиот суд.⁴

9. На 25 септември 1990 Врховниот суд ја уважил жалбата по ревизија на жалителот, поднесена на 19 декември 1989. Судот го вратил предметот на повторно одлучување со оглед на тоа дека првостепениот суд не дал доволно причини за својата одлука.

10. Постапката продолжила на 19 јуни 1991. Од четири расправи пред првостепениот суд, ни една не била одложена на барање на жалителот.⁵

11. На 14 октомври 1992 Општинскиот суд Штип ја донел истата одлука како на 25 јуни 1987 во која утврдил дека таткото на жалителот бил помеѓу најбогатите луѓе во селото; дека бил во добра кондиција и дека, преку склучувањето на овој договор, тужениот се стекнал со значителна имотна корист, која не била во согласност со тогашното општествено уредување. Судот

---

² Podnosilac predstavke i tri druga lica pokrenuli su parnični postupak za poništaj ugovora o doživotnom izdržavanju zaključen između pokojnog oca i maćehe podnosioca predstavke. Tvrdili su da je pokojni otac podnosioca predstavke bio dobrog zdravstvenog stanja i imao dovoljno finansijskih sredstava za izdržavanje, te da nije bilo potrebe za ugovorom po kome je tužena dobila 400 zlatnih lira, staru ikonu neprocjenjive vrijednosti i zemljište.

³ Sud je djelimično usvojio tužbeni zahtjev, poništio ugovor, odlučio da ikona bude uključena u ostavinsku masu, ali nije prihvatio tužbeni zahtjev u pogledu zlatnih lira.

⁴ Sud je odbacio žalbe i potvrdio prvostepenu presudu.

⁵ Od četiri ročišta koja je zakazao prvostepeni sud, nijedno nije bilo odloženo na zahtjev podnosioca predstavke.

го одбил барањето на жалителот во врска со златните лири со оглед на тоа дека не постоеле докази дека таткото на жалителот поседувал лири.⁶

12. На 25 декември 1992 жалителот се жалел. На 6 февруари 1993 тој поднел обсервации како одговор на жалбата на тужениот, заедно со дополнување на својата жалба.

13. На 8 октомври 1993 Окружниот суд во Штип ја укинал одлуката на првостепениот суд од причини што не била во согласност со напатствијата на Врховниот суд.

14. Постапката започнала на 25 јануари 1994. Осум расоправи биле одржани пред првостепениот суд, од кои ниедна не била одложена на барање на жалителот.

15. На 8 декември 1994 Општинскиот суд Штип делумно го уважил барањето на жалителот. Тој нашол дека само иконата треба да биде вклучена во наследството на таткото и го отфрлил барањето на поништување на договорот. Судот го повторил својот претходен став во врска со златните лири. Одлуката му била доставена на жалителот на 13 октомври 1995.

16. На 16 октомври 1995 жалителот се жалел.

17. На 20 март 1996 Окружниот суд Штип ја укинал одлуката и одлучил по предметот. Тој го прогласил договорот за ништовен, со оглед на тоа што бил склучен во форма на договор за подарок. Судот го потврдил остатокот од првостепената одлука.⁷

18. На 2 јули 1996 тужениот поднел барање за ревизија пред Врховниот суд.

19. На 9 декември 1998 Врховниот суд ја уважил жалбата на туженот и ја поништил одлуката на Окружниот суд. Судот дал упатство да се утврди дали договорот бил склучен во законска форма.

20. На 14 април 2000 Апелациониот суд Штип во вратил предметот на повторно судење пред првостепениот суд. Одлуката му била доставена на жалителот на 8 април 2002.

⁶ Opštinski sud u Štipu donio je istu presudu kao i 1987. utvrdivši da je otac podnosioca predstave bio među najbogatijim ljudima u selu, da je bio u dobrom zdravstvenom stanju i da je tužena zaključenjem ugovora stekla značajnu imovinsku korist, protivno zahtjevima pravnog poretka. Tužbeni zahtjev odbijen je u dijelu koji se odnosio na zlatne lire, jer sud nije utvrdio da je otac bio u posjedu tog novca.

⁷ Drugostepeni sud je preinačio prvostepenu presudu i utvrdio da je ugovor o doživotnom izdržavanju ništavan, našavši da je zaključen kao ugovor o poklonu i potvrdio prvostepenu presudu u ostalom dijelu.

21. Помеѓу 11 февруари 2003 и 20 април 2004 првостепениот суд закажал пет расправи, од ко една била одложена по вина на жалителот.⁸ За време на тој период, жалителот поднел четири поднесоци пред судот.
22. На 20 април 2004 Основниот суд Штип делумно го уважил барањето на жалителот – прогласил дека договорот е неважечки и дека се смета дека е склучен како договор за подарок.
23. На 24 февруари 2005 Апелациониот суд Штип ја уважил жалбата на тужениот од 10 мај 2004 и го вратил предметот на повторно одлучување.
24. На 24 јуни 2005 Основниот суд Штип го прогласил барањето на жалителот за повлечено, со оглед на тоа што не се појавил во судот и покрај тоа што бил уредно поканет. Судот одлучил така со оглед на тоа што предметот претставувал спор од мала вредност.
25. На 24 јануари 2006 Апелациониот суд Штип ја укинал оваа одлука наоѓајќи дека предметот не може да се смета за спор од мала вредност.
26. На 15 јуни 2006 Основен суд Штип го одбил барањето на жалителот за поништување на договорот наоѓајќи дека истиот ги исполнува законските барања. Оваа одлука била донесена по расправата која била закажана за 23 мај 2006, но била одложена поради отсуство на жалителот.
27. На 21 август 2006 жалителот се жалел.
28. На 15 март 2007 Апелациониот суд Скопје ја отфрлил жалбата и потврдил првостепената одлука.
29. На 23 април 2007 жалителот вложил барање за ревизија пред Врховниот суд. Постапката пред овој суд е сеуште во тек.

Б. Релевантно домашно законодавство

30. Членот 35 став 1(6) од Законот за судовите од 2006 година пропишува дека “Врховниот суд е надлежен да одлучува по барањата за повреда на правото на судење во разумен рок, во постапка определена со закон”.⁹
31. Членот 36 од истиот закон пропишува дека “засегнатата странка може да поднесе пред непосредно повисокиот суд барање за заштита на правото на

---

⁸ Između 11. 2. 2003. i 20. 4. 2004. prvostepeni sud je zakazao pet ročišta, od kojih je jedno odloženo zbog podnosioca predstavke.

⁹ Čl. 35, st. 1, tač. 6 Zakona o sudovima iz 2006. predviđa da je “Vrhovni sud nadležan da odlučuje o tužbama zbog kršenja prava na suđenje u razumnom roku, u postupku predviđenom zakonom.”

судење во разумен рок доколку тој или таа сметаат дека истото право било повредено од страна на надлежен суд. Непосредно повисокиот суд постапува по барањето во рок од шест месеци по неговото поднесување и одлучува дали понискиот суд го повредил правото на судење во разумен рок. Повисокиот суд ќе додели правична отштета на барателот доколку утврди повреда на правото на судење во разумен рок. Правичната отштета ќе биде исплатена од страна на државниот буџет.”¹⁰

32. Членот 128 во законот од 2006 година пропишува дека истиот ќе почне да се применува на 1 јануари 2007.

ЗАКОН

1. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕНОТ 6 СТАВ 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

33. Жалителот се жалел дека должината на постапката не била соодветна со барањето за “разумен рок”, пропишано со членот 6 став 1 од Конвенцијата, кој вели:

“Во определувањето на неговите граѓански права и обврски...секој има право на...судење во разумен рок од страна на...трибунал..”

A. Допуштеност

1. Неисцрпување на домашните средства

(a) Поднесоците на странките

34. Владата остана при тоа дека жалителот пропуштил да ги исцрпи домашните средства со оглед на тоа што не вложил барање за повреда на правото на судење во разумен рок според законот од 2006 година.¹¹ Тие спореле дека по пресудите во предметите Атанасовиќ и Костовска (види Атанасовиќ и

¹⁰ Član 36 Zakona iz 2006. predviđa da “stranka može da podnese neposredno višem sudu tužbu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku ako smatra da je to pravo prekršio nadležni sud. Neposredno viši sud postupa po tužbi u roku od 6 mjeseci od podnošenja i odlučuje da li je niži sud prekršio pravo na suđenje u razumnom roku. Viši sud će tužiocu dosuditi pravičnu odštetu ako utvrdi kršenje prava na suđenje u razumnom roku. Pravična odšteta će biti isplaćena iz državnog budžeta.”

¹¹ Vlada je tvrdila da podnosilac predstave nije iscrpio domaće pravne lijekove s obzirom na to da nije podnio tužbu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku na osnovu Zakona iz 2006. godine.

други против Република Македонија, бр.13886/02, став 47, 22 декември 2005 и Костовска против Република Македонија, бр. 44353/02, став 53, 15 јуни 2006), одговорната држава вовела специјално создаден лек во врска со прекумерната должина на постапките. Тие понатаму поднеле дека овој лек треба да биде исцрпен во два случаи : 1) во однос на сите барања поднесени до судот по донесувањето на законот од 2006 и 2) каде оспорената постапка била во тек на домашно ниво по 1 јануари 2007 и жалбата вложена пред судот била пред тој датум. Потпирајќи се на праксата на судот, тие останале при тоа дека жалителот требал да го исцрпи тој лек иако истиот не постоел во периодот кога тој ја вложил својата жалба пред судот.¹²

35. Тие понатаму поднеле дека ова средство било употребено во 20 случаи до 3 јули 2007 година и дека сеуште не била донесена ни една судска одлука. Сепак, недостигот од домашна судска пракса не треба да биде земен во предвид на штета на ефикасноста на средството во пракса. Конечно, тие презеле обврска да го известат судот за било која судска одлука доколку иста би била донесена.

36. Жалителот ја оспорил ефикасноста на средството воведено со законот од 2006 година. Тој оспорил дека ова средство е во состојба да ги забрза постапките. Тој го потврдил недостигот на домашна судска пракса во оваа смисла и спорел дека е нејасно кој суд би бил надлежен да одлучи во неговиот случај. Конечно, тој се осврнал на извештајот на Врховниот суд во кој истиот наводно го критикува недостигот на прецизност на законот од 2006 година и ефикасноста на средството. Тој не го обезбедил овој извештај како поддршка на овој навод.¹³

(б) Оценка на Судот

37. Судот повторил дека целта на правилото за исцрпување, содржано со члеот 35 став 1 од Конвенцијата, е да им се даде можност на државите договорнички да ги превенираат или исправат наводните повреди против нив пред истите наводи да се достават до судот (види *Selmouni v. France* (GC) no. 25803/94, § 74,

¹² Vlada je tvrdila, oslanjajući se na praksu Suda, da je podnosilac predstavke bio dužan da iskoristi pravne lijekove iako oni nijesu postojali u trenutku kada je podnio predstavku Sudu.

¹³ Podnosilac predstavke je osporio djelotvornost pravnog lijeka uvedenog Zakonom iz 2006. Osporio je da lijek omogućava ubrzanje postupka. Potvrdio je da još uvijek nema sudske prakse o primjeni tog lijeka i da u njegovom slučaju nije jasno koji bi sud bio nadležan da po njemu postupa. Pozvao se i na navodni izvještaj Vrhovnog suda u kojem je kritikovana jasnoća Zakona i djelotvornost pravnog lijeka koji je njime predviđen, a koji nije podnio Sudu u prilog ovim navodima.

ECHR 1999-IV).¹⁴ Ова правило се заснова на претпоставка, рефлектирана во членот 13 од Конвенцијата – со кој е тесно поврзан – дека постои ефикасен лек достапен во случај на наводна повреда на домашниот систем (види *Kudla v. Poland* (GC), NO.30210/96, ECHR 2002-VIII).¹⁵

38. Единствените лекови за кои членот 35 од Конвенцијата бара да бидат исцрпени се оние кои се поврзани со наводните повреди и кои во исто време се достапни и доволни. Постоењето на таквите лекови мора да биде доволно сигурно не само во теорија туку и во пракса, а доколку тоа изостане, на истите ќе им недостасува потребната достапност и ефикасност (види *Misfud v. France* (одлука) (GC), BR. 57220/00, ECHR 2002-VIII).¹⁶

39. Понатаму, во контекст на членот 13 од Конвенцијата во пресудата по случајот *Kudla*, судот утврдил дека средствата кои му се на располагање на парничарот на домашно ниво за покренување на барање во врска со должината на постапката се “ефикасни” доколку ја спречуваат наводната повреда од континуираност, или обезбедуваат соодветен надомест за било која повреда која веќе се случила.¹⁷

40. Вистина е дека, согласно “генерално признатите принципи на меѓународното право”, можат да постојат посебни околности кои го ослободуваат жалителот од обврската да ги исцрпи домашните средства кои му се на располагање. Сепак, Судот посочува дека самото постоење на сомнеж во врска со изгледите за успех на одреден лек, кој не е очигледно залуден, не е валидна причина за пропуштањето да се исцрпат домашните средства (види *Giacometti and others v. Italy* (одлука) no. 34939/97, ECHR 2001-XII).¹⁸

¹⁴ Суд naglašava da je svrha pravila o iscrpljenosti pravnih lijekova iz čl. 35, st. 1 Konvencije da obezbijedi državama ugovornicama priliku da spriječe ili isprave povrede koje im se pripisuju prije nego što se one podnesu Sudu.

¹⁵ Ovo pravilo je zasnovano na predpostavci, zasnovanoj na članu 13 Konvencije, da domaći sistem predviđa djelotvorni pravni lijek za istaknutu povredu.

¹⁶ Član 35 Konvencije zahtijeva da budu iscrpljeni samo oni lijekovi koji se odnose na navedenu povredu i koji su istovremeno dostupni i dovoljni. Postojanje takvih lijekova mora biti dovoljno sigurno ne samo u teoriji, već i u praksi, u suprotnom neće imati zahtijevanu dostupnost i djelotvornost.

¹⁷ Dalje, u kontekstu člana 13 Konvencije, u presudi *Kudla*, Sud je utvrdio da će domaći pravni lijekovi dostupni podnosiocu predstavke zbog kršenja prava na suđenje u razumnom roku biti smatrani “djelotvornim” ako sprječavaju navodnu povredu ili njen nastavak, ili obezbjeđuju odgovarajuću odštetu za povredu koja je već nastupila.

¹⁸ Tačno je da, u skladu sa “opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava”, mogu postojati posebne okolnosti koje isključuju obavezu podnosioca predstavke da podnosi pravne lijekove koji mu stoje na raspolaganju. Međutim, Sud naglašava da postojanje samo sumnji u pogledu

41. Проценката дали домашните средства биле исцрпени нормално се врши со осврт на датумот на кој била вложена жалбата (пред Судот- н.з.). Сепак, ова правило може да биде предмет на исклучоци, кои можат да бидат оправдани при определени околности на случајот (види *Baumann v. France*, no.33592/96, § 47, 22 мај 2001 и *Brusco v. Italy*, (одлука) no. 69789/01, ECHR 2001-IX).¹⁹ Конкретно, Судот претходно отстапил од ова општо правило во случаите против Полска, Хрватска и Словачка што се однесува до средства против прекумерна должина на постапката (види *Michalak v. Poland* (одлука), no. 24549/03, § 36, 1 март 2005, *Nogolica v. Croatia* (одлука), no. 77784/01, ECHR 2002-viii, *Andrasik and others v. Slovakia* (одлука), no. 57984/00, 60226/00, 60237/00, 60242/00, 60670/00, 60680/00 и 68563/01, ECHR 2002-IX).

42. Што се однесува до конкретниот случај, во периодот кога жалителот ја поднел својата жалба до судот, тој немал ни едно ефикасно средство кое би му било достапно поред правото на Република Македонија во однос на должината на тековната постапка која е во прашање (види пресуди Атанасовиќ и Костовска, цитирани погоре). Средството против прекумерната должина на постапката било воведено со законот од 2006 кој започнал да се применува од 1 јануари 2007. Жалителот не го искористил тоа средство.

43. Судот забележува најпрво дека, членот 36 од законот од 2006 година обезбедува компензирачки лек - барање за правична отштета преку кој на странката може, онаму каде што тоа е соодветно, да и биде доделена правична отштета за претрпена нематеријална или материјална штета. Компензаторен лек е, без сомнение, соодветно средство за надомест во случај на повреда која веќе се случила (види *Scordino v. Italy* (no.1) (GC), no.36813/97, § 187, ECHR 2006, *Misfud v. France* (одлука), no. 57220/00, §17, 11 септември 2002, *Kudla*, §§ 158 и 159, цитирани погоре).²⁰

44. Судот понатаму забележува дека изразот “судот постапува по барањето во рок од шест месеци” може да биде подложен на различни толкувања (види, *mutatis mutandis*, *Horvat v. Croatia*, no. 51585/99, § 43, ECHR 2002-VIII). Останува отворено за шпекулации дали постапката по таквата жалба ќе заврши во тој

---

uspjeha pravnog lijeka koji nije očigledno uzaludan nije dovoljan razlog za neiscrpljivanje pravnih lijekova.

¹⁹ Iscrpljenost pravnih lijekova normalno se utvrđuje u odnosu na dan kada je podnijeta predstavka Sudu. Međutim, postoje izuzeci od ovog pravila, opravdani posebnim okolnostima slučaja.

²⁰ Sud smatra, prvo, da čl. 36 Zakona iz 2006. predviđa kompenzatorni lijek, zahtjev za pravičnu odštetu, putem kojeg stranka može da ostvari pravo na naknadu pretrpljene nematerijalne i materijalne štete. Kompenzatorni lijek je, bez sumnje, odgovarajući način za popravlanje povrede koja je već nastupila.

рок. Дополнително, законот од 2006 дефинира два суда кои можат да одлучуваат по таквото средство: непосредно повисокиот суд и Врховниот суд. Тој не специфицира кој суд би бил надлежен да одлучува во случај кога предмет е во тек пред Врховниот суд, како во односниот случај (види, а contrario, Michalak, § 14, цитирани погоре). Иако Судот прифаќа дека законите не можат да бидат апсолутно прецизни и дека толкувањето и примената на тие одредби зависи од праксата (види, *mutatis mutandis*, Kokkinakis v. Greece, пресуда од 25 мај 1993, Серија А бр. 260 –А, срт. 19, §40), останува фактот дека ниедна судска одлука не била донесена иако поминале повеќе од дванаесет месеци по воведувањето на тој лек. Отсуството на било каква домашна судска пракса се чини дека ја потврдува оваа двосмисленост.²¹

45. Кончено, за разлика од словенечкиот, полскиот и италијанскиот закон, кои содржат преодни одредби во врска со предметите кои се во тек пред судот (Европскиот, н.з.) (види *Grzincic v. Slovenia*, no.26867/02, § 48, ECHR 2007, Michalak, § 20, цитирани погоре и *Brusco v. Italy* (одлука), no. 69789/01, ECHR 2001-IX), законот од 2006 година не содржи одредба која експлицитно ќе ги подведе под надлежност на националните судови сите жалби кое се во тек пред Европскиот суд, независно од тоа дали се сеуште во тек на домашно ниво.²²

46. Земајќи во предвид дека предметот бил во тек пред домашните судови повеќе од 20 години пред воведувањето на овој лек со законот од 2006 година и сеуште не е решен, како и дека не можат да се извлечат заклучоци од владините обсервации во врска со ефикасноста на лекот во особени околности како што се околностите на овој случај, Судот смета дека би било несразмерно да се бара од жалителот да го искористи овој лек.²³

---

²¹ Суд dalje smatra da je izraz "sud postupa po tužbi u roku od šest mjeseci" podložan različitim tumačenjima (slično, presuda *Horvat protiv Hrvatske*). Ostaje otvoreno pitanje da li postupak po tužbi mora i da se završi u tom roku. Dalje, Zakon iz 2006. definiše dva suda koja su nadležna da odlučuju po tom lijeku: neposredno viši sud i Vrhovni sud. Nije određeno koji bi sud bio nadležan da odlučuje u slučaju kada je predmet u radu kod Vrhovnog suda, kao što je to ovdje slučaj. Iako Sud prihvata da zakoni ne mogu biti apsolutno precizni i da tumačenje i primjena ovakvih odredbi zavisi od prakse (vidi *Kokkinakis protiv Grčke*), ostaje činjenica da ni jedna presuda nije donijeta iako je više od dvanaest mjeseci prošlo od kada je uveden ovaj pravni lijek. Izostanak domaće prakse izgleda da potvrđuje neodređenost zakona.

²² Konačno, za razliku od slovenačkog, poljskog i italijanskog zakona, koji sadrže prelazne odredbe koje se odnose na predmete pred Sudom, Zakon iz 2006. ne sadrži odredbu koja bi u nadležnost domaćih sudova izričito uključila sve predstavke koje su podnijete Sudu, bez obzira na to traje li još uvijek postupak zbog kojih su podnijete.

²³ Imajući u vidu da je postupak po predmetu pred domaćim sudovima trajao više od dvadeset godina prije uvođenja pravnog lijeka Zakonom iz 2006, da još uvijek nije okončan, i da se na

47. Со таква позадина во предметот, жалбата не може да се смета за недопуштена поради неисцрпување на домашните лекови во смисла на членот 35 од Конвенцијата. Според тоа, приговорот на Владата мора да биде одбиен. Судот понатаму забележува дека жалбата не е недопуштена по било која друга основа. Оттука, мора да биде прогласена за допуштена.

Б. Основаност

1. Поднесоци на странките

48. Владата поднела дека периодот кој изминал пред стапување во сила на Конвенцијата во однос на Република Македонија не треба да биде земе во предвид. Тие сметаат дека имало сложени околности поврзани со случајот, вклучувајќи го и предметот на спорот како и протекот на време помеѓу склучувањето на договорот (1979) и иницирањето на тужбеното барање пред домашните судови (1986), факт кој имал негативно влијание врз утврдувањето на фактите.²⁴

49. Што се однесува до однесувањето на жалителот, тие сметале дека тој придонел на сложеноста со честото менување на своите аргументи и на основниот на своето барање. Збунувачкиот и неконзистентен начин на кој жалителот го презентирал својот случај влијаел врз бројот на решенија на враќање на случајот на повторно судење.²⁵

50. Конечно, тие се осврнале и на должината на секој сегмент на постапката, по враќањето на предметот на повторно судење, сметајќи дека истите не траеле неразумно долго. Единствениот исклучок е доставата на одлуката на Апелациониот суд од 14 април 2000 (види став 20 погоре), кој не придонел суштински на целокупната должина на постапката.²⁶

---

osnovu Vladinih podnesaka ne može donijeti zaključak o njegovoj djelotvornosti u konkretnim okolnostima slučaja kao što je ovaj, Sud smatra da bi bilo nesrazmjerno zahtijevati od podnosioca predstavke da pokuša sa podnošenjem tog pravnog lijeka.

²⁴ Vlada je tvrdila da period koji je protekao prije stupanja Konvencije na snagu u odnosu na Republiku Makedoniju ne bi trebalo uzeti u obzir; da su postojale složene okolnosti u predmetu, uključujući predmet spora i protok vremena između zaključenja ugovora (1979) i podnošenja tužbe domaćem sudu (1986), što je negativno uticalo na utvrđivanje činjenica.

²⁵ Vlada je tvrdila i da je podnosilac predstavke doprinio složenosti postupka čestom promjenom argumentacije i tužbenog osnova. Te činjenice su zahtijevale od domaćih sudova da utvrde znatan broj relevantnih činjenica. Konfuzno i neujednačeno predstavljanje slučaja od strane podnosioca predstavke dovelo je do brojnih ukidanja presuda i vraćanja na ponovno suđenje.

²⁶ Konačno, tvrdili su da svaki segment postupka, kada je predmet vraćan na ponovna suđenja prvostepenom sudu, nije trajao nerazumno dugo i da je jedini izuzetak bilo dostavljanje presude

51. Жалителот го оспорил владиниот аргумент за сложеноста на случајот. Тој не се согласил дека тој го модифицирал своето тужбено барање како и дека тоа ја ефектуирало должината на постапката со оглед на фактот дека, според правилата кои се применуваат, националните судови не биле обврзани со содржината на неговото барање. Потпирајќи се на бројните враќања на предметот на повторно судење во постапката, тој изјавил дека истата била прекумерно долга. Конечно, во поглед на влогот што тој како тужител го имал, заклучил дека националните судови не постапиле во случајот со должно внимание.²⁷

2. Оценка на Судот

52. Судот забележува дека оспорената постапка започнала на 17 ноември 1986 кога жалителот го поднел своето барање пред тогашниот Општински суд Штип. Сепак, како што е забележано од страна на Владата, периодот кој потпаѓа под неговата надлежност не започнал на тој датум, туку на 10 април 1997, по стапувањето на Конвенцијата во сила во однос на Република Македонија (види Личков против РМ, бр. 38202/02, § 21, 28 септември 2006).

53. Во оценката за разумноста на периодот кој изминал по тој датум, мора да се води сметка за стадиумот на постапката на 10 април 1997 (види Зибири против РМ, бр. 27866/02, § 41, 5 јули 2007). Во таа насока, Судот забележува дека во тој момент постапката траела преку 10 години и 10 месеци во три судски инстанци. Одлуката на тогашниот Окружен суд од 20 март 1996 била последната одлука донесена во рамките на овој период. За време на истиот, по случајот било повторно постапувано во три наврати.²⁸

54. Оспорената постапка не е сеуште завршена со оглед на тоа дека Врховниот суд не одлучил по вложената ревизија на жалителот од 23 април 2007. Тие веќе

Apelacionog suda od 14. aprila 2000. (stav 20 gore), a što nije značajnije doprinijelo ukupnom trajanju postupka.

²⁷ Podnosilac predstave je osporio tvrdnje Vlade u pogledu složenosti postupka. Nije se složio da je on mijenjao tužbu i da je to uticalo na trajanje postupka, s obzirom da prema važećem zakonu, domaći sudovi nijesu vezani pravnim osnovom navedenim u tužbi. Tvrdio je da je dužina trajanja postupka bila prekomjerna imajući u vidu brojna ponovljena suđenja, kao i da domaći sudovi nisu postupali u predmetu sa dužnom pažnjom.

²⁸ Prilikom procjene razumnosti roka u kojem je vođeno suđenje, Sud je nadležan u pogledu vremena koje je proteklo od 10. 4. 1997, kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Makedoniju, ali pritom uzima u obzir stanje postupka na taj dan. S tim u vezi, Sud primjećuje da je u tom trenutku suđenje trajalo preko deset godina i deset mjeseci za tri nivoa nadležnosti. Presuda Okružnog suda od 20. marta 1996. bila je posljednja u okvirima tog vremena. U tom periodu, predmet je tri puta ponovno ispitivan.

траеле преку 21 година од кои 10 години, 9 месеци и 5 дена потпаѓаат под временската надлежност на Европскиот суд.

55. Судот потсетува дека разумноста на должината на постапката мора да се оценува во светло на околностите на случајот и со осврт кон следните критериуми: сложеноста на случајот, однесувањето на жалителот и на релевантните органи, како и влогот на жалителот во спорот (види *Frydlender v. France* (GC), no. 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII).

56. Судот смета дека основот на предметот не може сам по себе да ја објасни должината на постапката.²⁹

57. Исто така судот забележува дека измената на барањето на жалителот и двете одложувања побарани од страна на жалителот (види ставови 21 и 26 погоре) не придонеле значително на должината на постапката.³⁰

58. Судот смета дека оддолговлекувањето на постапката се должело на повторувањето на враќањето на предметите на повторно постапување во случајот (види *Зибери против РМ*, бр. 27866/02, § 46, 5 јули 2007). За време на периодот кој потпаѓа под надлежноста *ratione temporis*, случајот бил повторно разгледуван во пет наврати. Сепак, иако Судот не е во позиција да го анализира квалитетот на судската пракса на домашните судови, смета дека, со оглед на тоа што враќањето на предметите на повторно постапување вообичаено се наредува како резултат на грешките сторени од страна на пониските судови, повторувањето на таквите наредби во рамките на една постапка претставува сериозен недостаток на правосудниот систем (види *Pavlyulynets v. Ukraine*, no. 70767/01, § 51, 6 септември 2005, *Wierciszewska v. Poland*, no. 41431/98, 46, 25 Ноември 2003). Тој понатаму забележува дека, како што е нотирано од Владата, на домашните органи им требале безмалку две години да ја достават одлуката на Апелациониот суд до жалителот (види став 20 погоре).³¹

²⁹ Суд smatra da predmet spora po sebi ne može da opravda trajanje postupka.

³⁰ Takođe smatra da izmjene navoda u tužbi i dva odlaganja koja je zahtijevao podnosilac predstavljanje nisu mnogo doprinjeli dužini postupka.

³¹ Суд smatra da je ponavljano vraćanje predmeta na ponovno odlučivanje uzrok produženog trajanja postupka. U periodu koji spada u nadležnost Suda *ratione temporis*, predmet je preispitivan pet puta. S toga se ne može reći da domaći sudovi nisu bili aktivni. Međutim, iako Суд nije u poziciji da analizira kvalitet sudske prakse domaćih sudova, on smatra da, s obzirom da je ukidanje presuda i vraćanje predmeta na ponovno suđenje obično posljedica grešaka nižih sudova, ponavljanje ukidanja presuda u toku jednog postupka ukazuje na ozbiljan nedostatak sudskog sistema. Takođe primjećuje, kao i Vlada, da su domaćim vlastima bile potrebne skoro dvije godine da podnosiocu predstavljanje dostave presudu Apelacionog suda (st. 20 gore).

59. Во овој контекст, Судот повторува дека државите –договорнички ја имаат обврската да ги организираа своите правни системи на таков начин што нивните судови можат секому да го гарантираат правото да добие конечна одлука по споровите поврзани со граѓанските права и обврски, во разумен рок (види Костовска, 41, цитирана погоре и *Muti v. Italy*, пресуда од 23 март 1994, Серија А, бр. 281-Ц, 15).³²

60. Испитувајќи го целиот доставен материјал, Судот смета дека во односниот случај должината на постапката била прекумерна и дека не е задоволено барањето за “разумен рок”, од членот 6 став 1 од Конвенцијата.

61. Следствено, има повреда на таа одредба.

II. ДРУГИ НАВОДНИ ПОВРЕДИ НА КОНВЕНЦИЈАТА

62. Во поднесокот доставен како одговор на Владиите обсервации, жалителот се жалел според членот 1 од Протоколот 1 од Конвенцијата, дека поради прекумерната должина на постапката, застарело неговото право да поднесе тужба за надомест поради тоа што му е оневозможено да го користи земјиштето.³³

63. Судот забележува дека оспорената постапка, која се однесувала на проценка на важењето на договорот според кој тужениот се здобил со право на сопствениот врз земјиштето, е сеуште во тек. Во таа смисла, секоја жалба на членот 1 од Протоколот 1 поврзан со исходот од постапката е преран. Дополнително, не може да се смета дека жалителот има право на сопственост во смислата на посочениот член.³⁴

64. Судот оттука нашол дека обжаленото прашање не содржи никаква појава на повреда на правата и слободите од Конвенцијата или нејзините протоколи. Следи дека жалбата мора да биде одбиена во согласност со членот 35 §§ 3 и 4 од Конвенцијата.

³² U ovom kontekstu Sud potvrđuje da je na državama ugovornicama da organizuju njihove pravne sisteme na takav način da njihovi sudovi mogu svima da garantuju pravo na presudu u sporovima u razumnom roku u vezi sa građanskim pravima i obavezama.

³³ Podnosilac predstavke se žalio zbog povrede člana 1 Protokola 1 Konvencije, jer mu je, zbog pretjerane dužine osnovnog postupka, zastarjelo pravo da podnese tužbu za naknadu štete zbog toga što nije bio u mogućnosti da koristi zemljište, koje je takođe bilo predmet osporenog ugovora.

III. ПРИМЕНА НА ЧЛЕНОТ 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

65. Членот 41 од Конвенцијата пропишува:

“Ако Судот нашол дека има повреда на Конвенцијата или Протоколите, и ако внатрешното право на засегнатата Висока Договорна Страна дозволува само делумна отштета, Судот, доколку е потребно, ќе додели правична отштета на оштетената страна.”

A. Штета

66. Жалителот барал 144.900 евра на име на материјална отштета. Ова барање било поврзано со приходот кој жалителот ќе го заработел доколку го употребувал земјиштето во периодот во кој постапката била сеуште во тек. Тој исто така барал и камата во износ од 1.000.000 денари (вредноста на златните лири) поради неможноста да ги користи истите уште од 1986. Конечно, тој барал 60.000 евра на име на нематеријална отштета за вознемиреноста и емоционалното страдање како резултат на оддолгвлекуваната должина на постапката.³⁵

67. Владата ги оспорила овие барања како неосновани. Тие останале при тоа дека не постоела причинска врска помеѓу бараната материјална штета и наводната повреда затоа што жалителот немал право на сопственост врз земјиштето како и затоа што оспорената постапка сеуште не била завршена.³⁶

68. Судот, како што било тврдено и од страна на Владата, не распознава никаква причинска врска помеѓу најдената повреда и наводната материјална штета. Судот оттука го одбива ова барање. Од друга страна, судот смета дека жалителот морал да претрпи нематеријална штета поради утврдената повреда.

³⁴ Суд primječuje da je postupak za ispitivanje pravne valjanosti ugovora na osnovu kojeg je tužena stekla pravo svojine nad zemljištem još uvijek u toku, te da je zbog toga predstava u vezi rezultata tog postupka prerano podnijeta. Takođe, ne može se smatrati da podnosilac predstave ima “imovinu” u smislu člana na koji se poziva.

³⁵ Podnosilac predstave zahtijevao je 144.900 eura materijalne štete. Ovaj zahtjev je zasnovan na приходима koje bi podnosilac predstave zaradio da je koristio zemljište u periodu u kojem je trajao postupak. Takođe je tražio kamatu u iznosu od 1.000.000 makedonskih denara /vrijednost zlatnih lira) zbog toga što nije mogao da ih koristi od 1986. Konačno, tražio je 60.000 eura nematerijalne štete zbog duševnih bolova pretrpljenih zbog produženog trajanja postupka.

³⁶ Vlada je insistirala na nepostojanju uzročne veze između utvrđene povrede i navodne materijalne štete zbog toga što podnosilac predstave nije imao svojinsko pravo nad zemljištem i postupak još uvijek nije okončan.

Одлучувајќи на правична основа, судот ја доделува вкупната сума од 4.000 евра под овој наслов.³⁷

Б. Трошоци

69. Жалителот исто така барал 5000 евра за трошоци без да прецизира дали истите биле сторени пред домашните судови или пред овој суд. Тој не обезбедил никакви документи како поддршка.

70. Владата го оспори ова барање како прекумерно и неосновано.

71. Според праксата на Судот, може да се додели отштета на име трошоци само доколку истите биле вистински и неопходно сторени од страна на жалителот, како и доколку се разумни (види Костовска, цитирана погоре, § 62, *Arvelakis v. Greece*, no. 41354/98, § 34, 12 април 2001, *Nikolova v. Bulgaria (GC)*, no. 31195/96, § 79, ECHR 1999-II). Суот забележува дека според членот 60 од Деловникот на Судот “жалителот мора да поднесе специфицирани документи како поткрепа на сите барања, заедно со сите документи како поддршка, што доколку се пропушти, Советот може целосно или делумно да го одбие барањето.”

72. Судот забележува дека жалителот не поднел ниеден пропратен документ или поднесок на кои би ги засновал своите барања. Соодветно, судот не доделува ниедна сума под овој наслов.

В. Затезна камата

73. Судот смета за соодветно дека затезната камата треба да се исплати според најниската каматна стапка за позајмени средства на Европската Централна Банка, на која треба да се додадат 3 %.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО

1. *Ја прогласува* жалбата што се однесува на прекумерната должина на постапката допуштена, а остатокот од жалбата за недопуштен,
2. *Смета* дека има повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата,
3. *Смета*
  - а) дека одговорната држава треба да му плати на жалителот, во рок од

³⁷ Суд, kao i Vlada, ne uviđa postojanje uzročne veze između povrede prava i navodne materijalne štete i odbija ovaj zahtjev. S druge strane, smatra da je podnosilac predstavke sigurno pretrpio nematerijalnu štetu u pogledu utvrđene povrede prava. Odlučujući po osnovu pravičnosti, dosuđuje iznos od 4.000 eura po tom zahtjevu.

три месеци од датумот на кој пресудата станува конечна во согласност со членот 44 став 2 од Конвенцијата, 4000 евра (четири илјади евра) на име на нематеријална штета, конвертирана во националната валута на одговорната држава по стапка применлива на денот на исплатата, плус било каква такса која би можела да биде наплатлива.

- б) дека по истекот на наведените три месеци сè до исплатата, ќе се засметува камата на горенаведените износи, по стапка еднаква на најниската стапка за позајмени средства на Европската централна банка, за периодот до плаќањето плус 3 %.

4. Го одбива остатокот од барањето на жалителот за правична отштета.

Изготвено на англиски и објавено на 7 февруари 2008 година, согласно 77 став 2 и 3 од Деловникот за работа на Судот.

Claudia WESTERDIEK
Секретар

Peer LORENZEN
Претседател

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПЕТТИ ОДДЕЛ

РИЗОВА против РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(Жалба бр. 41228/02)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

6 Јули 2006¹

---

¹ Presuda je konačna od 6. 10. 2006. *prim. ur.*

Во случајот Ризова против Република Македонија,

Европскиот суд за човекови права (петти оддел), судејќи во совет составен од:

Г-дин P. Lorenzen, *претседател*,
Г-ѓа S. Botoucharova,
Г-дин V. Butkevych,
Г-ѓа M. Цаца Николовска,
Г-дин R. Maruste,
Г-дин J. Borrego-Borrego,
Г-ѓа R. Jaeger,
Г-ѓа C. Westerdiek, секретар на одделот,

Расправајќи по предметот на затворена седница на 12 Јуни 2006 година,

Ја донесе следната пресуда, усвоена на истиот датум:

ПОСТАПКА

1. Постапката е иницирана со жалба (бр. 41228/02) против Република Македонија поднесена до Судот согласно член 34 од Конвенцијата за заштита на човекови права и основни слободи (Конвенцијата) од страна на г-ѓа Веселинка Ризова (жалител) од македонски државјанин, на 27 септември 2001 година.
2. Жалителот беше претставуван од г-н Ѓ.Чурлинов, адвокат од Скопје. Македонската влада (Владата) беше претставувана од својот агент Г-ѓа Р. Лазареска Геровска.
3. На 24 јуни Судот одлучи да ја достави до Владата на РМ, жалбата која се однесува на должината на постапката. Применувајќи го член 29 став 3 од Конвенцијата, Судот реши истовремено да одлучува во однос на допуштеноста и основаноста на жалбата.
4. На 1 април 2006 година овој предмет беше прераспределен во формираниот петти оддел (член 25 став 5 и член 52 став 1).

ФАКТИ

ОКОЛНОСТИ НА СЛУЧАЈОТ

5. Жалителот е роден 1923 година и живее во Скопје, Република Македонија.
6. На 4 Октомври полицијата го уапсила жалителот во нејзиниот стан. На 5 октомври 1985 година истражниот судија наредил мерка притвор. Таа била ослободена од притвор на 17 или 18 Декември 1985 година.²
7. Со пресуда на Општинскиот суд Скопје I од 11 декември 1985 година жалителот бил осуден за помагање во посредување во вршење на проституција и бил одредена казна затвор во траење од две години. На 11 март 1986 година Окружниот суд Скопје ја намали казната затвор на два месеци и тринаесет дена.³
8. На 1 септември 1988 година жалителот поднел пред Општинскиот суд Скопје тужба за надомест на штета против нејзиниот закупец, г-ѓа В.К., Градот Скопје и г-н М.Г., полициски инспектор. Таа тврдела дека за време на издржување на притворот во 1985 година г-ѓа В.К. украла вредни предмети од нејзиниот стан.⁴
9. Од 45 расправи закажани помеѓу 23 ноември 1988 година и 20 септември 1996 година, 17 биле одложени бидејќи судот не успеал да ги повика тужените или предложените сведоци (во една прилика судот побарал полициска помош) седум расправи биле одложени по барање на тужителот заради испитување на некои сведоци или тужените (со писмено барање од 18 декември 1994 година и 6 ноември 1995 година, тужителот побарал од судот да испита вкупно петнаесетмина сведоци), две расправи биле одложени поради отсуство на судијата. За време на овој период тужителот пет пати неуспешно барал изземање на судијата и на сите судии од Основниот суд Скопје I. Меѓудругото, постапката била три пати прекината поради отсуство на жалителот од расправите без оправдана причина (судот дозволил враќање во поранешна

² Dana 4.10.1985. policija je uhapsila podnositeljku predstavke u njenom stanu. Dana 5. oktobra istražni sudija joj je odredio pritvor. Iz pritvora je puštena 17. ili 18. decembra 1985.

³ Po presudi Opštinskog suda Skoplje I, od 11. 12. 1985. podnositeljka predstavke bila je osuđena za podvođenje i određena joj je zatvorska kazna u trajanju od dvije godine. Dana 11. 03. 1986. Okružni sud u Skoplju joj je smanjio kaznu na dva mjeseca i trinaest dana.

⁴ Dana 1. 09. 1988. podnositeljka predstavke je podnijela tužbu Opštinskom sudu u Skoplju za naknadu štete protiv njene stanarke, gospođe V.K, grada Skoplja i gospodina M.G, policijskog inspektora. Tvrдила je da je za vrijeme njenog pritvora 1985. godine iz njenog stana gospođa V.K. ukrala vrijedne predmete.

состојба по нејзино барање на 3 Јули 1990 година бидејќи нејзиниот адвокат го откашал застапувањето без претходно да ја извести за расправата). Девет расправи биле одоложени по различни основи поврзани со непостапување на жалителот согласно напатствијата на судот, немање на правен застапник или поднесување на дополнителни барања.⁵

10. На 20 септември 1996 година предметот бил преземан од страна на друг судија.

11. На 6 ноември 1996 година жалителот побарал тужбата да биде проширена и во однос на државата како трет тужен во постапката. Тој тврдел дека по добивањето независност на Република Македонија, државата ги превземала надлежностите во делот на внатрешните работи од органите на локалната самоуправа на градот Скопје.⁶

12. Расправите закажани за 12 ноември 1996 година и 16 јануари 1997 година биле одложени поради отсуство на г-ѓа В.К. на 20 Јануари 1997 година судот побарал помош од полицијата за утврдување на адресата на г-ѓа В.К со цел доставување на судската покана.⁷

13. На 13 Мај 1998 година жалителот побара од судот да и ја достави поканата на г-ѓа В.К на адресата каде што на 2 Април 1998 година претходно веќе примила покана.⁸

14. Од девет расправи закажани помеѓу 18 февруари 1999 година и 9 јуни 2000 година, пет расправи биле одложени поради неуредна достава на поканите на

⁵ Od 45 ročišta zakazanih između 23. 11. 1988. i 20. 09. 1996. godine, 17 je odloženo jer sud nije uspio da uruči pozive tuženim ili predloženim svjedocima (jednom prilikom je sud tražio policijsku pomoć), sedam ročišta je odloženo zbog zahtjeva podnositeljke predstavke za ispitivanje svedoka ili tuženih (pismenim podnescima od 18. 12. 1994. i 6. 11. 1995. podnositeljka predstavke tražila je ispitivanje preko petnaest svjedoka), a dva ročišta su odložena zbog odsustva sudećeg sudije. U ovom periodu podnositeljka predstavke je pet puta, bezuspješno, zahtijevala izuzeće sudije i svih sudija Prvostepenog suda Skoplje I. Postupak je tri puta odložen zato što podnositeljka predstavke nije pristupila na ročište (sud joj je odobrio zahtjev od 3. 07. 1990. za povraćaj u predašnje stanje jer joj je njen advokat otkazao punomoćje, a da je nije obavijestio o datumu ročišta). Devet ročišta je bilo odloženo po različitim osnovama zbog propusta podnositelje predstavke da postupi prema uputstvima suda, nedostatka adekvatnog pravnog zastupanja ili neispunjenja drugih uslova.

⁶ Dana 6. 11. 1996. podnositeljka predstavke je zahtijevala da država bude dodata kao treće-optuženi u postupku. Obrazložila je da je nakon nezavisnosti Republike Makedonije 1991. godine, država preuzela nadležnost unutrašnjih poslova od lokalnih vlasti grada Skoplja.

⁷ Ročišta zakazana za 12. 11. 1996. i 16. 01. 1997. odložena su zbog odsustva gospođe V.K; 20. 01. 1997. sud je zatražio pomoć policije za utvrđivanje adrese gospođe V.K, kako bi joj se dostavili sudski pozivi.

⁸ Dana 13. 05. 1998. podnositeljka predstavke je zahtijevala od suda da poziv V.K. dostavi na adresu na kojoj je 2. 04. 1996. primila prethodne pozive.

некои од тужените (вклучително, но не исклучиво и г-ѓа В.К.), две расправи биле одложени бидејќи жалителот пропуштил да одговори на приговорите од Јавниот правобранител за статусот на државата како странка во постапките, една расправа била одложена на барање на жалителот, една расправа била одложена со цел судот да одлучи дали градот Скопје може да биде странка во постапката.⁹

15. На 9 Јуни 2000 година Основниот суд Скопје I го прифатил приговорот на Јавниот правобранител во однос на тоа дека државата не може да биде странка во постапката.¹⁰

16. На 16 октомври 2000 година жалителот ја обжалил одлуката пред Апелациониот суд.¹¹

17. На 10 Мај 2001 година Апелациониот суд ја потврдил жалбата на жалителот и ја поништил пресудата на понискиот суд. Тој нашол дека државата не може да биде исклучена како странка во постапката, како што Јавниот правобранител тврдел во претходните стадиуми на постапката и од тука ја истакна нејзината/неговата потреба за учество во постапката.¹²

18. Расправата од 30 Октомври 2001 година била одложена бидејќи застапникот на жалителот го откажал застапувањето.¹³

19. На расправата одржана на 13 декември 2001 година Основниот суд Скопје I го упатил жалителот да го прецизира државниот орган од кој бара надомест на штета.¹⁴

---

⁹ Od devet rasprava zakazanih između 18. 02. 1999. i 9. 06. 2000, pet rasprava je odloženo zbog neuredne dostave poziva nekom od optuženih (uključujući, ali ne i isključivo V.K.), dvije rasprave su odložene jer je podnositeljka predstavke propustila da odgovori na prigovor državnog tužioca na status države kao strane u postupku, a jedno ročište je odloženo na zahtjev podnositeljke predstavke kako bi se odlučilo da li grad Skoplje može da bude strana u postupku.

¹⁰ Dana 9. 06. 2000. Osnovni sud Skoplje I kao sud prve instance usvojio je prigovor državnog tužioca da država ne može biti strana u postupku.

¹¹ Dana 16. oktobra 2000. godine podnositeljka predstavke žalila se protiv te odluke Apelecionom sudu.

¹² Dana 10.05.2001. Apelacioni sud je usvojio žalbu podnositeljke predstavke i ukinuo odluku nižeg suda. Sud je zauzeo stanovište da država ne može biti izuzeta kao stranaka u postupku, jer je državni tužilac u prethodnoj fazi postupka postupao kao stranaka u postupku te time izrazio saglasnost da učestvuje u postupku.

¹³ Ročište od 30. 10. 2001. odloženo je iz razloga što se zastupnik podnositeljke predstavke povukao iz predmeta.

¹⁴ Na ročištu održanom 13. 12. 2001. godine Osnovni sud Skoplje I poučio je podnositeljku da odredi državni organ protiv koga namjerava da zahtjeva naknadu štete.

20. На 4 февруари 2002 година тужителот ја повлекол тужбата против градот Скопје, а ја проширил во однос на Министерството за внатрешни работи како државен орган. Тој тврдел дека полицијата е одговорна бидејќи не го обезбедила (запечатила) нејзиниот стан по нејзиното апсење. Дополнително, жалителот тврдел дека на 4 октомври 1985 била противправно уапсена (среде ноќ) и дека службените лица од полицијата провалиле во нејзиниот стан и го пребарале без налог. Таа исто така барала нематеријална штета со врска со наводниот лош третман и одбивањето за пружање на медицинска помош за време на притворот во 1985 година.¹⁵

21. На расправата од 26 март 2002 година, Јавниот правобранител побарал од судот да го отфрли барањето на жалителот против државата како ненавремено.¹⁶

22. Судот ја одложил расправата закажана за 16 мај 2002 година по писмено барање од жалителот од 14. мај 2002 година (тој побарал од судот да ги испраша сведоците предложени од нејзина страна).¹⁷

23. Расправата закажана за 25 јуни 2002 година била одложена поради неуредна достава на поканата до жалителот.¹⁸

24. На расправата одржана на 24 септември 2002 година судот го сослушал тужителот. Ја одложил расправата со цел сослушување одредени сведоци.¹⁹

25. Расправите закажани за 31 октомври, 21 ноември, 19 декември 2002 година и 30 јануари 2003 година биле одложени поради неуредна достава до некои од предложените сведоци. Г-ѓа В.К. не присуствувала на ниту една од наведените расправи.²⁰

---

¹⁵ Dana 4. 02. 2002. godine podnositeljka predstavke povukla je svoju tužbu protiv grada Skoplja, a proširila je na Ministarstvo unutrašnjih poslova kao državni organ, tvrdeći da je policija odgovorna što nije obezbijedila (zapečatila) njen stan nakon njenog hapšenja. Podnositeljka predstavke navodi da je 4. 10. 1985. bila protivpravno lišena slobode (u sred noći) i da su službena lica provalila i pretresla njen stan bez sudske nagode. Takođe zahtjeva naknadu nematerijalne štete zbog navodnog lošeg tretmana i odbijanja medicinske pomoći za vrijeme pritvora 1985. godine.

¹⁶ Na ročištu od 26.03.2002. državni tužilac je zahtijevao od suda da odbaci tužbu podnositeljke predstavke protiv države kao neblagovremenu.

¹⁷ Sud je odložio ročište zakazano za 16. 05. 2002. na osnovu pismenog zahtjeva podnositeljke predstavke od 14. 05. 2002. (predložila je ispitivanje svjedoka).

¹⁸ Ročište zakazano za 25. 06. 2002. odloženo je jer podnositeljka predstavke nije bila uredno pozvana.

¹⁹ Na ročištu 24. 09. 2002. sud je saslušao podnositeljku predstavke i odložio suđene u cilju ispitivanja nekih svjedoka.

²⁰ Ročišta zakazana za 31. oktobar, 21. novembar, 19. decembar 2002. i 30. januar 2003. odložena su

26. На 11 март 2003 година Основниот суд Скопје I го одбил како неосновано барањето на жалителот за надомест на штета, поднесено против г-ѓа В.К. и Министерството за внатрешни работи. Тој утврдил дека жалителот не успеал да обезбеди доказ дека предметите, наводно украдени, воопшто постоеле и дека биле всушност однесени од нејзиниот стан. Судот одлучил дека е застарено нејзиното барање за надомест на нематеријална штета против Министерството за внатрешни работи во однос на нејзиното притворање, наводниот лош третман и одбивањето да и се пружи медицинска помош во текот на притворот. Вредноста на спорот истакната во тужбата била 3,275,000 македонски денари.²¹

27. На 15 мај 2003 година тужителот ја нобжалил пресудата пред Апелациониот суд Скопје.

28. На 11 Јули 2003 година Апелациониот суд во Скопје ја одби жалбата на тужителот и ја потврдил пресудата на понискиот суд.

29. Тужителот не поднел барање за ревизија до Врховниот суд на Република Македонија.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ЗАКОНОДАВСТВО²²

30. Согласно член 137 од Законот за парнична постапка (Законот) кога заинтересираната странка во спорот не е во можност да ја најде адресата на

---

zbog neuredno dostavljenih poziva nekom od predlozenih svjedoka. Gospođa V. K. nije prisustvovala ni jednoj od navedenih rasprava.

²¹ Dana 11. 03. 2003. Osnovni sud Skoplje I kao sud prve instance odbio je kao neosnovan zahtjev za naknadu štete protiv gospođe V.K. i Ministarstva unutrašnjih poslova. Utvrđeno je da podnositeljka predstavke nije uspjela da obezbijedi nijedan dokaz da su ukradeni predmeti uopšte postojali i da su stvarno iznijeti iz njenog stana. Odbačen je kao neblagovremen njen zahtjev za naknadu nematerjalne štete protiv Ministarstva unutrašnjih poslova u vezi sa njenim pritvorom, navodno lošim tretmanom i odbijanjem pružanja medicinske pomoći za vrijeme njenog pritvora. Vrijednost spora prikazana u presudi iznosila je 3.275.000 makedonskih dinara.

²² II. RELEVANTNO DOMAĆE ZAKONODAVSTVO

30. Saglasno čl. 137 Zakona o parničnom postupku ("Zakon"), kada zainteresovana strana u sporu nije u mogućnosti da sazna adresu lica kojoj treba dostaviti pismeno, sud nastoji da od nadležnog upravnog organa ili na drugi način pribavi potrebne informacije.

31. Član 226 Zakona predviđa da kada zainteresovana strana zahtijeva od suda da ispita svjedoka mora prethodno da naznači o čemu treba da svedoči i navede njegovo ime, prezime, zanimanje i prebivalište.

32. U skladu sa čl. 250, st. 2 Zakona, sud može da odluči da sasluša samo jednu od zainteresovanih strana, ako druga strana odbija da da izjavu ili se ne odaziva na sudske pozive.

33. Član 284, st. 2 predviđa da zainteresovane strane mogu da predlažu nove činjenice i dokaze tokom postupka.

лицето до кое писменото треба да се достави, судот ќе настојува од надлежниот орган на управата или на друг начин да ги добие потребните податоци.

31. Член 226 од Законот предвидува дека кога заинтересираната странка предлага определено лице да биде сослушано како сведок, мора претходно да назначи за што тоа треба да сведочи и да го наведе неговото име и презиме, занимање и престојувалиште.

32. Според член 250 став 2 од Законот, судот може да одлучи да се сослуша само една од заинтересираните страни во спорот доколку другата одбива да даде изјава или не одговара на судските покани.

33. Член 284 став 2 предвидува дека заинтересираните странки можат да предложат нови факти и докази во текот на целата постапка.

34. Согласно член 299 став 1, кога судот ќе одложи расправа, претседателот на советот треба да се осигура дека сите докази, кои треба да бидат презентирани на наредната расправа, се обезбедени и спроведени се други подготовки за да се заврши судењето на таа расправа.

35. Член 368 став 2 предвидува дека, *inter alia*, барање по ревизија не е дозволена во имотноправни спорови со парично побарување кога вредноста на спорот истакнат во барањето на жалителот не надминува 1,000,000 македонски денари.

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 6 СТАВ 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

36. Тужителот се жали дека должината на постапката не е во согласност со барањето за судење во разумен рок, предвидено во член 6 став 1 од Конвенцијата, кое гласи:

“При определувањето на неговите граѓански права и обврски..., секој има право на ... сослушување во разумен рок од страна (на) .... трибунал ...”

---

34. Saglasno čl. 299, st. 1, ako sud odloži ročište, predsjedavajući sudija treba da osigura da budu obezbijeđeni svi dokazi koji treba da budu predstavljeni na ročištu, kao i da su sprovedene ostale pripreme kako bi bilo okončano suđenje na tom ročištu.

35. Član 368, st. 2 predviđa da *inter alia*, revizija nije dozvoljena u imovinskopravnim sporovima koji se odnose na tužbu za naknadu štete kada vrijednost predmeta spora u tužbi ne prelazi 1.000.000 makedonskih denara.

А. Допуштеност

37. Судот утврди дека оваа жалба не е неоснована според член 35 став 3 од Конвенцијата. Понатаму утврди дека не е недопуштена по било кој друг основ. Оттука, мора да се прогласи за допуштена.

Б. Основаност

38. Судот утврди дека парничната постапка започнала на 1 септември 1988 година кога жалителот поднел барање за надомест за штета до тогашниот Општински суд Скопје.²³

39. Владата истакна дека периодот кој поминал пред влегувањето во сила на Конвенцијата во Република Македонија не треба да се зема во предвид.²⁴

40. Судот утврди дека периодот кој е во негова надлежност не започнува на тој датум, туку на 10 април 1997 година, откако Конвенцијата влегла во сила во Република Македонија (види Атанасовиќ и други против Република Македонија, бр. 13886/02, § 26, 22 Декември 2005 година, Хорват против Хрватска, бр. 51585/99, § 50, ЕКЧП 2001-VIII).²⁵

41. При проценувањето на основаноста на времето што поминало по тој датум, мора да се земе во предвид стадиумот на постапката од 10 Април 1997 година (види, меѓу другите *Fotti and others v. Italy*, пресуда од 10 декември 1982 година, *Серија А бр. 56, n.18, став 53*, *Styranowski v. Poland*, бр. 28616/95, став 46, *ECHR 1998-VIII*). Во врска со ова судот утврди дека во времето на стапување во сила на Конвенцијата во Република Македонија постапките траеле 8 години, 7 месеци и 9 дена во една судска инстанца.²⁶

42. Оттука, постапките траеле 14 години, 10 месеци, и 10 дена од кои периодот во траење од 6 години, 3 месеци и 1 ден во две судски инстанции, е во надлежност на Судот.²⁷

²³ Суд је утврдио да је парнични поступак започет 1. 09. 1988. када је туžilja подnijela тузбу за naknadу штете tadašnjem Општинском суду у Скопљу.

²⁴ Влада је тврдила да период који је protekao prije stupanja на снагу Конвенције у Republicи Makedoniji не треба узети у обзир.

²⁵ Суд је нашao да период који потпада под njegovу надлежност nije počeo tog датума, već 10.04.1997, nakon stupanja на снагу Конвенције у односу на Republikу Makedoniju.

²⁶ При ocjenjivanju разумног рока који је protekao, мора се узети у обзир stanje поступка од 10. aprila 1997. godine. U vezi с tim, Суд utvrđuje да су u momentу stupanja на снагу Конвенције, поступци trajali 8 година, 7 mjeseci и 9 dana у jednoј судскојinstancи.

²⁷ Prema tome, поступци су trajali 14 година, 10 mjeseci и 10 dana, од čega 6 година, 3 mjeseca и 1 dan треба да bude isпитано од strane Sуда за два nivoа надлежности.

43. Судот повторува дека разумноста на должината на постапката мора да се цени од аспект на околностите на случајот имајќи ги предвид следниве критериуми: сложеноста на предметот, однесувањето на жалителот и домашните органи, и засегнатитот интерес на жалителот во спорот (*види Frydlender v. France*(ГЦ), бр. 30979/96, § 43, *ECHR 2000- VII, Humen v. Poland* (ГЦ), бр. 26614/95, § 60, за кој нема извештај, и *Comingersoll S.A. v. Portugal* (ГЦ), бр. 35382/97, *ECHR 2000-IV, Philis v. Greece* (бр. 2), пресуда од 27 Јуни 1997 година, *Извештаи за пресуди и одлуки 1997- IV, § 35*).

44. Владата ирази мислење дека случајот бил екстремно сложен поради големиот обем докази предложени од страна на жалителот. Владата тврди дека во врска со тоа дека жалителот ги изменил втортужениот и третотужениот без претходно да ги обезбеди нивните адреси па оттука ја отежнал доставата на поканите од страна на судот. Владата тврди дека било скоро невозможно да се контактира со г-ѓа В.К бидејќи таа во меѓувреме се омажила и ги променила презимето и живеалиштето. Таа исто така истакна дека жалителот предложил долга листа на сведоци без притоа да обезбеди прецизни податоци во однос на нивните живеалишта.²⁸

45. Што се однесува до однесувањето на жалителот, Владата изнесе став дека тој значително придонел за должината на постапката со оглед на тоа што 39 од 64 закажани расправи биле одложени по вина на жалителот; кој пет пати побарал изземање на судијата, постапката била три пати одложувана поради негово отсуство; 31 расправа беа одложени или по изречно барање на жалителот г-ѓа Ризова или по нејзино инсистирање за сослушување на некој сведок или г-ѓа В.К. која одбивала да одговори на судските покани. Останатите 25 расправи биле одложени бидејќи судот не бил во можност уредно да ги достави поканите до г-ѓа В.К. или до одредени сведоци, бидејќи жалителот не ги обезбедил точните адреси за потребите на судот.²⁹

²⁸ Vlada smatra da je slučaj bio jako složen usled velikog broja dokaza podnijetih od strane podnositeljke predstavke. Vlada tvrdi da je podnositeljka predstavke promijenila drugotuženog i trećetuženog, a da prethodno nije obezbijedila njihove adrese, pa je otuda otežala dostavljanje poziva od strane suda. Vlada tvrdi da je bilo gotovo nemoguće kontaktirati V.K. budući da se u međuvremenu udala i promijenila prezime i prebivalište, i ističe da je podnositeljka predstavke predlagala dugu listu svjedoka bez prethodno obezbijedenih preciznih podataka o njihovim boravištima.

²⁹ Što se tiče ponašanja podnositeljke predstavke, Vlada iznosi da je ona značajno uticala na dužinu postupka jer je 39 od 64 zakazanih ročišta bilo odloženo njenom krivicom: pet puta je tražila izuzeće sudija; tri ročišta su bila odložena zbog njenog odsustva, 31 ročište je bilo odloženo na njen izričit zahtjev ili zbog njenog insistiranja na ispitivanju nekog svjedoka ili gospođe V.K. koja

46. Што се однесува до однесувањето на органите, Владата останала на ставот дека судот постапувал во случајот со должно внимание и во согласност со домашното право; особено закажаните расправи биле одржувани без прекини и одложувања. Страните во постапката ги користеле сите процесни права и правни лекови што придонело за должината на постапката. Тие исто така истакнале дека по барањата на жалителот за изземање на судија било одлучувано во разумен рок и дека Апелациониот суд донел одлука по жалбата на жалителот во разумен рок.³⁰

47. Жалителот ги спори владините аргументи.

48. Судот потсетува дека секоја држава - договорна страна треба да го организира својот правен систем на начин што домашните судови можат да гарантираат секому право да добие конечна судска одлука во споровите кои се однесуваат на нивните граѓански права и обврски во разумен рок (*види Muti v. Italy, пресуда од 23 Март 1994 година, Серија А бр. 281-Ц, став 15, Horvat, цитиран погоре, § 59*).

49. Што се однесува до сложеноста на случајот, судот не смета дека тој се одликува со исклучителни фактички или правни тешкотии.

50. Што се однесува до однесувањето на жалителот, судот забележува дека таа може да се смета одговорна за одложување на 4 расправи закажани во периодот што е во надлежноста на Судот *ratione temporis* (види став 14 и 22 погоре). Тој исто така смета дека нејзиното барање од 4 Февруари 2002 година придонело за должината на постапката. Се чини дека ниеден друг период на одложување не може да се припише на жалителот. Особено тој не може да биде обвинет за процедуралното однесување на тужените и нивното одбивање да одговорат на судските покани. Фактот што жалителот ги користел правните лекови загарантирани со домашното право не може да се смета дека придонело за прекумерната должина на постапката. Што се однесува до нејзините барања за сослушување на некои од тужените или сведоците, Судот забележува дека е во надлежност на домашните судови да проценат поединечно во секоја ситуација

---

je odbijala da se odazove na sudske pozive. Ostalih 25 rasprava bilo je odloženo jer sud nije bio u mogućnosti da dostavi pozive određenim svjedocima ili V.K, jer podnositeljka predstavke nije obezbijedila njihove tačne adrese za potrebe suda.

³⁰ U odnosu na postupanje nadležnih organa, Vlada je iznijela stav da su sudovi postupili sa dužnom pažnjom i u skladu s domaćim pravom, zakazana ročišta su održavana bez prekida i zastoja. Stranke u postupcima koristile su sva prava i pravne lijekove što je uticalo na dužinu trajanja postupka. O zahtjevima podnositeljke predstavke za izuzeće sudija odlučivalo se u razumnom roku i Apelacioni sud je donio odluku po žalbi podnositeljke u razumnom roku.

дали таквите барања биле оправдани и неопходни за соодветно правораздавање.³¹

51. Што се однесува до постапувањето на домашните органи, Судот утврди дека пред влегувањето во сила на Конвенцијата, постапките веќе биле во тек пред првостепениот суд 8 години, 7 месеци и 9 дена. Тој исто така утврди дека биле потребни уште 5 години и 11 месеци за Основниот суд Скопје да одлучи по барањето на жалителот. Понатаму, во периодот земен во предвид, постапките траеле преку 6 години, период во рамки на кој имало по една првостепена и една второстепена одлука. Тој забележал дека во постапките во периодот меѓу 20 Јануари и 1997 година и 18 Февруари 1999 година не се преземале никакви процесни дејствија (види т. 12 и 13 погоре). Исто така била потребна повеќе од 1 година и 4 месеци (9 Јуни -30 октомври 2001 година) за судот да го продолжи судењето по одлуката за статусот на државата како странка во постапката. Постапката пред Апелациониот суд Скопје била брзо завршена. Судот не може, во конкретниот случај, да го смета за “разумен” периодот од повеќе од 6 години особено со оглед на тоа што веќе изминал период од повеќе од осум години и седум месеци пред влегувањето во сила на Конвенцијата во Република Македонија.³²

52. Според тоа има повреда на член 6 став 1.

---

³¹ U vezi sa ponašanjem podnositeljke predstavke, sud konstatuje da se ona smatra odgovornom za odlaganje 4 ročišta zakazana u periodu koji potpada pod *ratione temporis* nadležnost suda (vidi stav 14 i 22 gore). Isto tako smatra da je njen zahtjev od 4.02.2002. doprinio trajanju postupka. Čini se da se nijedan drugi period odugovlačenja ne može pripisati podnositeljki predstavke. U konkretnom ona se ne može okriviti za procesno ponašanje tuženih i njihovo odbijanje da se odazovu na sudske pozive. Činjenica da je koristila pravne lijekove predviđene domaćim pravom ne može se smatrati kao doprinos dugom trajanju postupka. U vezi sa njenim zahtjevima za ispitivanje nekog od optuženih ili svedoka, Sud bilježi da je u nadležnosti domaćih sudova da ocijene u svakoj pojedinačnoj situaciji da li su konkretni zahtjevi potrebni i opravdani za adekvatno ostvarivanje prava.

³² U vezi sa postupanjem domaćih nadležnih organa, Sud bilježi da su prije stupanja na snagu Konvencije, postupci pred prvostepenim sudom trajali već 8 godina, 7 mjeseci i 9 dana. Isto tako je bilo potrebno 5 godina i 11 mjeseci Osnovnom sudu da odluči o tužbi podnositeljke predstavke. Potom u periodu koji mora biti uzet u obzir, postupci su trajali preko 6 godina, u kom periodu je bila donijeta jedna prvostepena i jedna odluka Apelacionog suda. Bilježi da su postupci mirovali u periodu između 20. 11. 1997. i 18. 02. 1999. (vidi st. 12 i 13 gore). Isto tako, bilo je potrebno vrijeme duže od 1 godine i 4 mjeseca (9. jun-30 oktobar 2001.) za postupajući sud da nastavi postupak nakon što je donijeta odluka da država bude stranka u postupcima. Postupci pred Apelacionim sudom u Skoplju bili su okončani hitno. Sud nije mogao u konkretnom slučaju, smatrati kao “razuman” protek roka većeg od 6 godina, posebno imajući u vidu više od 8 godina i 7 mjeseci koji su protekli prije stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Republiku Makedoniju.

II. ДРУГИ НАВОДНИ ПОВРЕДИ НА КОНВЕНЦИЈАТА

53. Жалителот се жали на повреда на членот 3 од Конвенцијата поради тоа што била лошо третирана и не и била укажана медицинска помош за време на притворот во 1985 година. Имајќи го предвид членот 5 став 1, таа се жали дека нејзиното апсење во 1985 година било безправно и дека било повредено правото на неповредливост на нејзиниот дом. Во суштина, таа исто така се жали согласно членот 6 став 1 од Конвенцијата дека била лишена од фер судење во кривична постапка (безправна осуда и казна). Таа понатаму се жали согласно член 5 став 5 и член 1 од Протоколот бр. 1 дека нејзините барања за надомест на штета биле отфрлени.

54. Судот утврдил дека барањата на жалителот согласно членот 3 и членот 5 став 1 од Конвенцијата се некомпатибилни *ratione temporis* бидејќи фактите на кои се жали се однесуваат на периодот пред 10 Април 1997 година, кога Конвенцијата влегла во сила во Република Македонија. Истото се однесува и на тврдењата за нефер постапување во кривична постапка согласно членот 6, со оглед на тоа што таа била осудена и казнета со пресуда на Окружниот суд Скопје од 11 Март 1986 година.

55. Следува дека овие барања се некомпатибилни *ratione temporis* со одредбите од Конвенцијата во смисла на член 35 став 3 и мора да бидат отфрлени согласно член 35 став 4.

56. Судот понатаму утврди дека барањата согласно член 5 став 5 се некомпатибилни *ratione materiae* со оглед на тоа што жалбата во делот во која таа се повикува на повреда на правата од членот 5 став 1 е недопуштена со оглед на тоа што е некомпатибилна *ratione temporis*.

57. Судот смета дека барањето на жалителот во согласност со член 1 од Протоколот бр. 1 се однесува единствено на резултатот на постапката. Тој смета дека судската одлука да не се прифати барањето за надомест на штета не подразбира лишување од правото на сопственост во смисла на член 1 од Протоколот бр. 1 кое првенствено се однесува на експропријација или контрола на имот од јавен интерес, а не на уредување на граѓански права помеѓу странките во приватното право. Во однос на ова, жалителот исто така не успеал да ги исцрпи сите домашни правни лекови. Во согласност со Законот за парнична постапка (види т. 34 погоре), тужителот можел да поднесе барање за ревизија пред Врховниот суд против второстепената пресуда од 11 Јули 2003 година со оглед на тоа што вредноста на спорот била над законскиот праг.³³

³³ Суд smatra da se žalba podnositeljke predstavlja saglasno članu 1 Protokola br. 1 odnosi isključivo

58. Следи дека оваа жалба е неоснована и мора да биде одбиена во согласност со член 35 став 3 и 4 од Конвенцијата.

III. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

59. Член 41 од Конвенцијата предвидува:

“Кога Судот ќе оцени дека има повреда на Конвенцијата или на протоколите, и доколку внатрешното право на засегнатата Висока договорна страна овозможува само делумен надомест на штетата, тогаш доколку е тоа возможно, Судот ќе му додели правичен надомест на оштетениот.”

A. Штета

60. Во одговорот на обсервациите на Владата, жалителот барал 104.000 EUR како надомест за материјална и нематеријална штета. Жалителот барал 21.000 EUR за надомест на материјална штета, поврзано со вредноста на стварите за кои тврдел дека биле украдени. Тој барал 33.000 EUR за надомест на нематеријална штета за наводните повреди и недостигот на медицинска грижа за време на притворот, тој барал 50.000 EUR за надомест на нематеријална штета настаната поради емоционално страдање и нарушување на здравјето како последица на должината на постапката.³⁴

61. Владата ги оспори барањата на тужителот. Таа побара судот да ги отфрли барањата на тужителот за надомест на штета бидејќи не се поврзани со наводната повреда на “барањето за судење во разумен рок согласно член 6 од Конвенцијата. Таа го повика судот да земе во предвид дека постоењето на

---

na ishod postupka. Dalje nalazi da sudska odluka da ne usvoji tužbu za naknadu štete podnositeljke predstavke ne podrazumijeva uskraćivanje imovine u smislu člana 1 Protokola br. 1, koji se primarno odnosi na eksproprijaciju ili upravljanje dobrima za javne potrebe, a ne na uređivanje građanskih prava između strana u okviru privatnog prava. Podnositeljka predstavke takođe je propustila da iscrpi sve domaće pravne lijekove u vezi sa tim. U skladu sa Zakonom o parničnom postupku (vidi tačku 34 gore), podnositeljka predstavke je mogla da podnese Vrhovnom sudu reviziju protiv drugostepene presude od 11. jula 2003. godine, jer je vrijednost spora premašila zakonski limit.

³⁴ U odgovoru na vladine prigovore podnositeljka žalbe tražila je 104.000 eura kao naknadu na materijalnu i nematerijalnu štetu. Ona je tražila 21.000 eura kao naknadu za materijalnu štetu u vezi sa vrijednošću ličnih stvari koje su joj navodno ukardene. Tražila je 33.000 eura kako naknadu za nematerijalnu štetu koja se odnosi na navodno poniženje, loše postupanje i nedostatak medicinske njege za vrijeme trajanja pritvora; tražila je 50.000 eura kao naknadu za nematerijalnu štetu za duševne patnje i narušavanje zdravlja kao posljedica dugotrajnih postupaka.

повреда би претставувало само по себе доволен надомест за сета штета настаната во овој случај.³⁵

62. Судот не препозна никаква причинска врска помеѓу утврдената повреда и наводната материјална штета. Истото се однесува и на нематеријалната штета во врска со притворот, поради што Судот ги одбива овие барања. Од друга страна, Судот му досудува на жалителот 2.000 EUR на име нематеријална штета за утврдената повреда, односно прекумерно траење на граѓанската постака.³⁶

Б. Трошоци

63. Жалителот не побарал надомест за трошоците. Согласно тоа, Судот не досуди ваков надомест.

В. Затезна камата

64. Судот смета дека е соодветно затезната камата да се заснова на најниската каматна стапка за позајмени средства на Европската Централна Банка, на која би требало да се додадат 3%.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ СУДОТ ЕДНОГЛАСНО,

1. Ја прогласи жалбата за допуштена во делот што се однесува на прекумерната должина на постапката, а остатокот од жалбата ја прогласи за недопуштена;
2. Утврди дека имало повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата;
3. Утврди
  - a) дека одговорната држава треба да му плати на жалителот, во рок од три месеци од денот на конечното пресудата, во согласност на член 44 став 2 од Конвенцијата, 2. 000 евра за нематеријална штета,

³⁵ Vlada je osporila zahtjeve podnositeljke predstavke. Tražili su od suda da odbaci zahtjeve podnositeljke predstavke kao zahtjeve koji se ne odnose na navodno kršenje zahtjeva za suđenje u razumnom roku u skladu sa članom 6 Konvencije. Tražili su od suda da uzme u obzir da bi postojanje povrede predstavljalo samo po sebi dovoljnu nakandu za bilo koju štetu nastalu u konkretnom slučaju.

³⁶ Sud ne prepoznaje nijednu uzročnu vezu između utvrđenog kršenja i navodne materijalne štete. Isto se se odnosi i na nematerijalnu štetu koja je u vezi sa pritvorom; s toga Suda odbija bilo kakve zahtjeve. S druge strane sud dosuđuje podnositeljki predstavke 2.000 eura na ime nematerijalne štete za utvrđene povrede odnosno prekomjerno trajanje građanskog postupka.

во која не се засметани другите евентуални издатоци кои треба да се платат;

- б) дека по истекот на погоре споменатиот период од три месеци се до исплатата ќе се пресметува камата на горната сума по стапка еднаква на најниската каматна стапка за позајмени средства на Европската Централна Банка заголемена за 3%.

4. Го отфрла остатокот од барање за правичен надомест.

Изготвена на англиски, и објавена во писмена форма на 6 Јули 2006 година, во согласност со членот 77 став 2 и 3 од Деловникот на судот.

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

TREĆE ODELJENJE

Predmet GRZINČIČ protiv SLOVENIJE

(Predstavka br. 26867/02)

PRESUDA

STRAZBUR

3. maj 2007.¹

---

¹ Presuda je konačna od 3. 8. 2007, *prim. ur.*

U predmetu Grzinčič protiv Slovenije,

Evropski sud za ljudska prava (Treće odeljenje), zasedajući u veću u sastavu:

G-din C. Birsan *Predsednik*, (C. Birsan)

G-din B. M. Zupančič, (B.M. Zupančič,)

G-đa E. Fura-Sandstrom, (E. Fura-Sandström)

G-đa A. Đulumjan, (A. Gyulumyan)

G-din E. Mijer, (E. Myjer)

G-din David Tor Bjorgvinson, (David Thór Björgvinsson)

G-đa I. Bero-Lefevr, (I. Berro-Lefèvre), *sudije*,

i g-din S. Naismith (S. Naismith), *Zamenik sekretara Odeljenja*,

Posle većanja na zatvorenoj sednici održanoj 5. aprila 2007,

Izriče sledeću presudu, koja je usvojena na taj dan:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 26867/02) protiv Republike Slovenije koju je na osnovu čl. 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu “Konvencija”) podneo slovenački državljanin, g-din Boštjan Grzinčič (“podnosilac predstavke”), 1. jula 2002.
2. Podnosioca predstavke zastupala je g-đa M. Nosan, advokat koja radi u Celju. Slovenačku Vladu (“Vlada”) zastupao je njen agent, g-din Mr L. Bembič, Državni pravobranilac.
3. Dana 9. juna 2006. Sud je odlučio da predstavku dostavi Vladi. U skladu s čl. 29, st. 3, Konvencije Sud je odlučio da o osnovanosti i dopuštenosti predstavke odlučuje istovremeno.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnosilac predstavke je rođen 1967. i živi u Celju.

A. Osnovne informacije o predmetu

5. Dana 15. septembra 1995. podnosilac predstavke je odveden u policijski pritvor pod sumnjom da je izvršio “iznudu i ucenu” i da je “izazvao opštu opasnost”.

6. Dana 17. septembra 1995. podnosilac predstavke je izveden pred istražnog sudiju Okružnog suda u Celju (*Okrožno sodišče v Celju*), koji je protiv njega pokrenuo istražni sudski postupak i zadržao ga u istražnom pritvoru.\
7. Tokom istražnog sudskog postupka, u nekoliko novinskih članaka je objavljeno da je podnosilac predstavke izvršio niz krivičnih dela.
8. Sudska istraga protiv podnosioca predstavke obustavljena je 2. oktobra 1995. zbog nedostatka dokaza i podnosilac predstavke je istog dana pušten na slobodu.
9. Neutvrđenog datuma, a u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku, podnosilac predstavke je Ministarstvu pravde podneo zahtev za nadoknadu zbog pretrpljene štete. Dana 30. oktobra 1996. Ministarstvo je ponudilo da podnosiocu zahteva plati 75.000 slovenačkih tolara (SIT – oko 310 eura (EUR)), što podnosilac predstavke nije prihvatio.

B. Građanski postupak povodom nadoknade za neopravdani pritvor

10. Dana 16. oktobra 1996. podnosilac predstavke je pred Okružnim sudom u Celju pokrenuo građansku parnicu protiv Ministarstva pravde i Ministarstva unutrašnjih poslova tražeći nadoknadu za nematerijalnu štetu u iznosu od SIT 4.000.000 (oko EUR 16,500). On je takođe tražio da bude oslobođen plaćanja sudskih taksi.
11. Dana 2. februara 1999. sud je održao ročište.
12. Pored toga, 6. jula 2000. podnosilac predstavke je uhapšen pod optužbom da je trgovao drogom. Ostao je u istražnom pritvoru do 26. septembra 2000. kada ga je Okružni sud u Celju proglasio krivim prema navodima optužnice.
13. Ročište u parničnom postupku koje je bilo zakazano za 28. septembar 2000. je odloženo zbog pritvaranja podnosioca predstavke. Posle toga, ročište je održano 5. decembra 2000.
14. Što se tiče krivičnog postupka, 10. aprila 2001. Viši sud u Celju (*Višje sodišče v Celju*) prihvatio je žalbu podnosioca predstavke protiv prvostepene sudske presude i vratio predmet na ponovno suđenje. Podnosilac predstavke je 9. oktobra 2001. oslobođen optužbe. Na osnovu žalbe javnog tužioca presudu je prihvatio Viši sud u Celju 9. aprila 2002.
15. Štaviše, 2000. i 2001. podnosilac predstavke optužen je za trgovinu drogom u dva druga krivična postupka. Postupci su obustavljeni jer je javni tužilac povukao optužnicu.
16. Dana 10. juna 2002. podnosilac predstavke je podneo pismene predstavke u građanskoj parnici koju je pokrenuo 16. oktobra 1996. pred Okružnim sudom u Celju i povećao iznos zahtevane naknade.

17. Sud je održao ročište 15. oktobra 2002. Podnosilac predstavke se nije pojavio na tom ročištu.
18. Dana 15. novembra 2002, posle ročišta, Okružni sud u Celju doneo je presudu kojom je dodelio podnosiocu predstavke SIT 1.500.000 (oko EUR 6.250). Obe strane u postupku su uložile žalbu.
19. Dana 11. novembra 2004. Viši sud u Celju odobrio je žalbu optuženog i smanjio dodeljeni iznos na SIT 1,200,000 (oko EUR 5,000). Ta presuda postala je pravosnažna.

C. Krivični postupak

20. Dana 2. jula 1999. Tužilaštvo u Krškem tražilo je od Okružnog suda u Krškem (*Okrožno sodišče v Krškem*) da započne krivičnu istragu protiv podnosioca predstavke i dve druge osobe zbog trgovine drogom.
21. Prema tvrdnji Vlade podnosilac predstavke nije bio dostupan tužilaštvu tokom istražne faze, iako je u telefonskom razgovoru obećao policiji da će se javiti radi ispitivanja. Sem toga, on je odbio da primi poziv – ali je naredni ipak uručen 28. jula 1999. Istražni sudija je izdao dva naloga podnosiocu predstavke da se pojavi pred sudom, ali bez uspeha.
22. Dana 4. novembra 1999. Tužilaštvo iz Krškog je optužilo podnosioca predstavke i dve druge osobe kod Okružnog suda u Krškem, optužujući podnosioca predstavke zbog trgovine drogom.
23. Dana 30. septembra 1999. sud je naredio hapšenje podnosioca predstavke i izdao je nalog za hapšenje.
24. Na ročištu koje je održano 11. novembra 1999. postupak podnosioca predstavke je razdvojen i prebačen u Okružni sud u Celju. Međutim, na kraju je ponovo vraćen u Okružni sud u Krškem. Sem toga, postupci protiv druge dve osobe su spojeni s postupkom podnosioca predstavke.
25. Dana 6. jula 2000. podnosilac predstavke je uhapšen i određen mu je policijski pritvor.
26. Sudska ročišta su održana 12. jula, 6. septembra, 18. oktobra, 15. novembra i 7. decembra 2000.
27. Dana 8. decembra 2000. sud je presudio da je podnosilac predstavke kriv i osudio ga na četiri godine zatvora. Sud je naložio da podnosilac predstavke ostane u pritvoru do početka odsluženja kazne.
28. Podnosilac predstavke je uložio žalbu Višem sudu u Ljubljani (*Višje sodišče v Ljubljani*). Sud je prihvatio žalbu 11. aprila 2001. i vratio predmet prvostepenom sudu

na ponovno suđenje. Sud je takođe naložio puštanje podnosioca predstavke iz zatvora.

29. Ročište je zakazano za 1. septembar 2003. ali je kasnije odloženo jer jednom od optuženih nije mogao biti uručen poziv. Ročišta koja su bila zakazana za 15. april i 26. maj su takođe odložena.

30. Sud je održao ročišta 17. juna, 8. septembra i 27. septembra 2005.

31. Drugo ročište koje je bilo zakazano za 27. oktobar 2005. je odloženo zato što se dvoje optuženih nije pojavilo. Dalja ročišta su održana 8. decembra 2005. i 24. januara 2006.

32. Posle ročišta koje je održano 9. marta 2006. sud je doneo presudu kojom je oslobodio optužbi sva tri optuženika.

33. Javni tužilac je uložio žalbu.

34. Postupak se i dalje vodi pred Višim sudom u Ljubljani.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

A. Ustav iz 1991.

35. Sledeće odredbe Ustava Republike Slovenije iz 1991. (*Ustava Republike Slovenije*, Službeni glasnik br. 33/91) su relevantne za ovaj predmet:

Član 23

“Svako ima pravo da nezavisni, nepristrasni sud ustanovljen zakonom donese bez nepotrebnog odlaganja svaku odluku koja se tiče njegovih prava i obaveza, i sve optužbe protiv njega ...”

Član 26

“Svako mora imati pravo na nadoknadu štete koja mu je pričinjena zbog nezakonitih postupaka osobe ili organa koji obavljaju službenu dužnost ili postupaju u ime države ili lokalne vlasti, ili su nosioci javne funkcije. ...”

Član 160

“Ustavni sud će razmatrati:

... ustavne žalbe u kojima su određeni postupci navodno povredili neko ljudsko pravo ili osnovnu slobodu;

...

Osim ukoliko zakonom nije drugačije predviđeno, Ustavni sud će razmatrati ustavnu žalbu samo ako su iscrpljeni svi pravni lekovi. Ustavni sud će odlučiti da li je ustavna žalba prihvatljiva za meritorno odlučivanje na osnovu zakonskih kriterijuma i postupaka.”

B. Lukenda projekat

36. Posle presude u predmetu Lukenda v. Slovenia od 6. oktobra 2005 (br. 23032/02, ECHR 2005-X) i odluke br. U-I-65/05 Ustavnog suda (22. septembra 2005), koje su obe obavezivale slovenačku državu da uspostavi uslove u kojima se mora obezbediti pravo na suđenje bez nepotrebnog odlaganja, slovenačka vlada je 12. decembra 2005. usvojila Zajednički državni projekat za eliminaciju nagomilanih sudskih predmeta, takozvani Lukenda projekat. Njegov cilj je da se eliminišu nagomilani sudski predmeti u slovenačkim sudovima i tužilaštvima do kraja 2010, tako što će se omogućiti strukturalna i upravna reforma sudstva.

37. Priprema Zakona o zaštiti prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja bila je deo Lukenda projekta.

C. Zakon o zaštiti prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja

38. Od 1. januara 2007. primenjuje se Zakon o zaštiti prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja (*Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja*, Službeni glasnik br. 49/2006 – “Zakon iz 2006”). Njegovi članovi 1 i 2 garantuju stranama u sudskom postupku, učesnicima u vanparničnom postupku i oštećenim stranama u krivičnom postupku pravo na suđenje u razumnom roku.

39. Odeljak 3 predviđa dva pravna leka u cilju ubrzanja tekućih postupaka – nadzornu pritužbu (*nadzorstvena pritožba*) i predlog za određivanje roka (*rokovni predlog*) – i, najзад, zahtev za pravičnim zadovoljenjem u odnosu na štetu pričinjenu zbog nepotrebnog odugovlačenja (*zahteva za pravično zadošćenje*).

40. Odeljak 4 definiše kriterijume koje domaće vlasti treba da uzmu u obzir prilikom procenijavanja pritužbi:

Odeljak - Kriterijumi za donošenje odluke

“Kada odlučuje o pravnim lekovima predviđenim ovim Zakonom, uzeće u obzir okolnosti konkretnog predmeta, naime: njegovu složenost u pogledu činjenica i prava; postupanje strana u postupku, naročito u pogledu korišćenja procesnih prava i ispunjavanja obaveza tokom postupka; poštovanje pravila o uzimanju predmeta u rad po redosledu prijema, ili o zakonskim rokovima za određivanje pripremnih ročišta ili za donošenje sudskih odluka; način na koji je predmet razmatran pre nego što je uložena nadzorna pritužba ili na koji je podnet predlog za određivanje roka; prirodu i vrstu predmeta i njegov značaj za neku od strana.”

41. Nadzornu pritužbu regulišu članovi 5 i 6, koji predviđaju sledeće:

Odeljak 5 – Nadzorna pritužba

“(1) Ako neka strana smatra da sud nepotrebno odugovlači donošenje odluke, on ili ona mogu podneti nadzornu pritužbu pisanim putem sudu koji postupuje po predmetu; odluku o tome će doneti ... predsednik suda (u daljem tekstu ‘predsednik suda’).

(2) Za potrebe odlučivanja o zaštiti prava na suđenje bez nepotrebno odlaganja, nadzorna pritužba će sadržavati sledeće elemente:

- lično ili korporativno ime ili bilo koje drugo ime strane u postupku, sa adresom stalnog ili privremenog boravka ili registrovane kancelarije;
- naznačenje suda pred kojim se vodi postupak;
- referentni broj predmeta ili datum kada je predmet podnet sudu;
- indikacija okolnosti ili drugih posebnosti ja bih dodala, koje se odnose na predmet, koje pokazuju da sud nepotrebno odugovlači donošenje odluke;
- svojeručni potpis strane u postupku, predstavnika ili advokata.”

Odeljak 6 - Odluka o nadzornoj pritužbi

“(1) Ako je nadzorna pritužba očigledno neosnovana s obzirom na raspored za rešavanje predmeta na koji se nadzorna pritužba odnosi, predsednik suda će doneti odluku o odbacivanju pritužbe.

(2) Ako nadzorna pritužba ne sadrži sve tražene elemente prema čl. 5(2) ovog Zakona, predsednik suda će doneti odluku o njenom odbacivanju. Protiv ove odluke nema prava žalbe.

(3) Ako nije doneta odluka kako je predviđeno stavovima 1 i 2 ovog člana, predsednik suda će, u okviru svoje nadležnosti da upravlja sudom prema zakonu koji uređuje sudski sistem, odmah zahtevati od sudije ili predsedavajućeg sudskim većem (u daljem tekstu “sudija”) kome je predmet dodeljen u rad da podnese izveštaj u kome će navesti razloge trajanja postupka, ne kasnije od petnaest dana nakon primanja zahteva predsednika suda ili prijema spisa, ukoliko su neophodni za sastavljanje izveštaja. Izveštaj će sadržati izjavu u pogledu kriterijuma navedenih u čl. 4 ovog Zakona i mišljenje o vremenskom roku u kome slučaj može biti rešen. Predsednik suda može takođe od sudije tražiti da podnese spise predmeta ako proceni da je, u svetlu optužbi koje je strana u postupku navela u nadzornoj pritužbi, neophodno njihovo razmatranje.

(4) Ako sudija obavesti predsednika suda pisanim putem da će sve relevantne procesne odluke biti izvršene ili da će odluka biti doneta u okviru vremenskog roka koji ne prelazi četiri meseca nakon prijema nadzorne pritužbe, predsednik suda će o tome obavestiti stranu u postupku i time zaključiti razmatranje nadzorne pritužbe.

(5) Ako predsednik suda ustanovi da s obzirom na kriterijume predviđene čl. 4 ovog Zakona sud ne odugovlači nepotrebno odlučivanje o predmetu, on će doneti odluku o odbijanju nadzorne pritužbe.

(6) Ako predsednik suda nije obavestio stranu u postupku u skladu sa stavom 4 ovog člana i ako u svetlu kriterijuma navedenih u st. 4 ovog člana, ustanovi da sud nepotrebno odlaže donošenje odluke u ovom predmetu, on će, zavisno od statusa i prirode predmeta doneti odluku kojom će odrediti rok za obavljanje određenih procesnih radnji, i može takođe narediti da predmet bude rešen kao prioritetan zbog okolnosti predmeta, naročito

ako je reč o hitnoj stvari. Ako naredi da sudija treba da obavi odgovarajuće procesne radnje, on će takođe postaviti vremenski okvir za njihovo obavljanje, koji neće biti manji od petnaest dana i neće biti duži od šest meseci, kao i odgovarajući rok u kome sudija treba da izvesti o obavljenim radnjama.

(7) Ako predsednik suda ustanovi da se nepotrebno odugovlačenje odluke u predmetu može pripisati preteranoj radnoj opterećenosti ili dužem odsustvovanju sudije, on može narediti da predmet bude dodeljen drugom sudiji. On isto tako može predložiti da sudu bude dodeljen dodatni sudija ili može narediti druge mere u skladu sa zakonom koji uređuje rad pravosuđa.

(8) Sudija može preko godišnjeg rasporeda dodeljivanja poslova biti imenovan da umesto predsednika suda, ili zajedno s njim, vrši upravne nadležnosti suda u pogledu odlučivanja o nadzornoj pritužbi.”

42. Članovi 8, 9 i 11 definišu predlog za određivanje roka i predviđaju mere koje može preduzeti sud koji razmatra predlog. Oni, u meri u kojoj su relevantni, glase:

Član 8 – Predlog za određivanje roka

“(1) Ukoliko, saglasno čl. 6(1) ili (5) ovog Zakona, predsednik suda odbaci ili odbije nadzornu pritužbu ili propusti da odgovori strani u postupku u roku od dva meseca ili propusti da pošalje obaveštenje navedeno u čl. 6(4) ovog Zakona u okviru navedenog roka ili ako odgovarajuće procesne radnje nisu obavljene u okviru roka postavljenog u obaveštenju ili odluci predsednika suda, strana u postupku može prema čl. 5(1) ovog Zakona podneti predlog za određivanje roka sudu koji postupa u predmetu.

...

(3) Strana u postupku može u roku od petnaest dana nakon prijema odluke ili nakon roka predviđenog u stavu 1 ovog člana podneti predlog za određivanje roka.”

Član 9 – Nadležnost za donošenje odluka

“(1) Predsednik višeg suda u sudskoj oblasti koja pokriva lokalni sud, okružni sud ili drugi prvostepeni sud, ima nadležnost da odlučuje o predlogu za određivanje roka koji se odnosi na predmete u kojima postupa lokalni sud, okružni sud ili drugi prvostepeni sud.

...”

Član 11 – Odlučivanje o predlogu za određivanje roka

“(1) Ako je predlog za određivanje roka očigledno neosnovan, s obzirom na raspored za rešavanje predmeta i postupanja strane u postupku, predsednik suda će doneti odluku o odbijanju predloga.

...”

(4) Ako predsednik suda ustanovi da sud, s obzirom na kriterijume navedene u čl. 4 ovog Zakona, nepotrebno odugovlači s donošenjem odluke u predmetu, on će doneti odluku kojom će naložiti da sudija obavi odgovarajuće procesne radnje i isto tako će postaviti vremenski okvir za njihovo obavljanje, koji ne može biti manji od petnaest dana ni duži od četiri meseca, kao i postaviti odgovarajući rok u kome sudija treba da izvesti o obavljenim radnjama. Zavisno od okolnosti predmeta, naročito kada je reč o hitnoj

stvari, predsednik suda može takođe naložiti da predmet bude rešen kao prioritetan i predložiti predsedniku suda navedenom u čl. 5(1) ovog Zakona da se primene mere navedene u čl. 6(7) ovog Zakona.

(5) Predsednik suda će u roku od petnaest dana po prijemu odlučiti o predlogu za određivanje roka.”

43. Član 14 uređuje nadležnost Ministarstva pravde u predmetima u kojima je nadzorna pritužba podneta Ministarstvu a ne nadležnom sudu:

Član 14 – Nadležnost Ministarstva pravde

“(1) Ako je nadzorna pritužba podneta Ministarstvu pravosuđa (u daljem tekstu ‘Ministarstvo’), Ministar ... pravosuđa (u daljem tekstu ‘Ministar’) proslediće je predsedniku nadležnog suda da je rešava u skladu s ovim zakonom i tražiće da dobija informacije o zaključcima i odlukama.

...”

44. Prema čl. 15, pravično zadovoljenje može biti dato plaćanjem novčane naknade, pisanom izjavom Pravobranilaštva ili objavljivanjem presude:

Član 15 – Pravično zadovoljenje

“(1) Ako je odobrena nadzorna pritužba koju je podnela strana u postupku ili ako je podnet predlog za određivanje roka, strana u postupku može tražiti pravično zadovoljenje prema sadašnjem Zakonu.

(2) Pravično zadovoljenje će se ostvariti:

- i. plaćanjem novčane nadoknade za štetu pričinjenu povredom prava na suđenje bez nepotrebnog odugovlačenja;
- ii. pisanom izjavom Državnog pravobranioca da je pravo strane u postupku na suđenje bez nepotrebnog odlaganja bilo prekršeno;
- iii. objavljivanjem presude o tome da je pravo strane u postupku na suđenje bez nepotrebnog odugovlačenja bilo prekršeno.”

45. Član 16 predviđa kompenzatorni pravni lek i utvrđuje maksimalni iznos koji se može dodeliti:

Član 16 – Novčana naknada

“(1) Novčana nadoknada će biti plaćena za nematerijalnu štetu nastalu usled povrede prava na suđenje bez nepotrebnog odugovlačenja. Striktna odgovornost za svaku nastalu štetu leži na Republici Sloveniji.

(2) Novčana nadoknada u odnosu na pojedine, pravosnažno rešene predmete, biće dodeljena u iznosu između 300 i 5.000 eura.

(3) Prilikom odlučivanja o iznosu nadoknade kriterijumi predviđeni čl. 4 ovog Zakona biće uzeti u obzir, naročito složenost predmeta, postupci države, postupanja strane u postupku i važnost predmeta za stranu u postupku.”

46. Članovi 19, 20 i 21 uređuju postupke za pravično zadovoljenje i postupke koji se odnose na novčanu štetu:

Član 19 – Postupak pred Državnim pravobraniocem

“(1) Postupak za sprovođenje zahteva za pravično zadovoljenje, pod uslovom da je ispunjen uslov naveden u čl. 15(1) ovog Zakona, pokreneće strana u postupku putem podnošenja predstavke za poravnanje Državnom pravobraniocu sa ciljem da se postigne dogovor o vrsti ili iznosu pravičnog zadovoljenja. Strana u postupku može podneti takvu predstavku u roku od devet meseci nakon donošenja pravosnažne presude u predmetu. Državno pravobranilaštvo će odlučivati o predstavi strane u postupku u roku od tri meseca ukoliko ustanovi da je zahtev za pravičnim zadovoljenjem opravdan. Do isteka gore navedenog perioda, strana u postupku neće podnositi nikakav zahtev za novčanu nadoknadu, kao pravično zadovoljenje, pokretanjem postupka pred nadležnim sudom.

(2) Ako je, u skladu sa stavom 1 ovog člana, postignut dogovor sa stranom u postupku, državni pravobranilac će pristupiti vansudskom poravnanju sa stranom u postupku.”

Član 20 – Postupak u sudu

“(1) Ako nije postignut dogovor prema čl. 19 ovog člana o primeni poravnanja, ili Državni pravobranilac i strana u postupku ne uspeju da postignu dogovor u roku od tri meseca od datuma kada je podneta predstavka, strana u postupku može podneti tužbu za naknadu štete.

(2) Tužba za naknadu štete protiv Republike Slovenije će biti podneta ne kasnije od osamnaest meseci posle okončanja predmeta strane u postupku.

...”

Član 21 – Tužba za naknadu materijalne štete

“(1) Tužba u pogledu novčane štete koja je nastala zbog kršenja prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja može pokrenuti strana u postupku u roku od osamnaest meseci od pravosnažne odluke suda o predmetu strane u postupku u skladu s odredbama Zakonika o obligacijama koje se odnose na naknadu materijalne štete.

...”

47. Članovi 22 i 23 dalje predviđaju za plaćanje nadoknade:

Član 22 – Plaćanje novčane nadoknade

“(1) Državni pravobranilac će isplatiti novčanu nadoknadu na osnovu dogovora predviđenog u čl. 19(2) ovog Zakona i za sve odgovarajuće troškove koje je strana u postupku imala s tim u vezi.

(2) Državno pravobranilaštvo će isplatiti novčanu nadoknadu i troškove postupka koje je imala strana u postupku na osnovu pravosnažne sudske odluke koja je ustanovila kršenje prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja, prema čl. 20 ili čl. 21 sadašnjeg Zakona.”

Član 23 – Obezbeđivanje sredstava

“U budžetu Republike Slovenije u okviru finansijskog plana za Državno pravobranilaštvo biće... predviđena sredstva.”

48. Čl. 25 određuje sledeća prelazna pravila u odnosu na predstavke koje se već nalaze pred Sudom:

Član 25 – Pravično zadovoljenje za štetu prčinjenu pre primene ovog Zakona

“(1) U predmetima u kojima je kršenje prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja već prestalo, a strana u postupku je već podnela zahtev za pravičnim zadovoljenjem međunarodnom sudu pre datuma primene ovog Zakona, Državno pravobranilaštvo će strani u postupku ponuditi poravnanje u pogledu iznosa za pravično zadovoljenje u roku od četiri meseca nakon datuma prijema predmeta koji je međunarodni sud prosledio za postupak poravnanja. Strana u postupku podneće predlog poravnanja Državnom pravobranilaštvu u roku od dva meseca posle datuma prijema predloga Državnog pravobranilaštva. Državno pravobranilaštvo će odlučiti o ovom predlogu u najkraćem roku, a najkasnije u roku od četiri meseca. ...

(2) Ako predlog za poravnanje naveden u stavu 1 ovog člana ne bude prihvaćen ili Državno pravobranilaštvo i strana u postupku ne postignu dogovor u roku od četiri meseca od datuma kada je strana u postupku podnela svoj predlog, strana u postupku može pokrenuti postupak pred nadležnim sudom prema ovom Zakonu. Strana u postupku može pokrenuti postupak u roku od šest meseci nakon prijema odgovora Državnog pravobranilaštva da njen predlog naveden u prethodnom stavu nije prihvaćen, ili nakon isteka perioda definisanog u prethodnom stavu u kome Državno pravobranilaštvo treba da odluči da nastavi s postupkom za poravnanje. Bez obzira na vrstu ili iznos zahteva, odredbe Zakona o građanskom postupku koje se odnose na zahteve male vrednosti biće primenjene u postupku pred sudom.”

PRAVO

I. NAVODNA KRŠENJA čl. 6, st. 1 i čl. 13 KONVENCIJE

49. Podnosilac predstavke se žalio na predugo trajanje građanskog postupka koji je počeo 16. oktobra 1996. i završio se 11. novembra 2004. odlukom Višeg suda u Celju. On se dalje žalio na to da je sudski postupak, koji se sada vodi pred Višim sudom u Ljubljani nepotrebno dug. On se oslanjao na čl. 6, st. 1, Konvencije, koji glasi:

“Svako, prilikom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama, ili u slučaju bilo kakvih krivičnih tužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu... raspravu u razumnom roku pred... sudom ...”

50. U suštini, podnosilac predstavke je takođe uložio prigovor da pravni lekovi koji su u Sloveniji dostupni u slučaju preterano dugih pravnih postupaka nisu delotvorni. Pozvao se na čl. 13 Konvencije, koji glasi:

“Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvorni pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.”

A. Dopuštenost u slučaju građanskog postupka

1. Podnesci strana u postupku

51. Pozivajući se na presudu u predmetu *Selmouni v. France* ([GC], br. 25803/94, st. 74, ECHR 1999-V), Vlada je prigovorila da u pogledu žalbi koje se odnose na članove 6, st. 1, i 13 Konvencije domaći pravni lekovi nisu iscrpljeni, tvrdeći da podnosilac predstavke nije iskoristio delotvorne pravne lekove koje je imao na raspolaganju u svrhu ubrzavanja sudskog postupka i/ili zahteva za nadoknadu.

52. Vlada je dalje tvrdila da je pravo na suđenje u razumnom roku garantovano članom 23 Ustava i da čl. 26 Ustava garantuje pravo na naknadu štete pričinjene nezakonitim postupcima osobe koja obavlja službenu funkciju ili deluje u ime državne vlasti.

53. Posle presude u predmetu *Lukenda v. Slovenije* (citirano gore) i odluke Ustavnog suda od 22. septembra 2005, sa zaključcima u oba predmeta da u Sloveniji nema delotvornih pravnih lekova koji bi garantovali suđenje u razumnom roku, Zakon o zaštiti prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja (“Zakon iz 2006.”) usvojen je aprila 2006. i primenjuje se od 1. januara 2007. Vlada je tvrdila da ovaj Zakon sada svakako obezbeđuje delotvorne pravne lekove u Sloveniji. Osim toga, Ministarstvo pravde je počelo s pripremama za obuhvatni program rešavanja nagomilanih sudskih predmeta.

54. U svakom slučaju, sve dok Zakon iz 2006. nije počeo da se primenjuje, odnosilac predstavke je imao mogućnost da podnese prijavu za preliminarno poravnanje u postupku prema čl. 14 Zakona o javnom pravobranioocu. Dok je postupak bio u toku, podnosilac predstavke je mogao da pokrene postupak pred upravnim sudovima i/ili zahtev za nadzor prema čl. 72 Zakona o sudstvu iz 1994. kakav je tada bio na snazi. Ako je postupak završen, što znači da njegovo neopravdano trajanje više ne može biti ispravljeno, ili da je kršenje već prestalo, podnosilac predstavke je mogao pokrenuti tužbu za naknadu štete prema opštim pravilima Zakonika o obligacijama. Podnosilac predstavke je takođe imao mogućnost da podnese ustavnu žalbu prema čl. 160 Ustava. Po Vladinom mišljenju, sveukupnost ovih pravnih lekova predstavljala je delotvorni pravni lek čak i pre nego što je Zakon iz 2006. počeo da se primenjuje.

55. S obzirom na to da je podnosilac predstavke propustio da iskoristi domaće pravne lekove kako bi ispunio zahteve u pogledu iscrpljenosti, Vlada je pozvala Sud da odbaci predstavku kao nedopuštenu.

56. Podnosilac predstavke nije podneo nikakve komentare na Vladine primedbe.

2. Ocena Suda

(a) Opšta zapazanja

57. Sud primećuje, na početku, da je novo zakonodavstvo, odnosno Zakon iz 2006, u Sloveniji uveden s namerom da se garantuje pravo na suđenje u razumnom roku na domaćem nivou. U primjeni je od 1. januara 2007.

58. Od kada je Zakon iz 2006. počeo da se primenjuje, podnosioci zahteva imali su na raspolaganju raznovrsne pravne mogućnosti, zavisno od faze datog postupka, kako bi tražili obeštećenje za kršenje njihovog prava na brzo suđenje.

59. Sud primećuje da se danas pred Sudom vodi oko 1.700 predmeta protiv Slovenije koji se odnose na dužinu postupaka. Određeni broj predmeta je već dostavljen slovenačkoj Vladi, dok preovlađujuća većina predmeta čeka da bude prvi put razmatrana u Sudu.

60. Sud dalje primećuje da je građanski postupak u ovom predmetu završen 11. novembra 2004. i da je o sadašnjoj predstavi slovenačka Vlada obavestena 9. juna 2006, pri čemu su oba datuma od pre 1. januara 2007. kada je Zakon iz 2006. počeo da se primenjuje.

(b) Predmeti koji se odnose na postupke koji su završeni pre nego što je Zakon iz 2006. počeo da se primenjuje

61. Što se tiče Vladinog argumenta da je podnosilac prijave trebalo da iskoristi pravne lekove predviđene Zakonom iz 2006. u odnosu na ovakve postupke, Sud konstatuje da se čl. 25 Zakona iz 2006. eksplicitno odnosi na postupke pred međunarodnim sudovima. Međutim, uslovi navedeni u tom članu moraju biti ispunjeni da bi pravni lek bio korišćen.

62. Ovaj član određuje da u predmetima u kojima je, prvo, već prestalo kršenje prava na suđenje bez nepotrebnog odugovlačenja i, drugo, strana u postupku je podnela zahtev za pravičnim zadovoljenjem pred međunarodnim sudovima pre nego što je Zakon iz 2006. počeo da se primenjuje, Državni pravobranilac mora strani u postupku ponuditi poravnanje na ime pravičnog zadovoljenja u roku od četiri meseca od datuma prijema predmeta upućenog od strane međunarodnog suda za postupak poravnanja. Strana u postupku mora odgovoriti na predlog Državnog pravobranioaca u roku od dva meseca. Ako dogovor ne bude postignut strana u postupku može započeti sudski postupak radi obeštećenja u roku od četiri meseca nakon što je odgovorila Državnom pravobranioocu ili u roku od šest meseci nakon što je primila negativan odgovor od Državnog pravobranioaca.

(c) Primena na pritužbe podnosioca predstavke koje se tiču građanskog postupka koje su dostavljene slovenačkoj Vladi pre 1. januara 2007.

63. Sud primećuje, prvo, da tumačenje izraza “kršenje prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja je već prestalo” u Vladinim primedbama i u slovenačkom pravu generalno implicira da podnosilac pritužbe ne može više da se žali na kršenje svog prava na brz proces u predmetima u kojima su postupci okončani, jer njihovo neopravdano dugo trajanje više ne može biti ispravljeno (videti stav 54 gore). Prema uobičajenom značenju ovog pojma u slovenačkom pravu, jasno je da građanski postupak o kome je reč, koji je okončan 11. novembra 2004, spada u ovu kategoriju.

64. Drugo, podnosilac predstavke je isto tako podneo zahtev za pravično zadovoljenje kod Suda u Strazburu pre 1. januara 2007.

65. Međutim, čl. 25 Zakona iz 2006. određuje da postupak nagodbe u slučaju ovakvih predmeta mora da otpočne u roku od četiri meseca nakon što je tužena Vlada obaveštena o predmetu.

66. Sud primećuje da je slovenačka Vlada obaveštena o ovoj predstavi 9. juna 2006, što je više od šest meseci pre nego što je Zakon iz 2006. počeo da se primenjuje i da su rokovi za postizanje prijateljskog poravnanja sa Državnim pravobraniocem, u okviru domaćeg postupka predviđenog čl. 25, već istekli. Nema nikakve druge odredbe koja bi garantovala pretpostavku retroaktivne primene Zakona iz 2006. na prethodno dostavljene predmete koji se tiču okončanih postupaka. Strane u postupku su takođe imale priliku da postignu prijateljsko poravnanje u postupku pred sudom, ali su propustile da to učine. Po mišljenju Suda, pravni lek iz čl. 25 stoga ne može biti smatran delotvornim u slučaju okončanih građanskih postupaka o kojima je reč.

67. Što se tiče predstavi koje se odnose na okončane postupke o kojima je obaveštena slovenačka Vlada pre 1. januara 2007, Sud stoga smatra da Vlada nije podnela nikakve ubedljive argumente koji bi zahtevali da odstupi od svoje uspostavljene prakse.

68. Sud primećuje da je ovaj deo predstavke sličan predmetima *Belinger* i *Lukenda* (videti *Belinger v. Slovenia* (dec.), br. 42320/98, 2. oktobar 2001, i *Lukenda*, citiran gore), koje je Sud razmatrao pre nego što je Zakon iz 2006. počeo da se primenjuje. U tim predmetima Sud je odbacio primedbu Vlade da domaća pravna sredstva nisu bila iscrpna, smatrajući da pravni lekovi koje je podnosilac predstavke imao na raspolaganju nisu bili delotvorni.

69. Sud dalje primećuje da ove pritužbe očigledno nisu neosnovane u smislu značenja čl. 35, st. 3, Konvencije, niti da su nedopuštene po bilo kom osnovu. One stoga moraju biti proglašene dopuštenim.

B. O suštini predstavke u pogledu parničnog postupka

1. Član 6, stav 1, Konvencije

70. Period koji treba razmatrati počeo je 16. oktobra 1996, na dan kada je podnosilac predstavke pokrenuo postupak u Okružnom sudu u Celju, i završio se 11. novembra 2004, na dan kada je Viši sud doneo presudu. Tako da su dva stepena odlučivanja trajala oko osam godina i mesec dana.

71. Sud potvrđuje da se neopravdanost trajanja postupka mora ocenjivati u svetlu okolnosti predmeta i u odnosu na sledeće kriterijume: složenost predmeta, ponašanje podnosioca predstavke i nadležnih vlasti i o značaju postupka za podnosioca predstavke (videti, među mnogim drugim presudama, *Frydlender v. France* [GC], br. 30979/96, stav 43, ECHR 2000-VII).

72. Vlada je tvrdila da je podnosilac predstavke doprineo dužini trajanja postupka jer sud nije bio u mogućnosti da sasluša njegove stavove do 15. novembra 2002, na četvrtom zakazanom ročištu.

73. Nakon što je razmotrio sav materijal koji mu je podnet, i imajući u vidu svoju praksu u pogledu takvih pitanja, Sud ipak smatra da je u ovom predmetu dužina trajanja postupka, naročito pred prvostepenim sudom, bila preterana i da nije odgovorila zahtevu za "razumnim rokom".

74. Prema tome, postojalo je kršenje čl. 6, stav 1.

2. Član 13 Konvencije

75. Sud potvrđuje da čl 13 garantuje delotvorni pravni lek pred nacionalnim vlastima u slučaju navodne povrede zahteva prema čl. 6, st. 1, da se razmotri predmet u razumnom roku (videti *Kudła v. Poland* [GC], br. 30210/96, st. 156, ECHR 2000-XI). On konstatuje da su primedbe i argumenti koje je Vlada iznela bili odbačeni u ranijim slučajevima (videti gore citirani predmet *Lukenda*) i ne vidi razlog da u ovom predmetu zaključi drugačije.

76. Sledstveno tome, Sud smatra da je u ovom predmetu bilo kršenja čl. 13 jer nije bilo pravnog leka prema domaćem pravu, pri čemu je podnosilac predstavke mogao da dobije presudu koja potvrđuje njegovo pravo da njegov predmet bude razmotren u razumnom roku, kako predviđa 6, st. 1.

C. Dopuštenost u pogledu krivičnog postupka

1. Podnesci strana u postupku

77. Vlada je tvrdila da je, prema slovenačkom sistemu pravnih lekova u pogledu predmeta koji se odnose na dužinu trajanja postupka, kako pre tako i pošto je Zakon iz 2006. počeo da se primenjuje, bilo moguće ne samo da se ubrzaju postupci, već i da se svaka pretrpljena šteta nadoknadi (videti stavove 51 do 55 gore).

78. Podnosilac predstavke nije podneo nikakve komentare na Vladine primedbe.

2. Ocena Suda

(a) Opšte primedbe

79. Sud primećuje da se krivični postupak u ovom predmetu još uvek vodi pred višim sudom u Ljubljani.

80. Sud primećuje da je od 1. januara 2007, Kada je Zakon iz 2006. počeo da se primenjuje, podnosilac predstavke imao pravo da traži njegovo ubrzavanje. U postupcima koji se vode u prvom i drugom stepenu, strana u postupku može tražiti njihovo ubrzavanje prema članovima 3, 5 i 8 Zakona iz 2006. putem nadzorne pritužbe i predloga za određivanje roka. Ovo poslednje, u suštini, predstavlja žalbu u pogledu neuspešne nadzorne pritužbe pod određenim uslovima. Štaviše, strana u postupku može konačno dobiti obeštećenje kroz kompenzatorni pravni lek, odnosno isticanjem zahteva za pravičnim zadovoljenjem prema čl. 15 Zakona.

81. S obzirom na to da podnosilac predstavke može iskoristiti pravne lekove predviđene Zakonom iz 2006, postavlja se pitanje da li se od njega može zahtevati da ih koristi u svrhu čl. 35, st. 1, Konvencije.

Opšti principi uspostavljeni praksom Suda

82. Sud potvrđuje da na osnovu čl. 1 (koji kaže: “Visoke strane ugovornice će svakome u njihovoj nadležnosti obezbediti prava i slobode definisane u Odeljku I ove Konvencije”), primarna odgovornost za sprovođenje i osnaživanje garantovanih prava i sloboda leži na nacionalnim vlastima. Mehanizam za pritužbe Sudu stupa u dejstvo tek posle nacionalnog sistema zaštite ljudskih prava. Ovaj subsidijarni karakter se vidi u članovima 13 i 35, st.1, Konvencije.

83. Svrha čl. 35, st. 1, koji utvrđuje pravilo o iscrpljenosti domaćih pravnih lekova, je da državama ugovornicama omogući da spreče ili isprave povrede koje im se stavljaju na teret pre nego što se ovi navodi o povredama iznesu pred Sud (videti,

između mnogih drugih presuda, *Selmouni*, citirano gore, stav 74; *Kudła*, citirano gore, stav 81; i *Lukenda*, citirano gore, stav 42). Pravilo iz čl. 35, st. 1, je zasnovano na pretpostavci, koja se ogleda u čl. 13 Konvencije – s kojom je usko povezana – da postoji delotvorni pravni lek dostupan u pogledu navodnog kršenja u domaćem sistemu (ibid.).

84. Osim toga, prema “opšte priznatim načelima međunarodnog prava”, mogu postojati specijalne okolnosti koje oslobađaju podnosioca predstavke od obaveze da iscrpi domaće pravne lekove koji mu stoje na raspolaganju (videti *Selmouni*, citirano gore, stav 75). Međutim, Sud ističe da to što postoje samo sumnje u to da nije uspešan konkretni pravni lek za koji nije očigledno da je beskoristan, ne predstavlja validan razlog za to što domaći pravni lekovi nisu iscrpeni (videti *Akdivar and Others*, citirano gore, s. 1212, stav 71; *Van Oosterwijck v. Belgium*, presuda od 6. novembra 1980, serija A br. 40, s. 18-19, stav 37; i *Brusco v. Italy* (dec.), br. 69789/01, ECHR 2001-IX).

(b) Ocena Zakona iz 2006. u pogledu postupaka koji se vode u prvom i drugom stepenu

85. Treba na početku reći da pravne lekove koji su dostupni u Sloveniji prema čl. 2 Zakona iz 2006. mogu koristiti strane u sudskom postupku, učesnici u vanparničnim postupcima i oštećene strane u krivičnim postupcima.

86. Što se tiče postupaka koji se vode pred prvostepenim i drugostepenim sudovima, mogućnost za nadzornu pritužbu i predlog za određivanje roka prema članovima 5 i 8 Zakona iz 2006. je dala ovlašćenje, prvo, predsedniku suda koji razmatra predmet i, drugo, predsedniku žalbenog suda, da ispitaju pritužbe koje se odnose na predugo trajanje postupaka i da preduzmu odgovarajuće korake. Ukoliko je takva pritužba opravdana, oni mogu odrediti rokove za procesne mere ili odlučiti da predmet treba da bude rešavan prioritarno, da predmet dodele drugome, itd. (videti stavove 41 i 42 gore).

87. Sud naročito primećuje da predsednik suda koji razmatra slučaj mora da odluči u roku od dva meseca da li je nadzorna pritužba prema čl. 6 osnovana. Ako sud koji rešava predmet obavesti predsednika da će u roku od četiri meseca biti preduzete procesne radnje ili biti doneta odluka, predsednik će informisati o tome stranu u postupku. Ako je pritužba opravdana, procesne radnje moraju biti preduzete u periodu od šest meseci.

88. Što se tiče predloga za određivanje roka, čl. 11 predviđa da odluka o tome da li je pritužba osnovana mora biti doneta u roku od petnaest dana i da, ako je opravdana, procesne radnje moraju biti izvršene u roku od četiri meseca. Po mišljenju suda, ovi

rokovi navedeni u tekstu u skladu su sa zahtevima brzine koja je neophodna da bi pravni lek bio delotvoran (see *Scordino v. Italy (br. 1)* [GC], br. 36813/97, stav 208, ECHR 2006-V).

89. Štaviše, članovi 15 i 16 Zakona iz 2006. kažu da svako ko pretrpi nematerijalnu štetu zato što se nije pridržavao zahteva u pogledu “razumnog roka” ima pravo na zadovoljenje ako je odobrena nadzorna pritužba koju je strana u postupku uložila, ili ako je podnet predlog za određivanje roka.

90. Pravično zadovoljenje biće obezbeđeno putem novčanog obeštećenja, pisane izjave Državnog pravobranioca ili objavljivanjem presude koja je utvrdila kršenje prava na suđenje bez nepotrebnog odugovlačenja. Novčano obeštećenje za svaki pravosnažno rešen predmet daje u iznosu od 300 do 5.000 eura, koji treba da isplati Državni pravobranilac (videti stavove 44 i 45 gore). Odgovarajuća sredstva su određena u slovenačkom budžetu (videti stav 47 gore).

91. Ako se ispune uslovi iz čl. 15, tj. ako je odobrena nadzorna pritužba koju je uložila strana u postupku, ili ako je podnet predlog za određivanje roka (videti stav 89 gore), strana u postupku može započeti preliminarni postupak sa Državnim pravobraniocem kako bi postigla sporazum o vrsti ili iznosu pravičnog zadovoljenja (videti stav 46 gore). Zahtev za pravičnim zadovoljenjem mora biti podnet u roku od devet meseci po pravosnažno rešenom predmetu – drugim rečima, posle odluke protiv koje nema redovnog pravnog leka – i Državni pravobranilac mora da odgovori u roku od tri meseca.

92. Ako se dogovor ne postigne, strana u postupku može podneti tužbu za naknadu štete pred nadležnim lokalnim sudom za štete u roku od osamnaest meseci po pravosnažnom rešenju predmeta. Ako je zahtev odobren u okviru sudskog postupka, Državni pravobranilac će platiti novčano obeštećenje na osnovu pravosnažne sudske odluke (videti stav 47 gore).

93. Najzad, prema čl. 21 Zakona iz 2006, strana u postupku može pokrenuti postupak za naknadu novčane štete nastale zbog kršenja prava na suđenje bez nepotrebnog odugovlačenja u roku od osamnaest meseci po donošenju pravosnažne odluke. Kada odlučuje o novčanoj šteti, sud mora uzeti u obzir odredbe Zakona o obligacijama i kriterijume navedene u čl. 4 Zakona iz 2006. (videti stav 97 dole).

94. Sud podseća da je dao određene indikacije u presudi *Scordino* (citirano gore, stavovi 182-189) u pogledu karakteristika koje delotvorni domaći pravni lekovi u predmetima koji se odnose na dužinu postupaka treba da zadovolje. S tim u vezi, on konstatuje da slovenački pravni lekovi imaju dvostruku svrhu.

95. Prvo, nadzorna pritužba i predlog za određivanje roka su koncipirani tako da se postigne ubrzanje postupaka koji su u toku i/ili zaključka da su prekoračena vremenska ograničenja. Sud je u više navrata izjavio da čl. 6 stav, st. 1, nameće Državama ugovornicama obavezu da svoj pravosudni sistem organizuju na takav način da njihovi sudovi mogu da ispune svaki od njegovih zahteva, uključujući obavezu da razmotre predmete u razumnom roku. Kad je pravosudni sistem manjkav u ovom pogledu, pravni lek koncipiran radi ubrzanja postupaka kako bi se sprečilo da postanu preterano dugi predstavlja najdelotvornije rešenje (videti *Scordino*, citirano gore, stav 183). S obzirom na to da se nadzorna pritužba i predlog za određivanje roka, kakvi jesu, sastoje iz različitih sredstava za ubrzavanje postupaka koji su u toku, sud smatra da je ispunjen uslov “delotvornosti”, kako je ustanovljen nedavnom sudskom praksom.

96. Drugo, Zakon iz 2006. obezbeđuje kompenzatorni pravni lek – zahtev za pravičnim zadovoljenjem – putem koga strana u postupku može, kada je to na mestu, dobiti pravično zadovoljenje za svaku nematerijalnu i novčanu štetu koju je pretrpela. Kompenzacioni pravni lek je, nesumnjivo, odgovarajuća mera za obeštećenje za kršenje koje se već dogodilo. Prema nedavnoj praksi Suda kombinacija dve vrste pravnih lekova, jedne koja je koncipirana kako bi se ubrzali postupci, i druge kako bi se omogućilo obeštećenje, izgleda da predstavljaju najbolje rešenje za obeštećenje za povredu zahteva za “razumnim rokom” (videti *Scordino*, citirano gore, stav 186).

97. Kao što je očigledno iz čl. 4 Zakona iz 2006, u ocenjivanju razumnosti dužine trajanja postupaka od nacionalnih vlasti se u suštini zahteva da uzimaju obzir kriterijume uspostavljene praksom suda, odnosno složenost slučaja, ponašanje podnosioca predstavke i ponašanje nadležnih vlasti koje su dalje navedene, i važnost onoga što je važno za podnosioca predstavke u postupku (videti, među mnogim drugim presudama, *Frydlander v. France* [GC], br. 30979/96, stav 43, ECHR 2000-VII).

98. Imajući sve ovo u vidu, zasnivajući svoje zaključke na oceni zakonodavnih odredbi kakve jesu, Sud je siguran da je sveukupnost pravnih lekova predviđenih Zakonom iz 2006. u slučaju preterano dugih postupaka koji se vode pred prvostepenim i drugostepenim sudovima delotvorna u tom smislu da pravni lekovi u načelu mogu i da spreče nastavak kršenja prava na postupak bez nepotrebnog odugovlačenja i da pruže odgovarajuće obeštećenje za svako kršenje koje se već dogodilo.

Zahtevi u pogledu iscrpenosti u odnosu na predstavke podnete pre nego što je Zakon iz 2006. počeo da se primenjuje

99. Na ovom mestu Sud mora takođe da se izjasni o tome da li su domaći pravni lekovi postojali u vreme kada je podneta sadašnja predstavka, zbog zahteva da domaći pravni lekovi budu iscrpljeni, s obzirom na to da je podnosilac predstavke podneo svoju predstavku pre nego što je Zakon iz 2006. stupio na snagu i pre nego što je počeo da se primenjuje.

Sud priznaje da se ocena o tome da li su domaći pravni lekovi bili iscrpljeni obično izvodi s pozivom na datum kada je predstavka podneta. Međutim, ovo pravilo podleže izuzecima koji mogu biti opravdani u posebnim okolnostima svakog predmeta (videti *Baumann v. France*, br. 33592/96, stav 47, 22. maj 2001).

100. Tačno je da podnosilac predstavke u vreme kad je prvi put izjavio pritužbu Sudu u slovenačkom pravu nije imao nikakve delotvorne pravne lekove na raspolaganju u pogledu dužine navedenog postupka koji se rešavao pred sudom (videti *Belinger*, citirano gore, i *Lukenda*, citirano gore).

101. Međutim, Sud smatra da postoji nekoliko elemenata koji govore u prilog izuzetka od ovog opšteg pravila u predmetu o kome je reč.

102. Sud je potvrdio svoje zaključke iz presude u predmetu *Lukenda* da prosečno trajanje sudskih postupaka u Sloveniji otkriva sistemski problem koji je rezultat neodgovarajućeg zakonodavstva i nedelotvornog deljenja pravde. Na osnovi te presude, slovenačka Država je bila obavezna da obezbedi mehanizme za delotvorno obeštećenje za kršenje ustavnih prava, kako putem odgovarajućih pravnih mera tako i kroz administrativnu praksu (videti *Lukenda*, citirano gore, stavovi 93 i 95). Posle ove presude u 2006. je bilo još oko 200 presuda protiv Slovenije koje su se odnosile na navode o preteranoj dužini trajanja postupaka pred domaćim sudovima.

103. Svrha pravnih lekova uvedenih Zakonom iz 2006. kao odgovor na presudu u predmetu *Lukenda* je upravo to da se slovenačkim vlastima omogući da obeštete povrede zahteva o “razumnom roku” na domaćem nivou. To važi ne samo za predstavke koje su podnete posle datuma kada je Zakon iz 2006. počeo da se primenjuje, već i za one koje se odnose na domaće postupke koji se vode u prvom i drugom stepenu, koji su već bili na spisku predmeta Suda do tog datuma.

104. S tim u vezi, Sud primećuje da trenutno ima skoro 1.700 predstavki protiv Slovenije u kojima podnosioci predstavke navode povredu zahteva za “razumnim rokom” kako u pogledu domaćih postupaka koji su u toku, tako i u pogledu okončanih domaćih postupaka.

105. Štaviše, Sud je već odlučio u nekoliko slučajeva, kada su Ugovorne strane prihvatile zakonodavne mere kako bi ispunile zahteve u pogledu zahteva za "razumnim rokom" prema čl. 6, st. 1, Konvencije, prema kome podnosioci predstavke treba da iscrpu takve pravne lekove nezavisno od toga što su njihove predstavke podnete Sudu pre nego što je usvojeno zakonodavstvo o kome je reč.

106. Na taj način Sud je smatrao da podnosioci predstavke u predmetima protiv Italije koji se odnose na dužinu trajanja postupaka treba da iskoriste pravni lek koji je uveden "Zakonom Pinto" (videti, naprimer, *Giacometti and Others v. Italy* (dec.), br. 34939/97, ECHR 2001-XII, ili *Brusco*, citirano gore). Slična odluka je doneta u predmetima koji su vođeni protiv Hrvatske, Slovačke i Poljske nakon zakonodavnih promena (videti *Nogolica v. Croatia* (dec.), br. 77784/01, ECHR 2002-VIII; *Andrášik and Others v. Slovakia* (dec.), br. 57984/00, 60226/00, 60237/00, 60242/00, 60679/00, 60680/00 i 68563/01, ECHR 2002-IX; i *Michalak v. Poland* (dec.), br. 24549/03, 1. mart 2005). Sud smatra da je stav o ovoj predstavi u suštini sličan stavu u gore navedenim predmetima.

(c) Pritužbe povodom krivičnog postupka u sadašnjem predmetu

107. S obzirom na to da se sporni krivični postupak vodi pred drugostepenim sudom, podnosilac predstavke može iskoristiti sveukupne pravne lekove predviđene Zakonom iz 2006, koje je Sud ocenio kao delotvorne (videti stav 98 gore).

108. Tačno je da sada nije mogla biti uspostavljena dugoročna praksa primene Zakona iz 2006. od strane domaćih vlasti. Međutim, jasno je da je Zakon naročito koncipiran kako bi se bavio pitanjem preterano dugog trajanja postupaka pred domaćim sudovima i nema razloga da se u ovoj fazi sumnja u njegovu delotvornost. Međutim, stav Suda može biti podložan reviziji u budućnosti i teret dokazivanja delotvornosti pravnih lekova u praksi ostaje na slovenačkoj Vladi.

109. Sud skreće pažnju na opštu obavezu Država ugovornica da reše strukturalne probleme koji su u pozadini kršenja (videti *Broniowski v. Poland* [GC], br. 31443/96, stav 191, ECHR 2004-V). Slovenačke vlasti bi stoga trebalo da posebno obrate pažnju na to da obezbede da se Zakon iz 2006. primenjuje u skladu s Konvencijom kako u pogledu buduće sudske prakse (videti *Scordino*, citirano gore, stavovi 190-192) tako i u pogledu opšteg deljenja pravde. Što se tiče potonjeg, treba preduzeti odgovarajuće mere kako bi se izbeglo zagušenje domaćih pravnih puteva (videti *Belinger*, citirano gore). S tim u vezi Sud zapaža da je slovenačka Vlada pokrenula Lukenda projekat decembra 2005. kako bi se bavio strukturalnim problemom iz različitih uglova (videti stavove 36 i 37 gore).

110. S obzirom na prethodna razmatranja i s obzirom na to da se mogućnost korišćenja novih pravnih lekova u postupcima koji se vode pred prvostepenim i drugostepenim sudovima širi na podnosiocima predstavke u ovom predmetu, kao i na sve druge podnosiocima koji su podneli slične pritužbe u skladu s čl. 34 Konvencije u odnosu na Sloveniju, Sud smatra da se od podnosioca predstavke čl. 35, st. 1, Konvencije traži da koristi pravne lekove koji su mu dostupni prema Zakonu iz 2006, koji deluje od 1. januara 2007.

111. Iz ovog sledi da pritužba podnosioca predstavke o preterano dugom trajanju krivičnog postupka mora biti proglašena nedopuštenom zbog toga što nisu iscrpljeni domaći pravni lekovi u skladu s čl. 35, st. 1, Konvencije. Što se tiče pritužbe podnosioca predstavke prema čl.13 da pravni lekovi koje je imao na raspolaganju u odnosu na nepotrebno dugo trajanje postupaka nisu delotvorni, ona se mora proglasiti očigledno neosnovanom prema čl. 35, st. 3, Konvencije. Stoga bi ovaj deo predstavke trebalo da bude odbačen u skladu s čl. 35, st. 4 Konvencije.

II. PRIMENA ČLANA 41 KONVENCIJE

112. Član 41 Konvencije kaže:

“Ako Sud smatra da je bilo kršenja Konvencije ili Protokola uz nju, i ako domaće pravo Visoke strane ugovornice o kojoj je reč omogućiti samo delimičnu ispravku, Sud će, ako to bude potrebno, omogućiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani.”

A. Šteta

113. U pismu datiranom 6. septembra 2006. podnosilac predstavke je procenio da nadoknada koja mu sledi za nematerijalnu štetu koja mu je naneta usled dugotrajnosti postupka iznosi 8.000 eura (EUR).

114. Sud smatra da je podnosilac predstavke morao pretrpeti nematerijalnu štetu. Odlučujući na osnovu pravičnosti, dodeljuje mu EUR 3.000 po tom osnovu.

B. Troškovi i izdaci

115. Podnosilac predstavke je isto tako tražio EUR 1.000 za troškove i izdatke koje je imao zbog postupka pred Sudom.

116. Prema praksi Suda, svaki podnosilac predstavke ima pravo na nadoknadu troškova i izdataka samo u meri u kojoj je dokazano da su oni stvarno i nužno nastali i da su bili razumni u pogledu iznosa. Imajući u vidu informacije koje je imao i gore navedene kriterijume, Sud je smatrao razumnim da podnosiocu predstavke dodeli iznos od EUR 700 za postupak pred Sudom.

C. Zatezna kamata

117. Sud smatra adekvatnim da zatezna kamata bude zasnovana na najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke, kojoj treba dodati tri procentna poena.

IZ GORE NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Progllašava* pritužbu koja se odnosi na preterano dugo trajanje okončane građanske parnice dopuštenom, a preostali deo predstavke nedopuštenim;

2. *Utvrđuje* da je došlo do povrede čl. 6, st. 1, Konvencije;

3. *Utvrđuje* da je bilo povrede čl. 13 Konvencije;

4. *Utvrđuje*

(a) da tužena država treba da isplati podnosiocu predstavke, u roku od tri meseca od datuma kada ova presuda postane pravosnažna u skladu s čl. 44, st. 2, Konvencije, iznos od EUR 3.000 (tri hiljade eura) na ime pretrpljene nematerijalne štete i EUR 700 (sedam stotina eura) na ime troškova i izdataka, plus sve takse koje bi mogle biti naplaćene za ove iznose;

(b) da po isteku gore navedena tri meseca do isplate treba platiti običnu kamatu na gore navedene iznose po stopi koja je jednaka najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uz dodatak od tri procentna poena;

5. *Odbija* ostatak zahteva podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje.

Sačinjeno na engleskom jeziku, i dostavljeno u pisanom obliku na dan 3. maja 2007. u skladu s pravilom 77, st. 2 i st. 3, Poslovnika suda.

Stanley Naismith,
Zamenik sekretara odeljenja

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA
TREĆE ODELJENJE

Predmet BUNČIČ protiv SLOVENIJE

(Predstavka br. 42852/02)

PRESUDA

STRAZBUR
24. januar 2008.¹

---

¹ Presuda je konačna od 24. 4. 2008, *prim. ur.*

U predmetu Buncič protiv Slovenije (*Buncič v. Slovenia*),

Evropski sud za ljudska prava (Treće odeljenje), zasedajući u veću u sastavu:

g-din Korneliju Birsan (Corneliju Birsan), Predsednik,

g-din Boštjan M. Zupančič (Boštjan M. Zupančič),

g-đa Elizabet Fura Sandstrom (Elisabet Fura-Sandström),

g-din Egbert Mijer (Egbert Myjer),

g-din David Tor Bjorgvinson (David Thór Björgvinsson),

g-đa Ineta Zimele (Ineta Ziemele), sudije, i

g-din Stenli Naismith (Stanley Naismith), Zamenik sekretara odeljenja,

Posle većanja na zatvorenoj sednici održanoj 17. januara 2008,

Izriče sledeću presudu, koja je usvojena na taj dan:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 42852/02) protiv Republike Slovenije koju je na osnovu čl. 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu "Konvencija") podnela slovenačka državljanka, g-đa Marija Buncič ("Podnositeljka predstavke"), 28. novembra 2002.
2. Slovenačku Vladu ("Vlada") zastupao je njen agent, g-din Mr L. Bembič, Državni pravobranilac.
3. Podnositeljka predstavke je navela, između ostalog, da je dužina trajanja postupka pred domaćim sudovima bila preterana i da predstavlja povredu čl. 6, st. 1, Konvencije. U suštini, ona se žalila i na nedostatak efikasnog pravnog leka u odnosu na predugo trajanje postupka (čl. 13 Konvencije).
4. Dana 28. septembra 2006. Sud je odlučio da dostavi pritužbe na dužinu trajanja postupka i na nedostatak pravnih lekova u tom pogledu Vladi. Primenjujući čl. 29, st. 3 Konvencije, odlučio je da istovremeno razmotri osnovanost predstavke i njenu dopuštenost.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnositeljka predstavke rođena je 1949. i živi u Portorožu.

6. Podnositeljka predstavke je povređena 1984. u saobraćajnoj nesreći koju je prouzrokovao zaposleni u kompaniji TOP Portorož, koja je kasnije preimenovana u Kompanija za čišćenje odeće Lucija ("Lucija"). Posle nesreće podnositeljka predstavke je navodno mentalno obolela.
7. Dana 15. aprila 1988. podnositeljka predstavke pokrenula je građanski postupak protiv Lucije pred Osnovnim sudom u Kopru (Temeljno sodišče v Kopru) tražeći odštetu za pretrpljene povrede.
8. Dana 28. juna 1994. Konvencija je stupila na snagu u odnosu na Sloveniju. Do tada, sud je zakazao četiri ročišta. Bar dva od njih su odložena zbog podnositeljke predstavke.
9. Potom je ročište koje je održano 7. jula 1994. odloženo za 15. juli 1994. jer su strane u postupku pokušale da postignu vansudsko poravnanje. Pošto poravnanje nije postignuto, sud je održao ročište 15. jula 1994. i imenovao medicinskog veštaka koji treba da odredi u kojoj meri je bolest podnositeljke predstavke rezultat povreda koje je doživela u nesreći.
10. Dana 24. oktobra 1994. veštak je obavestio sud da je podnositeljka predstavke odbila ispitivanje.
11. Ročište zakazano za 25. novembar 1994. je otkazano na zahtev podnositeljke predstavke.
12. Posle reforme pravosudnog sistema u Sloveniji, preimenovani Okružni sud u Kopru (*Okrožno sodišče v Kopru*) održao je ročište 25. septembra 1995. Kako se vidi iz zapisnika, ročište je odloženo zbog toga što je muž podnositeljke predstavke neprestano ometao postupak.
13. Podnositeljka predstavke je 27. septembra 1995. zahtevala izuzeće sudije. Predsednik Okružnog suda u Kopru odbacio je zahtev 28. novembra 1995. kao očigledno neosnovan.
14. Ročište koje je zakazano za 22. decembar 1995. odloženo je za 22. januar 1996. na zahtev podnositeljke predstavke.
15. Dana 10. januara 1996. podnositeljka predstavke je podnela predstavku Vrhovnom sudu (*Vrhovno sodišče*) žaleći se da je Okružni sud u Kopru postupak vodio nezakonito. Okružni sud u Kopru je 15. januara 1996. savetovao podnositeljki predstavke da imenuje advokata koji će je zastupati umesto njenog muža. Posle toga, 18. januara 1996, muž podnositeljke predstavke obavestio je sud da podnositeljka predstavke neće prisustvovati narednim ročištima dok njenu predstavku ne bude razmatrao Vrhovni sud. Tretirajući predstavku kao zahtev za povlačenje sudije,

Vrhovni sud je 15. aprila 1996. predstavku poslao Okružnom sudu u Kopru. Predsednik tog suda je 17. juna 1996. odbacio zahtev kao očigledno neosnovan.

16. U međuvremenu, 22. januara 1996, Okružni sud u Kopru je održao ročište. Pošto se nijedna od strana u postupku nije pojavila na ročištu, sud je odredio mirovanje postupka. Sud je nekoliko puta pokušavao redovnom poštom da uruči odluku podnositeljki predstavke, a ona je vraćana s oznakom "odsutna", i preko sudskog pozivara. Odluka je najzad uručena podnositeljki predstavke 10. aprila 1997.

17. Sud je 10. juna 1997. usvojio zahtev podnositeljke predstavke da se nastavi s postupkom. Lucija je uložila žalbu, čija kopija je posle bar dva neuspela pokušaja uručena podnositeljki predstavke 25. avgusta 1997. Viši sud u Kopru (*Višje sodišče v Kopru*) je 23. decembra 1997. odbio žalbu. Odluka je uručena podnositeljki predstavke 29. januara 1998.

18. Dana 9. februara 1998. sud je održao ročište i odlučio da imenuje novog medicinskog veštaka.

19. Dana 14. februara i 26. februara 1998. podnositeljka predstavke podnela je dva preliminarne podneske u pisanoj formi.

20. Dana 16. juna 1998. veštak je podneo svoj izveštaj.

21. Dana 28. jula 1998. sud je objavio odluku o honorarima veštaka. Posle žalbe podnositeljke predstavke, Viši sud u Kopru je ukinuo odluku i 21. juna 1999. Okružni sud u Kopru je doneo novu odluku.

22. Dana 28. septembra 1999. podnositeljka predstavke, koju je prvi put zastupao advokat, podnela je preliminarni podnesak u pisanoj formi kojim je modifikovala i proširila svoj zahtev.

23. Ročišta koja su zakazana za 19. oktobar 1999. i 18. oktobar 2000. su otkazana, ono prvo zbog zato što je sudija u predmetu izabran u Viši sud, a ovo potonje na zahtev podnositeljke predstavke.

24. U međuvremenu, 28. oktobra 1999, sud je dobio informaciju o situaciji podnositeljke predstavke od Zavoda za penziona i invalidsko osiguranje Slovenije (*Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije*).

25. Ročište koje je održano 8. decembra 2000. je odloženo za 17. januar 2001. zbog predloga podnositeljke predstavke da se postigne vansudsko poravnanje u ovom predmetu. Očigledno poravnanje nije dogovoreno.

26. Dana 3. januara 2001. podnositeljka predstavke je zahtevala da njen muž bude pozvan da prisustvuje ročištu.

27. Dana 8. januara 2001. podnositeljka predstavke je podnela preliminarni podnesak u pisanoj formi.
28. Dana 17. januara 2001. održano je ročište.
29. Dana 29. januara 2001. podnositeljka predstavke obavestila je sud da je otkazala punomoćje svom advokatu. Osim toga, ona je zahtevala izuzeće sudije. Predsednik Okružnog suda u Kopru je 1. februara 2001. odbacio zahtev kao neosnovan.
30. Od pet ročišta koja su zakazana između 16. marta 2001. i 16. novembra 2001. dva su otkazana na zahtev podnositeljke predstavke, a dva zbog što obaveštenje kojom su podnositeljka predstavke ili njen muž pozvani na ročište nije mogao da im bude uručen.
31. Dana 13. decembra 2001. sud je održao ročište, ali se nijedna od strana u postupku nije pojavila, iako su bile pozvane. Usled toga, sud je odlučio da postupak miruje.
32. Dana 18. decembra 2001. Lucija je uložila žalbu, tvrdeći da postupak treba da bude okončan. Primerak žalbe je uručen podnositeljki predstavke 24. januara 2002.
33. Dana 3. septembra 2003. Viši sud u Kopru je ukinuo prvostepenu odluku i vratio je predmet na ponovno suđenje.
34. Dana 18. septembra 2003. Okružni sud u Kopru je doneo novu odluku kojom je okončao postupak (*ustavitev postopka* – videti stavove 37 i 38 dole). Presuda je postala pravosnažna 7. novembra 2003.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

1. *Zakon o zaštiti prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja*

35. *Zakon o zaštiti prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja (Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja*, Službeni glasnik, br. 49/2006) je sproveden od 1. januara 2007. Prema njegovim članovima 1 i 2, pravo na suđenje u razumnom roku se garantuje stranama u sudskom postupku, učesniku u skladu sa Zakonom koji reguliše vanparnični postupak i oštećena strana u krivičnom postupku.
36. Član 25 određuje sledeća prelazna pravila u odnosu na predstavke koje se već nalaze pred Sudom:

Član 25 – Pravično zadovoljenje za štetu pričinjenu pre primene ovog Zakona

“(1) U predmetima u kojima je kršenje prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja već prestalo, a strana u postupku je već podnela zahtev za pravičnim zadovoljenjem međunarodnom sudu pre datuma primene ovog Zakona, Državno pravobranilaštvo će

strani u postupku ponuditi poravnanje u pogledu iznosa za pravično zadovoljenje u roku od četiri meseca nakon datuma prijema predmeta koji je međunarodni sud prosledio za postupak poravnanja. Strana u postupku podneće predlog poravnanja Državnom pravobranilaštvu u roku od dva meseca posle datuma prijema predloga Državnog pravobranilaštva. Državno pravobranilaštvo će odlučiti o ovom predlogu u najkraćem roku, a najkasnije u roku od četiri meseca. ...

(2) Ako predlog za poravnanje naveden u stavu 1 ovog člana ne bude prihvaćen ili Državno pravobranilaštvo i strana u postupku ne postignu dogovor u roku od četiri meseca od datuma kada je strana u postupku podnela svoj predlog, strana u postupku može pokrenuti postupak pred nadležnim sudom prema ovom Zakonu. Strana u postupku može pokrenuti postupak u roku od šest meseci nakon prijema odgovora Državnog pravobranilaštva da njen predlog naveden u prethodnom stavu nije prihvaćen, ili nakon isteka perioda definisanog u prethodnom stavu u kome Državno pravobranilaštvo treba da odluči da nastavi s postupkom za poravnanje. Bez obzira na vrstu ili iznos zahteva, odredbe Zakona o građanskom postupku koje se odnose na zahteve male vrednosti biće primenjene u postupku pred sudom.”

2. Zakon o građanskom postupku

37. Prema čl. 216 Zakona o građanskom postupku (*Zakon o pravdnem postupku*, Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije br. 4-37/77), sud treba da odluči o mirovanju postupka ako se, između ostalog, nijedna od strana u postupku ne pojavi na ročištu. Strana u postupku može tražiti od suda da nastavi postupak posle isteka tri meseca od dana kada je postupak stavljen u stanje mirovanja, ali ne kasnije od četiri meseca od tog dana (čl. 217). Štaviše, čl. 216 predviđa da će se, ako su u okviru istog postupka ponovo ispunjeni uslovi za mirovanje postupka, pretpostaviti da je tužilac povukao svoj zahtev.

38. Iste odredbe mogu biti nađene u čl. 209 i čl. 210 novog Zakona o građanskom postupku (*Zakon o pravdnem postupku*, Službeni list Republike Slovenije br. 83/2001) koji je zamenio stari Zakon 14. jula 1999.

ZAKON

I. NAVODNA KRŠENJA čl. 6, st. 1 (U POGLEDU DUŽINE TRAJANJA POSTUPKA) I čl. 13 KONVENCIJE

39. Podnositeljka predstavke se žalila na preteranu dužinu trajanja postupka. Ona se oslanjala na čl. 6, st. 1, Konvencije, koji glasi:

“Svako, prilikom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama, ili u slučaju bilo kakvih krivičnih tužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu... raspravu u razumnom roku pred... sudom ...”

40. U suštini, podnositeljka predstavke je takođe uložila prigovor da pravni lekovi koji su u Sloveniji dostupni u slučaju preterano dugih pravnih postupaka nisu delotvorni.

Čl. 13 Konvencije glasi:

“Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvorni pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.”

A. Dopuštenost

41. Vlada je tvrdila da nisu iscrpljeni domaći pravni lekovi, naročito nakon sprovođenja Zakona o zaštiti prava na suđenje bez odlaganja (“Zakon iz 2006”) od 1. januara 2007.

42. Podnositeljka predstavke je osporila ovaj argument, tvrdeći da dostupni pravni lekovi nisu delotvorni.

43. Sud konstatuje da čl. 25 Zakona iz 2006. eksplicitno govori o postupku pred međunarodnim sudovima i predviđa određene pravne lekove u slučaju domaćih postupaka koji su završeni pre 1. januara 2007. Međutim, Sud je smatrao u presudi u predmetu *Grzinčič* da uslovi navedeni u ovom članu nisu ispunjeni u pogledu predstavki koje se odnose na primenu okončanih postupaka koji su dostavljeni slovenačkoj Vladi pre 1. januara 2007, kao što je i sadašnji predmet (videti *Grzinčič v. Slovenia*, br. 26867/02, stav 67, 3. maj 2007).

44. Stoga Sud konstatuje da je ovaj deo sadašnje predstavke sličan relevantnom delu presude u predmetu *Grzinčič* (citirano dole, stav 68), u kojoj je Sud odbacio prigovor Vlade da nisu iscrpljeni domaći pravni lekovi jer je smatrao da su pravni lekovi koje je Podnositeljka predstavke imala na svom raspolaganju bili nedelotvorni.

45. Sud smatra da Vlada nije pružila nikakve ubedljive argumente koji bi zahtevali od Suda da odstupi od svoje uspostavljene prakse.

46. Sud dalje konstatuje da ovaj deo predstavke nije očigledno neosnovan u smislu značenja čl. 35, st. 3, Konvencije. Niti je nedopuštena po bilo kom osnovu. Ona stoga mora biti proglašena dopuštenom.

B. Osnovanost

1. Član 6, stav 1

a) Period koji treba razmatrati

47. Period koji treba razmatrati počeo je 28. juna 1994, na dan kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Sloveniju. Međutim, da bi se ocenila opravdanost dužine trajanja o kome je reč, Sud će uzeti u obzir fazu u kojoj se postupak nalazio 28. juna

1994 (videti, među ostalim presudama, predmet *Humen v. Poland* [GC], br. 26614/95, stav 59, 15. oktobar 1999).

48. Relevantni period se završio 7. novembra 2003, na dan kada je odluka Okružnog suda u Kopru postala pravosnažna. Stoga je period trajao devet godina i četiri meseca. U okviru tog perioda, presude su donošene na dva nivoa nadležnosti a predmet je jednom vraćen na ponovno suđenje.

b) Primenjivi kriterijumi

49. Opravdanost dužine trajanja postupka mora biti ocenjena u svetlu okolnosti slučaja i u odnosu na sledeće kriterijume: složenost predmeta, ponašanje podnositeljke predstavke i nadležnih vlasti i o značaju postupka za podnositeljke predstavke (videti, među mnogim drugim presudama, *Frydlender v. France* [GC], br. 30979/96, stav 43, ECHR 2000-VII).

50. Vlada je tvrdila da je predmet veoma složen, naročito zbog procesnih komplikacija koje su rezultat ponašanja podnositeljke predstavke. Ona je dalje tvrdila da predmet postupka očigledno nije bio posebno važan podnositeljki predstavke.

51. Sud smatra da sam predmet po sebi ne predstavlja posebnu teškoću u pogledu činjenica ili prava i smatra da bi pitanje o kome je reč u postupku moglo, u načelu, da bude smatrano kao posebno važno za podnositeljke predstavke. Što se tiče postupaka podnositeljke predstavke na koje se poziva Vlada, Sud smatra da ovo pitanje treba da bude ocenjeno kao izdvojeno pitanje (videti stavove 54 do 59 dole).

52. U podnesku Vlade se kaže da su odlaganja uzrokovana brojnim zahtevima podnositeljke predstavke za odlaganjima, osporavanjem sudija i predlozima za poravnanje. Povrh svega, sud je u više navrata bezuspešno pokušavao da podnositeljki predstavke uruči svoje odluke, pozive i primerke podnesaka Lucije. To je uzrokovalo dugotrajna odlaganja a rezultat su bila pomeranja ročišta. Podnositeljka predstavke je takođe odbila jedno medicinsko ispitivanje i nije se pojavila na dva ročišta. Stoga je Vlada tvrdila da se dužina trajanja postupka može pripisati isključivo podnositeljki predstavke a svakako ne pravosudnim vlastima koje su pokazale savesnost u tretiranju njenog predmeta.

53. Podnositeljka predstavke je osporila ove argumente i naglasila da su pravosudne vlasti opstruirale postupak. Prvo, sud je namerno zakazivao ročišta u dane kada je zastupnik podnositeljke predstavke bio odsutan. Drugo, tokom tri godine sudske odluke i pozivi su slati na pogrešnu adresu iako je ispravna adresa uredno dostavljena sudu. Najzad, vlasti su se na nedelotvoran način bavile predmetom podnositeljke predstavke.

54. Sud ponovo potvrđuje da samo odlaganja koja se mogu pripisati državi mogu opravdati zaključak o nepridržavanju zahteva u pogledu "razumnog roka" (videti, predmet *Ciricosta and Viola v. Italy*, presuda od 4. decembra 1995, Serija A br. 337-A, stav 28).

55. U ovom predmetu, nadležni sud izgleda da je odgovaran za određeno odlaganje između 25. novembra 1994. i 25. septembra 1995 (između dva ročišta. Ali je prvo odloženo na zahtev podnositeljke predstavke), između 19. oktobra 1999. i 18. oktobra 2000 (zamena sudija) i između 18. decembra 2001. i 3. septembra 2003 (postupak po žalbi). Osim toga, sudovima je trebalo oko jedanaest meseci da odluče o žalbi podnositeljke predstavke u pogledu honorara za veštake i, nakon upućivanja na ponovno suđenje, da donesu novu presudu u tom pogledu (videti stav 21 gore).

56. S obzirom na to, Sud konstatuje da podnositeljka predstavke ima primarnu odgovornost za dužinu trajanja postupka u ovom predmetu. Tokom postupka ona i njen muž, koji je nastupao kao njen zastupnik, preduzeli su niz koraka koji su komplikovali postupak i pokazali, ako ne želju za opstrukcijom, onda bar stav da ne žele da sarađuju (videti *Ciricosta and Viola*, citirano gore).

57. Sud konstatuje s tim u vezi da su podnositeljka predstavke i njen muž bili u više navrata nedostupni na adresi koju su, kako se vidi iz dokumenata predmeta, dali sudovima. To je uzrokovalo značajno odlaganje postupka (videti stavove 16, 17 i 30 gore). Navodi podnositeljke predstavke da su vlasti namerno zakazivale ročišta u danima kada je zastupnik podnositeljke predstavke bio odsutan i da su sudske odluke i pozivi slati na pogrešnu adresu nisu potvrđeni nikakvim dokazima.

58. Sud dalje primećuje da je podnositeljka predstavke tri puta tražila izuzeće sudije, i da je to svaki put odbijeno kao neosnovano (stavovi 13, 15 i 29 gore). Bar devet ročišta je odloženo zbog podnositeljke predstavke i, povrh svega, dva puta je odlučeno da postupak miruje jer se podnositeljka predstavke, koja je bila tužilac u postupku, nije pojavila na ročištima (stavovi 16 i 31 gore). Najzad, kao rezultat odsutnosti podnositeljke predstavke sa ročišta, za koji nije dala nikakvo verodostojno objašnjenje, sud je okončao postupak na osnovu pretpostavke da je podnositeljka predstavke povukla svoj zahtev (stavovi 31, 37 i 38 gore).

59. Iako period od devet godina i četiri meseca za ovu vrstu građanskog postupka, na prvi pogled, izgleda nerazuman, postupci podnositeljke predstavke, koja nije pokazala savesnost koja se očekuje od tužioca, naveli su Sud da na osnovu svega ovoga zaključi da nije bilo kršenja čl. 6, st. 1, Konvencije u pogledu dužine trajanja postupka u ovom predmetu.

2. Član 13

60. Član 13 Konvencije garantuje “delotvoran lek pred nacionalnom vlašću” svakome ko tvrdi da su njegova prava i slobode prema Konvenciji prekršena (videti *Klass and Others v. Germany*, presuda od 6. septembra 1978, Serija A br. 28, s. 29, st. 64). Međutim, čl. 13 zahteva pravni lek u domaćem pravu u pogledu navodne sporne pritužbe u smislu Konvencije (videti *Boyle and Rice v. the United Kingdom*, presuda od 27. aprila 1988, Serija A br. 131, s. 23, stav 52). Dakle, odredba deluje tako da zahteva postojanje delotvornog pravnog leka koji će se baviti suštinom “sporne pritužbe” i pružiti zadovoljenje (videti *Kudła v. Poland* [GC], no. 30210/96, § 157, ECHR 2000-XI).

61. Sud dalje naglašava da postojanje stvarne povrede jedne druge odredbe Konvencije (“materijalna” odredba) nije preduslov za primenu čl. 13 (videti predmet *Klass and Others*, citiran gore, s. 29, st. 64). Činjenica da navodi podnositeljke predstavke na kraju nisu potvrđeni ne sprečava da njen zahtev bude smatran spornim u svrhu čl. 13 Konvencije (videti *Kaya v. Turkey*, presuda od 19. februara 1998, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-I, s. 330-31, stav 107).

62. U ovom predmetu Sud je zaključio da je zahtev podnositeljke pritužbe prema čl. 6, st. 1, dopušten. Dakle, podnositeljka predstavke je imala “spornu pritužbu”, bez obzira na nalaz Suda da dužina trajanja postupka pred domaćim sudovima nije povredila zahtev u pogledu “razumnog roka”. Sledstveno tome, podnositeljka predstavke je imala pravo prema čl. 13 na pravni lek od nacionalnih vlasti da bi ustanovila da li je postupak koji je pokrenula bio preterano dug.

63. Sud konstatuje da su prigovori i argumenti u pogledu delotvornosti domaćih pravnih lekova koje je iznela Vlada bili odbačeni u ranijim predmetima (videti stavove 41 do 45 gore i *Grzinčič*, citiran gore, stavovi 75 -76) i ne vidi nijedan razlog zbog koga bi drugačije zaključio u ovom predmetu.

64. Prema tome, Sud smatra da je u ovom predmetu bilo kršenja čl. 13 zbog toga što nema pravnog leka prema domaćem pravu pri čemu podnositeljka predstavke nije mogla da dobije presudu o tome da li je njen predmet razmatran u razumnom roku, kao što je rečeno u čl. 6 § 1.

II. DRUGA NAVODNA KRŠENJA KONVENCIJJE

65. Podnositeljka predstavke se žalila da njen tužbeni zahtev nije raspravljen u “pravičnom postupku” pred “nepriistrasnim sudom”. Prema njenom podnesku, sudije su prema njoj zauzele diskriminišući stav prema njoj i rezultat toga je bio da su u

njenom slučaju dali netačne presude. Štaviše, podnositeljka predstavke je tvrdila da su vlasti lišili njenog zastupnika mogućnosti da delotvorno iznosi argumente u predmetu.

66. Ona se pozvala na čl. 6, st. 1, i čl. 14 Konvencije. Prvi, u meri u kojoj je to relevantno za predmet, obezbeđuje:

“Svako, prilikom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama, ili u slučaju bilo kakvih krivičnih tužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu... raspravu u razumnom roku pred... sudom ...”

Član 14 glasi:

“Uživanje prava i sloboda kako su izneti u Konvenciji biće obezbeđeno bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao što su pol, rasa, boja, jezik, vera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno poreklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili drugi status.”

67. Sud potvrđuje da, u skladu s čl. 35, st. 1, Konvencije, može da se bavi nekim pitanjima samo pošto su iscrpljeni svi domaći pravni lekovi. Sud primećuje da je dati postupak okončan prvostepenom sudskom odlukom od 18. septembra 2003. Sud konstatuje da podnositeljka predstavke nije uložila žalbu na odluku i da je na taj način propustila da iscrpi dostupne domaće pravne lekove.

68. U svakom slučaju, Sud smatra da podnositeljka predstavke nije podnela nikakve dokaze koji bi mogli podržati njene optužbe da je u ovom predmetu povređeno njeno pravo na “pravičnu raspravu” pred “nepriistrasnim sudom”, samostalno ili u vezi s čl. 14. Dakle, ove pritužbe podnositeljke predstavke su takođe neosnovane u smislu čl. 35, st. 3, Konvencije. One moraju biti proglašene nedopuštenim u skladu s čl. 35, st. 4, Konvencije.

III. PRIMENA ČL. 41 KONVENCIJE

69. Član 41 Konvencije kaže:

“Ako Sud smatra da je bilo kršenja Konvencije ili Protokola uz nju, i ako domaće pravo Visoke strane ugovornice o kojoj je reč omogući samo delimičnu ispravku, Sud će, ako to bude potrebno, omogućiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani.”

A. Šteta

70. Podnositeljka predstavke je tražila 11.950.282 slovenačkih tolara (oko 50.000 eura – EUR) na ime neodređene štete.

71. Vlada je osporila zahtev.

72. Uzimajući u obzir zaključak da postupak u kome je podnositeljka predstavke bila jedna od strana nije bio neopravdano dug, Sud smatra da zaključak da je bilo kršenja čl. 13 Konvencije sam po sebi predstavlja dovoljno pravično zadovoljenje i ne dodeljuje novčanu naknadu po ovom osnovu.

B. Troškovi i izdaci

73. Podnosilac zahteva je isto tako tražila 300.000 slovenačkih tolara (oko EUR 1.250) na ime troškova i izdataka. Iz podnesaka podnositeljke predstavke se vidi da se njen zahtev odnosio na oboje: troškove i izdatke nastale u domaćem postupku i troškove i izdatke pred Sudom.

74. Vlada je osporila zahtev.

75. Prema praksi Suda, podnosilac zahteva ima pravo na nadoknadu troškova i izdataka samo u meri u kojoj je dokazano da su oni stvarno i nužno nastali i da su bili razumni u pogledu iznosa. U ovom predmetu, imajući u vidu informacije koje je imao i gore navedene kriterijume, Sud je odbacio zahtev za nadoknadu troškova i izdataka u domaćem postupku i smatrao je da je podnositeljka predstavke, koju nije zastupao advokat, sigurno imala izdatke u vezi s postupkom pred Sudom. Sud smatra razumnim da joj s tim u vezi dodeli iznos od EUR 150 (videti, na primer, *Bauer v. Slovenia*, br. 75402/01, stav 26, 9. mart 2006, i *Vidic v. Slovenia*, br. 54836/00, stav 31, 3. avgust 2006).

C. Zatezna kamata

76. Sud smatra adekvatnim da zatezna kamata bude zasnovana na najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke, kojoj treba dodati tri procentna poena.

IZ GORE NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Proglašava* pritužbu koja se odnosi na dužinu trajanja postupka i delotvornosti pravnih lekova dopuštenom a preostali deo predstavke nedopuštenim;
2. *Utvrdjuje* da nije bilo povrede čl. 5, st. 1 Konvencije u pogledu dužine trajanja postupka;
3. *Utvrdjuje* da je došlo do povrede čl. 13 Konvencije;
4. *Utvrdjuje* da zaključak da je bilo kršenja predstavlja sam po sebi pravično zadovoljenje u pogledu svake pretrpljene nematerijalne štete;

5. *Utvrdjuje*

- (a) da tužena država treba da isplati podnositeljki predstavke, u roku od tri meseca od datuma kada ova presuda postane pravosnažna u skladu s čl. 44, st. 2, Konvencije, iznos od EUR 150 (sto pedeset eura) na ime troškova i izdataka, plus sve takse koje bi mogle biti naplaćene za ove iznose;
- (b) da po isteku gore navedena tri meseca do isplate treba platiti običnu kamatu na gore navedene iznose po stopi koja je jednaka najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke tokom datog perioda uz dodatak od tri procentna poena;

6. *Odbija* preostali deo zahteva podnositeljke predstavke za pravičnim zadovoljenjem.

Sačinjeno na engleskom i dostavljeno u pisanoj formi 24. januara 2008, u skladu s pravilom 77, st. 2 i 3, Poslovnika suda.

Stanley Naismith,
zamenik sekretara

Corneliu Bîrsan,
predsednik

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

Predmet KAIĆ I DRUGI protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 22014/04)

PRESUDA

STRASBOURG
17. srpnja 2008.¹

---

¹ Presuda je konačna od 17. 10. 2008, *prim. ur.*

U predmetu Kaić i dr. protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Christos Rozakis, *predsjednik*,

Nina Vajić,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens,

Giorgio Malinverni,

George Nicolaou, *suci*,

i Søren Nielsen, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 26. lipnja 2008. godine,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 22014/04) protiv Republike Hrvatske kojega je dvadeset i šest hrvatskih državljanina navedenih u Dodatku (“podnositelji zahtjeva”) podnijelo Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (“Konvencija”) dana 18. ožujka 2004. godine.
2. Podnositelje zahtjeva zastupala je gđa. Lj. Nogolica, odvjetnica iz Zagreba. Hrvatsku Vladu (“Vlada”) je zastupala njena zastupnica gđa Š. Stažnik.
3. Dana 4. listopada 2005. godine Sud je odlučio Vladu obavijestiti o zahtjevu. Također je odlučio istovremeno ispitati osnovanost i dopuštenost zahtjeva (članak 29., stavak 3.).

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

4. Tijekom 1992. godine podnositelji zahtjeva pozajmili su razne iznose novca određenoj S.D., koja je taj novac trebala vratiti u rokovima od dva do dvanaest mjeseci po kamatnoj stopi u rasponu od 10% do 18% mjesečno (tzv. “financijski inženjering”).

A. Građanski postupak

5. Budući da S.D. nije izvršila svoje ugovorne obveze, podnositelji zahtjeva su 21. ožujka 1994. godine pokrenuli građanski postupak protiv nje pred Općinskim sudom u Zagrebu.
6. U razdoblju prije stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku (5. studeni 1997. godine) sud je održao nekoliko ročišta.
7. Dana 17. studenog 1997. godine sud je pozvao podnositelje zahtjeva da uplate predujam za troškove financijskog vještaka. Dana 1. prosinca 1997. godine podnositelji zahtjeva su odbili to učiniti, tvrdeći kako mišljenje vještaka nije potrebno, jer da su već bili dostavili slično mišljenje kojemu tuženik nije prigovorio. Pozvali su sud da donese presudu na temelju postojećih dokaza.
8. Sud je održao daljnja ročišta 5. travnja i 26. listopada 2001. godine te 4. srpnja 2003. godine. Na ovaj posljednji datum donio je presudu kojom je presudio u korist podnositelja zahtjeva. Presuda je dostavljena odvjetniku podnositelja zahtjeva 30. prosinca 2003. godine.
9. Dana 12. veljače 2004. godine S.D. je uložila žalbu Županijskom sudu u Zagrebu.
10. Dana 8. studenog 2005. godine Županijsku sud je odbio žalbu tuženika i potvrdio prvostupanjsku presudu.

B. Postupak pred Ustavnim sudom

11. U međuvremenu, dana 2. prosinca 2002. godine podnositelji zahtjeva su podnijeli ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske prigovarajući duljini navedenoga postupka. Dana 9. studenog 2004. godine Ustavni sud je utvrdio povredu ustavnog prava podnositelja zahtjeva na suđenje u razumnome roku, te svakome od njih dosudio 4.000 kuna (HRK) kao naknadu te naložio Županijskom sudu da u najkraćem mogućem roku, ali najkasnije u roku od šest mjeseci od objave odluke u Narodnim novinama, odluči o žalbi. Odluka Ustavnoga suda objavljena je 26. studenog 2004. godine.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

12. Podnositelji zahtjeva prigovaraju da je duljina postupka bila nespojiva sa zahtjevom "razumnoga roka" sadržanim u članku 6., stavku 1. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

"Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo...da sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj."

13. Vlada osporava tu tvrdnju.

14. Sud smatra da je razdoblje koje treba uzeti u obzir počelo 6. studenog 1997. godine, dan nakon stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku. Međutim, pri ocjeni razumnosti vremena koje je proteklo nakon toga datuma, treba voditi računa o stanju postupka u to vrijeme. S tim u vezi Sud bilježi da je postupak počeo 21. ožujka 1994. godine, kad su podnositelji pokrenuli građanski postupak protiv S.D. Stoga je prije ratifikacije trajao oko tri godine i sedam mjeseci.

15. Postupak u predmetu još je bio u tijeku 9. studenog 2004. godine, kad je Ustavni sud donio svoju odluku. Toga je dana postupak trajao oko sedam godina.

16. Postupak je okončan 8. studenog 2005. godine, kad je Županijski sud u Zagrebu donio svoju presudu, tj. godinu dana nakon odluke Ustavnoga suda. Tako je postupak ukupno trajao oko osam godina nakon ratifikacije, pred dvije razine nadležnosti.

A. Dopuštenost

1. Tvrdnje stranaka

17. Vlada tvrdi da je Ustavni sud prihvatio ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva, utvrdio povredu njihovog ustavnog prava na suđenje u razumnom roku te im dosudio odgovarajuću naknadu. Stoga je povreda kojoj se prigovara ispravljena pred domaćim vlastima i podnositelji su izgubili svoj položaj žrtve.

18. Podnositelji zahtjeva su odgovorili da ih se još uvijek može smatrati žrtvama povrede kojoj su prigovorili.

2. Ocjena Suda

19. Sud primjećuje da položaj žrtve podnositelja zahtjeva u ovome predmetu, u smislu Konvencije, ovisi o tome je li zadovoljština, dosuđena im na domaćoj razini, bila odgovarajuća i dostatna, s obzirom na članak 41. Konvencije. Ovo pitanje treba utvrditi u svjetlu načela utvrđenih sudskom praksom Suda (vidi, osobito, predmet *Cocchiarella v. Italy* [GC], br. 64886/01, stavke 69.-98., biti će objavljeno u ECHR 2006 i predmet *Arvanitaki-Roboti and Others v. Greece* [GC], br. 27278/03, stavak 29., 15. veljače 2008.).

20. Sud bilježi da je Ustavni sud svakome podnositelju zahtjeva dosudio iznos koji odgovara otprilike 530 EUR. Taj je iznos očigledno nerazuman, s obzirom na sudsku praksu Suda. Sam ovaj čimbenik navodi na zaključak da je zadovoljština koju su podnositelji zahtjeva pribavili na domaćoj razini bila nedostatna (vidi naprijed citirani predmet *Cocchiarella*, stavke 106.-107.; i *Jakupović v. Croatia*, br. 12419/04, st. 17., 31. srpnja 2007.). Dakle, podnositelji zahtjeva mogu još uvijek tvrditi da su “žrtve”

povrede njihovoga prava na suđenje u razumnome roku, te stoga Vladin prigovor treba odbaciti.

21. Uz to, Sud podsjeća da je pozvan ispitati ukupnu duljinu pobijanoga postupka, ako način na koji je Ustavni sud tumačio i primijenio mjerodavne odredbe domaćega prava proizvede posljedice koje su nespojive s načelima Konvencije, kako ih se tumači u svjetlu sudske prakse Suda. S obzirom na gornje utvrđenje da podnositelji zahtjeva još uvijek mogu tvrditi da su “žrtve” navodne povrede – i da je stoga odluka Ustavnoga suda u ovome predmetu nespojiva s načelima Konvencije – traži se ispitivanje ukupne duljine (vidi naprijed citirani predmet *Jakupović*, st. 18.).

22. S tim u vezi Sud primjećuje, kako je naprijed zabilježeno (vidi stavak 16.), da je postupak do sada trajao još jednu godinu nakon odluke Ustavnoga suda. Podnositelji zahtjeva nisu podnijeli još jednu ustavnu tužbu u odnosu na ovo razdoblje. Međutim, u svjetlu naprijed navedenoga zaključka koji se tiče njihovoga položaja žrtve, oni to nisu trebali učiniti. Sud će to razdoblje uzeti u obzir pri odlučivanju o osnovanosti predmeta i, kad je primjereno, o zahtjevu podnositelja zahtjeva za pravičnom naknadom na temelju članka 41. Konvencije (vidi naprijed citirani predmet *Jakupović*, st. 19.).

23. Sud nadalje nalazi da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. Konvencije. Dalje nalazi da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga treba utvrditi da je dopušten.

B. Osnovanost

24. Sud ponavlja da se razumnost duljine postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i pozivom na slijedeće kriterije: složenost predmeta, ponašanje podnositeljice zahtjeva i mjerodavnih vlasti kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva dovodi u pitanje u sporu (vidi, između mnogo drugih pravnih izvora, naprijed citirani predmet *Cocchiarella*, st. 68. i *Frydlander v. France* [GC], br. 30979/96, stavak 43., ECHR 2000-VII).

25. Vlada prihvaća da je, u svjetlu utvrđenja Ustavnog suda, postupak trajao nerazumno dugo.

26. Sud ne vidi razloga da drugačije odluči, budući je često utvrdio postojanje povreda članka 6. stavka 1. Konvencije u predmetima u kojima se postavljaju pitanja slična onima u ovome predmetu (vidi, na primjer, predmet *Poje v. Croatia*, br. 29159/03, 9. ožujka 2006. i *Škare v. Croatia*, br. 17267/03, 15. lipnja 2006.). Stoga je već u razdoblju koje je bilo podvrgnuto ispitivanju Ustavnoga suda duljina postupka bila prekomjerna te nije zadovoljila uvjet razumnoga roka. Nužno je zadržala to svojstvo kroz slijedeće razdoblje od godinu dana nakon donošenja odluke Ustavnog suda.

27. U svjetlu gornjih razmatranja, Sud zaključuje da je došlo do povrede članka 6. stavka 1.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. KONVENCIJE

28. Podnositelji zahtjeva nadalje prigovaraju na temelju članka 13. Konvencije, uzetim zajedno s člankom 6., stavkom 1. Konvencije, da Županijski sud u Zagrebu nije postupio po nalogu Ustavnog suda da donese odluku u propisanom roku. Članak 13. glasi kako slijedi:

“Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.”

29. Vlada je osporila tu tvrdnju.

A. Dopuštenost

30. Vlada je pozvala Sud da odbije ovaj prigovor s osnova što podnositelji zahtjeva nisu iscrpili domaća pravna sredstva. Tvrde da su podnositelji zahtjeva trebali podnijeti još jednu ustavnu tužbu, koja bi omogućila Ustavnom sudu da ocijeni značaj propusta Županijskog suda da postupi po njegovoj odluci.

31. Podnositelji zahtjeva nisu se očitovali o tom pitanju.

32. U tom pogledu Sud upućuje na svoju presudu u predmetu *Vaney v. France* (br. 53946/00, st. 53., 30. studeni 2004.) gdje je, u kontekstu članka 6., st. 1. Konvencije odbio sličan prigovor o neiscrpljivanju koji je uložila Vlada, jer bi njegovim prihvaćanjem podnositelj zahtjeva bio uhvaćen u začarani krug, gdje bi nedostatak jednog pravnog lijeka stalno dovodio do nastanka obveze da se koristi drugi. Sud smatra da se ovakvo obrazloženje jednakom snagom primjenjuje i u kontekstu članka 13. u okolnostima kakve prevladavaju u ovome predmetu. Stoga prigovor Vlade treba odbiti.

33. Sud nadalje nalazi da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. Konvencije. Također nalazi da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga treba utvrditi da je dopušten.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

34. Vlada je priznala da je Županijski sud u Zagrebu za šest mjeseci prekoračio rok zadan u odluci Ustavnoga suda. Međutim, smatraju da sam ovaj čimbenik ne bi

mogao dovesti do zaključka da ustavna tužba nije bila djelotvorno pravno sredstvo u predmetu podnositelja zahtjeva.

35. Prvo, tvrde da su, na temelju Zakona o Ustavnom sudu sva državna tijela, uključujući i sudove, vezana odlukama Ustavnog suda i imaju dužnost provesti ih. U velikoj većini predmeta sudovi u Hrvatskoj poštovali su naloge Ustavnog suda i donijeli svoje odluke u dužnome roku. No međutim, moguće sudovi ponekada nisu u potpunosti postupili po tim nalogima. Iz toga razloga, a kako bi pratili postupanje po svojim odlukama, Ustavni sud je postavio sustav nadzora, tražeći od svih sudova u Hrvatskoj da dostavljaju izvješća o pravovremenoj provedbi tih odluka. Posebice, od 1. siječnja 2005. godine svaka odluka Ustavnog suda kojom se nižem sudu nalaže odlučiti u predmetu u određenome roku, u svojoj izreci sadrži i nalog predsjedniku toga suda da dostavi informacije do određenoga datuma o donošenju i dostavi odluke, čije je donošenje bio naložio Ustavni sud.

36. Drugo, glede okolnosti ovoga predmeta, Vlada ponavlja da je Ustavni sud odlučio u korist podnositelja zahtjeva, izričito priznavši povredu njihovoga prava na suđenje u razumnome roku, te im dosudivši naknadu. S obzirom na to, to što je Županijski sud postupio po odluci Ustavnoga suda s odgodom od šest mjeseci, nije imalo značajan utjecaj na situaciju podnositelja zahtjeva niti je ugrozio autoritet te odluke “u mjeri u kojoj bi to dovelo do dvojbe u njenu djelotvornost”.

37. Podnositelji zahtjeva smatraju da sama činjenica da je Županijski sud “ignorirao” odluku Ustavnog suda dovoljno ukazuje na to da u Hrvatskoj ne postoji djelotvorno pravno sredstvo za njeno “sporo pravosuđe”.

2. Ocjena Suda

38. Sud ponavlja da članak 13. jamči djelotvorno pravno sredstvo pred nacionalnim tijelom za navodnu povredu zahtjeva na temelju članka 6. stavka 1. za suđenje u predmetu u razumnome roku (vidi predmet *Kudła v. Poland* [GC], br. 30210/96, stavak 156., ECHR 2000-XI). Međutim, “djelotvornost” “pravnoga sredstva” u smislu članka 13. ne ovisi o izvjesnosti povoljnoga ishoda za podnositelja zahtjeva (vidi naprijed citirani predmet *Kudła*, stavak 157.).

39. Sud je već prihvatio da ustavna tužba Ustavnome sudu na temelju članka 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu predstavlja djelotvorno sredstvo za duljinu postupka koji je još u tijeku u Hrvatskoj (vidi predmet *Slaviček v. Croatia* (dec.), no. 20862/02, ECHR 2002 VII). U ovome je predmetu Ustavni sud prihvatio ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva, utvrdio povredu njihovoga ustavnoga prava i dosudio im naknadu. Sama činjenica da pravična naknada dosuđena podnositeljima zahtjeva na domaćoj razini ne odgovara iznosima koje dosuđuje Sud u usporedivim

predmetima ne čini to pravno sredstvo nedjelotvornim (vidi na primjer naprijed citirani predmet *Jakupović*, st. 28. i predmet *Rišková v. Slovakia*, br. 58174/00, st. 100., 22. kolovoz 2006.).

40. Međutim, Sud smatra da obveza država na temelju članka 13. obuhvaća i dužnost osigurati da nadležne vlasti izvršavaju pravna sredstva kad su dosuđena, te bilježi kako je već utvrdio povrede na temelju propuštanja države da poštuje taj zahtjev (vidi predmet *Iatridis v. Greece* [GC], br. 31107/96, st. 66., ECHR 1999 II). Za Sud bi bilo nezamislivo da članak 13. daje pravo na pravno sredstvo, i da ono bude djelotvorno, bez da štiti provedbu dosuđenih pravnih sredstava. Smatrati suprotno vodilo bi do situacija nespojivih s načelom vladavine prava koje su se države ugovornice obvezale poštovati kad su ratificirale Konvenciju (vidi, po analogiji, presudu u predmetu *Hornsby v. Greece*, od 19. ožujka 1997., *Reports of Judgments and Decisions* 1997 - II, str. 510.–511., st. 40.).

41. Presudivši tako, Sud ne isključuje mogućnost da može biti situacija kada odgođena provedba ili čak i ne-provedba odluka Ustavnog suda može biti opravdana i tako ne dovesti do povrede članka 13. Konvencije. Međutim, u ovome predmetu Vlada nije pokušala opravdati odgodu od šest mjeseci, što je, po mišljenju Suda, od osobite važnosti s obzirom na činjenicu da se utvrđena povreda ticala duljine postupka. Sud u tom pogledu bilježi da je Županijski sud u Zagrebu žalbeni sud, što znači da je popis mogućih razloga za odgodu koji ne bi bili pripisivi vlastima (na primjer, ponašanje podnositelja zahtjeva), razmjerno kratak.

42. Vlada je umjesto toga pokušala umanjiti važnost kašnjenja Županijskog suda naglašavajući razne olakotne čimbenike, kao što su dosuđivanje naknade i izričito priznanje povrede, što je po njihovom mišljenju ipak to pravno sredstvo učinilo učinkovitim. Istina, iako bi neki od tih čimbenika mogli biti važni pri odlučivanju je li podnositelj zahtjeva imao djelotvorno pravno sredstvo, Sud smatra da se oni ne mogu smatrati odlučnima u ovome predmetu. Posebice, kao što je već naprijed utvrđeno (vidi stavak 20.), naknada dosuđena podnositeljima zahtjeva bila je preniska i nedostatna. Iako je istina da ovaj čimbenik sam za sebe u pravilu ne čini pravno sredstvo nedjelotvornim (vidi stavak 39. ove presude) Sud nalazi da je u ovome predmetu to bilo osnaženo propuštanjem nadležnoga suda da pravovremeno izvrši odluku. Pri tome se razumije da je prestanak povrede koja je u tijeku za Sud važan element prava na djelotvorno pravno sredstvo (vidi, implicitno, naprijed citirani predmet *Cocchiarella*, st. 74.).

43. Sud stoga smatra da se u ovome predmetu, gdje podnositelji zahtjeva nisu primili dostatnu naknadu za neurednu duljinu svoga postupka i gdje je nadležni sud za šest mjeseci prekoračio rok koji mu je bio zadan i stoga nije pravovremeno proveo odluku

Ustavnog suda, ne može tvrditi da je ustavna tužba kojoj su pribjegli podnositelji zahtjeva bila djelotvorno pravno sredstvo za duljinu toga postupka. Kombinacija ova dva čimbenika u osobitim okolnostima ovoga predmeta učinila je inače djelotvorno pravno sredstvo nedjelotvornim.

Međutim, ovaj zaključak ne dovodi u pitanje djelotvornost pravnoga sredstva kao takovoga, ili obvezu podnijeti ustavnu tužbu na temelju članka 63. Zakona o Ustavnome sudu, kako bi se iscrpila domaća pravna sredstva glede prigovora radi duljine postupka koji je još uvijek u tijeku.

44. Stoga je u ovome predmetu došlo do povrede članka 13.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

45. Članak 41. Konvencije predviđa

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

46. Podnositelji zahtjeva potražuju svaki 14.000 hrvatskih kuna (HRK) na ime nematerijalne štete.

47. Vlada osporava taj zahtjev.

48. Sud primjećuje da je Ustavni sud svakome podnositelju zahtjeva dosudio 530 eura (EUR). S obzirom na okolnosti ovoga predmeta, kao i činjenicu da je Sud, ne dovodeći u pitanje domaće pravno sredstvo, utvrdio povredu, Sud smatra da u svjetlu kriterija utvrđenih u njegovoj sudskoj praksi (vidi naprijed citirane predmete *Cocchiarella*, st. 139.-141., *Arvanitaki-Roboti and Others*, st. 29.-31. i predmet *Kakamoukas and Others v. Greece* [GC], br. 38311/02, st. 41.-43., 15. veljače 2008.) svakome podnositelju zahtjeva treba dosuditi 1.350,00 EUR uz sav porez koji bi mogao biti zaračunat na taj iznos.

B. Troškovi i izdaci

49. Podnositelji zahtjeva također potražuju naknadu troškova i izdataka nastalih pred Sudom, ne navodeći točan iznos.

50. Vlada je osporila taj zahtjev.

51. Sud primjećuje da prema Pravilu 60., stavak 1. Poslovnika Suda, podnositelj zahtjeva koji želi dosudu pravične naknade na temelju članka 41. Konvencije u slučaju

da se utvrdi povreda nekoga od njegovih prava iz Konvencije, mora u tom smislu postaviti određen zahtjev. Budući da u ovome predmetu punomoćnik podnositelja zahtjeva nije postavio određen zahtjev za naknadu troškova i izdataka, Sud ništa ne dosuđuje s tog naslova (Pravilo 60., st. 3.).

C. Zatezna kamata

52. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *proglašava* zahtjev dopuštenim;
2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije;
3. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 13. Konvencije;
4. *presuđuje*
  - (a) da tužena država treba svakom podnositelju zahtjeva, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti 1.350,00 EUR (tisuću tristo pedeset eura), uz sav porez koji treba zaračunati, na ime nematerijalne štete, a koji treba pretvoriti u nacionalnu valutu tužene države prema tečaju važećem na dan namirenja;
  - (b) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;
5. *odbija* ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 17. srpnja 2008. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren Nielsen
Tajnik

Christos Rozakis
Predsjednik

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

Predmet NAPIJALO protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 66485/01)

PRESUDA

STRASBOURG

13. studenoga 2003.¹

---

¹ Presuda je konačna od 13. 2. 2004, *prim. ur.*

U predmetu Napijalo protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

G. C.L. ROZAKIS, predsjednik,

GĐA. G. TULKENS,

GĐA N. VAJIĆ,

G. E. LEVITIS,

GĐA S. BOTOCHAROVA,

G. A. KOVLER,

G. V. ZAGREBELSKY, suci,

i G. S. NIELSEN, zamjenik tajnika Odjela,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 23. listopada 2003. godine, donosi sljedeću presudu koja je usvojena 23. listopada 2003.:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 66485/01) protiv Republike Hrvatske, koji je hrvatski državljanin, g. Dragan Napijalo (“podnositelj zahtjeva”), podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (“Konvencija”) dana 11. siječnja 2001.
2. Hrvatsku je Vladu (“Vlada”) zastupala je njena zastupnica, gđa Lidija Lukina-Karajković.
3. Podnositelj je zahtjeva posebice naveo kako je duljina građanskog postupka pred Općinskim sudom u Zagrebu prekoračila zahtjev “razumnog roka”, te da je bio spriječen napustiti Hrvatsku zbog toga što su mu domaće vlasti bez razloga oduzele putovnicu.
4. Zahtjev je dodijeljen Četvrtom odjelu Suda (pravilo 52. stavak 1. Poslovnika Suda). U okviru tog Odjela, vijeće koje je trebalo razmatrati predmet (članak 27. stavak 1. Konvencije) bilo je sastavljeno u skladu s pravilom 26. stavak 1. Poslovnika Suda.
5. Dana 1. studenog 2001. godine Sud je promijenio sastav svojih odjela (Pravilo 25., stavak 1.). Ovaj je predmet dodijeljen novo sastavljenom Prvom odjelu (Pravilo 52. stavak 1.).
6. Odlukom od 13. lipnja 2002. godine Sud je zahtjev proglasilo dopuštenim.
7. I podnositelj zahtjeva i Vlada podnijeli su očitovanja o osnovanosti zahtjeva (pravilo 59. stavak 1.).

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

8. Podnositelj zahtjeva je rođen 1947. godine i živi u Karlovcu, Hrvatska.

A. Oduzimanje putovnice podnositelja zahtjeva

9. Dana 6. veljače 1999. godine podnositelj zahtjeva je vozio iz Bosne i Hercegovine i prešao granicu s Hrvatskom na graničnom prijelazu Maljevac. Zaustavio ga je carinski djelatnik u svrhu redovne carinske kontrole.

10. Podnositelj zahtjeva je na slijedeći način opisao što se dogodilo na graničnom prijelazu. Prije dolaska u Hrvatsku, podnositelj zahtjeva i još jedna osoba, K.B. kupili su četiri šteke cigareta i dvije litre ulja za kuhanje.

11. Na graničnom im je prijelazu pristupio carinski djelatnik i upitao podnositelja zahtjeva ima li što za prijaviti. Podnositelj zahtjeva je pokazao na kupljenu robu koja se nalazila na stražnjem sjedalu automobila, pozvavši carinskog djelatnika da pogleda. Carinski je djelatnik tada zatražio podnositelja zahtjeva da mu pokaže svoju putovnicu. Držeći putovnicu podnositelja zahtjeva, djelatnik je rekao podnositelju zahtjeva da je ovaj propustio prijaviti robu te da je na taj način počinio carinski prekršaj. Zatražio je od podnositelja zahtjeva da plati kaznu u iznosu od dvjesto hrvatskih kuna (u daljnjem tekstu HRK).

12. Podnositelj zahtjeva je rekao djelatniku da ne može odmah platiti kaznu, jer nije sa sobom imao dovoljno novca. Djelatnik nije vratio putovnicu podnositelja zahtjeva te mu je rekao kako će svoju putovnicu dobiti kad plati kaznu. Podnositelj zahtjeva nastavio je voziti u Hrvatsku.

13. Vlada je na slijedeći način opisala činjenično stanje. Ulazeći u Hrvatsku, podnositelj zahtjeva nije prijavio robu koju je kupio u Bosni i Hercegovini. No, carinski je djelatnik u automobilu podnositelja zahtjeva pronašao pet šteka cigareta i dvije litre ulja za kuhanje. Podnositelju je zahtjeva izrekao redovnu mandatnu kaznu od 200 HRK (oko 20 EUR) za lakši carinski prekršaj. Podnositelju zahtjeva odmah je dan dokument u kojem je bilo navedeno da mu je izrečena kazna u iznosu od 200 HRK zbog toga što je propustio prijaviti pet šteka cigareta koje je uvezio. Podnositelj zahtjeva je potpisao taj dokument. Tijekom ovog postupka putovnicu podnositelja zahtjeva držao je carinski djelatnik, koji ju je namjeravao vratiti podnositelju zahtjeva. No, podnositelj zahtjeva je odbio platiti kaznu i demonstrativno se odvezao, ostavljajući za sobom svoju putovnicu.

14. Dana 10. veljače 1999. godine podnositelj zahtjeva je pisao Ministarstvu financija, Carinskoj upravi sa svoje adrese u Karlovcu, tražeći da mu putovnica bude vraćena.

15. Dana 22. veljače 1999. godine Carinska je uprava odgovorila na adresu podnositelja zahtjeva u Karlovcu da su carinski djelatnici postupili u skladu sa zakonom kad su oduzeli putovnicu podnositelja zahtjeva, jer je odbio platiti kaznu za carinski prekršaj koji je počinio propustivši prijaviti robu na graničnom prijelazu. Pozvali su se na članke 325. i 333. Carinskog zakona koji, inter alia, predviđa da osoba, prelazeći granični prijelaz s carinskom kontrolom mora prijaviti i pokazati svu robu koju uvozi. Propuštanje prijaviti takvu robu predstavlja carinski prekršaj. U pismu je također bilo navedeno kako budući da podnositelj zahtjeva nije prijavio robu koju je bio uvezio u Hrvatsku, da je počinio carinski prekršaj iz članka 353. Zakona o carini te da mu je bila izrečena kazna na temelju stavka 2. tog članka. Putovnica podnositelja zahtjeva bila je zadržana jer je podnositelj zahtjeva odbio platiti kaznu. U pismu nije bilo nikakve naznake o tome kako će i gdje putovnica podnositelja zahtjeva biti vraćena.

16. Iako podnositelj zahtjeva nije platio izrečenu kaznu, protiv njega nije bio pokrenut nikakav drugi postupak radi navodnog carinskog prekršaja.

17. U međuvremenu je Carinska uprava, 12. veljače 1999. godine, odlučivši izgleda ne pokrenuti nikakav daljnji postupak protiv podnositelja zahtjeva, predala putovnicu Postaji granične policije Slunj. No, policija je utvrdila, kako je podnositelj zahtjeva imao prijavljeno prebivalište u Zagrebu, iz kojeg je razloga 4. ožujka 1999. godine putovnica poslana Policijskoj upravi zagrebačkoj.

18. Dana 5. ožujka 1999. godine Policijska je uprava zagrebačka pisala na adresu prijavljenog prebivališta podnositelja zahtjeva u Zagrebu, pozivajući ga da dođe preuzeti svoju putovnicu. Pismo je vraćeno. 6. travnja 1999. godine Policijska je uprava zagrebačka još jednom pisala podnositelju zahtjeva, no pismo je ponovno vraćeno. Na povratnici je bilo naznačeno kako je podnositelj zahtjeva na toj adresi nepoznat.

19. Policija je naknadno otkrila da je podnositelj zahtjeva, iako prijavljen s prebivalištem u Zagrebu, u stvari živio u Karlovcu. Dana 23. ožujka 2001. godine putovnica je poslana Policijskoj upravi karlovačkoj, koja je pozvala podnositelja zahtjeva da preuzme svoju putovnicu. On je to učinio 4. travnja 2001. godine.

B. Postupak koji je pokrenuo podnositelj zahtjeva

20. Primivši pismo Carinske uprave od 22. veljače 1999. godine, podnositelj zahtjeva pokrenuo je parnični postupak 2. ožujka 1999. godine pred Općinskim sudom u Zagrebu protiv Ministarstva financija, tražeći povrat svoje putovnice i naknadu štete

nastale zbog nemogućnosti da napusti Hrvatsku. Zatražio je i da sud donese privremenu mjeru i naredi da mu se odmah vrati putovnica.

21. Dana 13. travnja 1999. godine podnositelj zahtjeva je također podnio tužbu Županijskom sudu u Zagrebu tvrdeći da je oduzimanje njegove putovnice od strane carinskog djelatnika bila nezakonita radnja i da je stoga povrijeđeno njegovo pravo na slobodu kretanja. Od suda je zatražio da naredi Ministarstvu financija da mu odmah vrati njegovu putovnicu.

22. Dana 21. rujna 1999. godine Županijski je sud u Zagrebu odbacio tužbu podnositelja zahtjeva. Utvrdio je kako je tužba za zaštitu od nezakonite radnje dozvoljena samo ako ne postoji nikakva druga zaštita. Po mišljenju suda, podnositelj zahtjeva imao je na raspolaganju drugu zaštitu – građansku tužbu za povrat stvari. U skladu s tim, uputio je podnositelja zahtjeva da pokrene parnični postupak pred općinskim sudom protiv Ministarstva financija radi povrata svoje putovnice.

23. Podnositelj zahtjeva uložio je žalbu protiv te odluke.

24. Vrhovni je sud odbio žalbu podnositelja zahtjeva 20. travnja 2000.

25. Općinski je sud u Zagrebu u međuvremenu na ročištu 12. travnja 1999. godine u postupku pokrenutom 2. ožujka 1999. godine protiv Ministarstva financija, razdvojio postupak po tužbi podnositelja zahtjeva za naknadu štete od postupka po tužbi za povrat putovnice.

26. Slijedeće ročište po tužbi za povrat putovnice podnositelja zahtjeva održano je 11. veljače 2000. godine. Sud je na tom ročištu saslušao podnositelja zahtjeva i odlučio da će saslušati K.B., koji je u relevantno vrijeme bio s podnositeljem zahtjeva u automobilu. Nadalje, stranke su se sporazumjele da će pitanje naknade štete odgoditi do ishoda postupka po tužbi za povrat putovnice.

27. Na ročištu 1. prosinca 2000. godine sud je saslušao carinskog djelatnika koji je oduzeo putovnicu podnositelja zahtjeva. Također je zatražio od podnositelja zahtjeva da u roku od trideset dana dostavi primjerak pisma koje je bio poslao Carinskoj upravi, kao i njihov odgovor.

28. Dana 23. siječnja 2001. godine podnositelj zahtjeva je dostavio odgovor Carinske uprave od 22. veljače 1999. godine.

29. Na ročištu 21. veljače 2001. godine sud je saslušao još jednog carinskog djelatnika i još jednom podnositelja zahtjeva. Nakon toga je odbio zahtjev podnositelja zahtjeva za izdavanjem privremene mjere, utvrdivši kako je glavni zahtjev podnositelja zahtjeva, tj. zahtjev za povratom njegove putovnice, potpuno identičan njegovom zahtjevu za izdavanjem privremene mjere te da se stoga o tom zahtjevu može odlučiti samo nakon što sud utvrdi mjerodavno činjenično stanje predmeta.

30. Dana 23. veljače 2001. godine podnositelj zahtjeva je podnio zahtjev za izuzeće suca. Dana 7. ožujka 2001. godine predsjednik Općinskog suda u Zagrebu odbio je taj zahtjev podnositelja zahtjeva.
31. Slijedeće je ročište održano 13. travnja 2001. godine. Podnositelj zahtjeva je obavijestio sud da mu je 4. travnja 2001. godine Policijska uprava karlovačka vratila njegovu putovnicu. Stoga nije više tražio povrat svoje putovnice, no umjesto toga je tražio donošenje deklaratorne odluke kojom bi sud utvrdio da su mu 6. veljače 1999. godine hrvatske vlasti oduzele njegovu putovnicu i vratile mu je 4. travnja 2001. godine. Tražio je i naknadu parničnog troška.
32. Dana 24. travnja 2001. godine podnositelj zahtjeva je sudu dostavio podnesak u kojem je ostao kod svojih navoda i tužbenog zahtjeva kao na ročištu od 13. travnja 2001. godine.
33. Dana 16. svibnja 2001. sudu je pristupila punomoćnica tužitelja i obvezala se preformulirati tužbeni zahtjev, vodeći računa o činjenici da mu je putovnica već bila vraćena.
34. Slijedeće ročište održano je 28. svibnja 2001. godine, te je na njemu formalno evidentirano da je putovnica bila vraćena podnositelju zahtjeva. Punomoćnica tužitelja zatražila je od suda dozvolu da specificira preostale zahtjeve podnositelja zahtjeva. Sud joj je dozvolio da to učini u roku od trideset dana.
35. Dana 7. lipnja 2001. godine tužitelj je osobno podnio podnesak sudu u kojem je ponovio iste zahtjeve kao što su bili podneseni 24. travnja 2001. godine. Punomoćnik podnositelja zahtjeva nije postavio nikakve dodatne zahtjeve.
36. Dana 13. kolovoza 2001. godine podnositelj zahtjeva ponovno je dostavio zahtjev za izuzećem suca. Predsjednik suda prihvatio je ovaj zahtjev i predmet dodijelio drugom sucu.
37. Nakon ročišta od 14. studenog 2001. godine sud je odbacio zahtjeve podnositelja zahtjeva. Utvrdio je da podnositelj zahtjeva više nema pravni interes tražiti donošenje deklaratorne odluke da su mu hrvatske vlasti 6. veljače 1999. godine oduzele njegovu putovnicu, te je vratile 4. travnja 2001. godine. Podnositelju je također naređeno platiti troškove tuženika.
38. Županijski sud u Zagrebu odbacio je žalbu koju je podnositelj podnio te potvrdio prvostupanjsku odluku 10. rujna 2002. godine. Smatrao je kako podnositelj zahtjeva nema pravni interes tražiti donošenje deklaratorne odluke te da je odluka Općinskog suda u Zagrebu o troškovima postupka bila osnovana jer je podnositelj zahtjeva izgubio parnicu.

39. Prema navodima podnositelja zahtjeva, postupak povodom njegovog zahtjeva za naknadu štete nikada nije nastavljen te je postupak u predmetu okončan 24. siječnja 2002. godine bez donošenja odluke o meritumu.

40. Prema navodima Vlade, postupak u predmetu nije okončan, već je još u tijeku.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

41. Prema člancima 34. i 35. Zakona o putnim ispravama hrvatskih građana (Narodne novine br. 53/1991, u daljnjem tekstu "Zakon o putnim ispravama") putovnica će biti oduzeta kad postoji osnovana sumnja da:

- osoba postupa protivno propisima koji uređuju carinu ili vanjsku trgovinu.

42. Mjerodavni dijelovi članka 353. Carinskog zakona (Narodne novine, br. 106/11993) predviđaju, inter alia, da će se osobi koja prilikom prelaska granice ne prijavi robu za svoju osobnu upotrebu izreći novčana kazna.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

43. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da je postupak u kojem je tražio povrat svoje putovnice trajao nerazumno dugo. Pozvao se na članak 6. stavak 1. Konvencije, koji u svom mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

"Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi... svatko ima pravo... da sud... u razumnom roku... pravično... ispita njegov slučaj."

A. Primjenjivost članka 6. stavka 1.

44. Vlada je prihvatila da je članak 6. stavak 1. primjenjiv na postupak u kojem je podnositelj zahtjeva tražio povrat svoje putovnice. U tom su se smislu složili da se zahtjev podnositelja zahtjeva odnosio na utvrđenje njegovih građanskih prava jer je bio usmjeren na povrat stvari u vlasništvu podnositelja zahtjeva, tj. njegove putovnice. No, osporili su primjenjivosti članka 6. stavka 1. Konvencije na dio postupka koji se dogodio nakon što je podnositelj izmijenio svoj zahtjev i tražio samo utvrđenje da su mu hrvatske vlasti 6. veljače 1999. godine oduzele njegovu putovnicu i vratile je 4. travnja 2001. godine. Pozvali su se na sudsku praksu Suda tvrdeći kako članak 6. nije primjenjiv na postupak u kojem se radi samo o postupovnom pitanju (vidi odluku Komisije u predmetu *Senine Vadbolski, Demonet v. France*, br. 22404/93 od 12. listopada 1994.).

45. Podnositelj zahtjeva nije se očitovao o ovom dijelu Vladinog očitovanja.
46. Sud ponavlja kako, prema načelima iznesenim u njegovoj sudskoj praksi (vidi, između drugih izvora prava, presudu *Zander v. Sweden*, od 25. studenog 1993., Serija A, br. 279-B, str. 38, stavak 22), provo treba utvrditi postoji li spor (“contention”) o “pravu” za koje se može reći, ili barem argumentirano tvrditi, da ga domaće pravo priznaje. Taj spor mora biti istinski i ozbiljan, može se odnositi ne samo na stvarno postojanje prava nego i na njegov opseg i na način njegovog vršenja i, konačno, rezultat postupka mora biti izravno odlučan za dotično pravo.
47. Glede ovog predmeta Sud primjećuje da je podnositelj zahtjeva, iako mu je u određenom trenutku putovnica bila vraćena, još uvijek tražio, osim deklaratorne odluke, i da mu se dosude troškovi postupka.
48. Sud smatra kako se dotični postupak treba razmotriti kao cjelina, osobito imajući na umu kako Općinski sud u Zagrebu nije donio nikakvu odluku po prvotnom zahtjevu podnositelja zahtjeva. Nadalje, podnositelj zahtjeva je tražio i naknadu troškova nastalih tijekom cijelog postupka.
49. Sud nadalje bilježi kako je zahtjev podnositelja zahtjeva da se donese deklaratorna odluka glede oduzimanja njegove putovnice bio blisko povezan sa njegovim zahtjevom za naknadu štete. Kako bi dobio naknadu štete u svezi s oduzimanjem putovnice, a što je svakako zahtjev novčane naravi, podnositelj je zahtjeva imao interes da građanski sud utvrdi kako je došlo do takvog oduzimanja.
50. Stoga su, po mišljenju Suda, postupci pred Općinskim sudom u Zagrebu i Županijskim sudom bili blisko povezani s zahtjevom podnositelja zahtjeva novčane naravi i odlučni za utvrđenje njegovih prava građanske naravi. Slijedi da se članak 6. primjenjuje na taj postupak u cjelini.

B. Poštivanje članka 6. stavka 1.

1. Tvrđenje stranaka

51. U slučaju da se članak 6. ima smatrati primjenjivim na postupak u cjelini, Vlada je prihvatila da je postupak započeo 2. ožujka 1999. godine kad je podnositelj zahtjeva podnio svoju tužbu, a završio 10. rujna 2002. godine kad je Županijski sud u Zagrebu odbacio tužbu podnositelja zahtjeva, te da je ukupno trajao tri godine, šest mjeseci i osam dana.
52. Vlada je glede složenosti postupka istakla da se predmet tiče neobičnog pitanja. Podnositelj zahtjeva je doprinio složenosti jer je izmijenio svoj zahtjev nakon što je dobio svoju putovnicu 4. travnja 2001. godine.

53. Vlada je nadalje tvrdila kako predmet spora podnositelja zahtjeva nije tražio osobitu hitnost u odlučivanju. Pozvali su se na sudsku praksu Suda, tvrdeći da nije bila potrebna nikakva posebna revnost, budući da se u premetu nije radilo o pitanjima iz obiteljskog prava ili naknadi štete žrtvama prometnih nesreća ili o pitanju koje uključuje interese velikog broja ljudi ili koje je u vezi s otkazom.

54. Vlada je glede ponašanja podnositelja zahtjeva tvrdila da je on doprinio duljini postupka jer je ustrajao na tome da se postupak nastavi čak i nakon što mu je putovnica bila vraćena. Štoviše, ponovio je svoj zahtjev za naknadu štete, iako je znao da je taj zahtjev bio predmetom posebnog postupka, da bi nakon toga povukao taj zahtjev. Podnio je i nekoliko zahtjeva za izuzeće predmetnog suca.

55. Glede ponašanja domaćih vlasti, Vlada je ustvrdila kako je Općinski sud u Zagrebu postupao u predmetu odmah nakon što je zaprimio zahtjev podnositelja zahtjeva. Štoviše, ročišta je održavao u redovnim razmacima.

56. Podnositelj zahtjeva nije se složio s Vladom te je tvrdio kako je razdoblje od više od dvije godine za odlučivanje o pitanju povrata njegove putovnice premašilo zahtjev “razumnog roka” iz članka 6. stavka 1. Konvencije.

2. Ocjena Suda

57. Sud primjećuje kako nije sporno da je postupak započeo 2. ožujka 1999. godine i završio 10. rujna 2002. godine. Postupak je dakle trajao tri godine, šest mjeseci i osam dana.

58. Sud ponavlja da razumnost duljine postupka treba ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i imajući na umu mjerila utvrđena njegovom sudskom praksom, i to osobito složenost predmeta, ponašanje podnositelja zahtjeva i nadležnih vlasti, kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva dovodi u pitanje u sporu (vidi, između mnogo drugih izvora prava, predmet *Frydlender v. France* (GC), br. 30979/96, st. 43. ECHR 2000-VII).

59. Glede složenosti predmeta, Sud nalazi kako se u ovom predmetu nije radilo o nikakvoj osobitoj pravnoj ili činjeničnoj složenosti.

60. Štoviše, Sud smatra kako podnositelj zahtjeva nije doprinio duljini postupka na način koji bi se mogao smatrati nerazumnim ili neprihvatljivim.

61. Glede ponašanja domaćih vlasti, Sud ponavlja kako samo one odgode za koje se država može smatrati odgovornom mogu opravdati nalaz da je premašen “razuman rok” (vidi, inter alia, presudu *Monnet v. France* od 27. listopada 1993. Serija A, br. 273. str. 12. stavak 30. i *Šoć v. Croatia*, br. 47863/99, st. 105, 9. svibnja 2003.). U ovom predmetu Sud bilježi dva duga razdoblja neaktivnosti u postupku pred Općinskim

sudom u Zagrebu, tj. od 12. travnja 1999. godine do 11. veljače 2000. godine, te nakon toga od 12. veljače 2000. godine do 1. prosinca 2000. godine, što zajedno čini oko dvadeset mjeseci. Sud bilježi kako Vlada nije dala nikakvo objašnjenje za ove odgode u postupku i da se te odgode mogu u cijelosti pripisati domaćim vlastima.

62. Konačno, sud podsjeća da je ono što je bilo dovedeno u pitanje za podnositelja zahtjeva bila, inter alia, njegova sloboda kretanja zajamčena člankom 2. stavkom 2. Protokola br. 4. Konvencije (vidi stavke 63.-82. u daljnjem tekstu). Sud smatra da postupak u kojem bi se moglo raditi o takvim pitanjima zahtjeva ispitivanje bez nepotrebnih odgoda. No, u okolnostima ovog predmeta Sud ne nalazi da je nacionalni sud pokazao traženu revnost. S obzirom na to, na razdoblja neaktivnosti i na činjenicu da u ovom predmetu nije bilo nikakve složenosti, Sud nalazi da je duljina postupka u ovom predmetu premašila ono što se može smatrati “razumnim” u smislu članka 6. stavka 1. Konvencije. Stoga je došlo do povrede ove odredbe.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 2. STAVKA 2. PROTOKOLA BR. 4. KONVENCIJE

63. Podnositelj zahtjeva je nadalje prigovorio da mu je ograničena sloboda kretanja, suprotno članku 2. stavku 2. Protokola br. 4. , koji glasi kako slijedi:

“1. Svatko tko se zakonito nalazi na području neke države ima pravo na slobodu kretanja i slobodni izbor svoga boravišta na tom području.

2. Svatko je slobodan napustiti bilo koju zemlju, uključujući i svoju vlastitu.

3. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim ona koja su u skladu sa zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, za održavanje javnog poretka, radi sprječavanja zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

4. Prava utvrđena u stavku 1. mogu također biti podvrgnuta, u određenim dijelovima područja, ograničenjima utvrđenima u skladu sa zakonom i koja su opravdana zaštitom javnog interesa u demokratskom društvu.”

A. Tvrđnje stranaka

64. Vlada je ustvrdila kako putovnica podnositelja zahtjeva nije nikada bila oduzeta, već da ju je on ostavio na graničnom prijelazu kad je odbio platiti mandatnu kaznu i demonstrativno se odvezao. Štoviše, putovnicu su mu vlasti držale dulje od godinu dana samo zato jer podnositelj zahtjeva nije prebivao na prijavljenoj adresi, što je pak spriječilo vlasti da mu vrate putovnicu.

65. Čak i pod pretpostavkom da je carinski djelatnik oduzeo putovnicu podnositelja zahtjeva, taj čin je, po mišljenju Vlade, bio u skladu sa zakonom jer članci 34. i 35.

Zakona o putnim ispravama dozvoljavaju oduzimanje putovnice kada, kao u ovom slučaju, osoba postupi protiv zakona koji uređuju carinu i vanjsku trgovinu. Štoviše, Vlada je tvrdila kako je svako moguće miješanje u pravo podnositelja zahtjeva na slobodu kretanja u tim okolnostima bilo u demokratskom društvu potrebno radi zaštite javnog reda i prava drugih.

66. Podnositelj zahtjeva je tvrdio da mu je carinski djelatnik bez razloga oduzeo putovnicu. Tvrdio je da nije bila donesena nikakva odluka koja bi opravdala oduzimanje njegove putovnice.

67. Pobijao je navode Vlade da mu je adresa bila nepoznata te tvrdio kako je već u svom pismu od 10. veljače 1999. godine poslanom Carinskoj upravi obavijestio vlasti o svojoj adresi. U potporu ove svoje tvrdnje podnositelj je zahtjeva izjavio da je primio odgovor Carinske uprave od 22. veljače 1999. godine u mjestu svog prebivališta u Karlovcu.

B. Ocjena suda

1. Načela utvrđena člankom 2. Protokola br. 4. uz Konvenciju i sudska praksa institucija Konvencije

68. Sud ponavlja da je svrha prava na slobodu kretanja kako je zajamčeno stavicima 1. i 2. članka 2. Protokola br. 4. svakoj osobi osigurati pravo na slobodu kretanja unutar teritorija i napustiti taj teritorij, što podrazumijeva pravo otići u onu zemlju po izboru pojedinca u koju mu može biti dozvoljen ulaz (vidi, *mutatis mutandis*, odluku Komisije u predmetu Peltonen v. Finland od 20. veljače 1995. , Decisions and Reports (DR) 80-A, str. 43, stavak 1. i presudu u predmetu Baumann v. France od 22. svibnja 2001. godine, Reports of Judgments and Decisions 2001-v, str. 217, stavak 61.). Slijedi kako sloboda kretanja zabranjuje svaku mjeru koja bi mogla povrijediti to pravo ili ograničiti njegovo vršenje, a koja ne zadovoljava zahtjev da to bude mjera koja se može smatrati "potrebnom u demokratskom društvu" u slijeđenju legitimnih ciljeva na koje se u upućuje u trećem stavku navedenog članka.

69. Prema tome, Sud smatra kako mjera kojom je neki pojedinac lišen nekog identifikacijske isprave kao što je, na primjer, putovnica, bez sumnje predstavlja miješanje u vršenje slobode kretanja (vidi *mutatis mutandis*, odluku Komisije u predmetu M. v. Germany, zahtjev br. 10307/83 od 6. ožujka 1984. godine, DR 37, str. 113 i u naprijed citiranom predmetu Baumann v. France, str 217, stavak 62.).

70. U ovom predmetu Sud bilježi kako je 6. veljače 1999. godine carinski djelatnik oduzeo putovnicu podnositelja zahtjeva jer je podnositelj zahtjeva odbio platiti kaznu. Nekoliko dana nakon tog incidenta, 10. veljače 1999. godine, podnositelj je zahtjeva

napisao pismo Carinskoj upravi tražeći od njih da mu vrate njegovu putovnicu. Na svoju je adresu u Karlovcu dobio odgovor u kojem se kaže mu je carinski djelatnik oduzeo putovnicu jer je podnositelj zahtjeva odbio platiti kaznu za carinski prekršaj. Također se kaže da je oduzimanje putovnice podnositelja zahtjeva bilo u skladu sa zakonom. Tako su vlasti priznale da je putovnica bila oduzeta. Stoga ne mogu biti prihvaćene Vladine tvrdnje da putovnica podnositelja zahtjeva nije bila oduzeta.

71. Carinska uprava koja je bila u posjedu putovnice podnositelja zahtjeva nije je vratila podnositelju zahtjeva. Umjesto toga, već su 12. veljače 1999. godine prosljedili putovnicu Policijskoj postaji Slunj. Razlog za nevraćanje putovnice izravno podnositelju zahtjeva ostaje nejasnim, jer nikada nije bio pokrenut nikakav postupak protiv podnositelja zahtjeva radi carinskog prekršaja.

72. Sud dalje bilježi, čak i ako se prihvati Vladina tvrdnja kako je adresa podnositelja zahtjeva bila nepoznata, da je ipak je Policijska uprava Zagrebačka držala putovnicu podnositelja zahtjeva dulje od dvije godine prije nego ju se poslala u Policijsku upravu Karlovačku.

73. Sud nalazi kako zbog toga što mu je bila oduzeta putovnica, podnositelj zahtjeva je nije mogao, barem od datuma podnošenja njegovog zahtjeva za povrat putovnice 10. veljače 1999. povratiti. Stoga Sud primjećuje kako je podnositelj zahtjeva bio zapriječen u korištenju te identifikacijske isprave koja bi mu, da je to želio, omogućila napustiti zemlju. Stoga Sud nalazi da je pravo podnositelja zahtjeva na slobodu kretanja bilo ograničeno na način koji predstavlja miješanje u smislu članka 2. Protokola br. 4. uz Konvenciju (vidi *mutatis mutandis* presudu u predmetu Guzzardi v. Italy od 6. studenog 1980., Serija A br. 39, str 33, stavak 92.; presudu u predmetu Raimondo v. Italy od 22. veljače 1994., Serija A br. 281-1, str. 19, stavak 39., i u predmetima Labita v. Italy (GC), Reports 2000-IV, str. 38 do 39, stavak 193., i u naprijed citiranom predmetu Baumann v. France, str 217, stavak 63. i, a contrario, presudu u predmetu Piermont v. France od 27. travnja 1995., Serija A br. 314, str. 20, stavak 44.).

74. Ostaje utvrditi je li to ograničenje bilo “u skladu sa zakonom” i je li ono bilo “mjera potrebna u demokratskom društvu”.

2. Uvjet da je poduzeta mjera “u skladu sa zakonom”

75. Vlada je tvrdila da je oduzimanje putovnice podnositelja zahtjeva bilo u skladu sa zakonom, i to sa člancima 34. i 35. Zakona o putnim ispravama.

76. Podnositelj zahtjeva nije se očitovao o tom pitanju.

77. U odnosu na postignute zaključke (vidi stavak 82. u daljnjem tekstu) Sud ne nalazi potrebnim ispitati to pitanje.

3. *Neophodnost mjere “u demokratskom društvu” radi ispunjenja legitimnih ciljeva*

78. Sud mora ispitati pitanje bi li se oduzimanje i držanje putovnice moglo smatrati mjerom koja je bila “potrebna u demokratskom društvu” u smislu trećeg stavka.

79. Sud prvo bilježi da iako je podnositelj zahtjeva odbio platiti izrečenu kaznu, protiv njega nikada nije bio pokrenut nikakav postupak za neki carinski prekršaj koji je navodno bio počinio. Ne slijedeći svoj prvotni motiv za oduzimanje putovnice podnositelja zahtjeva, vlasti su izgubile svaku daljnju osnovu za držanje putovnice. Stoga podnositelj zahtjeva nije mogao odrediti osnove koje bi opravdavale trajno lišenje putovnice.

80. Sud isto tako bilježi da iako je policija pokazala inicijativu kako bi vratila putovnicu, Zagrebački je općinski sud odbio zahtjev podnositelja zahtjeva za izdavanjem privremene mjere da mu se putovnica vrati. Tako se čini da nije bilo suradnje ili koordinacije kako unutar policije, tako ni između policije i sudskih vlasti. Ovaj nedostatak odgovarajućih upravnih postupaka doveo je, inter alia, do toga da podnositelj zahtjeva nije mogao putovati u inozemstvo kroz produljeno vremensko razdoblje.

81. U odnosu na razvoj predmeta i ishod građanskog postupka za povrat putovnice, Sud bilježi kako podnositelj zahtjeva nikad nije bio optužen za bilo kakav carinski prekršaj i da je taj vid građanskog postupka završio kad mu je policija vratila putovnicu. S tim u svezi Sud ne nalazi nikakvo opravdanje za odbijanje Carinske uprave da vrati putovnicu podnositelja zahtjeva ili za odbijanje Općinskog suda u Zagrebu zahtjeva podnositelja zahtjeva za izdavanjem privremene mjere, što je oboje dovelo do trajnog oduzimanja putovnice podnositelja zahtjeva i trajnog miješanja u njegovo pravo na slobodu kretanja.

82. U odnosu na naprijed navedeno, Sud nalazi kako miješanje u slobodu kretanja podnositelja zahtjeva nije bila mjera “potrebna u demokratskom društvu” razmjerna s ciljevima koje se slijedi (vidi, naprijed navedeni predmet *Labita v. Italy*, str. 147, stavak 197. i u naprijed navedenom predmetu *Baumann v. France*, str. 219, stavak 67.).

Prema tome, došlo je do povrede članka 2. Protokola br. 4.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

83. Članak 41. Konvencije predviđa:

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Odšteta

84. Podnositelj zahtjeva traži 20.000,00 EUR na ime naknade za materijalnu i nematerijalnu štetu. Nije dalje detaljnije odredio svoj zahtjev.

85. Vlada je od Suda zatražila da procijeni iznos pravedne naknade koju treba dosuditi na temelju svoje sudske prakse.

86. Sud bilježi da je osnova za pravičnu naknadu to što podnositelj zahtjeva nije imao ročište u razumnom roku u smislu članka 6. stavka 1. Sud smatra kako je podnositelj zahtjeva sigurno pretrpio neku nematerijalnu štetu i kao rezultat prekomjerne duljine postupka i kao rezultat povrede članka 2. Protokola br. 4., koja nije dovoljno naknađena samim utvrđenjem povrede. U odnosu na činjenično stanje ovog predmeta i dosuđenja na pravičnoj osnovi, kako se to traži člankom 41. Konvencije, Sud odlučuje podnositelju zahtjeva dosuditi 2.000 EUR u odnosu na nematerijalnu štetu i odbija preostali dio postavljenih zahtjeva.

B. Troškovi i izdaci

87. Podnositelj zahtjeva nije postavio nikakav zaseban zahtjev glede troškova i izdataka. Stoga sud u tom pogledu ne dosuđuje nikakav iznos.

C. Zatezna kamata

88. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke (European Central Bank), kojoj treba dodati tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. Smatra da je članak 6. stavak 1. Konvencije primjenjiv na postupak pred Općinskim sudom u Zagrebu i pred Županijskim sudom u Zagrebu;
2. Smatra da je došlo do povrede članka 6. stavak 1.;
3. Smatra da je došlo do povrede članka 2. stavka 2. Protokola br. 4;
4. Smatra
  - (a) da tužena država u roku od tri mjeseca od dana kada presuda postane konačna u skladu sa člankom 44. stavak 2. Konvencije podnositeljima zahtjeva treba isplatiti 2000 EUR (dvije tisuće eura) na ime nematerijalne štete, koji će se iznos pretvoriti u domaću valutu tužene države prema

tečaju važećem na dan namirenja, zajedno sa svim možebitno plativim porezima na naprijed navedeni iznos;

- (b) da se od isteka naprijed navedenog tromjesečnog roka do namirenja plaća obična kamata na navedeni iznos po stopi jednakoj najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja plus tri postotna boda;

5. Odbacuje ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskom i upućeno u pisanom obliku dana 13. studenog 2003. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Soren NIELSEN
zamjenik Tajnika

Christos ROZAKIS
Predsjednik

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA
PRVI ODJEL

Predmet ULJAR I OSTALI protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 32668/02)

PRESUDA

STRASBOURG
8. ožujka 2007.¹

---

¹ Presuda je konačna od 8. 6. 2007, *prim. ur.*

U predmetu Uljar i ostali protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

- g. C.L. Rozakis, *predsjednik*,
- g. L. Loucaides,
- gđa N. Vajić,
- g. A. Kovler,
- gđa E. Steiner,
- g. S.E. Jebens,
- g. G. Malinverni, *suci*,
- i g. S. Nielsen, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 15. veljače 2007. godine donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 32668/02) protiv Republike Hrvatske kojeg je 17. srpnja 2002. godine četvero hrvatskih državljanina, gđa. Biserka Uljar, g. Ratimir Brnabić, gđa Lolita Dabelić i gđa Eleonora Tijanić (“podnositelji zahtjeva”) podnijelo Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (“Konvencija”).
2. Sve je podnositelje zahtjeva zastupala gđa B. Uljar. Hrvatsku Vladu (“Vlada”) zastupala je njena zastupnica gđa Š. Stažnik.
3. Dana 5. srpnja 2005. godine Sud je utvrdio da je zahtjev djelomično nedopušten i odlučio obavijestiti Vladu o prigovoru koji se odnosi na duljinu postupka. Primjenjujući članak 29. stavak 3. Konvencije odlučio je istovremeno odlučiti o osnovanosti i dopuštenosti zahtjeva.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnositelji zahtjeva su rođeni 1951., 1947., 1970. i 1971. godine i žive u Rijeci.
5. Podnositelji zahtjeva su nasljednici pokojnoga A.B. koji je umro 14. prosinca 1995. godine. Prvi i drugi podnositelj zahtjeva su njegova djeca, a treći i četvrti podnositelj zahtjeva su njegovi unuci (djeca njegove kćeri).

6. U kontekstu ostavinskog postupka nakon smrti A.B.-a, dana 16. kolovoza 1996. godine, njegova je bivša žena M.K. podnijela građansku tužbu protiv podnositelja zahtjeva Općinskom sudu u Krku. M.K. je tražila svoj suvlasnički dio kuće na ime određenih ulaganja koje je ona učinila dok je živjela u izvanbračnoj zajednici s pokojnim.
7. U razdoblju između stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku i donošenja prvostupanjske presude, Općinski sud u Krku održao je devet ročišta.
8. Na ročištu održanom 17. ožujka 1998. godine podnositelji zahtjeva su predložili izvođenje dokaza kako bi dokazali da A.B. nije živio u izvanbračnoj zajednici s tužiteljicom i da je on neovisno svojim vlastitim sredstvima obnovio kuću. Dana 22. travnja i 3. kolovoza 1998. godine sud je saslušao dva, pa potom šest svjedoka.
9. Općinski sud u Krku je tada zatražio da se saslušaju određeni svjedoci pred drugim sudovima. Kao odgovor na taj zahtjev primio je zapisnike o saslušanju svjedoka iz Općinskog suda u Zadru i Općinskog suda u Splitu.
10. Dana 11. kolovoza 1999. godine podnositelji zahtjeva su podnijeli protutužbu tražeći utvrđenje da nije bilo izvanbračne zajednice između tužiteljice i pokojnoga A.B.
11. Slijedeće ročište, na kojemu je sud saslušao devet svjedoka, održano je 12. kolovoza 1999. godine.
12. Na slijedećem ročištu održanom 25. travnja 2000. godine sud je saslušao drugog i trećeg podnositelja zahtjeva i odgodio ročište za 10. kolovoza 2000. godine, kada je prvi podnositelj zahtjeva ponovno zatražio da bude saslušan jedan broj svjedoka.
13. Na slijedećim ročištima održanim 5. lipnja i 13. kolovoza 2001. godine sud je saslušao još svjedoka te je 3. prosinca 2001. godine zaključio glavnu raspravu.
14. Dana 3. prosinca 2001. sud je donio presudu kojom je odbio i tužbu M.K. i protutužbu podnositelja zahtjeva. Županijski sud u Rijeci je 1. listopada 2003. godine po žalbi ukinuo prvostupanjsku presudu i vratio predmet na ponovljeni postupak utvrdivši da je potrebno utvrditi državljanstvo tužiteljice.
15. Godine 2003. prvi i drugi podnositelj zahtjeva podnijeli su ustavnu tužbu zbog duljine postupka. Dana 16. siječnja 2004. godine Ustavni sud Republike Hrvatske odlučio je da je njihova ustavna tužba nedopuštena jer je Županijski sud u međuvremenu, 1. listopada 2003. godine ukinuo prvostupanjsku presudu i predmet vratio na ponovljeno postupanje.
16. U ponovljenom je postupku predsjednik Općinskog suda u Krku dana 4. studenog 2003. godine prihvatio zahtjev podnositelja zahtjeva za izuzeće prvostupanjskog suca i predmet dodijelio u rad drugom sucu.

17. Sud je održao ročišta 12. veljače 2004. i 17. lipnja 2004. godine.
18. Dana 26. listopada 2004. godine sud je donio odluku utvrdivši da je tužba tužiteljice nedopuštena jer kao strana državljanka nije pribavila potrebne dozvole za stjecanje vlasništva u skladu s domaćim zakonodavstvom. Istovremeno je Općinski sud u Krku zaključio da je povučena protutužba podnositelja zahtjeva. M.K. se žalila protiv te odluke, no Županijski sud u Rijeci odbio je njenu žalbu 9. ožujka 2004. godine.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

19. Mjerodavni dio članka 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (“Narodne novine”, br. 49/2002 od 3. svibnja 2002. godine – “Ustavni zakon”) glasi kako slijedi:

“(1) Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud ili u slučaju kad se osporenim pojedinačnim aktom grubo vrijeđaju ustavna prava, a potpuno je razvidno da bi nepokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice.

(2) U odluci kojom usvaja ustavnu tužbu zbog nedonošenja akta u razumnom roku iz stavka 1. ovoga članka, Ustavni sud će nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti ... .

(3) U odluci iz stavka 2. ovoga članka Ustavni sud će odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegova ustavnog prava ... Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu.”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

20. Podnositelji zahtjeva su prigovorili da duljina postupka nije bila u skladu sa zahtjevom “razumnoga roka”, predviđenim u članku 6. stavku 1. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo...da sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj.”

21. Vlada je osporila tu tvrdnju.

22. Sud primijećuje da je postupak počeo 16. kolovoza 1996. godine, kad je M.K. podnijela građansku tužbu protiv podnositelja zahtjeva, a završio je 9. ožujka 2006. godine, kad je Županijski sud potvrdio prvostupanjsku odluku. Tako je trajao devet godina i sedam mjeseci.

23. Razdoblje koje treba uzeti u obzir počelo je 6. studenog 1997. godine nakon stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku i završilo 9. ožujka 2006. godine. Dakle, trajalo je oko osam godina i četiri mjeseca na tri razine nadležnosti.

24. Međutim, kako bi se odlučilo o razumnosti duljine vremena o kojemu se radi, treba uzeti u obzir stanje predmeta 5. studenog 1997. godine (vidi, između mnogi izvora prava, presudu *Styranowski v. Poland*, od 30. listopada 1998., *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, str. 3376, stavak 46.).

A. Dopuštenost

25. Vlada je pozvala Sud da odbije prigovor podnositelja zahtjeva zbog toga što nisu bila iscrpljena domaća pravna sredstva.

26. Tvrdili su da su prvi i drugi podnositelj zahtjeva mogli podnijeti još jednu ustavnu tužbu nakon što je Ustavni sud 16. siječnja 2004. godine utvrdio da je njihova ustavna tužba nedopuštena. Imajući na umu da je Ustavni sud promijenio svoju sudsku praksu u tom pogledu, kako bi bila u skladu sa sudskom praksom Suda, Vlada je tvrdila da bi ustavna tužba na temelju članka 63. Zakona o Ustavnom sudu bila djelotvorno sredstvo za prigovor prvog i drugog podnositelja zahtjeva protiv duljine postupka.

27. U odnosu na trećega i četvrtoga podnositelja zahtjeva Vlada je istaknula da oni nisu iscrpili domaća pravna sredstva jer da nisu nikad podnijeli ustavnu tužbu na temelju članka 63. Zakona o Ustavnome sudu.

28. Podnositelji zahtjeva nisu se složili s Vladom, pobijajući, s obzirom na okolnosti, djelotvornost ustavne tužbe u odnosu na njihov prigovor protiv duljine postupka.

29. Sud ponavlja kako prema članku 35. stavku 1. Konvencije može rješavati neku stvar tek nakon što su iscrpljena sva domaća pravna sredstva. Svrha pravila koje se odnosi na iscrpljenje domaćih pravnih sredstava je da se državama ugovornicama dade prilika spriječiti ili ispraviti povrede za koje se navodi da su ih počinile, prije nego se ti navodi podnesu njemu (vidi, između mnogih drugih izvora prava, predmet *Selmouni v. France* [GC], br. 25803/94, stavak 74., ECHR 1999-IV). Obveza iscrpljenja domaćih pravnih sredstava podrazumijeva da se podnositelj zahtjeva treba poslužiti uobičajenim pravnim sredstvima koja su djelotvorna, dostatna i dostupna u odnosu na svoje prigovore prema Konvenciji.

30. Sud nadalje podsjeća da se pravilo o domaćim pravnim sredstvima mora primijeniti s određenim stupnjem fleksibilnosti i bez prekomjernoga formalizma (vidi presudu u predmetu *Cardot v. France*, od 19. ožujka 1991., Series A br. 200, str. 18., stavak 34.). Nadalje je potvrdio da pravilo o iscrpljivanju nije niti apsolutno niti podobno za automatsku primjenu; kad se preispituje je li ono bilo poštovano bitno je uzeti u obzir osobite okolnosti svakoga pojedinačnoga predmeta (vidi, na primjer, presudu od 6. studenog 1989., Series A br. 40, str. 18. stavak 35.).

31. Primjenjujući navedena načela na ovaj predmet, Sud u odnosu na prvog i drugog podnositelja zahtjeva podsjeća da su argumenti koje je iznijela Vlada bili odbijeni u ranijim predmetima (vidi predmete *Zagorec v. Croatia*, br. 10370/03, stavci 18.-24., 6. listopada 2005.; *Nogolica v. Croatia (br. 2)*, br. 29052/03, stavci 19.-26., 17. studeni 2005.). Stoga, Sud ne vidi razloga da dođe do drugačijeg zaključka u ovome predmetu. Slijedi da Vladin prigovor u tom pogledu treba odbiti.

32. Glede trećega i četvrtoga podnositelja zahtjeva, Sud primijećuje da su oni bili stranke u istome postupku kao i prva dva podnositelja zahtjeva, koji su već neuspješno iskoristili domaće pravno sredstvo u odnosu na taj postupak. Sud smatra da je na taj način domaćim vlastima bila dana prilika da isprave navodnu povredu. Nadalje smatra da bi bio prekomjerni formalizam tražiti da i treći i četvrti podnositelji sami podnesu drugu ustavnu tužbu nakon što su vidjeli da nije uspjela ona koju su prije toga podnijela prva dva podnositelja zahtjeva. Dakle, u okolnostima ovoga predmeta tvrdnju Vlade u tom pogledu treba odbiti.

33. Sud nadalje primjećuje da prigovor podnositelja zahtjeva protiv duljine postupka nije očigledno neosnovan u smislu u smislu članka 35., stavka 3. Konvencije ili nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga treba biti proglašen dopuštenim.

B. Osnovanost

34. Sud ponavlja da se razumnost duljine postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i pozivom na slijedeće kriterije: složenost predmeta, ponašanje podnositelja zahtjeva i mjerodavnih vlasti kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva dovodi u pitanje u sporu (vidi, između mnogo drugih izvora prava, predmet *Frydlender v. France* [GC], br. 30979/96, stavak 43., ECHR 2000-VII).

35. Sud smatra da je razdoblje od osam godina i četiri mjeseca za dvije razine nadležnosti *a priori* nerazumno i traži globalnu ocjenu. Njegova bi se ukupna duljina mogla opravdati samo pod iznimnim okolnostima.

36. Vlada je tvrdila da je predmet bio činjenično i pravno vrlo složen i da su podnositelji zahtjeva znatno pridonijeli njegovom produljenju time što su podnosili

prijedloge za saslušanje velikog broja svjedoka kao i zahtjev za izuzeće prvostupanskog suca.

37. Sud smatra da argumenti koje je iznijela Vlada nisu dovoljni kako bi objasnili odgodu više od osam godina za sudove dva stupnja. Iako je točno da su podnositelji zahtjeva u određenoj mjeri pridonijeli produljenju predmeta, do toga je odugovlačenja po mišljenju Suda uglavnom došlo zbog toga što prvostupanski sud nije djelotvorno kontrolirao postupak. Taj je sud bio onaj koji je imao ovlasti odlučiti kako voditi postupak, i to osobito koje dokaze izvesti i kako cijeliti djelovanje i propuste stranaka, imajući na umu sve postupovne zahtjeve zajamčene člankom 6., stavkom 1. Konvencije. Štoviše, Sud primijećuje određeno razdoblje neaktivnosti za koje Vlada nije dala nikakvo objašnjenje (npr. prvostupanski sud nije održao nijedno ročište između 12. kolovoza 1999. i 25. travnja 2000. godine ili između 10. kolovoza 2000. godine i 5. lipnja 2001. godine; drugostupanskom je sudu trebalo godinu i pol dana da odbije žalbu tužitelja od 9. ožujka 2006. godine).

38. Sud je često utvrdio postojanje povreda članka 6. stavka 1. Konvencije u predmetima u kojima se postavljaju pitanja slična onima u ovome predmetu (vidi naprijed citirani predmet *Frydlender*).

39. Ispitavši sav materijal koji mu je dostavljen, Sud smatra kako Vlada nije navela niti jednu činjenicu ili tvrdnju koje bi ga mogle uvjeriti da dođe do drugačijega zaključka u ovome predmetu. S obzirom na svoju sudsku praksu o tom pitanju Sud smatra da je u ovome predmetu duljina postupka bila prekomjerna i da nije zadovoljila zahtjev "razumnoga roka".

Stoga je došlo do povrede članka 6., stavka 1.

II. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

40. Članak 41. Konvencije predviđa:

"Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci."

A. Šteta

41. Podnositelji zahtjeva potražuju 22.168,17 eura (EUR) na ime materijalne štete i 10.000 EUR na ime nematerijalne štete.

42. Vlada je osporila ove zahtjeve.

43. Sud ne nalazi nikakvu uzročnu vezu između utvrđene povrede i navodne

materijalne štete; stoga odbija ovaj zahtjev. S druge strane, Sud smatra da su podnositelji zahtjeva sigurno pretrpjeli nematerijalnu štetu. Odlučujući na pravičnoj osnovi, dosuđuje im u cijelosti potraživani iznos, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

B. Troškovi i izdaci

44. Podnositelji zahtjeva također potražuju 1.275,20 EUR na ime troškova i izdataka nastalih pred domaćim sudovima i Sudom.

45. Vlada je osporila taj zahtjev.

46. Prema sudskoj praksi Suda podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu svojih troškova i izdataka samo ako se dokaže da su oni stvarno i nužno nastali i da su s obzirom na visinu bili razumni. U ovome predmetu, uzevši u obzir informacije koje posjeduje i naprijed navedene kriterije, Sud smatra razumnim podnositeljima zahtjeva, koje nije zastupao odvjetnik, dosuditi iznos od 500 EUR s tog naslova, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

C. Zatezna kamata

47. Sud smatra odgovarajućim da se kamatna stopa temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke kojoj treba dodati tri postotna boda;

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *proglašava* ostatak zahtjeva dopuštenim;

2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije;

3. *presuđuje*

(a) da tužena država podnositelju zahtjeva treba, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti slijedeće iznose koje treba pretvoriti u hrvatske kune prema tečaju važećem na dan namirenja:

(i) 10.000 EUR (deset tisuća eura) na ime nematerijalne štete;

(ii) 500 EUR (pet stotina eura) na ime troškova i izdataka;

(iii) sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos;

(b) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;

4. *odbija* ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 8. ožujka 2007. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren Nielsen
tajnik Odjela

Christos ROZAKIS
Predsjednik

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

Predmet ŠKARE protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 17267/03)

PRESUDA

STRASBOURG
15. lipnja 2006.¹

---

¹ Presuda je konačna od 15. 9. 2006, *prim. ur.*

U predmetu Škare protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

- g. C.L. Rozakis, *predsjednik*,
- gđa N. Vajić,
- g. A. Kovler,
- g. E. Steiner,
- g. K. Hajiyev,
- g. D. Spielmann,
- g. S.E. Jebens, *suci*,
- i g. S. Nielsen, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 23. svibnja 2006. godine donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 17267/03) protiv Republike Hrvatske kojeg je 21. svibnja 2003. godine hrvatski državljanin, g. Danko Škare (“podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (“Konvencija”).
2. Podnositelja zahtjeva je zastupao g. I. Juričić, odvjetnik iz Zagreba. Hrvatsku Vladu (“Vlada”) zastupala je njena zastupnica gđa Š. Stažnik.
3. Dana 25. siječnja 2005. godine Sud je odlučio Vladu obavijestiti o zahtjevu. Primjenjujući članak 29. stavak 3. Konvencije odlučio je istovremeno odlučiti o osnovanosti i dopuštenosti zahtjeva.

ČINJENICE

OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnositelj zahtjeva je rođen 1939. godine i živi u Zagrebu.

A. Pozadina predmeta

5. Dana 17. srpnja 1991. godine Vlada je donijela uredbu kojom je zabranila sve pravne poslove s nekretninama koje se nalaze u Hrvatskoj, a pripadaju saveznim

institucijama bivše Jugoslavije ili pravnim osobama koje imaju sjedište u jednoj od bivših saveznih jedinica (Uredba o zabrani raspolaganja nekretninama na teritoriju Republike Hrvatske – "Uredba", Narodne novine br. 36/1991). Uredba je stupila na snagu dana 24. srpnja 1991. godine i trebala je ostati na snazi dok je trajao proces sukcesije bivše Jugoslavije.

6. U razdoblju od 1993. do 1999. godine razni podnositelji u pet navrata su pobijali Uredbu u postupku za ispitivanje ustavnosti. Ustavni sud je odbio sve zahtjeve utvrdivši da Uredba nije povrijedila Ustav.

7. U razdoblju od srpnja 1991. godine do travnja 1994. godine, počevši s uredbom od 31. srpnja 1991. godine, Vlada je donijela nekoliko uzastopnih uredbi kojima su bili zabranjeni pravni poslovi s drugom imovinom koja je ostala u Hrvatskoj i koja je pripadala pravnim osobama koje imaju sjedište u jednoj od saveznih jedinica bivše Jugoslavije. Na kraju, dana 24. ožujka 1994. godine Sabor je donio zakon s jednakim sadržajem (*Zakon o zabrani raspolaganja i preuzimanju sredstava određenih pravnih osoba na teritoriju Republike Hrvatske* – "Zakon", Narodne novine, br. 29 i 35/1994).

B. Okolnosti ovoga predmeta

8. Podnositelj zahtjeva je radio kao profesor na bivšoj Vojnoj akademiji u Zagrebu.

9. Dana 13. i 16. kolovoza 1991. godine, Zagrebački garnizon Jugoslavenske narodne armije ("JNA") donio je dvije odluke kojima je podnositelju zahtjeva dodijelio pravo stanovati u stanu u Zagrebu od 99.35 kvadratnih metara, a koji je bio u vlasništvu JNA. Isto tako bio je obvezan vratiti stan od 51.56 kvadratnih metara koji mu je JNA prije dodijelila, a u kojem je stanu do tada živio sa svojom ženom i dvoje djece.

Oni još uvijek žive u ovome drugome stanu.

10. Dana 11. rujna 1992. godine podnositelj zahtjeva podnio je građansku tužbu protiv države pred Općinskim sudom u Zagrebu tražeći korištenje stana koje mu je bilo dodijeljeno naprijed navedenim odlukama JNA.

11. Dana 5. listopada 1992. godine Općinski sud je odbio zahtjev podnositelja zahtjeva. Utvrdio je da odluke JNA nisu imale nikakav pravni učinak budući su bile donesene protivno pravilima iz Uredbe koja su to zabranjivala.

12. Podnositelj zahtjeva uložio je žalbu Okružnom sudu u Zagrebu koji je 2. ožujka 1993. godine ukinuo prvostupanjsku presudu zbog nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i vratio predmet na ponovljeni postupak.

13. U ponovljenom postupku, dana 7. ožujka 1995. godine Općinski sud u Zagrebu ponovno je odbio zahtjev podnositelja zahtjeva, ponavljajući svoja prethodna utvrđenja. Podnositelj zahtjeva se ponovno žalio.

14. Dana 30. prosinca 1996. godine Županijski sud u Zagrebu odbio je žalbu podnositelja zahtjeva i potvrdio prvostupanjsku presudu.
15. Podnositelj zahtjeva je tada uložio reviziju Vrhovnom sudu Republike Hrvatske. Dana 18. svibnja 2000. godine Vrhovni sud je odbio reviziju podnositelja zahtjeva.
16. Dana 20. studenog 2000. godine podnositelj zahtjeva je podnio ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske protiv odluke Vrhovnog suda.
17. Prije nego što je odlučivao o ustavnoj tužbi podnositelja zahtjeva, Ustavni sud je prvo odlučio ispitati tri prijedloga za ocjenu ustavnosti podnesena protiv Uredbe i Zakona – koji su, po mišljenju Vlade, predstavljali mjerodavno materijalno pravo primjenjivo na njegov predmet. Ustavni sud je odbio dva prijedloga za ocjenu ustavnosti protiv Uredbe od 18. srpnja i 28. prosinca 2001. Dana 12. travnja 2002. godine odbio je prijedlog za ocjenu ustavnosti protiv Zakona.
18. Na sjednici vijeća Ustavnog suda održanoj 30. lipnja 2004. godine sudac izvjestitelj obavijestio je svoje kolege da mu je u međuvremenu u rad dodijeljen novi predmet u kojem se naizgled radi o istovrsnim pravnim pitanjima kao u slučaju podnositelja zahtjeva. Sudac izvjestitelj je stoga povukao taj predmet s dnevnoga reda. Naknadno je utvrđeno da nije bilo takve sličnosti kao što se u početku činilo.
19. Dana 6. travnja 2005. godine Ustavni sud je odbio ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva. Primijetio je *obiter dictum* da nije mogao odlučivati o tvrdni podnositelja zahtjeva da je Uredba bila donesena *ultra vires*, budući da se to pitanje može ispitivati samo u postupku ocjene ustavnosti, a ne u postupku povodom ustavne tužbe.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

20. Podnositelj zahtjeva je prigovorio da duljina postupka nije bila u skladu sa zahtjevom “razumnoga roka”, predviđenim u članku 6. stavku 1. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo...da sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj.”

21. Vlada je osporila tu tvrdnju.

A. Dopuštenost

22. Vlada je tvrdila da dio postupka kojem se prigovara, i to konkretno dio pred Vrhovnim sudom povodom revizije podnositelja zahtjeva, ne spada u domašaj članka

6., stavka 1. Konvencije, jer se prema domaćem pravu revizija smatra izvanrednim pravnim lijekom.

23. Sud primjećuje kako su tvrdnje koje je navela Vlada već bile odbijene u jednom ranijem predmetu (vidi predmet *Debelić v. Croatia*, br. 2448/03, stavci 19.-23., 26. svibanj 2005.) i ne vidi nikakav razlog zbog kojega bi došao do različitoga zaključka u ovome predmetu. Slijedi da Vladin prigovor treba odbiti.

24. Sud primjećuje da zahtjev nije očigledno neosnovan u smislu članka 35., stavka 3. Konvencije. Nadalje primjećuje da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga treba biti proglašen dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Razdoblje koje treba uzeti u obzir

25. Razdoblje koje treba uzeti u obzir započelo je 6. studenog 1997. godine, dan nakon stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku. Međutim, pri ocjeni razumnosti vremena koje je proteklo nakon toga datuma, treba voditi računa o stanju postupka u tom trenutku. S tim u vezi, Sud primjećuje da je postupak počeo 11. rujna 1992. godine, kad je podnositelj zahtjeva podnio svoju građansku tužbu protiv države. Dakle, postupak u predmetu je već u bio u tijeku više od pet godina prije ratifikacije.

Razdoblje o kojemu se radi završilo je 6. travnja 2005. godine kad je Ustavni sud donio svoju odluku. Dakle, trajalo je sedam godina i pet mjeseci na dvije razine nadležnosti.

2. Razumnost duljine postupka

26. Sud ponavlja da se razumnost duljine postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i pozivom na slijedeće kriterije: složenost predmeta, ponašanje podnositelja zahtjeva i mjerodavnih vlasti kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva dovodi u pitanje u sporu (vidi, između mnogo drugih izvora prava, predmet *Frydlender v. France* [GC], br. 30979/96, stavak 43., ECHR 2000-VII).

27. Vlada je tvrdila da predmet podnositelja zahtjeva nije tražio nikakvu posebnu revnost, nego je bio dosta složen. Štoviše, kako bi se donijelo odluku u predmetu podnositelja zahtjeva, Ustavni sud je prvo trebao odlučiti o prijedlozima za ocjenu ustavnosti primjenjivog materijalnog prava. Po mišljenju Vlade, odgoda do koje je zbog toga došlo nije se činila prekomjernom jer se obveza postupati u predmetu u razumnom roku ne može tumačiti u odnosu na Ustavni sud na isti način kao u odnosu na redovni sud, zbog njegove posebne uloge kao čuvara Ustava. Tvrdeći to, pozvali su se na sudsku praksu (vidi predmete *Tričković v. Slovenia*, br. 39914/98,

stavak 63., 12. lipanj 2001.; i *Đuričić v. Croatia* (dec.), br. 67399/01, 9. listopada 2003.). Podnositelj zahtjeva je osporio te tvrdnje.

28. Sud ima na umu posebne značajke postupka pred Ustavnim sudom. Međutim, čak i ako pretpostavimo da je bilo potrebno čekati ishod naprijed navedenog postupka za ispitivanje ustavnosti (vidi stavak 17. ove presude) prije nego što se moglo postupati u predmetu podnositelja zahtjeva (vidi *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Süßmann v. Germany*, od 16. rujna 1996., *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV, str. 1174, stavci 56. i 59.), Sud primjećuje da je Ustavnom sudu trebalo više do dvije godine nakon odbijanja zadnjeg prijedloga za ocjenu ustavnosti da stavi predmet podnositelja na dnevni red, i još devet mjeseci da to učini nakon što je predmet bio povučen. Štoviše, Vlada nije dala nikakvo objašnjenje za odgodu do koje je došlo pred Vrhovnim sudom gdje je postupak u predmetu trajao oko dvije i pol godine nakon ratifikacije.

29. Ispitavši sav materijal koji mu je dostavljen i uzimajući u obzir sudsku praksu o tom pitanju, naprijed navedena razmatranja dovoljna su da omoguće Sudu zaključiti da je u ovome predmetu duljina postupka bila prekomjerna i da nije zadovoljila zahtjev “razumnoga roka”.

Stoga je došlo do povrede članka 6., stavka 1.

II. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

30. Članak 41. Konvencije predviđa:

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

31. Podnositelj zahtjeva potražuje 10.000 eura (EUR) na ime naknade materijalne i nematerijalne štete.

32. Vlada je osporila taj zahtjev.

33. Sud ne nalazi nikakvu uzročnu vezu između utvrđene povrede i navodne materijalne štete, stoga odbija ovaj zahtjev. Glede tražene naknade nematerijalne štete, primjećuje da su za vrijeme dok je postupak bio u tijeku, podnositelj zahtjeva i njegova obitelj nastavili stanovati u drugom stanu, i da nikada nije bilo osporeno njihovo vlasništvo toga stana. Sud ipak smatra da je podnositelj zahtjeva sigurno pretrpio neku moralnu štetu, koja ne može biti naknađena samim utvrđivanjem povrede

Konvencije. Vršeci svoju procjenu na pravičnoj osnovi i uzimajući u obzir okolnosti predmeta, Sud podnositelju zahtjeva dosuđuje 2.500 eura (EUR) kao naknadu nematerijalne štete, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

B. Troškovi i izdaci

34. Podnositelj zahtjeva nije postavio nikakav zahtjev s toga naslova. Stoga Sud smatra da mu ne treba dosuditi nikakav iznos na račun toga.

C. Zatezna kamata

35. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *proglašava* zahtjev dopuštenim;

2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije;

3. *presuđuje*

(a) da tužena država podnositelju zahtjeva treba, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti iznos od 2.500 EUR (dvije tisuće pet stotina eura) na ime nematerijalne štete, koji treba pretvoriti u hrvatske kune prema tečaju važećem na dan namirenja uz svaki porez koji bi mogao biti zaračunat na taj iznos;

(b) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;

4. *odbija* ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 15. lipnja 2006. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren Nielsen
tajnik Odjela

Christos ROZAKIS
Predsjednik

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA
DRUGO ODELJENJE

Predmet POPOVIĆ protiv SRBIJE

(Predstavka br. 38350/04)

PRESUDA

STRAZBUR
20. novembar 2007. godine¹

---

¹ Presuda je konačna od 20. 2. 2007, *prim. ur.*

U predmetu Popović protiv Srbije,

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odeljenje) zasedajući u veću u čijem su sastavu bili:

gđa F. TULKENS (F. TULKENS) *predsednik*,

g. A. B. BAKA (A. B. BAKA),

g. I. KABRAL BARETO, (I. CABRAL BARRETO),

g. R. TURMEN (R. TÜRMEŃEN),

g. M. UGREKHELIDZE (M. UGREKHELIDZE),

g. V. ZAGREBELSKI (V. ZAGREBELSKY),

g. D. POPOVIĆ, *sudije*

i gđa F. Elens-Pasos (F. ELENŠ-PASSOS), zamenik sekretara Odeljenja,
posle većanja na zatvorenoj sednici održanoj 23. oktobra 2007. godine,

izriče sledeću presudu, koja je usvojena na taj dan:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 38350/04) protiv Republike Srbije koju je Sudu podneo po članu 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu zvana “Konvencija”) državljani Bosne i Hercegovine, g. Milovan Popović (u daljem tekstu zvani “podnosilac predstavke”), dana 7. oktobra 2004. godine.
2. Podnosioca predstavke je zastupala gđa A. Pejović, advokat iz Beograda. Vladu Srbije (u daljem tekstu zvana “Vlada”) zastupao je njen zastupnik, g. S. Carić. Vlada Bosne i Hercegovine nije iskoristila svoje pravo da se umeša (član 36 stav 1 Konvencije).
3. Dana 30. avgusta 2006. godine Sud je odlučio da Vladu obavesti o predstavi. Primenjujući član 29 stav 3 Konvencije, rešio je da donese odluku o prihvatljivosti i osnovanosti predstavke istovremeno.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnosilac predstavke je rođen 1939. godine i živi u mestu Bijela Brda.

5. Dana 9. aprila 1984. godine podnosilac predstavke je podneo parničnu tužbu Trećem opštinskom sudu u Beogradu protiv izvesnog N. D. kojom traži isplatu pozajmice.
6. Pošto je podnosioca predstavke lično saslušao na ročištu od 20. juna 2002. godine, dana 5. novembra 2002. godine sud je doneo presudu kojom je usvojio njegov zahtev. Dana 26. novembra 2003. godine Okružni sud u Beogradu je ukinuo tu presudu zbog nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i vratio predmet nižem sudu. U svojoj odluci, Okružni sud je dao uputstvo prvostepenom sudu da strane u sporu sasluša i suoči, kao i da sasluša druge svedoke koje je predložio podnosilac predstavke radi utvrđivanja, inter alia, da li je pozajmica data N. D. ili njegovom ocu, da li je njegov deo u međuvremenu isplaćen i da li je zahtev zastareo.
7. U novom postupku, sud je dana 16. novembra 2004. godine održao ročište kome podnosilac predstavke nije prisustvovao iako je propisno pozvan. Tom prilikom, njegov advokat je obavestio sud da je podnosilac predstavke lošeg zdravlja i da mu je potrebna operacija. Prema tome, podnosilac predstavke ne bi bio u stanju da prisustvuje sudskim ročištima, ali je ostao pri svim svojim zahtevima, kao što je ranije usmeno naveo i izneo u svojim podnescima sudu.
8. Dana 1. aprila 2005. godine podnosilac predstavke je dostavio lekarsko uverenje, u kome se navodi da on boluje od paranoidne psihoze sa znacima hipohondrije, i da nije u stanju da prisustvuje ročištima.
9. Ispostavilo se da je sud održao dalja ročišta dana 17. juna i 7. oktobra 2005. godine, kojima je prisustvovao advokat podnosioca predstavke. On je takođe pribavio stručno mišljenje dana 27. maja 2005. godine.
10. Sud je naknadno naložio advokatu podnosioca predstavke da ga obavesti o tačnom datumu i mestu gde će se podnosilac predstavke lečiti. On se zatim obratio medicinskoj ustanovi koja je izdala uverenje od 1. aprila 2005. godine, tražeći njeno mišljenje da li zdravlje podnosiocu predstavke dozvoljava da bude strana u postupku. Ispostavilo se da nijedan sudski nalog nije nijednom ispoštovan.
11. Na ročištu koje je održano dana 26. septembra 2006. godine, advokat podnosioca predstavke je precizirao zahtev, pri čemu je tuženi izneo da, ako je podnosilac predstavke bolestan, sud ne može da nastavi postupak.
12. Postupak još nije rešen pred prvostepenim sudom.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

A. Relevantne odredbe Zakona o sudijama i Zakona o obligacijama

13. Relevantne odredbe ovog zakonodavstva navedene su u presudi V. A. M. protiv Srbije (br. 39177/05, stavovi 70 – 72, 13. mart 2007. godine).

B. Zakon o parničnom postupku (objavljen u Sl. listu RS 125/04)

14. Relevantne odredbe ovog zakona (u daljem tekstu zvani “ZPP”) predviđaju sledeće:

Član 77 (1)

“U toku celog postupka sud će po službenoj dužnosti paziti da li lice koje se pojavljuje kao stranka može biti stranka u postupku i da li je stranka sposobna da ...”

Član 78 (1)

“Kad sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao stranka ne može biti stranka u postupku, a taj se nedostatak može otkloniti, pozvaće tužioca da izvrši potrebne ispravke u tužbi. ...”

Član 262

“1. Bitne činjenice mogu se utvrđivati i saslušavanjem stranaka.
2. Sud će odlučiti da se izvede dokaz saslušanjem stranaka kad nema drugih dokaza ili kad i pored izvedenih drugih dokaza nađe da je to potrebno za utvrđivanje bitnih činjenica.”

Član 263

“...2. Sud može odlučiti da se sasluša samo jedna stranka, ako druga stranka uskratila davanje iskaza ili se ne pojavi [na ročištu] i pored poziva suda.
3. Ako u toku postupka stranka umre ili ponovno saslušanje stranke nije moguće iz drugih razloga, sud će pročitati zapisnik sa iskazom te stranke.”

Član 264

“Izvođenje dokaza saslušanjem stranaka preko drugog suda dozvoljeno je samo ako stranka zbog neotklonjivih smetnji ne može lično doći ili ako bi njen dolazak prouzrokovao nesrazmerne troškove.”

Član 267

“1. Sud ne može primeniti nikakve prinudne mere prema stranci koja se nije odazvala pozivu suda [radi saslušanja] niti stranku prinuditi na davanje iskaza.
2. U svetlu svih okolnosti predmeta, sud će oceniti od kakvog je značaja što stranka nije došla na saslušanje ili što je uskratila iskaz.”

Član 317

“Ako se ročište drži pred izmenjenim [sudskim] većem, glavna rasprava mora početi iznova, ali veće može, pošto se stranke o tome izjasne, da odluči da se ponovo ne saslušavaju svedoci i veštaci i da se ne vrši nov uviđaj, već da se pročitaju zapisnici o izvođenju ovih dokaza.”

C. Sud Srbije i Crne Gore i sukcesija Državne zajednice Srbija i Crna Gora

15. Relevantne odredbe u vezi sa Sudom Srbije i Crne Gore i sukcesijom Državne zajednice Srbija i Crna Gora navedene su u presudi *Matijašević protiv Srbije* (br. 23037/04, stavovi 12, 13 i 16 – 25, 19. septembar 2006. godine).

D. Krivični zakon Republike Srbije (objavljen u Sl. glasniku SRS br. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89, 21/90 i Sl. glasniku RS br. 16/90, 26/91, 75/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/02, 11/02, 80/02, 39/03, 67/03 i 85/05)

16. Članovi 242, 243 i 245 ovog Zakona definišu “zloupotrebu službenog položaja”, “kršenje zakona od strane sudije” i “nesavestan rad u službi” kao posebne krivična dela.

E. Relevantne ustavne odredbe

17. Član 25 Ustava Republike Srbije, objavljenog u Službenom glasniku Socijalističke Republike Srbije (Službeni glasnik SRS – br. 1/90), predviđa sledeće:

“Svako ima pravo na naknadu svake materijalne i nematerijalne štete koju je pretrpeo zbog nezakonitog ili nepropisnog postupanja državnog službenika, državnog organa ili javnog organa, u skladu sa zakonom.

Takve štete nadoknađuje Republika Srbija ili javni organ [o kome je reč].”

18. Ovaj Ustav je stavljen van snage 8. novembra 2006. godine, kada je “novi” Ustav (objavljen u Službenom glasniku RS br. 98/06) stupio na snagu.

19. Suština člana 35 stav 2 novog Ustava odgovara, u njegovom relevantnom delu, gore citiranom tekstu navedenog člana 25 prethodnog Ustava.

20. Član 170 novog Ustava predviđa da se ustavna žalba može podneti protiv postupka javnih organa kojima se krše ljudska i manjinska prava i slobode zagarantovane Ustavom.

21. Član 9 Ustavnog zakona za sprovođenje Ustava (Službeni glasnik RS 98/06) predviđa da će izbor sudija Vrhovnog suda biti završen pre kraja prvog zasedanja Narodne skupštine.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 STAV 1 KONVENCIJE

22. Podnosilac predstavke se žalio da dužina postupka nije bila kompatibilna sa zahtevom “razumnog roka”, kako je utvrđeno članom 6 stav 1 Konvencije, koji glasi kako sledi:

“Tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ..., svako ima pravo na ... raspravu u razumnom roku pred ...[sudom].”

A. Prihvatljivost

23. Vlada je iznela da podnosilac predstavke nije iscrpeo sva delotvorna domaća pravna sredstva. Prvenstveno, on se nije žalio na zakašnjenje o kojem je reč predsedniku nadležnog suda, predsedniku neposredno višeg suda ili Nadzornom odboru Vrhovnog suda (videti stav 13 u prethodnom tekstu). Zatim, podnosilac predstavke nije podneo posebnu parničnu tužbu prema članovima 199 i 200 Zakona o obligacionim odnosima i članu 25 Ustava (videti stavove 13 i 17 u gornjem tekstu). Nije podneo ni krivičnu pritužbu prema članovima 242, 243 i 245 Krivičnog zakona iz 1977. godine (videti stav 16 u gornjem tekstu). Najzad, podnosilac predstavke nije iskoristio žalbeni postupak pred Sudom Srbije i Crne Gore (videti stav 15 u gornjem tekstu). Nije podneo ni ustavnu žalbu prema članu 170 novog Ustava Republike Srbije (videti stav 20 u gornjem tekstu).

24. Podnosilac predstavke je osporio delotvornost ovih pravnih sredstava.

25. Što se tiče mogućnosti podnošenja ustavne žalbe, primećeno je da novi Ustav Republike Srbije zaista predviđa mogućnost podnošenja pojedinačne ustavne žalbe protiv postupaka organa koji vrše javna ovlašćenja, a kojima se povređuju ljudska prava pojedinca (videti stav 20 u gornjem tekstu). Međutim, Sud primećuje da je navedena odredba opšte prirode i da zahteva dalje sprovođenje – izbor sudija i uspostavljanje Ustavnog suda, kao i usvajanje zakonodavstva koje reguliše njegovu strukturu i pravila rada. Do danas nije ispunjen nijedan ovaj uslov. Tužena država nije izabrala sudije niti je usvojila neophodno zakonodavstvo. U takvim okolnostima, ne može se smatrati da je podnosiocu predstavke bila dostupna ustavna žalba ili pravno sredstvo koje treba iscrpeti u okolnostima konkretnog predmeta.

26. Što se tiče ostalog dela pravnih sredstava koje je Vlada iznela, Sud je već utvrdio da se ona ne mogu smatrati delotvornim u smislu člana 35 stav 1 Konvencije (videti, *mutatis mutandis*, V. A. M. Protiv Srbije, citiran u gornjem tekstu, stavovi 85 – 88 i 119, 13. mart 2007. godine i *Preduzeće EVT protiv Srbije*, br. 3102/05, stavovi 39 i 41, 21.

juni 2007. godine). On ne nalazi nijedan razlog da odustane od ovog mišljenja u predmetnom slučaju i zaključuje, prema tome, da se primedbe Vlade moraju odbaciti.

27. Sud primećuje da ova pritužba nije očigledno neosnovana u smislu značenja člana 35 stav 3 Konvencije. On dalje primećuje da nije neprihvatljiva ni po kom osnovu. Zato se ona mora proglasiti prihvatljivom.

B. Osnovanost

1. Argumenti strana

28. Vlada tvrdi da je, iako predmet nije bio složen, podnosilac predstavke značajno doprineo njegovom trajanju pošto se nije pojavio na brojnim ročištima. Drugostepeni sud je naložio da se strane ponovo saslušaju radi utvrđivanja određenih činjenica, pošto je bilo presudno da se podnosilac predstavke lično pojavi u sudu. Podnosilac predstavke je takođe nekoliko puta izmenio svoj zahtev, a poslednji put je to bilo na ročištu od 26. septembra 2006. godine. Vlada je dalje iznela da je, pošto podnosilac predstavke živi u drugoj zemlji, diplomatskoj pošti za sudska pisma potrebno dodatno vreme. Najzad, Vlada je istakla da zdravlje podnosioca predstavke dodatno otežava situaciju, jer je dovedena u pitanje njegova sposobnost postupanja.

29. Podnosilac predstavke se nije složio sa Vladom. On je izneo da mu njegovo zdravlje ne dozvoljava da putuje u Beograd, ali da je njegov advokat prisutan na svakoj sudskoj raspravi. Podnosilac predstavke je dalje naglasio da je dostavio sve relevantne informacije koje se tiču osnovanosti njegovog zahteva kada je 2002. godine saslušan u sudu, i da nema ništa da doda toj izjavi. On je takođe izneo da je predložio sudu da se pročita njegova prethodna izjava umesto što se insistira na njegovom ponovnom saslušanju.

2. Period koji treba uzeti u obzir

30. Sud primećuje da je postupak počeo dana 9. aprila 1984. godine kada je podnosilac predstavke uložio parničnu tužbu. Prema informacijama raspoloživim u spisu predmeta, ovaj postupak još nije završen na dan donošenja ove presude. Shodno tome, on traje duže od dvadeset tri godine i sedam meseci pred jednom sudskom instancom.

31. Međutim, period koji potpada pod nadležnost Suda počeo je dana 3. marta 2004. godine, kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Srbiju, i još nije završen. On prema tome traje preko tri godine i osam meseci na jednom nivou sudske nadležnosti.

32. I pored toga, kako bi se utvrdila opravdanost dužine postupka o kome je reč, takođe se mora obratiti pažnja na stanje predmeta na dan 3. marta 2004. godine

(videti, među mnogim drugim autoritetima, *Styranowski protiv Poljske*, presuda od 30. oktobra 1998. godine, *Izveštaji o presudama i odlukama* 1998-VIII, str. 3376, stav 46). Do tog datuma predmet već nije bio rešen skoro dvadeset godina.

3. Ocena Suda

33. Sud podseća da se opravdanost dužine postupka mora ceniti u svetlu okolnosti predmeta i pozivanjem na sledeće kriterijume: složenost predmeta, ponašanje podnosioca predstavke i odnosnih organa i od kakvog je značaja predmet spora za podnosioca predstavke (videti, među mnogim drugim autoritetima, *Frydlander protiv Francuske* [VV], br. 30979/96, stav 43, ECHR 2000-VII).

34. Ako se vratimo na konkretan predmet, Sud ne može prihvatiti tvrdnju Vlade da se odugovlačenje postupka uglavnom pripisuje podnosiocu predstavke. Po domaćem pravu, saslušanje strana u sporu se preduzima samo ako ne postoji drugi raspoloživ dokaz ili ako nema dovoljno podataka za utvrđivanje relevantnih činjenica (videti član 262 Zakona o parničnom postupku). Pošto je utvrđeno da podnosilac predstavke nije u mogućnosti da dolazi u sud zbog lošeg zdravlja, nije bio zadatak suda da se raspituje o njegovoj sposobnosti postupanja. Međutim, pošto je advokat podnosioca predstavke prisustvovao svakom ročištu, nije bilo proceduralnih prepreka da se predmet nastavi i uzmu drugi dokazi, kako je navedeno u rešenju Okružnog suda. Štaviše, sud je mogao pročitati belešku iz izjave podnosioca predstavke iz 2002. godine (član 263 Zakona o parničnom postupku), ili ga pozvati da podnese sve dodatne informacije u pisanoj formi, ako je to od vitalnog značaja za odlučivanje o osnovanosti predmeta. Najzad, na sudu je bilo da oceni propust podnosioca predstavke da u postupku da izjavu (član 267 Zakona o parničnom postupku). Shodno tome, Sud zaključuje da nesposobnost podnosioca predstavke da bude saslušan nije trebala da prouzrokuje trajanje postupka, posle njegovog vraćanja nižem sudu, više od četiri godine na jednom nivou sudske nadležnosti.

35. Sud je često nalazio povrede člana 6 stav 1 Konvencije u predmetima koji pokreću slična pitanja kao što je ovo u predmetnoj predstavi (videti *Frydlander*, citiran u gornjem tekstu).

36. Pošto je pregledao dostavljene materijale, Sud smatra da Vlada nije iznela ni jednu činjenicu ni uverljivi argument koji bi mogao da ga ubedi da donese drugačiji zaključak u konkretnom predmetu. Pozivajući se na svoju sudsku praksu po ovom pitanju, a posebno na činjenicu da postupak još nije završen u prvoj instanci bez izgleda da će biti brzo zaključen, Sud smatra da je dužina postupka preterana i da ne ispunjava zahtev “razumnog roka”.

Prema tome došlo je do povrede člana 6 stav 1.

II. PRIMENA ČLANA 41 KONVENCIJE

37. Član 41 Konvencije glasi:

“Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.”

A. Šteta

38. Podnosilac predstavke je tražio 3.000 evra (EUR) za materijalnu štetu i 7.000 evra za nematerijalnu štetu.

39. Vlada je osporila ove zahteve.

40. Sud ne nalazi nikakvu uzročnu vezu između utvrđene povrede i navodne materijalne štete. On zbog toga odbacuje ovaj zahtev. Međutim, on podnosiocu predstavke dodeljuje 1.200 evra na ime nematerijalne štete.

B. Troškovi

41. Podnosilac predstavke je takođe tražio naknadu troškova koje je imao kod Suda. Međutim, on nije dostavio detaljnu specifikaciju svog zahteva ni prateća dokumenta, iako je bio pozvan da to učini.

42. Vlada je osporila ovaj zahtev.

43. Sud primećuje da podnosilac predstavke nije ispunio zahteve utvrđene Pravilom 60 stav 2 Pravilnika Suda. U tim okolnostima, on ne dodeljuje nikakvu naknadu u ovom delu (Pravilo 60 stav 3).

C. Zatezna kamata

44. Sud smatra da je primereno da zatezna kamata bude zasnovana na najnižoj kamatnoj stopi Evropske centrale banke uz dodatak od tri procentna poena.

IZ GORE NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Proglašava* pritužbe prihvatljivim,

2. *Utvrđuje* da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije,

3. *Utvrđuje*

(a) da tužena država treba da isplati podnosiocu predstavke, u roku od tri meseca od datuma kada ova presuda postane pravosnažna, u skladu sa

- članom 44 stav 2 Konvencije, 1.200 evra (jedna hiljada dve stotine evra) na ime nematerijalne štete plus svaki porez koji se može platiti,
- (b) da po isteku gore navedena tri meseca do isplate, treba platiti običnu kamatu na gore navedeni iznos po stopi koja je jednaka najnižoj kamatnoj stopi Evropske centrale banke uz dodatak od tri procentna poena;
4. Odbija ostali deo zahteva podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje.

Sastavljeno na engleskom jeziku i dostavljeno u pisanoj formi na dan 20. novembra 2007. godine u skladu sa pravilom 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

F. ELENS-PASSOS
(F. ELENS-PASOS)
Sekretar

F. TULKENS
(F. TULKENS)
Predsednik

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA
DRUGO ODELJENJE

Predmet V. A. M. protiv SRBIJE

(Predstavka br. 39177/05)

PRESUDA

STRAZBUR

13. mart 2007.¹

---

¹ Presuda je konačna od 13. 6. 2007, *prim. ur.*

U predmetu V. A. M. protiv Srbije,

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odeljenje) zasedajući u veću u čijem su sastavu bili:

Gđa F. Tilkens, *predsednik*,

G. A. B. Baka,

G. R. Tirmen,

G. M. Ugrehelidze,

G. V. Zagrebelski,

Gđa D. Jočiene,

G. D. Popović, *sudije*

i gđa F. Elens-Pasos, *zamenik sekretara Veća*,

posle većanja na zatvorenoj sednici održanoj 20. februara 2007. godine,
izriče sledeću presudu, koja je usvojena na taj dan:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 39177/05) protiv državne zajednice Srbija i Crna Gora, čiji je pravni sledbenik Srbija od 3. juna 2006. (videti dole, stav 76) a koju je Sudu podnela na osnovu člana 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: "Konvencija") tadašnja državljanka Državne zajednice Srbija i Crna Gora, gđa V. A. M. (u daljem tekstu: "Podnositeljka predstavke") 28. oktobra 2005. godine.
2. Predsednik Veća je prihvatio zahtev podnositeljke predstavke da njeno ime ne bude obelodanjeno i dao je prioritet njenoj predstavi u skladu sa pravilima 47. stav 3. i 41. Poslovnika Suda.
3. Podnositeljku predstavke je pred Sudom zastupao Komitet pravnika za ljudska prava (JUKOM) organizacija za ljudska prava sa sedištem u Beogradu. Državnu zajednicu Srbija i Crna Gora, u početku, a potom Republiku Srbiju, (u daljem tekstu: "Država") zastupao je njen agent, g. S. Carić.
4. Dana 27. februara 2006. godine Sud je odlučio da Državi dostavi predstavku, radi upoznavanja. U skladu sa članom 29. stav 3. Konvencije, takođe je odlučeno da će suština predstavke biti razmatrana zajedno sa njenom prihvatljivošću.

ČINJENICE

1. OKOLNOSTI PREDMETA

A. Građanskopravni postupak (razvod, vršenje roditeljskih prava i izdržavanje deteta)

5. Podnositeljka predstavke se 1994. godine udala za D.M. i 1995. godine rodila im se ćerka S.M.
6. U 1998. godini podnositeljka predstavke je počela da ima bračne probleme, očigledno usled toga što se zarazila virusom HIV.
7. Dana 3. jula 1998. godine S. M. je otišla iz Zemuna, dela Beograda gde je živela sa svojim roditeljima, da bi neko vreme provela sa dedom i babom.
8. Početkom avgusta 1998. godine D. M. je vratio S. M. u Zemun.
9. Ubrzo posle toga, međutim, brak podnositeljke predstavke se raspao i D. M. je prestao da živi u zajednici sa njom. On je takođe odveo S. M. u stan svojih roditelja, onemogućujući podnositeljki predstavke bilo kakav kontakt sa ćerkom.
10. Dana 11. februara 1999. godine podnositeljka predstavke je podnela Četvrtom opštinskom sudu u Beogradu tužbu za razvod braka, tražeći samostalno vršenje roditeljskih prava nad S. M. i izdržavanje deteta. Pored toga, ona je zatražila privremenu meru, kojom bi joj bilo dodeljeno privremeno vršenje roditeljskih prava ili, alternativno, redovni nedeljni kontakti sa S. M. do okončanja građanskopravnog postupka.
11. Dana 23. jula 1999. godine Četvrti opštinski sud u Beogradu (u daljem tekstu: "Opštinski sud") naložio je Centru za socijalni rad opštine Stari grad da dostavi stručno mišljenje o tome kome treba poveriti dete na čuvanje i staranje.
12. D. M. (u daljem tekstu: "tuženi") bio je, po svemu sudeći, obavešten o tužbi koju je podnela podnositeljka predstavke prilikom jednog od njihovih susreta održanih u Centru za socijalni rad 1999. godine.
13. Posle započinjanja postupka, Opštinski sud je odložio 15 odvojenih ročišta, uključujući tu i ročišta koja su bila zakazana za 29. oktobar 2003, 7. oktobar 2004. i 19. oktobar 2005. godine.
14. Za sve to vreme, iako je to uglavnom činio odgovarajući na brojne predloge podnositeljke predstavke, Opštinski sud je pokušavao da dobije informacije u vezi sa tačnom adresom tuženog od raznih državnih organa, uključujući tu poreske vlasti, opštinske vlasti, Ministarstvo obrazovanja, čak i Trgovinski sud.

15. Sudski pozivi su bili upućivani na nekoliko adresa, ali nijednom nisu mogli da budu propisno uručeni tuženome, što je dovelo do toga da je Opštinski sud 17. aprila 2003. godine zaključio kako tuženi "očigledno izbegava da primi" sva sudska pismena.

16. Dana 3. novembra 2005. godine tuženom je prvi put propisno dostavljen sudski poziv koji je bio poslat na Kotor, u Crnoj Gori; tom prilikom mu je uručena tužba koju je podnositeljka predstavke podnela protiv njega i obavešten je o tome da je sledeće ročište zakazano za 23. decembar 2005. godine.

17. Dana 21. decembra 2005. godine advokat podnositeljke predstavke obavestio je Opštinski sud da ona neće moći da prisustvuje tom ročištu.

18. Podnositeljka predstavke tvrdi da je tokom postupka u pitanju sudija koja je predsedavala Većem javno izjavila da će presuditi ili u korist tuženog, ili će iz procesnih razloga odbaciti tužbu podnositeljke predstavke. Država je ovaj navod osporila.

19. Početkom 2006. godine, sudija koja je predsedavala Većem zamenjena je drugim sudijom i sam predmet je stavljen pod nadzor specijalnog odbora Opštinskog suda za porodične odnose.

B. Zahtev za izuzeće sudije

20. Dana 31. marta 2003. godine podnositeljka predstavke se, između ostalog, žalila predsedniku Opštinskog suda, zahtevajući izuzeće sudije koja je predsedavala Većem u njenom predmetu.

21. Podnositeljka predstavke je tvrdila da je sudija o kojoj je reč pokušala da sudske pozive uruči tuženom redovnom poštom, ali nije pokušala da to učini preko sudskih dostavljača, kako je predviđeno Zakonom o parničnom postupku (videti dole, stav 60).

22. Sem toga, uprkos činjenici da su sudovi dužni da utvrde tačnu adresu tuženog, podnositeljka predstavke je ukazala na to da je 31. marta 2003. godine sudija njoj naložila da dostavi Sudu adresu o kojoj je reč, naglasivši da će, ukoliko to ne učini, njena tužba biti odbačena.

23. Konačno, podnositeljka predstavke je navela da je sama sudija nagovestila da ne zna šta da radi sa ovim predmetom i da bi najbolje rešenje bilo ako bi podnositeljka predstavke odustala od tužbe. Država je ovaj navod osporila.

24. Dana 11. aprila 2003. godine predsednik Opštinskog suda odbacio je zahtev podnositeljke predstavke.

C. Privremena mera – nalog za omogućavanje pristupa detetu

25. Dana 23. jula 1999. godine Opštinski sud je naložio tuženome da omogući podnositeljki predstavke pristup detetu S. M, dva puta mesečno, dok ne bude doneta konačna odluka o suštini predmeta.

26. Dana 19. oktobra 1999. godine podnositeljka predstavke je uputila podnesak Opštinskom sudu u kome je navela da je tuženi odbio da primi navedenu sudsku odluku i zahtevala je da mu ta odluka bude dostavljena zvanično u skladu sa odgovarajućim odredbama Zakona o parničnom postupku (videti dole, stav 60).

27. Dana 28. novembra 1999. godine i 19. februara 2001. godine podnositeljka predstavke je uputila dva odvojena zahteva Opštinskom sudu, tražeći delotvorno izvršenje privremenog naloga za pristup (detetu).

28. Dana 23. oktobra 2001. godine advokat podnositeljke predstavke povukao je njen zahtev od 8. novembra 1999. godine.

29. Dana 4. juna 2002. godine sudski izvršitelji su pokušali da izvrše navedeni sudski nalog, ali očigledno nikoga nisu mogli da nađu na adresi tuženoga. Bilo je predviđeno, kako izgleda, da to izvršenje bude sprovedeno zaplenom pokretne imovine tuženog i potonjom prodajom te imovine, kako bi se sredstva na taj način dobijena potom iskoristila da se plati novčana kazna koja je tuženome izrečena zbog toga što se nije povinovao nalogu o kome je reč (videti dole, stav 65).

30. Dana 5. septembra 2002. godine podnositeljka predstavke je uputila novu žalbu Opštinskom sudu, tražeći delotvorno izvršenje.

31. Od 25. oktobra 2002. godine do avgusta 2005. godine izvršitelji su ponovo pokušali, u nekoliko navrata i na nekoliko različitih adresa, da sprovedu izvršenje, ali u tome nisu imali uspeha.

32. Dana 26. avgusta 2005. godine podnositeljki predstavke je Opštinski sud naložio da dostavi tačnu adresu tuženoga.

D. Relevantne medicinske činjenice

33. Dana 10. februara 1999. godine Klinički centar Srbije je izdao potvrdu da je podnositeljka predstavke HIV pozitivna, ali da se leči i da se dobro oseća. Klinički centar je u potvrdi dodao da nema nijednog razloga zbog koga joj ne bi bilo dozvoljeno da vidi S. M.

34. Dana 16. marta 1999. godine, 18. marta iste godine i 21. marta 2001. godine navedena klinika i dve druge medicinske ustanove, Specijalistička poliklinika za

građanska lica i Institut za infektivne i tropske bolesti izdali su istovetna medicinska mišljenja.

35. Mišljenje od 21. maja 2001. godine izričito je adresovano na “nadležni centar za socijalni rad”.

E. Ostale relevantne činjenice

36. Podnositeljka predstavke je izjavila da je često viđala tuženoga na ulicama Beograda tokom perioda u pitanju i naglasila je da se on u nekoliko različitih prilika pojavio i u televizijskim emisijama.

37. Podnositeljka predstavke je sem toga navela da ju je Centar za socijalni rad obavestio da je tuženi javno izjavio da ne želi da gubi vreme oko bilo kakvog pravnog postupka i da je, sem toga, kazao S. M. da je njena majka, podnositeljka predstavke, preminula.

F. Zbivanja u postupku posle dostavljanja predstavke tuženoj državi

1. Građanskopravni postupak (razvod, vršenje roditeljskih prava i izdržavanje deteta)

38. Opštinski sud je, kako izgleda, održao ročište 30. marta 2006. godine i to u odsustvu tuženog, pošto mu je prethodno sudski poziv propisno dostavljen na jednu od njegovih adresa u Beogradu.

39. Dana 8. maja 2006. godine policijska uprava u Kotoru obavestila je Opštinski sud da tuženog nije bilo moguće naći na njegovoj adresi u Kotoru, ali da su njegovi susedi izjavili kako se on ponovo preselio u Beograd.

40. Na ročištu održanom 22. maja 2006. godine podnositeljka predstavke je obavestila Opštinski sud da je tuženi preregistrovao svoje nekadašnje preduzeće i da se sedište tog preduzeća sada nalazi u Beogradu. Ona je potom Sudu dostavila adresu preduzeća, kao i trenutnu adresu roditelja tuženog, i navela je da S. M. pohađa četvrti razred jedne od beogradskih osnovnih škola.

41. Dana 23. maja 2006. godine Opštinski sud je poslao pismo Agenciji za privredne registre i poreskim organima, tražeći podatke o prihodu i poreskoj situaciji tuženog, kao i informaciju o tome da li je tuženi vlasnik, osnivač, direktor ili zamenik direktora navedenog preduzeća.

42. Dana 12. juna 2006. godine Opštinski sud je obavešten da je tuženi zaista direktor preduzeća o kome je reč.

43. Sledeće ročište zakazano je za 28. jun 2006. godine i sudski pozivi za to ročište poslani su i na adresu tuženog u Kotoru i na njegovu adresu u Beogradu, preko policijske uprave u Kotoru, odnosno Beogradu.

44. Dana 30. marta 2006, 23. maja i 7. juna iste godine, Opštinski sud je pozvao nadležni centar za socijalni rad da "privede kraju" izradu svog izveštaja i da podnese predlog o tome kome treba dodeliti vršenje roditeljskih prava nad S. M.

45. Opštinski sud je potom dobio medicinske izveštaje u vezi sa zdravstvenim stanjem podnositeljke predstavke od 16. marta 1999. i 21. maja 2001. godine, (videti gore, stav 34), kao i novi izveštaj koji je dostavio Institut za infektivne i tropske bolesti – Centar za HIV/sidu od 12. aprila 2006. godine i u kome je navedeno da nema nijednog medicinskog razloga zbog koga podnositeljki predstavke ne bi trebalo dodeliti vršenje roditeljskih prava nad S. M.

46. Dana 28. juna 2006. godine Opštinski sud je saslušao podnositeljku predstavke i naložio Centru za socijalni rad da predoči svoj izveštaj o tome kome treba dodeliti vršenje roditeljskih prava nad S. M.

47. Dana 22. septembra 2006. godine Opštinski sud je saslušao i podnositeljku predstavke i tuženoga koji je, tom prilikom, između ostalog rekao da podnositeljka predstavke nije bila iskrena kada je govorila o svom zdravstvenom stanju, niti je uredno uzimala lekove, što je ozbiljno ugrozilo njegov život kao i život S. M. Tuženi je s tih razloga predložio da se ponovo izvrši procena zdravstvenog stanja podnositeljke predstavke i Opštinski sud je to naložio, zakazavši sledeće ročište za 22. decembar 2006. godine.

48. Dana 22. decembra 2006. Opštinski sud je odložio ročište, saopštivši da se spis predmeta još uvek nalazi u Okružnom sudu koji treba da presudi o žalbi tuženog na privremenu meru za vršenje roditeljskih prava donetu 15. juna 2006. (videti dole, stavove 50 i 52).

49. Opštinski sud je zakazao ročište za 12. mart 2007. godine.

2. Privremena mera za vršenje roditeljskih prava

50. Dana 15. juna 2006. godine Opštinski sud je dodelio privremeno vršenje roditeljskih prava nad S. M. podnositeljki predstavke i naložio je tuženome da preda dete, do donošenja konačne odluke u građanskom postupku koji je u toku. U obrazloženju svoje odluke Sud je, između ostalog, ustanovio sledeće: 1) tuženi je od samog početka jasno stavio do znanja da "neće dozvoliti" podnositeljki predstavke da ima kontakt sa S. M. zbog svog strahovanja da bi i devojčica mogla da bude "zaražena" virusom HIV; 2) podnositeljka predstavke je, uprkos tome što tuženi tvrdi

suprotno, odgovoran i motivisan roditelj čije je zdravstveno stanje stabilno, neprestano je pod kontrolom i ne predstavlja nikakvu opasnost za S. M; i 3) tuženi ne samo da se nije povinovao svojoj obavezi da obavesti sud o tačnoj adresi na kojoj je nastanjen, već je pored toga, čitav niz godina, namerno izbegavao da primi sudske pozive što je dovelo do toga da je podnositeljki predstavke bio onemogućen svaki kontakt sa S. M. i što ukazuje na drastično prenebregavanje interesa S. M. s njegove strane. Konačno, izvršenje ovog naloga ne može biti zadržano žalbom koja protiv njega bude uložena.

51. Dana 20. jula 2006. godine podnositeljka predstavke je zatražila izvršenje gore navedenog naloga i ponovo je dostavila Opštinskom sudu razne adrese tuženoga.

52. Dana 5. oktobra 2006. godine tuženi je uložio žalbu.

53. Dana 22. novembra 2006. godine podnositeljka predstavke se žalila predsedniku Opštinskog suda, tražeći brzo izvršenje sudske odluke.

54. Dana 13. novembra 2006. godine Okružni sud je prihvatio žalbu tuženoga, ukinuo pobijanu meru i naložio Opštinskom sudu da preispita pitanje privremenog vršenja roditeljskih prava podnositeljke predstavke.

3. Dodatni postupci koje je pokrenula podnositeljka predstavke

55. Podnositeljka predstavke je u julu 2006. godine podnela odvojenu privatnu tužbu protiv tuženoga, tražeći da bude lišen roditeljskih prava. Taj postupak je takođe pokrenut pred Opštinskim sudom i u vreme donošenja ove presude on je očigledno još uvek u toku.

2. MERODAVNO UNUTRAŠNJE PRAVO

A. Relevantne odredbe u vezi sa vršenjem roditeljskih prava nad decom i sporovima u vezi sa izdržavanjem

1. Zakon o braku i porodičnim odnosima; objavljen u "Službenom glasniku Socijalističke Republike Srbije" – SGSRS – br. 22/80 i 11/88 i "Službenom glasniku Republike Srbije" SG RS – br. 22/93, 25/93, 35/94, 46/95 i 29/01)

56. Članovima 310 (b), 390 i 391 propisano je da svi sporovi u vezi sa izdržavanjem dece i postupci izvršenja u predmetima vezanim za vršenje roditeljskih prava nad detetom moraju hitno da se odvijaju pred sudovima.

2. Porodični zakon; objavljen u SG RS br. 18/05

57. Na osnovu člana 204. svi sporovi u vezi sa porodičnim odnosima u koje su uključena deca moraju se hitno rešavati. Prvo ročište mora biti zakazano najdalje u roku od 15 dana od datuma kada je tužba primljena u sudu. Prvostepeni sudovi dužni su da zaključe postupak na najviše dva ročišta, dok drugostepeni sudovi moraju odlučiti po žalbi u roku od 30 dana.

58. Slično tome, član 280. definiše sve postupke u sporu za izdržavanje kao "naročito hitne". Prvo ročište mora biti zakazano tako da se održi u roku od osam dana od dana kada je tužba primljena u sudu, dok drugostepeni sud mora u roku od 15 dana odlučiti po žalbi.

59. Ovaj zakon je stupio na snagu 1. jula 2005. godine i njime je zamenjen gore pomenuti Zakon o braku i porodičnim odnosima.

B. Pravila u građanskopravnom postupku

1. *Zakon o parničnom postupku iz 1977. (objavljen u "Službenom listu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije" – SL SFRJ – br. 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 72/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91 i "Službenom listu Savezne Republike Jugoslavije" SL SRJ – br. 27/92, 31/93, 24/94, 12/98, 15/98 i 3/02)*

60. Odgovarajuće odredbe ovog zakona glase kako sledi:

Član 84. st. 1. i 2.

"Sud će tuženome postaviti privremenog zastupnika (da deluje u njegovo ime) ako se, u toku postupka pred prvostepenim sudom, pokaže da bi redovni postupak oko postavljanja ... (takvog zakonskog zastupnika) ... mogao isuviše dugo da traje, pa bi zbog toga mogle da nastanu štetne posledice za jednu ili obe stranke.

Pod uslovom iz stava 1. ovog člana Sud će postaviti privremenog zastupnika ...

4) Ako je boravište tuženog nepoznato, a tuženi nema punomoćnika ..."

Član 106. stav 2.

"Pismeni podnesci ... (uključujući tu tužbe kojima se pokreće postupak pred Sudom) ... moraju sadržavati ... ime i prezime, zanimanje i prebivalište ili boravište ili sadašnju adresu stranaka..."

Član 133.

"... Pismena se dostavljaju, po pravilu, preko pošte, a mogu se dostavljati i preko određenog lica zaposlenog u sudu ('dostavljač') ... ili neposredno u sudu."

Član 141. st. 1. i 2.

“Ako se lice kome se pismeno ima dostaviti ne zatekne (u svom stanu) dostavljanje se vrši predajom pismena kome od njegovih (njenih) odraslih članova domaćinstva koji je dužan da primi pismeno. Ako se ni oni ne zateknu (u stanu), ... (pismena će se predati) ... nastojniku ili susedu, ako oni na to pristanu.

Ako se dostavljanje vrši na radnom mestu lica kome se pismeno ima dostaviti, a to lice se tu ne zatekne, dostavljanje se može izvršiti licu koje na istom mestu radi, ako ono pristane da primi pismeno.”

Član 142. st. 1. i 2.

“Tužba ... (kao i) ... sudsko rešenje protiv koga je dozvoljena posebna žalba dostaviće se ... (stranci) ... lično ...

Ako se lice kome se pismeno ima dostaviti ... ne zatekne tamo gde se dostavljanje ima izvršiti, dostavljač će se obavestiti kad i na kom mestu bi mogao to lice da zatekne i ostaviće mu kod jednog od lica navedenih u članu 141. st. 1. i 2. ovog zakona pismeno obaveštenje da radi primanja pismena on (ili ona) budu u određeni dan i sat u svom stanu, odnosno na svom radnom mestu. Ako i posle toga dostavljač ne zatekne lice kome se pismeno ima dostaviti, postupiće se po odredbama člana 141. ovog zakona, i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.”

Član 144.

“Kad lice kome je pismeno upućeno, odnosno odrasli član njegovog domaćinstva, ... ili zaposleni u državnom organu ili pravnom licu, bez zakonitog razloga odbije da primi pismeno, dostavljač će ga ostaviti u stanu ili u prostorijama gde to lice radi ili će pismeno pribiti na vrata stana ili prostorije. Dostavljač će na dostavnici zabeležiti dan, čas i razlog odbijanja prijema, kao i mesto gde je pismeno ostavljeno, i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.”

Član 145. st. 1, 2. i 3.

“Kad stranka ... (do dostavljanja pravosnažne presude u postupku) promeni adresu ... (ona je) ... dužna da o tome odmah obavesti sud.

Ako ... (ona) ... to ne učini i dostavljač ne može da utvrdi ... (njenu) ... novu adresu ili boravište, sud će izdati nalog da se sva dalja dostavljanja u parnici za tu stranku vrše pribijanjem pismena na oglasnu tablu suda.

Osam dana ... (od dana stavljanja na oglasnu tablu suda) ... dostavljanje se smatra izvršenim.”

Član 146.

“Stranku ... koja ... (se) ... nalazi u inostranstvu a nema punomoćnika u ... (Srbiji) ... sud će pozvati da ... postavi punomoćnika za primanje pismena (u Srbiji)... . Ako stranka ... to ne učini, sud će stranci na njen trošak postaviti ... (takvo lice) na privremenoj osnovi...”

Član 148.

“Ako stranka nije u mogućnosti da utvrdi adresu lica kome treba izvršiti dostavljanje

pismena, sud će nastojati da dobije potrebne informacije od ... (drugih državnih organa) ... ili na neki drugi način.”

2. *Zakon o parničnom postupku iz 2004. godine* (“Službeni glasnik RS”, broj 125/04)

61. Suština članova 79. stav 2. tačka (4), 100. stav 2, 127, 135, 136, 139. i 141. ovog zakona odgovara, u bitnom delu, odredbama gore navedenog Zakona o parničnom postupku.

62. Pored toga, član 140. predviđa da, ukoliko se u toku parnice dostavljanje pismena pokaže bezuspešnim, dostavljanje će se izvršiti stavljanjem pismena na oglasnu tablu, kao i da se dostavljanje smatra izvršenim po isteku roka od osam dana od dana stavljanja pismena na oglasnu tablu suda.

63. Konačno, na osnovu čl. 394. i 396, stranke mogu uložiti žalbu po pitanju primene materijalnog prava (“izjaviti reviziju“) Vrhovnom sudu. One to mogu učiniti pod nekim vrlo konkretnim uslovima samo protiv pravosnažne presude donesene u drugom stepenu.

64. Ovaj zakon je stupio na snagu 23. februara 2005. godine i njime je zamenjen Zakon o parničnom postupku o kome je ranije bilo govora.

C. Pravila izvršnog postupka

65. Član 209. Zakona o izvršnom postupku iz 2000. godine (SL SRJ br. 28/00, 73/00 i 71/01) stavljaajući poseban naglasak na najbolje interese deteta, propisuje postojanje početnog roka od tri dana od dana dostavljanja rešenja za dobrovoljno povinovanje odluci o predaji deteta. Preko tog roka, međutim, izriču se novčane kazne i konačno, ako je neophodno, izvršenje se sprovodi prinudnim oduzimanjem deteta, u saradnji sa Centrom za socijalni rad. Konačno, na osnovu člana 7. istog zakona, samo se nalog za izvršenje i sudska odluka u vezi sa žalbom izjavljenom protiv tog rešenja dostavljaju u skladu sa odgovarajućim pravilima zakona o parničnom postupku. U svim drugim slučajevima u te svrhe se primenjuje stavljanje na oglasnu tablu suda.

66. Zakon o izvršnom postupku iz 2004. (objavljen u SG RS broj 125/04) stupio je na snagu 23. februara 2005. godine, čime je stavljen van snage Zakon o izvršnom postupku iz 2000. godine. Međutim, prema članu 304 ovog zakona, svi postupci izvršenja započeti pre 23. februara 2005. godine okončaće se po odredbama Zakona o izvršnom postupku iz 2000. godine.

D. Zakon o uređenju sudova (objavljen u SG RS br. 63/01, 42/02, 27/03, 29/04, 101/05 i 46/06)

67. Odgovarajuće odredbe ovog zakona glase kako sledi:

Član 7.

“Stranka i drugi učesnik u sudskom postupku imaju pravo pritužbe na rad suda kad smatraju da se postupak odugovlači, da je nepravilan ili da postoji bilo kakav (neprimeren) uticaj na njegov tok i ishod.”

Član 51.

“Predsednik višeg suda ima pravo da nadzire sudsku upravu nižeg suda, a predsednik neposredno višeg suda i da pri nečinjenju predsednika nižeg suda donese akte iz njegovog delokruga.

Predsednik višeg suda može tražiti od nižeg suda obaveštenja o primeni propisa, problemima u suđenju i sve podatke o radu (suda).

Predsednik višeg suda može naložiti neposredan uvid u rad nižeg suda.”

Član 52.

“Kad stranka ili drugi učesnik u postupku podnesu pritužbu, predsednik suda dužan je da je razmotri i da o njenoj osnovanosti i preduzetim merama obavesti pritužioca u roku od 15 dana od prijema pritužbe.

Ako je pritužba podneta preko ministarstva pravde ili višeg suda, o osnovanosti pritužbe i preduzetim merama obaveštavaju se i ministar ili predsednik višeg suda.”

E. Sudski poslovnik (objavljen u SG RS br. 65/03, 115/05 i 4/06)

68. Na osnovu člana 8. predsednik je, između ostalog, dužan da obezbedi da se rad suda odvija blagovremeno i ekspeditivno. Predsednik suda je takođe dužan da razmotri pritužbe stranaka koje se žale na odugovlačenje u postupku i da u roku od 15 dana odgovori na njih, obaveštavajući pritužioce o svojoj odluci i o merama koje su, ako je potrebno, preduzete da bi se situacija ispravila.

69. Članom 4. je, između ostalog, propisano da Ministarstvo pravde vrši nadzor nad radom sudova, posebno u pogledu njihovog postupanja u rokovima. Ako se uoče određeni problemi, ministarstvo “predlaže” konkretne mere za njihovo otklanjanje u roku od 15 dana.

F. Zakon o sudijama (objavljen u SG RS br. 663/01, 42/02, 60/02, 17/03, 25/03, 27/03, 29/04, 61/05 i 101/05)

70. Odgovarajuće odredbe ovog zakona glase kako sledi:

Član 40a st. 1. i 2.

“Vrhovni sud Srbije osniva Nadzorni odbor (u daljem tekstu: ‘Odbor’).

Nadzorni odbor se sastoji od pet sudija koje na četiri godine bira opšta sednica Vrhovnog suda Srbije.”

Član 40b

“Odgovarajući na pritužbu ili delujući po službenoj dužnosti nadzorni odbor je nadležan da nadzire sudske postupke i da načini uvid u pojedinačne predmete.

Po završetku te kontrole, Nadzorni odbor može, pred velikim personalnim većem, pokrenuti postupak za razrešenje sudije usled njegovog nesavesnog ili neprofesionalnog ponašanja, ili preporučiti preduzimanje drugih disciplinskih mera.”

G. Zakon o obligacionim odnosima (objavljen u SL SFRJ br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i SL SRJ broj 31/93)

71. Član 172. stav 1. ovog zakona propisuje da je pravno lice, što obuhvata i državu, odgovorno za svaku štetu koju “trećem licu“ nanese neki njegov organ.

72. Na osnovu čl. 199. i 200. Zakona o obligacionim odnosima, između ostalog, svako ko je pretrpeo strah, fizičke bolove ili duševne bolove zbog kršenja “prava ličnosti“ može, u zavisnosti od trajanja i jačine (bolova i straha) zahtevati materijalnu nadoknadu ili nešto drugo čime se može ostvariti svrha koja se postiže naknadom.

H. Krivični zakonik (objavljen u SG RS br. 85/05, 88/05 i 107/05)

73. Članom 134. stav 1. propisano je, između ostalog, da “ko“ “prevarom“ odvede ili zadrži neko lice u nameri da ... “prinudi“ koga drugog da “nešto trpi“, kazniće se zatvorom od jedne do 10 godina.

74. Na osnovu člana 191. svako ko, između ostalog, onemogućava izvršenje odluke kojom je maloletno lice povereno određenom licu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dve godine.

75. Članom 340. propisano je da “službeno ili odgovorno lice koje odbije da izvrši pravosnažnu sudsku odluku, ili je ne izvrši u zakonskom ili odlukom određenom roku, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dve godine“.

I. Odgovarajuće odredbe u vezi sa Sudom Srbije i Crne Gore i sukcesijom državne zajednice Srbija i Crna Gora

76. Odgovarajuće odredbe u vezi sa Sudom Srbije i Crne Gore i nasleđivanjem državne zajednice Srbija i Crna Gora navedene su u presudi *Matijašević protiv Srbije* (br. 23037/04, st. 12, 13. i 16–25, od 19. septembra 2006. godine).

PRAVO

1. NAVODNO KRŠENJE ČLANA 6. STAV 1. KONVENCIJE

77. Podnositeljka predstavke se žalila zbog dužine trajanja građanskopravnog postupka i zbog pristrasnosti koju je ispoljila sudija koja je predsedavala u postupku. Podnositeljka predstavke se pritom pozvala na član 6 stav 1 Konvencije koji, u odgovarajućem delu, glasi kako sledi:

“Svako, tokom odlučivanja o njegovim (ili njenim) građanskim pravima i obavezama ... ima pravo na pravičnu ... raspravu u razumnom roku ... pred nepristrasnim sudom ...”

A. Prihvatljivost

1. Argumenti koje su iznele strane

a) U pogledu dužine trajanja postupka

78. Država je navela da podnositeljka predstavke nije iscrpela sve raspoložive, delotvorne unutrašnje pravne lekove. Tako je pre svega propustila da se zbog odlaganja o kome je reč požali predsedniku Opštinskog suda, predsedniku Okružnog suda, ministru pravde i Nadzornom odboru Vrhovnog suda (videti gore, stavovi 67–70). Pored toga, nije iskoristila žalbeni postupak pred Sudom Srbije i Crne Gore, u skladu sa Ustavnom poveljom, kao i Poveljom o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama i zakonom o Sudu Srbije i Crne Gore (videti gore, stav 76). Konačno, Država je zastupala stav da je podnositeljka predstavke propustila da podnese zasebnu privatnu tužbu na osnovu čl. 199. i 200. Zakona o obligacionim odnosima (videti gore, st. 71 i 72).

79. Podnositeljka predstavke je navela da se žalba Sudu Srbije i Crne Gore, sasvim nejasno definisanom, ne može smatrati delotvornim unutrašnjim pravnim lekom u smislu člana 35. stav 1. Konvencije, kao i da se, pošto se već žalila predsedniku Opštinskog suda 31. marta 2003. godine nije žalila predsedniku Okružnog suda i Ministarstvu pravde budući da bi to dovelo samo do dodatnog odlaganja i, u svakom slučaju, na taj način nije bilo moguće obezbediti bilo kakvo delotvorno pravno

zadovoljenje. Konačno, podnositeljka predstavke je navela da član 199. Zakona o obligacionim odnosima ovde nije značajan, budući da se prevashodno odnosi na klevetu u građanskopravnom postupku, kao i da bi joj uspešan sudski postupak na osnovu člana 200. istog zakona mogao, u najboljem slučaju i posle višegodišnje parnice, obezbediti samo nadoknadu za nematerijalnu štetu koju je pretrpela, ali ne bi mogao da obezbedi ubrzanje postupka zbog čije se dužine ona i obratila Sudu.

b) U pogledu navodne pristrasnosti koju je ispoljila sudija koja je predsedavala Većem

80. Država je tvrdila da je, s obzirom na ukupno ponašanje sudije o kojoj je reč, ova pritužba neosnovana. U svakom slučaju, zahtev podnositeljke predstavke za izuzeće sudije sam predsednik Opštinskog suda je propisno razmotrio i potom ga odbacio.

81. Podnositeljka predstavke nije u ovom pogledu iznela nikakve dodatne napomene.

2. *Odgovarajuća načela u pogledu dužine trajanja postupka*

82. Sud podseća da je, u skladu sa utvrđenom sudskom praksom, svrha pravila o unutrašnjim pravnim lekovima u članu 35. stav 1. Konvencije to da se visokim stranama ugovornicama pruži mogućnost da spreče ili isprave navodna kršenja pre no što se neko zbog njih obrati Sudu. Međutim, jedini pravni lekovi koje treba iscrpsti jesu oni koji su delotvorni. Obaveza je države kada tvrdi da pravni lekovi nisu iscrpljeni, da uveri Sud da su ti lekovi delotvorni, da su i teorijski i praktično bili na raspolaganju u relevantnom vremenu (videti, između ostalog, presudu u predmetu *Vernijo protiv Francuske*, presuda od 20. februara 1991, serija A, br. 198, str. 11-12, stav 27. i u predmetu *Dalija protiv Francuske*, presuda od 19. februara 1998, Riports 1998-1, str. 87-88, stav 38). Kada je uslov tog tereta dokazivanja ispunjen, podnosilac predstavke je dužan da dokaže da je pravni lek na koji se država pozvala zapravo bio iscrpljen, ili da je zbog nekog razloga bio neadekvatan ili nedelotvoran u konkretnim okolnostima predmeta, ili da su postojale posebne okolnosti koje su podnosioca odnosno podnositeljku predstavke oslobađale tog zahteva (videti predmet *Dankevič protiv Ukrajine*, br. 40679/98, stav 107, 29. april 2003).

83. Sud naglašava da se prilikom primene ovog pravila mora posvetiti dužna pažnja kontekstu. S tih razloga, Sud priznaje da se član 35. stav 1. mora primenjivati uz izvestan stepen fleksibilnosti i bez prekomernog formalizma. Sud priznaje da pravilo o iscrpljivanju unutrašnjih pravnih lekova nije ni apsolutno niti ga je moguće automatski primenjivati; kada se sagledava da li je to pravilo iscrpljeno, od suštinskog je značaja da se vodi računa o konkretnim okolnostima svakog pojedinačnog predmeta. To, između ostalog, znači da Sud mora realistično sagledati ne samo

postojanje formalnih pravnih lekova u pravnom sistemu visoke strane ugovornice o kojoj je reč, već i opšti kontekst u kome ti pravni lekovi funkcionišu, baš kao što mora voditi računa i o ličnim okolnostima položaja samog podnosioca predstavke (videti predmet *Akdivar i ostali protiv Turske*, presuda od 16. septembra 1996, Riports 1996-4, str. 1211, stav 69). Sud mora ispitati da li je, imajući na umu sve okolnosti predmeta, podnosilac predstavke učinio sve što se od njega razumno moglo očekivati kako bi iscrpeo unutrašnje pravne lekove.

84. Konačno, Sud ponovo naglašava da je odlučujuće pitanje prilikom procene delotvornosti nekog pravnog leka u vezi sa pritužbom zbog dužine postupka to da li postoji ili ne postoji mogućnost da se podnosiocu predstavke obezbedi neposredno i brzo pravno zadovoljenje, a ne posredna zaštita prava koja je zajemčena članom 6 (videti *Skordino protiv Italije* (br. 1) [GC], br. 36813/97, stav 195, ECHR 2006, i *Sirmeli protiv Nemačke* [GC], br. 75529/01, stav 102, 8. jun 2006). To konkretno znači da će pravni lek ove vrste biti “delotvoran” ako se može koristiti bilo za ubrzanje odluke sudova koji odlučuju o predmetu, bilo za to da podnosiocu tužbe pruži odgovarajuće zadovoljenje za zakašnjenje koje je već pretrpeo (videti *Kudla protiv Poljske* [GC], br. 30210/96, stavovi 157-159, ECHR 2000-11, *Mifsud protiv Francuske* (odluka) [GC], br. 57220/00, stav 17, ECHR 2002-8, i *Sirmeli protiv Nemačke* [GC], gore navedeno, stav 99).

3. Ocena Suda

a) U pogledu dužine trajanja postupka

85. Sud primećuje da zahtevi za ubrzanje postupka upućeni predsedniku Opštinskog suda, predsedniku Okružnog suda, Ministarstvu pravde i nadzornom odboru Vrhovnog suda, na koje ukazuje Država, svi predstavljaju hijerarhijske žalbe, odnosno, drugačije rečeno, nisu ništa više od puke informacije koja se dostavlja višoj instanci gde ta viša instanca ima punu nadležnost da svoja ovlašćenja iskoristi kako nalazi za shodno (videti gore, st. 67–70). Pored toga, da je neki od tih postupaka ikada bio započet, on bi se odvijao isključivo između nadzorne instance o kojoj je reč i sudije/suda u pitanju. Sama podnositeljka predstavke ne bi bila učesnica u tom postupku već bi, u najboljem slučaju imala samo pravo da bude obavestena o ishodu postupka (videti *mutatis mutandis*, *Horvat protiv Hrvatske*, br 51585/99, stav 47, ECHR 2001-8). Nijedan od tih pravnih lekova ne može se, s tih razloga, smatrati delotvornim u smislu člana 35. stav 1. Konvencije.

86. Bila bi nedelotvorna i odvojena tužba za naknadu štete prouzrokovane procesnim odlaganjem (videti gore, st. 71. i 72). Čak i pod pretpostavkom da je podnositeljka predstavke mogla da dobije naknadu za pređašnje odlaganje, država nije dokazala da

bi taj postupak bio išta brži od bilo koje “redovne“ građanske parnice koja je mogla da potraje godinama i da pređe više nivoa nadležnosti (videti, *mutatis mutandis*, *Merit protiv Ukrajine*, br. 66561/01, stav 59, 30. marta 2004. i *Skordino protiv Italije* (br. 1) već naveden, stav 195). Sem toga, iz istog razloga, navedenom tužbom očigledno nije bilo moguće ubrzati postupak o kome je reč.

87. Konačno, što se tiče tvrdnje države da je podnositeljka predstavke trebalo da podnese žalbu sudu Srbije i Crne Gore, Sud podseća da je već konstatovao da taj konkretan pravni lek nije bio na raspolaganju do 15. jula 2005. godine i da je, sem toga, ostao nedelotvoran do raspada državne zajednice Srbija i Crna Gora (videti već navedenu presudu u predmetu *Matijašević protiv Srbije*, st. 34–37). Sud ne nalazi nijedan jedini razlog zbog koga bi u ovom predmetu odustao od svog predašnjeg zaključka i s tih razloga zaključuje da podnositeljka predstavke nije bila u obavezi da iscrpe taj žalbeni put.

88. S obzirom na sve navedeno, Sud zaključuje da se pritužba podnositeljke predstavke zbog prekomerne dužine postupka ne može proglasiti neprihvatljivom iz razloga neiscrpljenosti unutrašnjih pravnih lekova po osnovu člana 35. stav 1. Konvencije. S tih razloga, mora se odbaciti primedba koju je Država u tom smislu iznela. Sud takođe smatra da ova predstavka nije očigledno neosnovana u smislu člana 35. stav 3. Konvencije i ne nalazi nijedan drugi osnov da je proglašeni neprihvatljivom. S tih razloga, ova predstavka mora biti proglašena prihvatljivom.

b) U pogledu navodne pristrasnosti

89. Što se tiče dodatne pritužbe podnositeljke predstavke u vezi sa navodnom pristrasnošću sudije ispoljenom tokom parničnog postupka, Sud primećuje da je taj postupak još uvek u toku, tako da je ova pritužba preuranjena i da, kao takva, mora biti odbačena iz razloga neiscrpljenosti unutrašnjih pravnih lekova, u skladu sa članom 35. st. 1. i 4. Konvencije.

B. Suština predmeta

1. Argumenti koje su iznele strane

90. Država je navela da je pobijani postupak bio izuzetno složen i osetljiv, s obzirom na zdravlje podnositeljke predstavke, kao i na pravna i činjenična pitanja o kojima se tu radilo, kao i na to koliko je za stranke bilo značajno ono o čemu se spor vodio.

91. Država je tvrdila da je podnositeljka predstavke bila ta koja nije ispunila svoju obavezu da Opštinskom sudu dostavi tačnu adresu tuženog, što je, sa svoje strane,

dovelo do kašnjenja postupka zbog koga se ona žalila, i pritom je ukazala na to da je ročište koje je bilo zakazano za 23. decembar 2005. godine bilo odloženo na izričiti zahtev podnositeljke predstavke (videti gore, st. 16. i 17).

92. Država je tvrdila da je Opštinski sud, međutim, postupao prema svim predlozima podnositeljke predstavke i da je učinio sve što je bilo u njegovoj moći da utvrdi tačnu adresu tuženoga. Ipak, taj sud nije mogao, prema unutrašnjem pravu, da naloži da tuženi silom bude doveden pred sud. On isto tako nije mogao da odredi “privremenog” “zastupnika” koji bi postupao u ime tuženog (videti gore stav 60, pre svega član 84. Zakona o parničnom postupku iz 1977, kao i stav 61).

93. Konačno, Država je tvrdila da je postupak o kome je ovde reč suštinski započet 3. novembra 2005. godine, kada su tuženome prvi put propisno uručena odgovarajuća pismena, iako je takođe navela da je tužena država ratifikovala Konvenciju 3. marta 2004. godine zbog čega je ovaj postupak bio u nadležnosti Suda *ratione temporis* za period “nešto malo duži od dve godine”.

94. Podnositeljka predstavke je tvrdila da je postupak o kome je reč u toku pred prvostepenim sudom još od 1999. godine, uprkos akutnoj prirodi samog postupka, i da je Država bila dužna da organizuje svoj pravosudni sistem na način koji bi svakome zajemčio pravo na pravično suđenje u razumnom roku.

95. Sem toga, podnositeljka predstavke je tvrdila da je tačnu adresu tuženoga dostavila još u svojoj prvobitnoj tužbi podnetoj Opštinskom sudu 11. februara 1999. godine i da je, povrh toga, pre pokretanja parničnog postupka Centar za socijalni rad propisno dostavljao pismena tuženome upravo na tu adresu, kao što je to nedavno učinio i Opštinski sud (videti gore, st. 12, 37. i 38).

96. U svakom slučaju, od samog početka tuženi je više nego jasno stavljaao do znanja da nema nameru da učestvuje ni u kakvom sudskom postupku i stoga je činio sve što je mogao kako bi izbegao da primi sudski poziv/pismena koja su mu dostavljana (videti gore, st. 15, 37. i 50). U takvim okolnostima, od podnositeljke predstavke se nije moglo razumno očekivati da, s vremena na vreme, iznova dostavlja novu adresu tuženoga, niti je ona bila u zakonskoj obavezi da to učini. Naprotiv, tuženi je dužan da obavesti Sud o svakoj promeni adrese, dok je Opštinski sud, sa svoje strane, očigledno propustio da iskoristi mnogobrojna procesna sredstva koja je imao na raspolaganju da bi zvanično dostavio pismena tuženome (videti gore, st. 60–62).

97. Konačno, podnositeljka predstavke je istakla da su mere koje je preduzeo Opštinski sud, a na koje se Država poziva prvenstveno preduzete na njeno lično insistiranje, ili kao odgovor na predloge koje je izneo njen advokat. Tužba podnositeljke predstavke sadržala je sve podatke koji su bili neophodni da bi

Opštinski sud mogao delotvorno da postupa, a samoj podnositeljki predstavke ne može se prebacivati da je odgovorna za to što je tuženi izbegavao da primi pismena ili zbog neaktivnosti srpskog pravosuđa.

2. Relevantna načela

98. Razumnost dužine trajanja postupka mora se procenjivati u svetlosti okolnosti predmeta i imajući na umu kriterijume utvrđene jurisprudencijom Suda, posebno složenost predmeta, ponašanje podnosilaca predstavke i ponašanje nadležnih organa vlasti.

99. U predmetima koji se tiču građanskog statusa, ono što je u tom predmetu najvažnije pitanje za podnosioca predstavke takođe predstavlja značajan razlog i potrebno je obratiti posebnu pažnju s obzirom na moguće posledice koje dužina postupka može imati, pre svega u pogledu uživanja prava na porodični život (videti, između ostalih pravnih autoriteta, *Laino protiv Italije* [GC], br. 335158/96, stav 18, ECHR 1999-1).

100. Sem toga, prema utvrđenoj jurisprudenciji Suda, hronična prenatrpanost i zaostajanje sa predmetima nije valjano objašnjenje za prekomerno odlaganje postupka (videti predmet *Probstmajer protiv Nemačke*, presuda od 1. jula 1997 Riports 1997-4, str. 1138, stav 64). Zaista, član 6. stav 1. Konvencije nameće visokim stranama ugovornicama dužnost da svoje pravosudne sisteme organizuju na takav način da svaki njihov sud može da obavi sve svoje obaveze, uključujući tu i obavezu da razmotri predmete u razumnom roku (videti *Portington protiv Grčke*, presuda od 23. septembra 1998, Riports 1998-6, str. 2633, stav 33).

101. Konačno, Sud je zahtevao i zahteva posebnu pažnju u predmetima u kojima je privatni tužitelj HIV pozitivan, kao i u svim pitanjima u kojima se pobijani postupak odnosi na spor oko starateljstva nad detetom (videti, *mutatis mutandis*, *A i ostali protiv Danske*, presuda od 8. februara 1996, Riports 6-1, stav 78 i *Nutinen protiv Finske*, br. 32842/96, stav 110, ECHRR 2000-8).

3. Period koji treba uzeti u obzir

102. Sud primećuje da je postupak u pitanju započeo 11. februara 1999. godine, kada je podnositeljka predstavke podnela građansku tužbu Opštinskom sudu. Međutim, period koji spada u nadležnost ovog Suda *ratione temporis* nije počeo na taj dan, već 3. marta 2004. godine, pošto je Konvencija u Srbiji stupila na snagu (videti, *mutatis mutandis*, *Foti i ostali protiv Italije*, presuda od 10. decembra 1982, serija A br. 56, str. 18-19, stav 53). Parnični postupak je još uvek u toku u prvom stepenu. To znači da

je on trajao osam godina, od čega više od dve godine i 11 meseci spada u opseg ispitivanja ovog Suda.

103. Sud sem toga primećuje da se, kako bi se utvrdila razumnost dužine trajanja vremena o kome je reč, mora posvetiti pažnja stanju predmeta na dan ratifikacije (videti, između ostalih pravnih autoriteta, predmet *Stiranovski protiv Poljske*, presuda od 30. oktobra 1998, Riports 1998-8) i konstatuje da je na dan 3. marta 2004. godine postupak o kome je reč već u prvom stepenu trajao oko pet godina.

4. Ocena Suda

104. Sud pre svega primećuje da je pobijani postupak uključivao razvod braka, vršenje roditeljskih prava nad detetom i izdržavanje deteta i da je, kao takav, bio relativno složen po svojoj prirodi.

105. Drugo, pitanja obuhvaćeno tim postupkom očigledno su bila od posebnog značaja za kako za podnositeljku predstavke, tako i za njeno dete i zato su domaće vlasti morale da im posvete posebnu pažnju (videti gore, st. 99. i 101).

106. Treće, podnositeljka predstavke je sama HIV pozitivna, što je činjenica koja je u najmanju ruku bila poznata Centru za socijalni rad (koji je i sam državna ustanova uključena u postupak) i to je zahtevalo posebnu pažnju (videti gore, st. 33–35. i 101).

107. Četvrto, podnositeljka predstavke je uložila sve razumne napore da ubrza postupak i može se smatrati odgovornom samo za odlaganje ročišta koje je bilo predviđeno za 23. decembar 2005. godine (videti gore, st. 16. i 17).

108. Peto, ona nije žalila truda da dostavi Opštinskom sudu adresu tuženoga, čak i uprkos tome, što, posle započinjanja postupka, nije bila ni u kakvoj zakonskoj obavezi da to učini (videti gore, st. 14, 40. i 60, posebno čl. 106, 145. i 148. Zakona o parničnom postupku iz 1977. godine, kao i st. 61. i 62).

109. Konačno, Opštinski sud je dosledno propuštao da iskoristi procesna sredstva koja su mu bila na raspolaganju u unutrašnjem pravnom poretku i da tuženome zvanično dostavi pismena, što bi omogućilo nastavak postupka o kome je reč. Konkretno, čak i ako pretpostavimo da se nisu bili stekli zakonski uslovi za postavljanje "privremenog zastupnika", kako to tvrdi Država, Opštinski sud je mogao i morao da pribegne drugim sredstvima koja su mu stajala na raspolaganju, uključujući tu, ali bez ograničenja na, stavljanje sudskih poziva i drugih pismena upućenih tuženome na sopstvenu oglasnu tablu (videti stav 60, posebno član 145. Zakona o parničnom postupku iz 1977. godine, kao i gore, stav 62, pored st. 50. i 61).

110. U svetlosti kriterijuma utvrđenih njegovom jurisprudencijom i imajući na umu okolnosti ovog predmeta, kao i podneske strana, Sud smatra da dužina postupka zbog

koga je podnositeljka uputila predstavku, a koji je još u toku, nije ispunila zahtev u pogledu razumnog roka.

111. S tih razloga, došlo je do kršenja člana 6. stav 1. Konvencije.

2. NAVODNO KRŠENJE ČLANA 8. KONVENCIJE

112. Na osnovu člana 8. Konvencije, podnositeljka predstavke se žalila da je odlaganje u parničnom postupku značilo da ona oko osam godina nije mogla da vidi svoje dete, niti da ostvari ijedno svoje roditeljsko pravo.

113. Pored toga, na osnovu člana 6. stav 1. Konvencije podnositeljka predstavke se žalila na to što tužena država nije izvršila privremenu meru za pristup (detetu) od 23. jula 1999. godine.

114. Član 8, u delu koji je bitan za ovaj predmet, glasi kako sledi:

“1. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života,...

2. Javne vlasti neće se mešati u vršenje ovog prava sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu ... u interesu zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih”.

115. Budući da ima pravo da da pravnu karakteristiku činjeničnom aspektu svakog predmeta koji ima pred sobom, Sud smatra da pritužba koju je podnositeljka predstavke iznela po osnovu člana 6. stav 1. takođe treba da bude ispitana sa stanovišta člana 8. Konvencije (videti *Agdenis protiv Turske*, br. 25165/94, stav 88, 31. maj 2005. i *Hokanen protiv Finske*, presuda od 23. septembra 1994, st. 50–52, serija A, br. 299-A).

A. Prihvatljivost

116. I Država i podnositeljka predstavke oslonili su se na argumente koji su već sažeti gore, u st. 78. i 79.

117. Pored toga, Država je navela da je podnositeljka predstavke propustila da uputi žalbu po osnovu materijalnog prava (“revizija” ili da, zbog nesprovođenja privremenog naloga za pristup podnese krivičnu prijavu na osnovu članova 134. stav 1, 191. stav 2. i 340. Krivičnog zakonika (videti gore, st. 63. i 73–75).

118. Podnositeljka predstavke je navela da nije bilo nikakve činjenične niti pravne osnove za tvrdnju da je počinjeno i jedno krivično delo na koje se vlada pozvala i da je, sem toga, žalbu po osnovu povrede materijalnog prava bilo moguće uložiti samo na konačnu sudsku presudu, da je takva presuda doneta.

119. Sud primećuje da zaista nije doneta pravosnažna presuda u drugom stepenu protiv koje bi formalno bilo moguće uložiti žalbu po osnovu materijalnog prava.

Sem toga, krivična prijava, mada je mogućna, takođe bi bila nedelotvorna: ne bi, dakle, bila išta brža od ma koje druge “redovne” krivične stvari koja je mogla da potraje nekoliko godina i da pređe nekoliko instanci. Konačno, sama država nije ponudila nikakav dokaz za suprotnu tvrdnju. Samim tim, i žalba po osnovu materijalnog prava i krivična prijava bile su pravni lekovi koji nisu morali da budu iscrpljeni u smislu člana 35. stav 1. Konvencije.

120. Što se tiče ostalih argumenata u vezi sa prihvatljivošću, koji su već opisani gore u st. 78. i 79, Sud ih je razmotrio, ali je ponovo došao do istih onih zaključaka kakvi su opisani u st. 85–88. gore.

121. Sud zato ocenjuje da pritužbe podnositeljke predstavke po osnovu člana 8, u vezi sa neizvršenje privremene mere za pristup (detetu), kao i u vezi sa dužinom građanskopravnog postupka, nisu očigledno neosnovane u smislu člana 35. stav 3. Konvencije. Sud sem toga ocenjuje da one nisu neprihvatljive ni po jednom drugom osnovu. Zato moraju biti proglašene prihvatljivima.

B. Suština predmeta

1. Argumenti koje su iznele strane

a) U pogledu neizvršenja privremene mere za pristup

122. Država je navela da moraju biti uzeti u obzir najbolji interesi i mišljenje S.M, da je S.M. provela poslednjih osam godina života samo sa ocem i da obaveza ponovnog spajanja roditelja i deteta nije apsolutna, što znači da interesi deteta mogu nadjačati zahtev roditelja za pristup detetu i/ili za vršenje roditeljskih prava.

123. Država je podsetila da svaka prinuda u ovoj oblasti mora biti ograničena, budući da treba pažljivo razmotriti interese i prava svih zainteresovanih strana.

124. Država je sem toga primetila da je Opštinski sud preduzeo sve razumne korake koji su mu stajali na raspolaganju kako bi omogućio sprovođenje privremene mere za pristup o kome je reč, čak i ako je 23. oktobra 2001. godine advokat podnositeljke predstavke povukao njen zahtev za izvršenje te mere.

125. Konačno, Država je istakla da je 15. juna 2006. godine Opštinski sud dodelio podnositeljki predstavke privremeno vršenje roditeljskih prava nad S.M. i da je naložio tuženome da preda dete, do donošenja konačne odluke u parničnom postupku koji je bio u toku.

126. Podnositeljka predstavke je navela da privremena mera za pristup nije sproveden zbog toga što je tuženi otvoreno odbio da joj se povinuje i godinama posle toga uspešno je izbegavao da mu se propisno uruče pismena.

127. Podnositeljka predstavke je dodala da su za sve to vreme vlasti Srbije propustile da izvrše svoju obavezu i lociraju boravište tuženoga, ili da primene bilo koju meru prinude u cilju izvršenja naloga o kome je reč.

128. Konačno, podnositeljka predstavke je naglasila da je Država imala obavezu da je ponovo spoji sa S.M. i da je sam protok vremena mogao da nanese nepopravljive posledice i njoj i njenom detetu.

b) U pogledu dužine trajanja građanskopravnog postupka

129. I Država i podnositeljka predstavke oslonili su se na argumente koji su već navedeni gore, u st. 90–97.

2. Relevantna načela

130. Sud primećuje da uzajamno uživanje roditelja i deteta u međusobnom kontaktu predstavlja suštinski element “porodičnog života” u smislu člana 8. Konvencije (videti, između ostalih pravnih pravnih autoriteta, predmet *Monori protiv Rumunije i Mađarske*, br. 71099/01, stav 70, 5. april 2005.).

131. Sem toga, iako je je primarni cilj člana 8 zaštita pojedinca od proizvoljne akcije javnih vlasti, pored toga postoje i pozitivne obaveze koje su inherentne delotvornom “poštovanju” porodičnog života. I u jednom i u drugom kontekstu, mora se posvetiti pažnja pravičnoj ravnoteži koju valja uspostaviti između konkurentnih interesa pojedinca i zajednice u celini; i u jednom i u drugom kontekstu Država uživa izvesno unutrašnje polje slobodne procene (videti predmet *Kigan protiv Irske*, presuda od 26. maja 1994, serija A, br. 290, str. 19, stav 49).

132. Što se tiče obaveze Države da primeni pozitivne mere, Sud smatra da član 8 za roditelje obuhvata pravo na to da budu preduzeti koraci kako bi se oni ponovo spojili sa svojom decom i obavezu nacionalnih vlasti da omoguće takva ponovna spajanja (videti, između ostalih pravnih autoriteta, *Injakolo-Zenide protiv Rumunije*, br. 31679/96, stav 94, ECHR 2000-1; *Nutinen protiv Finske*, br. 32842/96, stav 127, ECHR 2000-8; *Iglesias Hil i A.U.I. protiv Španije*, br. 56673/00, stav 49, ECHR 2003-5).

133. U predmetima koji se tiču izvršenja odluka u oblasti porodičnog prava, Sud je neprestano utvrđivao da je odlučujuće to da li su nacionalne vlasti preduzele sve neophodne korake da bi omogućile izvršenje onako kako se to razumno moglo zahtevati u posebnim okolnostima svakog predmeta (videti, *mutatis mutandis*, *Hokanen protiv Finske*, gore navedena presuda, stav 58; *Injakolo-Zenide*, navedeno, stav 96; *Nutinen protiv Finske*, navedeno, stav 128; *Silvester protiv Austrije*, br. 36812/97 i 40104/98, stav 59, 24. april 2003).

134. U tom kontekstu, primerenost neke mere treba procenjivati sa stanovišta brzine njene primene, budući da protok vremena može naneti nepopravljive posledice odnosima između deteta i roditelja sa kojim to dete ne živi u zajednici (videti gore navedeni predmet Injakolo-Zenide, stav 102).

135. Konačno, Sud smatra da uprkos tome što mere prinude prema deci nisu poželjne u ovoj osetljivoj oblasti, ne može biti potpuno isključena primena sankcija u slučaju nezakonitog ponašanja roditelja sa kojim deca žive (videti gore navedeni predmet Injakolo-Zenide, stav 106).

3. Ocena Suda

136. Sud primećuje da postoji opšta saglasnost oko toga da veza između podnositeljke predstavke i njenog deteta spada u domen “porodičnog života” u smislu člana 8. Konvencije (videti gore, stav 130).

a) U pogledu neizvršenja privremene mere za pristup

137. Sud primećuje da su pokušaji da se sprovede privremena mera za pristup od 23. jula 1999. godine očigledno nastavljeni posle 23. oktobra 2001. godine i da je, sem toga, ta mera postala privremeno irelevantna između 15. juna 2006. i 13. novembra 2006. godine, to jest za vreme kada je naknadno doneta mera za privremeno vršenje roditeljskih prava (videti gore, st. 25–32, 50. i 54) bila na snazi.

138. Sud je takođe primetio da je, čak i pored toga što je advokat podnositeljke predstavke povukao njen zahtev za izvršenje od 8. novembra 1999. godine, podnositeljka predstavke 19. februara 2001. godine podnela još jedan zahtev u istom smislu, kao i da je posle toga učinjeno nekoliko pokušaja za izvršenje privremene mere za pristup (videti gore, st. 27–31).

139. S obzirom na sve to i imajući na umu da je do ratifikacije proteklo više od četiri godine tokom kojih nije sprovedeno izvršenje, mora se utvrditi da li je tokom potonje dve godine i dva meseca neizvršenja pre 15. juna 2006. godine takođe učinjen propust u pogledu poštovanja porodičnog života podnositeljke predstavke, kao i da li je takav propust bio učinjen u vreme koje je proteklo od 13. novembra 2006. godine, pošto oba perioda spadaju u nadležnost Suda *ratione temporis*.

140. U tom kontekstu, Sud primećuje da je od 3. marta 2004. godine do 15. juna 2006. godine Opštinski sud u nekoliko navrata pokušao da sprovede izvršenje, ali se nijednom niko nije našao na adresi tuženoga. Međutim, nijedan takav pokušaj da se sprovede izvršenje nije učinjen posle 13. novembra 2006. godine.

141. Sem toga, za sve vreme perioda o kome je reč, Opštinski sud nije nijednom iskoristio raspoloživa unutrašnja procesna sredstva da bi tuženome formalno dostavio pismena (videti stavove 60, pre svega član 145. Zakona o parničnom postupku iz 1977. godine i 62, gore, kao i st. 60. i 61), već se umesto toga zadovoljavao time da povremeno naloži podnositeljki predstavke da mu dostavi adresu tuženoga, iako ona očigledno nije bila ni u kakvoj zakonskoj obavezi da to učini (videti gore st. 32. i 60, posebno čl. 145. i 148. Zakona o parničnom postupku iz 1977. godine, kao i stav 61).

142. Konačno, uprkos doslednim nastojanjima tuženoga da izbegne učešće u bilo kakvom postupku (videti gore, st. 15, 37. i 50), izgleda da Opštinski sud nije čak ni razmotrio mogućnost da pribegne prinudi u skladu sa odgovarajućim pravilima izvršnog postupka (videti gore, st. 29. i 65).

143. Imajući na umu sve okolnosti predmeta, uključujući tu protok vremena, najbolje interese S. M, kriterijume koje je uspostavio sopstvenom jurisprudencijom i podneske strana, Sud, bez obzira na unutrašnje polje slobodnog odlučivanja Države, zaključuje da vlasti Srbije nisu preduzele primerene i delotvorne napore za izvršenje privremenog naloga o pristupu od 23. jula 1999. godine.

144. S tih razloga prekršeno je pravo podnositeljke predstavke na poštovanje njenog porodičnog života i došlo je do povrede člana 8. Konvencije.

b) U pogledu dužine trajanja građanskopravnog postupka

145. Sud je razmotrio argumente koje su iznele obe strane i koji su opisani gore, u st. 90–97, kao i sve relevantne činjenice, i ponovo je došao do istih zaključaka kakvi su već opisani gore, u st. 104–110.

146. S obzirom na izuzetne okolnosti ovog predmeta, posebno na to koliko je on važan za podnositeljku predstavke, i šta joj znači, na ponašanje vlasti Srbije i, zaista, na razliku u prirodi interesa zaštićenih članom 6. stav 1. i članom 8. Konvencije (videti *mutatis mutandis*, Makmajkl protiv Ujedinjenog Kraljevstva, presuda od 24. februara 1995, serija A br 307-B, stav 91 i H. N. protiv Poljske, br. 7710/01, 13. septembar 2005), Sud nalazi da dužina pobijanog građanskopravnog postupka, sama po sebi, predstavlja zasebno kršenje člana 8. Konvencije.

3. NAVODNO KRŠENJE ČLANA 13. KONVENCIJE

147. Na osnovu člana 13. Konvencije, podnositeljka predstavke se žalila da nema na raspolaganju nijedan unutrašnji delotvoran pravni lek kako bi ubrzala parnični postupak o kome je reč. Član 13. glasi kako sledi:

“Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu“.

A. Prihvatljivost

148. Sud primećuje da se ovom pritužbom otvaraju faktička i pravna pitanja prema Konvenciji, za čije je rešavanje potrebno razmatranje suštine predmeta. Sud takođe smatra da ova tužba nije očigledno neosnovana u smislu člana 35. stav 3. Konvencije, kao i da se ne može proglasiti neprihvatljivom ni po jednom drugom osnovu. Ona stoga mora biti proglašena prihvatljivom.

B. Suština predmeta

1. Argumenti koje su iznele obe strane

149. Država je osporila tvrdnju podnositeljke predstavke i u tom osporavanju se oslonila na svoje argumente koji su opisani gore, u stavu 78.

150. Podnositeljka predstavke nije u ovom pogledu iznela nikakve dodatne komentare.

2. Relevantna načela

151. Sud primećuje da član 13. jemči delotvoran pravni lek pred nacionalnim vlastima protiv navodnog kršenja svih prava i sloboda zajemčenih Konvencijom, uključujući tu i pravo na raspravu u razumnom roku na osnovu člana 6. stav 1. (videti, između ostalog, već navedeni predmet Kudla protiv Poljske, stav 156).

152. Sud sem toga podseća da je pravni lek u pogledu dužine postupka “delotvoran” ako se može primeniti ili za ubrzanje postupka pred sudovima pred kojima se o tom predmetu odlučuje, ili za to da parničaru pruži adekvatno pravno zadovoljenje za kašnjenja koja su se već dogodila (videti gore navedeni predmet Sirmeli protiv Nemačke [GC], stav 99).

153. Konačno, sud naglašava da je savršeno nesporno da je, u apsolutnom smislu, najbolje rešenje prevencija, kao i u mnogim drugim oblastima. Ako je pravosudni sistem manjkav u pogledu zahteva za razumni rok iz člana 6 stav 1 Konvencije, najdelotvornije rešenje je pravni lek čiji je cilj ubrzanje postupka, kako bi se sprečilo da taj postupak postane prekomerno dug. Takav pravni lek ima nespornu prednost nad pravnim lekom koji pruža samo kompenzaciju, budući da on istovremeno sprečava i zaključak o sukcesivnim povredama u vezi sa istim postupkom i ne

popravlja samo štetu nanetu kršenjem prava a posteriori, kako to čini kompenzatorni pravni lek. Neke države su u potpunosti shvatile situaciju što se ogleda u tome da su izabrale da kombinuju dva tipa pravnih lekova, jedan koji je smišljen radi ubrzanja postupka, i drugi koji je smišljen radi obezbeđivanja nadoknade (videti gore navedeni predmet Skordino, st. 183. i 184, Kočarela protiv Italije [GC], br. 64886/01, st. 74. i 77, ECHR 2006 i gore navedeni Firmeli protiv Nemačke [GC], stav 100).

3. Ocena suda

154. Sud primećuje da je Država već u svom prethodnom prigovoru sugerisala da su postojali pravni lekovi koje je podnositeljka predstavke mogla da primeni u pogledu dužine trajanja postupka prema članu 6. stav 1. i primećuje, takođe, da ti argumenti države, u meri u kojoj se oslanjaju na iste razloge koji su navedeni u odgovoru na pritužbu u vezi sa kršenjem člana 13, moraju baš kao i prigovor Države, biti odbačeni po osnovu već opisanom gore, u stavovima 85-87.

155. S tih razloga, Sud zaključuje da je prekršen član 13. zajedno sa članom 6. stav 1. Konvencije zbog toga što nije postojao delotvoran pravni lek u unutrašnjem zakonodavstvu za pritužbe podnositeljke predstavke u vezi sa dužinom trajanja njene građanske parnice.

4. NAVODNO KRŠENJE ČLANA 14. KONVENCIJE

156. Konačno, podnositeljka predstavke se žalila da je pretrpela kršenje svojih prava zajemčenih članom 6. stav 1. i članom 8. Konvencije, kako je to gore već opisano, isključivo po osnovu toga što je HIV pozitivna. Iznoseći tu pritužbu ona se pozvala na član 14, koji glasi kako sledi:

“Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj Konvenciji obezbeđuje se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status“.

157. Država je osporila te navode podnositeljke predstavke i naglasila je da Opštinski sud čak nije ni bio svestan činjenice da je podnositeljka predstavke HIV pozitivna, sve dok nije bila dostavljena predstavka u ovom predmetu.

158. Podnositeljka predstavke je tvrdila da je sudija koja je prva predsedavala u njenom predmetu znala za ovu činjenicu za sve vreme trajanja postupka, iako je to morala da bude poverljiva informacija, kao i da je to takođe moglo uticati na činjenicu da joj nije dosuđeno privremeno vršenje roditeljskih prava još na samom početku. Što se tiče druge predsednice sudskog veća, koja je docnije imenovana, podnositeljka

predstavke je priznala da je ta sudija, u suštini, obaveštena o tom podatku tek pošto je dostavljena predstavka u ovom predmetu.

159. Sa stanovišta činjenica u ovom predmetu i bez obzira na to da li su i, ako jesu, kada su dve predsedavajuće sudije saznale za to da je podnositeljka predstavke HIV pozitivna, Sud smatra da raspoloživi dokazi nisu dovoljni da bi on na osnovu njih zaključio kako je podnositeljka predstavke zaista bila diskriminisana po osnovu svog zdravlja. Iz toga sledi da je ova pritužba očigledno neosnovana i da ona mora biti odbačena u skladu sa članom 35 st. 3. i 4. Konvencije.

5. PRIMENA ČLANA 41. KONVENCIJE

160. Član 41. Konvencije glasi kako sledi:

“Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili Protokola uz nju, a unutrašnje pravo visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.”

A. Šteta

161. Podnositeljka predstavke je prvobitno tražila odštetu od 30.000 evra (EUR) na ime nematerijalne štete koju je pretrpela, da bi docnije povećala taj zahtev na po jedan milion evra za svaku godinu kašnjenja u postupku.

162. Država je taj zahtev osporila. Država je, međutim, dodala da ukoliko Sud utvrdi da je Konvencija prekršena, već sam taj zaključak treba da predstavlja primereno pravično zadovoljenje ili da, alternativno, svaka finansijska nadoknada koja bude eventualno dosuđena treba da bude u skladu sa praksom Suda u drugim sličnim predmetima.

163. Sud smatra da je podnositeljka predstavke pretrpela znatnu nematerijalnu štetu usled kršenja prava zajemčenih Konvencijom, pa zbog tog razloga samo konstatovanje povrede Konvencije očigledno ne bi moglo da predstavlja dovoljno pravično zadovoljenje u smislu člana 41.

164. Osporeno ponašanje pravosuđa tužene države moralo je, pre svega, predstavljati stalni izvor uznemirenosti za podnositeljku predstavke koja je poslednji put videla svoje dete 1998. godine, pre oko osam godina.

165. Imajući na umu sve što je gore navedeno, iznose dosuđene u uporedivim predmetima (videti, *mutatis mutandis*, Injakolo-Zenide, navedeno gore, stav 117) i presuđujući na osnovu pravičnosti, kako to nalaže član 41, Sud dosuđuje podnositeljki predstavke 15.000 evra po ovom osnovu.

166. Konačno, Sud naglašava da su se, prema članu 46. Konvencije, visoke strane ugovornice obavezale da će se povinovati pravosnažnim presudama Suda u svakom predmetu u kome učestvuju kao stranke, a da izvršenje presuda nadgleda Komitet ministara. Iz toga, između ostalog sledi da presuda u kojoj Sud utvrdi da je došlo do kršenja Konvencije nameće tuženoj državi pravnu obavezu ne samo da isplati dosuđeni iznos na ime pravičnog zadovoljenja, već i da izabere, pod nadzorom Komiteta ministara, opšte i/ili, ako je to primereno, pojedinačne mere koje treba da budu usvojene u njenom unutrašnjem pravnom poretku kako bi se okončalo kršenje koje je Sud utvrdio i kako bi se, koliko je god to moguće, ispravile posledice tog kršenja (videti predmet Skocari i Đunta protiv Italije [GC], br. 39221/98 i 41963/98, stav 249, ECHR 2000-8). Država će stoga, odgovarajućim sredstvima, izvršiti privremenu meru za pristup od 23. jula 1999. godine, i privesti kraju, s posebnom pažnjom, građanskopravni postupak koji je u toku (videti, *mutatis mutandis*, Mužević protiv Hrvatske, br. 39299/02, stav 91, 16. novembar 2006).

B. Sudski i ostali troškovi

167. Podnositeljka predstavke je takođe zahtevala da joj se isplati 2.590 evra na ime sudskih i ostalih troškova koje je podnela pred domaćim sudovima i 6.300 evra na ime sudskih i ostalih troškova pred Sudom. Podnela je detaljni obračun svih troškova, po stavkama.

168. Država je osporila taj zahtev, ali je prepustila Sudu da po sopstvenom nahođenju donese odluku ako zaključi da je bilo prekršeno i jedno pravo zajemčeno Konvencijom.

169. Prema jurisprudenciji Suda, podnositeljka predstavke ima pravo na nadoknadu sudskih i ostalih troškova samo u meri u kojoj je dokazano da su ti troškovi stvarno i nužno podneti i da su razumni u pogledu iznosa (videti, na primer, Jatridis protiv Grčke (pravično zadovoljenje) [GC], br. 31107/96, stav 54, ECHR 2000-11).

170. U ovom slučaju, Sud smatra da su iznosi koje traži podnositeljka predstavke prekomerni. obrativši pažnju na sve informacije koje poseduje i na navedene kriterijume, Sud, međutim, smatra da je razumno da podnositeljki predstavke dosudi iznos od 1.350 evra za troškove koje je snosila pred domaćim sudskim organima, posebno one koje je snosila u nastojanju da ubrza postupak zbog koga se žalila (videti, *mutatis mutandis*, Le Kont, Van Leven i De Mejer protiv Belgije, presuda od 18. oktobra 1982. (član 50), serija A br. 54, stav 17; videti, takođe, argumentum a contrario, O'Rajli i ostali protiv Irske, br. 54725/00, stav 44, 29. jul 2004) i još 3.000 evra na ime troškova koje je snosila u postupku pred ovim Sudom.

C. Zatezna kamata

171. Sud smatra da je primereno da zatezna kamata bude zasnovana na najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uz dodatak od tri procentna poena.

S TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Proglašava* tužbe po osnovu člana 6. stav 1. (u vezi sa dužinom građansko-pravnog postupka), člana 8. i člana 13. Konvencije prihvatljivima, a ostatak predstavke neprihvatljivim;
2. *Smatra* da je došlo do povrede članova 6. st. 1. i 8. Konvencije u pogledu trajanja građanskopravnog postupka;
3. *Smatra* da je došlo do kršenja člana 8. Konvencije u pogledu neizvršenja privremenog naloga za pristup;
4. *Smatra* da je došlo do povrede člana 13. Konvencije;
5. *Smatra*
  - a) da tužena Država treba da plati podnositeljki predstavke, u roku od tri meseca od dana kada ova presuda postane pravosnažna, u skladu sa članom 44. stav 2. Konvencije, 15.000 EUR (petnaest hiljada evra) na ime nematerijalne štete i ukupno 4.350 EUR (četiri hiljade tri stotine i pedeset evra) na ime troškova, s tim što te iznose treba pretvoriti u nacionalnu valutu tužene države po kursu koji se primenjuje na dan namirenja, uz dodatak sredstava za svaki porez koji bi mogao biti zaračunat,
  - b) da se od proteka navedenog roka od tri meseca do namirenja, na navedeni iznos plaća obična kamata po stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Evropske centralne banke tokom perioda neplaćanja, uvećanoj za tri procentna poena;
6. *Odbacuje* ostatak zahteva podnositeljke predstavke za pravično zadovoljenje.

Sačinjeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pismenom vidu na dan 13. marta 2007. godine u skladu sa pravilom 77. st. 2. i 3. Poslovnika Suda.

F. Elens-Pasos
Zamenik sekretara Veća

F. Tilkens
Predsednik Veća

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

Predmet MIKULIĆ protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 53176/99)

PRESUDA

STRASBOURG
7. veljače 2002.¹

---

¹ Presuda je konačna od 4. 9. 2002, *prim. ur.*

U predmetu Mikulić protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući kao vijeće u sastavu:

g. C. L. Rozakis, predsjednik

g. F. Tulkens

g. P. Lorenzen,

gđa N. Vajić,

g. E. Levits,

g. A. Kovler,

g. V. Zagrebelsky, suci,

i g. E. Fribergh, tajnik Odjela,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 17. siječnja 2002., donosi sljedeću presudu koja je usvojena 17. siječnja 2002. :

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 53176/99) protiv Republike Hrvatske kojeg je hrvatska državljanka gđica Montana Lorena Mikulić (“podnositeljica zahtjeva”) podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (“Konvencija”) dana 9. listopada 1999.
2. Podnositeljicu zahtjeva su na Sudu zastupali g. Hanžeković i g. Radaković, odvjetnici iz Zagreba. Hrvatsku Vladu (“Vlada”) zastupala je njena zastupnica, gđa Lidija Lukina-Karajković.
3. Podnositeljica zahtjeva je posebno tvrdila da je postupak povodom njenog tužbenog zahtjeva za utvrđivanje očinstva trajao dulje od propisanog “razumnog roka”, da je njeno pravo na poštivanje njenog privatnog i obiteljskog života povrijeđeno zbog prekomjerne duljine tog postupka i da nije imala djelotvorno pravno sredstvo niti za ubrzanje postupka niti za osiguravanje tuženikove nazočnosti pred sudom.
4. Zahtjev je dodijeljen Četvrtom odjelu Suda (pravilo 52., stavak 1. Poslovnika Suda). U okviru tog Odjela, vijeće koje je trebalo razmatrati predmet (članak 27., stavak 1. Konvencije) bilo je sastavljeno u skladu s pravilom 26., stavkom 1. Poslovnika Suda.
5. Odlukom od 7. prosinca 2000. (pravilo 54, stavak 4.), Sud je zahtjev proglasio djelomično dopuštenim.

6. I podnositeljica zahtjeva i Vlada podnijeli su očitovanja o osnovanosti zahtjeva (pravilo 59, stavak 1.). Sud je odlučio, nakon savjetovanja sa strankama, da nije potrebna rasprava o osnovanosti zahtjeva (pravilo 59., stavak 2., in fine). Svaka je stranka dostavila pisani odgovor na očitovanje druge stranke.

7. Dana 7. studenoga 2001. zahtjev je dodijeljen Prvom odjelu. U okviru tog odjela, vijeće koje je trebalo razmatrati predmet (članak 27., stavak 1. Konvencije) sastavljeno je u skladu s pravilom 26, stavkom 1. Poslovnika Suda.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

8. Podnositeljica zahtjeva je izvanbračno dijete rođeno 25. studenog 1996. godine. Dana 30. siječnja 1997. godine podnositeljica zahtjeva i njena majka pokrenule su pred Općinskim sudom u Zagrebu građanski postupak protiv H.P. za utvrđenje očinstva.

9. Na ročištu od 17. lipnja 1997. godine Općinski sud je donio presudu zbog izostanka protiv tuženika. Međutim, u "statusnim sporovima" donošenje takve presude izričito je zabranjeno Zakonom o braku i porodičnim odnosima (1977., 1980., 1982., 1984., 1987., 1989., 1990., 1992. i 1999.). Dana 1. srpnja 1997. godine tuženik je uložio žalbu protiv te presude.

10. Na ročištu od 6. listopada 1997. godine Općinski sud u Zagrebu ukinuo je svoju presudu. Sljedeće je ročište bilo zakazano za 9. prosinca 1997.

11. U međuvremenu je H.P. podnio prijedlog za izuzeće predsjednika vijeća, kojeg je predsjednik Općinskog suda u Zagrebu usvojio 27. siječnja 1998. godine. Slijedom toga, predmet je 23. veljače 1998. godine dodijeljen u rad drugom sucu.

12. Ročište zakazano za 18. lipnja 1998. godine odgođeno je zbog nedolaska punomoćnika H.P.-a.

13. Ročište zakazano za 14. srpnja 1998. odgođeno je jer je punomoćnik H.P.-a umro.

14. Na ročištu od 14. listopada 1998. godine novi punomoćnik H.P.-a tvrdio je da je u relevantno vrijeme majka podnositeljice zahtjeva, osim s H.P.-om, imala odnose i s drugim osobama (exceptio plurium concubentium) te predložio da sud pozove nekoliko svjedoka.

15. Na ročištu od 21. siječnja 1999. godine saslušana su samo dva svjedoka, dok drugi svjedoci nisu pristupili.

16. Na sljedećem ročištu od 18. ožujka 1999. godine sud je naredio provođenje analize krvi metodom DNA. Zakazan je pregled u mjerodavnoj klinici za 21. svibnja 1999., no H.P. nije došao.
17. Sljedeći pregled zakazan je za 18. lipnja 1999., no H.P. je obavijestio sud da će od 1. lipnja 1999. do 15. rujna 1999. biti odsutan.
18. Dana 19. srpnja 1999. sud je još jednom naredio pregled za analizu krvi koji je bio zakazan za 27. rujna 1999., no H.P. ponovno nije došao.
19. Dana 13. listopada 1999. sud je četvrti put naredio pregled koji je bio zakazan za 22. listopada 1999. godine, no H.P. je obavijestio sud da će tog dana biti odsutan.
20. Dana 28. studenog 1999. godine sud je peti put naredio pregled koji je bio zakazan za 6. prosinca 1999. godine, no H.P. opet nije došao.
21. Sljedeće ročište zakazano za 17. veljače 2000. godine odgođeno je budući da H.P. nije pristupio.
22. Na ročištu od 29. veljače 2000. godine sud je saslušao stranke i šesti put zakazao pregled za DNA testove za 25. travnja 2000. H.P. nije došao.
23. Sljedeće ročište zakazano za 5. lipnja 2000. odgođeno je. H.P. nije pristupio.
24. Dana 12. srpnja 2000. godine sud je zaključio raspravu.
25. Dana 3. listopada 2000. punomoćnik podnositeljice zahtjeva primio je presudu Općinskog suda od 12. srpnja 2000. kojom se utvrđuje očinstvo tuženika i podnositeljici zahtjeva dosuđuje uzdržavanje. Prvostupanjski sud je utvrdio da činjenica što je tuženik izbjegavao DNA testove išla u prilog tužbenom zahtjevu podnositeljice zahtjeva. Dana 27. studenog 2000. H.P. je uložio žalbu protiv te presude.
26. Dana 3. travnja 2001. Županijski sud u Zagrebu ukinuo je prvostupanjsku presudu i predmet vratio na ponovni postupak. Žalbeni sud je utvrdio kako prvostupanjskom presudom nisu utvrđeni sve relevantni dokazi i kako se očinstvo H.P.-a nije moglo utvrditi prvenstveno zbog njegovog izbjegavanja DNA testova. Taj je sud prvostupanjskom sudu naredio da sasluša nekoliko svjedoka koji su, prema tvrdnjama H.P.-a, tijekom kritičnog razdoblja imali intimne odnose s majkom podnositeljice zahtjeva.
27. Dana 15. svibnja i 13. srpnja 2001. podnositeljica zahtjeva je od predsjednika Vrhovnog suda zatražila da ubrza postupak.
28. Ročišta zakazana za 26. srpnja i 30. kolovoza 2001. na Općinskom sudu u Zagrebu odgođena su jer H.P. i njegov punomoćnik nisu pristupili.
29. Na ročištu od 27. rujna 2001. punomoćnik H.P.-a optužio je predsjednika vijeća za pristranost.

30. Dana 19. studenoga 2001. prvostupanjski je sud zaključio raspravu i donio presudu kojom je utvrdio tuženikovo očinstvo i podnositeljici zahtjeva dosudio uzdržavanje. Sud je utvrdio da je izbjegavanje DNA testova od strane H.P.-a potkrijepilo iskaz majke podnositeljice zahtjeva da je H.P. otac podnositeljice zahtjeva.

31. Dana 7. prosinca 2001. podnositeljica zahtjeva je uložila žalbu protiv prvostupanjske presude, prigovarajući iznosu uzdržavanja koje joj je H.P. trebao plaćati. I H.P. se žalio protiv presude.

32. Čini se da je trenutno postupak u tijeku pred žalbenim sudom.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

33. Članak 8. Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/1991, 91/1992 i 112/1999) predviđa da sudovi u građanskim predmetima odlučuju prema svom uvjerenju nakon brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, te uzimajući u obzir rezultate cjelokupnog postupka.

34. Članak 59., stavak 4. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu (koji je stupio na snagu 24. rujna 1999. - u daljnjem tekstu "Ustavni zakon o Ustavnom sudu") glasi kako slijedi:

"Ustavni sud iznimno može pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije negoli je iscrpljen pravni put ako utvrdi da je potpuno razvidno da se pobijanim aktom, odnosno nedonošenjem akta u razumnom roku grubo vrijeđaju ustavna prava ili slobode i da bi nepokretanjem postupka za podnositelja tužbe mogle nastupiti teške i nepopravljive posljedice."

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6., STAVKA 1., KONVENCIJE

35. Podnositeljica zahtjeva prigovara da postupci radi utvrđivanja očinstva H.P.-a nisu okončani u razumnom roku kako propisuje članak 6., stavka 1. Konvencije, čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

"Radi utvrđivanja svojih prava i obaveza građanske naravi..., svatko ima pravo da...sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj".

A. Razdoblje koje treba uzeti u obzir

36. Sud primjećuje da je postupak započeo 30. siječnja 1997., kad je podnositeljica zahtjeva podnijela Općinskom sudu u Zagrebu građansku tužbu radi utvrđivanja

očinstva H.P.-a. Međutim, razdoblje koje spada u nadležnost Suda nije počelo na taj datum, već 6. studenoga 1997., kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku (vidi presudu u predmetu Foti and Others v. Italy od 10. prosinca 1982., Serija A br. 56, str. 18, stavak 53.). Postupak je trenutno u tijeku pred žalbenim sudom. Dakle, on do sada traje oko pet godina, od kojih četiri godine i dva mjeseca spadaju u razdoblje koje Sud treba ispitivati.

37. Sud nadalje primjećuje da je, u svrhu utvrđivanja razumnosti duljine vremenskog razdoblja u pitanju, potrebno uzeti u obzir i stanje predmeta na dan 5. studenoga 1997. (vidi među drugim izvorima prava, presudu u predmetu Styranski v. Poland od 30. listopada 1998., Reports of Judgements and Decisions 1998-VIII). U vezi s tim, Sud primjećuje da je, u trenutku stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku, postupak trajao devet mjeseci.

B. Primjenjivi kriteriji

38. Sud ponavlja da se razumnost duljine postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i imajući na umu kriterije utvrđene njegovom sudskom praksom, i to osobito složenost predmeta, ponašanje podnositeljice zahtjeva i nadležnih vlasti, kao i važnost onoga što se za podnositeljicu zahtjeva dovodi u pitanje u sporu. (vidi nedavne izvore prava, Humen v. Poland. [GC], br. 26614/95, stavak 60., 15. listopada 1999., neobjavljeno, Horvat v. Croatia, br. 51585/99, stavak 52., 26. srpnja 2001., koja će biti objavljena u službenim izvješćima Suda).

C. Tvrđnje stranaka

39. Vlada je tvrdila da postupci u obiteljskim sporovima zahtijevaju posebnu hitnost. Međutim, takvi su postupci osjetljive naravi zbog odnosa među uključenim strankama. Jedno od načela građanskog postupka je to da sudovi imaju diskreciono pravo ocijeniti sve relevantne dokaze i donijeti svoj zaključak o činjeničnom stanju predmeta. U vezi s time, Vlada je navela da je u ovom predmetu sud ocijenio činjenice na temelju dokaza koje su iznijele stranke.

40. Što se tiče ponašanja podnositeljice zahtjeva, Vlada je navela da je ona pridonijela duljini postupka jer, iako je u svom početnom tužbenom zahtjevu od suda tražila da se izvrši medicinsko vještačenje i analiza krvi, ona konkretno nije zahtijevala provođenje DNA testova sve dok postupak nije trajao deset mjeseci. Osim toga, dodatne dokaze nije podnijela do veljače 2000.

41. Podnositeljica zahtjeva je osporila Vladine tvrdnje i ustvrdila da je u svom početnom tužbenom zahtjevu predložila provođenje analize krvi, a da su DNA testovi dio takve analize.

42. Što se tiče ponašanja sudova, Vlada je tvrdila da je sudovima bilo onemogućeno brzo postupati u predmetu zbog ponašanja tuženika koji je u više navrata ignorirao zakazana DNA testiranja i nije pristupao na sudska ročišta.

43. Podnositeljica zahtjeva je tvrdila kako je dužnost suda bila osigurati da tuženik postupi po njegovim nalogima. Ona je nadalje tvrdila da je sud donio presudu zbog izostanka, protivno odredbama koje uređuju sporove radi utvrđivanja očinstva, te je tako prouzročio odugovlačenje postupka, čime je tuženiku bilo omogućeno da zahtijeva izuzeće predsjednika vijeća. Osam je mjeseci bilo prošlo od donošenja presude do datuma kad je presuda bila ukinuta i predmet dodijeljen drugom sucu.

D. Ocjena Suda

44. Sud ponavlja da je posebna revnost potrebna u predmetima koji se odnose na građanski status i poslovnu sposobnost (vidi presudu u predmetu *Bock v. Germany* od 29. ožujka 1989., Serija A br. 150, str. 18, stavak 49.). S obzirom na ono što se za podnositeljicu zahtjeva dovodi u pitanje u ovom predmetu, to jest, njeno pravo da se utvrdi ili ospori očinstvo, te da se tako ukloni njena neizvjesnost u pogledu identiteta njenog biološkog oca, Sud smatra da su nadležne nacionalne vlasti trebale, u skladu sa člankom 6., stavkom 1., postupati s osobitom revnošću kako bi osigurale napredovanje postupka.

45. Sud primjećuje da je u razdoblju koje se uzima u obzir postupak već ukupno trajao oko četiri godine pred prvostupanjskim sudom, a oko četiri mjeseca pred žalbenim sudom. Prvostupanjski sud je zakazao 15 ročišta, od kojih je šest odgođeno zbog nedolaska tuženika. Niti jedno jedino ročište nije bilo odgođeno zbog ponašanja podnositeljice zahtjeva. Prvostupanjski sud je zakazao šest DNA testiranja, a tuženik nije došao niti na jedno od tih testiranja. Što se tiče Vladine tvrdnje da je prvostupanjski sud bio ometan u napredovanju s postupkom jer tuženik nije postupao prema sudskim naredbama za pristupanje ročištu i DNA testiranjima, Sud ponavlja da je dužnost država ugovornica organizirati svoje pravne sustave na takav način da njihovi sudovi mogu svakome jamčiti pravo na donošenje konačne odluke o sporovima koji se odnose na građanska prava i obveze u razumnom roku (vidi, među drugim izvorima prava, *G. H. v. Austria*, br. 31266/96, stavak 20., 3. listopada 2000., neobjavljeno).

46. U svjetlu kriterija utvrđenih u svojoj sudskoj praksi i imajući na umu sve okolnosti predmeta, Sud smatra da duljina postupka koji još traje, a koja duljina je predmet prigovora, nije u skladu sa zahtjevom razumnog roka. Stoga je došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

47. Podnositeljica zahtjeva je nadalje prigovarala da je povrijeđeno njeno pravo na poštivanje njenog privatnog i obiteljskog života jer su domaći sudovi bili neučinkoviti u odlučivanju o njenom tužbenom zahtjevu za utvrđenje očinstva, te su je ostavili u neizvjesnosti u pogledu njenog osobnog identiteta. Ona se pozivala na članak 8. Konvencije koji glasi:

“1. Svatko ima pravo na poštivanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.”

A. Primjenjivost članka 8.

48. Vlada je navela da duljina postupka za utvrđenje očinstva ne spada u domašaj članka 8. Konvencije. Tvrđila je da u ovom predmetu H.P. nije iskazao spremnost utvrditi ikakvu vrstu obiteljske veze s podnositeljicom zahtjeva.

49. Podnositeljica zahtjeva je tvrdila da je držana u stanju produljene neizvjesnosti u pogledu svoga osobnog identiteta zbog neučinkovitosti domaćih sudova. Da je sud promptno odlučio o njenom predmetu, njeni bi odnosi s ocem možda bili uspostavljeni u ranijoj fazi njenog života.

50. Sud mora odrediti spada li pravo koje traži podnositeljica zahtjeva u domašaj pojma “poštivanje privatnog i obiteljskog života” utvrđenog u članku 8. Konvencije.

51. Što se tiče postupka za utvrđenje očinstva, Sud je u brojnim prigodama smatrao da takvi postupci spadaju u domašaj članka 8. (vidi, na primjer presudu u predmetu Rasmussen v. Denmark od 28. studenoga 1984., Serija A br. 87, str. 13, stavak 33. i presudu u predmetu Keegan v. Ireland od 26. svibnja 1994., Serija A br. 290, str. 18, stavak 45.). U vezi s time, Sud smatra kako pojam “obiteljskog života” iz članka 8. nije isključivo ograničen na odnose koji se temelje na braku, već može obuhvatiti i druge de facto “obiteljske veze” kad je u dovoljnoj mjeri prisutna stalnost (vidi, na primjer, presudu u predmetu Kroon and Others v. the Netherlands od 27. listopada 1994., Serija A br. 297-C, str. 55-56, stavak 30.).

52. Ovaj se predmet razlikuje od naprijed spomenutih predmeta za utvrđenje očinstva u tome što nije uspostavljena nikakva obiteljska veza između podnositeljice zahtjeva i njenog navodnog oca. Sud, međutim, ponavlja da članak 8. sa svoje strane ne štiti samo “obiteljski”, već i “privatni” život.

53. Prema mišljenju Suda, privatni život podrazumijeva tjelesni i psihički integritet osobe, te ponekad može obuhvatiti vidove tjelesnog i društvenog identiteta pojedinca. Poštivanje "privatnog života" mora također u određenoj mjeri obuhvatiti pravo na uspostavljanje odnosa s drugim ljudskim bićima (vidi, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Niemietz v. Germany* od 16. prosinca 1992., Serija A br. 251-B, str. 33, stavak 29.).

Osim toga, čini se da nema načelnog razloga zbog kojeg bi pojam "privatni život" trebalo tumačiti kao da isključuje odlučivanje o pravnom odnosu između izvanbračnog djeteta i njenog biološkog oca.

54. Sud smatra da poštivanje privatnog života zahtijeva da svatko bude u mogućnosti utvrditi pojedinosti o svom identitetu kao pojedinačnom ljudskom biću, te da je pravo pojedinca na takve informacije važno zbog svojih formativnih implikacija za njegovu ili njenu osobnost (vidi presudu u predmetu *Gaskin v. the United Kingdom* od 7. srpnja 1989., Serija A br. 159, str. 16., stavak 39).

55. U ovom predmetu podnositeljica zahtjeva je izvanbračno dijete koje u sudskom postupku nastoji utvrditi tko je njezin biološki otac. Postupak za utvrđenje očinstva kojeg je ona pokrenula ima za cilj odrediti njen pravni odnos s H.P.-om kroz utvrđivanje biološke istine. Dakle, postoji izravna veza između utvrđivanja očinstva i privatnog života podnositeljice zahtjeva.

Činjenično stanje predmeta, stoga, spada u domašaj članka 8.

B. Poštivanje članka 8.

56. Podnositeljica zahtjeva zapravo nije tvrdila da bi se država trebala suzdržati od djelovanja, već da bi trebala poduzeti korake radi osiguravanja odgovarajućih mjera, u kontekstu spora za utvrđenje očinstva, kako bi se učinkovito riješila njena neizvjesnost u pogledu njenog osobnog identiteta. Dakle, podnositeljica zahtjeva je, u biti, prigovarala ne zbog djelovanja, već zbog nedjelovanja države.

57. Sud ponavlja da članak 8., iako je njegova bitna namjera pojedinca zaštititi od arbitrarnog uplitanja od strane javnih vlasti, nije tu samo kako bi prisilio državu da se suzdrži od takvog uplitanja: osim ove negativne obveze, mogu postojati i pozitivne obveze inherentne djelotvornom poštivanju prava na privatni i obiteljski život. Te obveze mogu podrazumijevati usvajanje mjera namijenjenih osiguravanju poštivanja privatnog života čak i u sferi odnosa između pojedinaca (vidi presudu u predmetu *X. and Y. v. the Netherlands* od 26. ožujka 1985., Serija A br. 91, str. 11, stavak 23. i presudu u predmetu *Botta v. Italy* od 24. veljače 1998., Reports 1998-I, str. 422, stavak 33.).

58. Međutim, granice između pozitivnih i negativnih obveza države na temelju članka 8. nije lako precizno definirati. No, primjenjiva načela ipak su slična. Pri utvrđivanju postoji li takva obveza ili ne postoji, potrebno je uzeti u obzir pravičnu ravnotežu koju treba uspostaviti između općih interesa i interesa pojedinca, a u oba konteksta država uživa određenu slobodu procjene (vidi, na primjer, presudu u predmetu *Keegan v. Ireland* od 26. svibnja 1994., Serija A. br. 290, str. 19, stavak 49., te predmet *M.B. v. the United Kingdom*, zahtjev br. 22920/93, Odluka Komisije od 6. travnja 1994., *Decisions and Reports [DC]*, 77-A, str. 116).

59. Sud ponavlja da njegova zadaća nije zamijeniti nadležne hrvatske vlasti u određivanju najprimjerenijih načina za utvrđenje očinstva u sudskom postupku u Hrvatskoj, već preispitati, na temelju Konvencije, odluke koje su te vlasti donijele u vršenju svojih ovlasti procjenjivanja. Sud će stoga ispitati je li Hrvatska, prilikom rješavanja zahtjeva za utvrđenje očinstva podnositeljice zahtjeva, prekršila svoju pozitivnu obvezu iz članka 8. Konvencije (vidi, na primjer, presudu u predmetu *Hokkanen v. Finland* od 23. rujna 1994., Serija A br. 299-A, str. 20, stavak 55; te, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Handyside v. the United Kingdom* od 7. prosinca 1976., Serija A br. 24. str. 23, stavak 49.).

60. U ovom je predmetu sudski postupak pred građanskim sudom jedini način na koji podnositeljica zahtjeva može utvrditi je li ili nije H.P. njen biološki otac, jer H.P. niječe očinstvo.

61. Sud s tim u vezi primjećuje kako prema domaćem pravu ne postoje mjere kojima bi se H.P. prisilio da poštuje naredbu prvostupanjskog suda da se izvrši DNA testiranje. Ne postoji niti bilo kakva izravna odredba koja bi uređivala posljedice takvog nepoštivanja. Istina je, međutim, da sudovi u građanskom postupku, prema članku 8. Zakona o parničnom postupku, moraju donijeti presudu prema svom vlastitom uvjerenju nakon ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno. Sudovi su, u tom pogledu, slobodni donositi zaključke uzimajući u obzir činjenicu da neka stranka ometa utvrđivanje određenih činjenica.

62. Nakon tri i pol godine, tijekom kojih H.P. nije došao na šest DNA testiranja, prvostupanjski je sud zaključio da je H.P. uistinu otac podnositeljice zahtjeva. Svoj je zaključak temeljio na iskazu majke podnositeljice zahtjeva, te na činjenici da je H.P. izbjegavao DNA testove. Žalbeni je sud, s druge strane, utvrdio da su ti dokazi nedovoljni za utvrđivanje njegovog očinstva. U vezi s time, Sud primjećuje da jedna postupovna odredba opće naravi, kojom se sudu daje diskrecijska ovlast da ocijeni dokaze, ne predstavlja sama po sebi dovoljno i odgovarajuće sredstvo za utvrđivanje očinstva u slučajevima kada navodni otac izbjegava sudsku naredbu da se izvrše DNA testiranja.

63. Osim toga, prvostupanjski je sud bio neučinkovit u rješavanju pitanja očinstva putem ocjene drugih relevantnih dokaza. Vlada je tvrdila da je to bilo zbog odbijanja H.P.-a da surađuje u postupku. Međutim, čini se da sud nije mogao pronaći odgovarajuće postupovno sredstvo kako bi H.P.-u onemogućio ometanje postupka.

64. Prema mišljenju Suda, osobe u situaciji podnositeljice zahtjeva imaju vitalan interes, koji je zaštićen Konvencijom, primati informacije potrebne kako bi se otkrila istina o nekom važnom vidu njihovog osobnog identiteta. S druge strane, potrebno je imati na umu da zaštita trećih osoba može spriječiti da te treće osobe budu prisiljene staviti se na raspolaganje za medicinsko testiranje bilo koje vrste, uključujući i DNA testiranje.

Države stranke Konvencije imaju različita rješenja problema koji se javlja kad navodni otac odbije postupati prema sudskim naredbama da se podvrgne testovima koji su potrebni kako bi se utvrdile činjenice. U nekim državama, sudovi mogu dotičnoj osobi izreći novčanu ili zatvorsku kaznu. U drugima nepostupanje prema sudskoj naredbi može stvoriti presumpciju očinstva odnosno predstavljati nepoštivanje suda koje za sobom može povlačiti kazneni progon.

Sustav poput hrvatskog, koji nema sredstva kojima bi se navodni otac prisilio da postupi prema naredbi suda za izvršenje DNA testiranja, može se u načelu smatrati usklađenim s obvezama iz članka 8., uzimajući u obzir slobodu procjene države. Sud, međutim, smatra da se u ovakvom sustavu, u slučaju kad se očinstvo ne može utvrditi putem DNA testiranja, moraju osigurati interesi pojedinca koji traži utvrđivanje očinstva. Nepostojanje ikakve postupovne mjere kojom bi se navodnog oca prisililo da postupi po sudskoj naredbi u skladu je s načelom proporcionalnosti jedino ako je osigurano alternativno sredstvo pomoću kojeg se neovisnom tijelu omogućuje da očinstvo utvrdi brzo. U ovom predmetu takav postupak podnositeljici zahtjeva nije bio na raspolaganju (vidi, *mutatis mutandis*, naprijed spomenutu presudu u predmetu Gaskin, str. 20, stavak 49.).

65. Nadalje, prilikom odlučivanja o zahtjevu za utvrđivanjem očinstva sudovi trebaju uzeti u obzir temeljno načelo interesa djeteta. Sud nalazi da se postojećim postupkom ne uspostavlja pravična ravnoteža između prava podnositeljice zahtjeva da se bez nepotrebnog odugovlačenja otkloni njena neizvjesnost u pogledu njenog osobnog identiteta i prava njenog navodnog oca da se ne podvrgne DNA testovima, te smatra da zaštita uključenih interesa nije razmjerna.

66. Neučinkovitost sudova je stoga podnositeljicu zahtjeva dovela u stanje produljene neizvjesnosti u pogledu njenog osobnog identiteta. Hrvatske vlasti su, dakle, podnositeljici zahtjeva propustile osigurati "poštivanje" njenog privatnog života na što ima pravo na temelju Konvencije.

Stoga je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

III. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. KONVENCIJE

67. Podnositeljica zahtjeva također navodi da nije imala na raspolaganju djelotvorno pravno sredstvo za pokretanje pitanja prekomjernog trajanja postupka u svom predmetu. Nadalje, domaći pravni sustav nije osiguravao nikakvu mjeru kojom bi tuženike u sporovima za utvrđenje očinstva obvezao da postupe po naredbi suda kojom je određeno DNA testiranje. Prema njenom mišljenju, zbog toga je došlo do povrede članka 13., Konvencije kojim se predviđa sljedeće:

“Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.”

68. Vlada poziva Sud da ovaj dio zahtjeva proglasi očito neosnovanim. Vlada navodi da je podnositeljica zahtjeva imala na raspolaganju mogućnost podnošenja zahtjeva na temelju članka 59., stavka 4. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu. Prema mišljenju Vlade, ta je mogućnost predstavljala djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu postupka u predmetu podnositeljice zahtjeva.

69. Sud primjećuje da prigovor podnositeljice zahtjeva na temelju članka 13. Konvencije ima dva vida. Kao prvo, ona je prigovarala da nema na raspolaganju djelotvoran pravni lijek u odnosu na duljinu postupka.

70. U vezi s time, Sud primjećuje da je u predmetu Horvat utvrdio kako članak 59., stavak 4. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu ne predstavlja djelotvorni pravni lijek u odnosu na duljinu građanskog postupka (gore navedeni predmet Horvat v. Croatia, stavak 65.).

71. Slično tome, Sud nalazi da je u ovom predmetu došlo do povrede članka 13. Konvencije jer podnositeljica zahtjeva nema na raspolaganju domaće pravno sredstvo kojim bi mogla ostvariti svoje pravo na “ispitivanje slučaja u razumnom roku”, kao što je zajamčeno člankom 6., stavkom 1. Konvencije.

72. Što se tiče njenog drugog prigovora na temelju članka 13., podnositeljica zahtjeva je navela da u domaćem pravu ne postoje mjere kojima bi se u postupcima za utvrđenje očinstva osigurala nazočnost tuženika pred sudom.

73. Sud je taj vid već uzeo u obzir u svojim razmatranjima prema članku 8. Konvencije. Imajući na umu njegove nalaze u odnosu na članak 8. (vidi stavke 57.-66. ove presude), Sud ne nalazi potrebnim ispitivati isto pitanje i prema članku 13. Konvencije.

IV. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

74. Članak 41. Konvencije predviđa sljedeće:

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije ili dodatnih protokola, a unutarnje pravo visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Odšteta

75. Podnositeljica zahtjeva tražila je da joj se dodijeli 3.000.000 njemačkih maraka (DM) kao naknadu za boli koje je trpjela zbog povreda Konvencije.

76. Vlada je od Suda zatražila da ocijeni iznos pravedne naknade koja bi se dodijelila na temelju njegove sudske prakse u građanskim predmetima u kojima je bila potrebna uobičajena revnost.

77. Sud prihvaća da je podnositeljica zahtjeva pretrpjela štetu nematerijalne naravi zbog duljine postupka. Nadalje, Sud je utvrdio da je podnositeljica zahtjeva bila žrtva postupovnih manjkavosti u dotičnom postupku, s time da je ovaj vid blisko povezan s propustom države poštivati svoju pozitivnu obvezu koja se odnosi na pravo na poštivanje privatnog života.

78. Sud stoga zaključuje da je podnositeljica zahtjeva pretrpjela izvjesnu nematerijalnu štetu koja nije dovoljno nadoknađena utvrđenjem da je došlo do povrede Konvencije. Temeljeći svoju ocjenu na pravičnoj osnovi, kako zahtjeva članak 41., Sud podnositeljici zahtjeva dodjeljuje 7.000 eura (EUR).

B. Troškovi i izdaci

79. Podnositeljica zahtjeva, koja je primila pravnu pomoć Vijeća Europe u vezi s pripremom svog predmeta, nije tražila da joj se naknade troškovi i izdaci. Prema tome, Sud smatra da se s ovog naslova ne treba dosuditi nikakav iznos.

C. Zatezna kamata

80. Prema informacijama koje ima Sud, zakonska kamatna stopa koja se u Hrvatskoj primjenjuje na dan donošenja ove presude iznosi 18% godišnje.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. Smatra da je došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije;
2. Smatra da je došlo do povrede članka 8. Konvencije;

3. Smatra da je došlo do povrede članka 13. Konvencije u odnosu na prigovor na temelju članka 6., stavka 1 Konvencije;
4. Smatra da nije potrebno ispitivati prigovor na temelju članka 13. Konvencije u odnosu na članak 8. Konvencije.
5. Smatra
  - (a) da tužena država treba, u roku od tri mjeseca od dana kada presuda postane konačna u skladu sa člankom 44., stavkom 2. Konvencije, podnositeljici zahtjeva isplatiti 7.000 eura (sedam tisuća eura) u odnosu na nematerijalnu štetu u protuvrijednosti hrvatskih kuna prema tečaju koji bude važio na dan namirenja, zajedno sa svim pristojbama koje eventualno budu zaračunate.
  - (b) da se nakon proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata prema godišnjoj stopi od 18%.
6. Odbacuje ostatak zahtjeva podnositeljice zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskom i upućeno u pisanom obliku dana 7. veljače 2001. u skladu s pravilom 77., stavicima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Erik Fribergh
Tajnik

Christos L. Rozakis
Predsjednik

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 1097/04**, rješavajući apelaciju **Ilinke Novaković i dr.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2., i člana 61. st. 1. i 2. i člana 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Miodrag Simović, potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, potpredsjednica

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 17. novembra 2005. godine donio je

ODLUKU O MERITUMU

Usvaja se apelacija **Ilinke, Šimice i Suzane Novaković i Spomenke Latinović** rođ. **Novaković**.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na pravo na donošenje odluke u razumnom roku u predmetu Osnovnog suda u Banjoj Luci broj P-3103/98.

Nalaže se Osnovnom sudu u Banjoj Luci da bez daljnjeg odgađanja donese odluku u predmetu broj P-3103/98, u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Osnovnom sudu u Banjoj Luci da u roku od šest mjeseci od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem njenog izvršenja, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Nalaže se Republici Srpskoj da **Ilinki, Šimici i Suzani Novaković i Spomenki Latinović** rođ. **Novaković** u roku od tri mjeseca od dostavljanja ove odluke isplati ukupan iznos od 600 KM na ime nematerijalne štete zbog toga što nije donesena odluka u razumnom roku, u smislu člana 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, “Službenom glasniku Republike Srpske” i “Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine”.

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Ilinka, Šimica, Suzana Novaković i Spomenka Latinović rođ. Novaković (u daljnjem tekstu: apelantice), koje zastupaju Mladen Grbić, advokat iz Rume, i Ostoja Perić, dipl. pravnik iz Sremske Mitrovice, Srbija i Crna Gora, podnijele su 10. decembra 2004. godine apelaciju Komisiji za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Komisija) zbog dužine trajanja postupka koji se vodi pred Osnovnim sudom u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud). Navedenu apelaciju Komisija je 16. decembra 2004. godine dostavila Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) na osnovu člana 5. Sporazuma, u skladu sa članom XIV Aneksa 6. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, koji su strane potpisale 25. septembra 2003. godine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 35/03).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. st. 1. i 2. tada važećeg Poslovnika Ustavnog suda, od Osnovnog suda zatraženo je 22. marta 2005. godine da dostavi odgovor na apelaciju i spise br. P-1495/01 i P-3103/98, a 3. oktobra 2005. godine zatražen je odgovor Vojnog pravobranilaštva Vojske Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vojno pravobranilaštvo).

3. Odgovor na apelaciju Osnovni sud je dostavio 1. aprila 2005. godine, a Vojno pravobranilaštvo nije dostavilo odgovor na apelaciju.

4. Osnovni sud je 15. aprila 2005. godine dostavio spis broj P-1495/01, a spis broj P-3103/98 dostavio je 14. septembra 2005. godine.

5. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor Osnovnog suda je 20. oktobra 2005. godine dostavljen apelanticama.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelantica i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.
7. Apelantice su majka, supruga, kćerka i sestra Sime Novakovića, koji je poginuo u Vojski Republike Srpske.
8. Apelantica Ilinka Novaković 16. novembra 1998. godine protiv Vojnog pravobranilaštva podnijela je tužbu Osnovnom sudu radi naknade materijalne i nematerijalne štete zbog pogibije njenog sina Sime Novakovića kao borca na ratištu 10. jula 1995. godine. Tužba je zavedena pod brojem P-3103/98 i dostavljena Vojnom pravobranilaštvu radi odgovora 25. februara 1999. godine. Vojno pravobranilaštvo je dostavilo odgovor na tužbu 16. marta 1999. godine, ističući da je tužba neuredna i da je treba vratiti apelantici radi pravilnog naznačenja tuženog.
9. Osnovni sud je 18. marta 1999. godine održao ročište kojem je apelantica Ilinka Novaković lično prisustvovala, a tuženi nije bio prisutan. Navedeno ročište je održao sudski pripravnik. Konstatirano je da je u spis uložen podnesak Vojnog pravobranilaštva od 15. marta 1999. godine. Apelantica je na tom ročištu izjavila da će angažirati stručno lice za zastupanje u ovoj pravnoj stvari i zamolila sud da naredno ročište zakaže u primjerenom roku. Sud je donio rješenje da se rasprava, zbog bolesti sudije, odgađa na neodređeno vrijeme.
10. Osnovni sud je 7. aprila 2001. godine primio podnesak o uređenju tužbe i preciziranju tužbenog zahtjeva, kojim je tužba preinačena u subjektivnom smislu, jer se kao tužioci, osim Ilinke Novaković, pojavljuju i ostale apelantice. Apelantice su navedeni podnesak dostavile sudu posredstvom svojih opunomoćenika pod brojem P-300103/98, umjesto pod brojem P-3103/98. Kao tuženu apelantice su označile Republiku Srpsku, za VP 7542 VRS koju zastupa vojni pravobranilac Vojske Republike Srpske (u daljnjem tekstu: tuženi). U spomenutom podnesku apelantice su predložile da sud u vrlo hitnom postupku donese predloženu presudu, navodeći da je prva tužba podnesena 16. novembra 1998. godine.
11. Osnovni sud je ovako uređenu tužbu 31. augusta 2005. godine dostavio tuženom radi odgovora, te pozvao apelantice da u predmet dostave urednu punomoć za zastupanje njihovog opunomoćenika Mladena Grbića, advokata iz Rume.
12. Prema istom činjeničnom i pravnom osnovu, apelantice su protiv tuženog 26. juna 2001. godine podnijele novu tužbu Osnovnom sudu za naknadu nematerijalne i dijela materijalne štete zbog pogibije Sime Novakovića. Ova tužba apelantica je zavedena pod brojem P-1495/01. U tužbi su predložile da sud u vrlo hitnom postupku donese predloženu presudu, kao i da je prva tužba podnesena 16. novembra 1998. godine.

13. U ovom postupku Osnovni sud nije održao niti jedno ročište, već je 1. aprila 2005. godine donio rješenje kojim se tužba apelantica podnesena 26. juna 2001. godine smatra odbačenom. U obrazloženju rješenja se navodi da je uvidom u spis suda broj P-3103/98 utvrđeno da iste stranke već vode parnicu radi naknade štete.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelantice se žale na povredu prava na pravično suđenje zbog toga što nije donesena odluka u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelantice su navele da su 16. novembra 1998. godine podnijele Osnovnom sudu tužbu radi naknade štete, te da je predmet bio zaveden pod brojem P-3103/98, a da se sada vodi pod brojem P-1495/01. Povredu člana 6. stav 1. Evropske konvencije apelantice vide u tome što su tužbu podnijele prije šest godina, te da nijedno ročište nije zakazano iako su njihovi opunomoćenici svake godine zvali sud i lično odlazili kod sudije, ali da se uvijek nalazio neki drugi izgovor za neažurnost. Predlažu da Ustavni sud u hitnom postupku riješi njihov odštetni zahtjev, tako da im dosudi tražene iznose za naknadu štete u dvostrukom iznosu zbog kamate koja bi tekla da je sud blagovremeno odlučio o tužbi, i to: na ime naknade nematerijalne štete 58.000 KM i na ime naknade dijela materijalne štete (troškova sahrane) 2.800 KM, što ukupno iznosi 60.800 KM, kao i troškova parničnog postupka i postupka povodom apelacije od 1.400 KM, a sve u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti odluke. Navode da one kao stranke, a ni njihovi opunomoćenici nisu ničim doprinijeli da postupak traje već šest godina, a da, ustvari, nije ni započet. Smatraju da je obaveza svake države da organizira svoj sudski sistem na način da sudovi mogu svakome jamčiti pravo na donošenje konačne odluke u pogledu građanskih prava i obaveza u okviru razumnog vremenskog roka.

b) Odgovor na apelaciju

15. U odgovoru na apelaciju Osnovni sud navodi da u konkretnom slučaju nije došlo do povrede prava apelantica na pravično suđenje u razumnom roku, prava na imovinu i prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije. Osnovni sud navodi da je za činjenicu da se pred istim sudom vode dvije parnice saznao tek na osnovu podneska Ustavnog suda, te da je nejasno kako apelantice nisu znale da se

pred istim sudom vode dva postupka prema istom pravnom i činjeničnom osnovu. Sud navodi da se za dužinu trajanja postupka ne može teretiti sud, već da su tome doprinijele apelantice svojim radnjama. Također, sud navodi da se na predmetu apelantica počelo raditi 19. februara 1999. godine i da su bile ispunjene sve zakonske pretpostavke, predmet bi bio okončan u prvostepenom postupku. Međutim, tužba apelantica je bila neuredna, te je uređenje tužbe uslijedilo tek nakon dvije godine od kada je apelanticama usmeno saopćeno da je tužba neuredna. Sud navodi da je vidljivo da je ponašanje apelantica, kojima je trebalo više od dvije godine da konačno odrede tužbeni zahtjev i tačno označe ko su tužioc, a ko tuženi, dovelo do odugovlačenja postupka. Dalje se navodi da su apelantice podnesak o uređenju tužbe od 7. aprila 2001. godine dostavile na pogrešan broj P-300103/98, te se on zbog toga nije mogao na vrijeme uložiti u spis, već je nakon izvjesnog vremena otkriveno da se radi o predmetu broj P-3103/98. Osim toga, ni do danas nisu ispunjene procesne pretpostavke za vođenje postupka, jer opunomoćenik apelantica Mladen Grbić, advokat uz Rume, nije u spis dostavio punomoć za zastupanje apelantica u predmetnom postupku. Ukoliko punomoć i dostavi, navedeni advokat će biti obavezan da sudu dostavi saglasnost Ministarstva pravde Republike Srpske da može, kao advokat iz druge države, zastupati stranke pred sudom u Republici Srpskoj, u smislu odredbe člana 35. stav 2. Zakona o advokaturi ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 37/02). Sud navodi da je zadužen enormno velikim brojem parničnih spisa i da se ubraja u najzaduženiji sud prema broju predmeta u Bosni i Hercegovini, gledajući zaduženje prema sudijama, te da se razuman rok za okončanje postupka u navedenom sudu mora sagledati i sa tog aspekta. Sud je naveo da je u toku 1998. godine i početkom 1999. godine primio više od 10.000 predmeta protiv Republike Srpske radi naknade "ratne" štete, te da je zbog toga pojedinačno zaduženje prema sudiji na parničnom referatu 1.700 do 2.000 spisa. Protekom vremena broj predmeta koje zadužuje jedan sudija, zbog velikog priliva predmeta, povećao se, tako da je krajem 2004. godine zaduženje prema sudiji iznosilo 3.000 spisa. Dalje se navodi da su sve sudije na parničnom referatu imale veliki broj spisa (više od 1.000) koji se odnose na zaštitu prava iz radnog odnosa iz perioda od 1992. godine do 1997. godine, ometanje posjeda, stambene sporove i sporove koji se odnose na povrat imovine izbjeglih i raseljenih lica, a za njih je zakonodavac propisao da se radi o postupcima hitne prirode, što znači da se prioritarno rade. Dalje se navodi da su godišnja norma za sudiju koji radi na parničnom referatu 242 riješena predmeta. Zbog navedenog, sud ističe da nije u prilici da poziva stranku i da joj nalaže da poduzima određene radnje, te da stranka koja zahtijeva od suda ažurno postupanje mora sudu dostaviti urednu tužbu, punomoć za zastupanje ukoliko ima opunomoćenika, a u konkretnom slučaju i posebnu saglasnost Ministarstva pravde Republike Srpske za opunomoćenike,

advokate iz druge države. Sud će tek nakon dostavljanja navedenog biti u prilici da rješava predmet apelantica. Zbog svega navedenog, sud smatra da nije došlo do povrede prava na pravično suđenje u razumnom roku, jer navedeni postupak nije okončan zbog propusta i ponašanja apelantica.

V. Relevantni propisi

16. Zakon o parničnom postupku (“Službeni glasnik Republike Srpske” br. 58/03, 85/03 i 74/05)

Član 10.

“Sud je dužan da postupak provede bez odugovlačenja i sa što manje troškova i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.”

Član 11.

“Prvostepeni postupak će se, prema pravilu, sastojati od dva ročišta-jednog pripremnog ročišta i jednog ročišta za glavnu raspravu.”

Član 60. st. 3., 4. i 5.

“Dok parnica teče, ne može se u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među istim strankama, a ako takva parnica bude pokrenuta, sud će tužbu odbaciti.

Ako među istim strankama već teče druga parnica o istom zahtjevu pred sudom u Bosni i Hercegovini, stranke su o tome dužne obavijestiti sud.

Sud će u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti da li već teče druga parnica o istom zahtjevu među istim strankama pred sudom u Bosni i Hercegovini.”

Član 309.

“Opunomoćenik je dužan da pri prvoj radnji u postupku podnese punomoć.

Sud može dopustiti da radnje u postupku za stranku privremeno izvrši lice koje nije podnijelo punomoć, ali će istovremeno narediti tom licu da naknadno u određenom roku podnese punomoć ili odobrenje stranke za izvršenje parničnih radnji.”

17. Zakon o advokaturi Republike Srpske (“Službeni glasnik Republike Srpske” broj 37/02)

Član 35. stav 2.

“Advokat koji posjeduje dozvolu za vršenje djelatnosti advokata izdatu od asocijacije advokata strane države može u pojedinačnim slučajevima zastupati i braniti pravne subjekte pred sudovima i državnim organima u Republici Srpskoj uz prethodnu saglasnost Ministarstva pravde Republike Srpske, koje je dužno da o tome pribavi mišljenje Advokatske komore.”

VI. Dopustivost

18. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. U skladu sa članom 16. stav 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može iznimno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i temeljnih sloboda koje štiti Ustav Bosne i Hercegovine ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

20. U konkretnom slučaju apelacija u prvom redu ukazuje na kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije zbog toga što nije donesena sudska odluka u razumnom roku, a ukazuje i na kršenje drugih prava koja su, također, zaštićena Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom.

21. Ustavni sud smatra da u Bosni i Hercegovini, u konkretnom slučaju u Republici Srpskoj, ne postoji djelotvorno pravno sredstvo koje bi omogućilo apelanticama da se žale zbog predugog trajanja postupka (vidi, *mutatis mutandis*, *Tome Mata protiv Portugala*, broj 32082/98, ECHR 1999-IX). Ustavni sud smatra da nedostaci u organizaciji pravosudnog sistema entiteta, odnosno države, ne smiju utjecati na poštivanje individualnih prava i sloboda utvrđenih Ustavom Bosne i Hercegovine, kao i zahtjeva i garancija iz člana 6. Evropske konvencije (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Zanghi protiv Italije*, presuda od 19. februara 1991. godine, serija A, broj 194, stav 21.).

22. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud prihvata da je predmetna apelacija dopustiva.

VII. Meritum

23. Apelantice smatraju da su povrijeđena njihova prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, pravo na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

24. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.”

25. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]“

26. Predmetni postupak se odnosi na naknadu štete. Dakle, radi se o zahtjevu da se u sporu o građanskom pravu dobije konačna sudska odluka u razumnom roku, pa je član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv u ovom predmetu.

Period koji se uzima u obzir

27. Ustavni sud podsjeća na konstantnu praksu organa Evropske konvencije u odnosu na predmete o dužini postupka, gdje su postupci pokrenuti prije nego što su organi Evropske konvencije osnovali svoju vremensku nadležnost. Organi Evropske konvencije smatraju da period koji se uzima u obzir kao svrha žalbe o dužini trajanja postupka počinje danom zasnivanja njihove vremenske nadležnosti – u ocjenjivanju razumnosti vremena koje je prekoračilo taj datum mora se uzeti u obzir stadij postupka dostignut tog datuma (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Foti i drugi protiv Italije*, presuda od 10. decembra 1982. godine, serija A, broj 56, stav 53.; *Styranowski protiv Poljske*, broj 28616/95, ECHR 1998-VIII).

28. U konkretnom slučaju postupak radi naknade štete započeo je 16. novembra 1998. godine, kada je apelantica Ilinka Novaković podnijela prvobitnu tužbu Osnovnom sudu. Ova tužba je uređena 7. aprila 2001. godine. Dakle, u konkretnom predmetu od podnošenja prvobitne tužbe prošlo je šest godina, a od uređenja tužbe prošle su više od četiri godine.

29. Polazeći od kriterija utvrđenih praksom Evropskog suda za ljudska prava, Ustavni sud ističe da se razumnost trajanja postupka ocjenjuje u vezi sa svim okolnostima predmeta, uzimajući u obzir posebno složenost predmeta, ponašanje strana u postupku, s jedne strane, i suda i javnih vlasti, s druge strane, kao i važnost onoga što se za apelanta dovodi u pitanje u sporu (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Vernillo protiv Francuske*, presuda od 20. februara 1981. godine, serija A, broj 198, stav 30.; *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*, presuda od 13. jula 1983. godine, stav 24.).

a) Složenost predmeta

30. Ustavni sud naglašava da se složenost postupka mora razmatrati u okviru

činjeničnog i pravnog aspekta konkretnog spora, tj. dokaza koje sud treba izvesti, te procijeniti pravna pitanja koja treba riješiti. U konkretnom slučaju spor se odnosi na naknadu materijalne i nematerijalne štete. Takav spor, prema mišljenju Ustavnog suda, ne može se okarakterizirati kao naročito složen.

b) Ponašanje podnosioca apelacije

31. Ustavni sud ističe da u građanskim predmetima donošenje odluke u razumnom roku zavisi od ponašanja strane koja učestvuje u postupku (vidi odluku bivše Evropske komisije za ljudska prava broj 11541/85 od 12. aprila 1989. godine, O.I. 70).

32. U konkretnom slučaju Ustavni sud će ispitati da li su apelantice svojim ponašanjem doprinijele da se predmet ne završi u razumnom roku.

33. Apelantica Ilinka Novaković je podnijela tužbu 16. novembra 1998. godine, a tužba je uređena 7. aprila 2001. godine. Dakle, tužba je uređena nakon više od dvije godine od podnošenja prvobitne tužbe. Također, apelantice su uređenu tužbu, umjesto na broj predmeta P-3103/98, dostavile na pogrešan broj predmeta P-300103/98, te je zbog toga sudu trebalo izvjesno vrijeme da navedeni podnesak uloži u spis. Dalje, advokat nije dostavio sudu punomoć za zastupanje apelantica, kao ni saglasnost Ministarstva pravde Republike Srpske, jer se radi o advokatu iz druge države.

34. Na osnovu uvida u spis broj P-3103/98 ne može se utvrditi da su apelantice pismeno urgirale kod suda da bi se njihove tužbe riješile osim što su u svom podnesku od 7. aprila 2001. godine predložile da sud u vrlo hitnom postupku donese presudu, navodeći da je prvobitna tužba podnesena 16. novembra 1998. godine.

35. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da je ponašanje apelantica doprinijelo odugovlačenju predmetnog postupka.

c) Ponašanje suda

36. Osnovni sud je održao samo jedno ročište, i to 18. marta 1999. godine. Nakon uređenja tužbe Osnovni sud nije zakazao, niti održao nijedno ročište, već je tek 31. augusta 2005. godine uređenu tužbu apelantica dostavio tuženom radi odgovora i zatražio od apelantica da dostave punomoć za zastupanje njihovog advokata. Dakle, nakon više od četiri godine Osnovni sud je uređenu tužbu apelantica dostavio tuženom radi odgovora, te od apelantica zatražio da u spis dostave punomoć.

37. Na osnovu navedenog proizlazi da je Osnovni sud bio neaktivan od momenta uređenja tužbe od apelantica, odnosno od 7. aprila 2001. godine, u periodu dužem od četiri godine.

38. Tačno je da je obaveza apelantica bila da podnesu urednu tužbu i da je dostave na odgovarajući broj predmeta. Međutim, postavlja se pitanje zašto sud podnesak apelantica od 7. aprila 2001. godine nije dostavio tuženom radi odgovora i prije 31. augusta 2005. godine, odnosno postupio u smislu člana 309. stav 2. Zakona o parničnom postupku, kojim je određeno da sud može dopustiti da radnje u postupku za stranku privremeno izvrši lice koje nije podnijelo punomoć, ali da će sud istovremeno narediti tom licu da u naknadno određenom roku podnese punomoć. Također, s obzirom na to da se iz navedenog podneska moglo zaključiti da je prvobitna tužba podnesena 16. novembra 1998. godine, sud je mogao, bez mnogo napora i izgubljenog vremena, podnesak uložiti u odgovarajući predmet, unatoč pogrešno označenom broju. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je Osnovni sud bio neaktivan u periodu od 7. aprila 2001. godine do 31. augusta 2005. godine, ne preduzimajući nijednu radnju u konkretnom predmetu.

39. Ustavni sud je uzeo u obzir i izjašnjenje Osnovnog suda o tome da je navedeni sud zadužen enormno velikim brojem predmeta, te da prema broju predmeta spada u najzaduženiji sud u Bosni i Hercegovini, uzimajući u obzir pojedinačno zaduženje prema sudijama. U vezi s tim Ustavni sud se poziva na praksu Evropskog suda za ljudska prava prema kojoj se preopterećenost sudstva općenito ne prihvata kao opravdanje, pošto su države ugovornice dužne organizirati administriranje pravde tako da razni sudovi ispunjavaju zahtjeve člana 6. Evropske konvencije (vidi, Evropski sud za ljudska prava, presuda od 25. februara 1994. godine, *Francesco Lombardo protiv Italije*, serija A, br. 249-B, str. 27.). Prema stalnom načelu precedenta države-ugovornice nisu odgovorne u slučaju privremenog zaostajanja svojih sudova pod uvjetom da smjesta preduzmu, kako i priliči, radnje da se popravi takva vanredna situacija (vidi, Evropski sud za ljudska prava, presuda od 13. jula 1983. godine, *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*, serija A, br. 66, str. 11-13.). Preduzete mjere se procjenjuju u odnosu na njihovu djelotvornost (vidi, Evropski sud za ljudska prava, Izvještaj od 12. decembra 1983. godine, *Neubeck protiv Njemačke*, D&R 41, 1985., str. 13., 32-33.) a procjenjuje se i da li su provedene pravovremeno. Mjere preduzete kasnije ne mogu nadoknaditi činjenicu da je razuman rok bio prekoračen (vidi, Evropski sud za ljudska prava, Izvještaj od 12. marta 1984. godine, *Marijnissen protiv Holandije*, D&R 41, 1985., str. 83., 90.). Pri ovoj procjeni uzimaju se u obzir i političke i društvene prilike zemlje (vidi, Evropski sud za ljudska prava, presuda od 7. jula 1989. godine, *Union Alimentaria S.A. protiv Španije*, serija A, br. 157., str. 15.).

40. U skladu sa navedenim, Ustavni sud ne smatra pravovremenim radnje koje je Osnovni sud preduzeo u konkretnom slučaju s obzirom na to da su one preduzete nakon više od četiri godine od uređenja tužbe. Prema mišljenju Ustavnog suda,

navedene radnje Osnovni sud je mogao i morao preduzeti i mnogo ranije čak i u situaciji kada su sudije Osnovnog suda zadužene velikim brojem predmeta.

41. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je, zbog toga što je Osnovni sud odgađao donošenje odluke, povrijeđeno pravo apelantica na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Ostali navodi

42. U okviru zaključka u pogledu kršenja prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije neophodno posebno razmatrati ostale navode iz apelacije.

Pitanje naknade nematerijalne štete

43. Apelantice traže da im se dosude traženi iznosi za naknadu štete u dvostrukom iznosu zbog kamate koja bi tekla da je sud blagovremeno odlučio o tužbi, i to: na ime naknade nematerijalne štete 58.000 KM i na ime naknade dijela materijalne štete (troškovi sahrane) 2.800 KM, što ukupno iznosi 60.800 KM, kao i troškova parničnog postupka i postupka povodom apelacije od 1.400 KM, a sve u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti odluke.

44. U smislu člana 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud izuzetno, na apelantov zahtjev, može odrediti naknadu nematerijalne štete. Međutim, Ustavni sud podsjeća da, za razliku od postupka pred redovnim sudovima, naknadu nematerijalne štete određuje u simboličnom smislu u posebnim slučajevima kršenja zagarantiranih ljudskih prava i sloboda.

45. Ustavni sud se poziva na praksu Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Apicella protiv Italije i devet drugih slučajeva protiv Italije* (vidi presudu od 10. novembra 2004. godine) u kojem je utvrđen obrazac za izračunavanje nadoknade na ime nematerijalne štete u slučajevima o dužini postupka. U navedenom predmetu Evropski sud za ljudska prava je zaključio da, kao opća smjernica, podnosioci predstavke koji mogu da dokažu da je član 6. stav 1. Evropske konvencije povrijeđen odgađanjima treba da dobiju između 1.000 i 1.500 eura kao nadoknadu za svaku godinu trajanja postupka bez obzira na to da li su podnosioci predstavke dobili ili izgubili domaći postupak, ili je postignuto prijateljsko poravnanje. Ovaj iznos, međutim, može biti umanjen kako bi se uzeo u obzir standard života u zemlji, kao i držanje podnosioca predstavke. Odšteta Evropskog suda za ljudska prava, također, bit će umanjena ako je podnosilac predstavke primio presudu domaćeg suda da je zahtjev za "razumni rok" člana 6. stav 1. Evropske konvencije povrijeđen i dobio nadoknadu, iako neodgovarajuću, od domaćih institucija. Ova osnovna rata treba

biti uvećana na 2.000 eura ako se slučaj odnosi na pitanje koje zahtijeva posebnu ažurnost.

46. Ustavni sud smatra da prilikom utvrđivanja obrasca za izračunavanje nadoknade na ime nematerijalne štete u slučajevima o dužini postupka u Bosni i Hercegovini standard života i ekonomske prilike treba posmatrati kroz parametar ukupnog nacionalnog dohotka (GDP-Gross Domestic Product ili vrijednost sve konačne robe i usluga proizvedenih u zemlji tokom godine podijeljena sa prosječnom populacijom za istu godinu). U navedenom predmetu Evropskog suda za ljudska prava slučaj se odnosio na Italiju u kojoj je GDP za 2004. godinu iznosio 29.014 USD, a za Bosnu i Hercegovinu iznosio je 2.125 USD, dakle, oko 13 puta manje (izvor: <http://en.wikipedia.org>). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da se apelantima u Bosni i Hercegovini, u slučajevima kada su ispunjeni uvjeti za to, kao nadoknadu na ime nematerijalne štete treba isplatiti iznos od približno 150 KM za svaku godinu odgađanja domaćih sudova da donesu odluke, odnosno dvostruki iznos u predmetima koji zahtijevaju posebnu hitnost.

47. U konkretnom slučaju ne radi se o predmetu koji zahtijeva posebnu hitnost, te bi apelanticama za svaku godinu odgađanja da se donese odluka trebalo isplatiti iznos od po približno 150 KM. Međutim, Ustavni sud je već naveo kako smatra da su apelantice doprinijele odgađanju. Imajući u vidu sve navedene faktore, Ustavni sud smatra da apelanticama treba isplatiti na ime nematerijalne štete, zbog nedonošenja odluke u razumnom roku, ukupno 600 KM. Ovaj iznos apelanticama je dužna isplatiti Republika Srpska u roku od tri mjeseca od dostavljanja ove odluke.

VIII. Zaključak

48. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, jer je odgađanje u postupanju povodom tužbe apelantica za naknadu štete takve prirode da predstavlja kršenje “razumnog roka” iz navedenih članova.

49. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 76. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

50. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

III Krivični postupak

Camasso protiv Hrvatske, 2005.

Nankov protiv Republike Makedonije, 2007.

Acigköz protiv Slovenije, 2008.

Mamič br. 2 protiv Slovenije, 2006.

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

Predmet CAMASSO protiv HRVATSKE

(Zahtjev br.15733/02)

PRESUDA

STRASBOURG
13. siječnja 2005.¹

---

¹ Presuda je konačna od 13. 4. 2005, *prim. ur.*

U predmetu *Camasso protiv Hrvatske*,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

g. C.L. Rozakis, *predsjednik*,

g. L. Loucaides,

gđa F. Tulkens,

g. P. Lorenzen,

gđa N. Vajić,

gđa S. Botoucharova

g. A. Kovler, *suci*,

i g. S. NIELSEN, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 9. prosinca 2004.,

donosi sljedeću presudu koja je donesena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br.15733/02) protiv Republike Hrvatske kojeg je hrvatski državljanin g. Lorenzo Camasso (“podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (“Konvencija”) dana 4. travnja 2002. godine.
2. Podnositelja zahtjeva zastupao je g. B. Kozjak, odvjetnik iz Virovitice. Hrvatsku je Vladu (“Vlada”) zastupala njena zastupnica, gđa L. Lukina-Karajković.
3. 10. lipnja 2003. godine Sud je odlučio obavijestiti o zahtjevu. Primjenjujući članak 29. § 3. Konvencije odlučio je istovremeno ispitati osnovanost i dopuštenost tog prigovora.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnositelj zahtjeva je rođen 1964. godine i živi u Bjelovaru, Hrvatska.
5. Dana 6. studenoga 1994. godine podnositelj zahtjeva je uhićen pod sumnjom da je počinio ubojstvo. Istoga je dana zadržan u pritvoru u Okružnom zatvoru Bjelovar.
6. Dana 9. studenoga 1994. godine Županijski je sud u Bjelovaru pokrenuo istragu protiv podnositelja zahtjeva.

7. Dana 5. prosinca 1994. godine Okružno državno odvjetništvo u Bjelovaru optužilo je podnositelja zahtjeva za ubojstvo.
8. Dana 21. prosinca 1994. godine održano je prvo ročište pred Županijskim sudom u Bjelovaru.
9. Dana 26. travnja 1995. godine Županijski je sud podnositelja zahtjeva proglasio krivim za ubojstvo. Utvrdio je da je podnositelj zahtjeva prekoračio nužnu obranu te ga osudio na deset mjeseci zatvora.
10. Dana 15. svibnja 1995. godine podnositelj zahtjeva uložio je žalbu protiv prvostupanjske presude. Županijsko državno odvjetništvo je također uložilo žalbu.
11. Dana 16. kolovoza 1995. godine Vrhovni je sud Republike Hrvatske ukinuo prvostupanjsku presudu zbog činjeničnih nedostataka te vratio predmet na ponovni postupak.
12. U ponovljenom je postupku dana 16. listopada 1995. godine Županijski sud podnositelja zahtjeva proglasio krivim za ubojstvo. Osudio ga je na godinu dana zatvora. Istoga je dana podnositelj zahtjeva pušten na slobodu jer mu je vrijeme koje je proveo u pritvoru uračunato u kaznu.
13. Dana 30. listopada 1995. godine podnositelj zahtjeva uložio je žalbu protiv prvostupanjske presude. Županijsko državno odvjetništvo je također uložilo žalbu.
14. Dana 18. studenoga 1997. godine Vrhovni je sud ponovno ukinuo prvostupanjsku presudu i vratio predmet na ponovni postupak. Utvrdio je da je prvostupanjski sud propustio navesti razloge za odbijanje tvrdnje podnositelja zahtjeva da je postupao u nužnoj obrani.
15. U ponovljenom je postupku Županijski sud održao ročišta 11. veljače 1998. godine i 3. travnja 1998. godine. Dana 3. travnja 1998. godine Županijski je sud ponovno podnositelja zahtjeva proglasio krivim za ubojstvo i osudio ga na godinu dana zatvora.
16. Dana 27. travnja 1998. godine podnositelj zahtjeva je uložio žalbu protiv prvostupanjske presude. Županijsko je državno odvjetništvo također uložilo žalbu.
17. Dana 28. kolovoza 2001. godine Vrhovni je sud odbio žalbe kao neosnovane i potvrdio prvostupanjsku presudu. Presuda Vrhovnog suda dostavljena je branitelju podnositelja zahtjeva 8. listopada 2001. godine.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

18. Članak 29. hrvatskoga Ustava jamči, *inter alia*, da svatko osumnjičen ili optužen

za kazneno djelo ima pravo na pošteno i javno suđenje u razumnom roku pred zakonom osnovanim neovisnim i nepristranim sudom.

19. Mjerodavni dijelovi Ustavnoga zakona o Ustavnom sudu (Ustavni zakon o Ustavnom sudu, *Narodne novine*, br. 99/1999 i 29/2002) glasile su kako slijedi:

Članak 62

“Svatko može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom, odnosno Ustavom zajamčeno pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu (u nastavku: ustavno pravo).”

Članak 76

“Odlukom kojom se ustavna tužba usvaja, Ustavni sud ukida osporavani akt kojim je povrijeđeno ustavno pravo.”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

20. Podnositelj zahtjeva je prigovorio da je duljina kaznenog postupka bila nesukladna sa zahtjevom “razumnog roka” iz članka 6, §1 Konvencije, čija odredba glasi kako slijedi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi... svatko ima pravo... da sud... u razumnom roku ispita njegov slučaj.”

A. Dopuštenost

21. Vlada je tvrdila da podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva zato što nije podnio tužbu Ustavnom sudu zbog duljine postupka, na temelju članka 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu.

22. Podnositelj zahtjeva osporio je djelotvornost tog pravnog sredstva.

23. Sud ponavlja da je već smatrao kako su pravna sredstva dostupna parničnim strankama na domaćoj razini za podnošenje tužbe zbog duljine postupka “djelotvorna”, u smislu članka 13. Konvencije ako [sprečavaju] navodnu povredu ili njeno trajanje, ili ako [pružaju] odgovarajuću zadovoljštinu za svaku povredu koja se [je] već dogodila.” (*Kudla v. Poland* [GC], br. 30210/96, § 158, 26. listopada 2000.). Po mišljenju Suda, s obzirom na “veliku bliskost” između članka 13. i članka 35. §1

Konvencije, isto je nužno točno glede koncepta “djelotvornog” pravnog sredstva u smislu druge odredbe (*Mifsud v. France* (dec.) [GC], br. 57220/00, ECHR 2002-VIII).

24. Sud primijećuje da Vlada nije uputila na neki domaći predmet u kojem je neki pojedinac podnio tužbu na temelju članka 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu iz 1999. godine zbog duljine postupka a koja bi dovela do sprečavanja prekomjernog odugovlačenja ili kumulacije odugovlačenja, ili do naknade štete za odugovlačenje koje se već dogodilo.

25. U takvim okolnostima Sud smatra da se ustavna tužba na temelju članka 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu iz 1999. godine ne može smatrati djelotvornim pravnim sredstvom u ovom predmetu.

26. Slijedi kako Vladin prigovor o neiscrpljenosti domaćih pravnih sredstava treba odbiti.

27. Sud primijećuje kako zahtjev nije očigledno nedopušten u smislu članka 35. § 3. Konvencije. Nadalje primijećuje da nije nedopušten niti po jednoj drugo osnovi. Stoga ga treba proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

28. Podnositelj je ustvrdio da je kazneni postupak pokrenut protiv njega trajao nerazumno dugo vremena.

29. Vlada je osporila takvo stajalište. Ustvrdili su da je predmet činjenično i pravno složen. Prvostupanjski je sud trebao izvršiti uvid i procijeniti neke složene okolnosti kako bi pravilno utvrdio koje je kazneno djelo bilo počinjeno i primijenio odgovarajuću kaznenu sankciju.

Isto su tako ustvrdili da su domaće vlasti u predmetu podnositelja zahtjeva postupale s dužnom revnošću, posebice dok je podnositelj zahtjeva bio u pritvoru, tijekom kojega razdoblja su bile donesene dvije prvostupanjske i jedna drugostupanjska presuda. Određeno odugovlačenje do kojega je došlo u postupku nakon žalbe protiv treće prvostupanjske presude bilo je opravdano činjenicom da je Vrhovni sud prvenstvo dao predmetima u kojima su okrivljenici bili u pritvoru, a u relevantnom vremenu to nije bio predmet podnositelja zahtjeva.

1. Razdoblje koje treba uzeti u obzir

30. Ukupna duljina postupka iznosi šest godina i jedanaest mjeseci. Razdoblje koje treba uzeti u obzir započelo je 6. studenoga 1997. godine, nakon stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku, i završilo 8. listopada 2001. godine kad je presuda

Vrhovnoga suda dostavljena punomoćniku podnositelja zahtjeva. Tako je njegovo ukupno trajanje bilo tri godine, jedanaest mjeseci i dva dana.

31. Međutim, Sud ponavlja da, u svrhu utvrđivanja razumnosti duljine dotičnoga vremena, treba uzeti u obzir stanje predmeta na dan 5. studenoga 1997. godine (vidi, između ostali izvora, *Styranowski v. Poland*, br. 28616/95, § 46, ECHR 1996-VIII; *Foti and Others v. Italy*, presuda od 10. prosinca 1982., Serija A, br. 56, str. 18, § 53). S tim u svezi Sud primijećuje da je postupak započeo 6. studenoga 1994. godine kad je podnositelj zahtjeva bio uhićen i zadržan u pritvoru i da je stoga, u trenutku stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku, postupak već trajao tri godine.

2. Razumnost duljine postupka

32. Sud ponavlja da se razumnost duljine postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i pozivom na kriterije utvrđene njegovom sudskom praksom, posebice: složenost predmeta, ponašanje podnositelja zahtjeva i mjerodavnih vlasti kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva dovodi u pitanje u sporu (vidi, između mnogo drugih pravnih izvora, predmet *Frydlander v. France* [GC], br. 30979/96, stavak 43., ECHR 2000-VII).

33. Sud prihvaća da se u ovom predmetu radilo o određenom stupnju složenosti u odnosu na pravna pitanja. Međutim, duljina postupka ne može se objasniti samo tom činjenicom.

34. Glede ponašanja podnositelja zahtjeva, Sud primijećuje da Vlada nije tvrdila da bi podnositelj zahtjeva doprinio duljini postupka. Sud ne vidi nikakvog razloga za drugačije mišljenje.

35. Glede ponašanja sudskih vlasti, Sud primijećuje, posebice, da je Vrhovnome sudu trebalo tri godine i četiri mjeseca da donese odluku po žalbi podnositelja zahtjeva. Sud podsjeća da je već prije utvrdio povrede članka 6. § 1. Konvencije u sličnim predmetima. Na primjer, u presudi *Eckle v. Germany* (od 15. srpnja 1982., Serija A, br. 51, str. 37, § 84), Sud je utvrdio povredu članka 6., § 1. zbog činjenice da je, *inter alia*, žalbeni postupak trajao gotovo tri godine. Sud smatra da je Vladino objašnjenje da je Vrhovni sud dao prvenstvo spisima u kojima su okrivljenici bili u pritvoru, a što nije bio predmet podnositelja zahtjeva u relevantno vrijeme, ne može opravdati produženi karakter žalbenog postupka.

36. Budući da nema nekih posebnih okolnosti, naprijed navedena razmatranja dostatna su da bi Sud mogao zaključiti, uzimajući u obzir sudsku praksu o tom pitanju, da se u predmetu podnositelja zahtjeva nije postupalo unutar razumnoga roka.

Stoga je došlo do povrede članka 6, § 1 Konvencije.

II. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

37. Članak 41. Konvencije predviđa:

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

38. Podnositelj zahtjeva je zatražio 15.000 EUR na ime nematerijalne štete.

39. Vlada je smatrala kako je iznos koji podnositelj zahtjeva traži pretjeran.

40. Sud primijećuje nerazumno dugo trajanje postupka podnositelja zahtjeva i smatra da je moralo doći do nekih osjećaja frustracije i napetosti, što opravdava dosudu naknade nematerijalne štete. Temeljeći svoju procjenu na pravičnoj osnovi i imajući na umu okolnosti predmeta Sud podnositelju zahtjeva dosuđuje 1.500 EUR, uvećanih za sve poreze koje bude potrebno zaračunati (vid, *inter alia*, *Radoš and Others v. Croatia*, no. 45435/99, § 113, 7. studeni 2002).

B. Troškovi i izdaci

41. Podnositelj zahtjeva je zatražio i 5.000 EUR za troškove i izdatke nastale pred Sudom. Međutim, nije dao nikakve konkretne elemente za ovaj zahtjev, kako to traži Pravilo 60. Poslovnika Suda, iako je bio pozvan da to učini. U takvim okolnostima Sud ništa ne dosuđuje s tog osnova.

C. Zatezna kamata

42. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *proglašava* zahtjev dopuštenim;

2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije;

3. *presuđuje*

(a) da tužena država podnositelju zahtjeva treba, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti iznos od 1.500 (tisuću pet stotina eura) na ime nematerijalne štete koje treba pretvoriti u nacionalnu valutu tužene države

prema tečaju važećem na dan namirenja plus sve poreze koje bude trebalo zaračunati;

- (b) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;

4. *odbija* ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 13. siječnja 2005. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren NIELSEN
Tajnik

Christos ROZAKIS
Predsjednik

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПЕТТИ ОДДЕЛ

НАНКОВ против РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(Жалба бр. 26541/02)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

29 ноември 2007¹

---

¹ Presuda je postala konačna 2. 6. 2008, *prim. ur.*

Во случајот Нанков против Република Македонија,

Европскиот суд за човекови права (Петти оддел), заседавајќи како судски совет во состав:

г-дин P. LORENZEN,
г-ѓа S. BOTOUCCHAROVA,
г-дин V. BUTKEVYCH,
г-ѓа М. ЦАЦА-НИКОЛОВСКА,
г-дин R. MARUSTE,
г-дин J. BORREGO-BORREGO,
г-дин R. JAEGER, *судии*
и г-ѓа J.S. PHILIPS, *заменик-секретар на одделот,*

Расправајќи на затворена седница на 6 ноември 2007 година,

На истиот датум ја донесе следнава пресуда:

ПОСТАПКА

1. Постапката е иницирана со жалбата бр 26541/02 против Република Македонија поднесена до Судот согласно член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите слободи и права (“Конвенцијата”) од страна на македонскиот државјанин г-дин Љубен Нанков (“жалителот”), на 3 јули 2002 година.
2. Македонската Влада (“Владата”) беше застапувана од страна на нејзиниот Агент, г-ѓа Радица Лазареска - Геровска.
3. На 21 октомври 2005 година, Судот одлучи да ја проследи жалбата што се однесува до должината на постапката. Согласно член 29 став 3 од Конвенцијата, Судот реши истовремено да одлучува по допуштеноста и основаноста на жалбата.

ФАКТИ

4. Жалителот е роден во 1943 година и живее во Веница.
5. На 24 март 1992 година била отворена истражна постапка против жалителот. Биле одржани пет сослушувања во текот на оваа постапка. На 18 јуни 1992 јавниот обвинител поднел кривична пријава против него за “тешки дела против општата безбедност” бидејќи на 19 октомври 1991, додека бил вработен на раководна позиција во компанија за снабдување со електрична

енергија и спротивно на безбедносните прописи, тој не го исклучил снабдувањето со електрична енергија од мрежата во делот на кој г-динот Б. извршувал одредени поправки, предизвикувајќи ја на тој начин неговата смрт.²

6. Помеѓу 4 септември 1992 и 8 октомври 1993 тогашниот Општински суд Гостивар (“судечкиот суд”) закажал осум расправи во текот на кои биле разгледани три извештаи од вештачења, биле сослушани докази од жалителот и сведоците и бил извршен увид на терен.³

7. На 8 октомври 1993 судечкиот суд ја потврдил кривичната пријава и го осудил жалителот на една година затвор.

8. На расправата одржана на 23 март 1994, тогашниот Окружен суд Скопје ја уважил жалбата на жалителот од 17 ноември 1993 и ја укинал одлуката наоѓајќи дека понискиот суд погрешно ги утврдил фактите и погрешно ги ценел доказите.⁴

9. Владата изјавила дека од седум расправи закажани помеѓу 25 април 1994 и 2 март 1995, две расправи биле одложени на барање на жалителот. Во прилог на ова тврдење не беа доставени записниците од расправите. За време на овој период, судечкиот суд ги испитал жалителот и сведоците и извршил увид на лице место.⁵

10. На 2 март 1995 судот го прогласил жалителот за виновен и го осудил на затвор во времетраење од една година и два месеци. Оваа одлука му била доставена на 12 јуни 1995. Двете страни ја обжалиле.⁶

² Istražni postupak pokrenut je 24. 3. 1992. protiv podnosioca predstavke. U ovom postupku održano je pet saslušanja. Javni tužilac podigao je optužnicu protiv podnosioca predstavke 18. 6. 1992. po osnovu “teškog krivičnog djela protiv opšte bezbjednosti”, zbog toga što, dok je bio zaposlen na rukovodećem mjestu u preduzeću za snabdijevanje električnom energijom, 19. 10. 1991, protivno bezbjednosnim propisima nije isključio dotok struje na dio mreže koji je gospodin B. popravljao, uzrokujući na taj način njegovu smrt.

³ Između 4.9.1992. i 8.10.1993. prvostepeni sud je zakazao osam rasprava, u toku kojih je primio tri izvještaja o vještačenju, saslušao podnosioca predstavke i svjedoke, i preduzeo uviđaj na licu mjesta.

⁴ Tadašnji Okružni sud u Skoplju na raspravi 23. 3. 1994, usvojio je žalbu podnosioca predstavke od 17. 11. 1993. i ukinuo tu presudu našavši da je niži sud pogrešno utvrdio činjenično stanje i pogrešno ocijenio dokaze.

⁵ Vlada je izjavila da su od sedam rasprava, zakazanih između 25. 4. 1994. i 2. 3. 1995. odložene dvije na zahtjev podnosioca predstavke. Nisu priložene kopije zapisnika u prilog ovim tvrdnjama. U ovom periodu, sud je saslušao podnosioca predstavke i svjedoke i preduzeo još jedan uviđaj lica mjesta.

⁶ Prvostepeni sud je 2. 3. 1995. osudio podnosioca predstavke na godinu i dva mjeseca zatvora. Presuda mu je dostavljena 12. 6. 1995. Obe strane su podnijele žalbe.

11. На расправата од 14 мај 1995, Апелациониот суд ја укинал оваа одлука наоѓајќи дека понискиот суд погрешил при оцената на фактите, особено затоа што ги превидел вештачењата кои се однесувале на влијанието на временските услови и другите околности поврзани со смртта на г-дин Б.⁷
12. На 4 септември 1996 судечкиот судија се повлекол од предметот на негово барање.⁸
13. Владата изјавила дека расправите од 28 март и 24 април 1997 и 10 декември 1999 биле одложени од причини кои му се припишуваат на жалителот. Во прилог на ова тврдење не биле поднесени копии од записниците.⁹
14. На 13 октомври 1999 судечкиот суд примил уште едно вештачење кое било изготвено на барање на јавниот обвинител. Расправата од 26 ноември 1999 била одложена и покрај присуството на жалителот.¹⁰
15. Расправата закажана за 21 јануари 2000 била одложена поради барањето на жалителот за иземање на јавниот обвинител. Ова барање било одбиено на подоцнеж датум.¹¹
16. Постапката била резимирана со расправите од 1 и 13 март 2000, на кои судечкиот суд ги испитал жалителот и сведоците.
17. На 22 март 2000 судечкиот суд го осудил жалителот на казна затвор од една година. На 18 септември 2000 жалителот поднел жалба.
18. На расправата закажана за 21 февруари 2001 Апелациониот суд ја укинал оваа одлука и го вратил предметот на повторно одлучување. Тој одлучил дека понискиот суд погрешил кога наложил да се изготви алтернативно вештачење, со оглед на тоа дека не утврдил дека постојното вештачење било недоволно. Согласно тоа, тој го упатил судечкиот суд да закаже соочување на сите вештаци и да ги преоцени доказите со цел да утврди дали жалителот го исклучил

---

⁷ Apelacioni sud je 14. 5. 1995. ukinuo ovu presudu, našavši da je niži sud pogrešno utvrdio činjenično stanje, pogotovo zanemariвши izvještaje vještaka u pogledu uticaja vremenskih prilika i drugih okolnosti na smrt gospodina B.

⁸ Sudija je izuzet iz predmeta na njegov zahtjev.

⁹ Vlada je izjavila da su rasprave 28. 3. i 14. 4 1997. i 10. 12. 1999. odložene iz razloga koji se mogu pripisati podnosiocu predstavke. U prilog ovoj tvrdnji nisu podnijete kopije zapisnika.

¹⁰ Sud je primio 13. 10. 1999. još jedan nalaz vještaka, koji je izrađen na zahtjev državnog tužioca. Rasprava 26. 11. 1999. je odložena uprkos prisustvu podnosioca predstavke.

¹¹ Rasprava zakazana za 21. 1. 2000. odložena je jer je podnosilac predstavke tražio izuzeće državnog tužioca. Ovaj zahtjev je kasnije odbijen.

напојувањето со струја на погрешната инсталација од небрежност.¹²

19. На 7 мај 2001 жалителот го информирал судечкиот суд дека бил примен во болница и побарал одложување. На 9 мај 2001 болницата во Гостивар го потврдила слабото здравје на жалителот.

20. На 29 мај 2001 застапникот на жалителот побарал одложување на расправата закажана за 31 мај 2001, но без успех. Расправата била одржана на закажаниот датум во присуство на жалителот.

21. На 1 јуни 2001 судечкиот суд му наложил на жалителот медицински преглед со цел да ја утврди неговата способност да се брани себеси пред судот. Тој исто така побарал од вештаците да ги приспособат своите извештаи во согласност со напатствијата на Апелациониот суд. Расправата од 13 јуни 2001 била одложена од причини отсуство на вештаците.¹³

22. На 11 јули 2001 застапникот на жалителот побарал одложување на расправата закажана за 12 јули 2001 но без успех. И покрај присуството на жалителот, расправата била одложена поради отсуството на вештаците.¹⁴

23. На 19 јули 2001 жалителот ги оспорил судечкиот судија, претседателот на советот и сите судии на тој суд. Ова барање било одбиено со одлуките од 24 и 31 јули 2001.¹⁵

24. Владата изјавила дека расправите закажани за 7 и 12 септември 2001 биле одложени на барање на жалителот. Расправата од 14 септември била одложена поради вооружениот конфликт кој избил во Македонија во 2001. Не бил поднесен доказ во прилог на овие тврдења.¹⁶

---

¹² Na raspravi 21. 2. 2001. Apelacioni sud je ukinuo presudu i vratio predmet na ponovno suđenje, utvrdivši da je niži sud pogrešno zahtijevao alternativno vještačenje, jer nije prethodno utvrdio da su postojeća vještačenja bila nedovoljna. Naložio je prvostepenom sudu da preduzme suočavanje svih vještaka i da ponovo ocijeni dokaze tako da utvrdi da li je podnosilac predstavlke nehatno (negligently) isključio napajanje pogrešne instalacije.

¹³ Sud je 1. 6. 2001. naložio podnosiocu predstavlke da se medicinski pregleda kako bi se utvrdila njegova sposobnost da se sam brani pred sudom. Takođe je zatraženo da vještaci uredе svoje izvještaje u skladu sa uputstvima Apelacionog suda. Rasprava 13. 6. 2001. odložena je zbog odsustva vještaka.

¹⁴ Punomoćnik podnosioca predstavlke zatražio je 11. 7. 2001. odlaganje rasprave zakazane za 12. 7. 2001. zbog lošeg zdravstvenog stanja podnosioca predstavlke, bez uspjeha. Raspava je ipak odložena zbog odsustva vještaka.

¹⁵ Podnosilac predstavlke je 19. 7. 2001. podnio zahtjev za izuzeće predsjednika sudskog vijeća, predsjednika suda i svih sudija tog suda i taj zahtjev je odbijen odlukama od 24. i 31. jula 2001.

¹⁶ Vlada je izjavila da su rasprave zakazane za 7. i 12. 9. 2001. odložene na zahtjev podnosioca

25. На 10 октомври 2001 судечкиот суд го прогласил жалителот за виновен и го осудил на казна затвор од една година условено за две години.¹⁷
26. На 13 февруари 2002 Апелациониот суд ја укинал таа одлука отфрлајќи ја пријавата бидејќи во меѓувреме обвинението застарело. Судот нашол дека изминале десет години од 19 октомври 1991, денот кога било сторено делото, без да биде донесена конечна пресуда за истото.¹⁸
27. За време на постапката, жалителот вложил три поплаки (јуни 1994, февруари и јуни 1995) во кои се жалел за текот на судењето и честата промена на судечките судии.¹⁹
28. Следи дека шест судечки судии одлучувале по предметот на жалителот во текот на оспорената постапка.

ЗАКОНОДАВСТВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА БАРАЊЕТО ЗА “РАЗУМЕН РОК” СПОРЕД ЧЛЕНОТ 6 СТАВ 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

29. Жалителот се жалел по членот 6 став 1 од Конвенцијата, помеѓу останатото, дека постапката не била во согласност со барањето за “разумен рок” од овој член, чиј релевантен дел гласи:

“Во определувањето на... било која кривична пријава против него, секој има право на... судење во разумен рок од страна на... трибунал...”

A. Допуштеност

1. Статусот на “жртва” на жалителот

30. Владата поднела дека, што се однесува до исходот на постапката, жалителот го изгубил статусот на жртва со оглед на тоа што не му била изречена казна и

---

predstavke. Rasprava 14. 9. 2001. odložena je zbog oružanog sukoba koji je izbio u Makedoniji 2001. Nisu priloženi dokazi u prilog ovih tvrdnji.

¹⁷ Суд је 10. 10. 2001. прогласио подносиоца представке кривим и осудио га на godinu dana затвора условно на dvije godine.

¹⁸ Apelacioni sud je preinačio prvostepenu presudu i oslobodio podnosioca predstavke zbog zastarjelosti krivičnog gonjenja, utvrdivši da je proteklo deset godina od izvršenja krivičnog djela bez pravosnažnog okončanja postupka.

¹⁹ U toku postupka podnosilac predstavke je uložio tri prigovora zbog vođenja postupka i čistih promjena sudija.

не му била причинета никаква штета како резултат на оспорената постапка. Тие понатаму останале при тоа дека отфрлањето на кривичната пријава поради временскиот рок треба да се смета за компензација за прекумерното траење на постапката. Тие понатаму останале на тоа дека жалителот придонел кон должината на постапката.²⁰

31. Жалителот не се согласил со приговорот на Владата.

32. Што се однесува на прашањето дали жалителот може да тврди дека бил жртва на повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата во врска со должината на оспорената постапка, Судот потсетува дека “одлука или мерка во полза на жалителот во принцип е недоволна да го лиши од статусот на “жртва” освен доколку националните власти не признаат, или експлицитно или суштински, и потоа не доделат надомест, за повреда на Конвенцијата” (види Сали против Република Македонија, бр. 14349/03, став 33, 5 јули 2007).²¹

33. Во односниот случај, судот наоѓа дека Апелациониот суд не се осврнал на должината на постапката. Тој само потврдил дека изминале повеќе од десет години од денот кога било сторено делото, факт кој довел до тоа обвинението да застари. Оттука, не може да се прифати дека отповикувањето на обвинението поради застареноста претставува било какво признание, било експлицитно, било имплицитно, на страната на националните власти дека случајот на жалителот не бил суден во разумен рок (види, *mutatis mutandis* *Eckle v. Germany*, пресуда од 15 јули 1982, Серија А, бр. 51, став 66). Дополнително, Судот веќе ја определил разумноста на должината на постапката која била прекината поради застареност на делото (види *Stamoulakatos v. Greece (dec.)*, бр. 42155/98, 9 ноември 1999).²²

34. Заклучно со тоа, Судот смета дека жалителот може да тврди дека е “жртва” во смисла на членот 34 од Конвенцијата.

²⁰ Vlada je izjavila da je podnosilac predstavke izgubio status “žrtve” imajući u vidu rezultat postupka, da nije kažnjen i da mu nije nanijeta šteta. Istakli su da se obustava krivičnog gonjenja zbog zastarjelosti ima smatrati zadovoljenjem zbog predugog trajanja postupka.

²¹ Po pitanju da li podnosilac predstavke može da tvrdi da je žrtva kršenja člana 6, st. 1 Konvencije u pogledu trajanja postupka, Sud ponavlja da “u načelu, odluka ili mjera u korist podnosioca predstavke nije po sebi dovoljna da mu uskrati status “žrtve” osim ako su domaće vlasti priznale, bilo izričito ili u suštini, kršenje Konvencije i za to dodijelile zadovoljenje”.

²² U ovom slučaju, Sud nalazi da Apelacioni sud nije ni na koji način ukazao na dužinu postupka, već je samo potvrdio da je proteklo više od deset godina od dana kada je krivično djelo izvršeno, što je činjenica koja izaziva zastarjelost krivičnog gonjenja. Zbog toga se ne može prihvatiti da se obustava postupka zbog zastarjelosti predstavljala bilo kakvo priznanje, izričito ili posredno, od strane vlasti da u predmetu podnosioca predstavke nije postupano u razumnom roku. Štaviše, Sud je već utvrđivao razumnost roka u postupku koji je obustavljen zbog zastarjelosti.

35. Судот смета дека оваа жалба не е очигледно неоснована во смисла на членот 35 став 3 од Конвенцијата како и дека не е недопуштена по било кој друг основ. Оттука, мора да се прогласи за допуштена.

Б. Основаност

(а) Поднесоци на странките

36. Владата поднела дека периодот кој изминал пред влегувањето во сила на Конвенцијата за Република Македонија не треба да се земе во предвид.

37. Тие понатаму останале при тоа дека случајот бил од сложена природа со оглед на фактот дека биле потребни безбројни вештачења како и тоа дека многу докази требале да бидат ценети со цел утврдување на фактите. Вооружениот конфликт од 2001 исто така имал свое влијание врз должината на постапката.²³

38. Што се однесува до однесувањето на жалителот, Владата поднела дека тој значително придонел кон должината на оспорената постапка, тој пропуштил да присуствува на некои од расправите и покрај уредната достава, често го менувал својот застапник, ги оспорувал судиите, не барал од судот да ги забрза постапките и ја искористил можноста за правен лек во четири наврати.²⁴

39. Што се однесува на однесувањето на домашните судови, Владата спорела дека, и покрај сложеноста на случајот, тие одлучиле по случајот на жалителот со должно внимание и закажаните расправи биле одржани без било какви прекини или одложувања. Тие заклучиле дека оспорената постапка била составена од одреден број на одделни фази и забележале дека во текот на истите биле донесени осум одлуки.²⁵

40. Жалителот ги оспорил аргументите на Владата, останувајќи при тврдењето дека никакви одложувања не можат да му бидат припишани. Тој посочил дека

²³ Vlada je tvrdila da vrijeme proteklo prije no što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Makedoniju ne treba da se uzima u obzir; da je predmet bio složen jer je zahtijevao brojna vještačenja i ocjenu brojnih dokaza da bi se utvrdile činjenice. Oružani sukob 2001. takođe je doprinio dužini postupka.

²⁴ U pogledu ponašanja podnosioca predstavke, Vlada je tvrdila da je on značajno doprinio trajanju postupka propustivši da pristupi na neka ročišta iako je bio uredno pozvan; često je mijenjao punomoćnike; zahtijevao izuzeće sudija; nije zahtijevao od suda da ubrza postupak i žalio se protiv presuda četiri puta.

²⁵ Vlada je istakla da su domaći sudovi, uprkos složenosti predmeta, odlučivali u predmetu podnosioca predstavke sa dužnom pažnjom, zakazane rasprave održavale su se bez prekida ili kašnjenja. Istakli su da se postupak sastojao od brojnih odvojenih dijelova u kojima je donijeto osam presuda.

Владата не презентирала никаков доказ дека било која расправа била одложена поради неговото отсуство или на негово барање. Тој понатаму спорел дека ниедно од вештачењата не било изготвено по негово барање, дека го оспорил судечкиот судија само еднаш, дека шест последователни судии биле назначени да го водат овој случај, факт кој влијаел врз должината на постапката, како и дека било негово право да ги користи достапните правни лекови во своја одбрана.²⁶

(б) Оцена на Судот

41. Како што е наведено во праксата на Судот, “пријава”, во потребите на членот 6 став 1, генерално може да се дефинира како “официјална нотификација дадена на физичко лице од страна на компетентна власт, а во врска со навод дека истиот сторил кривично дело”. Ова може да се појави на датум кој му претходи на доаѓањето на случајот пред судечкиот суд, како што е датумот на апсењето, датумот на кој лицето кое е засегнато било официјално известено дека ќе биде обвинето или датумот на кој била отворена прелиминарната истрага (види *Subinski v. Slovenia*, бр. 19611/04, став 62, 18 јануари 2007 и референците цитирани од истите).²⁷

42. Во врска со односниот случај, Судот забележува дека на 24 март 1992 била отворена прелиминарна истрага против жалителот и на 18 јуни 1992 јавниот обвинител поднел кривична пријава пред надлежниот суд. Според околностите на случајот. Судот го смета 24 март 1992 година како датумот на кој жалителот бил “обвинет” во смисла на членот 6 од Конвенцијата. Како што е наведено од страна на Владата, периодот кој потпаѓа под нејзината временска надлежност започнува на 10 април 1997, кога влегува во сила признавањето на правото на индивидуална жалба од страна на Република Македонија (види *Dika v. Republic of Macedonia*, бр. 13270/02, став 51, мај 2007 и референците цитирани од истата).²⁸

²⁶ Podnosilac predstave je istakao da nije odgovoran ni za jedno kašnjenje; da Vlada nije podnijela ni jedan dokaz da je bilo koja rasprava odložena zbog njegovog odsustva ili na njegov zahtjev. Dalje je istakao da ni jedno vještačenje nije određeno na njegov zahtjev; da je zahtijevao izuzeće sudije samo jedanput; da su šestoro sudija sukcesivno postupali u predmetu, što je uticalo na dužinu postupka, i da je on imao pravo da koristi pravne lijekove u cilju svoje odbrane.

²⁷ Na osnovu prakse Suda, “krivična optužba” iz člana 6, st. 1, može se generalno definisati kao “zvanično obavještenje dato pojedincu od strane nadležnih vlasti u pogledu navoda da je izvršio krivično djelo”. Ovo se može dogoditi prije nego što predmet stigne pred sud, na dan lišavanja slobode, na dan kad se lice zvanično obavijesti da će biti krivično gonjeno ili na dan kada se pokrene preliminarna istraga.

²⁸ U odnosu na ovaj slučaj, Sud primjećuje da je 24. 3. 1992. pokrenuta istraga protiv podnosioca

43. При процената на разумноста на периодот кој изминал по тој датум, мора да се води сметка за стадиумот на постапката на 10 април 1997 (види *Milosevic v. Republic of Macedonia*, бр. 150056/02, став 21, 20 април 2006, *Styranowski v. Poland*, бр. 28616/95, став 46, ECHR 1998-VIII, *Foti and others v. Italy*, пресуда од 10 декември 1982, Серија А, бр. 56, стр.18, став 53). Во оваа смисла, Судот забележува дека - во периодот на влегување во сила на Конвенцијата во Република Македонија - постапката траела пет години и седумнаесет дена во две судски инстанци.²⁹

44. Од причини, наведени во случајот Арсов, кои истоветно се применливи и во овој случај (види *Arsov v. Republic of Macedonia*, бр. 44208/02, став 42, 19 октомври 2006), Судот смета дека обжалената постапка треба да се смета како една единствена постапка. Постапката завршила на 13 февруари 2002 кога Апелациониот суд ја отфрлил кривичната пријаа против жалителот поради застареност. Оттука, таа траела безмалку десет години од кои преку четири години и десет месеци треба да бидат испитани од судот во два степени на јурисдикција.³⁰

45. Судот потсетува дека разумноста на должината на постапката мора да се цени во светло на околностите на случајот и со осврт на следниве критериуми: сложеноста на случајот, однесувањето на жалителот и на релевантните власти (види, помеѓу многуте *Pelliser and Sassi v. France (GC)*, бр. 25444/94, став 67, ECHR, 1999-II).

46. Судот смета дека одредена сложеност произлегла од потребата да се побара вештачење, но овој факт сам по себе не може да ја објасни должината на постапката. Дополнително, вештакот работел во контекст на судската постапка, надгледуван од судијата, кој останува одговорен за подготовката и брзиот тек на постапката (види *Stojanov*, цитиран погоре, став 60 и *Scopelliti v. Italy*, пресуда

---

predstavke i da je 18. 6. 1992. javni tužilac podigao optužnicu. Sud smatra da je "krivična optužba" protiv podnosioca predstavke u ovom slučaju nastupila 24. 3. 1992, za potrebe čl. 6, st. 1 Konvencije. Period koji spada u vremensku nadležnost Suda počinje 10.

²⁹ Pri procjeni razumnosti vremena koje je proteklo poslije tog datuma, mora se uzeti u obzir stanje postupka 10. 4. 1997. U ovom smislu, Sud primjećuje da – u vrijeme stupanja na snagu Konvencije u pogledu Republike Makedonije – postupak je trajao pet godina i sedamnaest dana za dva nivoa nadležnosti.

³⁰ Sud smatra da postupak treba smatrati jedinstvenim, iz razloga navedenih u predmetu *Arsov*. Postupak je okončan 13. 2. 2002. kad je Apelacioni sud podnosioca predstavke oslobodio optužbe zbog zastarjelosti. On je s toga trajao skoro deset godina, od kojih preko četiri godine i deset mjeseci u nadležnosti Suda, u kom periodu je predmet razmatran na dva nivoa nadležnosti.

од 23 ноември 1993, Серија А, бр. 278, став 23). Процедуралните дејствија (види ставови 20-25 погоре) преземени за време на вооружениот конфликт 2001 сутерираат дека истиот не влијаел значајно на должината на постапката.³¹

47. Што се однесува до однесувањето на жалителот, иако тој бил одговорен за одложувањето на расправите од 21 јануари 2000 и 7 мај 2001, последнава од здравствени причини, Судот го смета за неоснован аргументот на Владата дека и неколку други одложувања (види ставови 13 и 24 погоре) можат нему да му се припишат. Судот исто така не е убеден и дека оспорувањето на судиите од страна на жалителот придонело кон должинат на постапката, со оглед на тоа дека по истото било одлучено по брза постапка (види став 23 погоре). Неговите неуспешни барања за одложување (види ставови 20 и 22 погоре) не влијаеле врз должината на постапката, со оглед на тоа што тие расправи се одржани како закажани. Трите оплаки на жалителот (види став 27 погоре) го побиваат аргументот на Владата дека тој пропуштил да преземе било каква мерка за да ја забрза постапката. Во секој случај, Судот забележува дека Владата веќе го уважила недостигот на ефикасно средство во однос на должината на постапката под тогашните правила (види *Kostovska v. Republic of Macedonia*, бр. 44353/02, став 52, 15 јуни 2006). Конечно, жалителот не може да биде обвинет за целосно искористување на лековите достапни според домашното право во одбрана на сопствените интереси (види *Kesyuan v. Russia*, бр. 36496/02, став 55, 19 октомври 2006 и *Rizova v. Republic of Macedonia*, бр. 41228/02, став 50, 6 јули 2006).³²

48. Од друга страна, Судот смета дека значајни одложувања можат да им се припишат на властите. Изминале преку две и пол години помеѓу расправите

---

³¹ Суд nalazi da je izvjesna složenost nastupila iz potrebe da se zatraže izvještaji vještaka, ali da to po sebi ne može objasniti dužinu postupka. Štaviše, vještak radi u kontekstu sudskog postupka, pod nadzorom sudije, koji ostaje odgovoran za pripremu i brzo vođenje suđenja. Procesni koraci koji su preduzeti za vrijeme oružanog sukoba 2001. (vidi stavove 20-25) ukazuju da to nije značajno uticalo na dužinu postupka.

³² U pogledu ponašanja podnosioca predstavke, dok on jeste bio odgovoran za odlaganje rasprava 21. 1. 2000. i 7. 5. 2001, posljednje zbog zdravstvenog stanja, Sud nalazi da je neosnovan Vladin argument da je i nekoliko drugih rasprava (vidi st. 13 i 24) odloženo zbog njegovog postupanja. Takođe nije ubijeden da su zahtjevi za izuzeće sudija podnosioca predstavke doprinijeli dužini postupka, s obzirom da je o njima brzo odlučeno (st. 23). Njegovi neuspješni zahtjevi za odlaganje rasprava (st. 20 i 22) nijesu uticali na dužinu postupka jer su te rasprave održane. Tri prigovora podnosioca predstavke (st. 27) suprotstavljaju se argumentu Vlade da on ništa nije učinio da ubrza postupak. Sud je utvrdio da je Vlada ionako prihvatila da po tada važećim zakonima nije bilo djelotvornog pravnog sredstva u pogledu dužine postupka (vidi *Kostovska*). Konačno, podnosiocu predstavke se ne može staviti na teret to što je potpuno iskoristio pravne lijekove u skladu sa domaćim pravom u cilju zaštite njegovih interesa.

од 24 април 1997 и 26 ноември 1999 (види ставови 13 и 14 погоре). Биле донесени три одлуки за враќање на постапката. Во овој контекст, Судот потсетува дека иако не е во позиција да го анализира квалитетот на на судската пракса на домашните судови, смета дека, со оглед на фактот што враќањето на предметите на повторно постапување е вообичаено како резултат на грешките сторени од страна на пониските судови, повторувањето на таквите одлуки во рамките на една постапка претставува сериозен недостаток на судскиот систем (види *Wierciszewska v. Poland*, бр. 41431/98, став 46, 25 ноември 2003). Дополнително, биле потребни безмалку пет години, од кои околку три години потпаѓаат во периодот кој се зема во предвид, за судот да одлучи по случајот на жалителот, иако истиот бил веќе повторно разгледуван во два наврати (види ставови 11 и 17 погоре). Честата промена на судечките судии исто така придонела кон должината на постапката. Конечно, пријавата била отфрлена по повеќе од десет години по датумот на кој било сторено делото.³³

49. По испитувањето на сите материјали кои беа доставени, Судот смета дека во односниот случај должината на постапката била прекумерна и не го исполнила барањето за “разумен рок”.

50. Оттука, има повреда на член 6 став 1.

II. ДРУГИ НАВОДНИ ПОВРЕДИ НА КОНВЕНЦИЈАТА

51. Жалителот се жалел на членот 3 од Конвенцијата, спорејќи дека постапката била деградирачка и дека судот ги толерирал дисциплинските повреди во судницата од страна на оштетените лица кои наводно го навредувале.³⁴

52. Потпирајќи се на членот 6 став 1 и на членот 3 од Конвенцијата, жалителот се жалел дека не му било овозможено фер судење, наведувајќи дека судечкиот

³³ Суд smatra da se značajna kašnjenja mogu pripisati vlastima. Preko dvije godine proteklo je između rasprava održanih 24. 4. 1997. i 26. 11. 1999 (vidi st. 13 i 14). Tri puta je predmet vraćan na ponovno suđenje. U ovom kontekstu Sud ponavlja da, iako nije nadležan da analizira kvalitet sudske prakse domaćih sudova, smatra da, s obzirom da se presude ukidaju i predmet vraća na ponovno suđenje po pravilu zbog grešaka koje učine prvostepeni sudovi, ponavljanje ukidanja u toku jednog postupka ukazuje na ozbiljan nedostatak sudskog sistema. Štaviše, trebalo je da protekne pet godina, od kojih skoro tri u periodu u nadležnosti Suda, pa da prvostepeni sud presudi u predmetu, iako je on već dva puta prethodno bio ukinut. Česte promjene sudija takođe su doprinjele dužini postupka. Konačno, postupak je obustavljen poslije deset godina od izvršenja krivičnog djela.

³⁴ Podnosilac predstavke se žalio na osnovu čl. 3 Konvencije ističući da je postupak po njega bio ponižavajući jer je sud tolerisao nedisciplinovano ponašanje u sudnici od strane oštećenih koji su ga navodno vrijeđali.

суд погрешно ги протолкувал неговите изјави, како и дека неточно го составил записникот; дека не бил навремено информиран за расправите или дека му била доделена бесплатна правна помош; дека бил спречен да ги испита сведоците; како и дека судот бил пристрасен.³⁵

53. Во вториот одговор на владините обсервации примени во судот на 27 октомври 2006, тој дополнително се жалел и на членот 34 од Конвенцијата, односно дека не му бил дозволен пристап до предметот по комуницирањето на случајот до Владата.³⁶

54. Судот забележува дека кривичната пријава против жалителот била отфрлена по жалба од причини застареност на обвинението. Судот смета дека во таков случај жалителот не може повеќе да тврди дека е жртва на повреда на правото на фер судење (види Stamoulakatos, цитиран погоре).³⁷

55. Што се однесува до жалбите според членот 3 и членот 34 од Конвенцијата, Судот не наоѓа појава на повреда на правата гарантирани со овие одредби врз основа на информациите содржани во предметот.

56. Следи дека овој дел од жалбата е очигледно неоснован и мора да биде одбиен согласно член 35 ставови 3 и 4 од Конвенцијата.

III. ПРИМЕНА НА ЧЛЕНОТ 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

57. Членот 41 од Конвенцијата пропишува:

“Кога Судот ќе оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на протоколите, и доколку внатрешното право на засегнатата Висока договорна страна овозможува само делумна репарација на штетата, тогаш доколку е тоа неопходно, Судот ќе му додели правична отштета на оштетениот.”

58. Судот посочува дека според членот 60 од Деловникот на Судот, секое барање за правична отштета мора да биде прецизирано и поднесено на писмено

³⁵ Na osnovu čl. 6, st. 1 Konvencije žalio se da mu nije bilo obezbijeđeno pravično suđenje jer sud nije pravilno tumačio njegove izjave i nije ih pravilno unosio u zapisnik; da nije blagovremeno obavještavan o zakazanim raspravama niti da ima pravo na besplatnu pravnu pomoć; da je sprečavan da ispita svjedoke i da je sud bio pristrasan.

³⁶ U vidu drugog odgovora na Vladine primjedbe, koji je primljen u Sudu 27. 10. 2006, podnosilac predstavke se žalio na osnovu čl. 34 Konvencije da mu nije omogućen pristup predmetu od kako je predstavka komunicirana tuženoj Vladi.

³⁷ S obzirom na to da je podnosilac predstavke oslobođen optužbe zbog zastarjelosti krivičnog gonjenja, u takvoj situaciji on ne može da tvrdi da je žrtva kršenja prava na pravično suđenje.

заедно со поткрепувачки документи или сметки “што, доколку се пропушти да се стори, Советот може да го одбие барањето целосно или делумно”³⁸

59. Во писмо од 15 февруари 2006, по комуникацијата на жалбата во врска со должината на постапката до Владата, Судот го покани жалителот да го поднесе своето барање за правична отштета до 31 март 2006. Тој не поднесе барање од тој вид во рамките на наведениот рок.³⁹

60. Со оглед на овие околности, Судот не доделува ништо според членот 41 од Конвенцијата (види *Smirnov v. Russia*, бр. 71362/01, став 70, 7 јуни 2007, ECHR 2007, и *Timofeyev v. Russia*, бр. 58263/00, став 52, 23 октомври 2003).

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО

1. *Ja прогласува* за допуштена жалбата што се однесува на прекумерната должина на постапката допуштена, а остатокот на апликацијата за недопуштен.
2. *Смета* дека има повреда на членот 6 став 1 на Конвенцијата.

Изготвено на англиски и објавено на 29 ноември 2007 година, согласно член 77 став 2 и 3 од Деловникот на Судот.

Stephen Phillips
Заменик Секретар

Peer Lorenzen
Претседател

³⁸ Суд naglašava da u skladu sa pravilom 60 Sudskog poslovnika, svaki zahtjev za pravično zadovoljenje mora da bude naveden po stavkama, podniet u pisanoj formi zajedno sa odgovarajućim dokumentima ili vaučerima, a da “u suprotnom Sud može da odbije zahtjev djelimično ili u cjelosti”.

³⁹ U pismu od 15. 2. 2006. pošto je predstavka o dužini suđenja komunicirana tuženoj Vladi, Sud je pozvao podnosioca predstavke da podnese svoj zahtjev za pravično zadovoljenje do 31. 3. 2006. On nije podnio nikakav zahtjev u određenom roku.

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

TREĆE ODELJENJE

Predmet ACIKGÖZ protiv SLOVENIJE

(Predstavka br. 28936/02)

PRESUDA

STRAZBUR

7. februar 2008.¹

---

¹ Presuda je konačna od 7. 5. 2008, *prim. ur.*

U predmetu Acikgöz protiv Slovenije (Acikgöz v. Slovenia),

Evropski sud za ljudska prava (Treće odeljenje), zasedajući u veću u sastavu:

- g-din Korneliju Birsan (Corneliju Birsan), *Predsednik*,
- g-din Boštjan M. Zupančič (Boštjan M. Zupančič),
- g-đa Elizabet Fura Sandstrom (Elisabet Fura-Sandström),
- g-đa Alvina Gjulumjan (Alvina Gyulumyan),
- g-din Egbert Mijer (Egbert Myjer),
- g-din David Tor Bjorgvinson (David Thór Björgvinsson),
- g-đa Ineta Ziemele (Ineta Ziemele), *sudije*,
- i Santjago Kvesada (Santiago Quesada), *Sekretar odeljenja*,

Posle većanja na zatvorenoj sednici održanoj 17. januara 2008,

Izriče sledeću presudu, koja je usvojena na taj dan:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 28936/02) protiv Republike Slovenije koji je Sudu podneo saglasno čl. 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu “Konvencija”) turski državljanin Ali Acikgöz (“podnosilac predstavke”), 8. januara 2001.
2. Podnosioca predstavke zastupala je advokatska kancelarija Verstovšek. Slovenačku Vladu (“Vlada”) zastupao je njen agent, g-din L. Bembič, Državni pravobranilac.
3. Podnosilac predstavke je naveo saglasno čl. 6, st. 1, Konvencije da je dužina trajanja postupka pred domaćim sudovima bila preterana. U suštini, on se takođe žalio na nepostojanje delotvornog domaćeg pravnog leka u pogledu preterane dužine postupaka (čl. 13 Konvencije).
4. Dana 18. oktobra 2006. Sud je odlučio da dostavi Vladi pritužbe na dužinu trajanja postupka i na nedostatak pravnih lekova u tom smislu. Primenjujući čl. 29, st. 3, Konvencije, odlučio je razmotri dopuštenost predstavke u isto vreme kad i njenu osnovanost.
5. U skladu s čl. 36, st. 1, Konvencije i Pravila 44 Pravilnika Suda, Sekretar je obavestio Vladu Turske o njenom pravu da podnese komentare u pisanoj formi. Ona nije naznačila da želi da iskoristi ovo pravo.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

A. Krivični postupak

6. Podnosilac predstavke, g-din Ali Acıgköz, je državljanin Turske, koji je rođen 1945. i živi u Austriji.
7. Dana 5. aprila 1987. podnosilac predstavke je bio uključen u ozbiljan saobraćajni udes u kome je jedna osoba poginula.
8. Sledstveno tome, pokrenut je krivični postupak protiv podnosioca predstavke i, 7. aprila 1987, Osnovni sud u Kranju (*Temeljno sodišče v Kranju*) mu je naložio da plati jemstvo u iznosu od 5000 DEM.
9. Tokom istrage, istražni sudija je zatražio izveštaj veštaka i ispitao je jednog svedoka.
10. Dana 13. aprila 1988. Javni tužilac je podneo tužbu protiv podnosioca predstavke zbog izazivanja nesreće usled nesavesne vožnje. Dana 14. novembra 1991. Osnovni sud u Kranju je odbacio primedbu podnosioca predstavke protiv optužbe.
11. Dana 30. decembra 1991. podnosilac predstavke je imenovao novog advokata da ga zastupa u postupku i obavestio je sud o svojoj adresi u Austriji.
12. Dana 30. juna 1992. pretres je otkazan zbog odsustva podnosioca predstavke. Posle toga sud je ispitao nekoliko svedoka u prisustvu zastupnika podnosioca predstavke.
13. Dana 20. oktobra 1992. advokat podnosioca predstavke je predložio da naredni pretres bude održan bez prisustva podnosioca predstavke.
14. Dana 28. marta 1994, sledeći zahtev suda, advokat podnosioca predstavke je obavestio sud da je izgubio kontakt s podnosiocem predstavke. Dana 30. marta 1994. sud je tražio od lokalne policije da se raspita o adresi podnosioca predstavke. Policija nije odgovorila.
15. Konvencija je 28. juna 1994. stupila na snagu u odnosu na Sloveniju.
16. Dana 1. februara 1995. Osnovni sud u Kranju (*Okrožno sodišče v Kranju*) stekao je nadležnost u predmetu usled reforme slovenačkog pravosudnog sistema. Predmet je dodeljen sudiji koji se njime nije bavio.
17. Dana 26. avgusta 1996. predmet je dodeljen novom sudiji.
18. Dana 14. novembra 1996. Okružni sud u Kranju se raspitivao za adresu podnosioca predstavke. Advokat je znao da se podnosilac predstavke preselio u Tursku,

ali nije znao njegovu novu adresu. Ispostavilo se da je podnosilac predstavke informisao svog advokata o svojoj novoj adresi 30. decembra 1996.

19. Dana 14. maja 1998. podnosilac predstavke je pozvan na pretres uz pomoć Ministarstva pravde. Dana 27. oktobra 1988. održan je pretres u odsustvu uredno pozvanog podnosioca predstavke. Jedini svedok koji je ispitan tokom pretresa ukazao je na svoje svedočenje dato u ranijim fazama postupka i nije dalje ispitan. Nikakvi drugi dokazi nisu prikupljeni na tom pretresu. Potom je sud osudio podnosioca predstavke. Presuda u pisanom obliku mu je uručena 17. novembra 1998.

20. Dana 19. novembra 1998. podnosilac predstavke uložio je žalbu kod Višeg suda u Ljubljani (*Višje sodišče v Ljubljani*).

21. Dana 19. oktobra 1999. Viši sud u Ljubljani oslobodio je podnosioca predstavke. Presuda je uručena podnosiocu predstavke 30. decembra 1999.

22. Dana 31. decembra 1999. podnosilac predstavke je tražio od Okružnog suda u Kranju da mu nadoknadi iznos jemstva (videti stav 8 gore) zajedno sa zateznom kamatom i tražio je nadoknadu troškova i izdataka koje je imao zbog postupka.

23. Dana 23. februara 2000. Okružni sud u Kranju je naložio nadoknadu troškova i izdataka.

24. Dana 10. marta 2000. Okružni sud u Kranju, pozivajući se na čl. 198 Zakona o krivičnom postupku (videti stav 30 dole), naložio je nadoknadu iznosa jemstva, ali je odbio zahtev za nadoknadu kamate.

25. Dana 15. marta 2000. podnosilac predstavke je uložio žalbu na tu odluku.

26. Dana 11. maja 2000. Viši sud u Ljubljani je odbio žalbu. Odluka je uručena podnosiocu predstavke 29. avgusta 2000.

B. Građanski postupak u vezi nadoknade kamate

27. Dana 19. marta 2001. podnosilac predstavke je pokrenuo građanski postupak u Okružnom sudu u Ljubljani (*Okrajno sodišče v Ljubljani*) tražeći nadoknadu kamate po osnovu kaucije plaćene 1987. Postupak se sada nalazi u žalbenom postupku.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

28. Zakon o zaštiti prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja (*Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja*, Službeni glasnik, br. 49/2006) je počeo da se primenjuje 1. januara 2007. Prema njegovim članovima 1 i 2, pravo na suđenje

u razumnom roku je garantovano strani u sudskom postupku, učesniku u vanparničnom postupku i oštećenoj strani u krivičnom postupku.

29. Član 25 navodi sledeća prelazna pravila u odnosu na predstavke koje su već pred Sudom:

Čl. 25 – Pravično obeštećenje za štetu nanetu pre sprovođenja ovog zakona

“(1) U slučajevima kada je kršenje prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja već prestalo, a strana u postupku je već podnela zahtev za pravično zadovoljenje kod međunarodnog suda pre datuma primene ovog Zakona, Državni pravobranilac će ponuditi strani u postupku poravnanje u pogledu iznosa pravičnog zadovoljenja u roku od četiri meseca nakon datuma prijema predmeta koji je prosledio međunarodni sud radi postupka poravnanja. Strana u postupku će podneti predlog poravnanja Državnom pravobraniocu u roku od dva meseca od dana prijema predloga Državnog pravobranioca. Državni pravobranilac će odlučiti o predlog u najkraćem roku a najkasnije za četiri meseca. ...

(2) Ako predlog za poravnanje naveden u stavu jedan ovog člana nije prihvaćen, ili Državni pravobranilac i strana u postupku ne uspeju da se dogovore u roku od četiri meseca nakon datuma kada je strana u postupku podnela svoj predlog, strana u postupku može prema ovom Zakonu pokrenuti postupak pred nadležnim sudom. Strana može pokrenuti postupak u roku od šest meseci nakon prijema odgovora Državnog pravobranioca da predlog strane u postupku koji se navodi u prethodnom stavu nije prihvaćen, ili nakon isteka perioda utvrđenog u prethodnom stavu u kome je Državni pravobranilac trebalo da odluči da nastavi s poravnanjem. Nezavisno od vrste ili iznosa zahteva, odredbe zakona o građanskom postupku koji se odnose na male zahteve primenjivaće se u postupcima pred sudom.”

30. Član 198 Zakona o krivičnom postupku (*Zakon o kazenskom postupku*, Službeni list br. 63/94) predviđa da kauciju treba nadoknaditi kada se krivični postupak završi pravosnažnom odlukom ili pravosnažnom presudom.

PRAVO

I. NAVODNA KRŠENJA čl. 6, stav 1, i čl. 13 KONVENCIJE

31. Podnosilac predstavke se žalio na predugo trajanje krivičnog postupka. Pozvao se na čl. 6, st. 1, Konvencije, koji glasi:

“Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičan... postupak u razumnom roku pred... sudom ...”

32. U suštini, podnosilac predstavke se dalje žalio da pravni lekovi koji su u Sloveniji dostupni u slučaju preterano dugih pravnih postupaka nisu delotvorni.

Čl. 13 Konvencije glasi:

“Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvorni pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.”

A. Dopuštenost

33. Vlada je tvrdila da nisu iscrpljeni domaći pravni lekovi, naročito od kako se od 1. januara 2007. primenjuje Zakon o zaštiti prava na suđenje bez nepotrebnog odlaganja (“Zakon iz 2006”).

34. Podnosilac predstavke je osporio ovaj argument, tvrdeći da dostupni pravni lekovi nisu delotvorni.

35. Sud konstatuje da čl. 25 Zakona iz 2006. izričito govori o postupcima pred međunarodnim sudovima i obezbeđuje određene pravne lekove u slučaju domaćih postupaka koji su okončani pre 1. januara 2007. Međutim, sud je našao u presudi u predmetu *Grzinčić* da uslovi koji su navedeni u tom članu nisu bili ispunjeni u pogledu predstavki koje se odnose na dovršene postupke koji su dostavljeni slovenačkoj vladi pre 1. januara 2007, kao što je ovaj predmet (videti *Grzinčić v. Slovenia*, br. 26867/02, stav 67, 3. maj 2007).

36. Stoga Sud konstatuje da je ova predstavka slična onoj koja je razmatrana u relevantnom delu presude u predmetu *Grzinčić* (citirano gore, stav 68), u kome je Sud odbacio primedbe Vlade da domaći pravni lekovi nisu iscrpeni jer je zaključio da pravni lekovi koji su bili na raspolaganju podnosiocu predstavke nisu bili delotvorni.

37. Sud smata da Vlada nije podnela nijedan ubedljiv argument koji bi od Suda zahtevao da odstupi od svoje uspostavljene prakse.

38. Sud dalje konstatuje da pritužbe nisu očigledno neosnovane u okviru značenja čl. 35, st. 3 Konvencije. Niti su nedopuštene po bilo kom drugom osnovu. Stoga moraju biti proglašene dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Član 6, stav 1

a) Period koji treba uzeti u razmatranje

39. Period koji treba uzeti u razmatranje počeo je 28. juna 1994, kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Sloveniju. Međutim, kako bi ocenio opravdanost dužine

perioda o kome je reč, Sud će uzeti u obzir fazu dostignutu u postupku 28. juna 1994. (videti, između ostalih autoriteta, *Humen v. Poland* [GC], br. 26614/95, stav 59, 15. oktobar 1999).

40. Što se tiče kraja perioda o kome je reč, Vlada je smatrala da se on završio 29. avgusta 2000, kada je podnosilac predstavke primio odluku Višeg suda u Ljubljani koja se odnosila na nadoknadu kaucije i pripadajuće kamate u krivičnom postupku.

41. Uzimajući u obzir svoje zaključke u predmetu *Mamič v. Slovenia (br. 2)* (br. 75778/01, stavovi 25-30, 27 juli 2006), Sud ne vidi nijedan razlog da se ne složi. On će se ograničiti na primedbu da je pitanje kaucije određeno u kontekstu krivičnog postupka prema čl. 198 Zakona o krivičnom postupku, prema kome kaucija mora biti nadoknađena kada se okonča krivični postupak (videti stav 30 gore). Na taj način, postupak je kulminirao 29. avgusta 2000. kada je odluka Višeg suda u Ljubljani uručena podnosiocu predstavke (videti stav 26 gore).

42. Što se tiče građanskog postupka koji se odnosi na nadoknadu kamate, Sud konstatuje da ni podnosilac predstavke ni Vlada nisu tvrdili da je ona trebalo da bude uzeta u obzir kada se obračunavao relevantni period. Sud dalje konstatuje da je ovaj postupak odvojeno pokrenut, pred drugim sudom i na osnovu zakonodavstva koje reguliše građanske sporove. Dakle, Sud će razmatrati samo dužinu krivičnog postupka koji je, kako je gore rečeno, završen 29. avgusta 2000.

43. Period koji treba uzeti u razmatranje je stoga trajao šest godina i dva meseca. U tom periodu i osnovanost predmeta i, potom, pitanje jemstva bili su razmatrani u dva stepena.

b) Opravdanost dužine trajanja postupka

44. Vlada je tvrdila da je to što podnosilac predstavke nije sarađivao u postupku doprinelo odlaganjima i da podnosilac predstavke nije bio dostupan svom advokatu u periodu od 17. februara 1994. do 30. decembra 1996, što odgovara periodu reorganizacije pravosudnog sistema.

45. Podnosilac predstavke je osporavao argumente Vlade.

46. Sud podseća da opravdanost dužine trajanja postupka mora biti ocenjena u svetlu okolnosti predmeta i uz uzimanje u obzir sledećih kriterijuma: složenost predmeta, postupanje podnosioca predstavke i relevantnih vlasti i koliko je predmet spora važan za podnosioca predstavke (videti, među ostalim autoritetima, *Klamecki v. Poland*, br. 25415/94, stav 87, 28. mart 2002).

47. Sud potvrđuje da čl. 6 ne traži od podnosioca predstavke da aktivno sarađuje s pravosudnim organima u krivičnom postupku. Ipak, postupci podnosioca predstavke

moгу predstavljati objektivnu činjenicu koja se ne može pripisati tuženoj državi, što se mora uzeti u obzir pri određivanju da li je postupak trajao duže od razumnog roka o kome se govori u čl. 6, st. 1 (videti, *mutatis mutandis*, *Eckle v. Germany*, presuda od 15. jula 1982, Serija A br. 51, stav 82, i *Šubinski v. Slovenia*, br. 19611/04, st. 83, 18. januar 2007).

48. U ovom slučaju, Sud smatra da pitanje o kome je reč nije predstavljalo posebnu teškoću u odnosu na činjenice ili zakon. Sem toga, Sud konstatuje da je održan samo jedan pretres u periodu pod privremenom nadležnošću Suda (stav 19 gore) i čini se da u tom periodu nisu preduzeti nikakvi važni koraci za pribavljanje dokaza. Mada je tačno da se podnosilac predstavke nije pojavio na pomenutom pretresu i da nije bio dostupan u određenom vremenskom periodu, Vlada nije dokazala uticaj koji je ova činjenica imala u prvostepenom postupku, koji je trajao preko četiri godine i četiri meseca u relevantnom periodu. S tim u vezi, Sud primećuje da je posle datuma ratifikacije (28. juni 1994.) prvi pokušaj da se stupi u kontakt s podnosiocem predstavke učinjen tek 14. novembra 1996. (st. 18 gore). Štaviše, iako je adresa podnosioca predstavke bila poznata od 30. decembra 1996, pretres u ovom predmetu je bio zakazan tek u maju 1998. (videti st. 18 i 19 gore).

49. U ovim okolnostima Sud smatra da je dužina trajanja postupka, naročito pred prvostepenim sudom, bila preterana i da nije ispunila zahtev za “razumnim rokom”. Prema tome, čl. 6, st. 1, je bio povređen.

2. Član 13

50. Sud potvrđuje da čl. 13 garantuje delotvoran pravni lek pred domaćim vlastima za navodnu povredu zahteva prema čl. 6, st. 1, da pretres bude održan u razumnom roku (videti *Kudła v. Poland* [GC], br. 30210/96, stav 156, ECHR 2000-XI). On konstatuje da su primedbe i argumenti koje iznosi Vlada odbačeni u ranijim predmetima (videti *Grzinčič*) i ne vidi nijedan razlog da u ovom predmetu donese drugačiji zaključak.

51. Prema tome, Sud smatra da je u ovom predmetu bilo kršenja čl. 13 zbog nepostojanja pravnih lekova prema domaćem pravu, pri čemu je podnosilac predstavke mogao dobiti odluku koja bi prihvatila njegovo pravo da njegov predmet bude razmatran na pretresu u razumnom roku, kako predviđa čl. 6, st. 1.

II. PRIMENA čl. 42 KONVENCIJE

52. Čl. 41 Konvencije kaže:

“Kada Sud utvrdi kršenje Konvencije ili Protokola uz nju, a domaće pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako to bude potrebno, omogućiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.”

A. Šteta

53. Podnosilac predstavke je tražio 50.000 eura (EUR) na ime nematerijalne štete. Podnosilac predstavke je takođe tvrdio da je pretrpeo finansijski gubitak jer u dugom vremenskom periodu nije bio u mogućnosti da koristi iznos koji je plaćen kao jemstvo.

54. Vlada je osporavala zahtev.

55. U meri u kojoj se zahtev podnosioca predstavke može odnositi na novčanu štetu, Sud konstatuje da podnosilac predstavke nije dao konkretne podatke. Sud dalje primećuje da se, u svakom slučaju, postupak koji je pokrenut sa ciljem da se odredi pravo podnosioca predstavke na kamatu sada nalazi pred drugostepenim sudom (videti st. 27 gore). Stoga Sud odbacuje zahtev u pogledu materijalne štete, ali smatra da je podnosilac predstavke morao pretrpeti nematerijalnu štetu usled dužine trajanja krivičnog postupka. Odlučujući na osnovu pravičnosti, dodeljuje mu 1.200 EUR po tom osnovu.

B. Troškovi i izdaci

56. Podnosilac predstavke je isto tako tražio oko 1.005 eura (EUR) na ime troškova i izdataka koje je imao zbog postupka pred Sudom, naročito zbog honorara za advokate koji su navedeni u dokumentima koje je Sudu podneo njegov advokat.

57. Vlada je tvrdila da je zahtev previsok.

58. Prema praksi Suda, podnosilac predstavke ima pravo na povraćaj njegovih troškova i izdataka samo u meri u kojoj je dokazano da su oni stvarno i nužno nastali i da je iznos bio razuman. Prema toma, u ovom predmetu, uzimajući u obzir informacije koje je imao na raspolaganju i gore navedene kriterijume Sud je smatrao razumnim da podnosiocu predstavke dodeli celokupni traženi iznos.

C. Zatezna kamata

59. Sud smatra adekvatnim da zatezna kamata bude zasnovana na najnižoj stopi Evropske centralne banke, kojoj treba dodati tri procentna poena.

IZ GORE NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Proglašava* podnesak dopuštenim;
2. *Utvrđuje* da je povređen čl. 6, st. 1, Konvencije;
3. *Utvrđuje* da je povređen čl. 13 Konvencije;
4. *Utvrđuje*
  - (a) da tužena država treba da isplati podnosiocu predstavke, u roku od tri meseca od datuma kada ova presuda postane pravosnažna u skladu s čl. 44, st. 2, Konvencije, iznos od EUR 1.200 (hiljadu dvesta eura) na ime pretrpljene nematerijalne štete i EUR 1.005 (hiljadu i pet eura) na ime troškova i izdataka, plus sve takse koje bi mogle biti naplaćene za ove iznose;
  - (b) da po isteku gore navedena tri meseca do poravnanja bude plaćena obična kamata na gornje iznose po stopi koja je jednaka najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uz dodatak od tri procentna poena;
5. *Odbija* ostatak zahteva podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje.

Sačinjeno na engleskom jeziku, i dostavljeno u pisanom obliku 7. februara 2008, u skladu s Pravilom 77, st. 2 i st. 3, Pravilnika Suda.

Santiago Quesada,
sekretar

Corneliu Bîrsan,
predsednik

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

TREĆE ODELJENJE

Predmet MAMIČ protiv SLOVENIJE (br. 2)

(Predstavka br. 75778/01)

PRESUDA

STRAZBUR
27. juli 2006.¹

---

¹ Presuda je konačna od 27. 10. 2006, *prim. ur.*

U predmetu Mamič protiv Slovenije (Mamič v. Slovenia),

Evropski sud za ljudska prava (Treće odeljenje), zasedajući u u veću u sastavu:

g-din J. Hedigan, (J. Hedigan), *Predsednik*,

g-din B. M. Zupančič (B. M. Zupančič),

g-din C. Birsan (C. Birsan),

g-din V. Zagrebelski (V. Zagrebelsky),

g-din A. Gjulumjan (A. Gyulumyan),

g-din David Tor Bjorgvinson (David Thór Björgvinsson),

g-đa I. Ziemele (I. Ziemele), *sudije*,

i g-din R. Lidel (R. Liddell), *Sekretar odeljenja*,

Posle većanja na zatvorenoj sednici održanoj 6. jula 2006,

Izriče sledeću presudu, koja je usvojena na taj dan:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 75778/01) protiv Republike Slovenije koju je na osnovu čl. 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu "Konvencija") podnela slovenačka državljanka, g-đa Zofija Mamič ("podnositeljka predstavke"), 24. jula 2001.
2. Podnositeljku predstavke zastupala je advokatska kancelarija Verstovšek. Slovenačku Vladu ("Vlada") zastupao je njen agent L. Bembič, Državni pravobranilac.
3. Podnositeljka predstavke navela je u skladu s čl. 6, st. 1, Konvencije da je dužina trajanja postupka pred domaćim sudom bila preterana. U suštini, ona se isto tako žalila na nedostatak delotvornog pravnog leka u odnosu na predugo trajanje postupka (čl. 13 Konvencije).
4. Dana 7. maja 2004. Sud je odlučio da Vladi dostavi pritužbe na dužinu trajanja postupka i na nedostatak pravnih lekova u tom pogledu. Primenjujući čl. 29, st. 3 Konvencije, odlučio je da istovremeno razmotri osnovanost predstavke i njenu dopuštenost.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

5. Podnositeljka predstavke rođena je 1956. i živi u Ravne na Koroškem.

6. Dana 10. maja 1995. podnositeljka predstavke je ozbiljno povređena u saobraćajnom udesu. Bila je bez svesti deset dana i ostala je u bolnici dva i po meseca. Iako su ona njen muž u to vreme živeli razdvojeni i bili u procesu razvoda braka, on je takođe bio u kolima i pretrpeo je određene povrede.

7. Dana 6. juna 1995. policija je podnela krivičnu prijavu protiv podnositeljke predstavke Okružnom tužilaštvu u Slovenj Gradecu, navodeći da je izazvala saobraćajni udes zbog nesavesne vožnje.

Dana 17. maja 1996. Okružni tužilac iz Slovenj Gradeca je podigao optužnicu protiv podnositeljke predstavke kod Okružnog suda u Slovenj Gradecu (*Okrajno sodišče v Slovenj Gradcu*) zbog izazivanja saobraćajnog udesa zbog nemara.

Novembra 1996. podnositeljki predstavke je uručen poziv za prvi pretres koji je zakazan za 3. decembar 1996.

Dana 3. decembra 1996. sud je održao pretres i saslušao svedočenje muža podnositeljke predstavke. On je detaljno opisao kako se dogodio udes, iako je u vreme udesa na određeno vreme izgubio svest.

Sud je zaključio da je podnositeljka predstavke kriva i izrekao joj je sudsku opomenu (*sodni opomin*).

8. Dana 24. decembra 1996. podnositeljka predstavke se žalila Višem sudu u Mariboru (*Višje sodišče v Mariboru*).

Dana 27. decembra 1996. i 12. marta 1997. podnositeljka predstavke je dopunila svoju žalbu dodatnim dokazima.

Dana 9. aprila 1997. Viši sud u Mariboru prihvatio je žalbu podnositeljke predstavke, ukinuo presudu prvostepenog suda i vratio predmet na novo suđenje.

9. Pretresi održani 25. septembra 1997. i 22. januara 1998. su odloženi, ali ne na zahtev podnositeljke predstavke. U ovom periodu podnositeljka predstavke je uložila tri podneska u pisanoj formi.

Tokom postupka sud je imenovao medicinskog veštaka. Sud je isto tako tražio dodatno mišljenje od imenovanog veštaka.

Sud je saslušao šest svedoka, uključujući bivšeg muža podnositeljke predstavke. On je priznao da nije govorio istinu kada je prvi put svedočio u sudu. Objasnio je da

se tog jutra kad se dogodio udes ušunjabo u gepek kako bi pratio svoju ženu. Znači, niti je vozio auto, niti je mogao da vidi iz gepeka.

Na poslednjem pretresu sud je proglasio podnositeljku predstavke krivom i izrekao joj sudsku opomenu.

10. Dana 12. februara 1998. podnositeljka predstavke je uložila žalbu Višem sudu u Mariboru.

Dana 27. januara 1999. sud je dozvolio žalbu podnositeljke predstavke, ukinuo presudu prvostepenog suda i vratio predmet na novo suđenje.

11. Dana 16. maja 2001. podnositeljka predstavke je tražila od suda da okonča postupak jer je krivično gonjenje zastarelo i tražila je nadoknadu troškova i izdataka koje je imala zbog postupka.

Dana 24. maja 2001. sud je odbacio optužnicu jer je bila zastarela. Time je okončan krivični postupak.

Odluka je uručena podnositeljki predstavke 30. maja 2001.

Dana 19. juna 2001. podnositeljka predstavke je tražila da sud donese odluku o troškovima i izdacima izazvanim postupkom.

Dana 4. jula 2001. sud je doneo datu odluku.

12. Dana 11. jula 2001. podnositeljka predstavke je uložila žalbu.

Dana 8. oktobra 2001. veće Okružnog suda u Slovenj Gradecu (*Okrožno sodišče v Slovenj Gradcu*) dopustilo je delimičnu žalbu podnositeljke predstavke i povećao iznos troškova i izdataka.

Odluka je uručena podnositeljki predstavke 9. oktobra 2001.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

13. Član 96 Zakona krivičnom postupku (*Zakon o kazenskem postopku*) glasi:

“(1) Ako je krivični postupak okončan ili je izrečena presuda kojom je podnosilac predstavke oslobođen ili je odbijena optužnica, ili ako je doneta odluka kojom se odbacuje optužnica, sud će odlučiti svojom presudom ili odlukom da su troškovi i izdaci krivičnog postupka, od čl. 1 do čl. 5 drugog stava člana 92 sadašnjeg Zakona, kao i nužni izdaci optuženog i nužni izdaci i honorari braniocu biti naplaćeni iz [državnog] budžeta...”

PRAVO

I. NAVODNO KRŠENJE čl. 6, st. 1, i čl. 13 KONVENCIJE

14. Podnositeljka predstavke se žalila na preteranu dužinu trajanja postupka. Ona se oslanjala na čl. 6, st. 1, Konvencije, koji glasi:

“Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na suđenje... u razumnom roku ... pred sudom...”

15. U suštini, podnositeljka predstavke je takođe uložila prigovor da pravni lekovi koji su u Sloveniji dostupni u slučaju preterano dugih pravnih postupka nisu delotvorni. Član 13 Konvencije glasi:

“Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvorni pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.”

A. Dopuštenost

16. Vlada je tvrdila da nisu iscrpljeni domaći pravni lekovi.

17. Podnositeljka predstavke je osporila taj argument, tvrdeći da dostupni pravni lekovi nisu delotvorni.

18. Sud konstatuje da je ova predstavka slična predmetima *Belinger* i *Lukenda* (videti *Belinger v. Slovenia* (dec.), br. 42320/98, 2. oktobar 2001, i *Lukenda v. Slovenia*, br. 23032/02, 6. oktobar 2005). U ovim predmetima Sud je odbio primedbu Vlade da pravni lekovi nisu iscrpljeni jer je zaključio da pravni lekovi koje je podnositeljka predstavke imao na raspolaganju nisu delotvorni. Sud potvrđuje svoje zaključke u presudi u predmetu *Lukenda* da je kršenje prava na suđenje u razumnom roku sistemski problem koji je rezultat neadekvatnog zakonodavstva i neefikasnog sprovođenja pravde.

19. Što se tiče sadašnjeg predmeta, Sud smatra da Vlada nije pružila nikakve ubedljive argumente koji bi zahtevali da Sud odstupi od svoje ustaljene prakse.

20. Sud dalje konstatuje da je predstavka očigledno neosnovana u smislu čl. 35, st. 3, Konvencije. Niti je nedopuštena po bilo kom osnovu. Stoga mora biti proglašena dopuštenom.

B. Osnovanost

1. Član 6, stav 1

(a) Period koji treba razmatrati

21. Vlada je tvrdila da je postupak počeo 17. maja 1996, kada je podignuta optužnica protiv podnositeljke predstavke.

22. Podnositeljka predstavke je obavestila Sud da joj je poziv za prvi pretres uručen novembra 1996. Ona je tvrdila da je tada saznala da se protiv nje vodi krivični postupak.

23. U predmetu *Eckle v. Germany* (presuda od 15. jula 1982, Serija A br. 51, s. 33, stav 73) Sud je rekao:

“U krivičnim postupcima “razumni rok” koji se pominje u čl. 6, st. 1, počinje da teče čim je osoba “optužena”; to se može dogoditi nekog datuma i pre nego što je predmet došao pred sud (videti, na primer, presudu u predmetu *Deweer* od 27. februara 1980, Serija A br. 35, s. 22, st. 42), kao što su datum hapšenja, datum kada je osoba u pitanju zvanično obavestena da će joj biti suđeno, ili datum kada je otvorena preliminarna istraga (videti presudu u predmetu *Wemhoff* od 27. juna 1968, Serija A br. 7, s. 26-27, st. 19, presudu u predmetu *Neumeister* od istog datuma, Serija A br. 8, s. 41, st. 18, i presudu u predmetu *Ringeisen* od 16. jula 1971, Serija A br. 13, s. 45, st. 110). “Krivična optužba”, za potrebe čl. 6, st. 1, može biti definisana kao “zvanično obavještenje koje pojedincu daje nadležna vlast o navodima da je počinio krivično delo”, definicija koja takođe korespondira s testom o tome da li je “bilo suštinskog uticaja na situaciju [osumnjichenog]” (videti gore pomenutu presudu u predmetu *Deweer*, s. 24, st. 46).”

24. U ovom predmetu, s obzirom na to da je poziv za prvi pretres uručen podnositeljki predstavke novembra 1996, Sud smatra da je ona tada prvi put saznala da se protiv nje vodi krivični postupak. I u to vreme situacija podnositeljke predstavke bila je pod “suštinskim uticajem” u smislu čl. 6, st. 1. Prema tome, period koji se uzima u razmatranje počeo je novembra 1996.

25. Po mišljenju podnositeljke predstavke, relevantni period je okončan 9. oktobra 2001, kada joj je uručena poslednja odluka koja se odnosila na troškove i izdatke. Vlada je ovo osporila tvrdeći da je postupak okončan 24. maja 2001, kada je prvostepeni sud odbacio optužnicu.

26. Sud podseća da čl. 6, st. 1, Konvencije zahteva da sve faze sudskog postupka kojim se utvrđuju građanska prava i obaveze pojedinca, ili krivične optužbe protiv njega ili nje, ne isključujući faze koje slede presudi o suštini, budu rešene u razumnom roku (videti presudu u predmetu *Robins v. the United Kingdom*, od 23. septembra 1997, Reports of Judgments and Decisions 1997-V, stavovi 28-9). U krivičnim predmetima,

u odnosu na dužinu trajanja postupka, relevantni period se generalno završava danom u kome se donosi konačna odluka o optužbi ili se postupak prekida (videti *Rokhlina v. Russia*, br. 54071/00, stav 81, 7. april 2005). Štaviše, krivični postupak će se uobičajeno završiti zvaničnim obaveštenjem optuženom da se on ili ona više ne gone na osnovu tih optužbi što dozvoljava zaključak da se više ne može smatrati da je situacija te osobe pod suštinskim uticajem (videti predmet *X v. the United Kingdom*, br. 8233/78, Odluka Komisije od 3. oktobra 1979, neobjavljeno).

27. Sud smatra da postupak povodom troškova i izdataka u ovom slučaju nije dao povoda za “krivičnu optužbu” protiv podnositeljke predstavke. Pitanje je, međutim, da li je ovaj postupak bio povezan s krivičnim suđenjem na takav način da potpada pod domet čl. 6, st. 1. S tim u vezi Sud konstatuje da je postupak povodom troškova sproveden u skladu s čl. 96 Zakona o krivičnom postupku (videti stav 13 gore), prema kome osoba koja je optužena može tražiti nadoknadu troškova i izdataka izazvanih krivičnim postupkom ako je optužnica na kraju odbačena a postupak obustavljen. Prema toj odredbi, ishod krivičnog postupka je odlučujući činilac, s tim da je ostvarivanje prava podnositeljke predstavke na nadoknadu uslovljeno time da se postupak okonča bez presude. Stoga građanski aspekt postupka ostaje usko povezan s njegovim krivičnim aspektom (videti, *mutatis mutandis, Calvelli and Ciglio v. Italy* [GC], br. 32967/96, stav 62, ECHR 2002-I).

28. Štaviše, u skladu s čl. 96 Zakona o krivičnom postupku, zahtev podnositeljke predstavke za nadoknadu troškova i izdataka zaveden pod istim (krivičnim) brojem predstavke razmatrao je isti (krivični) sud i isti (krivični) sudija kao meritorni (krivični) postupak, a sud je mogao da donese odluku o troškovima i izdacima istovremeno s odlukom o odbijanju optužnice. Na taj način troškovi i izdaci postupka su neizbežno povezani sa ishodom krivičnog postupka, vezani su s njim u zakonu koji se odnosi na nadležnost, i vremenski su mu sledili (videti, *mutatis mutandis, Hammern v. Norway*, br. 30287/96, stav 46, 11. februar 2003).

29. Ukupno uzev, Sud smatra da postupak koji se odnosi na troškove nije zaseban deo postupka; što se tiče perioda koji treba uzeti u obzir ovaj postupak je prirodni produžetak materijalnog krivičnog postupka i stoga ne može biti razdvojen od njega (videti, *mutatis mutandis, Robins*, citirano gore).

30. Prema tome, po mišljenju Suda, relevantni period je trajao do 9. oktobra 2001, što je dan na koji je Okružni sud u Slovenj Gradecu dostavio podnositeljki predstavke svoju odluku o nadoknadi troškova i izdataka.

31. Period koji treba uzeti u obzir je, stoga, trajao oko četiri godine i jedanaest meseci sa dva stepena suđenja. Pošto je predmet dva puta vraćan na ponovno suđenje, obuhvatio je punih šest pretresa.

(b) Opravdanost dužine trajanja postupka

32. Sud naglašava da se opravdanost dužine trajanja postupka mora oceniti u svetlu okolnosti predmeta i uz poštovanje sledećih kriterijuma: složenost predmeta, ponašanje podnositeljke predstavke i relevantnih vlasti (videti, među mnogim drugim presudama, *Pélissier and Sassi v. France* [GC], br. 25444/94, stav 67, ECHR 1999-II).

33. Vlada je ukazala da je krivični postupak bio relativno složen “jer je bilo neophodno da se ustanove okolnosti u kojima se dogodio saobraćajni udes”, “zbog dve odluke kojima su ukinute prvostepene kazne” i zato što je imenovan medicinski veštak a šest svedoka je trebalo ispitati. Po mišljenju vlade, različiti podnesci u pisanom obliku i zahtevi za novim dokazima koje je podnela podnositeljka pritužbe (ona je takođe tražila dodatno mišljenje imenovanog veštaka) doprineli su dužini trajanja postupka. Za razliku od toga, sudovi su “stalno postupali u skladu sa svojom nadležnošću kako je definisana zakonom” i postupci su odlagani “uglavnom iz objektivnih razloga”, kao što je reorganizacija pravosudnog sistema koja je stupila na snagu 1. januara 1995.

34. Sud ne smatra da je postupak bio naročito složen. Činjenica da je Viši sud u Mariboru dva puta vratio predmet prvostepenom sudu nije učinio predmet složenijim.

35. Što se tiče postupaka nacionalnih vlasti, Sud konstatuje da je ovaj predmet obuhvatio punih šest pretresa. Stoga Sud ne može da zaključi da su domaći sudovi bili neaktivni u ovom predmetu. Štaviše, Sud konstatuje da su u nekim prilikama prvostepeni i drugostepeni sudovi veoma brzo odlučivali o predmetu. Međutim, vraćanje predmeta na ponovno suđenje uzrokovalo je određena odlaganja postupka. Iako Sud nije u poziciji da analizira pravosudni kvalitet odluka domaćih sudova, on smatra da, s obzirom na to da se vraćanje predmeta na ponovno suđenje često određuje kao rezultat grešaka koje su počinili niži sudovi, ponavljanje takvih naloga u okviru jednog postupka može ukazati na ozbiljne nedostatke u pravosudnom sistemu (videti, na primer, *Wierciszewska v. Poland*, br. 41431/98, stav 46, 25. novembar 2003).

36. Pored toga, Sud ne može da prihvati argument da je reorganizacija sudstva, koja je sprovedena skoro dve godine pre nego što je poziv uručen podnositeljki predstavke (videti stavove 7 i 24 gore), mogla da pokrene sva odlaganja do kojih je došlo u ovom predmetu.

37. Najzad, ne izgleda da su postupci podnositeljke predstavke suštinski doprineli odlaganjima u postupku.

38. Međutim, na osnovu opšte ocene o dužini trajanja postupka u gornjim okolnostima, Sud zaključuje da postupak ne pokazuje takve periode neaktivnosti koji

bi se ocenili kao nesaglasni s čl. 6, st. 1 Konvencije. Niti ukupna dužina trajanja postupka utiče na opravdanost zahteva te odredbe.

Prema tome, nije bilo kršenja čl. 6, st. 1.

2. Član 13

39. Član 13 Konvencije garantuje “delotvoran pravni lek pred nacionalnom vlašću” svakome ko tvrdi da su mu prava i slobode predviđeni Konvencijom prekršeni (videti presudu u predmetu *Klass and Others v. Germany*, od 6. septembra 1978, Serija A br. 28, s. 29, st. 64). Međutim, čl. 13 zahteva pravni lek u domaćem pravu samo u odnosu na navodnu žalbu koja je sporna u smislu Konvencije (videti presudu u predmetu *Boyle and Rice v. the United Kingdom* od 27. aprila 1988, Serija A br. 131, s. 23, stav 52). Dakle, dejstvo ove odredbe je da se traži postojanje delotvornog leka koji će se baviti suštinom “sporne pritužbe” i dati odgovarajuće zadovoljenje (videti *Kudła v. Poland* [GC], br. 30210/96, stav 157, ECHR 2000-XI).

40. Sud dalje ističe da postojanje stvarne povrede jedne druge odredbe Konvencije (“materijalna” odredba) nije preduslov za primenu čl. 13 (videti presudu u predmetu *Klass and Others* od 6. septembra 1978, Serija A br. 28, s. 29, stav 64). Činjenica da optužbe podnositeljke predstavke na kraju nisu potvrđene ne sprečava da njegov ili njen zahtev bude smatran spornim u smislu čl. 13 Konvencije (videti presudu u predmetu *Kaya v. Turkey* od 19. februara 1998, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-I, s. 330-31, stav 107).

41. U sadašnjem predmetu Sud je zaključio da je zahtev podnositeljke predstavke u skladu s čl. 6, st. 1 dopušten, mada neosnovan. Dakle, podnositeljka predstavke je imala “spornu pritužbu”, bez obzira na zaključak Suda da dužina trajanja postupka pred domaćim sudovima nije uticala na zahtev za razumnim rokom. Znači, podnositeljka predstavke je imala pravo u skladu s čl. 13 da dobije pravni lek od nacionalnih vlasti kako bi se odredilo da li je krivični postupak protiv nje bio preduž.

42. Sud konstatuje da su primedbe i argumenti koje je iznela Vlada tvrdeći da postoje delotvorni pravni lekovi s tim u vezi odbijeni u prethodnim predmetima (videti *Lukenda*, citirano gore) i ne vidi nijedan razlog da u ovom predmetu donese drugačije zaključke.

43. Prema tome, Sud smatra da je u okolnostima sadašnjeg predmeta bilo kršenja čl. 13 zbog nepostojanja pravnog leka prema domaćem pravu, pri čemu je podnositeljka predstavke mogla dobiti presudu o tome da li je njen predmet razmatran u razumnom roku, kako je navedeno u čl. 6, st. 1.

II. PRIMENA čl. 41 KONVENCIJE

44. Član 41 Konvencije predviđa:

“Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.”

A. Šteta

45. Podnositeljka predstavke je tražila 7.500 eura (EUR) na ime nematerijalne štete.

46. Vlada je osporila ovaj zahtev.

47. Uzimajući u obzir zaključak da postupak u kome je podnositeljka predstavke bila jedna od strana nije bio neopravdano dug, Sud smatra da zaključak o tome da je bilo povrede čl. 13 predstavlja sam po sebi dovoljno pravično zadovoljenje i ne određuje nikakvu novčanu naknadu po ovom osnovu.

B. Troškovi i izdaci

48. Podnositeljka je takođe tražila oko EUR 1180 na ime troškova i izdataka izazvanih postupkom pred sudom.

49. Vlada je tvrdila da je zahtev preteran.

50. Prema praksi Suda, podnositeljka predstavke ima pravo na nadoknadu troškova i izdataka samo u meri u kojoj je dokazano da su oni stvarno i nužno nastali i da su bili razumni u pogledu iznosa. Sud takođe konstatuje da advokati podnositeljke predstavke, koji su podnositeljku predstavke zastupali i u predmetu *Lukenda* (citiran gore), uložili skoro 400 predstavlki koje su, osim u pogledu činjenica, suštinski iste kao i tekuća predstavka. Prema tome, u ovom predmetu, imajući u vidu informacije kojima je raspolagao i gore pomenute kriterijume, Sud smatra da je razumno dodeliti podnositeljki predstavke iznos od EUR 1000 za postupak pred Sudom.

C. Zatezna kamata

51. Sud smatra adekvatnim da zatezna kamata bude zasnovana na najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke, kojoj treba dodati tri procentna poena.

IZ GORE NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Proglašava* predstavku dopuštenom;

2. *Utvrđuje* da nije bilo povrede čl. 6, st. 1 Konvencije;
3. *Utvrđuje* da je bilo povrede čl. 13 Konvencije;
4. *Utvrđuje*
  - (a) da tužena država treba da isplati podnositeljki predstavke, u roku od tri meseca od datuma kada ova presuda postane pravosnažna u skladu s čl. 44, st. 2 Konvencije, iznos od EUR 1000 (jednu hiljadu eura) na ime troškova i izdataka, plus sve takse koje bi mogle biti naplaćene za ove iznose;
  - (b) da po isteku gore navedena tri meseca do isplate treba platiti običnu kamatu na gore naveden iznose po stopi koja je jednaka najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke tokom datog perioda uz dodatak od tri procentna poena;
5. *Odbija* preostali deo zahteva podnositeljke predstavke za pravičnim zadovoljenjem.

Sačinjeno na engleskom, i dostavljeno u pisanoj formi 27. juli 2006, u skladu s Pravilom 77, st. 2 i 3, Pravilnika Suda.

Roderick LIDDELL,
sekretar

John HEDIGAN,
predsednik

IV Upravni postupak

Dumanovski protiv Republike Makedonije, 2005.

Smoje protiv Hrvatske, 2007.

Štokalo i drugi protiv Hrvatske, 2008.

*Zijad Pita (odluka Ustavnog suda BiH u
predmetu br. AP 1404/05)*

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

РЕТ ОДДЕЛ

ДУМАНОВСКИ против РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(Жалба бр. 13898/02)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

8 декември 2005¹

---

¹ Presuda je konačna od 03. 07. 2006, *prim. ur.*

Во случајот Думановски против Република Македонија,

Европскиот суд за човекови права (Трет оддел), заседавајќи како совет во состав:

В.М. Zupancic, *Претседател*,
L. Caflich,
М. Цаца - Николовска,
V. Zagrebelsky,
A. Gyulumyan,
David Thor Bjorgvinsson,
I. Ziemele, *судии*,
и М. Villiger, *заменик секретар на оддел*,

Расправајќи на затворена седница на 17 ноември 2005,

Ја донесе следнава пресуда:

ПОСТАПКА

1. Постапката е иницирана со жалба (бр.13898/02) против Република Македонија поднесена до Судот согласно чл. 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи (“Конвенцијата”) од страна на македонскиот државјанин, г-дин Трајко Думановски (“жалител”), на 27 февруари 2002.
2. Македонската Влада (“Владата”) беше застапувана од нејзиниот агент, г-ѓа Р. Лазареска – Геровска.
3. На 10 март 2004 година Судот одлучи да ја достави на одговор жалбата во врска со должината на постапката. Согласно член 29 став 3 од Конвенцијата, Судот реши истовремено да одлучува по допуштеноста и основаноста на жалбата.

ФАКТИ**I. ОКОЛНОСТИ НА СЛУЧАЈОТ**

4. Жалителот е роден 1944 година и живее во Куманово.

5. На 4 август 1995 година, Републичкиот завод за вработување - Бирото за вработување Куманово ("Биро") му доделило на жалителот, кој бил отпуштен, месечен надомест во случај на невработеност, во износ еднаков на најмалата плата намалена за 20%.²
6. На 28 август 1995 година жалителот ја обжалил одлуката пред Министерството за труд и социјална политика ("Министерство"), тврдејќи дека неговиот надоместок бил погрешно пресметан. Тој тврдел дека износот на надоместокот треба да се заснова на просекот од трите негови последни месечни плати намален за 50 %.³
7. Со оглед на тоа што Министерството не превзело никакво дејствие, жалителот повел управен спор пред Врховниот суд на Република Македонија.⁴
8. На 24 април 1997 година Врховниот суд ја отфрлил неговата жалба со образложение дека пропуштил повторно да ја поднесе жалбата до Министерството пред да поведе управен спор.⁵
9. На 21 јули 1997 година жалителот повторно поднел жалба до Министерството.⁶
10. На 27 август 1997 година Бирото, кое што ги доставува жалбите до Министерството, ја отфрлило истата, наоѓајќи дека тој веќе еднаш ја обжалил првостепената одлука како и поради тоа што одлуката на Врховниот суд од 24 Април 1997 год не содржела правна поука.⁷
11. На 15 декември 1997 година жалителот поднел нова жалба до Врховниот суд, поради непостапување на Министерството и отфрлањето на неговата претходна жалба. Министерството не одговорило на наводите во жалбата ниту

---

² Republički zavod za zapošljavanje – Biro za zapošljavanje Kumanovo dodijelio je 5. 8. 1995. podnosiocu predstavke, koji je bio otpušten, mjesečnu nadoknadu za nezaposlene u iznosu minimalne zarade umanjene za 20%.

³ Podnosilac predstavke se žalio na ovu odluku Ministarstvu rada i socijalne politike ("Ministarstvo"), ističući da je njegova nadoknada pogrešno obračunata. Tvrdio je da je iznos trebalo da bude zasnovan na prosječnom iznosu njegove tri posljednje mjesečne zarade umanjene za 50%.

⁴ Zbog ćutanja uprave, podnosilac predstavke pokrenuo je upravni spor pred Vrhovnim sudom.

⁵ Vrhovni sud je odbacio tužbu našavši da je podnosilac predstavke propustio da ponovi žalbu Ministarstvu prije nego što je pokrenuo upravni spor.

⁶ Podnosilac predstavke je ponovo podnio žalbu Ministarstvu 21. 7. 1997.

⁷ Biro, koji prosljeđuje upravne žalbe Ministarstvu, odbio je žalbu podnosioca predstavke 27. 8. 1997. našavši da se on već žalio protiv prvostepene odluke i da odluka Vrhovnog suda od 24. 4. 1997. nije propisala instrukcije za druga pravna sredstva.

пак ги доставило бараните документи до Врховниот суд.⁸

12. На 28 април 1999 година Врховниот суд ја усвоил жалбата на жалителот и му наложил на Министерството да одлучи по неговата жалба од 28 август 1995 година во рок од 30 дена од доставата на одлуката. Врховниот суд исто така утврдил дека Бирото неосновано ја отфрлило жалбата на жалителот наместо да ја проследи истата до Министерството со цел одлучување по истата.⁹

13. Со оглед на тоа што Министерството не превзело ништо, жалителот се обратил до Врховниот суд со барање за мериторно одлучување.¹⁰

14. На 6 октомври 1999 година Врховниот суд ја поништил одлуката на Бирото од 1995 година и го вратил случајот на повторно разгледување.¹¹

15. На 26 ноември 1999 година Бирото го отфрлило барањето на жалителот.¹²

16. На 2 декември 1999 година жалителот поднел жалба до Министерството.

17. Со оглед на тоа што истото не презело ништо, на 7 февруари 2000 жалителот повторно се обратил до Министерството.¹³

18. Извесно е дека жалителот повел управен спор пред Врховниот суд поради пасивноста на Министерството.¹⁴

19. Во меѓувреме на неодреден датум пред 15 август 2000 година Министерството ја потвrdило одлуката на Бирото од 26 ноември 1999 година. Наводно, оваа одлука му била доставена на жалителот на 18 август 2000 година.¹⁵

---

⁸ Podnosilac predstavke podnio je novu tužbu Vrhovnom sudu 15. 12. 1997, žaleći se na nepostupanje Ministarstva i odbijanje njegove prethodne žalbe. Ministarstvo nije odgovorilo na tužbene navode, niti je dostavilo Vrhovnom sudu traženu dokumentaciju.

⁹ Vrhovni sud je 28. 4. 1999. usvojio tužbu podnosioca predstavke i naložio Ministarstvu da odluči po njegovoj žalbi od 28. 8. 1995. u roku od 30 dana od dana prijema odluke. Vrhovni sud je utvrdio i da je Biro neopravdano odbacio žalbu podnosioca predstavke umjesto da je proslijedi Ministarstvu.

¹⁰ S obzirom na to da Ministarstvo ništa nije preduzelo, podnosilac predstavke se ponovo obratio Vrhovnom sudu da meritorno presudi.

¹¹ Vrhovni sud je 6. 10. 1999. poništio odluku Biroa iz 1995. i vratio predmet na ponovno odlučivanje.

¹² Biro je 26. 11. 1999. odbacio žalbu podnosioca predstavke.

¹³ S obzirom da Ministarstvo nije postupalo po žalbi podnosioca predstavke, 7. 02. 2001, on se ponovo obratio Ministarstvu.

¹⁴ Podnosilac predstavke pokrenuo je upravni spor zbog nepostupanja Ministarstva.

¹⁵ U međuvremenu, neodređenog datuma prije 15. 8. 2001. Ministarstvo je potvrdilo odluku Biroa od 16. 11. 1999.

20. На 27 јули 2001 година Врховниот суд ја потврдил одлуката на Министерството, утврдувајќи дека надоместокот поради невработеност на жалителот бил пресметан согласно законот.¹⁶

21. Одлуката била доставена на жалителот на 17 септември 2001 година.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ЗАКОНОДАВСТВО

22. Релевантните одредби од Законот за управни спорови го предвидуваат следново:

23. Член 7 став 1, предвидува дека управен спор пред Врховен суд може да се поведе против управен акт донесена од страна на второстепен управен орган.¹⁷

24. Член 26 став 1, предвидува дека доколку второстепениот управен орган не одлучи во рок од 60 дена (или за пократок период, во случај така да е предвидено со посебен пропис) по жалбата поднесена против првостепената управна одлука, а тоа не го стори ни во следните 7 дена по повторното поднесување на жалбата, засегнатата странка може да поведе управен спор пред Врховен суд како да жалбата била отфрлена.¹⁸

25. Член 42 став 1, предвидува дека Врховниот суд во управен спор одлучува со донесување на пресуда.¹⁹

26. Член 42 став 2 предвидува дека жалбата може да биде усвоена или одбиена како неоснована. Ако жалбата биде усвоена, судот го поништува спорениот управен акт.²⁰

27. Член 42 став 3 предвидува, доколку судот утврди дека спорениот управен акт треба да биде поништен, а самата природа на предметот и расположливите информации се доволни за да му овозможат на судот самиот да донесе конечна

---

¹⁶ Vrhovni sud je 27. 6. 2001. potvrdio odluku Ministarstva da je naknada za nezaposlenost podnosiocu predstavke obračunata u skladu sa zakonom.

¹⁷ Zakon o upravnim sporovima predviđa da se upravni spor može pokrenuti pred Vrhovnim sudom protiv upravnog akta koji donese drugostepeni upravni organ.

¹⁸ Ako drugostepeni upravni organ ne odluči po žalbi protiv odluke prvostepenog organa u roku od 60 dana (ili u kraćem roku, ako je tako propisano posebnim propisom), i to ne učini ni u narednih 7 dana pošto se ponovi prigovor, stranka ima pravo da pokrene upravni spor pred Vrhovnim sudom kao u slučaju kada je žalba odbijena.

¹⁹ Vrhovni sud u upravnom sporu odlučuje presudom.

²⁰ Tužba može da bude usvojena ili odbijena kao neosnovana. Ako je usvojena, sud poništava sporni upravni akt.

одлука, судот ќе го реши управниот спор со пресуда. Таквата пресуда го заменува оспорениот акт.²¹

28. Член 42 став 4 предвидува дека во случај на доволно информации, судот со одлуката за поништување на спорниот управен акт исто така ќе одлучи и за барањето на жалителот, да се врати предметот на повторно разгледување или за штетата. Во спротивно, судот ќе го упати жалителот на граѓанска постапка.²²

29. Член 42 став 5 предвидува дека доколку жалбата е поднесена согласно член 26 од законот, и ако судот смета дека е основана, ја усвојува истата со пресуда и дава напатствија за постапување на релевантниот управен орган.²³

30. Член 62 предвидува дека кога судот го поништува управниот акт против кој бил поведен управен спор, работата се враќа во состојбата која постоела пред донесувањето на тој акт. Ако самата природа на предмет во оваа постапка бара да се донесе нова одлука која што ќе ја замени одлуката која била поништена, управниот орган ќе ја донесе таква одлука без одлужување или најдоцна 30 дена од донесувањето на пресудата. Така, управниот орган е врзан за ставот на судот и дадените напатствија во однос на постапувањето.²⁴

31. Член 63 предвидува ситуацијата кога управниот орган, чија одлука е поништена, донесе одлука спротивна на ставот на судот или неговите напатствија во однос на постапувањето. Ако засегнатата странка поднесе повторно жалба, судот ја поништува оспорената одлука и самиот мериторно одлучува за предмет со донесување на пресуда за таа цел. Ваквата пресуда ќе ја замени одлуката на надлежниот управен орган. Судот соодветно ќе го извести и надлежниот надзорен орган.²⁵

---

²¹ Ako Sud utvrdi da sporni upravni akt treba da bude poništen, a priroda predmeta i činjenično stanje dozvoljavaju da sam donese konačnu odluku, Sud će presudom riješiti upravni spor. Takva presuda zamjenjuje sporni upravni akt.

²² U slučaju dovoljnih informacija, Sud odlukom da poništi sporni upravni akt odlučuje i o zahjevu tužioca da vrati predmet na ponovno odlučivanje ili o naknadi štete. U drugom slučaju, Sud će uputiti tužioca da svoj zahtjev ostvari u parničnom postupku.

²³ Ako je tužba podnijeta u skladu sa čl. 26 Zakona i ako Sud utvrdi da je osnovana, Sud će usvojiti tužbu presudom i dati uputstva za postupanje nadležnom upravnom organu.

²⁴ Kada Sud ukida upravni akt protiv koga je pokrenut upravni spor, stvar se vraća u stanje u kojem je bila prije donošenja tog akta. Ako je priroda spora takva da zahtijeva donošenje novog akta umjesto onog koji je poništen, upravni organ će donijeti takav akt bez odlaganja ili u krajnjem roku od 30 dana od dostavljanja presude. Upravni organ je vezan pravnim stavom Suda i njegovim uputstvima u pogledu postupka.

²⁵ Član 63 predviđa situacije kada upravni organ, čiji je akt poništen, donese odluku suprotnu pravnim stavovima Suda ili uputstvima koje je dao Sud u pogledu postupka. Ako stranaka podnese

32. Член 64 предвидува дека кога управниот орган чија одлука била поништена не донесе веднаш или во рок од 30 дена нова управна одлука или одлука со која пресудата на судот ќе се спроведе, засегнатата странка може да бара донесување на соодветна одлука со поднесок до истиот орган. Ако управниот орган не превземе ништо во рок од 7 дена од денот на приемот на поднесокот, странката може да се обрати до судот кој ја донел пресудата во прв степен.²⁶

33. Членот 64 став 2 предвидува обврска за судот да бара објаснување за причините поради кои управниот орган не превзел ништо. Надлежниот управен орган е обврзан да го извести судот за причините во рок од седум дена. Доколку судот не биде информиран за причините, или доколку по мислење на судот, причините не го оправдуваат неспроведувањето на судската пресуда, судот донесува одлука која целосно ќе ја замени одлуката на управниот орган.²⁷

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 6 СТАВ 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

34. Жалителот се жалел дека должината на постапката не била во согласност со барањето за “разумен рок” предвидено во член 6 став 1 од Конвенцијата, кој гласи:

“При определување на неговите граѓански права и обврски ..., секој има право на судење во разумен рок пред ... трибунал...”

35. Судот утврдил дека постапката започнала на 28 август 1995 година, кога жалителот ја обжалил одлуката на Бирото во врска со износот на надоместокот во случај на невработеност. Постапката завршила на 17 септември 2001 година,

---

ponovo tužbu Sud će poništiti takvu odluku i sam presudom odlučiti o predmetu spora. Takva presuda će zamijeniti odluku relevantnog administrativnog organa. Sud će obavijestiti i relevantni nadzorni organ.

²⁶ Član 64 predviđa da ako upravni organ čiji je akt poništen ne donese odmah ili u roku od 30 dana nov upravni akt ili odluku na osnovu koje će sprovesti presudu Suda, stranka može da zahtijeva donošenje takvog akta u prigovoru tom organu. Ako upravni organ ne postupi u roku od sedam dana od dana prijema prigovora stranke, stranka se može obratiti sudu koji je donio prvostepenu presudu.

²⁷ Član 64, st. 2 obavezuje Sud da zahtijeva obrazloženje zbog čega upravni organ nije postupao, a upravni organ je dužan da pruži Sudu obrazloženje u roku od sedam dana. Ako se obrazloženje ne dostavi, ili ako po mišljenju Suda ono ne opravdava neizvršavanje presude, Sud će donijeti odluku koja potpuno zamjenjuje odluku upravnog organa.

кога одлуката на Врховниот суд му била доставена на жалителот. Оттука, постапката траела повеќе од шест години.²⁸

36. Периодот кој е во надлежност на Судот не започнува на 28 август 1995 година, туку на 10 април 1997 година, со влегувањето во сила на признавањето на правото на индивидуална жалба од страна на Република Македонија (*види Horvat v. Croatia бр. 51585/99, став 50, ECHR, 2001 – VII*).²⁹

37. Сепак, при оценката на должината на периодот кој поминал по тој датум, мора да се земе во предвид состојбата на постапката на 10 Април 1997 година (*види, помеѓу другите, Foti and others v. Italy, пресуда од 10 Декември 1982 година, серија А бр. 56, стр.18, став 53; Styranowsky v. Poland, бр. 28616/95. став 46, ECHR 1998 – VIII*). Во врска со ова Судот утврди дека во времето на влегување во сила на Конвенцијата во Република Македонија постапката траела околу една година и седум месеци.³⁰

38. Со оглед на тоа, период кој е во надлежност на Судот изнесува 4 години, пет месеци и седум дена.³¹

А. Допуштеност

39. Судот утврди дека жалбата не е неоснована во смисла на член 35 став 3 од Конвенцијата. Понатаму заклучил дека жалбата не е недопуштена по ниеден друг основ. Оттука, истат мора да се прогласи за допуштена.³²

Б. Основаност

40. Судот повторува дека разумноста на должината на постапката мора да се разгледува во светло на околностите на случајот и имајќи ги во предвид

²⁸ Sud je utvrdio da je postupak započeo 28. 8. 1995, kada je podnosilac predstavke podnio žalbu protiv odluke Biroa u pogledu iznosa naknade za nezaposlenost. Postupak je okončan 17. 9. 2001. kada je presuda Vrhovnog suda dostavljena podnosiocu predstavke i trajao je , dakle, preko šest godina.

²⁹ Period u nadležnosti Suda ne počinje 28. 8. 1995, već 10. 4. 1997, kada je Republika Makedonija priznala pravo na podnošenje pojedinačnih predstavki Sudu.

³⁰ Prilikom procjene razumnosti vremena koje je proteklo poslije tog datuma, mora se uzeti u obzir stanje u postupku 10. 4. 1997. S tim u vezi, Sud primjećuje da je postupak, u vrijeme kada je Konvencija stupila na snagu u pogledu Republike Makedonije, trajao oko godinu dana i sedam mjeseci.

³¹ Prema tome, period u nadležnosti Suda iznosi 4 godine, 5 mjeseci i sedam dana.

³² Sud utvrđuje da predstavka nije očigledno neosnovana u smislu čl. 35, st. 3 Konvencije. Nalazi i da nije nedopuštena po bilo kom drugom osnovu, pa se prema tome proglašava dopuštenom.

следните критериуми: сложеноста на случајот, однесувањето на жалителот и релевантните надлежни органи како и засегнатиот интерес на жалителот во спорот (види, помеѓу други надлежни, *Frylender v. France (GC)* бр. 30979/96, став 43, *ECHR 2000 – VII*; *Humen v. Poland (GC)*, бр. 26614/95, § 60, *Comingersoll S.A. v. Portugal (GC)*, бр. 35382/97, *ECHR 2000 – IV*; *Philis v. Greece (бр.2)*, пресуда од 27 Јуни 1997 година, *Извештаи од пресуди и одлуки 1997 – IV*, став 35).³³

41. Владата укажа дека постапката која е предмет на жалбата не може да се разгледува како една, туку како три одвоени постапки кои што се воделе пред Врховниот суд. Владата тврди дека жалителот е целосно одговорен за должината на првиот сет постапки поради тоа што поднел жалба пред Врховниот суд, наместо повторно да се обрати до надлежното Министерство. Владата потврди дека двата останати сета на постапки траеле околу четири години, период не може да се смета за неразумен.³⁴

42. Владата исто така ја истакна преоптовареноста со работа на Врховниот суд во тој период како и постапките во врска со приговорите поврзани со локалните избори во 2000 година.³⁵

43. Жалителот го спори тврдењата на Владата дека постапката не треба да се зема како единствена поради тоа што надлежните органи расправале за ист предмет низ целата постапка од нејзиното започнување во 1995 година. Жалителот тврди дека неразумната должина на постапката е целосно вина на државата, особено што случајот по природа не бил воопшто сложен, освен периодот кога постапката продолжила пред Врховниот суд, а жалителот требало повторно да се обрати до надлежното Министерство.³⁶

³³ Суд потврдује да се разумност дуžине postupka mora posmatrati u svjetlu okolnosti svakog slučaja i u skladu sa sljedećim kriterijumima: složenost predmeta, ponašanje državnih organa i podnosioca predstavke, kao i značaj predmeta spora za podnosioca predstavke.

³⁴ Vlada je tvrdila da postupak koji je predmet predstavke ne može da se posmatra kao cjelina, već kao odvojeni postupci koji su se vodili pred Vrhovnim sudom. Vlada tvrdi da je podnosilac predstavke u potpunosti odgovoran za dužinu prvog sета postupka zbog toga što je podnio tužbu Vrhovnom sudu, umjesto da se ponovo obrati Ministarstvu. Vlada je tvrdila da su druga dva postupka trajala oko četiri godine, što se ne može smatrati nerazumnim.

³⁵ Vlada je takođe istakla preopterećenost Vrhovnog suda u tom periodu prigovorima u vezi lokalnih izbora održanih 2000. godine.

³⁶ Podnosilac predstavke osporio je tvrdnje Vlade u pogledu izdijeljenosti postupka, zbog toga što su nadležni organi raspravljali isti predmet tokom cijelog postupka od njegovog početka 1995. godine. Podnosilac predstavke tvrdi da je isključivo država odgovorna za nerazumnu dužinu postupka, osim u periodu kada je on trebalo ponovo da podnese žalbu, umjesto tužbu Vrhovnom sudu, posebno jer predmet nije bio složen.

44. Судот не е убеден во наводите на Владата дека обжалената постапка треба да се смета како три одделни постапки. Самиот факт дека случајот неколку пати бил пред Врховниот суд на одлучување откако управниот орган не презел ништо, или одлучувал по основаноста на жалбата, не ја дели постапката на одделни делови, особено имајќи предвид дека содржината на спорот била иста и пред Врховниот суд и пред управниот орган. Дотолку повеќе, постапките пред Врховниот суд биле иницирани и се резултат на правото на жалителот на судското преиспитување на поединечните управни акти. По одлуката на Врховниот суд од 6 октомври 1999 година, случајот бил вратен кај управниот орган на одлучување, по што судот конечно го одбил барањето на жалителот.³⁷

45. Според ставот кој постојано се повторува во судската пракса на Судот (*види, mutatis mutandis, Heinrich v. France, ja A бр. 296 – A, став 61*), преоптовареноста на националните судови со работа не може да се земе во предвид како фактор кој ќе го оправда долгото траење на постапките. Истото се однесува и на Врховниот суд во однос на постапувањето по жалбите поврзани со локалните избори во 2000 година.³⁸

46. Судот повторува дека само одложувања за кои државата може да се смета за одговорна можат да оправдаат ставот дека “разумниот рок” е надминат (*види, меѓу другото, Monnet v. France, пресуда од 27 Октомври 1993 година, Серија А бр. 273 – А, н. 12, став 30; Papageorgiou v. Greece, пресуда од 22 Октомври 1997 година, Извештај на пресуди и одлуки 1997 – VI, став 46*).³⁹

47. Судот смета дека во периодот кој е негова надлежност *ratione temporis*, односно во период од околу четири години, Врховниот суд донел четири одлуки од кои една во врска со допуштеноста; Бирото донело две одлуки од кои една во врска со допуштеноста и Министерството донело една одлука отакако жалителот ја оспорил неговата пасивност пред Врховниот суд. Иако постапката

³⁷ Суд nije ubijeden da postupak ne treba posmatrati kao jedan. Činjenica da je predmet nekoliko puta bio pred Vrhovnim sudom zbog ćutanja upravnih organa, ili su odlučili u meritumu, nije podijelilo postupak u posebne cjeline, s obzirom da je predmet spora bio isti sve vrijeme postupka pred upravnim organima i Vrhovnim sudom. Štaviše, postupak pred Vrhovnim sudom pokrenut je u skladu sa pravom podnosioca predstavke na sudske ispitivanje zakonitosti pojedinačnih akata upravnih organa. Poslije odluke Vrhovnog suda od 6. oktobra 1999, predmet je vraćen upravnim organima na ponovno odlučivanje, sve dok sud konačno nije odbio tužbu podnosioca predstavke.

³⁸ Суд је константно наглашавао у својој пракси да се оптерећење домаћих судова не може сматрати фактором који може да оправда продужено трајање поступака. Исто важи и за Врховни суд који је морао да рјешава изборне спорове у веzi локалних избора 2000.

³⁹ Суд наглашава да се прекораčenje разумног рока налази само у односу на одлагања за која се држава може сматрати одговорном.

пред Врховниот суд завршила во разумен рок, Судот заклучи дека однесувањето и пасивноста на управните органи, особено Министерството, значајно придонело за должината на постапката во случајот кој бил едноставен. Оттука, Судот истакна дека откако жалителот повторно се обратил на 21 јули 1997 година со жалба до Министерството, следејќи ги напатствијата на Врховниот суд, Бирото истата ја одбило како неоснована, наместо да ја препрати до Министерството како надлежно за одлучување. По случајот било одлучено скоро две години подоцна од страна на Врховниот суд кој го упатил Министерството да одлучи по жалбата на жалителот. Судот е запрепастен од фактот што Министерството неодлучило по жалбата на жалителот и покрај напатствијата да го стори истото содржани во пресудата на Врховниот суд од 28 Април 1999 година. Министерството исто така пропуштило да одлучи по жалбата на жалителот од 2 декември 1999 година како и при неговото второ обраќање од 7 февруари 2000. Министерството ја отфрлило жалбата на или околу 15 август 2000 дури откако жалителот во врска со пасивноста на Министерството се обратил до Врховниот суд.⁴⁰

48. Судот е на мислење дека засегнатиот интерес на жалителот, кој што ги изгубил средствата за егзистенција откако бил отпуштен од работа, барал особена експедитивност (*види, mutatis mutandis, Duclos v. France пресуда од 17 Декември 1996 година, Извештај на пресуди и одлуки 1996 – VI, став 77*).⁴¹

49. Разгледувајќи ги сите поднесени материјали, Судот смета дека Владата не доставила ни еден доказ или аргумент што покажува дека по барањето на жалителот било одлучено со должна експедитивност. Земалјќи ги во предвид

⁴⁰ Sud nalazi da u periodu koji spada u njegovu nadležnost, nešto preko četiri godine, Vrhovni sud je donio četiri odluke, od kojih se jedna odnosila na dopuštenost; Biro je donio dvije odluke od kojih se jedna odnosila na dopuštenost, i Ministarstvo je donijelo jednu odluku pošto je podnosilac predstavke podnio tužbu Vrhovnom sudu zbog nepostupanja Ministarstva. Iako je postupak pred Vrhovnim sudom proticao razumno ažurno, Sud primjećuje da je ponašanje i nepostupanje upravnih organa, posebno Ministarstva, značajno doprinijelo dužini trajanja postupka koji je bio jednostavan. Stoga, Sud naglašava da pošto je podnosilac predstavke ponovo podnio svoju žalbu 21. 7. 1997. Ministarstvu u skladu s instrukcijama Vrhovnog suda, Biro je odbacio iz razloga nedopuštenosti umjesto da je proslijedi Ministarstvu na razmatranje. Predmet je presuđen skoro dvije godine kasnije od strane Vrhovnog suda koji je naložio Ministarstvu da odluči o žalbi podnosioca predstavke. Sud je zapanjen propuštanjem Ministarstva da odluči po žalbi podnosioca predstavke iako mu je to naloženo od strane Vrhovnog suda u presudi od 28. 4. 1999. Ministarstvo je takođe propustilo da odluči po žalbi podnosioca predstavke od 2. 12. 1999. i ponovljenoj žalbi od 7. 2. 2000. Odbilo je žalbu oko 15. 8. 2000, tek pošto je podnosilac predstavke pokrenuo pitanje njegovog nepostupanja pred Vrhovnim sudom.

⁴¹ Sud smatra je činjenica da je predmet bio od izuzetnog značaja za podnosioca predstavke, koji je izgubio sredstva za izdržavanje prilikom otpuštanja s posla, zahtijevao posebnu ažurnost.

околностите на случајот како и засегнатиот интерес на жалителот, Судот смета дека должината на постапката била прекумерна и не била во рамките на барањето за “разумниот рок”.⁴²

50. Според тоа има повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата.

II. ДРУГИ НАВОДНИ ПОВРЕДИ НА КОНВЕНЦИЈАТА

51. Жалителот исто така се жали на повреда на членот 1 од Протоколот бр.1 дека му било ускратено правото на непречено уживање на неговата сопственост со оглед на тоа што националните органи погрешно го пресметале неговиот надомест во случај на невработеност. Тој исто така навел повреди на членовите 1, 14 и 17 од Конвенцијата.⁴³

52. Судот смета дека жалбата на жалителот по член 1 од Протоколот бр.1 се однесува на резултатите од постапката и на износот од доделениот надомест во случај на невработеност. Судот смета дека правото на надомест во случај на невработеност, така како што е предвидено во постоечката легислатива, е право од материјална природа согласно член 1 од Протоколот бр.1 (*види, mutatis mutandis, Muller v. Austria, 5849/72, Извештајот на Комисијата од 1 Октомври 1975, ДР 43, nn. 25, 31*). Во секој случај погоре наведеното не може да се протолкува како право на лицето на надомест во определен износ. (*види, mutatis mutandis, Muller v. Austria 5849/72, Извештај на Комисијата од 1 Октомври 1975 година, ДР 43, nn. 25, 31*). Според околностите на конкретниот случај, пресметката на надоместокот во случај на невработеност е во надлежност на домашните судови, и не постојат индикации за арбитражност при примената на домашното право или оценката на доказите со што би се довело во прашање правото предвидено во членот 1 од Протоколот бр. 1.⁴⁴

⁴² Pošto je razmotrio cjelokupni materijal koji mu je podniet, Sud smatra da Vlada nije predstavila nijednu činjenicu ili argument da pokaže da je po pritužbi podnosioca predstavke postupano odgovarajuće ažurno. Imajući u vidu činjenice ovog predmeta i njegov značaj za podnosioca predstavke, Sud smatra da je dužina postupka bila pretjerana i da nije odgovorila zahtjevu razumnog roka.

⁴³ Podnosilac predstavke se takođe žalio na osnovu čl. 1 Protokola 1 da mu je uskraćeno pravo na mirno uživanje imovine jer su domaće vlasti pogrešno obračunale njegovu naknadu zbog nezaposlenosti. Takođe je istakao povredu članova 1, 14 i 17 Konvencije.

⁴⁴ Sud smatra da se pritužbe podnosioca predstavke na osnovu čl. 1 Protokola 1 odnose na rezultat postupaka i na iznos dodijeljene naknade. Primjećuje da se pravo na naknadu za slučaj nezaposlenosti, ukoliko je predviđena u pozitivnim propisima, smatra imovinskim pravom u smislu člana 1 Protokol 1. Međutim, ne može se smatrati da to daje za pravo određenom licu da

53. Во врска со жалбените наводи за наводна повреда на членот 14 во врска со членот 1 од Протоколот бр. 1, Судот би сакал да истакне дека членот 14 ги надополнува другите суштински одредби од Конвенцијата и Протоколите. Овој член не се применува самостојно поради тоа што има правна сила единствено во врска со уживањето на правата и слободите заштитени со овие одредби. Иако примената на членот 14 задолжително не претпоставува и повреда на овие одредби – и до овој обем има самостојно значење – нема простор за негова примена освен ако фактите од значење влегуваат во рамките на една или повеќе од погоре наведените одредби (*види, помеѓу другите, Rasmussen v. Denmark, пресуда од 28 ноември 1984, Серија А бр. 87, став 29*). Освен тоа, жалителот пропуштил да го покрене прашањето за дискриминација пред Уставниот суд (*види Sijakova and others v. Republic of Macedonia, (дец) од 6 Март 2003, бр. 67914/01*).⁴⁵

54. Судот смета дека конкретниот случај не покренува прашање по ниту еден од напред наведените членови на Конвенцијата.⁴⁶

55. Следи дека жалбените наводи се неосновани и во одвој дел жалбата се одбива во согласност со членот 35 став 3 и 4 од Конвенцијата.⁴⁷

III. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

56. Членот 41 од Конвенцијата предвидува:

“Кога Судот ќе оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на протоколите, и доколку внатрешното право на засегнатата Висока договорна страна овозможува само делумна репарација на штета, тогаш доколку е тоа неопходно, Судот ќе му додели правична отштета на оштетениот.”

---

potrażyuje określony iznos. Pod okolicznostima ovog slučaja, obračun naknade za nezaposlenost podnosiocu predstavke je stvar o kojoj odlučuju domači sudovi i nema indicija da su oni prilikom primjene domačeg prava ili procjene dokaza postupali proizvoljno, a što bi moglo da dovede do povrede člana 1 Protokola 1.

⁴⁵ Što se tiče pritužbe na osnovu člana 14 u vezi člana 1 Protokola br. 1, Sud ističe da član 14 upotpunjuje druge osnovne odredbe Konvencije i Protokola. On nije samostalan s obzirom da ima uticaj samo u odnosu na “uživanje prava i sloboda” garantovanih tim odredbama. Iako primjena člana 14 ne zahtijeva povredu tih odredbi, i u tom smislu ima nezavisno značenje, ne može biti mjesta njegovoj primjeni osim ako činjenice ne odgovaraju nekoj od odredbi Konvencije. Takođe, podnosilac predstavke je propustio da istakne problem diskriminacije pred Ustavnim sudom.

⁴⁶ Sud smatra da u konkretnom slučaju nijesu povrijeđeni ni jedan od navedenih članova Konvencije.

⁴⁷ Pritužbe su neosnovane i moraju biti odbijene u skladu sa čl. 35, st. 3 i 4 Konvencije.

A. Штета

57. Жалителот барал 1,628 македонски денари, пресметани на месечна основа од 27 јуни 1995, со затезна камата. Овој износ соодветствува со разликата помеѓу бараниот надомест во случај на невработеност и оној износ кој реално му е исплатен на жалителот.⁴⁸

58. Владата го оспори барањето. Владата го повика Судот да земе во предвид дека утврдувањето на повреда би преставувало само по себе доволен надомест за било каква штета во овој случај. Како алтернатива, Владата побара од Судот да го определи износот на правичен надомест која треба да се исплати врз основа на судската пракса и економската ситуација во државата.⁴⁹

59. Судот не утврди никаква причинско-последична врска помеѓу утврдената повреда и наводната материјална штета; според тоа, ова барање го одби.⁵⁰

Б. Трошоци

60. Жалителот не бараше надомест на трошоци. Согласно тоа, Судот во овој поглед не досуди никаков износ.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО

1. *Ја прогласи* за допуштена жалбата што се однесува за должината на постапката, додека остатокот од жалбата го прогласи за недопуштена;
2. *Утврди* дека имало повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата;
3. *Го отфрли* барањето на жалителот за правичен надомест.

Изготвено на англиски и објавено на 8 декември 2005 година, согласно членот 77 став 2 и 3 од Деловникот на Судот.

Mark VILLIGER
Заменик секретар

Boštjan M. ZUPANČIČ
Претседател

⁴⁸ Podnosilac predstavke je zahtijevao 1628 makedonskih denara, računajući mjesečno od 27. 6. 1995, i zateznu kamatu. Ovaj iznos odgovara razlici između zahtijevane naknade za slučaj nezaposlenosti i iznosa koji je isplaćen podnosiocu predstavke.

⁴⁹ Vlada je osporila zahtjev i pozvala Sud da razmotri da utvrđivanje povrede samo po sebi predstavlja dovoljnu nadoknadu za svu štetu u ovom slučaju. Alternativno, zahtijevali su od suda da procijeni iznos pravične nadoknade u skladu sa svojom praksom i ekonomskom situacijom u državi.

⁵⁰ Sud nije našao da postoji uzročna veza između utvrđene povrede i zahtijevane materijalne štete, i u skladu s tim, odbija ovaj zahtjev.

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

Predmet SMOJE protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 28074/03)

PRESUDA

STRASBOURG
11. siječnja 2007.¹

---

¹ Presuda je konačna od 11. 4. 2007, *prim. ur.*

U predmetu **Smoje protiv Hrvatske,**

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

- g. C.L. Rozakis, *predsjednik,*
- g. L. Loucaides,
- g. F. Tulkens,
- gđa N. Vajić,
- g. A. Kovler,
- g. D. Spielmann,
- g. S. E. Jebens, *suci,*
- i g. S. Nielsen, *tajnik Odjela,*

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 7. prosinca 2006.,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 28074/03) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatski državljanin, g. Frano Smoje (“podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (“Konvencija”) dana 14. srpnja 2003. godine.
2. Hrvatsku Vladu (“Vlada”) zastupala je njena zastupnica gđa Š. Stažnik.
3. Dana 25. travnja 2005. godine Sud je odlučio obavijestiti Vladu o prigovoru koji se odnosi na duljinu postupka. Na osnovu odredbi članka 29. stavak 3. Konvencije odlučio je istovremeno odlučiti o osnovanosti i dopuštenosti zahtjeva.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnositelj zahtjeva je rođen 1950. godine i živi u Splitu.

A. Pozadina predmeta

5. Dana 1. siječnja 1997. godine stupio je na snagu Zakon o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine (“Zakon o denacionalizaciji”).

6. Na temelju članka 22. Zakona o denacionalizaciji, nacionalizirani stanovi na kojima su treće osobe stekle stanarsko pravo nisu trebali biti vraćeni svojim bivšim vlasnicima. Stanari su imali pravo kupiti stanove od Fonda za naknadu oduzete imovine ("Fond") pod povoljnim uvjetima navedenim u Zakonu o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo. Istovremeno, bivši vlasnici ili njihovi nasljednici imali su pravo na financijsku naknadu za te stanove. Iznimno su bivši vlasnici ili njihovi nasljednici imali pravo na povrat u naravi svojih nacionaliziranih stanova na kojima nije postojao nikakav stanarski odnos.

B. Okolnosti ovoga predmeta

7. Komunističke su vlasti 1958. godine nacionalizirale stan u Splitu u vlasništvu podnositeljeve bake. Nakon toga bio je dodijeljen nekom D.P.-u koji je na stanu stekao stanarsko pravo. Kad je D.P. umro u srpnju 1996. godine, stanarsko pravo bilo je preneseno na njegovu ženu A.P. Ona je umrla u listopadu 1996. godine.

1. Upravni postupak koji je pokrenuo podnositelj zahtjeva

8. Dana 27. veljače 1997. godine podnositelj je pokrenuo upravni postupak pred Gradskim uredom za imovinskopravne poslove Županije Splitsko-dalmatinske ("Ured") tražeći povrat u naravi navedenoga stana. Pozvao se na Zakon o denacionalizaciji.

9. Budući Ured nije donio odluku u zakonskom roku od dva mjeseca, podnositelj zahtjeva je 6. travnja 1998. godine uložio žalbu zbog šutnje administracije (vidi stavak 30. ove presude) Ministarstvu pravosuđa ("Ministarstvo").

10. Budući da u zakonskome roku od dva mjeseca nije bila donesena nikakva odluka po njegovoj žalbi, podnositelj zahtjeva je prvo 9. lipnja 1998. godine dostavio požurnicu Ministarstvu. Dana 10. srpnja 1998. godine podnio je tužbu zbog šutnje administracije (vidi stavak 31. ove presude) protiv Ministarstva Upravnom sudu Republike Hrvatske.

11. Dana 17. rujna 1998. godine Ured je odlučio prekinuti postupak čekajući ishod paralelnog upravnog i građanskog postupka (vidi u daljnjem tekstu pod 2.). Dana 23. ožujka 1999. godine podnositelj zahtjeva je proširio svoju prvotnu žalbu Ministarstvu od 6. travnja 1998. godine tako da obuhvaća zaključak o prekidu postupka. Budući da niti o toj žalbi nije bila donesena nikakva odluka, podnositelj zahtjeva je 21. lipnja 1999. godine dostavio požurnicu Ministarstvu i tada, 7. srpnja 1999. godine proširio svoju prvotnu tužbu zbog šutnje administracije tako da obuhvati i to što Ministarstvo nije odlučilo o njegovoj proširenoj žalbi.

12. Dana 28. lipnja 2000. godine Upravni sud je donio presudu u korist podnositelja zahtjeva i naložio Ministarstvu da u roku od šezdeset dana odluči o njegovoj žalbi protiv zaključka o prekidu postupka.

13. Budući da Ministarstvo to nije učinilo, dana 13. rujna 2001. godine podnositelj zahtjeva žalio se Upravnom sudu, tražeći da on donese svoju odluku o žalbi, koja bi u cijelosti zamijenila odluku Ministarstva.

14. Dana 27. veljače 2002. godine Upravni je sud, zasjedajući kao sud pune nadležnosti, donio rješenje kojim je odbio žalbu podnositelja zahtjeva protiv zaključka o prekidu postupka. Sud je presudio da je glavno pitanje u paralelnom upravnom i građanskom postupku bilo postojanje stanarskog prava na stanu. Budući da je to pitanje bilo odlučno za pitanje ima li podnositelj zahtjeva pravo na povrat u naravi ili na naknadu, bilo je opravdano prekinuti postupak.

15. Dana 15. lipnja 2002. godine podnositelj zahtjeva je podnio ustavnu tužbu protiv tog rješenja Ustavnom sudu Republike Hrvatske navodeći povredu svoga ustavnoga prava na vlasništvo. Dana 10. prosinca 2002. godine Ustavni je sud utvrdio da je ustavna tužba podnositelja zahtjeva nedopuštena kao preuranjena jer se pobijano rješenje nije ticalo osnovanosti predmeta.

16. Dana 25. srpnja 2005. godine Ured za imovinske poslove odlučio je nastaviti upravni postupak.

17. Na ročištu održanom 6. rujna 2005. godine Ured je zatražio od mjerodavnih lokalnih vlasti da dostave dokumentaciju potrebnu za izračun iznosa naknade koju treba dosuditi podnositelju zahtjeva za dotični stan.

18. Nakon primitka navedene dokumentacije, Ured je 1. rujna 2006. godine održao još jednu raspravu na kojoj je podnositelj zahtjeva zatražio rok za daljnje podneske i predlaganje nekih dodatnih dokaza. Ured je prihvatio taj zahtjev te pozvao podnositelja zahtjeva da dostavi neku dodatnu dokumentaciju. Vlada je navela da podnositelj zahtjeva još nije postupio po tom zahtjevu.

19. Postupak je još uvijek u tijeku pred Uredom kao prvostupanjskim upravnim tijelom.

2. Ostali postupci koji se tiču dotičnoga stana

(a) Upravni postupak

20. U međuvremenu je N.K. kći D.P. i A.P. (vidi stavak 7. ove presude) dana 7. siječnja 1997. godine podnijela zahtjev Komisiji za stambene poslove Županije Splitsko-dalmatinske da joj se prizna stanarsko pravo na navedenom stanu. Dana 17.

siječnja 1997. godine Komisija je utvrdila da je njen zahtjev nedopušten zbog nenadležnosti.

21. Dana 24. veljače 1997. godine nadležno je Ministarstvo odbilo njenu žalbu. N.K. je tada podnijela upravnu tužbu Upravnom sudu pobijajući tu odluku.

22. Dana 17. veljače 1999. godine Upravni sud je ukinuo odluke upravnih vlasti i vratio predmet na ponovljeni postupak prvostupanjskom tijelu.

23. U ponovljenom je postupku dana 2. prosinca 2002. godine Komisija za stambene poslove ponovno odbila zahtjeva N.K. zbog nenadležnosti. Dana 24. srpnja 2003. godine Ministarstvo je odbilo njenu žalbu i potvrdilo prvostupanjsko rješenje. Budući da N.K. nije podnijela tužbu Upravnom sudu odluke upravnih vlasti postale su konačne.

(b) Građanski postupak

24. Dana 2. veljače 1997. godine Grad Split ("lokalne vlasti") podnio je tužbu Općinskom sudu u Splitu protiv N.K., tražeći njeno iseljenje. Uskoro nakon toga N.K. je podnijela protutužbu tražeći zaključenje ugovora o najmu sa tzv. zaštićenom najamnikom u odnosu na taj stan. Čini se da je u nekom trenutku podnositelj zahtjeva stupio u taj postupak kao umješać na strani lokalnih vlasti.

25. Dana 10. lipnja 2003. godine Općinski sud u Splitu odbio je zahtjev lokalnih vlasti prihvativši zahtjev N.K. Sud je utvrdio da je ona nakon smrti svoje majke A.P. po sili zakona stekla stanarsko pravno na stanu i da je stoga imala pravo s tužiteljem zaključiti ugovor o najmu sa zaštićenom najamnikom. Podnositelj zahtjeva se žalio kao umješać.

26. Dana 21. svibnja 2004. godine Županijski sud u Splitu odbio je žalbu podnositeljice zahtjeva i potvrdio prvostupanjsku presudu koja je time postala pravomoćna.

27. Pozivajući se na utvrđenja suda da je ona stekla stanarsko pravo na stanu po sili zakona, N.K. je dana 15 prosinca 2004. godine zaključila, umjesto ugovora o najmu s lokalnim vlastima, ugovor o kupnji sa Fondom za naknadu oduzete imovine (vidi stavak 6. ove presude) kojim je kupila dotični stan. Ubrzo nakon toga upisala se kao vlasnik stana u zemljišne knjige.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Ustav

28. Članak 29., stavak 1. Ustava Republike Hrvatske (“Narodne novine”, br. 41/2001 od 7. svibnja 2001.) glasi kako slijedi:

“Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela (...)”.

B. Mjerodavno pravo

1. Zakon o Ustavnom sudu

29. Mjerodavni dio Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (“Narodne novine”, br. 49/02 od 3. svibnja 2002. – “Ustavni zakon”), glasi kako slijedi:

Članak 62.

(1) Svatko može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom, odnosno Ustavom zajamčeno pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu (u daljnjem tekstu: ustavno pravo).

(2) Ako je zbog povrede ustavnih prava dopušten drugi pravni put, ustavna tužba može se podnijeti tek nakon što je taj pravni put iscrpljen.

(3) U stvarima u kojima je dopušten upravni spor, odnosno revizija u parničnom ili izvanparničnom postupku, pravni put je iscrpljen nakon što je odlučeno i o tim pravnim sredstvima.

Članak 63.

(1) Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud ili u slučaju kad se osporenim pojedinačnim aktom grubo vrijeđaju ustavna prava, a potpuno je razvidno da bi nepokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice.

(2) U odluci kojom usvaja ustavnu tužbu zbog nedonošenja akta u razumnom roku iz stavka 1. ovoga članka, Ustavni sud će nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti ...

(3) U odluci iz stavka 2. ovoga članka Ustavni sud će odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegova ustavnog prava ... Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu.”

2. Zakon o upravnom postupku

30. Mjerodavne odredbe Zakona o općem upravnom postupku (“*Narodne novine*”, br. 53/1991 od 8. listopada 1991.) predviđaju kako slijedi:

Članak 218. stavak 1. predviđa da je, u jednostavnim predmetima u kojima nije potrebno pokretati posebne istražne postupke, dužnost upravnog tijela donijeti odluku u roku od mjesec dana nakon što je stranka podnijela zahtjev. U svim drugim, složenijim predmetima upravno tijelo dužno je donijeti odluku u roku od dva mjeseca nakon podnošenja zahtjeva.

Članak 218. stavak 2. omogućuje stranci o čijem zahtjevu nije odlučeno u rokovima određenim u stavku 1. uložiti žalbu (žalba zbog šutnje administracije) kao da joj je zahtjev odbijen.

Članak 247., stavak 1. propisuje da se rješenje o žalbi mora donijeti i dostaviti stranci čim je to moguće, a najkasnije u roku od dva mjeseca računajući od dana predaje žalbe.

Članak 246., stavak 1. propisuje da će drugostupanjski upravni organ koji odlučuje o žalbi zbog šutnje administracije tražiti da mu prvostupanjski organ priopći razloge za nedonošenje rješenja. Ako utvrdi da to što rješenje nije doneseno zbog krivnje stranke ili iz drugih opravdanih razloga, drugostupanjski organ će odrediti prvostupanjskom organu da donese rješenje u roku od mjeseca dana. Ako utvrdi da nedonošenje rješenja nije bilo opravdano, zatražit će spis predmeta.

Članak 246., stavak 2. propisuje da će drugostupanjski organ donijeti svoje rješenje ako spis predmeta sadrži dovoljno informacija. Inače će prvo sam provesti postupak i izvesti dokaze, i tada donijeti rješenje. Iznimno, ako smatra da bi taj postupak bio brži i ekonomičniji naložiti će prvostupanjskom organu da provede postupak i izvede dokaze u određenome roku, nakon čega će sam riješiti stvar. Takvo je rješenje konačno.

2. Zakon o upravnom sporu

31. Mjerodavne odredbe Zakona o upravnim sporovima (“*Narodne novine*”, br. 53/1991, 9/92 i 77/92) propisuju kako slijedi:

Članak 26. stavak 1. propisuje da ako drugostupanjski organ nije u roku od 60 dana donio rješenje o žalbi stranke protiv prvostupanjskog rješenja, a ne donese ga ni po ponovljenom zahtjevu u daljnjem roku od sedam dana, stranka može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom (tužba zbog šutnje administracije) kao da joj je žalba odbijena.

Članak 26., stavak 2. propisuje da kad prvostupanjski organ ne donese rješenje protiv kojeg nije dopuštena žalba, stranka može pokrenuti upravni spor izravno pred Upravnim sudom.

Članak 26., stavak 3. propisuje da ako prvostupanjski organ protiv čijeg akta ima mjesta žalbi nije u roku od šezdeset dana donio nikakvo rješenje o zahtjevu stranke, stranka ima pravo obratiti se svojim zahtjevom drugostupanjskom upravnom organu. Protiv rješenja drugostupanjskog organa stranka može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom, a ako taj organ ne donese rješenje, stranka može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom uz uvjete iz stavka 1.

Članak 42., stavak 5. propisuje da kad Upravni sud, odlučujući o tužbi zbog šutnje administracije, uvaži tužbu, on će ili uputiti tuženi upravni organ kako odlučiti o predmetu o pravnim pitanjima, ili će sam donijeti rješenje o zahtjevu (postupajući kao sud pune nadležnosti iz stavka 2., članka 64.).

Članak 64., stavak 1. propisuje da će, u izvršenju presude donesene na temelju članka 42., stavka 5. upravni organ donijeti svoju odluku odmah, a najkasnije u roku od 30 dana. Inače, stranka može posebnim podneskom tražiti da on to učini. Ako taj organ ne donese akt u roku od sedam dana od tog traženja, stranka može uputiti zahtjev Upravnom sudu.

Članak 64., stavak 2. propisuje da će, ako bude postavljen takav zahtjev, Upravni sud prvo zatražiti od nadležnog organa obavijest o razlozima zbog kojih nije donio upravni akt. Nadležni organ dužan je dati tu obavijest odmah, a najkasnije u roku od sedam dana. Ako on to ne učini, ili ako dana obavijest ne opravdava neizvršenje sudske presude, Upravni sud će donijeti rješenje koje u svemu zamjenjuje akt nadležnog organa.

14. Zakon o obveznim odnosima

32. Mjerodavni dio Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine", br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 propisivao je kako slijedi):

Članak 103. je propisivao da se ugovor smatra ništavim ako je protivan Ustavu, prisilnim propisima ili moralu.

Članak 110. je propisivao da se pravo na isticanje ništavosti ne gasi.

33. Dana 1. siječnja 2006. godine stupio je na snagu novi Zakon o obveznim odnosima ("Narodne novine", br. 35/2005 od 7. ožujka 2005.). Njegovi članci 322. i 328. sadrže iste odredbe kao i članci 103. i 110. bivšeg Zakona o obveznim odnosima.

C. Praksa Ustavnoga suda

34. U svojim je odlukama br. U-III-2467/2001 od 27. veljače 2002., U-III/3638/2003 od 18. veljače 2004. i U-III/635/2004 od 25. studenog 2004. godine Ustavni sud, nadležan na temelju članka 63. Zakona o Ustavnom sudu za ispitivanje duljine upravnog postupka, presudio da je samo neaktivnost sudskih vlasti mjerodavna za povredu članka 29., stavka 1. Ustava. Po njegovom mišljenju nije moguće da postupak pred upravnim vlastima traje nerazumno dugo, jer zakoni koji uređuju taj postupak sadrže pretpostavku da je zahtjev odbijen ako upravne vlasti nisu donijele odluku u zakonskim rokovima (vidi stavke 30. i 31. ove presude).

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

35. Podnositelj zahtjeva je prigovorio da je duljina postupka bila nespojiva sa zahtjevom "razumnoga roka" propisanim u članku 6., stavku 1. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

"Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi... svatko ima pravo... da sud... u razumnom roku ispita njegov slučaj."

36. Vlada je osporila tu tvrdnju.

37. Razdoblje koje treba uzeti u obzir započelo je 6. studenog 1997. godine, dan nakon stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku. Međutim, pri ocjeni razumnosti vremena koje je proteklo nakon toga datuma, treba uzeti u obzir stanje postupka u tom trenutku. Dotično razdoblje još nije završilo. Do sada je trajalo oko devet godina.

A. Dopuštenost

38. Vlada je pozvala Sud da odbije zahtjev zbog toga što podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva kako to traži članak 35., stavak 1. Konvencije. Ustvrdili su da je podnositelj zahtjeva imao priliku podnijeti ustavnu tužbu na temelju članka 63. Zakona o Ustavnom sudu i prigovoriti duljini postupka. Međutim, on to nije učinio.

39. Istina je da je podnositelj zahtjeva već podnio ustavnu tužbu. Međutim, on je podnio redovnu ustavnu tužbu na temelju članka 62. Zakona o Ustavnom sudu protiv odluke Upravnog suda od 27. veljače 2002. godine (vidi stavke 14. i 15. ove presude), a ne ustavnu tužbu zbog duljine postupka na temelju članka 63. toga Zakona.

40. Podnositelj zahtjeva nije se s time složio.

41. Sud podsjeća da je priznao ustavnu tužbu na temelju članka 63. Zakona o Ustavnom sudu kao djelotvorno pravno sredstvo za duljinu postupka koji je još u tijeku u Hrvatskoj (vidi predmet *Slaviček v. Croatia* (dec.), br. 20862/02, ECHR 2002 VII). Međutim, u svjetlu naknadne prakse Ustavnoga suda, Sud je nedavno izmijenio sudsku praksu u odnosu na duljinu upravnog postupka (vidi predmet *Počuča v. Croatia*, br. 38550/02, od 29. lipnja 2006.).

42. U ovome je predmetu dovoljno primijetiti da navedena praksa (stavak 34.) ukazuje da Ustavni sud smatra samo neaktivnost sudskih vlasti mjerodavnom za povredu članka 29., stavka 1. Ustava. Budući da je u ovome predmetu podnositelj zahtjeva prigovorio duljini upravnog postupka koji je u tijeku pred upravnim vlastima, ustavna tužba na temelju članka 63. Zakona o Ustavnom sudu ne može se smatrati djelotvornim pravnim sredstvom u svrhu članka 35., stavka 1. Konvencije. Slijedi da prigovor Vlade treba odbiti.

43. Sud nadalje primijećuje da ovaj prigovor nije očito neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. Konvencije. Također primjećuje da nije nedopušten niti po nekoj drugoj osnovi. Stoga ga treba proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

44. Sud ponavlja da se razumnost duljine postupak mora ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i pozivom na sljedeće kriterije: složenost predmeta, ponašanje podnositelja zahtjeva i mjerodavnih vlasti kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva dovodi u pitanje u sporu (vidi, između mnogo drugih pravnih izvora, predmet *Frydlander v. France* [GC], br. 30979/96, stavak 43., ECHR 2000-VII).

45. Sud smatra da je duljina upravnoga postupka o kojemu je riječ, a koji je trajao oko devet godina, i koji je još uvijek u tijeku, *a priori* nerazumna i traži globalnu ocjenu. Njegova bi se ukupna duljina mogla opravdati samo pod iznimnim okolnostima. Međutim, tvrdnje koje je dostavila Vlada ne mogu dovoljno objasniti takvo bitno odugovlačenje, do kojega je došlo zbog odluke o prekidu postupka do ishoda paralelnih građanskih i upravnih predmeta. Iako bi se takva mjera mogla u načelu smatrati opravdanom za pravilno vršenje pravde, Sud smatra da je neopravdano odugovlačenje koje se dogodilo u ova dva predmeta imalo neizbježne posljedice na prekinuti upravni postupak. U takvim se okolnostima duljina postupka kojemu je prigovoreno se isto tako može pripisati vlastima (vidi *mutatis mutandis*, *Todorov v. Bulgaria*, br. 39832/98, § 48, od 18. siječnja 2005.; *Djangozov v. Bulgaria*, br. 45950/99, § 38, od 8. srpnja 2004. i *Kerékgyártó v. Hungary*, br. 47355/99, § 42, od 16. prosinca 2003.).

46. Sud je često utvrdio povrede članka 6., stavka 1. Konvencije u predmetima u kojima su se postavljala pitanja slična pitanju u ovome predmetu (vidi, osim predmeta citiranih u prethodnom stavku i predmete *Pastellis v. Cyprus*, br. 19106/03, od 2. ožujka 2006. i *Shacolas v. Cyprus*, br. 47119/99 od 4. svibnja 2006.).

47. Ispitavši sav materijal koji mu je dostavljen, Sud smatra kako Vlada nije navela niti jednu činjenicu ili tvrdnju koja bi ga mogla uvjeriti da dođe do drugačijega zaključka u ovome predmetu. S obzirom na sudsku praksu o tom pitanju, Sud smatra da je u ovome predmetu duljina postupka bila prekomjerna i da nije zadovoljila zahtjev "razumnoga roka".

Stoga je došlo do povrede članka 6., stavka 1.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 1. PROTOKOLA BR. 1 KONVENCIJE

48. Podnositelj zahtjeva prigovorio je i da odluka Upravnoga suda od 27. veljače 2002. godine kao i prodaja stana N.K. dana 15. prosinca 2004. godine predstavlja povredu njegovoga prava na vlasništvo kao i da ga je to spriječilo u tome da dobije povrat u naravi, na koji bi inače imao pravo. Pozvao se na članak 1. Protokola br. 1. koji glasi kako slijedi:

"Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni."

Dopuštenost

49. Glede oduke Upravnoga suda, Sud primijećuje da je postupak kojemu je prigovoreno još u tijeku pred prvostupanjskim upravnim tijelom. U slučaju nepovoljnoga ishoda, podnositelj zahtjeva bi nakon toga mogao podnijeti tužbu Upravnom sudu i, na kraju, ustavnu tužbu.

50. Glede prodaje stana N.K.-u Sud primijećuje da je podnositelj zahtjeva imao, i još ima, priliku podnijeti tužbu (vidi stavke 32. i 33. ove presude) protiv ugovornih stranaka iz ugovora o prodaji radi njegovoga proglašenja ništavim. Međutim, on to nikada nije učinio.

51. Slijedi da je ovaj dio zahtjeva nedopušten na temelju članka 35., stavka 1. zbog neiscrpljenja domaćih pravnih sredstava te ga treba odbaciti na temelju članka 35., stavka 4. Konvencije.

PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

52. Članak 41. Konvencije predviđa:

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

53. Podnositelj zahtjeva potražuje 90.000 hrvatskih kuna (HRK) u odnosu na materijalnu štetu zbog gubitka najamnine, i 350.000 HRK na ime nematerijalne štete.

54. Vlada je osporila te zahtjeve.

55. Sud ne nalazi nikakvu uzročnu vezu između utvrđene povrede i navodne materijalne štete; stoga odbija taj zahtjev. S druge strane, podnositelju zahtjeva dosuđuje 4.800 EUR na ime nematerijalne štete, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

B. Troškovi i izdaci

56. Podnositelj zahtjeva potražuje i 527.992 HRK na ime troškova i izdataka pretrpljenih pred domaćim sudovima.

57. Vlada je osporila taj zahtjev.

58. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu svojih troškova i izdataka samo ukoliko je dokazao da su oni stvarno i nužno nastali i da su bili razumni s obzirom glede količine. U ovome predmetu, uzevši u obzir informacije koje posjeduje i naprijed navedene kriterije, Sud primjećuje kako u spisu nema dokaza koji bi navodili na zaključak da je podnositelj zahtjeva imao bilo kakve dodatne troškove i izdatke pred domaćim sudovima do kojih bi došlo zbog povrede njegovoga prava na suđenje u razumnome roku. Sud stoga odbija zahtjev za troškovima i izdacima pretrpljenim u domaćem postupku.

C. Zatezna kamata

59. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *utvrđuje* da je prigovor koji se odnosi na prekomjernu duljinu postupka dopušten, a ostatak zahtjeva nedopušten;
2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije;
3. *presuđuje*
da tužena država podnositelju zahtjeva treba, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti 4.800 EUR (tri tisuće osamsto eura) na ime nematerijalne štete, koji treba pretvoriti u nacionalnu valutu tužene države prema tečaju važećem na dan namirenja, uz sve poreze koje bude trebalo zaračunati;
da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;
4. *odbija* ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 11. siječnja 2007. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren Nielsen
Tajnik

Christos ROZAKIS
Predsjednik

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

Predmet ŠTOKALO I DRUGI protiv HRVATSKE

(Zahtjev br.15233/05)

PRESUDA

STRASBOURG

16. listopada 2008.¹

---

¹ Presuda je konačna 16.01.2009, *prim. ur.*

U predmetu *Štokalo i dr. protiv Hrvatske*,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Christos Rozakis, *predsjednik*,
Nina Vajić,
Khanlar Hajiyev,
Dean Spielmann,
Sverre Erik Jebens,
Giorgio Malinverni,
George Nicolaou, *suci*,
i André Wampach, *zamjenik tajnika Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 25. rujna 2008. godine,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 15233/05) protiv Republike Hrvatske kojega je pet hrvatskih državljana, gđa Lucija Štokalo, gđa Vesna Balen, gđa Snježana Grce, g. Anton Štokalo i g. Viktor Štokalo (“podnositelji zahtjeva”) podnijelo Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (“Konvencija”) dana 21. ožujka 2005. godine.
2. Podnositelje zahtjeva zastupao je g. I. Debelić, odvjetnik iz Raba. Hrvatsku Vladu (“Vlada”) je zastupala njena zastupnica gđa Š. Stažnik.
3. Dana 13. rujna 2006. godine predsjednik Prvog odjela odlučio je Vladu obavijestiti o prigovorima koji se odnose na duljinu postupka i na nepostojanje učinkovitih pravnih sredstava u tom pogledu. Također je odlučeno istovremeno donijeti odluku o osnovanosti i dopuštenosti zahtjeva (članak 29., stavak 3.).

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnositelji zahtjeva su rođeni 1931., 1961., 1964., 1928. i 1927. godine i žive u Banjolu, Hrvatska.

5. Godine 1963. komunističke vlasti nacionalizirale su zemljišnu česticu na otoku Rabu, koja je bila u vlasništvu četvrtog i petog podnositelja zahtjeva i određenog J.Š., supruga prve podnositeljice zahtjeva te oca druge i treće podnositeljice zahtjeva. Godine 1964. na toj je lokaciji izgrađen restoran. Izgleda da je zemljište, koje je bilo preneseno u društveno vlasništvo, nakon toga bilo dano na korištenje poduzeću I..
6. Tijekom procesa privatizacije poduzeća I. zemljište je bilo uključeno kao dio njegovog temeljnog kapitala. Međutim, jedan je broj dionica bio pričuvan kako bi služile kao naknada bivšim vlasnicima nacionalizirane imovine koja je činila dio temeljnog kapitala poduzeća. Dana 20. lipnja 1994. godine Hrvatski fond za privatizaciju dao je svoju suglasnost za privatizaciju poduzeća, koje je na temelju te odluke postalo vlasnikom dotičnog zemljišta.
7. Dana 11. listopada 1996. godine Hrvatski sabor donio je Zakon o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine (*Narodne novine*, br. 92/96, 92/99 (*ispravak*), 80/02 (izmjene i dopune) i 81/02 (*ispravak*) – “Zakon o denacionalizaciji”) koji je omogućio bivšim vlasnicima nacionalizirane ili konfiscirane imovine ili njihovim nasljednicima u prvom redu tražiti povrat ili naknadu za oduzetu imovinu. Zakon je stupio na snagu 1. siječnja 1997. godine.

A. Prvi skup postupaka

1. Upravni postupak za povrat ili naknadu za nacionaliziranu imovinu

8. Pozivajući se na Zakon o denacionalizaciji, podnositelji zahtjeva su dana 16. lipnja 1997. godine pokrenuli upravni postupak pred nadležnim prvostupanjskim tijelom, područnim uredom državne uprave u Rabu. Prvotno su tražili da im se dodijele dionice poduzeća I., kao naknada za naprijed navedenu zemljišnu česticu. Izgleda da su nakon toga zatražili povrat u naravi.
9. Dana 24. ožujka 2003. godine područni ured u Rabu donio je djelomično rješenje kojima je podnositeljima zahtjeva dodijelio državne obveznice kao naknadu za oduzetu imovinu. Točan iznos naknade trebao je biti utvrđen nakon donošenja mjerodavnih podzakonskih akata. Dana 22. prosinca 2003. godine Ministarstvo financija donijelo je Pravilnik o mjerilima za utvrđivanje naknade za oduzeto građevinsko zemljište i poslovni prostor (*Narodne novine*, br. 204/03, 03/04 – “Pravilnik”), koji je stupio na snagu 1. travnja 2004. godine.
10. Dana 18. travnja 2003. godine podnositelji zahtjeva žalili su se Ministarstvu pravosuđa protiv prvostupanjske odluke, navodeći, u bitnome, da traže povrat dotične zemljišne čestice, a ne naknadu za nju.

11. Kao rezultat činjenice da Ministarstvo pravosuđa nije donijelo odluku o njihovoj žalbi u zakonskom roku od šezdeset dana, podnositelji zahtjeva su dana 24. rujna 2003. godine podnijeli tužbu zbog šutnje administracije (vidi stavak 31. ove presude) Upravnom sudu Republike Hrvatske.
12. Dana 23. lipnja 2004. godine podnositelji zahtjeva podnijeli su ustavnu tužbu na temelju članka 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu. Prigovorili su duljini naprijed navedenog upravnog postupka te zatražili da Ustavni sud Republike Hrvatske naloži Upravnom sudu da odluči o njihovoj tužbi u roku od tri mjeseca.
13. Dana 27. listopada 2004. godine Upravni sud je donio presudu kojom je naložio Ministarstvu pravosuđa da u roku od trideset dana donese odluku o žalbi podnositelja zahtjeva od 18. travnja 2003. godine.
14. Dana 8. prosinca 2004. godine Ustavni sud je odbio ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva od 23. lipnja 2004. godine i dana 17. prosinca 2004. godine dostavio svoju odluku njihovom punomoćniku. Ustavni sud je ispitivao samo duljinu postupka pred Upravnim sudom u razdoblju od 24. rujna 2003. do 23. lipnja 2004. godine, kad je podnesena ustavna tužba. Stoga je presudio da se duljina postupka, koji je trajao samo devet mjeseci, ne bi mogla smatrati prekomjernom.
15. Podnositelji zahtjeva, koji su smatrali da Ministarstvo nije postupilo prema presudi Upravnog suda od 27. listopada 2004. godine u naznačenom roku, prvotno su 6. prosinca 2004. godine (vidi stavak 35. ove presude) požurili Ministarstvo da to učini te su 17. prosinca 2004. godine zatražili da Upravni sud odluči o njihovoj žalbi, tj., da postupi kao sud pune nadležnosti i donese svoju vlastitu odluku kao zamjenu za odluku Ministarstva (vidi stavak 36. ove presude).
16. Dana 9. ožujka 2005. godine Upravni sud je utvrdio da je zahtjev podnositelja zahtjeva nedopušten kao preuranjen. Utvrdio je da je presuda od 27. listopada 2004. godine bila dostavljena Ministarstvu tek 9. studenog 2004. godine i da je stoga zahtjev podnositelja zahtjeva od 6. prosinca 2004. godine kojim se požuruje Ministarstvo da odluči o njihovoj žalbi prerano podnesen.
17. Dana 15. veljače 2006. godine Ministarstvo pravosuđa preinačilo je prvostupanjsku odluku od 24. ožujka 2003. godine i odbilo zahtjev podnositelja zahtjeva od 16. lipnja 1997. godine u cijelosti.
18. Podnositelji zahtjeva su tada podnijeli tužbu Upravnom sudu pobijajući tu odluku. Izgleda da je postupak pred tim sudom još uvijek u tijeku.

B. Drugi skup postupaka

19. Dana 29. veljače 2000. godine podnositelji zahtjeva podnijeli su Hrvatskom fondu za privatizaciju prijedlog za proglašenje ništavim njegovog rješenja od 20. lipnja 1994. godine (vidi stavak 6. ove presude) – izvanredni pravni lijek na raspolaganju na temelju Zakona o upravnom postupku (vidi stavak 29. ove presude). Tvrdili su da im nije bila pružena prilika sudjelovati u postupku koji je doveo do te odluke.

20. Budući da Fond nije donio odluku o tom zahtjevu podnositelja zahtjeva u zakonskom roku od šezdeset dana, podnositelji zahtjeva su dana 27. lipnja 2000. godine podnijeli tužbu Upravnom sudu zbog šutnje administracije (vidi stavak 32. ove presude).

21. Dana 28. srpnja 2000. godine Fond je odbio zahtjev podnositelja zahtjeva jer ga je smatrao zahtjevom za obnovu postupka.

22. Kratko nakon toga podnositelji zahtjeva izmijenili su svoju tužbu od 27. lipnja 2000. godine i pobijali odluku Fonda od 28. srpnja 2000. godine tvrdeći da nisu tražili obnovu postupka u tom predmetu, nego da su pobijali osnovanost odluke Fonda od 20. lipnja 1994. godine.

23. Dana 12. rujna 2002. godine Upravni sud je presudio u korist podnositelja zahtjeva i ukinuo odluku Fonda od 28. srpnja 2000. godine. Predmet je vraćen Fondu na ponovljeni postupak.

24. Dana 23. siječnja 2003. godine Fond je odbio zahtjev podnositelja zahtjeva utvrdivši kako tvrdnje koje su naveli podnositelji zahtjeva ne predstavljaju osnovu za proglašenje odluke od 20. lipnja 1994. godine ništavom. Podnositelji zahtjeva su još jednom podnijeli tužbu Upravnom sudu.

25. Dana 14. listopada 2004. godine Upravni sud je odbio tužbu podnositelja zahtjeva potvrdivši obrazloženje koje je Fond dao u svojoj odluci od 23. siječnja 2003. godine.

26. Dana 31. siječnja 2005. godine podnositelji zahtjeva su podnijeli ustavnu tužbu protiv odluke Upravnog suda.

27. Dana 18. listopada 2007. godine Ustavni sud je odbio njihovu tužbu.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Mjerodavno zakonodavstvo

1. Ustavni zakon o Ustavnom sudu

28. Mjerodavni dio Ustavnoga zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske

(*Narodne novine*, br. 49/2002 od 3. svibnja 2002. godine – “Ustavni zakon o Ustavnom sudu”) glasi kako slijedi:

Članak 63.

“(1) Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud ....

(2) U odluci kojom usvaja ustavnu tužbu... Ustavni sud će nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti...

(3) U odluci iz stavka 2. ovoga članka Ustavni će sud odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositeljima zbog povrede njegova ustavnog prava... Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu.”

2. Zakon o općem upravnom postupku

29. Mjerodavne odredbe Zakona o općem upravnom postupku (*Narodne novine*, br. 53/91 od 8. listopada 1991. godine), propisuju kako slijedi:

6. Proglašavanje rješenja ništavim

Članak 267.

Ništavim se proglašava rješenje:

- 1) koje je u upravnom postupku doneseno u stvari iz sudske nadležnosti ili u stvari o kojoj se uopće ne može rješavati u upravnom postupku;
- 2) koje bi svojim Izvršenjem moglo uzrokovati neko djelo kažnjivo po kaznenom zakonu;
- 3) čije Izvršenje uopće nije moguće;
- 4) koje je donio organ bez prethodnog zahtjeva stranke (Članak 126), a na koje rješenje stranka nije naknadno Izrično ili prešutno pristala;
- 5) koje sadrži nepravilnost koja je po nekoj izričnoj zakonskoj odredbi predviđena kao razlog ništavosti.
- 6) čije bi izvršenje bilo protivno osnovnim načelima pravnog poretka.

Članak 268.

(1) Rješenje se može u svako doba proglasiti ništavim po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranke ili državnog odvjetnika.

(2) Rješenje se može proglasiti ništavim u cijelosti ili djelomično.

(3) Rješenje proglašava ništavnim organ koji ga je donio ili drugostepeni organ, a ako

drugostepenog organa nema - organ koji je zakonom ovlašten da obavlja nadzor nad radom organa koji je donio rješenje.

(4) Protiv rješenja kojim se neko rješenje proglašava ništavim ili se odbija prijedlog stranke ili državnog odvjetnika za proglašavanje rješenja ništavnim dopuštena je žalba. Ako nema organa koji rješava o žalbi, protiv takvog rješenja može se neposredno pokrenuti upravni spor.

3. Zakon o upravnim sporovima

30. Mjerodavne odredbe Zakona o upravnim sporovima (*Narodne novine*, br. 53/1991, 9/92 i 77/92) propisuju kako slijedi:

31. Članak 26. stavak 1. propisuje da ako drugostupanjski organ nije u roku od 60 dana donio rješenje o žalbi stranke protiv prvostupanjskog rješenja, a ne donese ga ni po ponovljenom zahtjevu u daljnjem roku od 7 dana, stranka može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom (tužba zbog šutnje administracije) kao da joj je žalba odbijena.

32. Članak 26., stavak 2. propisuje da kad prvostupanjski organ ne donese rješenje protiv kojeg nije dopuštena žalba, stranka može pokrenuti upravni spor izravno pred Upravnim sudom.

33. Članak 26., stavak 3. propisuje da ako prvostupanjski organ protiv čijeg akta ima mjesta žalbi nije u roku od šezdeset dana donio nikakvo rješenje o zahtjevu stranke, stranka ima pravo obratiti se svojim zahtjevom drugostupanjskom upravnom organu. Protiv rješenja drugostupanjskog organa stranka može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom, a ako taj organ ne donese rješenje, stranka može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom uz uvjete iz stavka 1.

34. Članak 42., stavak 5. propisuje da kad Upravni sud, odlučujući o tužbi zbog šutnje administracije, uvaži tužbu, on će ili uputiti tuženi upravni organ kako odlučiti o predmetu o pravnim pitanjima, ili će sam donijeti rješenje o zahtjevu (postupajući kao sud pune nadležnosti iz stavka 2., članka 64.).

35. Članak 64., stavak 1. propisuje da će, u ovrsi presude donesene na temelju članka 42., stavka 5. upravni organ donijeti svoju odluku odmah, a najkasnije u roku od 30 dana. Inače, stranka može posebnim podneskom tražiti da on to učini. Ako taj organ ne donese akt u roku od sedam dana od tog traženja, stranka može uputiti zahtjev Upravnom sudu.

36. Članak 64., stavak 2. propisuje da će, ako bude postavljen takav zahtjev, Upravni sud prvo zatražiti od nadležnog organa obavijest o razlozima zbog kojih nije donio upravni akt. Nadležni organ dužan je dati tu obavijest odmah, a najkasnije u roku od

sedam dana. Ako on to ne učini, ili ako dana obavijest ne opravdava neizvršenje sudske presude, Upravni sud će donijeti rješenje koje u svemu zamjenjuje akt nadležnog organa.

B. Sudska praksa Ustavnoga suda

37. U predmetu br. U-III-A-635/2004 od 25. studenog 2004. godine, Ustavni sud je bio nadležan na temelju članka 63. Zakona o Ustavnom sudu ispitati duljinu upravnoga postupka pokrenutoga u srpnju 1996. godine kad je podnositelj ustavne tužbe pokrenuo postupak pred Upravnim sudom zbog toga što Ministarstvo obrane nije donijelo odluku u njegovom predmetu. U listopadu 1998. godine Upravni sud je naložio Ministarstvu da donese odluku u roku od 30 dana. Ministarstvo je donijelo negativnu odluku u srpnju 1999. godine. Tada je podnositelj ustavne tužbe pokrenuo drugi upravni spor, pobijajući tu odluku. U rujnu 2000. godine Upravni sud je ukinuo pobijanu odluku i vratio predmet na ponovljeni postupak. Ministarstvo je ponovno donijelo negativnu odluku i dostavilo je podnositelju ustavne tužbe u siječnju 2004. godine. Dana 18. veljače 2004. godine podnositelj ustavne tužbe pokrenuo je treći upravni spor, u kojemu mu je Upravni sud odbio tužbu u lipnju 2004. godine. U međuvremenu, 25. veljače 2004. godine, podnio je ustavnu tužbu tvrdeći da bi Ustavni sud trebao, kao i Europski sud za ljudska prava, uzeti u obzir ukupnu duljinu upravnog postupka kad ispituje je li ili nije premašio razumni rok.

38. Slijedom svoje prethodne prakse (odluke br. U-III-2467/2001 od 27. veljače 2002. i U-III-A/3638/2003 od 18. veljače 2004.), Ustavni sud je presudio da je za povredu članka 29. stavka 1. Ustava mjerodavna samo neaktivnost sudskih vlasti. Po njegovom mišljenju, nije moguće da postupak pred upravnim organima traje nerazumno dugo jer zakoni koji uređuju taj postupak sadrže predmnijevu da je zahtjev odbijena ako upravni organi ne donesu odluku u zakonskim rokovima. Ustavni sud je stoga ispitao samo duljinu postupka u dijelu između podnošenja treće tužbe Upravnom sudu od strane podnositelja ustavne tužbe i podnošenja ustavne tužbe. Odbio je ustavnu tužbu nalazeći da je postupak trajao samo sedam dana.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

39. Podnositelji zahtjeva prigovaraju da je duljina prvog i drugog skupa postupaka nespojiva sa zahtjevom “razumnoga roka”, navedenim u članku 6., stavku 1. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo...da sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj.”

40. Vlada osporava tu tvrdnju.

A. Dopuštenost

1. Tvrđenje stranaka

41. Vlada poziva Sud da odbije prigovor podnositelja zahtjeva glede drugog skupa postupaka, jer nikada nisu prigovorili njegovoj duljini pred domaćim vlastima, te stoga nisu iscrpili domaća pravna sredstva koja su im bila na raspolaganju, kao što to zahtijeva članak 35., stavak 1. Konvencije.

42. Podnositelji zahtjeva su zaniijekali, bez daljnjeg potkrepljenja, tvrdnju Vlade.

2. Ocjena Suda

43. Sud ne smatra potrebnim ispitati prigovor Vlade o neiscrpljivanju pravnih sredstava, budući da je prigovor podnositelja zahtjeva u pogledu drugog sklopa postupaka u svakom slučaju nedopušten, iz slijedećih razloga.

44. Sud ponavlja da se treba uvjeriti da je nadležan u svakom predmetu u kojem se traži njegova odluka, te stoga ima obvezu ispitati pitanje svoje nadležnosti u svakoj fazi postupka (vidi predmet *Blečić v. Croatia* [GC], br. 59532/00, § 67., bit će objavljena u ECHR 2006). Tako, iako Vlada u svojem očitovanju nije istakla prigovor nedopuštenosti zbog nenadležnosti *ratione materiae*, Sud ipak mora ispitati, na svoju inicijativu, je li članak 6. Konvencije uopće primjenjiv na postupak kojemu se prigovara (vidi predmet *Nylund v. Finland* (dec.), br. 27110/95, ECHR 1999VI).

45. Sud ističe da za primjenjivost članka 6., stavka 1. s njegove “građanske” osnove treba postojati “spor” o “pravu” za koje se može reći, barem na osnovi o kojoj se može raspravljati, da je priznato na temelju domaćeg prava. Kad odlučuje može li se za neko “pravo” reći na osnovi o kojoj se može raspravljati, da je priznato na temelju domaćeg prava, Sud mora uzeti u obzir formulaciju mjerodavnih pravnih odredbi i način na koje te odredbe tumače domaći sudovi (vidi naprijed citirani predmet *Nylund v. Finland*).

46. S tim u vezi Sud primjećuje da su podnositelji zahtjeva pokrenuli drugi skup postupaka podnijevši prijedlog za proglašavanje ništavim odluku Fonda od 20. lipnja 1994. godine, zbog toga što nisu sudjelovali u postupku koji je doveo do te odluke. Taj zahtjev predstavlja izvanredni pravni lijek, koji se može koristiti za pobijanje upravne odluke isključivo na osnovama navedenim u članku 267. Zakona o općem upravnom

postupku (vidi stavak 29. ove presude). Kad je to tako, Sud smatra da pravo koje traže podnositelji zahtjeva, i to da odluka Fonda bude proglašena ništavom zbog njihovoga nesudjelovanja u postupku nije priznato, čak i na osnovi o kojoj bi se moglo raspravljati, prema hrvatskom pravu (vidi predmet *Gallo v. Slovakia*, br. 30900/96, odluka Komisije od 4. rujna 1996.). Stoga članak 6. Konvencije nije primjenjiv na drugi skup postupaka. Slijedi da je prigovor podnositelja zahtjeva u odnosu na taj postupak nespojiv *ratione materiae* s odredbama Konvencije u smislu članka 35., stavka 3., te ga treba odbiti na temelju članka 35., stavka 4.

47. S druge strane, Sud primjećuje da prigovor podnositelja zahtjeva u odnosu na prvi skup postupaka nije očigledno neosnovan u smislu članka 35., stavka 3. Konvencije. Isto tako primjećuje da nije nedopušten na bilo kojoj drugoj osnovi. Stoga treba utvrditi da je dopušten.

B. Osnovanost

1. Razdoblje koje treba uzeti u obzir

48. Sud primjećuje da je prvi upravni postupak pokrenut 16. lipnja 1997. godine. Međutim, razdoblje koje treba uzeti u razmatranje počelo je tek 18. travnja 2003. godine kad su se podnositelji zahtjeva žalili protiv prvostupanjske odluke. Tada je nastao "spor" u smislu članka 6., stavka 1. (vidi, na primjer, predmete *Božić v. Croatia*, br. 22457/02, § 26, od 29. lipnja 2006., *Počuča v. Croatia*, br. 38550/02, § 30, od 29. lipnja 2006., and *Janssen v. Germany*, br. 23959/94, § 40, od 20. prosinca 2001).

49. Ti postupci su još uvijek u tijeku. Tako su trajali pet godina i pet mjeseci tijekom kojih je donesena jedna odluka o osnovanosti.

2. Razumnost duljine postupka

50. Sud ponavlja da se razumnost duljine postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i pozivom na slijedeće kriterije: složenost predmeta, ponašanje podnositelje zahtjeva i mjerodavnih vlasti kao i važnost onoga što se za podnositelje zahtjeva dovodi u pitanje u sporu (vidi, između mnogo drugih pravnih izvora, predmet *Cocchiarella v. Italy* [GC], br. 64886/01, § 68., bit će objavljen u ECHR 2006 i *Frydlender v. France* [GC], br. 30979/96, stavak 43., ECHR 2000-VII).

51. Sud je često utvrdio povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u predmetima u kojima su se postavljala pitanja slična pitanju u ovome predmetu (vidi, na primjer, predmet *G.S. v. Austria*, br. 26297/95, od 21. prosinca 1999.).

52. Razmotrivši sav materijal koji mu je podnesen Sud smatra da Vlada nije iznijela niti jednu činjenicu ili argument koji bi ga mogli navesti na donošenje drukčijeg

zaključka u ovome predmetu. Uzimajući u obzir svoju sudsku praksu u ovakvim stvarima, Sud smatra da je u ovome predmetu duljina postupka prekomjerna i ne ispunjava zahtjev “razumnoga roka”.

Stoga je došlo do povrede članka 6., stavka 1.

III. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. KONVENCIJE

53. Podnositelji zahtjeva nadalje prigovaraju da nisu imali djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu naprijed navedena dva skupa upravnih postupaka. Pozvali su se na članak 13. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

“Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.”

54. Vlada osporava tu tvrdnju.

A. Dopuštenost

55. Ukoliko se prigovor podnositelja zahtjeva odnosi na prvi skup postupaka, Sud primjećuje da je on povezan s onim naprijed ispitanim, te stoga isto tako treba utvrditi da je dopušten.

56. U mjeri u kojoj se prigovor podnositelja zahtjeva odnosi na drugi skup postupaka, Sud ponavlja kako članak 13. ne sadrži opće jamstvo pravne zaštite svih prava. On se odnosi isključivo na one predmete u kojima podnositelj zahtjeva navodi, na osnovi o kojoj se može raspravljati, da je povrijeđeno jedno od njegovih prava ili sloboda navedenih u Konvenciji. S tim u vezi Sud upućuje na svoja naprijed navedena utvrđenja prema kojima je prigovor podnositelja zahtjeva koji se odnosi na duljinu drugog skupa postupaka izvan nadležnosti *ratione materiae*. Slijedi da je ovaj prigovor također nespojiv *ratione materiae* s odredbama Konvencije, u smislu članka 35., stavka 3., te treba biti odbijen na temelju članka 35., stavka 4.

B. Osnovanost

57. Vlada prvo tvrdi da su, bez obzira na činjenicu što je Ustavni sud odbio ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva, podnositelji zahtjeva uspješno iskoristili druga pravna sredstva koja su im bila na raspolaganju za ubrzanje dijela postupka koji je bio pred upravnim vlastima. Posebice, dana 27. listopada 2004. godine Upravni sud je usvojio njihovu tužbu zbog šutnje administracije i naložio Ministarstvu da odluči o njihovoj žalbi od 18. travnja 2003. godine, a Ministarstvo je konačno to i učinilo.

58. Nadalje, s obzirom da je postupak u predmetu podnositelja zahtjeva u tijeku pred Upravnim sudom, Vlada ističe da bi, da taj sud nije donio presudu u razumnome roku, podnositelji zahtjeva imali mogućnost ponovno se obratiti Ustavnom sudu, koji je u skladu sa svojom praksom, sankcionirao prekomjernu duljinu postupka pred Upravnim sudom.

59. Pozivajući se na sudsku praksu Suda (vidi naprijed citirani predmet *Božić v. Croatia*, § 35.) – prema kojemu čak i ako samo jedno pravno sredstvo samo po sebi u potpunosti ne zadovoljava zahtjev djelotvornosti, ukupni zbroj pravnih sredstava koje daje domaće pravo može to učiniti – Vlada smatra da pravna sredstva na koja je ona uputila, uzeta u zbroju, zadovoljavaju zahtjev djelotvornosti. Tako su podnositelji zahtjeva imali djelotvorno pravno sredstvo za svoj prigovor radi duljine prvog i drugog skupa postupaka.

60. Podnositelji zahtjeva osporavaju ove tvrdnje.

2. Ocjena Suda

(a) Glede tužbe zbog šutnje administracije

61. Sud primjećuje da je Upravni sud, nakon tužbe podnositelja zahtjeva zbog šutnje administracije od 24. rujna 2003. godine, u svojoj presudi od 27. listopada 2004. godine naložio Ministarstvu pravosuđa da odluči o njihovoj žalbi u roku od trideset dana (vidi stavak 16. ove presude). Međutim, Ministarstvo to nije učinilo do 15. veljače 2006. godine (vidi stavak 17. ove presude). To je bilo više od jedne godine i tri mjeseca nakon 9. studenog 2004. godine, datuma kad je presuda Upravnog suda dostavljena Ministarstvu (vidi stavak 16. ove presude).

62. I još više od toga, kad su se podnositelji zahtjeva, radi sprečavanje naprijed navedenog odugovlačenja, dana 17. prosinca 2004. godine po drugi puta obratili Upravnom sudu tražeći da on sam odluči o njihovoj žalbi, taj je sud utvrdio da je njihov zahtjev nedopušten kao preuranjen (vidi stavke 15.-16. ove presude). Pri tome je odlučio da je njegova prethodna presuda od 27. listopada 2004. godine bila dostavljena Ministarstvu tek 9. studenog 2004. godine te da je stoga njihov zahtjev od 6. prosinca 2004. godine kojim požuruju Ministarstvo da odluči o njihovoj žalbi prerano podnesen. Upravni sud je tako odlučio bez obzira na činjenicu da podnositelji zahtjeva nisu ni na koji način mogli znati kada je presuda od 27. listopada 2004. godine bila dostavljena Ministarstvu, i usprkos činjenici što je 9. ožujka 2005. godine, kada je donio odluku kojom je utvrdio da je zahtjev podnositelja zahtjeva preuranjen, bilo jasno da Ministarstvo nije postupilo po nalogu toga suda da odluči o žalbi podnositelja zahtjeva u roku od trideset dana.

63. Sud stoga smatra da se u ovome predmetu, u kojemu je Ministarstvo propustilo postupiti po presudi Upravnog suda na vrijeme i u kojemu je taj sud, na način koji predstavlja prekomjerni formalizam, utvrdio da je naknadni zahtjev podnositelja zahtjeva da sankcionira ponašanje Ministarstva nedopušten, ne može tvrditi, kao što to čini Vlada, da su “podnositelji zahtjeva uspješno iskoristili druga pravna sredstva koja su im bila na raspolaganju za ubrzanje postupka u dijelu pred upravnim vlastima.”

(b) Glede ustavne tužbe

64. Sud primjećuje da naprijed navedena praksa Ustavnog suda (vidi stavke 37.-38. ove presude) ukazuje da Ustavni sud, kad odlučuje o ustavnoj tužbi koja se odnosi na duljinu postupka koji je u tijeku pred Upravnim sudom, ne razmatra ukupno trajanje toga postupka, jer isključuje razdoblje tijekom kojega je predmet bio u tijeku pred upravnim vlastima. Sud s tim u vezi ponavlja da je u svojim presudama *Božić i Počuča* primijetio da se pristup Ustavnog suda razlikuje od pristupa Suda, jer ne obuhvaća sve faze postupka. Iz toga je razloga Sud presudio da se sama ustavna tužba ne može smatrati “djelotvornim” pravnim sredstvom u smislu članka 35., stavka 1. i 13. Konvencije, u odnosu na duljinu upravnog postupka (vidi naprijed citirane predmete *Božić v. Croatia*, §§ 34., 36. i 45. i *Počuča v. Croatia*, § 37.). Kako Vlada nije dostavila nikakve dokaze o protivnome, Sud ne vidi nikakvih razloga da u ovome predmetu donese drugačiju odluku.

(c) Glede ukupnog zbroja pravnih sredstava

65. Budući, kako je naprijed navedeno (vidi stavak 63. ove presude), tužba podnositelja zahtjeva zbog šutnje administracije nije dovela do ubrzanja dijela postupka koji je bio pred upravnim vlastima, Sud ne može zaključiti, u okolnostima ovoga predmeta, da je ovo pravno sredstvo moglo povećati djelotvornost ustavne tužbe. Budući da se sama ustavna tužba ne može smatrati djelotvornim sredstvom za duljinu upravnog postupka (vidi stavak 64. ove presude), slijedi da podnositelji zahtjeva u ovome predmetu nisu imali djelotvorno pravno sredstvo za svoj prigovor zbog duljine prvog skupa postupaka.

66. Stoga je došlo do povrede članka 13.

III. NAVODNA POVREDA ČLANKA 1. PROTOKOLA BR. 1 UZ KONVENCIJU

67. Na kraju, podnositelji zahtjeva prigovaraju na temelju članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju da je povrijeđeno njihovo pravo na poštivanje njihovog vlasništva i da

nisu mogli postići povrat zemljišne čestice koja je bila nacionalizirana. Članak 1. Protokola br. 1 glasi kako slijedi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

68. Sud primjećuje da je postupak za odlučivanje o zahtjevu podnositelja zahtjeva za povrat zemljišta o kojemu se radi (prvi skup postupaka) još uvijek u tijeku. U takvim okolnostima, Sud smatra da bi bilo preuranjeno zauzeti stav o sadržaju toga prigovora (vidi, na primjer *Kryszewicz v. Poland* (dec.), br. 77420/01, od 29. studenog 2005. i *Wesołowska v. Poland* (dec.), br. 17949/03, od 4. ožujka 2008.). Slijedi da je ovaj prigovor nedopušten kao preuranjen te da ga treba odbiti na temelju članka 35., stavka 4. Konvencije.

IV. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

69. Članak 41. Konvencije propisuje:

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

70. Podnositelji zahtjeva potražuju 328.500 eura (EUR) na ime naknade materijalne štete i 75.000 EUR na ime nematerijalne štete.

71. Vlada osporava te zahtjeve.

72. Sud ne nalazi nikakvu uzročnu vezu između utvrđene povrede i navodne materijalne štete te stoga odbija taj zahtjev. S druge strane, svakome podnositelju zahtjeva dosuđuje 3.000 EUR na ime nematerijalne štete, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

B. Troškovi i izdaci

73. Podnositelji zahtjeva također potražuju 332.267 EUR na ime troškova i izdataka nastalih pred domaćim sudovima i pred Sudom.

74. Vlada osporava taj zahtjev.

75. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu svojih troškova i izdataka samo ukoliko je dokazao da su oni stvarno i nužno nastali i da su bili razumni s obzirom na količinu. U ovome predmetu, uzevši u obzir informacije koje posjeduje i naprijed navedene kriterije, Sud smatra razumnim dosuditi podnositeljima zahtjeva zajedno iznos od 660 EUR na ime troškova i izdataka u domaćem postupku, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

C. Zatezna kamata

76. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Utvrđuje* da su prigovori koji se odnose na prekomjernu duljinu prvog skupa postupka i na nepostojanje djelotvornoga pravnog sredstva u tom pogledu dopušteni, a ostatak zahtjeva nedopušten;

2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije;

3. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 13. Konvencije;

4. *presuđuje*

(a) da tužena država treba, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti slijedeće iznose koje treba pretvoriti hrvatske kune prema tečaju važećem na dan namirenja:

(i) svakome podnositelju zahtjeva 3.000 EUR (tri tisuće eura) na ime nematerijalne štete;

(ii) podnositeljima zahtjeva zajedno 660 EUR (šesto šezdeset eura) na ime troškova i izdataka;

(iii) svaki porez koji bi mogao biti zaračunat na te iznose;

(b) da se od protoka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;

5. *odbija* ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 16. listopada 2008. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

André Wampach
zamjenik tajnika

Christos ROZAKIS
Predsjednik

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 1404/05**, rješavajući apelaciju **Zijada Pite**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Miodrag Simović, potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, potpredsjednica

Valerija Galić, sutkinja

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 9. maja 2006. godine donio je

ODLUKU O MERITUMU

Usvaja se apelacija **Zijada Pite**.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na pravo apelanta na donošenje odluke u razumnom roku u predmetu Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo broj 23/6-372-P-3801/98.

Nalaže se Upravi za stambena pitanja Kantona Sarajevo donošenje odluke o meritumu u predmetu broj 23/6-372-P-3801/98 bez daljnjeg odlaganja.

Nalaže se Upravi za stambena pitanja Kantona Sarajevo da u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda.

Na osnovu člana 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine obavezuje se Federacija Bosne i Hercegovine da, na ime nematerijalne štete, isplati apelantu iznos od 1.130 KM u roku od 30 dana od dana dostave ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Zijad Pita (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojeg zastupa Aida Pita, podnio je 1. jula 2005. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog dužine trajanja postupka pred upravnim organima a u vezi sa pravom na povrat stana u posjed. Apelant je 30. augusta 2005. godine i 22. septembra 2005. godine dopunio apelaciju. Dopunom apelacije od 22. septembra 2005. godine apelant je tražio naknadu štete u iznosu od 3.000 KM, zbog nedonošenja odluke u razumnom roku.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 25. stav 2. Pravila Ustavnog suda, od Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) i Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Uprava za stambena pitanja) zatraženo je 6. februara 2006. godine da dostave odgovor na apelaciju, a od Uprave za stambena pitanja 30. maja 2005. godine zatražen je na uvid spis broj 23/6-372-P-3801/98.

3. Ministarstvo je dostavilo odgovor na apelaciju 22. februara 2006. godine, dok Uprava za stambena pitanja nije dostavila odgovor na apelaciju. Spis je dostavljen Ustavnom sudu na uvid 21. oktobra 2005. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor Ministarstva je 2. februara 2006. godine dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz dostavljenog spisa, kao i iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelant je bio nosilac stanarskog prava na stanu u Sarajevu, u ulici Lovćenska broj 49E/1, (sada Muhameda ef. Pandže), po osnovu ugovora o korištenju stana zaključenog 9. decembra 1985. godine. Iz dokumentacije spisa predmeta proizlazi da se apelant obratio vlasniku stana, Unis "ERC" d.d. u mješovitom vlasništvu, da mu se odobri sporazumni raskid radnog odnosa sa 31. decembrom 1989. godine, radi odlaska na rad u inozemstvo. Predmetni stan apelant je napustio 19. januara 1990. godine, a u stanu je ostao jedan član njegovog porodičnog domaćinstva. Davalac

stana, kako je vidljivo iz dokumentacije, nije protiv apelanta nikad vodio postupak za otkaz stanarskog prava.

7. Apelant je 26. augusta 1998. godine podnio pismeni zahtjev za povrat spornog stana u posjed. Uprava za stambena pitanja je Rješenjem broj 23/6-372-P-3801/98 od 14. jula 2000. godine kao neosnovan odbila apelantov zahtjev za povrat stana u posjed, sa obrazloženjem da je sporni stan napustio još 4. decembra 1989. godine, zaključivši sporazumni raskid radnog odnosa zbog odlaska u inozemstvo. Predmetno rješenje je doneseno na osnovu člana 3. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, po kojem nosilac stanarskog prava na stanu koji je proglašen napuštenim, kao i članovi njegovog porodičnog domaćinstva, nemaju pravo na povrat stana jer podnosilac zahtjeva za povrat stana nije osoba iz navedenog člana koja ima pravo na povrat stana odnosno radi se o osobi koja je predmetni stan prestala koristiti “nevezano za ratne sukobe”, kako je navedeno u navedenom rješenju.

8. Rješenjem Ministarstva broj 27/02-23-3735/01 od 7. marta 2002. godine poništeno je navedeno rješenje i predmet vraćen prvostepenom organu na ponovni postupak.

9. U ponovljenom postupku Uprava za stambena pitanja je Rješenjem broj 23/6-372-P-3801/98 od 7. juna 2004. godine odbila apelantov zahtjev za povrat stana u posjed kao neosnovan, a Rješenjem Ministarstva broj 27/02-23-2084/04 od 13. oktobra 2004. godine poništeno je navedeno rješenje i predmet ponovo vraćen prvostepenom organu na ponovni postupak.

10. Uprava za stambena pitanja je Rješenjem broj 23/6-372-P-3801/98 od 30. maja 2005. godine ponovo odbila apelantov zahtjev za povrat stana u posjed kao neosnovan.

11. Na novo Rješenje Uprave za stambena pitanja broj 23/6-372-P-3801/98 od 30. maja 2005. godine apelant je uložio žalbu, pa je Ministarstvo Rješenjem broj 27/02-23-13665/05 od 5. jula 2005. godine još jednom poništilo navedeno rješenje Uprave za stambena pitanja i predmet 15. jula 2005. godine vratilo prvostepenom organu na ponovni postupak.

12. Apelant se žali da mu je osporenim rješenjima povrijeđeno pravo na pravično suđenje s obzirom na “razuman rok” odlučivanja iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija).

IV. Relevantni propisi

13. U **Zakonu o upravnom postupku** (“Službene novine Federacije BiH” br. 2/98 i 48/99) relevantne odredbe glase:

“Član 6.

Kad organi i institucije koje imaju javne ovlasti rješavaju u upravnim stvarima, dužni su da osiguraju efikasno ostvarivanje prava i interesa građana, poduzeća (društava, ustanova i drugih pravnih lica, što obuhvata dobru organizaciju na izvršavanju poslova organa, koja osigurava brzo, potpuno i kvalitetno rješavanje upravnih stvari u upravnom postupku uz svestrano razmatranje tih stvari.

[...]

Član 14.

Postupak se ima voditi brzo i sa što manje troškova i gubitka vremena za stranku i druge osobe koje učestvuju u postupku, ali tako da se pribavi sve što je potrebno za pravilno utvrđivanje činjeničnog stanja i za donošenje zakonitog i pravilnog rješenja.

[...]

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelant navodi da njegov predmet nije riješen u razumnom roku i na pravičan način i da se u svim ponovljenim postupcima, a po nalogu drugostepenog organa, insistira na utvrđivanju pravne činjenice da li je Mediha Kuštrić, koja je punica podnosioca zahtjeva za povrat stana, bila član porodičnog domaćinstva, što je irelevantno za predmet povrata stana, jer se ona ne javlja kao podnosilac zahtjeva. Iako je apelant nekoliko puta, izjavljujući žalbu drugostepenom organu, tražio da taj organ meritorno riješi ovaj predmet to se nije desilo, nego se uvijek predmet vraća prvostepenom organu i pored toga što je od podnošenja ovog zahtjeva prošlo više od 7 godina.

15. Apelant se žali na povredu prava na pravičan postupak iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) zbog dužine trajanja postupka povrata stana. Apelant traži da mu se na ime kompenzacije zbog dužine trajanja postupka isplati 3.000 KM.

b) Odgovori na apelaciju

16. U odgovoru na apelaciju prvostepeni organ ističe hronologiju odlučivanja od samog podnošenja zahtjeva za povrat stana 26. augusta 1998. godine do dana

donošenja posljednjeg rješenja u drugom stepenu, uz konstataciju da je Ministarstvo zaključilo da se predmet vrati prvostepenom organu s ciljem da se nedvosmisleno utvrdi da li je apelant lice iz člana 3. stav 2. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima koje ima pravo na povratak u svoj dom u skladu sa članom 1. Aneksa VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i da li je apelantova punica Mediha Kuštrić bila član njegovog porodičnog domaćinstva 30. aprila 1991. godine, odnosno da li je imenovana nastavila koristiti stan nakon apelantovog odlaska u Australiju. Obzirom da sve ovo nije bilo na nedvosmislen način utvrđeno, Ministarstvo je vratilo predmet prvostepenom organu uz posebne upute šta treba utvrditi u predmetnom slučaju. Usmena rasprava po zahtjevu apelanta je bila zakazana za 1. februar 2006. godine, ali se punomoćnik podnosioca zahtjeva nije pojavio pa je rasprava odgođena za 21. marta 2006. godine. Što se tiče apelantovog prigovora na dužinu roka odlučivanja o apelantovom zahtjevu, Ministarstvo naglašava da je prisutan veliki priliv predmeta iz stambene oblasti, posebno zahtjeva za povrat stana, da su upravni organi morali slijediti hronološki princip rješavanja predmeta, i da iz tih razloga ovaj predmet nije mogao biti ranije riješen.

VI. Dopustivost

17. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

18. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

19. U kontekstu apelacione nadležnosti Ustavnog suda iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, izraz "presuda" se mora široko tumačiti. Taj izraz ne treba samo uključivati sve vrste odluka i rješenja, već i nedostatak donošenja odluke kada se za takav nedostatak utvrdi da je neustavan (vidi odluku Ustavnog suda broj *U 23/00* od 2. februara 2001. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 10/01). Dakle, u skladu sa članom 16. stav 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može iznimno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koja štiti Ustav Bosne i Hercegovine ili međunarodni sporazumi koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

20. Ustavni sud, polazeći od prakse Evropskog suda za ljudska prava na području iscrpljivanja pravnih lijekova, ističe da se prilikom primjene pravila iz člana 16. stav

1. Pravila Ustavnog suda, to pravilo mora primjenjivati uz određen stepen fleksibilnosti i bez pretjeranog formalizma (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Cardot protiv Francuske*, presuda od 19. marta 1991. godine, serija A broj 200, stav 34). Ustavni sud naglašava da pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova koji su mogući po zakonu nije apsolutno, niti se može primjenjivati automatski, te prilikom ispitivanja je li bilo poštovano, bitno je uzeti u obzir određene okolnosti svakog pojedinog predmeta (vidi Evropski suda za ljudska prava, *Van Oosterwijk protiv Belgije*, presuda od 6. decembra 1980; serija A broj 40, stav 35). To, između ostalog, znači da se mora realno uzeti u obzir ne samo postojanje formalnih pravnih sredstava u pravnom sistemu, već i sveukupni pravni i politički kontekst kao i lične apelantove prilike.

21. Apelant se poziva na svoje pravo iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, koje sadrži pravo na “suđenje u razumnom roku”, zato što upravni postupak traje neprimjereno dugo. Imajući u vidu navedene okolnosti, Ustavni sud primjećuje da u Bosni i Hercegovini, u konkretnom slučaju u Federaciji Bosne i Hercegovine, ne postoji efektivno pravno sredstvo koje bi omogućilo apelantu da se žali zbog dužine trajanja upravnog postupka (vidi, *mutatis mutandis*, Evropski sud za ljudska prava, *Tome Mata protiv Portugala*, aplikacija broj 32082/98, ECHR 1999-IX).

22. Ustavni sud ističe da se na pojedinca ne može staviti pretjeran teret u otkrivanju koji je najefikasniji put kojim bi se došlo do ostvarenja njegovih prava. Također, Ustavni sud zapaža da je jedan od osnovnih postulata Evropske konvencije da pravna sredstva koja pojedincu stoje na raspolaganju trebaju biti lako dostupna i razumljiva, te da se propust u organizaciji pravnog i sudskog sistema države, koji ugrožava zaštitu individualnih prava, ne može pripisati pojedincu. Pored toga, dužnost je države da organizira svoj pravni sistem tako da omogućí sudovima i javnim vlastima da se povinuju zahtjevima i uvjetima Evropske konvencije (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Zanghi protiv Italije*, presuda od 19. februara 1991. godine, serija A, broj 194, stav 21).

23. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da se radi o propuštanju da nadležni organ uprave donese odluku u razumnom roku o apelantovom zahtjevu, kao i da apelant nije imao na raspolaganju efektivan pravni lijek kojim bi osporio dužinu postupka.

24. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b), te člana 16. stav 1. i stav 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud zaključuje da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti u odnosu na pravo iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

VII. Meritum

25. Apelant se žali da njegov predmet koji se vodi pred upravnim organima nije završen u "razumnom roku", te da mu je povrijeđeno pravo na pravičan postupak koje je zaštićeno članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na pravičan postupak u razumnom roku

26. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

Primjenljivost člana 6. stav 1. Evropske konvencije

27. U konkretnom slučaju je potrebno, kao prvo, odgovoriti na pitanje da li predmetni upravni postupak ima karakter "spora" u kojem su utvrđivana apelantova "građanska prava i obaveze". Ustavni sud ukazuje na vlastitu jurisprudenciju i na praksu Evropskog suda za ljudska prava, prema kojoj pojam "spora", u smislu značenja člana 6. stav 1. Evropske konvencije, podrazumijeva "sve postupke čiji je rezultat presudan za privatna prava i obaveze", čak i kada se postupak tiče spora između pojedinca i javne vlasti koja djeluje u okviru svojih ovlaštenja; karakter "zakonodavstva koje određuje kako će se problem riješiti" i "ovlaštenja" koja pripadaju predmetnom organu je od malog značaja (vidi Ustavni sud, Odluka AP 540/04 od 18. januara 2005. godine, stav 20. i Evropski sud za ljudska prava, *Ringeisen protiv Austrije*, presuda od 28. juna 1978. godine, serija A, broj 13, stav 94).

28. U konkretnom slučaju postupak se odnosi na pitanje povrata stana ranijem nosiocu stanarskog prava. Ustavni sud je ranije zauzeo stav da svi zahtjevi koji se odnose na sporove u vezi sa ovim pitanjem potpadaju pod pojam "građanskih prava i obaveza" (vidi Ustavni sud, Odluka broj U 2/99 od 24. septembra 1999. godine, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 20/99). Također, u konkretnom slučaju se radi o zahtjevu da se u razumnom roku apelantu, kao ranijem

nosioocu stanarskog prava, prizna pravo na povrat tog stana. Stoga, Ustavni sud smatra da je član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv.

Period koji se uzima u obzir

29. Ustavni sud zapaža da je postupak po zahtjevu apelanta za povrat spornog stana započeo 26. augusta 1998. godine i do danas nije završen. Prema tome, period u kojem je pokrenut navedeni postupak spada u nadležnost Ustavnog suda, s obzirom da je započeo nakon 14. decembra 1995. godine, tj. nakon što je Ustav Bosne i Hercegovine stupio na pravnu snagu. Dakle, postupak (do donošenja ove odluke) traje preko 7 godina i 7 mjeseci.

30. S obzirom na navedeno, Ustavni sud će ispitati da li je u konkretnom postupku došlo do kršenja prava na postupak u razumnom roku, kako to zahtijeva član 6. stav 1. Evropske konvencije. Polazeći od kriterija utvrđenih praksom Evropskog suda za ljudska prava, Ustavni sud ističe da se razumnost trajanja postupka ocjenjuje u svjetlu svih okolnosti predmeta, uzimajući naročito u obzir složenost predmeta, ponašanje strana u postupku, s jedne strane, i suda i javnih vlasti s druge strane (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Vernillo protiv Francuske*, presuda od 20. februara 1981. godine, serija A broj 198, stav 30; *Zimmermann i Steiner*, presuda od 13. jula 1983. godine, stav 24).

a) Složenost predmeta

31. Ustavni sud naglašava da se složenost postupka mora razmatrati u svjetlu činjeničnog i pravnog aspekta predmetnog spora, tj. dokaza koje organ uprave i redovni sud moraju izvesti i procijeniti u svjetlu pravne prirode spora.

32. Ustavni sud zapaža da se u konkretnom slučaju radi o postupku povrata stana na kojem postoji stanarsko pravo, odnosno da je u ovom slučaju trebalo utvrditi ispunjava li apelant zakonske uvjete za povrat spornog stana. Također, Ustavni sud naglašava da su u predmetnom postupku uključene samo dvije strane, te ne smatra da se apelantov slučaj može opisati kao naročito složen, kako u pogledu činjeničnog stanja, tako i u pogledu pravnih pitanja.

b) Ponašanje apelanta

33. Ustavni sud ističe da u građanskim predmetima saslušanje u razumnom roku zavisi od ponašanja strane koja učestvuje u postupku (vidi odluku bivše Evropske komisije za ljudska prava, No. 11541/85, 12. april 1989. godine, O.I. 70).

34. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da se dužina postupka ne može pripisati apelantu, jer nije koristio bilo kakve metode koje bi mogle dovesti do

odugovlačenja postupka. Naime, apelant je, preko zastupnika, bio prisutan na raspravama pred organom uprave i u više navrata je urgirao na donošenju rješenja. Dakle, apelant je koristio pravna sredstva koja su mu bila na raspolaganju u okviru Zakona o upravnom postupku, da bi u što kraćem roku došao do odluke. Ustavni sud ne nalazi u apelantovom ponašanju bilo kakve elemente koji bi ukazivali da je na bilo koji način doprinio sveukupnoj dužini konkretnog upravnog postupka.

c) Ponašanje javnih vlasti

35. Apelant je 26. augusta 1998. godine podnio pismeni zahtjev za povrat spornog stana. Uprava za stambena pitanja je Rješenjem broj 23/6-372-P-3801/98 od 14. jula 2000. godine kao neosnovan odbila apelantov zahtjev za povrat stana u posjed, sa obrazloženjem da je sporni stan napustio još 4. decembra 1989. godine, zaključivši sporazumni raskid radnog odnosa zbog odlaska u inozemstvo. Kako je ranije izloženo, vraćanje predmeta na prvostepeni organ i to uzastopno tri puta da bi se utvrdile činjenice koje nisu složene i zahtijevaju vrijeme rezultiralo je ukupnim trajanjem postupka preko 7 godina i 7 mjeseci, što je period koji se obično u predmetima ovakve složenosti uzima kao pretjeran u upravnim stvarima.

36. Ustavni sud smatra da ne postoji razumno i objektivno opravdanje za ovakvo djelovanje nadležnih upravnih organa, te da se period odlučivanja u upravnom postupku o povratu apelantu spornog stana ne može smatrati "razumnim" u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Na osnovu izloženog, Ustavni sud smatra da se ovako neprimjereno dugo trajanje postupka za povrat apelantu spornog stana može u cijelosti staviti na teret nadležnim upravnim organima.

37. Međutim Ustavni sud smatra da su odugovlačenju postupka najviše doprinijeli organi uprave, konkretno Uprava za stambena pitanja i Ministarstvo, zbog toga što se spis nalazio najduže upravo pred tim organima. Iz stanja spisa je vidljivo da je Ministarstvo više puta poništavalo prvostepeno rješenje i vraćalo ga na ponovno odlučivanje s ciljem da utvrde relevantne činjenice da li je apelant lice koje prema članu 3. stav 2. Zakona o prestanku Zakona o napuštenim stanovima ima pravo na povrat stana, odnosno činjenicu da li je Mediha Kuštrić, punica podnosioca zahtjeva, bila član porodičnog domaćinstva imenovanog 30. aprila 1991. godine i da li je nastavila koristiti predmetni stan. Ove činjenice nikako se ne mogu svrstati kao složene, čije bi utvrđivanje zahtijevalo duže vrijeme i neke posebne pravne postupke provođenja dokaza.

38. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud se poziva na svoj stav iznesen u Odluci U 23/00 od 2. februara 2001. godine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 10/01) koji u svom relevantnom dijelu glasi: "Ukoliko sud ne donese odluku u meritumu u

roku od pet godina a da ne iznese bilo kakvo opravdanje, dolazi do kršenja apelantovog prava na utvrđivanje njegovih/njenih prava putem suda u razumnom roku[...]”. S obzirom da postupak u ovom predmetu još uvijek nije završen, a započeo je 26. augusta 1998. godine, Ustavni sud zaključuje da je povrijeđeno apelantovo pravo na donošenje meritorne odluke u razumnom roku, za šta se odgovornim smatraju organi Uprave za stambena pitanja i nadležno Ministarstvo za stambene poslove Kantona Sarajevo.

39. Ustavni sud mora naglasiti da je za pravni sistem od fundamentalne važnosti vođenje postupka u okviru razumnog vremena, jer svako nepotrebno odugovlačenje često dovodi do, *de facto*, lišavanja pojedinca njegovih prava i gubitka učinkovitosti i povjerenja u pravni sistem.

40. S obzirom na činjenicu da upravni postupak za povrat apelantu spornog stana do dana donošenja odluke Ustavnog suda traje preko 7 godina i 7 mjeseci, kao i da se za tako dugo trajanje postupka odgovornost može, u cijelosti, pripisati nadležnim upravnim organima, Ustavni sud zaključuje da je došlo do povrede prava na “suđenje u razumnom roku” kao jednom od elemenata prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pitanje kompenzacije

41. Apelant traži da mu se dosudi iznos od 3.000 KM na ime naknade štete zbog toga što nije donesena meritorna odluka u razumnom roku. U smislu člana 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda Ustavni sud, izuzetno, na zahtjev apelanta može odrediti naknadu štete. Međutim, Ustavni sud podsjeća da, za razliku od postupka pred redovnim sudovima, naknadu štete određuje u simboličnom smislu u posebnim slučajevima kršenja zagwarantiranih ljudskih prava i sloboda.

42. U konkretnom slučaju, Ustavni sud je već naveo da se ne radi o predmetu koji zahtijeva posebnu hitnost, te bi apelantu za svaku godinu odlaganja donošenja odluke trebalo isplatiti iznos od 150 KM. Ustavni sud smatra da apelant nije doprinio odlaganju, pa mu naknada pripada od dana podnošenja zahtjeva za povrat stana, što znači da period odlaganja donošenja odluke, za koji apelant ima pravo naknade, iznosi sedam godina i sedam mjeseci. Dakle, ukupan iznos koji apelantu treba isplatiti na ime nematerijalne štete zbog nedonošenja odluke iznosi 1.130 KM. Ovaj iznos apelantu je dužna isplatiti Federacija Bosne i Hercegovine u roku od tri mjeseca od dostavljanja ove odluke (vidi Odluku Ustavnog suda broj AP 938/04 od 17. novembra 2005. godine).

VIII. Zaključak

43. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda prava na pravičan postupak u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada postupak donošenja rješenja o povratu stana nije okončan ni nakon više od sedam godina od dana podnošenja zahtjeva, a takvo neopravdano trajanje sveukupnog postupka se može, u cijelosti, pripisati ponašanju nadležnih javnih vlasti.

44. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

45. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Mato Tadić

III Izvršni postupak

Jeličić protiv Bosne i Hercegovine, 2006.

Omerović protiv Hrvatske, 2006.

Pibernik protiv Hrvatske, 2006.

Jankulovski protiv Republike Makedonije, 2008.

Kačapor i druge protiv Srbije, 2008.

ZIT protiv Srbije, 2007.

Karadžić protiv Hrvatske, 2005.

Damnjanović protiv Srbije, 2008.

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

ČETVRTI ODJEL

Predmet JELIČIĆ protiv BOSNE I HERCEGOVINE

(Aplikacija br. 41183/02)

PRESUDA

STRASBOURG

31. oktobar 2006.¹

---

¹ Presuda je konačna od 31. 1. 2007, *prim. ur.*

U predmetu Jeličić protiv Bosne i Hercegovine,

Evropski sud za ljudska prava (Četvrti odjel) zasjedajući u vijeću u sastavu:

Ser Nicolas Bratza, *Predsjednik*
Gospodin J. Casadevall,
Gospodin M. Pellonpaa,
Gospodin R. Maruste,
Gospodin K. Traja,
Gospođa L. Mijović,
Gospodin J. Šikuta, *sudije*,
i Gdin. T. L. Early, *registrar odjela*,

Nakon vijećanja zatvorenog za javnost, održanog 10. oktobra 2006. donosi sljedeću presudu koja je usvojena istog dana:

POSTUPAK

1. Predmet je započeo aplikacijom (br. 411831/02) protiv Bosne i Hercegovine koja je podnesena ovom sudu u skladu sa članom 34. Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (“Konvencija”) od strane građanina Bosne i Hercegovine, gospođe Ruže Jeličić (“aplikantica”) 19. avgusta 2002.
2. Aplikantica se žalila da konačna i pravosnažna presuda kojom se naređuje “oslobađanje” njene “stare” devizne štednje nije izvršena.
3. Aplikacija je dodijeljena Četvrtom odjelu Suda (Pravilo 52 § 1, Pravila Suda). Unutar tog odjela, ustanovljeno je Vijeće koje će razmatrati predmet (Član 27 § 1 Konvencije) kao što je predviđeno Pravilom 26 § 1.
4. Sudska rasprava o prihvatljivosti i meritumu bila je otvorena za javnost i održana je 28. juna 2005. god. u zgradi Evropskog suda za ljudska prava, Strasbourg, (Pravilo 54 § 3).

Pred Sudom su se pojavili sljedeći:

(a) *u ime Vlade:*

Gospođa. Z. Ibrahimović, Vršilac dužnosti Agentu,
Gospođa. M. Mijić, Vršilac dužnosti zamjenika Agentu;

(b) *u ime aplikantice*

Gospodin. P. Radulović, *advokat*,
Gospodin. S. Nišić, *savjetnik*.

Sud je saslušao izlaganje gospođe Ibrahimović i gospodina Radulovića, kao i njihove odgovore na pitanja koje je postavljala sutkinja Mijović.

5. Odlukom od 15. novembra 2005. Sud je proglasio aplikaciju prihvatljivom.
6. Aplikantica i Vlada su dostavili dodatna pisana opažanja (Pravilo 59 § 1). Osim toga, primljeni su i komentari treće strane, *Udruženja za zaštitu deviznih štediša u Bosni i Hercegovini*, koja je dobila dopuštenje Predsjednika da interveniše pismeno u postupku (Član 36 § 2 Konvencije i Pravilo 44 § 2).

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

7. Aplikantica je rođena 1953. god i živi u Banjoj Luci.
8. Između 7. januara 1977. i 31. januara 1983. aplikantica je položila iznos od 70.140 njemačkih maraka (DEM) na štedni račun u tadašnjoj *Privrednoj banci Sarajevo, Filijala Banja Luka*, u to vrijeme u vlasništvu države. U Bosni i Hercegovini, kao i u drugim državama nasljednicama Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije "SFRJ", za takvu štednju se obično koristi termin "stara" devizna štednja u slučaju da je novac deponovan na račune prije raspada SFRJ. Relevantne popratne informacije vezane za ovo detaljno su navedene u odluci Vijeća o prihvatljivosti ove aplikacije (odluka) br. 41183/03, ECHR 2005-XII)
9. 31. decembra 1991. stanje na računu aplikantice, uključujući i kamatu, iznosilo je 235.924 DEM (u bivšoj SFRJ, depoziti u stranoj valuti donosili su visoke kamate.)
10. U nekoliko navrata, tokom 1992. i 1993. god., aplikantica je uspjela podići ukupno 9.352 DEM bez obzira na zakonska ograničenja koja su uvedena kasnih 1980ih.
11. 3. oktobra 1997. god. aplikantica je pokrenula građansku parnicu protiv *Banjalučke banke*, pravnog nasljednika *Privredne banke Sarajevo, Filijala Banja Luka*, tražeći povrat ukupnog štednog uloga stare devizne štednje i akumuliranu kamatu.
12. 26. novembra 1998. god. Prvostepeni sud u Banjoj Luci je ustanovio da stanje na računu gore navedene aplikantice iznosi 295.273 DEM uključujući i pripadajuću kamatu. Sud je takođe utvrdio da je aplikantica imala 4.896 DEM na drugom računu u istoj banci.

Banjalučkoj banci je naređeno da aplikantici isplati, u roku od 15 dana, 300.170 DEM (približno 153.475 eura (EUR)), kao i zateznu kamatu na navedeni iznos koja se primjenjuje u valuti države (tj. Njemačke) od 3. oktobra 1997. god., sudske troškove

u iznosu od 9.076 dinara (približno 290 EUR-a) i zateznu kamatu na posljednji spomenuti iznos prema zakonski određenoj stopi od dana donošenja presude.

13. 5. februara 1999. god. Prvostepeni sud u Banjoj Luci zabunom je donio zaključak da se *Banjalučka banka* nije žalila na presudu od 26. novembra 1998. god. i donio je *rješenje o izvršenju*. 25. februara 1999. god. Prvostepeni sud u Banjoj Luci je ustanovio da je žalba, ustvari, uložena. 4. novembra 1999. god. Okružni Sud u Banjoj Luci odbacio je žalbu i presuda Prvostepenog suda od 26. novembra 1998. god. je postala pravosnažna.

14. U međuvremenu, aplikantica je uložila prijavu kod Ombudsmena za ljudska prava koji je prijavu prosljedio Domu za ljudska prava (tijela za ljudska prava osnovana u skladu sa Aneksom 6 Opšteg okvirnog sporazuma za mir iz 1995. godine)

15. 12. januara 2000. god. Dom za ljudska prava je utvrdio da je došlo do povrede člana 6. Konvencije i člana 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju zbog neizvršenja presude od 26. novembra 1998. god. Dom za ljudska prava je smatrao Republiku Srpsku odgovornom i naredio da se osigura potpuno izvršenje bez odlaganja.

16. Nakon što *Banjalučka banka* nije izvršila presudu dobrovoljno, 22. marta 2000. god. nadležni sud je poslao novi sudski nalog o izvršenju *Službi za platni promet Republike Srpske*.

17. 28. jula 2000. god. Vrhovni sud Republike Srpske odbacio *reviziju uloženu protiv presude* od 26. novembra 1998. god.

18. 8. novembra 2000. god. sudski nalog o izvršenju je vraćen nadležnom sudu bez izvršenja zbog zabrane propisane zakonom (vidi paragraf 24 u nastavku).

19. 30. januara 2001. aplikantica je pretvorila dio svoje uštedevine (20.000 DEM) u obveznice prema Zakonu o Privatizaciji Preduzeća iz 1998. god. Ona je nakon toga, navodno, prodala ove obveznice na sekundarnom tržištu za 9.000 KM.

20. 18. januara 2002. god. završena je privatizacija *Banjalučke banke* i “stara” devizna štednja aplikantice postala je javni dug Republike Srpske prema članu 20. Zakona o početnom bilansu stanja u postupku privatizacije državnog kapitala u bankama iz 1998. god.

21. 7. marta 2002. i 9. februara 2004. god. aplikantica je ponovo pretvorila iznos svoje uštedevine (20.452 EUR) u privatizacione obveznice kao i prije. Te obveznice aplikantica je prodala na sekundarnom tržištu, za navodno 8.749 EUR.

22. 15. aprila 2006. god. Bosna i Hercegovina je preuzela dug nastao po osnovu “stare” devizne štednje of svojih konstitutivnih jedinica prema članu 1. Zakona o staroj deviznoj štednji iz 2006. godine.

23. Presuda od 26. novembra 1998. još uvijek nije izvršena.

II. RELEVANTANO DOMAĆE PRAVO

A. Zakonsko sprečavanje izvršenja presuda koje naređuju isplatu “stare” devizne štednje

24. Izvršavanje ovih presuda sprečavano je u Republici Srpskoj od 3. maja 1996. god. u skladu sa drugim relevantnim uputama Vlade Republike Srpske (*Odluka o obustavljanju isplate “stare” devizne štednje*; objavljena u Službenom glasniku Republike Srpske (“SG RS”) broj 10/96 od 27. maja 1996; i *Zaključak* objavljen u “SG RS” broj 24/99 od 4. oktobra 1999.) kao i sljedećih zakonskih propisa:

- Zakon o deviznom poslovanju (objavljen u “SG RS” broj 15/96 od 8. jula 1996. i amandmani objavljeni u “SG RS” broj 10/97 od 30. aprila 1997);
- *Zakon o odlaganju od izvršenja sudskih odluka na teret sredstava budžeta Republike Srpske po osnovu isplate naknade materijalne i nematerijalne štete nastale uslijed ratnih dejstava i po osnovu isplate stare devizne štednje* (objavljen u “SG RS” broj. 25/02 od 20. maja 2002.; amandmani objavljeni u “SG RS” broj 51/03 od 1.jula 2003.);
- *Zakon o deviznom poslovanju* (objavljen u “SG RS” broj 96/03 od 24. novembar 2003.);
- *Zakon o privremenom odlaganju od izvršenja iz 2003 god (Zakon o privremenom odlaganju od izvršenja potraživanja iz budžeta Republike Srpske*; objavljen u “SG RS” broj 110/03 od 20. decembra 2003.);
- *Zakon o izmirenju unutrašnjeg duga iz 2004. godine (Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja duga Republike Srpske*, objavljen u “SG RS” broj 63/04 od 15. jula 2004.; amandmani objavljeni u “SG RS” br. 47/06 od 11. maja 2006.); i
- *Zakon o staroj deviznoj štednji iz 2006. god. (Zakon o izmirenju obaveza po osnovu stare devizne štednje*, objavljen u Službenim novinama Bosne i Hercegovine (“SN BiH” broj 28/06 od 14. aprila 2006.; “Zakon iz 2006”).

B. Odgovornost za “staru” deviznu štednju

25. U skladu sa članom 20. *Zakona o početnom bilansu stanja u postupku privatizacije državnog kapitala u bankama*; objavljenog u “SG RS” broj 24/98 od 15. jula 1998; amandmanima objavljenim u “SG RS” broj 70/01 od 31. december 2001., kao što je utvrđeno amandmanima, odgovornost za bilo koji dug koji proizilazi iz “stare”

devizne štednje prebacuje se s banke u koju je ušteđevina deponovana na Republiku Srpsku nakon završetka privatizacije banke.

26. 15. aprila 2006. Bosna i Hercegovina je preuzela dug nastao po osnovu “stare” devizne štednje od svojih konstitutivnih jedinica (Član 1. Zakona iz 2006.)

C. Drugi relevantni zakonski propisi koji se tiču “stare” devizne štednje

1. Zakoni Bosne i Hercegovine

27. Zakon iz 2006. god. je na snazi od 15. aprila 2006. godine. U nastavku su njegove relevantne odredbe:

Član 1

1. Ovim zakonom uređuje se postupak, način i rokovi izmirenja obaveza Bosne i Hercegovine po osnovu računa stare devizne štednje deponovane u domaćim bankama na teritoriji Bosne i Hercegovine.

2. Za izmirenje obaveza po osnovu računa stare devizne štednje odgovorna je Bosna i Hercegovina, a sredstva osiguravaju Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska i Distrikt Brčko Bosne i Hercegovine.

...

4. Obaveza vraćanja duga sa deviznih računa i deviznih štednih uloga zaključenih sa bankama čije je sjedište bilo van teritorije Bosne i Hercegovine, prema Sporazumu o sukcesiji, obaveza je države sljedbenice bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije na čijoj teritoriji se nalazilo sjedište te banke. Bosna i Hercegovina se obavezuje da će kroz svoje međunarodne aktivnosti pomoći štetišama koji imaju štednju kod ovih banaka da ostvare svoja prava...

5. Izmiranju obaveza Bosne i Hercegovine u smislu stavova (1) i (2) ovog člana prethodi postupak verifikacije potraživanja

Član 2

1. U smislu ovog zakona, pod računima stare devizne štednje podrazumijevaju se devizna sredstva kod banaka na teritoriji Bosne i Hercegovine, sa stanjem na dan 31.12.1991, uključujući kamatu obračunatu do tog datuma, umanjena za direktne isplate banke nakon tog datuma i za prenesena i iskorištena sredstva sa jedinstvenog računa.

2. Računi stare devizne štednje definisani stavom 1. ovog člana ne obuhvataju račune stare devizne štednje u filijalama *Ljubljanske banke*, *Invest banke* i drugih stranih banaka na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Član 3(1)

Na osnovu preliminarnih podataka .... stanje stare devizne štednje iznosi 1.979.000.000

BAM.¹ Konačno stanje štednje utvrdit će se nakon završetka postupka verifikacije.

Član 4

Obračunata i neisplaćena kamata nakon 1. januara 1992. godine se stornira i od istog datuma, pa do stupanja na snagu ovog zakona, vrši se novi obračun kamata po stopi od 0.5%.

Član 5

Obaveze po osnovu računa stare devizne štednje koje nisu verifikovane mogu se dokazivati i ostavarivati samo u sudskom postupku.

Član 6

...

2. Po okončanju procesa verifikacije, potražilac dobija potvrdu o verifikaciji koja identifikuje potražioca i verifikuje iznos računa stare devizne štednje.

3. Potvrda iz stava (2) ovog člana ... uključuje, između ostalog, i sljedeće:

...

c. izjavu o odustajanju od tužbe nakon što potražilac primi gotovinsku isplatu.

...

Član 15

...

5. Nakon završetka postupka verifikacije, svaki potražioc će u pisanoj formi biti obavješten o zahtjevu.

6. Dopuštena je žalba potražioca protiv [prvostepene] odluke [kompetentnom drugostepenom tijelu]. Biće dopušteno voditi upravni spor pred nadležnim sudom protiv [drugostepene] odluke

7. Zakonski propisi koji se tiču upravnih procedura Entiteta i Distrikta primjenjivat će se na verifikacioni proces.

Član 17(1)

Prijava za verifikaciju može biti dostavljena do [16. oktobra 2006.] i proces verifikacijski bit će završen do [15. januara 2007].

Član 18

... 2. Ako se potražilac slaže sa iznosom određenim u procesu verifikacije, potražilac će potpisati potvrdu o verifikaciji. Potražiocu se, nakon što potpiše izjavu da se odriče prava na žalbu, isplaćuje maksimalan iznos od 100 KM,² ili ukupan iznos potraživanja do 100 KM...

¹ Približno 1.012.000.000 EUR.

² Približno 50 EUR.

3. Takođe, do kraja 2007. god maksimalan iznos od 1 000 KM,³ ili ukupan iznos štednje koji je niži od 1000 KM bit će isplaćen. Ostatak neisplaćenih potraživanja bit će izmiren putem obveznica u skladu s ovim zakonom ...

...

Član 21(1)

... Sve državne obveznice bit će emitovane istovremeno ... najkasnije do 31. marta 2008 pod sljedećim uslovima:

- a. rok dospjeća do 13 godina ili najkasnije do 31. decembra 2020...;
- b. godišnja stopa od 2.5% godišnje;
- c. mogućnost prijevremenog otkupa.

Član 27

1. Izvršenje sudskih presuda za račune stare devizne štednje takođe podliježu verifikaciji

...

2. ... Primjenjuju se odredbe ovog Zakona kojima se uređuje otpis kamata, gotovinske isplate i emisije obveznica.

Član 28

Sve predmete koji nisu riješeni pravosnažnim odlukama nadležni sud prenosi po službenoj dužnosti na verifikaciju i izmirenje u skladu sa ovim zakonom.”

2. Zakoni Republike Srpske

(a) Zakon o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima;
objavljen u “SG RS” broj 24/98 od 15. jula 1998.; amandmani
objavljeni u “SG RS” broj 62/02 od 7. oktobra 2002., 38/03 od
30. maja 2003., 65/03 od 11. avgusta 2003. i 109/05 od
16. novembra 2005.)

28. Ovaj zakon je bio na snazi od 23. jula 1998. do 25. maja 2006. Slijede relevantne odredbe:

Član 19(1) i (2) (izmjenjen i dopunjen 19. avgusta 2003.)

“Osoba koja posjeduje “staru” deviznu štednju u banci koja se nalazi u Republici Srpskoj i građanin je Republike Srpske na dan stupanja na snagu ovog Zakona ima pravo na obveznice za kupovinu dionica u skladu sa ovim Zakonom.

Osoba koja ima pravo na obveznice u skladu sa ovim članom može odlučiti da pretvori svu svoju ušteđevinu ili samo jedan njezin dio u obveznice.”

---

³ Približno 500 EUR.

Privatizacijske obveznice stečene u skladu sa gore spomenutim odredbama bile su prenosive što je uključivalo mogućnost njihove prodaje na sekundarnom tržištu (član 22(2) ovog Zakona). Svako prebacivanje u privatizacijske obveznice bilo je nepovratno (član 25(3) ovog Zakona).

**(b) Zakon o privatizaciji poslovnih zgrada, poslovnih prostorija i garaža;
(objavljen u "SG RS" broj 98/04 od 4. novembra 2004.)**

29. Ovaj Zakon je na snazi od 12. novembra 2004. Član 10(3) ovog Zakona predviđa da pojedinac može koristiti svoju "staru" deviznu štednju za kupovinu poslovnih zgrada i garaža u vlasništvu države pod uslovom da plati u gotovini najmanje 40% od vrijednosti objekta.

D. Neprovođenje odluka bivšeg Doma za ljudska prava

30. U skladu s članom 239. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine objavljenog u "SG BH", brojevi 3/03 od 10. februara 2003. i 37/03 od 22. novembra 2003.; i amandmanima objavljenim u "SG BH" brojevi 32/03 od 28. oktobra 2003., 54/04 od 8. decembra 2004., 61/04 od 29. decembra 2004. i 30/05 od 17. maja 2005.), neprovođenje konačne i pravosnažne odluke bivšeg Doma za ljudska prava prerasta u krivično djelo:

"Službena osoba u institucijama Bosne i Hercegovine, institucijama entiteta ili institucijama Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, koja odbije da izvrši konačnu i izvršnu odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Suda Bosne i Hercegovine ili Doma za ljudska prava, ili sprječava da se takva odluka izvrši, ili na drugi način onemogućava njeno izvršenje, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina."

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 KONVENCIJE

31. Aplikantica se žalila na zakonsko sprečavanje izvršenja konačne i pravosnažne presude u njenu korist. Njena žalba je prvo bila ispitana od strane Suda u skladu sa članom 6. Konvencije, koji kao relevantan, kaže sljedeće:

"Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ..., ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona."

A. Podnesci strana

32. Aplikantica tvrdi da se neprovođenje konačne i izvršne presude ne može pravdati nikakvim okolnostima. Ona se direktno poziva na princip vladavine zakona.

33. Vlada je stanovišta da obaveza provođenja konačnih i obavezujućih sudskih odluka nije apsolutna. Kako se presuda u pitanju tiče “stare” devizne štednje, koja predstavlja značajan dio velikog javnog duga, Vlada tvrdi da je osporavano miješanje u skladu sa zakonom bilo opravdano.

34. Podnesak Vlade sadrži i opštu situaciju koja se tiče “stare” devizne štednje bez pravljenja razlike između onih koji su u istoj situaciji kao i aplikantica (presuda naređuje isplatu njene štednje) i većine drugih štediša koji imaju staru deviznu štednju (ali koji nemaju presudu).

35. Vlada je potvrdila da, prema važećem Zakonu o staroj deviznoj štednji iz 2006. god. (“Zakon iz 2006”), aplikantica ne bi trebala očekivati potpuno provođenje presude u ovom slučaju. Kamata akumulirana od 1. januara 1992. treba biti ponovo obračunata prema godišnjoj stopi od 0.5% (umjesto značajno više kamatne stope koju je primjenjivala *Banjalučka banka* i dosudili domaći sudovi). Šta više, nominalna vrijednost privatizacijskih hartija od vrijednosti u koje je aplikantica pretvorila dio svoje štednje bila bi oduzeta od sume dosuđene od strane domaćih sudova. Presuda bi djelimično bila isplaćena u gotovini (1.000 BAM što je približno jednako 511 EUR, do kraja 2007. god.) i djelimično u državnim obveznicama (koje će važiti do kraja 2020, s kamatnom stopom od 2.5% na godišnjem nivou i mogu biti otkupljive prije dospijeca). Konačno, aplikantica treba proći proces verifikacije kao i svaki drugi štediša koji posjeduje “staru” deviznu štednju.

B. Podnesci treće strane: Član 36 § 2 Konvencije

36. *Udruženje za zaštitu deviznih štediša u Bosni i Hercegovini* detaljno je objasnilo istoriju problema “stare” devizne štednje. Prema mišljenju Udruženja, jedan od glavnih razloga postepenog “nestanka” deviznih rezervi tadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (“SFRJ”) bili su nezakoniti upadi u monetarni sistem republika koje su sada države nasljednice bivše SFRJ. Udruženje takođe tvrdi da je Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina bila jedini pravni subjekt tadašnje SFRJ s pozitivnim vanjsko-trgovinskim bilansom zbog privrede orjentisane ka izvozu.

37. Presude koje naređuju isplatu “stare” devizne štednje bile su rijetke: samo neki od sudova u Republici Srpskoj presudili su u korist štediša “stare” devizne štednje, a ni jedan sud u Federaciji Bosne i Hercegovine to nije učinio. U svakom slučaju, takve presude, rijetke kao što jesu, ostaju nedjelotvorne zbog zakonskih intervencija.

C. Procjena suda

38. Sud ponavlja da Član 6 § 1 obezbjeđuje svima pravo na podnošenje tužbenog zahtjeva koji se odnosi na njihova građanska prava i obaveze pred sudom ili tribunalom; na ovaj način član obuhvata i “pravo na sud”, a pravo na pristup, što je u stvari pravo na pokretanje postupaka pred sudom u građanskoj parnici predstavlja jedan njegov aspekt. Ipak, to pravo bi bilo iluzorno ako bi pravni sistem zemalja ugovornica dozvoljavao da konačne, obvezujuće sudske odluke ostaju neučinkovite i na štetu jedne strane. Bilo bi neshvatljivo da Član 6 § 1 koji opisuje do detalja proceduralne garancije ponuđene strankama u parnici – postupke koji su fer i pošteni, javni i ekspeditivni – ostane bez zaštite primjene odluka suda. Doslovno tumačenje Člana 6. kao člana koji se isključivo tiče pristupa sudu i vođenja postupaka dovelo bi do situacija koje su inkompatibilne sa principom vladavine zakona kojeg se ugovorna država, prilikom ratifikacije Konvencije, obavezala da će poštovati. Izvršavanje presude koju donese bilo koji sud mora se smatrati kao sastavni dio “sudskog postupka” radi člana 6. (vidi *Hornsby v. Greece*, presuda od 19. marta 1997., *Izvjestaji o presudama i odlukama* 1997-II, str. 510, § 40).

39. Sud i dalje ponavlja da ne prihvata da državne vlasti navode nedostatak sredstava kao ispriku za nepoštivanje obaveza proisteklih iz presude. Doduše, odgoda u izvršenju presude može se opravdati posebnim okolnostima, ali odgoda ne može biti takva da naruši srž prava koje štiti član 6 § 1 (vidi *Burdov v. Russia*, broj. 59498/00, § 35, ECHR 2002-III i *Teteriny v. Russia*, broj 11931/03, § 41, od 30. juna 2005.).

40. Vraćajući se na ovaj slučaj, Sud konstatuje da presuda od 26. novembra 1998, iako konačna i izvršna, još uvijek nije izvršena. Ova osporavana situacija već traje duže od 4 godine, od kada je Bosna i Hercegovina ratifikovala Konvenciju 12. jula 2002. (period koji potpada pod nadležnost suda *ratione temporis*). Sud takođe konstatuje da je presuđeni dug odgovornost države (vidi paragrafe 25. i 26. gore).

41. Vlada nije osporila da u uobičajenim okolnostima odgoda u izvršenju presude više od četiri godine ne bi bila konzistentna sa uslovima iz člana 6. (vidi, na primjer, *Voytenko v. Ukraine*, broj 18966/02, §§ 41-42, od 29. juna 2004.). Međutim, Vlada smatra da je sadašnji slučaj izuzetan jer se presuda tiče isplate “stare” devizne štednje aplikanta. Bilo bi neprihvatljivo izvršiti ovu presudu bez isplate drugih štediša “stare” devizne štednje istovremeno (uključujući i one koji nisu dobili konačnu i izvršnu presudu u njihovu korist), a takav tok događaja bio je jednostavno nemoguć zbog obima “stare” devizne štednje.

Sud se ne slaže. Sud smatra da je situacija aplikantice u ovom slučaju značajno različita od većine štediša “stare” devizne štednje koji nisu dobili nikakvu presudu kojom se nalaže isplata njihovog novca.

42. Sud ne smatra da bi isplata dodjeljene sume koju su donijeli domaći sudovi u ovom slučaju, čak i sa akumuliranim kamatama, mogla značajno opteretiti državu i rezultirati u kolaps njene privrede, kako tvrdi Vlada. U svakom slučaju aplikantica ne bi trebala biti spriječena od uživanja pozitivnog ishoda parnice zbog navodnih finansijskih teškoća koje ima država.

43. Nadalje, evidentno je da su presude koje naređuju isplatu “stare” devizne štednje više izuzeci nego pravilo. Ovo je potkrijepljeno sudskom praksom bivšeg Doma za ljudska prava, Komisije za ljudska prava pri Ustavnom Sudu i Ustavnog Suda Bosne i Hercegovine: oni su odlučili u više od hiljadu slučajeva “stare” devizne štednje, a konačna i izvršna presuda koja naređuje isplatu uštedevine je donesena samo u pet slučajeva. (aplikacije broj CH/98/1019, CH/98/1084, CH/99/1859, CH/99/2733 i CH/99/2997 podnesene Domu za ljudska prava). Isto tako, od približno 85 slučajeva u razmatranju pred ovim Sudom (podnesenih ispred više od 3.750 aplikanata) koji se tiču “stare” devizne štednje, samo deset aplikanata ima konačnu i izvršnu presudu kojom se naređuje oslobađanje njihove štednje.

44. Dok Sud procjenjuje da je veliki dio “stare” devizne štednje prestao da postoji prije ili tokom raspada bivše SFRJ i dezintegracijom njenog bankarskog i monetarnog sistema (vidi izvještaj Erika Jurgensa, *Repayment of the deposits of foreign exchange made in the offices of the Ljubljanska banka not on the territory of Slovenia, 1977-1991, (Ponovno isplaćivanje deviznih depozita iz ekspozitura Ljubljanske banke koje nisu na teritoriji Slovenije, 1977-1991)* kao dodatak Rezoluciji 1410 (2004) usvojen od strane Parlamentarne Skupštine Vijeća Evrope od 23. novembra 2004), na takve okolnosti se poziva i one se provjeravaju prije konačnog domaćeg određenja o slučaju i gdje se sudovi konačno odrede o slučaju, njihove odluke se ne bi trebale dovoditi u pitanje. (vidi *Brumărescu v. Romania* [GC], br. 28342/95, § 61, ECHR 1999-VII).

45. U okolnostima ovog slučaja, Sud smatra da nije bilo opravdano odlagati tako dugo izvršenje konačne i izvršne presude, ili uplitati se u izvršenje presude na način kako je to predviđeno članom 27. Zakona iz 2006. (vidi paragraf 35 gore).

46. Sud zaključuje da je srž prava aplikantice na pristup sudu koje je zaštićeno članom 6. bilo narušeno. Na taj način došlo je do kršenja toga člana.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 1 PROTOKOLA BR.1 UZ KONVENCIJU

47. Žalba aplikantice o zakonskom sprečavanju izvršenja konačne i izvršne presude u njezinu korist takođe je ispitana prema članu 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju koji glasi:

“Svaka fizičko ili pravno lice ima pravo na spokojno uživanje svoje imovine. Niko neće biti lišen svoga vlasništva osim u slučaju javnog interesa i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim principima međunarodnih zakona.

Prethodne odredbe ni na koji način neće povrijediti pravo države da provodi takve zakone kad smatra potrebnim da kontroliše korištenje imovine u skladu s opštim interesom ili da osigura plaćanje poreza ili drugih doprinosa ili kazni.”

48. Sud podsjeća da nemogućnost obezbjeđenja izvršenja konačne presude u korist aplikantice čini uplitanje u pravo na spokojno uživanje imovine, kao što je to navedeno u prvoj rečenici prvog paragrafa člana 1 Protokola br. 1 (vidi, između ostalog *Burdov*, citiran gore, § 40; *Jasiūnienė v. Lithuania*, br. 41510/98, § 45, od 6. marta 2003. i *Voytenko*, citiran gore, § 53).

49. Iz razloga detaljno gore navedenih u kontekstu člana 6., Sud nadalje smatra da miješanje u vlasništvo aplikantice nije opravdano u okolnostima sadašnjeg slučaja.

Zbog toga, došlo je do povrede člana 1 Protokola 1.

III. PRIMJENA ČLANA 41 KONVENCIJE

50. Član 41. Konvencije predviđa:

“Kada sud utvrdi kršenja Konvencije ili njenih Protokola, a unutrašnji zakon Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo djelimičnu odštetu, Sud će, ako je potrebno, pružiti pravičnu nadoknadu oštećenoj strani.”

A. Odšteta

51. Aplikantica je zahtijevala, u pogledu materijalne odštete, plaćanje duga prema presudi uključujući nenaplaćene kamate i sudske troškove. Prihvatila je da iznosi koje je primila 30. januara 2001., 7. marta 2002., i 9. februara 2004. god. na sekundarnom tržištu treba da budu odbijeni od ukupnog iznosa (ukupno 13.395 EUR). Međutim, odbila je da snosi gubitak nastao prilikom transakcija (što čini razliku od 17.282 EUR između nominalne vrijednosti aplikantove uštedevine pretvorene u privatizacijske hartije od vrijednosti i vrijednosti ovih hartija od vrijednosti koje su joj isplaćene.) Aplikantica je objasnila da je presuda u pitanju bila izvršena na vrijeme, ona ne bi morala pretvarati svoju uštedevinu u hartije od vrijednosti i ne bi došlo do tog gubitka. Aplikantica je, takođe, tražila i 50.000 EUR na ime nematerijalne štete.

52. Vlada je predočila da ukupni iznos pretvoren, u sva tri slučaja, u privatizacione hartije od vrijednosti (30. 667 EUR) treba da bude oduzet od ukupnog duga. Vlada nije ispitivala iznose novca koje je aplikantica uistinu dobila kod gore navedenih

transakcija. Što se tiče zahtjeva za nematerijalnu odštetu, Vlada je smatrala da je taj zahtjev neutemeljen.

53. Sud nadalje navodi da je način koji najbolje odgovara nadoknadi u slučaju kršenja člana 6. jeste osigurati da aplikant što je više moguće bude vraćen u poziciju u kojoj bi on ili ona bili da se nisu zanemarile odredbe člana 6. (vidi *Teteriny*, navedeno gore, § 56). Sud smatra da se u ovom slučaju taj princip takođe primjenjuje, imajući u vidu da je povreda člana utvrđena. Sud nadalje smatra da Vlada treba da plati odštetu koju su presudili domaći sudovi. Ova odšteta se sastoji od osnovnog duga (u iznosu od 153.475 EUR), neisplaćene kamata za gore navedeni iznos, po stopi i za period koji su odredili domaći sudovi (22.660 EUR), sudske troškove (290 EUR) i neisplaćene kamate za posljednji pomenuti iznos prema zakonskoj stopi za period koji su odredili domaći sudovi (430 EUR). Iznos od 13.395 EUR koji je aplikantica već primila treba oduzeti (vidi paragraf 51 gore). Aplikantica treba da primi ukupnu sumu u iznosu od 163.460 EUR prema ovom poglavlju.

54. Sud se slaže s aplikanticom da ne bi bilo pravedno da ona snosi gubitak nastao zbog gore spomenutih transakcija od 30. januara 2001., 7. marta 2002. i 9. februara 2004. godine jer odgovornost za gubitak primarno leži u propustu države da provede presudu u određenom vremenu. Razlika (17.282 EUR) između nominalne vrijednosti uštedevine aplikantice pretvorene u privatizacione hartije od vrijednosti i cijene tih hartija od vrijednosti koja je njoj i isplaćena ne treba da bude oduzeta od iznosa navedenih u prethodnom paragrafu pošto pripada njoj.

55. Sud takođe smatra da je jasno da je aplikantica pretrpjela izvjesnu nematerijalnu štetu proisteklu iz kršenja Konvencije, što je utvrđeno u ovom slučaju, za koju treba primiti naknadu. Dodjeljuje se naknada u iznosu od 4.000 EUR prema ovom poglavlju.

B. Troškovi i izdaci

56. Sud konstatuje da je aplikantici bila dodjeljena pravna pomoć prema planu Suda o pružanju pravne pomoći za dostavljanje njenih pismenih opažanja, za pojavljivanje pred sudom i sekretarske troškove. Ona nije podnijela nikakav zahtjev za dodatne sudske troškove. Prema tome, Sud ne treba donositi odluku o nadoknadi u ovom poglavlju.

C. Neisplaćene kamate

57. Sud smatra odgovarajućim da se neisplaćene kamate baziraju na najmanjim kreditnim stopama evropske Centralne Banke, uvećanim za 3%.

ZBOG OVIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Presuđuje* da je došlo do kršenja člana 6. Konvencije;
2. *Presuđuje* da je došlo do kršenja člana 1 Protokola br. 1 Konvencije.
3. *Presuđuje*
  - (a) da tužena Država treba da plati aplikantici, u roku od tri mjeseca od dana kada presuda postane konačna, u skladu sa Članom 44 § 2 Konvencije, sljedeće iznose koji trebaju biti pretvoreni u Bosanske marke prema kursu primjenjivom na dan isplate:
    - (i) 163.460 EUR (stotinu šezdeset tri hiljade i četiri stotine i šezdeset eura) na ime materijalne odštete.
    - (ii) 4.000 EUR (četiri hiljade eura) na ime nematerijalne odštete, i
    - (iii) na ime poreza koji će možda trebati platiti na gore navedene iznose.
  - (b) nakon isteka gore navedena tri mjeseca i sve do isplate, kamata po viđenju će se primjenjivati na gore navedene iznose po stopi jednako najmanjoj kreditnoj stopi evropske Centralne Banke za period neizmirenja, uvećanoj za 3%.
4. *Odbacuje* preostale dijelove zahtijeva aplikantice za pravičnu nadoknadu.

Sastavljeno na engleskom jeziku i objavljeno u pisanoj formi 31. oktobra 2006, prema Pravilu 77 §§ 2 i 3 Pravila Suda.

T.L. Early
Predsjednik

Nicolas Bratza
Registar

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

Predmet OMEROVIĆ protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 36071/03)

PRESUDA

STRASBOURG

1. lipnja 2006.¹

---

¹ Presuda je konačna od 1. 9. 2006, *prim. ur.*

U predmetu Omerović protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

- g. C.L. Rozakis, *predsjednik*,
- g. L. Loucaides,
- g. F. Tulkens,
- gđa N. Vajić,
- g. E. Steiner,
- g. D. Spielmann,
- g. S.E. Jebens, *suci*,
- i g. S. Nielsen, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 11. svibnja 2006. godine donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 36071/03) protiv Republike Hrvatske kojeg je 8. travnja 2003. godine hrvatski državljanin, g. Mehmedalija Omerović (“podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (“Konvencija”) .
2. Hrvatsku Vladu (“Vlada”) zastupala je njena zastupnica gđa Š. Stažnik.
3. Dana 14. siječnja 2005. godine Sud je odlučio Vladu obavijestiti o zahtjevu. Primjenjujući članak 29. stavak 3. Konvencije odlučio je istovremeno odlučiti o osnovanosti i dopuštenosti zahtjeva.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnositelj zahtjeva je rođen 1945. godine i živi u Gračanici, Bosna i Hercegovina.
5. Dana 18. rujna 2000. godine podnositelj zahtjeva je zatražio ovrhu presude kojom mu je bila dosuđena naknada nakon radnog spora s poduzećem G. (“dužnik”). Zatražio je ovrhu s bankovnoga računa dužnika i na njegovoj pokretnoj imovini.

6. Dana 6. veljače 2001. godine Općinski sud u Slatini izdao je rješenje o ovrsi, koje je postalo pravomoćno 21. veljače 2001. godine.
7. Dana 24. listopada 2001. godine sud je sastavio popis pokretne imovine dužnika u odsutnosti podnositelja zahtjeva i zakazao javnu dražbu za 25. siječnja 2002. Dražba je bila neuspješna.
8. Druga javna dražba održana je 16. travnja 2002. godine. I ona je bila neuspješna jer nije dana niti jedna ponuda.
9. Dana 12. kolovoza 2002. godine sud je sastavio novi popis pokretnina podnositelja zahtjeva kojom prilikom podnositelj zahtjeva, iako uredno pozvan, nije pristupio.
10. Dana 28. listopada 2003. godine podnositelj zahtjeva zatražio je donošenje privremene mjere kojom bi se dužniku zabranio prijenos ili opterećenje dionica koje je imao u drugim poduzećima.
11. Dana 19. studenog 2003. godine sud je održao još jednu neuspješnu javnu dražbu.
12. Dana 6. srpnja 2004. godine podnositelj zahtjeva je zatražio da sud dužniku naloži da dostavi prokazni popis imovine.
13. Dana 23. srpnja 2004. godine dužnik je podnositelju zahtjeva platio glavnicu njegovog potraživanja, navodeći da će ostatak potraživanja namiriti u roku od osam dana.
14. Dana 17. kolovoza 2004. godine podnositelj zahtjeva obavijestio je sud da potraživanje nije u cijelosti namireno. Sud je podnesak podnositelja zahtjeva prosljedio dužniku na očitovanje.
15. Dana 27. rujna 2004. godine i 19. siječnja 2005. godine sud je dužniku izrekao kaznu zato što nije postupio po nalogu suda.
16. Jednog kasnijeg datuma sud je također odbio prijedlog podnositelja zahtjeva da se izradi prokazni popis imovine. Istovremeno, sud je odbio i prijedlog podnositelja zahtjeva za donošenje privremene mjere kojom bi se zabranio prijenos dužnikovih dionica. Umjesto toga je dao uputu podnositelju zahtjeva da dostavi podroban popis i adrese poduzeća u kojima dužnik ima takve dionice. Dana 25. siječnja 2005. godine podnositelj zahtjeva dostavio je tražene informacije.
17. Postupak je još uvijek u tijeku.
18. U međuvremenu, dana 10. lipnja 2002. godine podnositelj zahtjeva je podnio ustavnu tužbu radi duljine postupka.

19. Dana 2. listopada 2002. godine Ustavni sud Republike Hrvatske njegovu je ustavnu tužbu proglasio nedopuštenom utvrdivši da je već bio izdan nalog za ovrhu.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

20. Mjerodavni dio članka 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske – Narodne novine br. 49/2002 od 3. svibnja 2002. godine – “Ustavni zakon”) glasi kako slijedi:

“(1) Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud ili u slučaju kad se osporenim pojedinačnim aktom grubo vrijeđaju ustavna prava, a potpuno je razvidno da bi nepokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice.

(2) U odluci kojom usvaja ustavnu tužbu zbog nedonošenja akta u razumnom roku iz stavka 1. ovoga članka, Ustavni sud će nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti ... .

(3) U odluci iz stavka 2. ovoga članka Ustavni sud će odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegova ustavnog prava ... Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu.”

21. Prema sudskoj praksi Ustavnoga suda, ustavne tužbe podnesene na temelju članka 63. u kontekstu ovršnoga postupka trebalo je proglasiti nedopuštenima. U svojoj odluci br. U-III A/1165/2003 od 12. rujna 2003. godine Ustavni sud je članak 63. tumačio kako slijedi:

“Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi podnesenoj na temelju članka 63. radi duljine postupka sam u predmetima u kojima sud nije u razumnom roku odlučio o osnovanosti prava i obveza podnositelja ustavne tužbe, tj. kad nije donio odluku o osnovanosti u razumnom roku.

U ovome predmetu ustavna tužba podnesena je radi toga što nije ovršena pravomoćna odluka o kojoj je već bilo odlučeno po pravima i obvezama stranke.

Uzimajući u obzir naprijed navedene odredbe Ustavnog zakona [o Ustavnom sudu]..., Ustavni sud smatra kako u ovome predmetu nisu ispunjeni uvjeti za primjenu članka 63.”

U svojoj odluci br. U-III A/781/2003 od 14. svibnja 2004. godine Ustavni sud dao je daljnje tumačenje članka 63.:

“Uzimajući u obzir naprijed navedene odredbe Ustavnog zakona [o Ustavnom sudu] i činjenicu da ustavna tužba nije bila podnesena zbog nedonošenja odluke u razumnom

roku nego zbog toga što nije bila provedena ovrha, Ustavni sud smatra kako u ovome predmetu nisu ispunjeni uvjeti za primjenu članka 63.”

22. U odluci br. U-III/1128/2004 od 2. veljače 2005. godine Ustavni sud je izmijenio svoju praksu, prihvativši ustavnu tužbu podnositelja ustavne tužbe. Dosudio mu je naknadu i nadležnom sudu naložio da završi ovršni postupak u roku od šest mjeseci od donošenja odluke Ustavnog suda. Pri tome se Ustavni sud izravno pozvao na sudsku praksu Suda u toj stvari.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

23. Podnositelj zahtjeva je prigovorio da duljina postupka nije bila u skladu sa zahtjevom “razumnoga roka”, predviđenim u članku 6. stavku 1. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo...da sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj.”

24. Vlada je osporila tu tvrdnju.

25. Razdoblje koje treba uzeti u obzir započelo je 18. rujna 2000. godine i još nije završilo. Trajalo je oko pet i pol godina.

A. Dopuštenost

26. Vlada je pozvala Sud da odbije zahtjev podnositelja zahtjeva zbog toga što nisu bila iscrpljena domaća pravna sredstva. Vlada je tvrdila da je podnositelj zahtjeva mogao podnijeti još jednu ustavnu tužbu nakon što mu je Ustavni sud odbio prvu. Imajući na umu da je Ustavni sud promijenio svoju praksu u tom pogledu, kako bi bila u skladu sa sudskom praksom Suda, Vlada je tvrdila da bi ustavna tužba na temelju članka 63. Ustavnoga zakona bila djelotvorno sredstvo za prigovor podnositelja zahtjeva zbog duljine postupka.

27. Podnositelj zahtjeva nije se složio s Vladom.

28. Sud ponavlja kako prema članku 35. stavku 1. Konvencije može rješavati neku stvar tek nakon što su iscrpljena sva domaća pravna sredstva. Svrha pravila koje se odnosi na iscrpljenje domaćih pravnih sredstava je da se državama ugovornicama dade prilika spriječiti ili ispraviti povrede za koje se navodi da su ih počinile, prije nego se ti navodi podnesu njemu (vidi, između mnogih drugih izvora prava, predmet *Selmouni v. France* [GC], br. 25803/94, stavak 74., ECHR 1999-IV). Obveza iscrpljenja

domaćih pravnih sredstava podrazumijeva da se podnositelj zahtjeva treba poslužiti uobičajenim pravnim sredstvima koja su djelotvorna, dostatna i dostupna u odnosu na svoje prigovore prema Konvenciji.

29. Sud nadalje podsjeća kako je utvrđeno da je ustavna tužba na temelju članka 63. Zakona o Ustavnom sudu djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu postupka koji je još uvijek u tijeku u Hrvatskoj (vidi predmet *Slaviček v. Croatia* (dec.), br. 20862/02, ECHR 2002-VII). Glede duljine ovršnoga postupka, Sud je već utvrdio da takva ustavna tužba nije bila djelotvorno pravno sredstvo prije 2. veljače 2005. godine, zbog tadašnje sudske prakse Ustavnoga suda (vidi predmet *Karadžić v. Croatia*, br. 35030/04, stavak 38., 15. prosinac 2005.). Nakon toga datuma i promjene mjerodavne prakse Ustavnoga suda, ustavnu tužbu na temelju članka 63. treba smatrati djelotvornim pravnim sredstvom u odnosu na duljinu ovršnog postupka (vidi naprijed citirani predmet *Karadžić v. Croatia*, stavak 39.).

30. Vraćajući se na ovaj predmet, Sud primijećuje da je podnositelj zahtjeva podnio ustavnu tužbu prije 2. veljače 2005. godine, i da je njegova tužba bila uvrđena nedopuštenom, u skladu sa sudskom praksom Ustavnoga suda u mjerodavno vrijeme. Podnositelj zahtjeva je nakon toga podnio svoj zahtjev Sudu 8. travnja 2003. godine.

31. Po mišljenju Suda, razumljivo je da podnositelj zahtjeva, vidjevši kako nije uspio sa svojom ustavnom tužbom, nije podnio drugu ustavnu tužbu. Tražiti od njega da to učini značilo bi previše rastegnuti dužnosti koje ima podnositelj zahtjeva na temelju članka 35., stavka 1. Konvencije (vidi predmet *Zagorec v. Croatia*, br. 10370/03, stavak 23., 6. listopada 2005.; vidi *mutatis mutandis* presudu u predmetu *Unión Alimentaria Sanders S.A. v. Spain*, od 7. srpnja 1989., Series A br. 157, str. 14, stavak 35.; predmet *Ullrich v. Austria*, br. 66956/01, stavak 29., 21. listopada 2004.). U takvim okolnostima Vladin prigovor treba odbiti.

32. Sud primijećuje da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35., stavka 3. Konvencije. Nadalje primijećuje da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga treba biti proglašen dopuštenim.

B. Osnovanost

33. Sud ponavlja da se razumnost duljine postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i pozivom na slijedeće kriterije: složenost predmeta, ponašanje podnositelja zahtjeva i mjerodavnih vlasti kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva dovodi u pitanje u sporu (vidi, između mnogo drugih izvora prava, predmet *Frydlender v. France* [GC], br. 30979/96, stavak 43., ECHR 2000-VII).

34. Vlada je tvrdila da je ovršni postupak bio donekle složen jer su javne dražbe za prodaju pokretnina dužnika bile neuspješne. Sud, međutim, taj argument nije uvjerio.

35. Vlada je nadalje tvrdila da je podnositelj zahtjeva pokazao određenu nemarnost jer dva puta nije pristupio prikaznom popisu dužnikovih pokretnina i zato što nije osobno poduzeo daljnje korake kako bi osigurao pozitivan ishod javnih dražbi. Vlada je naglasila da je prvenstveno na ovrhovoditelju dati poticaj i nadležnom sudu predložiti sredstva ovrhe radi namirenja svoje tražbine. Sud primjećuje da se državu ne može smatrati odgovornom za situaciju u kojoj ovršenik nema sredstava za namirenje svoga duga ili, kao što je to slučaj u ovome predmetu, za nemogućnost da se imovina dužnika proda na javnoj dražbi. Međutim, Sud primjećuje da je podnositelj zahtjeva prvo tražio ovrhu s bankovnoga računa dužnika i na njegovoj pokretnoj imovini. Nakon neuspješnih javnih dražbi, podnositelj zahtjeva zatražio je privremenu mjeru kojom bi se zabranio prijenos dionica koje je dužnik imao u drugim poduzećima, o kojem je prijedlogu odlučeno više od godinu dana nakon što je bio podnesen. Štoviše, podnositelj zahtjeva je također zatražio od suda da naloži dužniku da dostavi prokazni popis imovine. U takvim okolnostima, Sud ne prihvaća tvrdnju Vlade glede neaktivnosti podnositelja zahtjeva u postupku.

36. Sud je često utvrdio postojanje povreda članka 6. stavka 1. Konvencije u predmetima u kojima se postavljaju pitanja slična onima u ovome predmetu (vidi predmet *Prodan v. Moldova*, br. 49806/99, stavak 56., ECHR 2004-III (izvaci)).

37. Ispitavši sav materijal koji mu je dostavljen, Sud smatra kako Vlada nije navela niti jednu činjenicu ili tvrdnju koji bi ga mogao uvjeriti da dođe do drugačijega zaključka u ovome predmetu. S obzirom na svoju sudsku praksu o tom pitanju, i činjenicu da je ovršni postupak do sada trajao oko pet i pol godina, Sud smatra da je u ovome predmetu duljina postupka bila prekomjerna i da nije zadovoljila zahtjev "razumnoga roka".

Stoga je došlo do povrede članka 6., stavka 1.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 13. KONVENCIJE

38. Podnositelj zahtjeva je nadalje prigovorio činjenici da u Hrvatskoj nema suda kojem bi se mogao podnijeti prigovor radi prekomjerne duljine ovršnoga postupka. Pozvao se na članak 13. Konvencije.

39. Vlada je osporila taj argument, tvrdeći da je ustavna tužba Ustavnome sudu sada djelotvorno pravno sredstvo u tom pogledu.

A. Dopuštenost

40. Sud primjećuje da je ovaj prigovor povezan s naprijed ispitanim prigovorom, te ga se isto tako treba utvrditi dopuštenim.

B. Osnovanost

41. Sud ponavlja kako članak 13. jamči djelotvorno pravno sredstvo pred nacionalnim vlastima za navodnu povredu zahtjeva iz članka 6., stavka 1. da se u predmetu postupa u razumnome roku (vidi predmet *Kudła v. Poland* [GC], br. 30210/96, stavak 156., ECHR 2000-XI).

42. U svjetlu gornjih razmatranja glede iscrpljenja domaćih pravnih sredstava (vidi stavke 29.-30. ove presude), Sud primjećuje da u trenutku kad je podnositelj zahtjeva podnio svoj zahtjev, prema domaćem pravu nije postojalo nikakvo pravno sredstvo kojim bi on mogao dobiti odluku kojim bi se potvrdilo njegovo pravo da se u njegovom predmetu postupa u razumnom roku, kao je to navedeno u članku 6., stavku 1. Konvencije.

43. Stoga Sud smatra da je u ovome predmetu došlo do povrede članka 13. Konvencije.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

44. Članak 41. Konvencije predviđa:

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

45. Podnositelj zahtjeva potražuje 20.000 EUR (dvadeset tisuća eura) na ime naknade materijalne i nematerijalne štete.

46. Vlada je osporila taj zahtjev.

47. Sud ne nalazi nikakvu uzročnu vezu između utvrđene povrede i navodne materijalne štete; stoga odbija taj zahtjev. S druge strane, smatra da je podnositelj zahtjeva sigurno pretrpio nematerijalnu štetu. Presuđujući na pravičnoj osnovi, dosuđuje mu 3.000 EUR s toga naslova, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

B. Troškovi i izdaci

48. Podnositelji zahtjeva nije postavio nikakav zahtjev s ovoga naslova. Stoga mu Sud u tom pogledu ništa ne dosuđuje.

C. Zatezna kamata

49. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *proglašava* zahtjev dopuštenim;
2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije;
3. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 13. Konvencije;
4. *presuđuje*
  - (a) da tužena država podnositelju zahtjeva treba, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti slijedeći iznos koji treba pretvoriti u hrvatske kune prema tečaju važećem na dan namirenja:
    - (i) 3000 EUR (tri tisuće eura) na ime nematerijalne štete;
    - (ii) svaki porez koji bi mogao biti zaračunat na taj iznos;
  - (b) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;
5. *odbija* ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 1. lipnja 2006. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren Nielsen
tajnik Odjela

Christos ROZAKIS
Predsjednik

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA
PRVI ODJEL

Predmet PIBERNIK protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 75139/01)

PRESUDA

STRASBOURG

4. ožujka 2004.¹

---

¹ Presuda je konačna od 4. 6. 2004, *prim. ur.*

U predmetu *Pibernik protiv Hrvatske*

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

- g. P. LORENZE, predsjednik,
- g. G. BONELLO,
- gđa F. TULKENS
- gđa N. VAJIĆ,
- g. E. LEVITS
- gđa S. BOTOUCHAROVA,
- g. A. KOVREL, suci,
- i g. S. NIELSEN, tajnik Odjela

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 12. veljače 2004. godine, donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br 75139/01) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatski državljanka gđa. Zdenka Pibernik (“podnositeljica zahtjeva”) podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (“Konvencija”) dana 5. listopada 2001. godine.
2. Podnositeljicu zahtjeva zastupao je g. R. Radović, odvjetnik iz Zagreba. Hrvatsku je Vladu (“Vlada”) zastupala njena zastupnica, gđa Lidija Lukina-Karajković.
3. Podnositeljica zahtjeva je navela kako je produljena nemogućnost ponovnog stupanja u posjed njenog stana u Zagrebu predstavljala povredu njenih prava iz članka 6. stavka 1. i članka 8. Konvencije.
4. Zahtjev je dodijeljen u rad Prvom odjelu Suda (pravilo 52. stavak 1. Poslovnika Suda). U okviru tog Odjela, vijeće koje je trebalo razmotriti predmet (članak 27. stavak 1. Konvencije) bilo je sastavljeno u skladu s pravilom 26. stavkom 1.
5. Odlukom od 4. rujna 2003. godine Sud je zahtjev proglasio djelomično dopuštenim.
6. I podnositeljica zahtjeva i Vlada podnijeli su svaki svoje očitovanje o osnovanosti zahtjeva (pravilo 59. stavak 1.). Nakon konzultacija sa strankama, Vijeće je odlučilo da nije potrebna usmena rasprava o osnovanosti zahtjeva (pravilo 59. stavak 3. in fine).

ČINJENICE

7. Podnositeljica zahtjeva je rođena 1965. godine i živi u Zagrebu.
8. Podnositeljica zahtjeva živjela je sa svojim roditeljima u stanu u Zagrebu. Nositelj stanarskog prava nad tim stanom bio je njezin otac. Stan je bio u vlasništvu Ministarstva obrane. Godine 1991. roditelji su napustili Hrvatsku, a podnositeljica zahtjeva ostala je u stanu sa svojim suprugom i djecom.
9. Dana 25. rujna 1995. godine S.Ž. je provalio u stan i stupio u njegov posjed.
10. Dana 4. listopada 1995. godine podnositeljica zahtjeva podnijela je Općinskom sudu u Zagrebu tužbu protiv S.Ž.-a zbog smetanja posjeda stana.
11. Dana 11. listopada 1997. godine Općinski sud u Zagrebu usvojio je tužbeni zahtjev podnositeljice zahtjeva i naložio S.Ž.-u da se iseli iz stana utvrdivši da on tamo živi bez ikakve pravne osnove.
12. Postupajući povodom žalbe S.Ž.-a, Županijski je sud u Zagrebu 26. siječnja 1999. potvrdio prvostupanjsku odluku.
13. Dana 6. travnja 1999. godine podnositeljica zahtjeva podnijela je Općinskom sudu u Zagrebu ovršni prijedlog.
14. Dana 18. svibnja 1999. godine sud je od podnositeljice zahtjeva zatražio da dostavi odluku na temelju koje je tražila ovrhu s klauzulom pravomoćnosti i ovršnosti (u daljnjem tekstu "klauzula ovršnosti").
15. Dana 21. lipnja 1999. godine punomoćnik podnositeljice zahtjeva obavijestio je sud da sudac koji je vodio građanski postupak odbija staviti klauzulu ovršnosti te da je ovršnom odjelu Općinskog suda u Zagrebu uputio zahtjev da od građanskog odjela istoga suda zatraži spis iz građanskog postupka.
16. Dana 2. studenoga 1999. godine punomoćnik podnositeljice zahtjeva zamolio je sud da ubrza postupak.
17. Dana 3. veljače 2000. godine sud je donio rješenje o ovrsi.
18. Dana 16. veljače 2000. godine ovršenik je podnio žalbu protiv rješenja o ovrsi i zatražio da se ovrha ne izvrši.
19. Dana 17. veljače 2000. godine Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, kao treća osoba u postupku, također se žalilo protiv rješenja o ovrsi.
20. Dana 2. ožujka 2000. godine sud je pozvao punomoćnika podnositeljice zahtjeva da se očituje na te žalbe.
21. Dana 13. ožujka 2000. godine Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog

rata zamolilo je sud da odgodi iseljenje ovršenika dok on ne pronađe alternativni smještaj.

22. Dana 20. ožujka 2000. godine punomoćnik podnositeljice zahtjeva očitovao se na žalbu ovršenika.

23. Dana 19. svibnja 2000. godine sud je pozvao punomoćnika podnositeljice zahtjeva da se očituje na žalbu treće osobe. Sud je svoj zahtjev ponovio 28. lipnja 2000. godine.

24. Dana 29. lipnja 2000. godine punomoćnik podnositeljice zahtjeva dostavio je očitovanje.

25. Dana 3. srpnja 2000. godine sud je odbio prijedlog za odgodu iseljenja.

26. Dana 4. srpnja 2000. godine sud je uputio treću osobu da pokrene poseban postupak radi ukidanja rješenja o ovrsi.

27. Dana 18. srpnja 2000. godine Gradska uprava Zagreb, Područni ured Trnje, priznala je podnositeljici zahtjeva stanarsko pravo.

28. Dana 27. rujna 2000. godine Republika Hrvatska je ponovno predložila odgodu iseljenja jer je pokrenula postupak radi ukidanja rješenja o ovrsi.

29. Dana 28. rujna 2000. godine Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata zamolilo je sud da odgodi iseljenje.

30. Dana 3. listopada 2000. godine S.Ž. je zamolio sud da odgodi iseljenje navodeći kako je njegovo zdravstveno stanje i zdravstveno stanje njegove supruge teško.

31. Dana 6. listopada 2000., godine kad je sudski izvršitelj pokušao izvršiti rješenje o ovrsi, S.Ž. je zamolio odgodu iseljenja navodeći da su on i njegova supruga lošega zdravstvenog stanja te da će ubrzo dobiti drugi stan. Punomoćnik podnositeljice zahtjeva složio se da se iseljenje odgodi do kraja 2000. godine.

32. Dana 15. siječnja 2001. godine punomoćnik podnositeljice zahtjeva zatražio je od suda da nastavi ovršni postupak.

33. Dana 18. siječnja 2001. godine sud je pozvao podnositeljicu zahtjeva da plati predujam za troškove ovrhe. Dana 13. veljače 2001. godine punomoćnik podnositeljice zahtjeva obavijestio je sud da je ona platila troškove.

34. Dana 25. svibnja 2001. godine punomoćnik podnositeljice zahtjeva zamolio je sud da ubrza postupak.

35. Dana 13. studenoga 2001. godine Ministarstvo hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata zamolilo je sud da odgodi iseljenje.

36. Prema navodima Vlade, kad je sudski izvršitelj dana 14. studenoga 2001. godine pokušao izvršiti rješenje o ovrsi, S.Ž. je zamolio odgodu iseljenja do 1. veljače 2002. godine jer je tog datuma trebao dobiti drugi stan. Punomoćnik podnositeljice zahtjeva, koji je također bio nazočan, složio se s tim zahtjevom.
37. Prema navodima podnositeljice zahtjeva rješenje o ovrsi nije izvršeno jer su S.Ž. i neki branitelji koji su se u to vrijeme nalazili u stanu onemogućili iseljenje.
38. Dana 1. veljače 2002. godine kad je sudski izvršitelj pokušao izvršiti rješenje o ovrsi S.Ž. je ponovno zamolio odgodu ovrhe do 15. travnja 2002. jer se do tog datuma trebao useliti u novi stan. Punomoćnik podnositeljice zahtjeva, koji je također bio nazočan, složio se s time.
39. Dana 18. ožujka 2002. godine S.Ž. je pismeno zatražio odgodu iseljenja. Dana 25. ožujka 2002. sud je od podnositeljice zahtjeva zatražio da se očituje o tom zahtjevu. Dana 5. travnja 2002. punomoćnik podnositeljice zahtjeva usprotivio se tom zahtjevu.
40. Dana 25. travnja 2002. godine sudski izvršitelj pokušao je izvršiti rješenje o ovrsi. Vlada tvrdi kako ono nije izvršeno jer ni podnositeljica zahtjeva ni njezin punomoćnik nisu bili nazočni. Podnositeljica zahtjeva tvrdi kako rješenje o ovrsi nije izvršeno zbog toga što nije osigurana pomoć policije i zbog toga što su u stanu bili nazočni neki branitelji koji su onemogućili iseljenje.
41. Dana 23. srpnja 2002. godine sud je zakazao iseljenje za 17. listopada 2002. godine.
42. Dana 10. rujna 2002. godine podnositeljica zahtjeva je od suda zatražila da osigura barem dva sudska izvršitelja i da zapriječi pristup stanu osobama koje bi mogle onemogućiti iseljenje.
43. Vlada tvrdi kako iseljenje zakazano za 17. listopada 2002. godine nije izvršeno jer podnositeljica zahtjeva i njen punomoćnik nisu bili nazočni.
44. Podnositeljica zahtjeva tvrdi da ona i njen punomoćnik nisu bili nazočni jer sud nije postupio po njenom zahtjevu od 10. rujna 2002. godine.
45. Iseljenje zakazano za 25. veljače 2003. godine nije izvršeno.
46. Iseljenje je izvršeno 21. ožujka 2003.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

47. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je da je postupak za iseljenje S.Ž. iz njenog stana koji je pokrenula 4. listopada 1995. godine pred Općinskim sudom u Zagrebu,

a koji je okončan 21. ožujka 2003. godine kad je ponovno stekla posjed stana trajao nerazumno dugo, protivno članku 6. stavku 1. Konvencije čiji mjerodavni dijelovi glase kako slijedi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi....svatko ima pravo...da sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj”

A. Razdoblje koje treba uzeti u obzir

48. Sud primjećuje da je postupak započeo 4. listopada 1995. godine kad je podnositeljica zahtjeva podnijela tužbu Općinskom sudu u Zagrebu tražeći iseljenje S.Ž. iz svog stana. Međutim, razdoblje koje spada u nadležnost Suda nije započelo tog datuma, već 6. studenog 1997. godine, nakon što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku (vidi predmet *Horvat v. Croatia*, br. 51585/99, stavak 50., ECHR – 2001-VIII). Postupak je okončan 21. ožujka 2003. godine kad je podnositeljica zahtjeva ponovno stupila u posjed stana. Sud u tom pogledu ponavlja kako se ovrha pravomoćne odluke koju je donio bilo koji sud mora smatrati sastavnim dijelom “suđenja” u svrhu članka 6. (vidi presudu u predmetu *Hornsby v. Greece*, od 19. ožujka 1997. godine, *Reports of Judgments and Decisions 1997-II*, str. 511., stavak 40.). Postupak je stoga trajao sedam godina, pet mjeseci i sedamnaest dana, od čega razdoblje od pet godina, četiri mjeseca i petnaest dana spada u razdoblje koje Sud treba ispitati.

49. Sud ponavlja da je, u svrhu određivanja razumnosti duljine vremenskog razdoblja o kojem se radi, u obzir potrebno uzeti stanje predmeta na dan 5. studenoga 1997. godine (vidi, među drugim pravnim izvorima, predmet *Styranowski v. Poland*, br. 28616/95, stavak 46., ECHR 1998-VIII). S tim u vezi Sud primjećuje da je u trenutku stupanja Konvencije na snagu u odnosu na Hrvatsku postupak bio trajao dvije godine, jedan mjesec i dva dana.

B. Primjenjivi kriteriji

50. Sud ponavlja da se razumnost duljine postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i pozivom na kriterije utvrđene njegovom sudskom praksom, i to osobito složenost predmeta, ponašanje podnositeljice zahtjeva i mjerodavnih vlasti kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva dovodi u pitanje u sporu (vidi, između mnogo drugih pravnih izvora, predmet *Frydlender v. France [GC]*, br. 30979/96, stavak 43., ECHR 2000-VII).

C. Tvrdnje stranaka

51. Vlada je tvrdila kako je postupak iseljenja po svojoj naravi bio složen jer su sudski službenici bili suočeni s mnogim preprekama kad su pokušali izvršiti rješenja o ovrsi. Također su primijetili da su u ovom predmetu i S.Ž. i Ministarstvo branitelja Domovinskog rata u nekoliko navrata zatražili odgodu rješenja o ovsu i da su protiv njega podnosili žalbe.

52. Iako je Vlada prihvatila da je dotični postupak bio važan za podnositeljicu zahtjeva, smatraju da taj postupak nije bio hitan.

53. Glede ponašanja podnositeljice zahtjeva, Vlada je navela kako je ona doprinijela duljini postupka jer nije dostavila jedan primjerak presude koju je trebalo ovršiti. Nadalje, svaki puta kad je njezin protivnik zatražio odgodu, podnositeljica zahtjeva se složila s tim zahtjevom. Štoviše, podnositeljica zahtjeva i njezin punomoćnik nisu se pojavili na vanjskom uredovanju zakazanom za 25. travnja 2002. godine.

54. Glede ponašanja domaćih vlasti, Vlada je naglasila da je u postupku pred Općinskim sudom u Zagrebu godišnje oko 200.000 predmeta. S obzirom na takvo radno opterećenje, smatraju da je sud u predmetu podnositeljice zahtjeva postupao s dužnom revnošću.

55. Podnositeljica zahtjeva nije se složila s Vladom i naglasila je da je duljina postupka bila prekomjerna.

D. Ocjena suda

56. Glede složenosti predmeta, Sud prvo primjećuje da je u razdoblju nakon ratifikacije Konvencije od strane Hrvatske predmet po žalbi S.Ž. preispitao Županijski sud u Zagrebu kao žalbeni sud, te da se ostatak postupka ticao ovrhe pravomoćne sudske presude kojom je naloženo iseljenje S.Ž. iz stana podnositeljice zahtjeva. Glede žalbenog postupka, Sud primjećuje da se u postupku zbog smetanja posjeda radilo samo o stvarnom posjedu dotičnog stana i da nije bilo nikakvog stvarnog ili pravnog pitanja koje bi se moglo smatrati složenim. Glede ovršnog postupka, Sud smatra da nije bilo nikakvih posebnih pitanja koje bi trebalo utvrditi tijekom ovršnog postupka i da postupak nije bio složen ni na koji način.

57. Glede ponašanja domaćih vlasti Sud ne može prihvatiti da bi okolnost na koju se poziva Vlada, kao što je činjenica da su S-Ž. i Ministarstvo branitelja iz Domovinskog rata u nekoliko navrata zatražili odgodu ovrhe i uložili nekoliko žalbi protiv rješenja o ovrsi, ili prekomjerno radno opterećenje Općinskog suda u Zagrebu, bila takve naravi da bi opravdala odgode u izvršenju naloga za iseljenje. U tom pogledu Sud

ponavlja kako članak 6. stavak 1. državama ugovornicama nameće dužnosti organizirati svoje sudske sustave na takav način da njihovi sudovi mogu ispuniti svaki od njegovih zahtjeva, uključujući obvezu postupiti u predmetima u razumnom roku (vidi, između mnogih drugih izvora, predmet *Kyrtatos v. Greece*, ECHR-2003..., 22. svibanj 2003., stavak 42.).

58. Nadalje, Sud primijećuje da je Ministarstvo branitelja iz Domovinskog rata 13. ožujka 2000. godine zatražilo da Općinski sud u Zagrebu odgodi izvršenje rješenja o ovrsi. Iako je sud taj zahtjev odbio, on je to učinio tek 3. srpnja 2000. godine čime je izvršenje iseljenja bio odgođeno za razdoblje od oko četiri mjeseca.

59. Glede ponašanja podnositeljice zahtjeva, Sud primjećuje da podnositeljica zahtjeva nije dostavila jedan primjerak presude koju je trebalo ovršiti jer je predsjednik vijeća u građanskom postupku odbio staviti klauzulu pravomoćnosti i ovršnosti na tu odluku, što se, prema mišljenju Suda, ne može uzimati kao argument protiv podnositeljice zahtjeva. Sud nadalje primijećuje da se podnositeljica zahtjeva suglasila da se izvršenje rješenja o ovrsi zakazano za 6. listopada 2000. godine odgodi do kraja 2000. godine. Međutim, takva je suglasnost očigledno bila motivirana očekivanjima podnositeljice zahtjeva da će nezakoniti posjednici njenog stana isprazniti stan svojom voljom što slijedi iz činjenice da je 15. siječnja 2001. godine podnositeljica zahtjeva zatražila od Suda da nastavi postupak. Čak i ako sud prihvati Vladine navode da se još u dva navrata, tj. 14. studenog 2001. godine i 1. veljače 2002. godine punomoćnik podnositeljice zahtjeva suglasio s odgodom izvršenja rješenja o ovrsi, on je to učinio samo za ograničeno vrijeme. Ove činjenice, zajedno s činjenicom da podnositeljica zahtjeva i njen punomoćnik nisu bili nazočni samo jednom prilikom, 25. travnja 2002. godine, kad je sud zakazao iseljenje S.Ž., ne mogu ni na koji način opravdati trajanje postupka u cjelini.

60. S obzirom na trajanje žalbenog postupka pred Županijskim sudom u Zagrebu, i činjenicu da rješenje o ovrsi nije bilo izvršeno kroz razdoblje od oko četiri godine i da su za tako dugo trajanje postupka odgovorne domaće vlasti, Sud nalazi da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

61. Podnositeljica zahtjeva je ustvrdila da je to što nije mogla živjeti u svom stanu više od osam godina povrijedilo njeno pravo na poštovanje njenog doma. Pozvala se na članak 8. Konvencije koji glasi kako slijedi:

“1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.”

62. Vlada se složila da je dotični stan bio dom podnositeljice zahtjeva. Međutim, tvrdili su kako nije bilo nikakvog miješanja u pravo podnositeljice zahtjeva na poštivanje njenog doma od strane domaćih vlasti. Upravo suprotno, domaći su je sudovi zaštitili utvrdivši njeno pravo na povrat posjeda stana u građanskom postupku i pomogavši joj u povratu posjeda u kontekstu ovršnog postupka.

63. Podnositeljica zahtjeva nije se složila s Vladom.

64. Sud prihvaća tvrdnju Vlade kako okolnosti ovog predmeta ne otkrivanju nikakvo aktivno nastojanje domaćih vlasti koje bi se moglo smatrati miješanjem u pravo podnositeljice zahtjeva na poštivanje njenog doma. Istina je da su domaće vlasti priznale pravo podnositeljice zahtjeva na posjed dotičnog stana i posljedično naložile iseljenje S.Ž. No, sud ponavlja da iako je bitna svrha članka 8. zaštititi pojedince od proizvoljnog miješanja javnih vlasti, to ne znači tek puku obvezu države da se suzdrži od takvog miješanja: uz ovu negativnu obvezu, mogu postojati i pozitivne obveze svojstvene djelotvornom poštivanju prava podnositelja zahtjeva zaštićenih člankom 8. Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Botta v. Italy*, od 24. veljače 1998. godine, Reports 1998-I, str. 422., stavak 33.).

65. Međutim, granice između pozitivnih i negativnih obveza države prema članku 8. nije lako precizno definirati. No, primjenjiva su načela ipak slična. Pri utvrđivanju postoji li ili ne postoji takva obveza, potrebno je uzeti u obzir pravičnu ravnotežu koju treba uspostaviti između općih interesa i interesa pojedinca, a u oba konteksta država uživa određenu slobodu procjene (vidi, na primjer, presudu u predmetu *Nuutinen v. Finland*, od 27. lipnja 2000, Reports 2000-VIII, str. 83., stavak 127.).

66. Sud ponavlja da njegova zadaća nije zamijeniti nadležne hrvatske vlasti u određivanju najprimjerenijih načina za ovrhu pravomoćnih domaćih presuda, već mu je zadaća preispitati, na temelju Konvencije, odluke koje su te vlasti donijele u vršenju svoje ovlasti procjene. Sud će stoga ispitati je li Hrvatska, postupajući u predmetu podnositeljice zahtjeva, prekršila svoju pozitivnu obvezu iz članka 8. Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Handyside v. United Kingdom* od 7. prosinca 1976. godine, Serija A, br. 24, str. 23., stavak 49. i presudu u predmetu *Hokkanen v. Finland*, od 23. rujna 1994. godine, Serija A, br. 299-A, str. 20., stavak 55.).

67. Glede činjenica ovog predmeta, Sud prvo primjećuje da je dotični stan bio dom podnositeljice zahtjeva u kojem je ona živjela prije nego je S.Ž. uselio i tako spriječio

podnositeljicu zahtjeva da tamo živi. Sud primjećuje nadalje da je S.Ž. nasilno provalio u stan podnositeljice zahtjeva i da je tamo živio bez ikakvog pravnog osnova, kako su to utvrdili domaći sudovi (vidi stavak 11. u prednjem tekstu).

68. Iako je Općinski sud u Zagrebu priznao pravo podnositeljice zahtjeva da živi u svom domu te naložio iseljenje S.Ž., presuda tog suda nije bila izvršena kroz jako dugo vremensko razdoblje, kako je to utvrđeno u okviru ocjene Suda glede povrede članka 6. stavak 1. Konvencije. Sud je utvrdio da se kašnjenja u izvršenju rješenja o ovrsi mogu u cijelosti pripisati domaćim vlastima (vidi stavke 56.-60. u prednjem tekstu). U ovom je predmetu jedini put kojim je podnositeljica mogla ponovno doći u posjed svog stana bio sudski postupak pred građanskim sudom, budući da su posjednici odbili postupiti po presudi suda kojom je bilo naloženo njihovo iseljenje.

69. Sud primjećuje da je zbog činjenice da presuda Općinskog suda u Zagrebu kojom je naložene iseljenje S.Ž. nije bila izvršena kroz produljeno vremensko razdoblje, podnositeljica zahtjeva bila spriječena živjeti u svom domu kroz razdoblje od više od četiri godine nakon što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku.

70. Kako je već utvrđeno u okviru ocjene prema članku 6. stavku 1. Konvencije, Sud ne nalazi da su postojale bilo kakve posebne okolnosti koje bi opravdale neizvršenje presude Općinskog suda u Zagrebu kroz tako dugo vremensko razdoblje. Upravo suprotno, očigledno je da država ugovornica nije pokazala da je organizirala svoj pravni sustav na način koji bi spriječio ometanje izvršenja pravomoćnih presuda njenih sudova. Takav propust države ugovornice u ovom je predmetu stvorio ili barem omogućio situaciju u kojoj je podnositeljica zahtjeva bila spriječena uživati svoj dom kroz vrlo dugo vremensko razdoblje. Tako se ne može reći da je država ugovornica ispunila svoju pozitivnu obvezu prema članku 8. Konvencije da podnositeljici zahtjeva osigura poštivanje njenog doma.

Stoga je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

IV. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

71. Članak 41. Konvencije predviđa:

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

72. Podnositeljica zahtjeva je tražila 500 njemačkih maraka (DEM) mjesečno od 1. srpnja 1999. godine do 21. ožujka 2003. godine za alternativni smještaj tijekom tog

razdoblja te je dostavila ugovor o najmu. Zatražila je i 5.000 EUR za nerazmjerno trajanje postupka i 4.500 EUR za miješanje u njeno pravo na poštivanje njenog doma.

73. Vlada je prigovorila traženim iznosima.

74. Glede zahtjeva podnositeljice zahtjeva za naknadu materijalne štete, Sud prihvaća da je podnositeljica zahtjeva morala plaćati alternativni smještaj te joj s tog naslova dosuđuje 11.250 EUR.

75. Glede nematerijalne štete, Sud prihvaća da je razumno pretpostaviti da je u ovom predmetu podnositeljica zahtjeva trpjela tjeskobu i frustraciju kao rezultat kašnjenja u provođenju naloga za iseljenje za koje je sud utvrdio da ih se može pripisati državi kao i njezine nemogućnosti da uživa poštivanje svog doma. Sud na to ime dosuđuje na pravičnoj osnovi iznos do 5.000 EUR.

B. Troškovi i izdaci

76. Sud primijećuje da podnositeljica nije postavila nikakav zahtjev u tom pogledu. Stoga, s tog naslova ništa ne dosuđuje.

C. Zatezna kamata

77. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke kojoj treba dodati tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. Presuđuje da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.
2. Presuđuje da je došlo do povrede članka 8. Konvencije.
3. Presuđuje
  - (a) da je tužena država podnositeljici zahtjeva dužna isplatiti u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačna u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije slijedeće iznose koje treba preračunati u nacionalnu valutu tužene države prema tečaju važećem na dan namirenja:
    - (i) 11,250 EUR (jedanaest tisuća, dvjesto i pedeset eura) na ime materijalne štete;
    - (ii) 5.000 EUR (pet tisuća eura) na ime nematerijalne štete;
    - (iii) sve poreze koji bi mogli biti razrezani na prednje iznose;
  - (b) da se od isteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedene iznose plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj

kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda.

4. Odbacuje ostatak zahtjeva podnositeljice zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 4. ožujka 2004. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren NIELSEN

Tajnik

Peer LORENZEN

Predsjednik

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПЕТТИ ОДДЕЛ

ЈАНКУЛОВСКИ против РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(Жалба бр. 6906/03)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР
3 ЈУЛИ 2008¹

---

¹ Presuda je konačna od 3. 10. 2008, *prim. ur.*

Во случајот Јанкуловски против Република Македонија,

Европскиот суд за човекови права (петти оддел), заседавајќи како совет составен од:

Peer Lorenzen, *претседател*,
Rait Maruste,
Karel Jungwiert,
Volodymyr Butkevych,
Mark Villiger,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Zdravka Kalaydjieva, *судии*,
и Claudia Westerdiek, секретар на одделот,

Заседавајќи на 10 јуни 2008,

Ја донесе следнава пресуда, која беше усвоена на тој датум:

ПОСТАПКА

1. Случајот започна со жалбата (бр. 6906/03) против Република Македонија, поднесена до судот согласно членот 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи (“Конвенцијата”) од страна на македонскиот државјанин г-дин Томче Јанкуловски (“жалителот”), на 5 февруари 2003. Тој е роден во 1962 и живее во Битола.²
2. Македонската Влада (“Владата”) беше претставена од страна на нејзиниот агент, г-ѓа Р. Лазареска Геровска.
3. На 30 јануари 2006 судот одлучи да ја препрати жалбата до Владата. Применувајќи го членот 29 став 3 од Конвенцијата, тој одлучи да донесе одлука за допуштеноста и основаноста на жалбата.

---

² 1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 6906/03) protiv Republike Makedonije, koja je Sudu podnijeta po članu 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu “Konvencija”) od strane makedonskog državljanina g-dina Tomče Jankulovski (u daljem tekstu “podnosilac predstavke”), dana 5. februara 2003. On je rođen 1962. i živi u Bitolju.

ФАКТИ

ОКОЛНОСТИ НА СЛУЧАЈОТ

(а) *Парнична постапка поради долг*

4. На неодреден датум во 1995, жалителот започнал парнична постапка поради долг против г-динот Н. и компанијата, раководена и сопственост на истиот (“компанијата”). Тој тврдел дека купил возило (“возилото”) за 54.000 германски марки (“ДМ”) за компанијата и дека, за возврат, од страна на г-динот Н. примил едно возило и 10.000 ДМ. Преостанатата разлика била 24.000 ДМ.³

5. На 26 септември 1995 тогашниот Општински суд Битола (“првостепениот суд”) издал забрана која го спречувала г-динот Н. од продажба на возилото.⁴

6. На 27 ноември 1995 првостепениот суд одлучил делумно во полза на жалителот и им наредил на г-динот Н. и на компанијата (“должниците”) заеднички да исплатат 24.000 ДМ со камата (домицилна камата). Дополнително, судот им наредил на должниците да ги платат трошоците на жалителот. На 28 февруари 1996 тогашниот Окружен суд Битола ја потврдил таа одлука. Тој истата исто така ја прогласил за конечна во однос на г-динот Н. со оглед на тоа што тој не ја оспорил.⁵

7. На 25 септември 1997 Врховниот суд го прифатил барањето за ревизија и ги поништил одлуките на пониските судови само во полза на компанијата. Судот пресудил дека тие не одлучиле по барањето на жалителот онака како што било доставено, со оглед на тоа што го игнорирале неговото барање за конвертирање на неговото тужбено барање во националната валута.⁶

³ 4. Neodređenog datuma 1995, podnosilac predstavke pokrenuo je parnicu za potraživanje duga protiv g-dina N. i njegove kompanije (u daljem tekstu “kompanija”). Tvrdio je da je kupio vozilo (u daljem tekstu “vozilo”) za 54.000 njemačkih maraka (u daljem tekstu “DM”) za račun firme, a za uzvrat je od N. primio drugo vozilo i 10.000 DM. Ostatak duga iznosio je 24.000 DM.

⁴ 5. Dana 26. 9. 1995. Opštinski sud u Bitolju (“prvostepeni sud”) donio je privremenu mjeru za sprečavanje N. da proda vozilo.

⁵ 6. Dana 27. 11. 1995, prvostepeni sud je djelimično presudio u korist podnosioca predstavke i naredio g-dinu N. i kompaniji (u daljem tekstu: “dužnici”) da solidarno isplate 24.000 DM sa kamatom (domicilna kamata). Dalje, sud je obavezao dužnike da plate troškove postupka. 28. februara 1996. tadašnji Okružni sud u Bitolju potvrdio je tu odluku i proglasio pravnosnažnom u pogledu N. jer je nije osporavao.

⁶ 7. Dana 25. 9. 1997, Vrhovni sud je uvažio reviziju podnosioca predstavke i poništio odluke nižih sudova samo u dijelu koji se odnosi na kompaniju. Sud je odlučio da nižestepeni sudovi nisu u potpunosti odlučili o ponosiočevom zahtjevu i da su zanemarili njegov zahtjev da se njegovo potraživanje iz tužbe konvertuje u nacionalnu valutu.

8. На 29 април 2004 првостепениот суд го прифатил барањето на жалителот и им наредил на должниците (г-динот Н. и компанијата) заеднички да му исплатат на жалителот 636,384.00 денари (еднакво на 24.000 ДМ) заедно со затезна камата, сметано од 11 август 1995. На 13 септември 2004 тој суд им наредил на должниците да ги надоместат судските трошоци сторени од жалителот. На 4 ноември 2004 овие одлуки станале конечни.⁷

(б) Извршна постапка

9. На 1 април 1996 првостепениот суд го дозволил барањето на жалителот за извршување на одлуката од 27 ноември 1995. Долгот требало да биде подмирен по пат на попис и јавна продажба на имотот на г-динот Н. или по пат на пренос од банкарската сметка на компанијата. На 13 мај 1996 тој суд го одбил приговорот на компанијата и ја прогласил наредбата против г-динот Н. за конечна со оглед на тоа што тој не ја оспорил истата. Оваа одлука била потврдена од страна на тогашниот Окружен суд Битола со одлука од 10 јули 1996.⁸

10. На 17 јуни 1996 првостепениот суд му наредил на тогашниот Завод за платен промет да ја изврши наредбата по пат на пренос на сумата од сметката на компанијата на сметката на жалителот. На 2 јули 1996 првостепениот суд наредил извршување на барањето на жалителот по пат на попис и јавна продажба на движниот имот на должникот, вклучувајќи го и возилото. Оваа одлука била поништена од страна на Апелациониот суд Битола на 24 октомври 1996.⁹

---

⁷ 8. Dana 29. 4. 2004. prvostepeni sud je uvažio podnosiocěvu žalbu i naredio dužnicima da solidarno isplate podnosiocu predstavke 636,384.00 makedonskih denara (24.000 DM) sa zateznom kamatom koja se računa od 11. 08. 1995. Dana 13. 09. 2004. taj sud je odredio dužnicima da naknade sudske troškove podnosiocu predstavke. Dana 04. 11. 2004. odluke su postale pravnosnažne.

⁸ Dana 1. 4. 1996. prvostepeni sud je odobrio predlog podnosioca predstavke za izvršenje odluke od 27. 11. 1995. Dug je trebalo da bude podmiren popisom i javnom prodajom imovine N. ili prenosom sredstava sa bankovnog računa kompanije. Dana 13. 5. 1996. sud je odbio prigovor kompanije i proglasio izvršenje protiv N. konačnim iz razloga što ga on nije osporavao. Ova odluka je bila potvrđena od strane tadašnjeg Okružnog suda u Bitolju 10. 7. 1996.

⁹ Dana 17. 6. 1996. prvostepeni sud je naredio tadašnjem Zavodu za platni promet da izvrši odluku prenosom dugovanog iznosa sa računa kompanije na račun podnosioca predstavke. Dana 2. 7. 1996. prvostepeni sud je naredio izvršenje zahtjeva podnosioca predstavke popisom i javnom prodajom dužnikovih pokretnih stvari, uključujući i vozilo. Ova odluka bila je poništena od strane Apelacionog suda u Bitolju dana 24.10.1996.

11. По утврдување дека нема доволно средства на сметката на компанијата, на 26 декември 1996 првостепениот суд наредил продолжување на извршната постапка. Била закажана јавна продажба на возилото за 24 март 1997. На 25 март 1997 трета страна ја оспорила таа одлука со оглед на тоа што стекнала сопственост на тоа возило врз основа на договор за продажба склучен со компанијата.¹⁰

12. На 14 април 1997 првостепениот суд му издал на жалителот извршен наслов врз возилото и и наредил на третата страна да го пренесе возилото во сопственост на жалителот. На 3 јуни 1997 Апелациониот суд Битола ја одбил жалбата од должниците и третата страна и ја потврдил горната одлука.¹¹

13. На 18 декември 1997 првостепениот суд ја овластил третата страна да го регистрира спорното возило во своја сопственост, но наредил да не го продава се до конечното завршување на извршната постапка. Тој утврдил дека во меѓувреме г-динот Н. депонирал околу 13 000 ДМ во различни валути, за да го обезбеди барањето на жалителот.¹²

14. На 23 јануари 1998 г-динот Н. ја напуштил државата.

15. На 27 јануари 1998 првостепениот суд му наредил на својот благајник да му ги префрли на жалителот фондовите депонирани од страна на г-динот Н.¹³

16. На 11 март 1998 првостепениот суд побарал од полицијата да го конфискува оспореното возило од третата страна. Полицијата одговорила дека третата страна стекнала сопственост врз возилото врз основа на договор за продажба, заверен од Основниот суд Штип и дека согласно тоа, овој суд треба да продолжи со извршната постапка.¹⁴

---

¹⁰ Nakon što je ustanovljeno da nema dovoljno sredstava na računu kompanije, prvostepeni sud je 26. 12. 1996. naredio nastavak izvršnog postupka. Javna prodaja vozila zakazana je za 24. 3. 1997. Dana 25. 3. 1997, treće lice je prigovorilo da je steklo pravo svojine na vozilu po osnovu ugovora o prodaji zaključenog sa kompanijom.

¹¹ Dana 14. 4. 1997. prvostepeni sud je naložio prenošenje prava svojine na predmetnom vozilu na podnosioca predstavke i naredio trećem licu da preda vozilo u posjed podnosioca predstavke; 3. 6. 1997. godine Apelacioni sud je odbio žalbu dužnika i trećeg lica i potvrdio gore navedenu odluku.

¹² Dana 18. 12. 1997. prvostepeni sud je ovlastio treće lice da vozilo registruje kao svoje, ali da ga ne može prodati do okončanja izvršnog postupka. Ustanovljeno je da je N. u međuvremenu deponovao 13000 DM u različitim valutama kako bi obezbijedio podnosiocovo potraživanje.

¹³ Dana 27. januara 1998. godine prvostepeni sud je naredio povjereniku da prenese na podnosuoca sredstva deponovana od strane N.

¹⁴ Dana 11.03.1998. prvostepeni sud je zatražio od policije da konfiskuje sporno vozilo trećem licu. Policija je odgovorila da je treće lice steklo pravo svojine na vozilu na osnovu ugovora ovjerenog

17. На 27 април 1998 Врховниот суд го информирал жалителот дека извршувањето на неговото барање било одложено со оглед на тоа што било непознато каде престојува г-динот Н. На 9 септември 1998 тој суд изјавил дека одложувањето било предизвикано со пропустот на полицијата да ја изврши наредбата. На 12 ноември 1998 Народниот правобранител го информирал жалителот дека случајот бил префрлен во Основниот суд Штип, како надлежен суд *ratione loci* да продолжи со извршувањето.¹⁵

18. На 17 јуни 1998 г-динот Н. бил осуден за измама и казнет со една година затвор за продажба на возилото на трето лице и покрај наредбата на судот (види став 5 погоре) да не го прави тоа.¹⁶

19. На 2 јуни 1999 првостепениот суд го информирал жалителот дека од 16 февруари 1999 извршната постапка била пренесена во Основниот суд Штип. Тој исто така обрнал внимание и на депозитот кој му бил на располагање.¹⁷

20. На 15 јуни 1999 средствата депонирани кај првостепениот суд (види став 13 погоре) му биле предадени на жалителот, што е видно и од платниот налог од тој датум.¹⁸

21. На 15 ноември 2004 жалителот побарал извршување на одлуките на првостепениот суд од 29 април и 13 септември 2004 (види став 9 погоре). Во тој поднесок, тој исто така се осврнал и на извршната остапка од 1996 која била во тек помеѓу истите страни и во врска со истата правна работа.¹⁹

---

od strane Osnovnog suda u Štipu te da shodno tome ovaj sud treba da nastavi sa izvršnim postupkom.

¹⁵ Dana 27. 4. 1998, Vrhovni sud je obavijestio podnosioca da je izvršenje njegovog zahtjeva odloženo s obzirom da je boravište N. nepoznato. Dana 9. 9. 1998. sud je izjavio da je odlaganje prouzrokovano propustom policije da izvrši naredbu. Dana 12. 11. 1998. Ombudsman je obavijestio podnosioca da je slučaj prenijet na Osnovni sud u Štipu po nadležnosti *ratione loci* kako bi nastavio sa izvršenjem.

¹⁶ Dana 17. 6. 1998, N. je osuđen za prevaru i izrečena mu je jednogodišnja kazna zatvora za prodaju vozila trećem licu, pored naredbe suda (vidi st. 5 gore) da to ne radi.

¹⁷ Dana 2. 6. 1999. prvostepeni sud je obavijestio podnosioca da je od 16. 2. 1999. izvršni postupak prenesen u nadležnost Osnovnog suda u Štipu. To se isto odnosi i na depozit koji mu je bio stavljen na raspolaganje.

¹⁸ Dana 15. 6. 1999. sredstva deponovana kod prvostepenog suda (vidi st. 13) bila su predata podnosiocu predstavke što se moglo vidjeti i iz platnog naloga koji glasi na taj datum.

¹⁹ Dana 15. 11. 2004. podnosilac je zahtjevao izvršenje odluke prvostepenog suda od 29.04. i 13. 9. 2004. (vidi st. 9). U tom podnesku se pozvao na izvršni postupak iz 1996, koji je u toku među istim strankama u istoj pravnoj stvari.

22. На 16 јануари 2006 првостепениот суд побарал информација од Основниот суд Штип во врска со преземените мерки во врска со извршување на барањето на жалителот. Ниедно друго дејствие не било преземено во врска со извршната постапка.²⁰

23. Во однос на оваа постапка, жалителот побарал од многу институции, во многу наврати, да ја забрзаат извршната постапка во врска со неговото барање.²¹

РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ЗАКОНОДАВСТВО

24. Членот 24 ставови 5 и 7 од Законот за извршна постапка кој тогаш бил на сила пропишува дека должникот е должен да ги намира трошоците за извршувањето направени од страна на доверителот на барање на истиот, а што може да се бара во рок од 30 дена од завршување на извршната постапка.²²

25. Членот 88 од законот, кој се однесува на извршување на исплатата преку заплена на движен имот, пропишува дека парите кои ќе се добијат од продажба на тој имот би биле употребени *inter alia* , и за намирување на трошоците на извршувањето направени од доверителот.²³

ЗАКОН

НАВОДНИ ПОВРЕДИ НА ЧЛЕНОТ 6 СТАВ 1 И ЧЛЕНОТ 1 ОД ПРОТОКОЛОТ 1 НА КОНВЕНЦИЈАТА

26. Жалителот се жалел на неразумното траење на извршната постапка и оневозможувањето да си го поврати долгот. Судот земал во предвид дека овие

---

²⁰ Dana 16. 1. 2006. prvostepeni sud je zatražio informaciju od Osnovnog suda u Štipu povodom mjera koje su preduzete u pogledu izvršenja podnosiоčeve tužbe. Nikakve dalje radnje nisu preduzete u vezi sa izvršnim postupkom.

²¹ U pogledu ovih postupaka, podnosilac je tražio od mnogih institucija u više navrata da ubrzaju izvršnih postupak povodom njegove tužbe.

²² Član 32, st. 5 i 7 Zakona o izvršnom postupku koji je bio na snazi predviđa da je dužnik dužan da naknadi troškove izvršenja uzrokovane povjeriocu na njegov zahtjev i preda ih u roku od 30 dana od dana završetka izvršnog postupka.

²³ Član 88 Zakona koji se odnosi na izvršenje plaćanja kroz zaplijenu pokretnih stvari propisuje da će se novac koji se dobije od prodaje te imovine koristiti između ostalog za naknadu troškova izvršenja povjeriocu.

жалби се однесуваат на неизвршувањето на долгот според парничната пресуда на жалителот и дека согласно тоа, потпаѓаат под членот 6 став 1 и членот 1 од протоколот 1 од Конвенцијата, чии релевантни делови се следниве:²⁴

Член 6 став 1

“Во определувањето на неговите граѓански права и обврски,, секој има право на фер...судење од страна на...трибунал...”

Член 1 Протокол 1

“Секое физичко и правно лице има право на мирно уживање на својата сопственост. Никој нема да биде лишен од својата сопственост освен кога тоа е во јавен интерес и предмет на услови пропишани со закон и според општите принципи на меѓународното право.

Претходните одредби на никаков начин не го спречуваат правото на државата да ги примени оние закони кои се неопходни за да се контролира користењето на сопственоста, согласно на општите интереси или за да се обезбеди плаќање на даноците или други придонеси или парични казни.

А. Допуштеност

27. Владата не вложи никаков приговор во врска со допуштеноста на овие жалби.

28. Судот забележува дека жалбата не е очигледно неоснована во смисла на членот 35 став 3 од Конвенцијата. Понатаму забележува дека таа не е недопуштена по било кој основ. Оттука, мора да се прогласи за допуштена.²⁵

Б. Основаност

1. Поднесоци на страните

29. Владата изјавила дека случајот бил од сложена природа што подразбирало бројни експертски испитувања и разгледување на обемна документација. Тие останале при тоа дека постапката во прашање била составена од одреден број на одделни тужби, вклучувајќи ја и фазата на извршување. Фактот дека

²⁴ Podnosilac prestavke se žalio na nerazumno odlaganje izvršnog postupka i nemogućnost da povрати dugovano. Суд сматра да се ове жалбе одnose на неизвршаванje подносиоцеve парничне пресуде i у складу s тим не могу се подвести под чл. 6 ст. 1 i чл. 1 Протокола 1 Конвенције који гласи

²⁵ Суд је utvrdio да predstavka nije očigledno neosnovana u складу sa чл. 35 ст. 3 Конвенције. Dalje је utvrdio да nije nedopuštena по било ком другом основу. Iz toga razloga мора се прогласити dopuštenom.

засегнатите страни ги искористиле сите расположиви лекови влијаел врз должината на извршната постапка. Дополнително, неколку државни институции биле инволвирани во оваа постапа, што придонело за должината на случајот. Тие понатаму спореле дека самиот жалител, со тоа што пропуштил да го прецизира навремено своето барање и да ја забрза постапката, многу придонел кон должината на постапката. Тој понатаму пропуштил да обезбеди алтернативни мерки за да го обезбеди своето барање, туку целосно се потпрел на оние кои биле преземени од остра на првостепениот суд.²⁶

30. Што се однесува на однесувањето на националните судови, Владата спорела дека тие одлучиле за случајот на жалителот со должно внимание, независно од фактот дека парничната постапка траела преку девет години, додека извршната постапка била сеуште во тек.²⁷

31. Тие понатаму поднеле дека жалителот можел да се потпре на членот 1 од Протоколот 1 само во однос на делот од неговото барање кој останал неизвршен. Немало ниеден доказ дека тој можел да биде лишен од тој дел од неговото барање.²⁸

32. Жалителот ги оспорил аргументите на Владата и изјавил дека тие се однесувале главно на парничната постапка, но не и на неизвршувањето, како најзначаен дел од овој случај. Тој останал при тоа дека ниедно одложување не може да му се припише нему. Тој потврдил дека само еден дел од неговото барање останал неизвршен, поточно 11.000 ДМ, плус камата и досудените судски трошоци. Тој понатаму спорел дека поднел многу барања за забрзување на извршувањето на тој дел на неговото барање, од кои ниедно не било успешно.²⁹

---

²⁶ Vlada je iznijela da je slučaj složene prirode i da zahtjeva brojna ekspertska ispitivanja i razmatranje obimne dokumentacije. Dalje tvrde da je pobijani postupak sastavljen od broja različitih tužbi uključujući i fazu izvršenja. Činjenica da su strane iskoristile sve raspoložive lijekove koji su uticali na trajanje izvršnog postupka. Dalje, nekoliko državnih institucija je bile uključene u ovim postupcima, što je doprinijelo složenosti slučaja. Dalje tvrde da je podnosilac, propuštajući da precizira tužbu na vrijeme i da ubrza postupak, doprinio umnogome dužini trajanja postupka. Propustio je da iskoristi druga sredstva obezbijedenja tužbe i u potpunosti se oslonio na one preduzete od strane prvostepenog suda.

²⁷ U pogledu djelovanja domaćih sudova, Vlada tvrdi da se u podnosiočevom slučaju odlučivalo sa dužnom pažnjom uprkos činjenici da je parnični postupak trajao više od 9 godina, dok je izvršni postupak bio obustavljen.

²⁸ Dalje tvrde da se podnosilac mogao pozvati na čl. 1 P. 1 samo u pogledu dijela njegovog zahtjeva koji je ostao неизвршен. Nije podnijet gotovo nijedan dokaz da bi on mogao biti lišen tog dijela zahtjeva.

²⁹ Podnosilac predstavke je prigovorio argumentima Vlade tvrdeći da su se oni pozivali uglavnom na parnični postupak, ali ne i na ne-izvršenje, kao najznačajni dio ovog slučaja. On tvrdi kako

2. Оценка на Судот

(а) Општи принципи

33. Судот потсетува дека правото на суд би било илузорно доколку домашниот правен систем на државата - договорничка дозволи конечна и обврзна судска одлука да остане неоперативна на штета на една страна. Незамисливо е членот 6 став 1 да ги опишува детално процедуралните гаранции кои им се доделуваат на парничарите – процедури кои се фер, јавни и експедитивни – без заштита на примената на судските одлуки; да се толкува членот 6 како да се занимава исклучиво со пристапот на суд и одвивањето на постапката веројатно би довело до ситуации некомпатибилни со принципот на владеење на правото на чие почитување се обврзале државите договорнички кога ја ратификувале Конвенцијата. Извршување на пресуда донесена од било кој суд оттука мора да се смета како интегрален дел од “судењето” во смисла на членот 6 (види *Immobiliare Saffi v. Italy* (GC), NO. 22774/93, СТАВ 63, ECHR, 1999-V). Одложување во извршувањето на пресудата може, сепак, да биде оправдано во определени околности, но ова одложување не може да биде такво што би ја повредило суштината на правото заштитено со членот 6 став 1 (*ibid*, став 47).³⁰

34. Во однос на членот 1 од Протоколот 1, “барањето” може да претставува “сопственост” доколку е доволно утврдено дека е извршно (види *Burdov v. Russia*, бр. 59498/00, став 40, ECHR 2002- III). Според членот 1 од Конвенцијата, секоја држава договорничка “ќе му ги обезбеди секому во нејзина надлежност правата и слободите дефинирани во ... Конвенцијата.” Обврската да го обезбеди ефикасното практикување на правата дефинирани во тој инструмент може да резултира во позитивна обврска за државата. Што се однесува до правото

---

nikakvo odlaganje nije moglo biti prouzrokovano s njegove strane. On tvrdi da je samo jedan dio njegovog zahtjeva ostao neizvršen, tačnije 11 000 DM plus kamata i dosuđeni sudski troškovi. On dalje tvrdi da je podnio više zahtjeva za ubrzavanje izvršenja tog dijela dijela presude, od kojih nijedan nije bio uspješan.

³⁰ Суд подсјећа да би право на суд било илузорно ukoliko би национални правни систем државе уgovornice dozvolio да konačna i obavezujuća судска одлука остане neizvršena на штету једне стране. Nazamislivo је да чл. 6 ст. 1 треба детално да описује процесне гаранције које се dodjeljuju у парничним postupcima, а који су fer, јавни i ефикасни – а без заштите извршења судске одлуке; тумачење чл. 6 искључиво као права на суд i djelovanje у postupku би довело до ситуације nekompatibilne са načelom vladavine права, на чије поштовање су се државе ugovornice обavezале када су ratifikovale Конвенцију. Извршење пресуде donijete од стране било kog суда, мора се smatrati integralnim дијелом “судења” у смислу чл. 6 (види *Immobiliare Saffi v. Italy*). Odlaganje извршења пресуде може једино бити pravdano посебним околностима, при чему odlaganje не може бити такво да би се njime повrijedila суштина права зашћеног чл. 6 ст. 1.

гарантирано со членот 1 од Протоколот 1, тие позитивни обврски може да бараат одредени мерки потребни за заштита на правото на сопственост, дури и во случаи на спорови помеѓу приватни лица и компании. Ова поточно значи дека државите имаат обврска да обезбедат усогласување со процедурите пропишани во законодавството за извршување на конечните пресуди (види *Fukley v. Ukraine*, бр. 71186/01, ставови 89-91, 7 јуни 2005, со понатамошните референци).³¹

(б) Примена на овие принципи во односниот случај

35. Судот забележува дека, со одлука од 27 ноември 1995, првостепениот суд го прифатил барањето на жалителот и им наредил на должниците заеднички да го исплатат долгот. Оваа одлука станала конечна и извршна само ово однос на г-динот Н. На 29 април 2004, по одлуката на Врховниот суд од 25 септември 1997, првостепениот суд повторно им наредил на должниците заеднички да го платат долгот. Извршната постапка која жалителот ја иницирал на 1 април 1996 со цел да осигура исплата на својот долг, определено првично со одлуката од 27 ноември 1995 и потоа со одлуката од 29 април 2004, сеуште е во тек. Оспорената ситуација, оттука, се продолжувала безмалку еднаесет години по ратификацијата на Конвенцијата од страна на одговорната држава, на 10 април 1997 (период кој потпаѓа под судската надлежност *ratione temporis*).³²

36. Судот понатаму забележува дека, со цел да ја одреди разумноста на одложувањето кое е во прашање, мора да се земе во предвид состојбата на

³¹ U skladu sa čl. 1 Protokola 1, "tužba" se može smatrati "svojinom" ukoliko je u dovoljnoj mjeri ustanovljena da bi se mogla smatrati izvršnom (vidi *Burdov v. Russia*). Pored člana 1 Konvencije, svaka država ugovornica "će obezbijediti svakome u okviru (njene) nadležnosti prava i slobode definisane ... Konvencijom". Obaveza da se obezbijedi efikasna primjena prava definisanih u tom instrumentu, može rezultirati pozitivnim obavezama za državu. U pogledu prava garantovanog čl. 1 P. 1 te važeće obaveze mogu zahtijevati određene mjere potrebne za zaštitu prava svojine čak i u slučajevima koji uključuju parnice između privatnih lica i kompanija. Ovo konkretno znači da država ima obavezu da obezbijedi da se u zakonodavstvu pažljivo predvidi procedura za izvršavanje konačnih presuda (*Fukley v. Ukraine*).

³² Sud bilježi da je odlukom od 27. 11. 1995, prvostepeni sud usvojio tužbu podnosioca predstavke i naredio dužnicima solidarnu isplatu duga. Ova odluka je postala konačna i izvršna samo u odnosu na N. 29. 4. 2004, nakon odluke Vrhovnog suda od 25. 9. 1997, prvostepeni sud je ponovo naredio dužnicima da solidarno isplate dug. Izvršni postupak koji je podnosilac žalbe inicirao 1. 4. 1996. sa ciljem da osigura isplatu duga, utvrđenog odlukom od 27. 11. 1995, a potom i odlukom od 29. 4. 2004, još uvijek su u toku. Sporna situacija se produžava već skoro 11 godina od ratifikacije Konvencije od strane odgovorne države, 10. 4. 1997 (period koji potpada pod sudsku nadležnost *ratione temporis*).

предметот на денот на ратификацијата (види *mutatis mutandis*, *Styranowski v. Poland*, пресуда од 30 октомври 1998, Извештаи 1998-VIII) и забележува дека на 10 април 1997 извршната фаза на обжалената постапка веќе била во тек преку една година.³³

37. Судот потсетува дека државата има обврска според членот 6 да организира систем за извршување на пресудите кој е ефективен како законски така и во пракса и го обезбедува извршувањето без непотребно одложување (*Fukley v. Ukraine*, посочен погоре, став 84).³⁴

38. Што се однесува до односниот случај, дел од барањето на жалителот било задоволено (види став 20 погоре). Останатиот дел од долгот, сепак, сеуште не бил исплатен. Во рамките на извршната постапка жалителот предложил два алтернативни начини на извршување: јавна продажба на движниот имот на должниците или пренос на сумата од сметката на компанијата. Со оглед на тоа што овие средства немале никаков изглед за успех, извршувањето продолжило во однос на движниот имот на должниците. Навистина, во таа смисла била договорена јавна продажба на возилото од страна на првостепениот суд (види став 11 погоре). На жалителот дури му бил и даден извршен наслов за тоа возило, со конечна одлука. На третото лице кое било во фактичка сопственост на возилото исто така му било наредено да го пренесе во сопственост на жалителот (вид став 11 погоре). Наместо комплетирање на извршувањето во однос на возилото, истиот суд подоцна го овластил третото лице да го регистрира во своја сопственост (види став 12 погоре). Последователната наредба за конфискација на возилото била неуспешна затоа што, по наоѓање на Врховниот суд, полицијата пропуштила да ја изврши наредбата (види ставови 16 и 17 погоре). Со оглед на живеалиштето на третата страна, на 16 февруари 1999 предметот на жалителот бил прераспореден во Основниот суд Штип (види став 19 погоре). Судот нашол дека тој суд не преземал никакви мерки да го изврши плаќањето на преостанатиот долг. Дури на 16 јануари 2006, значи седум години по прераспоредувањето на случајот, првостепениот суд се распрашал во врска со состојбата на извршувањето на барањето на жалителот.

---

³³ Суд konstatuje da je u cilju procjene razumnosti odlaganja u postupku, potrebno uzeti u obzir stanje u predmetu na dan ratifikacije i konstatuje da je na dan 10. 4. 1997. izvršni postupak bio u toku već preko godinu dana.

³⁴ Суд ističe da država ima obavezu, u skladu sa čl. 6 da organizuje sistem za izvršenje presuda koji je efikasan, kako zakonski tako i u praksi i koji obezbjeđuje izvršenje bez nepotrebnog odlaganja (*Fukley v. Ukraine*, gore naveden, st. 84).

Бројните барања за забрзување на извршувањето од страна на жалителот исто така се покажале неуспешни.³⁵

39. Со оглед на оваа позадина, судот смета дека одговорната држава пропуштила ефективно да ја спроведе извршната постапка во прашање (види *Fukley v. Ukraine*, цитирана погоре, став 86). Владините аргументи за сложеноста на случајот и наводниот придонес на жалителот кон делумното неизвршување на барањето не можат да го изменат овој заклучок. Оттука, судот наоѓа дека македонските власти ја оштетиле суштината на “правото на суд” на жалителот и не ја исполниле својата обврска ја му обезбедат на жалителот ефективно уживање на неговото право на сопственост, онака како што било определено со судските одлуки во односната постапка. Оттука, има повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата и одделна повреда на членот 1 од Протоколот 1 (види *Kolyada v. Russia*, бр. 31276/02, став 25, 30 ноември 2006).³⁶

---

³⁵ U vezi sa konkretnim slučajem, dio zahtjeva podnosioca prestavke je bio zadovoljen (vidi st. 20 gore). Preostali dio duga još uvijek nije bio isplaćen. U toku izvršnih postupaka, podnosilac prestavke je predložio dva alternativna načina izvršenja: javna prodaja dužnikove pokretne imovine ili prenos dugovanog iznosa sa računa kompanije. S obzirom na to što ovi predlozi nisu imali izgleda za uspjeh, izvršenje je nastavljeno protiv dužnikove pokretne imovine. U stvari, javna prodaja vozila je bila dogovorena od strane prvostepenog suda (vidi st. 11 gore). Podnosilac prestavke je imao konačnu odluku i izvršenje na tom vozilu. Trećem licu, koje je bilo u faktičkom posjedu vozila, je takođe bilo naređeno da prenese svojину na podnosioca (vidi st. 11 gore). Umjesto da okonča izvršenje u odnosu na vozilo, isti sud je kasnije ovlastio treće lice da vozilo registruje kao svoje (vidi st. 12 gore). Naredna naredba za konfiskaciju vozila bila je neuspješna iz razloga što, po nalaženju Vrhovnog suda, policija je propustila da izvrši naredbu (vidi st. 16 i 17). S obzirom na boravište trećeg lica, na dan 16. 2. 1999. predmet podnosioca prestavke bio je raspoređen Osnovnom sudu u Štipu (vidi st. 19). Sud je našao da taj sud nije preduzeo ni jednu mjeru da obezbijedi naplatu preostalog duga. To je bilo 16. 1. 2006, što znači sedam godina nakon dodjele ovog slučaja, prvostepeni sud je imao nedoumice u vezi sa stanjem izvršenja zahtjeva podnosioca prestavke. Brojni zahtjevi podnosioca prestavke za hitno izvršenje takođe su ostali bez uspjeha.

³⁶ Sa osvrtom na navedeno, sud smatra da je odgovorna država propustila da spроведе извршне поступке на ефикасан начин (види *Fukley v. Ukraine*, gore citirana, st. 86). Vladini аргументи о комплексности случаја и наводном доприносу подносиоца преставке за djelimično неизврšenje njegovog zahtjeva ne može da izmjeni ovaj zaključak. Otuda, sud nalazi da su makedonske vlasti umanjile suštinu “prava na sud” podnosioca prestavke i propustile da ispune svoju obavezu da podnosiocu obezbijede efikasno uživanje njegovog prava na svojину, kako je to bilo utvrđeno sudskom odlukom donijetom u konkretnom slučaju. U skladu sa navedenim, postoji povreda čl. 6 st. 1 Konvencije i čl. 1 Protokola 1 (vidi *Kolyada v. Russia*).

II ПРИМЕНА НА ЧЛЕНОТ 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

40. Членот 41 од Конвенцијата пропишува:

“Ако Судот нашол дека има повреда на Конвенцијата или Протоколите, и ако внатрешното право на засегнатата Висока Договорна Страна дозволува само делумна отштета, Судот, доколку е потребно, ќе додели правична отштета на оштетената страна.”³⁷

41. Во жалбата, жалителот побарал исплата на неговото барање, заедно со камата, но пропуштил да постапи согласно членот 60 од Деловникот на Судот, со тоа што не поднел никакво барање за правична отштета по комуникацијата на жалбата до одговорната Владата. Во овие околности, Судот не доделува никаква отштета според членот 41 од Конвенцијата (види *Nikolov v. Macedonia*, бр. 41195/02, став 33, 20 декември 2007).³⁸

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО

1. *Ја прогласи* жалбата за допуштена,

2. *Смета* дека има повреда на членот 6 став 1 и членот 1 од Протоколот 1 од Конвенцијата,

Изготвено на англиски и објавено на 3 јули 2008 година, согласно 77 став 2 и 3 од Деловникот за работа на Судот.

Claudia Westerdiek
секретар

Peer Lorenzen
претседател

³⁷ “Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili Protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo djelimičnu odštetu, Sud će ako je potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani”.

³⁸ U predstavci, podnositelj zahtjeva plaćanje njegovog potraživanja, zajedno sa kamatom, ali je propustio ga postaviti u skladu sa čl. 60 Poslovnika suda, tako što nije podnio nikakav zahtjev za pravičnu naknadu nakon što je predstavka bila dostavljena odgovornoj Vladi. U ovom okolnostima, Sud ne dodjeljuje nikakvu odštetu, u skladu sa čl. 41 Konvencije (vidi *Nikolov v. Macedonia*).

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA
DRUGO ODELJENJE

**Predmet R. KAČAPOR I DRUGE PODNOSITELJKE PREDSTAVKI
protiv SRBIJE**

(Predstavke br. 2269/06, 3041/06, 3042/06, 3043/06, 3045/06 i 3046/06)

PRESUDA

STRAZBUR
15. januar 2008. godine¹

---

¹ Presuda je konačna od 7. 7. 2008, *prim. ur.*

U predmetu R. Kačapor i druge podnositeljke predstavki protiv Srbije,

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odeljenje) zasedajući u veću u čijem su sastavu bili:

Fransoaz Tulkens, *predsednik* (Françoise Tulkens),

Andras Baka (András Baka),

Riza Turmen (Rıza Türmen),

Mindia Ugrekhelidze (Mindia Ugrekhelidze),

Vladimiro Zagrebelski (Vladimiro Zagrebelsky),

Danute Jočiene (Danutė Jočienė),

Dragoljub Popović, sudije

i Sali Dole, (S. DOLLÉ), *sekretar Odeljenja*,

posle većanja na zatvorenoj sednici održanoj 11. decembra 2007. godine, izriče sledeću presudu, koja je usvojena na taj dan:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu šest posebnih predstavki (br. 2269/06, 3041/06, 3042/06, 3043/06, 3045/06 i 3046/06) protiv Državne zajednice Srbija i Crna Gora, koju su Sudu podnele po članu 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu “Konvencija”) Remka Kačapor i pet drugih podnositeljki predstavki (u daljem tekstu “podnositeljke predstavki”, videti stav 5 u daljem tekstu), dana 30. decembra 2005. godine.
2. Počev od 3. juna, posle deklaracije o nezavisnosti Crne Gore, Srbija je Visoka strana ugovornica u postupcima pred Evropskim sudom (videti stav 82 u daljem tekstu).
3. Podnositeljke predstavki je pred Sudom zastupala gđa R. Garibović, advokat iz Novog Pazara. Vladu Državne zajednice Srbija i Crna Gora a, kasnije, Vladu Srbije (u daljem tekstu “Vlada”) zastupao je njen zastupnik, g. S. Carić.
4. Dana 23. februara 2007. godine Sud je odlučio da Vladu obavesti o predstavci. Primenujući član 29 stav 3 Konvencije, rešio je da donese odluku o prihvatljivosti i osnovanosti predstavke istovremeno.

ČINJENICE

5. Sve podnositeljke predstavki, gđa Remka Kačapor (“prva podnositeljka predstavke”), gđa Huljka Kačapor (“druga podnositeljka predstavke”), gđa Aziza Elezović (“treća podnositeljka predstavke”), gđa Senada Dolovac (“četvrta podnositeljka predstavke”), gđa Šaha Rizović (“peta podnositeljka predstavke”) i gđa Muška Crnovršanin (“šesta podnositeljka predstavke”) su državljanke Srbije rođene 1972, 1956, 1967, 1969, 1951. godine, odnosno 1950. godine, i trenutno žive u opštini Novi Pazar.

OKOLNOSTI PREDMETA

A. Uvod

6. U periodu između 1993. godine i 2002. godine podnositeljke predstavki su, kada su bile zaposlene u društvenom preduzeću (videti stavove 71-76 u daljem tekstu), Vojin Popović – Domaća radinost, upućene od strane njihovog poslodavca na “prinudno” plaćeno odsustvo “do vremena” dok se poslovanje ovog preduzeća “dovoljno ne popravi”.

7. Za vreme odsustva, u skladu sa relevantnim domaćim zakonodavstvom, podnositeljke predstavki su imale pravo na znatno umanjenju mesečnu naknadu, kao i na isplatu penzijsko invalidskih i drugih doprinosa socijalnog osiguranja.

8. Do 11. novembra 2002. godine sve podnositeljke predstavki su otpuštene. Međutim, istovremeno, njihov poslodavac očigledno se saglasio da svakoj od njih isplati 10.000 dinara (“RSD”), kao i doprinose za socijalno osiguranje, a da one prihvate obavezu da neće tražiti mesečne isplate na ime plaćenog odsustva.

9. Ispostavilo se da je poslodavac podnositeljki predstavki poštovao ove prve obaveze, ali druge nije. Stoga su podnositeljke predstavki pokrenule šest posebnih parničnih postupaka pred Opštinskim sudom u Novom Pazaru.

B. U pogledu prve podnositeljke predstavke

10. Dana 16. aprila 2003. godine Opštinski sud u Novom Pazaru (u daljem tekstu “Opštinski sud”) presudio je u korist podnositeljke predstavke i naložio njenom bivšem poslodavcu da joj isplati:

- i. mesečnu naknadu za vreme plaćenog odsustva od 1. maja 1993. godine do 16. juna 1996. godine i 25. juna 1998. godine do 31. maja 2001. godine, indeksiranu u skladu sa relevantnim domaćim propisima, plus zateznu kamatu; i

- ii. 8.650 dinara (približno 140 evra [EUR]) na ime sudskih troškova, kao i
  - iii. doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje za taj period.
11. Ova presuda je postala pravosnažna dana 23. juna 2003. godine.
12. Dana 5. februara 2004. godine podnositeljka predstavke je podnela zahtev za izvršenje gore navedene presude, predloživši da se ona izvrši isplatom sa bankarskog računa dužnika i javnom prodajom njegove naznačene pokretne i nepokretne imovine.
13. Dana 28. aprila 2004. godine Opštinski sud je prihvatio zahtev podnositeljke predstavke i doneo rešenje o izvršenju.

C. U pogledu druge podnositeljke predstavke

14. Dana 7. februara 2005. godine Opštinski sud je presudio u korist podnositeljke predstavke i naložio njenom bivšem poslodavcu da joj isplati:
- i. mesečnu naknadu za vreme plaćenog odsustva od 1. aprila 2000. godine do 11. novembra 2002. godine (59.672 dinara ukupno – približno 745 evra), plus zateznu kamatu i
  - ii. 20.250 dinara (približno 252 evra) na ime sudskih troškova.
15. Ova presuda je postala pravosnažna dana 10. marta 2005. godine.
16. Dana 9. maja 2005. godine podnositeljka predstavke je podnela zahtev za izvršenje gore navedene presude, predloživši da se ona izvrši isplatom sa bankarskog računa dužnika i javnom prodajom njegove naznačene pokretne i nepokretne imovine.
17. Dana 6. septembra 2005. godine Opštinski sud je prihvatio zahtev podnositeljke predstavke i doneo rešenje o izvršenju.

D. U pogledu treće podnositeljke predstavke

18. Dana 27. januara 2005. godine i 26. maja 2005. godine Opštinski sud je presudio u korist podnositeljke predstavke i naložio njenom bivšem poslodavcu da joj isplati:
- i. mesečnu naknadu za vreme plaćenog odsustva od 30. avgusta 2001. godine do 1. novembra 2002. godine (49.714 dinara ukupno – približno 600 evra), plus zateznu kamatu i
  - ii. 9.750 dinara (približno 117 evra) na ime sudskih troškova, kao i
  - iii. doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje od 1. januara 1995. godine do 1. novembra 2002. godine.

19. Ova presuda je postala pravosnažna dana 29. juna 2005. godine.
20. Dana 14. jula 2005. godine podnositeljka predstavke je podnela zahtev za izvršenje gore navedene presude, predloživši da se ona izvrši isplatom sa bankarskog računa dužnika i javnom prodajom njegove naznačene pokretne i nepokretne imovine.
21. Dana 26. septembra 2005. godine Opštinski sud je prihvatio zahtev podnositeljke predstavke i doneo rešenje o izvršenju.

E. U pogledu četvrte podnositeljke predstavke

22. Dana 9. decembra 2004. godine Opštinski sud je presudio u korist podnositeljke predstavke i naložio njenom bivšem poslodavcu da joj isplati:
- i. mesečnu naknadu za vreme plaćenog odsustva od 1. juna 1994. godine do 19. avgusta 2002. godine (64.711 dinara ukupno – približno 837 evra), plus zateznu kamatu i
  - ii. 7.800 dinara (približno 100 evra) na ime sudskih troškova, kao i
  - iii. doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje od 1. juna 1994. godine do 11. novembra 2002. godine.
23. Ova presuda je postala pravosnažna dana 28. marta 2005. godine.
24. Dana 19. aprila 2005. godine podnositeljka predstavke je podnela zahtev za izvršenje gore navedene presude, predloživši da se ona izvrši isplatom sa bankarskog računa dužnika i javnom prodajom njegove naznačene pokretne i nepokretne imovine.
25. Dana 26. septembra 2005. godine Opštinski sud je prihvatio zahtev podnositeljke predstavke i doneo rešenje o izvršenju.

F. U pogledu pete podnositeljke predstavke

26. Dana 24. septembra 2003. godine Opštinski sud je presudio u korist podnositeljke predstavke i naložio njenom bivšem poslodavcu da joj isplati:
- i. mesečnu naknadu za vreme plaćenog odsustva od 1. juna 1994. godine do 31. maja 2001. godine kao i od 1. juna 2001. godine do 11. novembra 2002. godine (101.887 dinara ukupno – približno 1.625 evra, za ovaj drugi period), plus zateznu kamatu i
  - ii. 7.800 dinara (približno 125 evra) na ime sudskih troškova, kao i
  - iii. doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje za gore navedene periode.

27. Ova presuda je postala pravosnažna dana 9. decembra 2003. godine.
28. Dana 26. februara 2004. godine podnositeljka predstavke je podnela zahtev za izvršenje gore navedene presude, predloživši da se ona izvrši isplatom sa bankarskog računa dužnika i javnom prodajom njegove naznačene pokretne i nepokretne imovine.
29. Dana 15. marta 2004. godine Opštinski sud je prihvatio zahtev podnositeljke predstavke i doneo rešenje o izvršenju.

H. U pogledu šeste podnositeljke predstavke

30. Dana 17. maja 2004. godine Opštinski sud je presudio u korist podnositeljke predstavke i naložio njenom bivšem poslodavcu da joj isplati:
- i. mesečnu naknadu za vreme plaćenog odsustva od 1. juna 1994. godine do 11. novembra 2002. godine (74.850 dinara ukupno – približno 1.050 evra), plus zateznu kamatu i
  - ii. 16.200 dinara (približno 227 evra) na ime sudskih troškova, kao i
  - iii. doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje za taj period.
31. Ova presuda je postala pravosnažna dana 8. novembra 2004. godine.
32. Dana 29. novembra 2004. godine podnositeljka predstavke je podnela zahtev za izvršenje gore navedene presude, predloživši da se ona izvrši isplatom sa bankarskog računa dužnika i javnom prodajom njegove naznačene pokretne i nepokretne imovine.
33. Dana 6. decembra 2004. godine Opštinski sud je prihvatio zahtev podnositeljke predstavke i doneo rešenje o izvršenju.

I. Ostale relevantne činjenice u pogledu svih podnositeljki predstavki

34. Dana 30. novembra 2004. godine, odnosno 21. februara 2005. godine, podnositeljke predstavki su uputile dva posebna dopisa Ministarstvu finansija, navodeći, inter alia, da je njihov bivši poslodavac (u daljem tekstu “dužnik”):
- i. u poslednjih deset godina namerno izbegavao da obavlja poslovanje preko zvaničnih bankarskih računa;
  - ii. umesto toga, očigledno, vršio transakcije u gotovom ili čak koristio druge “tajne” bankarske račune, nepoznate poreskim organima i
  - iii. da je, zbog toga, sudsko izvršenje isplatom sa bankarskog računa dužnika bilo nemoguće sprovesti.

Najzad, podnositeljke predstavki su tražile da se preduzme hitna mera kako bi se obezbedilo izvršenje njihovih pravosnažnih presuda.

35. Dana 23. decembra 2004. godine Ministarstvo finansija (u daljem tekstu "Ministarstvo") je utvrdilo da dužnik nije isplatio ukupan iznos dospelih poreza i doprinosa za socijalno osiguranje.

36. Dana 12. januara 2005. godine Ministarstvo je naložilo dužniku da isplati preostali iznos.

37. Dana 25. januara 2005. godine Ministarstvo je podnelo zahtev za zvanično pokretanje prekršajnog postupka, navevši da dužnik nije postupio po ovom nalogu.

38. Dana 21. marta 2005. godine Ministarstvo je podnositeljicama predstavki uputilo dopis, u kome je navedeno da su njihovi podnesci propisno razmotreni, ali da se, s obzirom na poverljivu prirodu dobijenih informacija, detalji ne mogu iznositi.

39. Dana 6. juna 2005. godine podnositeljke predstavki su uputile još jednu pritužbu ministarstvu, u kome su navele da je situacija po pitanju bankarskih računa ostala ista.

J. Stečajni postupak

40. Dana 28. oktobra 2005. godine Trgovinski sud u Kraljevu (u daljem tekstu "TSK") započeo je stečajni postupak protiv dužnika. On je pokrenut jer je postupak za izvršenje koji je bio u toku kod opštinskog suda obustavljen ex lege, u skladu sa članom 73 Zakona o stečajnom postupku (videti stav 70 u daljem tekstu).

41. Ova odluka je objavljena u Službenom glasniku Republike Srbije dana 28. novembra 2005. godine.

42. U decembru 2005. godine podnositeljke predstavki su propisno prijavile svoja potraživanja.

43. Dana 22. decembra 2005. godine stečajni postupak koji je vođen protiv dužnika spojen je sa stečajnim postupkom protiv preduzeća Vojin Popović – Holding AD, koji je bio u toku, u daljem tekstu "Preduzeće VPH" (videti stav 56 u daljem tekstu).

44. Dana 23. marta 2006. godine i 8. juna 2006. godine, TSK je utvrdio prijave potraživanja podnositeljki predstavki za naknadu za vreme plaćenog odsustva, ali je osporio deo njihovih potraživanja na ime doprinosa za socijalno osiguranje, zbog čega su obaveštene da mogu da pokrenu poseban parnični postupak s tim u vezi.

45. Dana 20. jula 2006. godine Viši trgovinski sud je doneo rešenje da se stečajni postupak o kome je reč prenese na Trgovinski sud u Užicu (u daljem tekstu "TSU"), iz očiglednog razloga što je TSK bio pod prestanim lokalnim pritiskom.

46. Dana 8. septembra 2006. godine TSU je ukinuo odluke koje je doneo TSK dana 23. marta 2006. godine, odnosno 8. juna 2006. godine. On je takođe razdvojio postupak koji se odnosi na dužnika od onog koji se vodi protiv preduzeća VPH.

47. Dana 26. januara 2007. godine, službenik koji radi na stečajnom postupku je faksom obavestio podnositeljke predstavki da su njihova potraživanja osporena s obzirom na njihov “prethodni sporazum” (videti stav 8 u gornjem tekstu).

48. Istog dana podnositeljke predstavki su obavestile ovog službenika da su ova pitanja već uzeta u obzir u pravosnažnim presudama donetim u njihovu korist, ali su odbijena u suštini. (videti stav 9 u gornjem tekstu).

49. Nekoliko dana kasnije, podnositeljke predstavki su podnele zahtev TSU, kojim traže potvrdu njihovih potraživanja.

50. Dana 14. januara 2007. godine država je očigledno donela odluku kojom se prihvata naknada doprinosa za socijalno osiguranje podnositeljki predstavki. Ova odluka, međutim, tek treba da se uruči podnositeljicama predstavki.

51. Dana 20. marta 2007. godine TSU je doneo rešenje da se izvrši procena dužnikove imovine kao i njena naknadna prodaja.

52. Dana 20. aprila 2007. godine, međutim, TSU je u celini osporio potraživanja podnositeljki predstavki.

53. Dana 14. maja 2007. godine podnositeljke predstavki su pokrenule poseban parnični postupak kod istog suda, tražeći da se potvrde njihova potraživanja kako je priznato pravosnažnim presudama donetim u njihovu korist.

54. Dana 18. maja 2007. godine TSU je prihvatio da ponovno razmotri potraživanja podnositeljki predstavki u okviru stečajnog postupka.

55. Dana 28. juna 2007. godine isti sud je obustavio poseban parnični postupak, da sačeka predstojeće ponovno razmatranje potraživanja podnositeljki predstavki u okviru stečajnog postupka.

K. Položaj dužnika

56. Počev od septembra 2007. godine, dužnik je društvo sa ograničenom odgovornošću. On je, međutim, u isključivom vlasništvu preduzeća VPH, a približno 87% istog je u društvenoj svojini (videti takođe stav 75 u daljem tekstu).

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

A. Zakon o izvršnom postupku iz 2000. godine (objavljen u Službenom listu Savezne Republike Jugoslavije – Sl. list SRJ - br. 28/00, 73/00 i 71/01)

57. Član 4 stav 1 je predviđao da se svi postupci izvršenja moraju hitno sprovesti.
58. Član 30 stav 2 je, *inter alia*, predviđao da je na sudu koji sprovodi izvršenje da, *ex officio*, izabere odgovarajuće sredstvo izvršenja, kada god poverilac predloži više od jednog pravnog puta, uzimajući u obzir sredstva koja su potrebna kako bi se pokrila potraživanja o kojima je reč.
59. Članovi 63-84, 134-176 i 180-188 obuhvatali su detalje o izvršenju isplatom sa bankarskog računa dužnika, kao i putem javne prodaje njegove pokretne i nepokretne imovine. Prema članu 184 stav 4, posebno, Narodna banka je bila obavezna da odgovori na zahtev poverioca i da ga obavesti o prioritetu isplate sa bankarskog računa u njegovu korist u odnosu na neku drugu.

B. Zakon o izvršnom postupku iz 2004. godine (objavljen u Službenom glasniku Republike Srbije – Sl. glasnik RS - br. 125/04)

60. Zakon o izvršnom postupku iz 2004. godine (“Zakon iz 2004. godine”) stupio je na snagu 23. februara 2005. godine, čime je stavljen van snage Zakon o izvršnom postupku iz 2000. godine (“Zakon iz 2000. godine”).
61. Član 5 stav 1 Zakona iz 2004. godine predviđa da se postupci izvršenja moraju hitno sprovesti.
62. Član 8 stav 2, u relevantnom delu, odgovara odredbama člana 30 stav 2 Zakona iz 2000. godine. Sem toga, on predviđa da sud može izabrati odgovarajuće sredstvo izvršenja *ex officio* ili na zahtev strana u sporu.
63. Članovi 69-153 i 196-204 propisuju relevantne detalje u pogledu izvršenja isplatom sa bankarskog računa dužnika kao i izvršenja javnom prodajom njegove pokretne i nepokretne imovine. Član 199, posebno, predviđa da se rešenje o izvršenju dostavlja Narodnoj banci koja zatim daje uputstva banci dužnika kako da izvrši telegrafsku isplatu ili isplatu u gotovom, već prema slučaju.
64. U skladu sa članom 304 Zakona iz 2004. godine, svi postupci izvršenja započeti pre 23. februara 2005. godine moraju se sprovesti prema ranijem Zakonu iz 2000. godine.

**C. Relevantne odluke koje je donela Narodna banka
(Instrukcija direktora Odeljenja za prinudnu naplatu 10, broj 3-1593
od 19. novembra 2003. godine, te Uputstvo za sprovođenje prinudne
naplate direktora glavne republičke filijale u Beogradu 40, broj 2/8-7
od 15. novembra 2004. godine)**

65. Ove interne odluke predviđaju da je Narodna banka obavezna da odgovori na zahtev poverioca da mu se dostave najnoviji podaci u pogledu isplate sa bankarskog računa dužnika koju je sud naložio.

**D. Zakon o platnom prometu (objavljen u Sl. listu SRJ br. 3/02 i 5/03
i Sl. glasniku RS br. 43/04 i 62/06)**

66. Članovima 47-49 i 57 se, *inter alia*, regulišu tehnički detalji u pogledu postupka izvršenja isplatom sredstava sa bankarskog računa. Njima se, međutim, izričito ne predviđa obaveza Narodne banke da obavesti sud koji sprovodi izvršenje o statusu predmetne isplate.

67. Prema članu 54 stav 1, Narodna banka, *inter alia*, prati solventnost svih pravnih lica i pokreće sudski stečajni postupak u pogledu onih čiji su bankarski računi neprekidno “blokirani” zbog neisplaćenih dugova u periodu od 60 dana, ili u periodu od 60 dana sa prekidima, u poslednjih 75 dana.

E. Zakon o stečajnom postupku (objavljen u Sl. glasniku RS br. 84/04)

68. Član 6 predviđa da se stečajni postupak ne može pokrenuti protiv državnih organa, fondacija i službi i Narodne banke, kao ni protiv pravnih lica koja je osnovala i koja isključivo ili pretežno finansira država.

69. Član 19 navodi uslove pod kojima stečajni upravnik može pokrenuti postupak za naknadu troškova u posebnom parničnom postupku.

70. Član 73 stavovi 1 i 2 predviđaju da “od datuma pokretanja stečajnog postupka” dužnik ne može istovremeno biti izložen posebnom postupku izvršenja. Stoga će svaki postupak izvršenja koji je u toku biti obustavljen, pri čemu se novi postupak izvršenja ne može pokrenuti sve dok je stečajni postupak u toku.

F. Pravni položaj društvenih preduzeća

71. Društvena preduzeća, u daljem tekstu “DP”, su, kao i “društveni kapital”, relikv bivšeg jugoslovenskog komunizma i “samo-upravljanja”.

72. Njihov trenutni pravni položaj u Srbiji prvenstveno je definisan: (i) članovima 392-400v i članom 421a Zakona o preduzećima (objavljen u Sl. listu SRJ br. 29/96, 33/96, 29/97, 59/98, 74/99, 9/01 i 36/02), (ii) članovima 1, 3, 14 i 41b Zakona o privatizaciji (objavljen u Sl. glasniku RS br. 38/01, 18/03 i 45/05) i (iii) članom 456 Zakona o privrednim društvima iz 2004. godine (objavljen u Sl. glasniku RS br. 125/04).

73. Na osnovu ovih zakona, DP su samo ona preduzeća koja u celini posluju društvenim kapitalom. Ona su takođe nezavisna pravna lica koja su i u vlasništvu i koja vode njihovi zaposleni i mogu biti predmet redovnog stečajnog postupka (videti stav 68 u gornjem tekstu). Društveni kapital je, međutim, morao da se privatizuje do marta 2007. godine, a sredstva time dobijena uplaćena u državni budžet.

74. Pošto zvanično počne privatizacija nekog DP, sve vrste njegovih odluka koje predstavljaju opstrukciju procesa privatizacije smatraju se nevažećim. Vlada takođe ima pravo da imenuje svoje sopstvene predstavnike koji će biti uključeni u organe upravljanja tim DP, kad god Agencija za privatizaciju nalazi da je zaista došlo do takve opstrukcije (videti, posebno, član 400a Zakona o preduzećima iz 1996. godine).

75. Dalje, počev od 2002. godine, preduzeća koja posluju većinskim društvenim kapitalom, a koja se zvanično ne privatizuju, ne mogu bez prethodnog odobrenja Agencije za privatizaciju, koja je i sama državni organ, donositi sopstvene odluke u vezi sa njihovim: kapitalom, reorganizacijom, restrukturiranjem i ulaganjima, delimičnoj prodaji ili hipoteci na njihovoj imovini, izmirenju njihovih neisplaćenih potraživanja i uzimanju ili davanju zajmova i garancija van toka "redovnog poslovanja". Agencija za privatizaciju svaku takvu odluku donetu bez tog odobrenja proglašava nevažećom (videti, posebno, član 398a Zakona o preduzećima iz 1996. godine). Najзад, odluke o statusnim promenama i promenama oblika preduzeća ne mogu se donositi bez prethodnog odobrenja od strane Vlade (videti, posebno, član 421a Zakona o preduzećima iz 1996. godine).

76. Gore opisani režim je bio na snazi do marta 2007. godine (videti član 456 Zakona o preduzećima iz 2004. godine i član 14 Zakona o privatizaciji), a nadležna ministarstva su saopštila da je produženje njegove važnosti neizbežno.

G. Zakon o uplati doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za pojedine kategorije osiguranika – zaposlenih (objavljen u Sl. glasniku RS br. 85/05)

77. U skladu sa članovima 2 i 3, država je prihvatila da nadoknadi minimalne doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje u periodu od 1. januara 1991. godine

do 31. decembra 2003. godine za pojedine kategorije osiguranika čiji poslodavci to nisu sami učinili.

78. U skladu sa članovima 4-6, poslodavci, kao i sami zaposleni, mogli su podneti zahtev u tom smislu Republičkom fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje zaposlenih, a krajnji rok da to učine je istekao u januaru 2006. godine.

79. Shodno članovima 7-9, rok stvarnog izmirenja prihvaćenog zahteva nekog podnosioca zavisio bi od “likvidnosti državnog budžeta”.

80. Prema članu 12, svi radnici čiji su zahtevi prihvaćeni nisu mogli da traže dodatne isplate po istom osnovu od svojih poslodavaca, pa čak ni putem sudskog postupka.

H. Relevantne odredbe Sudskog poslovnika i Zakona o obligacionim odnosima

81. Relevantne odredbe ovog zakona date su presudi V. A. M. protiv Srbije (br. 39177/05, stavovi 68, 71 i 72, 13. mart 2007. godine).

I. Status Državne zajednice Srbija i Crna Gora

82. Relevantne odredbe u vezi sa statusom Državne zajednice Srbija i Crna Gora navedene su u presudi *Matijašević protiv Srbije* (br. 23037/04, stavovi 22 - 25, 19. septembar 2006. godine).

PRAVO

I. ZDRUŽIVANJE PREDSTAVKI

83. Sud smatra da, u skladu sa pravilom 42 stav 1 Poslovnika Suda, predstavke treba združiti, s obzirom na njihovu zajedničku činjenično-pravnu osnovu.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 STAV 1 KONVENCIJE

84. Podnositeljke predstavki su se žalile prema članu 6 stav 1 Konvencije zbog propusta tužene države da izvrši pravosnažne presude donete u njihovu korist.

Član 6 stav 1 Konvencije, u relevantnom delu, glasi kako sledi:

“Svako, tokom odlučivanja o njegovim [ili njenim] građanskim pravima i obavezama ..., ima pravo na pravičnu ... raspravu ... pred ... sudom...”

A. Prihvatljivost

1. Iscrpljenost domaćih pravnih sredstava

85. Vlada se pozvala na odluku Suda u slučaju Mota (videti *Tomé Mota protiv Portugalije* (odluka), br. 32082/96, ECHR 1999-IX) i navela da podnositeljke predstavki nisu iscrpele sva delotvorna pravna sredstva. Naročito, one su propustile da se žale zbog spornog zakašnjenja predsednicima sudova o kojima je reč, i nisu iskoristile mogućnost da pokrenu poseban parnični postupak prema članovima 154, 172, 199 i 200 Zakona o obligacionim odnosima ili članu 19 Zakona o stečajnom postupku (videti stavove 69 i 81 u gornjem tekstu).

86. Podnositeljke predstavki su osporile delotvornost ovih pravnih sredstava.

87. Sud je već utvrdio da se gore navedena pravna sredstva ne mogu smatrati delotvornim u smislu njegove utvrđene prakse prema članu 35 stav 1 Konvencije (videti predmet *V. A. M. protiv Srbije*, citiran u gornjem tekstu, stavovi 85-86, 13. mart 2007. godine i, takođe, *Horvat protiv Hrvatske*, br. 51585/99, stavovi 47 i 48, ECHR 2001-VIII). On ne nalazi razlog da odstupi od ovog stava u konkretnom predmetu i zaključuje, prema tome, da se primedbe Vlade moraju odbaciti.

2. Kompatibilnost *ratione personae* ("status žrtve" podnosilaca predstavke)

88. Vlada je navela da je država prihvatila zahteve podnositeljki predstavki za isplatu doprinosa za socijalno osiguranje u skladu sa Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju za pojedine kategorije zaposlenih (u daljem tekstu "ZPIO", videti stavove 77-80 u gornjem tekstu). Podnositeljke predstavki prema tome više nisu "žrtve", u smislu člana 34 Konvencije.

89. Podnositeljke predstavki su navele da je ZPIO trebalo da se prvenstveno bavi penzionim pravima, zbog čega njihovi doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje ne bi bili isplaćeni pre njihovog penzionisanja. U svakom slučaju, ovaj zakon nije predviđao nikakvu naknadu zbog nedostatka pokrića za socijalno osiguranje podnositeljki predstavki u prošlosti.

90. Pošto se sporno neizvršenje tiče mesečne naknade za vreme plaćenog odsustva, kao i navedenih doprinosa za socijalno osiguranje, i zbog činjenice da i jedni i drugi tek treba da se isplate, jasno je da podnositeljke predstavki nisu dobile, zapravo, nikakvu značajnu naknadu niti pak sveobuhvatnu potvrdu navodno pretrpljenih povreda (videti *Dalban protiv Rumunije* [VV], br. 28114/95, stav 44, ECHR 1999-VI).

91. Sud stoga nalazi da su podnositeljke predstavki zadržale status žrtve i odbija primedbu Vlade s tim u vezi.

3. Kompatibilnost *ratione personae* (odgovornost države)

92. Vlada je tvrdila da se država ne može smatrati odgovornom za preduzeća u društvenom vlasništvu. Posebno, dužnik nije ni državno preduzeće niti njim upravlja država. Država takođe nije prouzrokovala njegovu insolventnost, a sama država nema pravo na udeo u njegovoj zaradi niti obavezu da pokriva njegove gubitke.

93. Dalje, dužnik nije bio u postupku privatizacije, zbog čega su neka od najvažnijih potencijalnih ograničenja njegove samostalnosti u poslovanju bila nebitna (videti stav 74 u gornjem tekstu).

94. Najzad, Vlada je potvrdila da bi se sva sredstva dobijena privatizacijom dužnika prenosila u državni budžet, ali je ostala pri stavu da to nije odlučujuće pošto je ceo postupak bio samo sredstvo da se jedan “tip svojine” transformiše u drugi.

95. Podnositeljke predstavki su iznele da je dužnik društveno preduzeće i da njim, kao takvim, u potpunosti upravlja država.

96. Prema tome, postavlja se pitanje da li je država obavezna za neizmirene obaveze dužnika, posebno da li se ona može smatrati odgovornom za neizvršenje pravosnažnih presuda donetih u korist podnositeljki predstavki.

97. Sud primećuje, s tim u vezi, da je dužnik trenutno u vlasništvu holding kompanije čiji pretežni deo čini društveni kapital (videti stav 56 u gornjem tekstu) i da njim, kao takvim, u velikoj meri upravlja Agencija za privatizaciju, koja je i sama državni organ, kao i Vlada (videti stav 75 u gornjem tekstu), bez obzira da li je bilo pokušaja zvanične privatizacije u prošlosti.

98. Sud stoga smatra da dužnik, i pored činjenice da je to posebno pravno lice, ne uživa “dovoljno institucionalne i radne samostalnosti u odnosu na državu” da bi bio oslobođen svojih obaveza po Konvenciji (videti, *mutatis mutandis*, *Mykhaylenky i drugi protiv Ukrajine*, br. 35091/02, 35196/02, 35201/02, 35204/02, 35945/02, 35949/02, 35953/02, 36800/02, 38296/02 i 42814/02, stav 44, ECHR 2004-XII).

99. Prema tome, Sud nalazi da su pritužbe podnositeljki predstavki kompatibilne *ratione personae* sa odredbama Konvencije i odbija primedbu Vlade s tim u vezi.

4. Zaključak

100. Sud smatra da pritužbe podnositeljki predstavki nisu očigledno neosnovane u smislu člana 35 stav 3 Konvencije i ne nalazi nijedan drugi osnov da ih proglasi neprihvatljivim. Stoga se predstavka mora proglasiti prihvatljivom.

B. Osnovanost

1. Argumenti koje su iznele strane u sporu

101. Vlada je istakla da su podnositeljke predstavki tražile izvršenje isplatom sa bankarskog računa dužnika i javnom prodajom njegove pokretne i nepokretne imovine. Javna prodaja, međutim, nije mogla da se održi dok nije postalo jasno da isplata sa bankarskog računa više nije moguća.

102. Vlada je dalje primetila da same podnositeljke predstavki nisu ništa učinile da obaveste opštinski sud da na računu dužnika nema sredstava, iako su mogle tražiti od Narodne banke da im obezbedi informacije ove vrste.

103. Vlada je primetila da sama Narodna banka nema obavezu po domaćem zakonu da obavesti Opštinski sud o stanju isplate sa bankarskog računa koju je pokušala da izvrši, da dužniku takođe nije zabranjeno da delimično obavlja svoje poslovanje u gotovini, i da same podnositeljke predstavke nisu tražile da se isplata sa bankarskog računa prekine i da se umesto toga obavi javna prodaja.

104. Najzad, Vlada je primetila da se presude o kojima je reč nisu prvenstveno izvršile zbog nedostatka sredstava kod dužnika i istakla da je kasniji stečajni postupak od posebne složenosti.

105. Podnositeljke predstavki se sa tim nisu složile i ponovo su potvrdile svoje prvobitne pritužbe. Sem toga, one su tvrdile da je na domaćim organima da im obezbede relevantne informacije u vezi sa izvršenjem koje traže, kao i da nastave sa tim postupkom *ex officio* s obzirom da je istovremeno predloženo nekoliko sredstava izvršenja.

2. Relevantna načela

106. Sud podseća da se izvršenje presude koju je sud doneo, mora smatrati sastavnim delom "suđenja" prema članu 6 (videti *Hornsby protiv Grčke*, presuda od 19. marta 1997. godine, Izveštaji o presudama i odlukama 1997-II, str. 510, stav 40).

107. Dalje, kašnjenje u izvršenju presude može se opravdati u posebnim okolnostima. Međutim, to ne sme biti tako da ugrožava suštinu prava zaštićenog prema članu 6 stav 1 Konvencije (videti *Immobiliare Saffi protiv Italije* [VV], br. 22774/93, stav 74, ECHR 1999-V).

108. Najzad, bez obzira da li je dužnik privatni ili društveni akter, na državi je da preduzme sve neophodne mere da se pravosnažna sudska presuda izvrši, kao i da, pri tome, obezbedi delotvorno učešće njenog celog aparata (videti, *mutatis mutandis*,

Pini i drugi protiv Rumunije, br. 78028/01 i 78030/01, stavovi 174-189, ECHR 2004-V (izvodi) i, takođe, *mutatis mutandis*, *Hornsby*, citiran u gornjem tekstu, str. 511, stav 41).

3. Ocena Suda

109. Sud prvo primećuje da pravosnažne presude koje su donete u korist podnositeljki predstavki još nisu izvršene, u potpunosti ili u velikoj meri (videti stavove 88-91 u gornjem tekstu).

110. Drugo, bez obzira na podneske Vlade o suprotnom, sud nadležan za izvršenje je bio obavezan da primeni *ex officio* druga sredstva izvršenja, ako se već pokazalo da je izvršenje na nekim od onih koja su predložile podnositeljke predstavki nemoguće (videti stavove 58 i 62 u gornjem tekstu).

111. Treće, odnos između suda nadležnog za izvršenje i Narodne banke je bio interni odnos, između dva Vladina tela, i, kao takav, van uticaja podnositeljki predstavki koje su, u svakom slučaju, učinile sve što je u njihovoj moći da ubrzaju sporni postupak (videti stavove 34-39 u gornjem tekstu).

112. Četvrto, bez obzira što Narodna banka možda nema obavezu po domaćem zakonu da obaveštava sud nadležan za izvršenje o stanju sredstava na bankarskom računu dužnika u pitanju, jasno je da je ona mogla tražiti pokretanje stečajnog postupka mnogo ranije (videti stavove 66 i 67 u gornjem tekstu).

113. Peto, nije bilo razloga zbog kog bi podnositeljke predstavki tražile od Narodne banke najnovije podatke o navedenoj isplati sa bankarskog računa samo da bi se ispunila praznina u komunikacijama između dva ogranka Vlade.

114. Šesto, s obzirom da je utvrđena obaveza države za neizmirene dugove podnositeljki predstavki u konkretnom slučaju, primećuje se da država ne može da navede ni nedostatak sopstvenih sredstava ni nedostatak sredstva kod dužnika kao izgovor za neizvršenje o kome je reč.

115. Najzad, period neizvršenja ne bi trebalo ograničiti samo na fazu izvršenja, već on takođe treba da obuhvati kasniji stečajni postupak (videti *Mykhaylenky i drugi protiv Ukrajine*, citiran u gornjem slučaju, stav 53). Shodno tome, period izmirenja duga u predmetima podnositeljki predstavki do sada traje između dve godine i četiri meseca i tri godine i osam meseci od kada je Srbija ratifikovala Konvenciju dana 3. marta 2004. godine (period koji spada u nadležnost Suda *ratione temporis*).

116. S obzirom na gore navedeno, Sud nalazi da srpske vlasti nisu preduzele neophodne mere kako bi se presude o kojima je reč izvršile. Prema tome, došlo je do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

III. NAVODNA POVREDA ČLANA 1 PROTOKOLA BR. 1

117. Podnositeljke predstavki su se dalje žalile da je država povredila njihovo pravo na mirno uživanje imovine, koje se garantuje članom 1 Protokola br. 1, koji predviđa sledeće:

“Svako fizičko i pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korišćenje imovine u skladu sa opštim interesima ili da bi obezbedila naplatu poreza ili drugih dažbina ili kazni.”

A. Prihvatljivost

118. Sud primećuje da su ove pritužbe povezane sa pritužbama koje su razmatrane u prethodnom tekstu pa one, isto tako, moraju biti proglašene prihvatljivim.

B. Osnovanost

119. Sud podseća da propust države da izvrši pravosnažne presude donete u korist podnositeljki predstavki predstavlja mešanje u njihovo pravo na mirno uživanje imovine, kako je predviđeno prvom rečenicom prvog stava člana 1 Protokola br. 1 (videti, među mnogim drugim autoritetima, *Burdov protiv Rusije*, br. 59498/00, stav 40, ECHR 2002-III).

120. Iz gore iznetih razloga u vezi sa članom 6, Sud smatra da navedeno mešanje nije bilo opravdano u posebnim okolnostima predmetnog slučaja. Prema tome, došlo je do posebne povrede člana 1 Protokola br. 1.

IV. PRIMENA ČLANA 41 KONVENCIJE

121. Član 41 Konvencije predviđa:

“Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani.”

A. Šteta

122. Sud ističe da prema pravilu 60 Poslovnika Suda, svaki zahtev za pravično zadovoljenje mora biti specificiran i podnet u pisanoj formi, zajedno sa relevantnim

pratećim dokumentima, a ako se to ne učini Sud taj zahtev može odbaciti u celini ili delimično.

1. Materijalna šteta

123. Podnositeljke predstavki su tražile da se državi naloži da iz sopstvenih sredstava isplati iznose koji su dosuđeni pravosnažnim presudama donetim u njihovu korist.

124. Vlada je ostala pri stavu da država ne treba da snosi odgovornost za dugovanja društvenog preduzeća.

125. Sud ponovo potvrđuje da odbacuje ovu preliminarnu primedbu (videti stavove 92-99 u gornjem tekstu) i, iz istog razloga, odbacuje ovaj argument prema članu 41.

126. S obzirom na povrede koje su utvrđene u predmetnom slučaju i sopstvenu sudsku praksu (videti, *mutatis mutandis*, *Mykhaylenky i drugi protiv Ukrajine*, citiran u gornjem tekstu, stavovi 67-70), Sud smatra da se zahtevi podnositeljki predstavki moraju prihvatiti. Vlada će, stoga, platiti svakoj podnositeljki predstavke iznose koji su dodeljeni pravosnažnim presudama (videti stavove 10, 14, 18, 22, 26 i 30 u gornjem tekstu).

2. Nematerijalna šteta

127. Svaka podnositeljka predstavke je tražila 5.000 evra na ime pretrpljene nematerijalne štete zbog spornog neizvršenja.

128. Vlada je osporila ove zahteve.

129. Stav je Suda da su podnositeljke predstavki pretrpele izvesnu nematerijalnu štetu zbog utvrđenih povreda koja se ne može nadoknaditi samo utvrđivanjem povrede od strane Suda. Međutim, konkretni traženi iznosi su preterani. Procenjujući na osnovu pravičnosti, kako se zahteva članom 41 Konvencije, Sud dodeljuje sledeće iznose u zavisnosti od dužine perioda neizvršenja u svakom slučaju, koji se kreću od približno dve godine i četiri meseca do tri godine i osam meseci:

- i. prvoj podnositeljki predstavke: 1.600 evra,
- ii. drugoj podnositeljki predstavke: 1.000 evra,
- iii. trećoj podnositeljki predstavke: 800 evra,
- iv. četvrtoj podnositeljki predstavke: 1.000 evra,
- v. petoj podnositeljki predstavke: 1.600 evra,
- vi. šestoj podnositeljki predstavke: 1.000 evra.

B. Troškovi

130. Svaka podnositeljka predstavke je takođe tražila naknadu troškova koje je imala u postupcima pred domaćim sudom (a koji su odobreni pravosnažnim presudama donetim u njihovu korist), neodređeni iznos za troškove nastale u kasnijem stečajnom postupku, a svaka je tražila i 919 evra na ime troškova nastalih u toku "strazburškog slučaja".

131. Vlada je osporila ove zahteve.

132. Prema praksi Suda, podnosilac predstavke ima pravo na naknadu troškova samo u onoj meri u kojoj je pokazano da su oni zaista i neophodno nastali i da su opravdani u pogledu iznosa (videti, na primer, *Iatridis protiv Grčke* (pravična naknada) [VV], br. 31107/96, stav 54, ECHR 2000-XI).

133. Pošto je razmotrio informacije koje poseduje i gore navedene kriterijume, Sud smatra da je opravdano da se svakoj podnositeljki predstavke dodeli iznos od 300 evra na ime troškova nastalih u postupku pred ovim Sudom.

134. Što se tiče troškova pred domaćim sudovima, Sud primećuje da su oni troškovi koji se odnose na parnični postupak sastavni deo zahteva podnositeljki predstavki za naknadu materijalne štete, o čemu je već bilo reči u prethodnom tekstu.

135. Najzad, Sud nalazi da troškovi navodno nastali u vezi sa kasnijim stečajnim postupkom nisu potkrepljeni činjenicama i , zbog toga, nema osnova da budu nadoknađeni.

C. Zatezna kamata

136. Sud smatra da je primereno da zatezna kamata bude zasnovana na najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uz dodatak od tri procentna poena.

IZ GORE NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Odlučuje* da spoji predstavke,
2. *Proglašava* predstavke prihvatljivim,
3. *Utvrđuje* da je došlo do povrede člana 6 stav 1, Konvencije,
4. *Utvrđuje* da je, takođe, došlo do povrede člana 1 Protokola br. 1,
5. *Utvrđuje*
  - (a) da će tužena država, iz sopstvenih sredstava i u roku od tri meseca od datuma kada ova presuda postane pravosnažna, u skladu sa članom 44 stav

- 2 Konvencije, isplatiti svakoj podnositeljki predstavke iznose koji su dodeljeni pravosnažnim domaćim presudama donetim u njihovu korist,
- (b) da će tužena država isplatiti svakoj podnositeljki predstavke, u istom roku, sledeće iznose:
- (i) prvoj podnositeljki predstavke, 1.600 evra (jedna hiljada šest stotina evra) na ime nematerijalne štete i 300 evra (tri stotine evra) na ime troškova,
  - (ii) drugoj podnositeljki predstavke, 1.000 evra (jedna hiljada evra) na ime nematerijalne štete i 300 evra (tri stotine evra) na ime troškova,
  - (iii) trećoj podnositeljki predstavke, 800 evra (osam stotina evra) na ime nematerijalne štete i 300 evra (tri stotine evra) na ime troškova,
  - (iv) četvrtoj podnositeljki predstavke, 1.000 evra (jedna hiljada evra) na ime nematerijalne štete i 300 evra (tri stotine evra) na ime troškova,
  - (v) petoj podnositeljki predstavke, 1.600 evra (jedna hiljada šest stotina evra) na ime nematerijalne štete i 300 evra (tri stotine evra) na ime troškova,
  - (vi) šestoj podnositeljki predstavke, 1.000 evra (jedna hiljada evra) na ime nematerijalne štete i 300 evra (tri stotine evra) na ime troškova.
- (c) da gore navedene iznose treba pretvoriti u nacionalnu valutu tužene države po kursu koji se primenjuje na dan isplate plus svaki porez koji se može platiti na ove iznose,
- (d) da po isteku gore navedena tri meseca do isplate, treba platiti običnu kamatu na gore navedene iznose po stopi koja je jednaka najnižoj kamatnoj stopi Evropske centrale banke uz dodatak od tri procentna poena,

6. *Odbija* preostali deo zahteva podnositeljki predstavki za pravično zadovoljenje.

Sastavljeno na engleskom jeziku i dostavljeno u pisanoj formi na dan 15. januara 2008. godine u skladu sa pravilom 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

Sali Dole
(Sally Dollé)
Sekretar

Fransoa Tulkens
(Françoise Tulkens)

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA
DRUGO ODELJENJE

Predmet PREDUZEĆE ZIT protiv SRBIJE

(Predstavka br. 37343/05)

PRESUDA

STRAZBUR
27. novembar 2007. godine¹

---

¹ Presuda je konačna od 27. 02. 2008, *prim. ur.*

U predmetu *preduzeće ZIT protiv Srbije*,

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odeljenje) zasedajući u veću u čijem su sastavu bili:

- gđa F. TULKENS (F. Tulkens) *predsednik*,
- g. A. B. BAKA (A. B. BAKA),
- g. R. TURMEN (R. TÜRMEŃEN),
- g. V. ZAGREBELSKI (V. Zagrebelsky),
- gđa A. MULARONI (A. MULARONI),
- gđa D. JOČIENE (D. JOČIENE),
- g. D. POPOVIĆ, *sudije*
- i gđa S. DOLE (S. DOLLÉ), *zamenik sekretara Odeljenja*,

posle većanja na zatvorenoj sednici održanoj 6. novembra 2007. godine, izriče sledeću presudu, koja je usvojena na taj dan:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 37343/05) protiv Državne zajednice Srbija i Crna Gora, čiji je sledbenik Srbija od 3. juna 2006. godine (videti stav 40 u daljem tekstu), koju je Sudu podnelo po članu 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu zvana “Konvencija”), preduzeće ZIT (u daljem tekstu zvano “podnosilac predstavke”), dana 5. oktobra 2005. godine. Njega je pred Sudom zastupala gđa D. Pavlović, generalni direktor.
2. Vladu Državne zajednice Srbija i Crna Gora, a kasnije Vladu Srbije (u daljem tekstu zvana “Vlada”) zastupao je njen zastupnik, g. S. Carić.
3. Dana 13. jula 2006. godine Sud je odlučio da Vladu obavesti o predstavi. Primenjujući član 29 stav 3 Konvencije, takođe je rešio da donese odluku o prihvatljivosti i osnovanosti predstavke istovremeno.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnosilac predstavke je preduzeće sa sedištem u Šapcu.

A. Prvi krug postupaka

5. Dana 15. juna 2000. godine Opštinski sud u Bačkoj Palanci zvanično je potvrdio sporazum koji je podnosilac predstavke postigao sa jednim od svojih poslovnih partnera, poljoprivrednom zadrugom pod nazivom Zadrugar (u daljem tekstu zvani "dužnik"), na osnovu kog se ovaj drugi složio da isplati prvom ukupno 3.248.567 jugoslovenskih dinara do 31. jula 2000. godine. Sem toga, a na ime garancije za ovu obavezu, utvrđena je hipoteka u korist podnosioca predstavke na određenoj zemljišnoj parceli, koja je u to vreme u zemljišnim knjigama bila zavedena kao svojina dužnika.
6. Dana 21. marta 2002. godine podnosilac predstavke je podneo zahtev za izvršenje kod istog Opštinskog suda, tvrdeći da dužnik nije ispoštovao gore navedeni sporazum.
7. Dana 28. marta 2002. godine Opštinski sud je usvojio zahtev podnosioca predstavke. On je naložio procenu i prodaju zemljišta o kome je reč, kao i isplatu kamate na zahtev podnosioca predstavke.
8. Dana 6. juna 2003. godine opštinske vlasti u Bačkoj Palanci su izvršile uvid u stanje nepokretnosti o kojoj je reč.
9. Dana 28. avgusta 2003. godine, pošto je očigledno konstatovano da ovo zemljište možda i nije u svojini dužnika, Opštinski sud je izdao izmenjeni nalog za izvršenje, navodeći, inter alia, da zahtev podnosioca predstavke treba rešiti postupkom procene i javnom prodajom jednog broja drugih parcela koje su u to vreme bile zavedene u zemljišnim knjigama kao svojina dužnika.
10. Dana 22. septembra 2003. godine Opštinski sud je prekinuo ovaj postupak dok Republički geodetski zavod zvanično ne utvrdi da je to svojina dužnika.
11. Dana 20. februara 2004. godine Služba za katastar nepokretnosti iz Bačke Palanke odlučila je da prekine postupak koji se odnosi na upis prava dužnika na svojinu do rešenja posebnog parničnog predmeta, koji je već bio u toku, a koji se odnosi na istu imovinu.
12. Ispostavilo se da je ovaj parnični predmet, koji je država pokrenula, završen 29. septembra 2004. godine i da je pravo dužnika na susvojину na zemljištu priznato.
13. Dana 21. oktobra 2004. godine podnosilac predstavke je zatražio da se izvršni postupak, koji je Opštinski sud prekinuo, nastavi.

B. Drugi krug postupaka

14. Dana 9. decembra 2003. godine Trgovinski sud u Novom Sadu je presudio u korist podnosioca predstavke u drugom predmetu, naloživši istom dužniku da isplati ukupan iznos od 2.336.720,80 srpskih dinara (CSD), sa kamatom, plus troškove. Do 9. januara 2004. godine ova presuda je postala i pravosnažna i izvršna.

15. Na osnovu gore navedene presude i u odgovoru na zahtev podnosioca predstavke od 26. februara 2004. godine, dana 28. oktobra 2004. godine Opštinski sud u Bačkoj Palanci je izdao protiv dužnika rešenje o izvršenju za gore navedenu isplatu, plus kamatu počev od 18. jula 2003. godine, kao i drugih CSD 172. 234,40 na ime troškova zajedno sa kamatom počev od 9. januara 2004. godine. U tu svrhu trebalo je proceniti i prodati na javnoj prodaji jedan broj parcela za koje se smatralo da su svojina dužnika, a da se zahtev podnosioca predstavke namiri od prodaje.

C. Spajanje dva kruga postupaka

16. Dana 12. novembra 2004. godine Opštinski sud u Bačkoj Palanci je odlučio da spoji ova dva kruga izvršnih postupka.

17. Dana 1. decembra 2004. godine on je zvanično usvojio mišljenje stručnjaka i procenio zemljište o kome je reč.

18. Dana 13. decembra 2004. godine Opštinski sud je zakazao javnu prodaju za 2. februar 2005. godine.

19. Dana 27. decembra 2004. godine Republički javni pravobranilac je, *inter alia*, zatražio da se i državi dozvoli da učestvuje u ovom postupku, i primetio da javnu prodaju treba obaviti samo za parcele koje su nesumnjivo u svojini dužnika.

20. Dana 2. februara 2005. godine Opštinski sud je odložio javnu prodaju. Ona je ponovo zakazana za 16. februar 2005. godine.

21. Dana 16. februara 2005. godine Republički javni pravobranilac je ponovio zahtev od 27. decembra 2004. godine.

22. Dana 16. februara 2005. godine javna prodaja je odložena i ponovo zakazana za 23. mart 2005. godine.

23. Dana 16. marta 2005. godine Opštinski sud je obavestio strane u sporu da je javna prodaja ponovo odložena za 30 dana pošto je Opštinski javni tužilac zahtevao od Republičkog javnog tužioca "da podnese zahtev za zaštitu zakonitosti".

24. Dana 19. avgusta 2005. godine Opštinski sud je usvojio predlog dužnika da je potrebno da se vrednost zemljišta o kome je reč ponovo proceni.

25. Dana 17. marta 2006. godine Opštinski sud je održao javnu prodaju i priznao podnosioca predstavke za novog suvlasnika jednog broja parcela koje su ranije bile u suvlasništvu dužnika.
26. Nekoliko dana kasnije, predstavnici podnosioca predstavke su obišli ove parcele i zaključili da ih dužnik i dalje koristi.
27. Dana 4. aprila 2006. godine Opštinski sud je naložio da se zemljište preda podnosiocu predstavke i da se, dalje, novostečena svojina podnosioca predstavke uknjiži u zemljišne knjige.
28. Dana 7. aprila 2006. godine Opštinski sud je ispravio malu grešku u tekstu njegove odluke od 4. aprila 2006. godine.
29. Posebnom odlukom, koja je doneta 7. aprila 2006. godine, Opštinski sud je naložio da se na bankarski račun podnosioca predstavke prenesu preostali iznosi iz njegovog zahteva za naknadu materijalne štete, a podnosilac predstavke se odrekao prava da uloži žalbu na ovu odluku.

D. Ostale relevantne činjenice

30. I pored odluke Opštinskog suda od 4. aprila 2006. godine, dužnik je odbio da podnosiocu predstavke omogući pristup i korišćenje zemljišnih parcela o kojima je reč.
31. Dana 8. maja 2006. godine podnosilac predstavke je podneo tužbu za smetanje poseda, tražeći državinu na ovom zemljištu.
32. Dana 15. septembra 2006. godine Opštinski sud je odlučio protiv podnosioca predstavke, navodeći da on za početak nema nikakav posed, i zbog toga nema ništa da mu se vrati.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Zakon o izvršnom postupku iz 2000. godine (objavljen u Službenom listu Savezne Republike Jugoslavije – Sl. list SRJ – br. 28/00, 73/00 i 71/01)

33. Član 2 predviđa da se izvršni postupak pokreće na zahtev poverioca, ali ga, izuzetno, može pokrenuti i sud *ex officio* “kada je to predviđeno zakonom”.
34. Član 4 stav 1 navodi da se svi izvršni postupci moraju hitno sprovoditi.
35. Članovi 134-176 regulišu izvršenje putem javne prodaje dužnikove nepokretnosti. Oni, međutim, ne sadrže posebne odredbe u vezi sa situacijama kada dužnik odbije da poštuje sudsku odluku za prenos imovine na kupca.

36. Članovi 232 – 237 utvrđuju detalje koji se odnose na “založno pravo na nepokretnim i pokretnim stvarima na osnovu sporazuma stranaka”. Član 237 posebno navodi da sva takva založna prava predstavljaju važeće izvršne naslove..

B. Zakon o izvršnom postupku iz 2004. godine (objavljen u Službenom glasniku Republike Srbije – Sl. glasnik RS – br. 125/04)

37. Ovaj zakon je stupio na snagu dana 23. februara 2005. godine, čime je stavljen van snage Zakon o izvršnom postupku iz 2000. godine. U skladu sa članom 304, međutim, svi izvršni postupci pokrenuti pre 23. februara 2005. godine zaključice se shodno ranijem zakonu.

C. Relevantna sudska praksa

38. Kupac nepokretnosti koju sud prodaje javnom prodajom u izvršnom postupku imaće pravo evikcije u odnosu na prethodnog vlasnika, na osnovu rešenja koje je doneo izvršni sud, čime nema potrebe da se pokreće posebna građanska parnica s tim u vezi. (videti Gzz. 55/89, koji je Vrhovni sud Vojvodine usvojio).

D. Relevantne odredbe Zakona o sudijama kao i Zakona o obligacijama, kao i relevantne krivične odredbe

39. Ove odredbe su navedene u presudama V. A. M. protiv Srbije (br. 39177/05, stavovi 67 – 72, 13. mart 2007. godine), odnosno preduzeće EVT protiv Srbije (br. 3102/05, stavovi 29 – 31, 21. jun 2007. godine).

E. Sukcesija Državne zajednice Srbija i Crna Gora

40. Relevantne odredbe koje se tiču sukcesije Državne zajednice Srbija i Crna Gora navedene su u presudi *Matijašević protiv Srbije* (br. 23037/04, stavovi 22-25, 19. septembar 2006. godine).

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 STAV 1 KONVENCIJE I ČLANA 1 PROTOKOLA BR. 1

41. Podnosilac predstavke se žalio prema članu 6 stav 1 Konvencije kao i prema članu 1 Protokola br. 1, na dužina izvršnog postupka o kome je reč. Relevantne odredbe ovih članova glase kako sledi:

Član 6 stav 1

“Tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ..., svako ima pravo na ... raspravu u razumnom roku pred ...[sudom]...”

Član 1 Protokola br. 1

“Svako fizičko i pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korišćenje imovine u skladu s opštim interesima ili da bi obezbedila naplatu poreza ili drugih dažbina ili kazni.”

A. Prihvatljivost

1. Kompatibilnost *ratione personae*

42. Vlada je primetila da je izvršni postupak završen do 7. aprila 2006. godine i iznela da je podnosilac predstavke time bio lišen “statusa žrtve” u smislu člana 34 Konvencije.

43. Podnosilac predstavke se s tim nije složio.

44. Sud primećuje da sporni postupak nije okončan (videti stavove 38, 35 i 27 – 29 u gornjem tekstu, tim redosledom. Videti takođe stav 54 u daljem tekstu), zbog čega se primedba Vlade mora odbiti (videti, *mutatis mutandis*, *Dalban protiv Rumunije* [VV], br. 28114/95, stav 44, ECHR 1999-VI).

2. *Iscrpljenost domaćih pravnih sredstava*

45. Vlada je iznela da podnosilac predstavke nije iscrpeo sva delotvorna domaća pravna sredstva. Posebno, on se nije žalio na odugovlačenje u pitanju predsedniku Opštinskog suda, predsedniku Okružnog suda, odnosno Nadzornom odboru Vrhovnog suda. Dalje, podnosilac predstavke nije pokrenuo ni posebnu građansku parnicu prema članovima 199 i 200 Zakona o obligacionim odnosima. Najзад, Vlada je ostala pri stavu da podnosilac predstavke nije podneo ni krivičnu tužbu prema članovima 242, 243 i 245 Krivičnog zakona iz 1977. godine, a ni tužbu prema članu 340 Krivičnog zakona iz 2005. godine (videti stav 39 u prethodnom tekstu).

46. Podnosilac predstavke je osporio delotvornost ovih pravnih sredstava.

47. Sud je već utvrdio da se gore navedena pravna sredstva ne mogu smatrati delotvornim u smislu njegove utvrđene sudske prakse prema članu 35 stav 1 Konvencije (videti, *mutatis mutandis*, *V. A. M. protiv Srbije*, citiran u prethodnom

tekstu, stavovi 85 – 88 i 119, 13. mart 2007. godine). On ne nalazi nijedan razlog da odstupa od ovog stava u konkretnom predmetu i zaključuje, prema tome, da se primedba Vlade mora odbaciti.

3. Zaključak

48. Sud smatra da pritužbe podnosioca predstavke nisu očigledno neosnovane u smislu značenja člana 35 stav 3 Konvencije i smatra da ne postoji nijedan drugi osnov da ih proglasi nedopuštenim. Pritužbe se stoga moraju proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Argumenti koje su iznele strane

49. Vlada je primetila da je tužena država ratifikovala Konvenciju i Protokol br. 1 dana 3. marta 2004. godine i ponovo potvrdila da je sporni izvršni postupak završen do 7. aprila 2006. godine. On je, prema tome, u okviru nadležnosti Suda *ratione temporis* u periodu od samo dve godine.

50. Vlada je dalje primetila da su do 12. novembra 2004. godine vođena dva paralelna kruga izvršnih postupaka i iznela da se celo proceduralno zakašnjenje pre 21. oktobra 2004. godine isključivo pripisuje podnosiocu predstavke koji je tražio javnu prodaju parcela koje nisu zvanično priznate kao svojina dužnika.

51. Najzad, Vlada je obrazložila da trajanje postupka od 21. oktobra 2004. godine do 7. aprila 2006. godine, nekih osamnaest meseci ukupno, ne predstavlja povredu Konvencije ni Protokola uz nju.

52. Podnosilac predstavke je naveo da je učinio sve što je bilo u njegovoj moći da ubrza postupak o kome je reč i ostao pri stavu da je država bila kriva za kašnjenje.

53. Podnosilac predstavke je takođe istakao da on, posle donošenja odluke Opštinskog suda od 4. aprila 2006. godine, nije imao mogućnosti da podnese poseban parnični zahtev kako bi stekao državinu na spornom zemljištu.

54. Vlada se sa tim nije složila i, tako je, ostala pri stavu da je umesto toga podnosilac predstavke trebalo da traži izvršenje ove odluke shodno članu 2 Zakona o izvršnom postupku iz 2000. godine.

2. Relevantna načela

55. Sud podseća da se izvršenje pravosnažne presude koju je sud doneo mora smatrati sastavnim delom "suđenja" u svrhe člana 6 (videti *Hornsby protiv Grčke*, presuda od 19. marta 1997. godine, Izveštaji o presudama i odlukama 1997-II, str. 510, stav 40).

Kašnjenje u izvršenju presude se, međutim, može opravdati u posebnim okolnostima, ali ovo kašnjenje nije takvo da ugrožava suštinu prava zaštićenog članom 6 stav 1 (videti *Immobiliare Saffi protiv Italije* [VV], br. 22774/93, stav 74, ECHR 1999-V).

56. Dalje, bez obzira da li je dužnik privatni ili državni akter, na državi je da preduzme sve neophodne mere da se pravosnažna sudska presuda izvrši, kao i da obezbedi delotvorno učešće njenog celog aparata. Propust da se to učini može predstavljati nepokrivanje svih zahteva iz člana 6 stav 1 (videti, *mutatis mutandis*, *Pini i drugi protiv Rumunije*, br. 78028/01 i 78030/1, stavovi 174 – 189, ECHR 2004-V (izvodi). Videti takođe *mutatis mutandis*, *Hornsby*, citiran u gornjem tekstu, str. 511, stav 41).

57. Ove obaveze se takođe ogledaju u članu 1 Protokola br. 1 (videti *Burdov protiv Rusije*, br. 59498/00, stav 40, ECHR 2002-III). Sud podseća da se ovom odredbom od države traži da koristi sva dostupna pravna sredstva koja ima na raspolaganju kako bi se pravosnažna presuda izvršila, čak i u slučajevima koji podrazumevaju spor između privatnih strana (videti, *mutatis mutandis*, *Fuklev protiv Ukrajine*, br. 48553/99, stav 96, ECHR 2002-VII).

3. Period koji treba uzeti u obzir

58. Sud primećuje da, prema informacijama koje su dostupne u spisu predmeta, a koje su strane dostavile, izvršni naslovi o kojima je reč u konkretnom predmetu tek treba da se u potpunosti izvrše (videti stav 27 u gornjem tekstu). Sporni postupak tako i dalje traje neke tri godine i osam meseci od kada je Srbija ratifikovala Konvenciju i Protokol br. 1 dana 3. marta 2004. godine (period koji potpada u nadležnost ovog Suda *ratione temporis*), do datuma usvajanja ove presude.

59. Sud dalje zapaža da se, kako bi se utvrdila opravdanost zakašnjenja o kome je reč, takođe mora uzeti u obzir stanje predmeta na dan ratifikacije (videti, *mutatis mutandis*, *Styranowski protiv Poljske*, presuda od 30. oktobra 1998. godine, *Izveštaji* 1998-VIII) i primećuje da, dana 3. marta 2004. godine, prvi krug izvršnog postupka na koji se žali već nije bio rešen približno dve godine, dok je drugi krug upravo počeo.

4. Ocena Suda

60. Sud primećuje da je, kada je podnosilac predstavke podneo zahteve za izvršenje, zemljište koje je predloženo za javnu prodaju formalno uknjiženo na ime dužnika (videti stavove 5 i 9 u gornjem tekstu). Drugo, izvršenje je delimično završeno bankarskom doznakom dana 7. aprila 2006. godine (videti stav 29 u gornjem tekstu). Treće, podnosilac predstavke se ne može kriviti što se oslonio na tačnost informacija

sadržanih u zemljišnim knjigama same tužene države. Četvrto, izgleda da podnosilac predstavke nije tražio izvršenje odluke Opštinskog suda od 4. aprila 2006. godine (videti stav 27 u gornjem tekstu), u skladu sa relevantnim domaćim pravom, već je umesto toga pribegao očigledno nedelotvornoj građanskoj parnici. (videti stavove 30 – 32 i 38 u gornjem tekstu).

61. U tim okolnostima, Sud smatra da srpski organi nisu delotvorno sproveli sporni izvršni postupak do 4. aprila 2006. godine, ali da se ne mogu smatrati odgovornim za bilo kakvo kašnjenje posle toga (videti stavove 27 – 32 u gornjem tekstu). Sud stoga nalazi da je tužena država, u navedenom intervalu, ugrozila suštinu “prava na pristup sudu” podnosioca predstavke i sprečila ga da dobije potpunu imovinsku naknadu koju je legitimno očekivao. Prema tome, došlo je do povrede člana 6 stav 1 Konvencije i posebne povrede člana 1 Protokola br. 1 (videti, *mutatis mutandis*, *Kolyada protiv Rusije*, br. 31276/02, stav 25, 30. novembar 2006. godine).

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 13 KONVENCIJE

62. Podnosilac predstavke je takođe istakao da nije imao na raspolaganju delotvorno pravno sredstvo da bi ubrzao postupak izvršenja o kome je reč. Vlada se sa ovim nije složila.

Sud smatra da ovu žalbu treba razmatrati prema članu 13 Konvencije, koji glasi kako sledi:

“Svako kome su povređena prava i slobode predviđene u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.”

A. Prihvatljivost

63. Sud nalazi da žalba podnosioca predstavke pokreće pitanja činjenica i prava po Konvenciji, čije utvrđivanje zahteva razmatranje osnovanosti. Štaviše, ova žalba nije očigledno neosnovana u okviru značenja člana 35 stav 3 Konvencije i ne može se proglasiti neprihvatljivom ni po kom drugom osnovu. Ovaj deo predstavke se, prema tome, mora proglasiti prihvatljivim.

B. Osnovanost

64. Sud podseća na odbijanje preliminarne primedbe Vlade o delotvornim pravnim sredstvima (stav 44 u gornjem tekstu). U onoj meri u kojoj se ona oslanja na slične argumente u odgovoru na žalbu podnosioca predstavke prema članu 13, Sud je odbacuje iz istih razloga.

65. Sud, prema tome, smatra da je došlo do povrede člana 13, a u vezi sa članom 6 stav 1 Konvencije i članom 1 Protokola br. 1, zbog nedostatka delotvornog pravnog sredstva po domaćem pravu za žalbe podnosioca predstavke na dužinu izvršnog predmeta o kome je reč (videti, *mutatis mutandis*, *Tomić protiv Srbije*, br. 25959/06, stavovi 111-116, 26. juni 2007. godine).

III. PRIMENA ČLANA 41 KONVENCIJE

66. Član 41 Konvencije predviđa:

“Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.”

A. Šteta

67. Podnosilac predstavke je tražio 21.000 evra (EUR) na ime nematerijalne štete koju je pretrpeo i plus 128.000 evra u srpskim dinarima (RSD), sa zakonskom kamatom, na ime materijalne štete. Ovi iznosi sadrže naknadu za ozbiljan poremećaj poslovanja, mentalnu patnju koju je pretrpeo vlasnik podnosioca predstavke i njegovi zaposleni, vrednost parcela koje je podnosilac predstavke stekao dana 4. aprila 2006. godine kao i za nemogućnost da to zemljište posle koristi.

68. Vlada je osporila te zahteve.

69. Sud usvaja da je podnosilac predstavke pretrpeo izvesnu nematerijalnu štetu koja se ne može dovoljno nadoknaditi samim utvrđivanjem povrede (videti, *mutatis mutandis*, *Comingersoll protiv Portugala* [VV], br. 35382/97, stavovi 35 – 37, ECHR 2000-IV, i *Teltronic –CATV protiv Poljske*, br. 48140/99, stavovi 67, 68 i 60, 10. januar 2006. godine). Procenjujući po osnovu pravičnosti i s obzirom na okolnosti predmeta, Sud podnosiocu predstavke dodeljuje 1.200 evra u ovom delu.

70. Najzad, Sud ne procenjuje da postoji bilo kakva uzročna veza između utvrđenih povreda i navodne materijalne štete i primećuje da podnosilac predstavke i dalje može da traži izvršenje odluke Opštinskog suda od 4. aprila 2006. godine (videti stavove 27 i 39 u gornjem tekstu). Sud, stoga, odbacuje zahtev podnosioca predstavke za naknadu materijalne štete u celini.

B. Troškovi

71. Podnosilac predstavke je takođe tražio približno 750 evra u RSD na ime troškova koje je imao u vezi sa posebnim zahtevom za naknadu štete u parničnom postupku

koji je podneo dana 8. maja 2006. godine (videti stavove 30 – 32 u gornjem tekstu) i neodređeni iznos, koji Sud treba da odredi, za one koje je imao u toku njegovog “strazburškog predmeta”.

72. Vlada je osporila ove zahteve.

73. Prema sudskoj praksi Suda, podnosilac predstavke ima pravo na naknadu štete samo u onoj meri u kojoj je pokazano da je ona stvarno i neophodno nastala i da je opravdana što se tiče iznosa (videti, na primer, *Iatridis protiv Grčke* (pravično zadovoljenje) [VV], br. 31107/96, stav 54, ECHR 2000-XI).

74. Sud smatra da podnosilac predstavke nema pravo na povraćaj troškova koje je imao pred domaćim organima, s obzirom da se oni odnose na postupak u kome nije utvrđena povreda Konvencije. Sud takođe primećuje da zahtev podnosioca predstavke za naknadu troškova koji su nastali u postupku pred ovim Sudom nije preciziran. On se, prema tome, mora odbaciti.

C. Zatezna kamata

75. Sud smatra da je primereno da zatezna kamata bude zasnovana na najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uz dodatak od tri procentna poena.

IZ GORE NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Proglašava* predstavku prihvatljivom,
2. *Utvrdjuje* da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije i člana 1 Protokola br. 1,
3. *Utvrdjuje* da je došlo do povrede člana 13 Konvencije,
4. *Utvrdjuje*
  - (a) da tužena država treba da isplati podnosiocu predstavke, u roku od tri meseca od datuma kada ova presuda postane pravosnažna, u skladu sa članom 44 stav 2 Konvencije, 1.200 evra (jedna hiljada dve stotine evra) na ime pretrpljene nematerijalne štete, plus svaki porez koji se može platiti na ovaj iznos,
  - (b) da po isteku gore navedena tri meseca do isplate, treba platiti običnu kamatu na gore navedene iznose po stopi koja je jednaka najnižoj kamatnoj stopi Evropske centrale banke, uz dodatak od tri procentna poena.

5. Odbija preostali deo zahteva podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje.

Sastavljeno na engleskom jeziku i dostavljeno u pisanoj formi na dan 27. novembra 2007. godine u skladu sa pravilom 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

S. DOLE (S. DOLLÉ)

Sekretar

F. TULKENS (F. TULKENS)

Predsednik

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

Predmet KARADŽIĆ protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 35030/04)

PRESUDA

STRASBOURG

15. prosinca 2005.¹

---

¹ Presuda je konačna od 15. 3. 2006, *prim ur.*

U predmetu Karadžić protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

- g. C.L. Rozakis, *predsjednik*,
- g. L. Loucaides,
- gđa. F. Tulkens
- g. P. Lorenzen
- gđa. N. Vajić,
- g. D. SPIELMANN,
- g. S. E. JEBENS, *suci*,
- i g. S. NIELSEN, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 24. studenog 2005.,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 35030/04) protiv Republike Hrvatske kojeg je državljanka Bosne i Hercegovine, gđa. Edina Karadžić (“podnositeljica zahtjeva”) podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (“Konvencija”) dana 1. listopada 2004. godine.
2. Podnositeljicu zahtjeva zastupao je g. R. Giebenrath, odvjetnik iz Strasbourga. Vladu RH (“Vlada”) zastupala je zastupnica gđa. Š. Stažnik.
3. Dana 29. listopada 2004. godine Sud je odlučio o zahtjevu obavijestiti Vladu. Na osnovu odredbi članka 29. stavak 3. Konvencije odlučio je istovremeno odlučiti o osnovanosti i dopuštenosti zahtjeva. Vlada Bosne i Hercegovine nije iskoristila pravo intervenirati u svojstvu treće osobe (članak 36. stavak 1. Konvencije i Pravilo 44. stavak 1. Poslovnika Suda)

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnositeljica je rođena 1975. i živi u Kehl, Njemačka.
5. Podnositeljica ima sina N.D.K., rođenog 1995. u vanbračnoj zajednici. Prema njemačkom pravu podnositeljica ima isključivu roditeljsku skrb nad svojim sinom.

6. Podnositeljica je živjela sa svojim sinom i njegovim ocem Ž.P. do 1999., kada je Ž.P. napustio Njemačku zbog nekoliko kaznenih postupaka koji su se vodili protiv njega. Od tada Ž.P. živi u Hrvatskoj dok je podnositeljica odlučila nastaviti živjeti sa svojim sinom u Njemačkoj. Posjetili su Ž.P. nekoliko puta.
7. Negdje u svibnju 2000. za vrijeme jednog od njihovih posjeta u Hrvatsku, Ž.P. nije dozvolio da podnositeljica odvede njihovog sina natrag u Njemačku. Slijedećih nekoliko mjeseci, podnositeljica je nekoliko puta posjetila sina u Hrvatskoj i zatražila od Ž.P. dozvolu da uzme sina natrag, ali uzalud.
8. Dana 8. rujna 2001., podnositeljica je uspjela odvesti sina nazad u Njemačku. Međutim, 18. rujna 2001. Ž.P. je oteo sina na ulici u Kehlu i odveo ga u Hrvatsku.
9. U međuvremenu, na zahtjev podnositeljice, dana 25. travnja 2001. nadležni sud u Njemačkoj (Amtsgericht) donio je odluku kojom je potvrdio da je Ž.P. odveo dijete protivno odredbama članka 3. Haške konvencije o građansko pravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980. (dalje u tekstu: Haška konvencija). Slijedom žalbe Ž.P.-a, nadležni drugostupanjski sud u Njemačkoj (Oberlandesgericht) dana 28. siječnja 2003. potvrdio je odluku prvostupanjskog suda.
10. Nakon toga, dana 25. travnja 2001., podnositeljica se obratila Federalnom državnom odvjetniku (Generalbundesanwalt), kao središnjem državnom tijelu, tražeći povrat mladb. djeteta pozivajući se na Hašku konvenciju. U svojim podnescima od 12. lipnja i 19. prosinca 2001., Federalni državni odvjetnik obavijestio je podnositeljicu da još nije zaprimio odgovor od središnjeg hrvatskog tijela kojem se obratio.
11. Neutvrđenog datuma u ljeto 2001., Ministarstvo rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske naložilo je Centru za socijalnu skrb u Poreču, da stupi u kontakt sa Ž.P. i zatraži od njega vraćanje djeteta N.D.K. podnositeljici. Ž.P. je to odbio učiniti.
12. Dana 21. listopada 2001. Centar za socijalnu skrb u Poreču, pokrenuo je postupak za vraćanje djeteta podnositeljici pred Općinskim sudom u Poreču.
13. Sud je održao tri ročišta i saslušao podnositeljicu, Ž.P.-a i zastupnika Centra za socijalnu skrb Poreč.
14. Dana 6. svibnja 2002. Općinski sud u Poreču, naredio je vraćanje N.D.K. podnositeljici zahtjeva. Slijedom izjavljene žalbe, dana 14. listopada 2002. Županijski sud u Puli ukinuo je odluku Općinskog suda i vratio predmet na ponovni postupak tražeći od prvostupanjskog suda da točno utvrdi vrijeme navodne otmice djeteta, te jesu li ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 12. i 13. Haške konvencije.
15. U ponovljenom postupku, Općinski sud u Poreču održao je ročište 6. svibnja 2003., saslušao je stručnjaka kliničke psihologije koji je utvrdio da ne postoji opasnost da će, ukoliko se vrati u Njemačku, dijete biti izloženo negativnim utjecajima.

16. Dana 12. svibnja 2003. Općinski sud u Poreču ponovo je naredio vraćanje N.D.K. podnositeljici. Dana 18. kolovoza 2003. Županijski sud u Puli odbio je žalbu Ž.P. kao neosnovanu.
17. Na zahtjev podnositeljice dana 29. rujna 2003. Općinski sud u Poreču izdao je rješenje o ovrsi, određujući žurno izvršenje presude, po sudskom ovršitelju uz podršku policije.
18. Dana 9. listopada 2003., sudski ovršitelj pokušao je provesti ovrhu. Otišao je Ž.P.-ovoj kući u kojoj nije zatekao dijete, a Ž.P. mu nije htio reći gdje se dijete nalazi.
19. Svojim podnescima od 15. listopada 2003. i 10. studenog 2003. sud je tražio od lokalne policijske postaje podatke o boravištu djeteta. Policija je obavijestila sud da se N.D.K. nalazi u Slavonskom Brodu. Nakon toga, Općinski sud u Poreču, prosljedio je rješenje o ovrsi Općinskom sudu u Slavonskom Brodu. Dana 2. travnja 2004. Općinski sud u Slavonskom Brodu izvijestio je Općinski sud u Poreču da se N.D.K. ne nalazi na području njegove nadležnosti.
20. Dana 9. travnja 2004. Općinski sud u Poreču ponovo je zatražio od lokalne policije da otkriju gdje se nalaze Ž.P. i N.D.K.
21. Dana 24. svibnja 2004. Općinski sud u Poreču donio je odluku kojom je Ž.P.-u odredio kaznu zatvora u trajanju od 30 dana jer nije postupio prema sudskom nalogu od 12. svibnja 2003. Također mu je naređeno da otkrije trenutnu lokaciju N.D.K. Slijedom izjavljene žalbe, dana 14. lipnja 2004. Županijski sud u Puli potvrdio je prvostupanjsku odluku, no smanjio je zatvorsku kaznu na trajanje od 8 dana.
22. Dana 8. srpnja 2004. Općinski sud u Poreču ponovo je odredio Ž.P. kaznu zatvora u trajanju od 30 dana.
23. Dana 17. rujna 2004. domaće vlasti su ponovo pokušale provesti odluku Općinskog suda u Poreču od 12. svibnja 2003. Tri policijska službenika, sudski ovršitelj i odvjetnik podnositeljice došli su Ž.P.-ovoj kući i zatražili izručenje djeteta. Ž.P. je to odbio učiniti te upotrijebivši silu pobjegao sa svojim sinom.
24. Nakon toga, porečka policija podnijela je kaznenu prijavu protiv Ž.P. zbog kaznenog djela prijetnje. Dana 12. listopada 2004. Ž.P. je pronađen i zadržan u pritvoru. Nakon pritužbi na loše zdravstveno stanje, prebačen je u bolnicu iz koje je uspio pobjeći.
25. Vlada je izjavila da je podnositeljica dana 26. siječnja 2005. zatražila odgodu ovrhe na mjesec dana, smatrajući da će se mirnim putem nagoditi sa Ž.P. oko vraćanja N.D.K.
26. Općinski sud u Poreču održao je saslušanje 2. veljače 2005. na kojem je odvjetnik podnositeljice, dotični D.Š., izjavio da je N.D.K. vraćen podnositeljici. Istovremeno

odvjetnik Ž.P.-a izjavio je da je njegova stranka podmirila sve troškove postupka. Sukladno izjavama stranaka, istoga dana sud je donio odluku proglašivši ovršni postupak dovršenim. Podnositeljica nikada nije podnijela žalbu protiv navedene odluke.

27. Podnositeljica je tvrdila da je izjava D.Š.-a dana sudu na ročištu 2. veljače 2005. bila lažna i nije odražavala stvarno stanje. Tvrdila je da nije imala saznanja o održavanju ročišta dana 2. veljače 2005. i nije dala naputak D.Š.-u da izjavi da joj je N.D.K. vraćen. Iako je istina da je ona vidjela sina u nekoliko navrata početkom 2005., ona nikada nije bila s njim nasamo niti joj je sin ikada vraćen.

28. Podnositeljica tvrdi da joj N.D.K. još uvijek nije vraćen te da isti navodno i dalje živi u Hrvatskoj sa Ž.P.

II. MJERODAVNO DOMAĆE I MEĐUNARODNO PRAVO I PRAKSA

29. Preambula Haške konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980. koju je Hrvatska ratificirala 20. lipnja 1991. ("Narodne novine-Međunarodni ugovori" br. 7/91), uključuje sljedeću izjavu o njenoj svrsi:

"... međunarodna zaštita djece od štetnih učinaka njihovog protupravnog premještaja ili zadržavanja i uspostavljanje postupaka koji osiguravaju njihov hitan povratak u državu redovnog boravišta..."

Mjerodavne odredbe Haške konvencije glase kako slijedi:

Član 3.

"Odvođenje ili zadržavanje djeteta smatrat će se nezakonitim:

a) ako predstavlja povredu prava na brigu što ga je dobila osoba, institucija ili bilo koje drugo tijelo, kolektivno ili pojedinačno, po zakonu države u kojoj je dijete bilo stalno nastanjeno prije odvođenja ili zadržavanja;

b) ako su se u vrijeme odvođenja ili zadržavanja ta prava ostvarivala kolektivno ili pojedinačno, ili bi se bila ostvarivala da nije došlo do odvođenja ili zadržavanja.

Član 7.

Centralni izvršni organi će međusobno surađivati i unapređivati suradnju među nadležnim organima u zemljama ugovornicama kako bi se osiguralo što hitnije vraćanje djeteta i postigli ostali ciljevi ove konvencije.

Član 11.

Sudski ili upravni organi država ugovornica hitno će provesti postupak za povratak djeteta.

Ako odgovarajući sudski ili upravni organi ne donesu odluku u roku od šest tjedana

od dana pokretanja postupka, podnositelj molbe ili centralni izvršni organ države kojoj je poslan zahtjev, na vlastitu inicijativu ili na zahtjev centralnog izvršnog organa države koja upućuje zahtjev, ima pravo tražiti obrazloženje zbog odgode....

Član 12.

Ako je dijete nezakonito odvedeno ili zadržano u smislu člana 3., a na dan početka postupka pred sudskim ... organom države ugovornice u kojoj se dijete nalazi proteklo je manje od jedne godine od dana nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, dotični nadležni organ naredit će hitan povratak djeteta.

Član 13.

Bez obzira na odredbe prethodnog člana, sudski ... organ države kojoj se šalje zahtjev nije dužan narediti povratak djeteta ako ... postoji ozbiljna opasnost da bi povratak izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepovoljan položaj.”

30. Mjerodavni dio članka 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Narodne novine br. 4972002 od 3. svibnja 2002 – dalje: Ustavni zakon) glasi kako slijedi:

“(1) Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud.....

(2) U odluci kojom usvaja ustavnu tužbu.....iz stavka 1. ovoga članka, Ustavni sud će nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti ...

(3) U odluci iz stavka 2. ovoga članka Ustavni sud će odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegova ustavnog prava ... Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu.”

31. Prema praksi Ustavnog suda koja se primjenjivala do 2. veljače 2005., ustavne tužbe koje su podnesene temeljem članka 63. u predmetima ovrhe bile su proglašene nedopuštenima u predmetima u kojima je rješenje o ovrsci već bilo doneseno. U odluci U-IIA/1165/2003 od 12. rujna 2003. Ustavni sud je dao tumačenja članka 63. Ustavnog zakona na sljedeći način:

“Iz navedenog slijedi da će Ustavni sud pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi podnijetoj na temelju odredbi članka 63. Ustavnog zakona - zbog dugotrajnosti postupka, samo u slučaju kada sud nije u razumnom roku meritorno odlučio o pravima i obvezama podnositelja, dakle kada nije u razumnom roku donio akt kojim se meritorno odlučilo o biti stvari.

U predmetu podnositelja, ustavna tužba podnijeta je zbog neprovođenja ovrhe na temelju pravomoćnog akta, kojim je već odlučeno o pravima i obvezama stranke. Stoga Ustavni sud u konkretnom slučaju radnje sudova ne ocjenjuje u meritumu stvari.

Imajući u vidu navedene odredbe Ustavnog zakon...ocjena je Ustavnog suda da povodom predmetne ustavne tužbe ne postoje pretpostavke za postupanje Ustavnog suda u smislu odredbe članka 63. Ustavnog zakona.”

U odluci br. U-III A-781/2003 od 14. svibnja 2004. Ustavni sud je dao daljnje tumačenje članka 63. Ustavnog zakona:

“Imajući u vidu navedene odredbe Ustavnog zakona, te činjenicu da ustavna tužba nije podnijeta zbog nedonošenja akta u razumnom roku, već zbog neprovođenja ovrhe ocjena je Ustavnog suda da u povodu predmetne ustavne tužbe, ne postoje pretpostavke za postupanje Ustavnog suda u smislu odredbe članka 63. Ustavnog zakona.”

32. U odluci broj U-III A-1128/2004 od 2. veljače 2005. Ustavni sud je promijenio svoju praksu uvažavajući ustavnu tužbu podnositelja te mu dodijelio naknadu štete i naredio nadležnom sudu da dovrši ovršni postupak u roku od šest mjeseci od odluke.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

33. Podnositeljica se žali da joj je zbog neučinkovitosti hrvatskih vlasti, osobito dugotrajne nemogućnosti provođenja ovršnog rješenja Općinskog suda u Poreču od 12. svibnja 2003. radi vraćanja sina, povrijeđeno pravo na poštovanje obiteljskog života koje propisuje članak 8. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

“1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.”

A. Dopuštenost

34. Vlada je pozvala Sud da odbaci zahtjev zbog neiscrpljenosti domaćih pravnih sredstava. Navela je da je podnositeljica mogla podnijeti ustavnu tužbu temeljem članka 63. Ustavnog zakona u pogledu duljine ovršnog postupka, s razumnom mogućnošću da s njom uspije. Kako bi poduprla taj argument Vlada je dostavila odluku Ustavnog suda od 2. veljače 2005. (vidi gore §32) u kojoj je taj sud utvrdio povredu podnositeljevog prava na suđenje u razumnom roku i u razdoblju nakon što je izdano rješenje o ovrsi.

35. Podnositeljica se nije složila s Vladom. Ona je izrazila sumnju u učinkovitost ustavne tužbe u njenom predmetu i naglasila da se postupci koji su uređeni Haškom konvencijom pokreću po službenoj dužnosti te da ona nije imala izravna sredstva kojima bi se umiješala u taj postupak, osim traženja izjave o razlozima zbog kojih je postupak u zastoju.

36. Sud ponavlja da se prema članku 35. stavku 1. Konvencije on može baviti predmetom samo nakon što su iscrpljena sva domaća pravna sredstva. Svrha pravila o iscrpljivanju jest dati mogućnost državama ugovornicama da spriječe ili isprave povrede koje se protiv njih iznose, prije nego što iste budu iznesene pred Sudom (vidi, između mnogih, *Selmouni v. France* [GC], br. 25803/94, stavak 74., ECHR 1999-IV). Međutim, jedina pravna sredstava koja treba iscrpiti su ona koja su učinkovita u teoriji i u praksi u relevantno vrijeme, što znači da moraju biti dostupna i sposobna omogućiti zadovoljštinu u odnosu na pritužbu, te moraju pružati razumnu mogućnost uspjeha (vidi, *mutatis mutandis, Akivar i drugi protiv Turske, presuda od 16. rujna 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-IV, str. 1211, §68.*)

37. Sud dalje naglašava da je već ranije utvrdio da je ustavna tužba na temelju članka 63. Ustavnog zakona učinkovito pravno sredstvo u pogledu duljine postupka koji još traju u Hrvatskoj (vidi *Slaviček protiv Hrvatske (odluka), br. 20862/02 ECHR 2002-VII*). Međutim, u to vrijeme nije bilo jasno da li bi takva tužba bila učinkovito pravno sredstvo i u pogledu duljine ovršnog postupka.

38. Sud primjećuje da su prije odluke od 2. veljače 2005. ustavne tužbe bile sustavno proglašavane nedopuštenima u ovršnim postupcima u kojima je nadležni sud već izdao rješenje o ovrsi (vidi § 31 gore). U takvim slučajevima Ustavni sud je smatrao da nije nadležan za rješavanje pitanja je li produljeno trajanje ovršnog postupka prerاسlo u povredu ustavnog prava podnositelja tužbe, budući da je odluka o meritumu njegovog predmeta već bila donesena od strane nadležnog suda. U tim okolnostima, Sud zaključuje da se, prije 2. veljače 2005. ustavna tužba temeljem članka 63. Ustavnog zakona ne može smatrati učinkovitim pravim sredstvom u ovakvim predmetima.

39. Međutim, u svojoj odluci od 2. veljače 2005., Ustavni sud je izmijenio svoju praksu. Odlučio je ispitati, pri odlučivanju o duljini ovršnog postupka, također i vrijeme koje je proteklo od donošenja rješenja o ovrsi. Pritom se Ustavni sud izričito pozvao na praksu Suda, osobito presudu *Hornsby* (vidi *Hornsby protiv Grčke, presuda od 19. ožujka 1997., Reports of Judgments and Decisions 1997-II, str. 511, §41*). Sud stoga smatra da je od 2. veljače 2005. i promjene mjerodavne prakse Ustavnog suda, ustavna tužba temeljem članka 63. učinkovito pravno sredstvo u pogledu ovršnog postupka.

40. U ovom predmetu, međutim, Sud primjećuje da je ovršni postupak započeo 29. rujna 2003. i da je dovršen 2. veljače 2005., istog dana kada je Ustavni sud promijenio svoju praksu. U pogledu gornjih zaključaka, Sud smatra da podnositeljica nije trebala podnijeti ustavnu tužbu kako bi iscrpila domaća pravna sredstva, budući da u mjerodavno vrijeme nije pružala razumne izgleda za uspjeh.

41. Sukladno tome, Vladin prigovor treba odbiti.

42. Sud nadalje bilježi da zahtjev podnositeljice temeljem članka 8. Konvencije nije očito neosnovan u smislu članka 35. stavka 3 Konvencije, niti nedopušten po nekom drugom temelju. Stoga mora biti proglašen dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Vlada

43. Vlada je ustvrdila da su nadležna tijela Republike Hrvatske, pokrenuvši postupak za povrat N.D.K., postupila u skladu sa Haškom konvencijom. Podnositeljica je bila u dovoljnoj mjeri uključena u postupak; zastupao ju je odvjetnik i imala je pravo žalbe kojim se koristila. Odluke sudova donošene su na temelju važećih odredbi međunarodnog prava. Štoviše, imajući u vidu činjenicu da Haška konvencija na propisuje rok za povrat djeteta, već samo obvezuje državu da, ako se to od nje zatraži, iznese razloge za trajanje postupka dulje od šest tjedana, odluke sudova nisu donesene u prekomjerno dugom roku. U cjelini, Vlada je ispunila svoje procesne obveze koje proizlaze iz članka 8. jer je podnositeljica, kao roditelj, imala na raspolaganju pravo na poduzimanje odgovarajućih mjera radi povrata njezinog djeteta.

44. Štoviše, Centar za socijalnu skrb Poreč organizirao je u nekoliko navrata sastanke između podnositeljice i njezinog sina tijekom trajanja sudskog postupka.

45. Glede ovršnog postupka koji je uslijedio nakon naloga suda za vraćanje N.D.K. podnositeljici, nadležna tijela su poduzela sve dostupne mjere u njihovoj nadležnosti kako bi ispunila svoju pozitivnu obvezu u tom pogledu. Ovrha je postala složena kada je Ž.P. odbio surađivati i pobjegao s N.D.K. Nadležni sud je u više navrata tražio od policije da locira N.D.K., a sudski ovršitelj je u tri navrata pokušao provesti pravomoćnu odluku.

46. Nadalje, domaća tijela su postupala u skladu sa slobodom procjene koju imaju te su, procjenjujući interese N.D.K., izbjegavala neposrednu uporabu sile kako bi se spriječila mogućnost da on na bilo koji način bude ugrožen. U konačnici, prema mišljenju Vlade, takvo postupanje dovelo je do mirnog rješenja i povrata N.D.K. njegovoj majci.

47. Vlada tvrdi da se ovaj predmet razlikuje od predmeta *Sylvester* (*Sylvester v. Austria*, no. 36812/97 i 40104/98, 24. travanj 2003) utoliko što su nadležni sudovi donijeli odluku u korist podnositeljice. On se također razlikuje od predmeta *Ignaccolo-Zenide* (*Ignaccolo-Zenide v. Romania*, no. 31679/96, ECHR 2000-I), u kojem je Sud utvrdio povredu zbog neaktivnosti rumunjskih vlasti, budući da u ovom predmetu nije bila utvrđena dugotrajna neaktivnost od strane nadležnih tijela.

2. Podnositeljica

48. Podnositeljica je ustrajala u tvrdnji da su hrvatska tijela bila izrazito spora u svojem postupanju u cilju povrata njezinog djeteta. Ona tvrdi da je Centru za socijalni rad Poreč trebalo gotovo šest mjeseci da pred Općinskim sudom u Poreču pokrene postupak za povrat N.D.K. Nadalje, obveze koje prema Haškoj Konvenciji ima zatražena država uvelike nadilaze puku obvezu obavještanja zainteresirane osobe o razlozima za trajanje postupka koje prekoračuje šest tjedana. Podnositeljica tvrdi da se to razdoblje treba tumačiti na način da ono obvezuje zatraženu državu na donošenje odluke u roku od šest tjedana. U ovom predmetu, međutim, prošla je godina dana između zahtjeva nadležnih njemačkih tijela i prvostupanjske odluke hrvatskih sudova. Štoviše, između zahtjeva i konačne odluke hrvatskih tijela prošlo je 28 mjeseci, što prema mišljenju podnositeljice predstavlja dovoljnu osnovu za utvrđenje povrede članka 8.

49. Podnositeljica nadalje tvrdi da hrvatske vlasti nisu poduzele sve neophodne korake koji su se razumno mogli zahtijevati u posebnim okolnostima ovog predmeta. U tom smislu, njezin predmet se ne razlikuje od predmeta *Sylvester*. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi kao nadležno hrvatsko tijelo prema Haškoj Konvenciji ostalo je pasivno i nije žurno ili potpuno obavijestilo nadležnu njemačku vlast o razvoju predmeta. Porečka policija je prouzročila daljnje odgode u postupku time što je propustila locirati Ž.P. ili N.D.K. te time što je dopustila Ž.P. da im pobjegne u dva navrata.

50. Glede argumenata Vlade da su domaća tijela djelovala u skladu s interesima djeteta, podnositeljica je ustvrdila da nije bilo na njima da prosuđuju da li je ovrha općenito štetna ili ne. Umjesto toga to je bio zadatak nadležnog suda koji je trebao procijeniti sve okolnosti predmeta i donijeti odluku koja je u najboljem interesu djeteta, što je i bilo učinjeno.

3. Ocjena Suda

51. U svrhu članka 8. Konvencije, veza između podnositeljice i njezinog sina spada u područje obiteljskog života, pa stoga Sud mora procijeniti da li je došlo do propusta

u poštivanju obiteljskog života podnositeljice. Sud ponavlja da je suštinski objekt članka 8. zaštita pojedinca od arbitrarnog djelovanja javnih vlasti. Dodatno mogu postojati i pozitivne obveze koje se podrazumijevaju pod "učinkovitim" poštivanjem obiteljskog života. U oba slučaja mora se voditi računa o poštenom razmjeru koji se mora postaviti između suprotstavljenih interesa pojedinca i zajednice kao cjeline, te u oba slučaja države uživaju određenu slobodu procjene (vidi, između mnogih drugih izvora, *Ignaccolo-Zenide*, gore citirana, § 94; *Iglesias Gil and A.U.I. v. Spain*, no. 56673/00, § 48, ECHR 2003-V; i *Mikulić v. Croatia*, no. 53176/99, § 58, ECHR 2002-I).

52. Nadalje, Sud je konstantno smatrao da pozitivne obveze države na temelju članka 8. uključuju pravo roditelja na mjere koje će im omogućiti sjedinjenje sa svojim djetetom. Međutim, obveza domaćih vlasti na poduzimanje takvih mjera nije apsolutna jer spajanje roditelja sa djetetom koje je neko vrijeme živjelo sa drugim roditeljem možda neće biti odmah moguće te može zahtijevati poduzimanje pripremnih mjera. Priroda i opseg mjera ovisit će o okolnostima svakog slučaja, no razumijevanje i suradnja svih uključenih uvijek su važan sastojak. Svaka obveza na primjenu sile u ovom području mora biti ograničena jer se mora voditi računa o interesima, i pravima i slobodama svih uključenih, a posebice o najboljim interesima djeteta i njegovih prava na temelju članka 8. Tamo gdje kontakt s roditeljem može izgledati kao prijatna tim interesima ili miješanje u ta prava, domaće vlasti trebaju odrediti poštenu razmjer između njih (vidi *Hokkanen v. Finland*, presuda od 23. rujna 1994., Serija A no. 299, p. 22, § 58; i *Sylvester*, gore citirana § 58).

53. U predmetima u kojima se radi o provođenju ovrhe odluka iz područja obiteljskog prava, Sud je u više navrata utvrdio da je odlučno to da li su domaće vlasti poduzele sve neophodne korake da, u onoj mjeri u kojoj se to razumno može tražiti u posebnim okolnostima svakog predmeta, olakšaju njihovu provedbu (vidi *Hokkanen*, gore citirana, str. 22, § 58; i *Ignaccolo-Zenide*, gore citirana, § 96). Pri ispitivanju da li neprovođenje sudske odluke predstavlja nepoštivanje obiteljskog života podnositelja, Sud mora postaviti poštenu razmjer između interesa svih uključenih osoba i općeg interesa za osiguranjem vladavine prava (vidi *Nuutinen v. Finland*, no. 32842/96, § 129, ECHR 2000–VIII).

54. Naposljetku, Sud ponavlja da se Konvencija mora primjenjivati u skladu s pravilima međunarodnog prava, posebice onima koji se odnose na međunarodnu zaštitu ljudskih prava (vidi *Streletz, Kessler and Krenz v. Germany* [GC], no. 34044/96, 35532/97 i 44801/98, § 90, ECHR 2001-II, i *Al-Adsani v. the United Kingdom* [GC], no. 35763/97, § 55, ECHR 2001-XI). Kada je riječ o pozitivnim obvezama koje članak 8. Konvencije nameće državama ugovornicama glede poštivanja sjedinjenja roditelja

sa njihovom djecom, one se moraju tumačiti u svjetlu Haške konvencije o građansko pravnim aspektima međunarodne otmice djece od 25. listopada 1980. (vidi *Ignaccolo-Zenide*, gore citirana, § 95).

55. Sud bilježi da je u ovom predmetu otac, u smislu članka 3. Haške konvencije “protuzakonito” odveo sina podnositeljice od nje, što su kao činjenicu potvrdili njemački sudovi 2001. godine. Nakon sudskog i ovršnog postupka u Hrvatskoj, nadležni sud utvrdio je dana 2. veljače 2005. da je N.D.K. vraćen podnositeljici i shodno tome obustavio ovršni postupak.

56. Sud nadalje primjećuje da je, prema tvrdnjama podnositeljice, odvjetnik koji ju je zastupao na ročištu 2. veljače 2005. lažno naveo da joj je dijete vraćeno. Podnositeljica tvrdi da joj do danas nije *de facto* dijete vraćeno.

57. Sud prima na znanje ove činjenice. Međutim, smatra da država ne može biti odgovorna za ponašanje podnositeljčinog odvjetnika kojeg je sama izabrala i za posljedice koje su iz toga proistekle. Činjenica da odvjetnik podnositeljice možda nije izrazio njezinu pravu volju ne može se pripisati Općinskom sudu u Poreču. Štoviše, podnositeljica je mogla podnijeti žalbu protiv odluke suda od 2. veljače 2005., ili pak pokrenuti novi postupak, što nikada nije učinila.

58. Sukladno tome, Sud je pozvan ispitati da li su domaće vlasti poduzele sve mjere koje su se razumno mogle od njih tražiti radi olakšanja ovrhe naloga domaćeg suda u razdoblju prije 2. veljače 2005.

59. U tom smislu, Sud primjećuje da je hrvatskim vlastima, nakon što su u svibnju 2001. primile zahtjev od nadležnog njemačkog tijela, trebalo pet mjeseci da dana 21. listopada 2001. pokrenu postupak za povrat N.D.K. Nakon toga, Županijski sud u Puli nije pet mjeseci donio odluku o žalbi protiv prvostupanjske odluke, bez da je u tom razdoblju poduzimao ikakve procesne aktivnosti. U ponovljenom postupku Općinski sud u Poreču održao je dana 6. svibnja 2003. jedino ročište u sedam mjeseci. (vidi § 15), te donio odluku dana 12. svibnja 2003. Vlada nije pružila uvjerljiva objašnjenja za niti jedno od ovih razdoblja neaktivnosti.

60. Glede ovršnog postupka, Sud bilježi da je tijekom razdoblja od godinu i pol dana policija pokušala u tri navrata provesti sudsku odluku, premda članak 11. Haške konvencije u takvim slučajevima izričito nameće obvezu nadležnim tijelima na žurno postupanje. Uzevši u obzir ponašanje Ž.P., prema mišljenju Suda, policija nije pokazala dužnu revnost kako bi ga locirala (vidi stavke 19-20), već je umjesto toga pokazala popustljivost kada mu je dopustila da u dva navrata pobjegne.

61. Nadalje, Sud podsjeća da, premda mjere prisile nisu poželjne u ovom osjetljivom području, uporaba sankcija ne smije biti isključena u slučaju protuzakonitog

postupanja roditelja s kojim dijete živi (vidi *Ignaccolo-Zenide*, gore citirana, § 106). Međutim, jedina sankcija koju su vlasti koristile protiv Ž.P. u ovom predmetu bilo je određivanje novčanih kazni te potom kazne zatvora tek 24. svibnja 2004., od čega izgleda niti jedna kazna nije provedena.

62. Sud ponavlja da u ovakvim predmetima prikladnost mjera poduzetih od strane vlasti treba biti prosuđivana u odnosu na brzinu njihove provedbe; one zahtijevaju žurno postupanje jer protek vremena i promjena okolnosti mogu imati nepopravljive posljedice na odnose između djece i roditelja koji ne žive s njima (vidi *Ignaccolo-Zenide*, gore citirana, § 102).

63. U tom svjetlu, Sud dolazi do zaključka da su hrvatske vlasti propustile poduzeti prikladne i učinkovite mjere radi vraćanja podnositeljici njezinog sina, kako to nalažu pozitivne obveze koje proizlaze iz članka 8. Konvencije.

Posljedično, došlo je do povrede te odredbe.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVAK 1. KONVENCIJE

64. Podnositeljica također prigovara da je dužina postupka u ovom predmetu prekoračila razumni rok što predstavlja povredu članka 6. stavak 1. Konvencije, koji u svojem mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud ... u razumnom roku ispita njegov slučaj.”

65. Vlada se protivila ovoj tvrdnji.

A. Dopuštenost

66. Sud bilježi kako je ovaj prigovor povezan sa prigovorom koji je već ispitan, te stoga iz istih razloga treba biti proglašen dopuštenim.

B. Osnovanost

67. Imajući u vidu svoje utvrđenje glede članka 8. (vidi stavke 61. i iznad), te činjenicu da je nerazumna dužina sudskog i naknadnog ovršnog postupka bila u suštini tog prigovora, Sud smatra da u ovom predmetu nije potrebno ispitivati da li je došlo do povrede članka 6. stavak 1. (vidi *Sylvester*, gore citirana, § 77).

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

68. Članak 41. Konvencije predviđa:

“Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

69. Podnositeljica je tražila iznos od 60,000 eura (EUR) na ime nematerijalne štete.

70. Vlada se nije očitovala o tom pitanju.

71. Sud smatra da je podnositeljica nedvojbeno pretrpjela duševne boli kao posljedicu dugog razdoblja neprovođenja naloga za povratom. Imajući u vidu iznose dodijeljene u sličnim predmetima (vidi na primjer, *Ignaccolo-Zenide*, gore citirana, § 117; *H.N. v. Poland*, no. 77710/01, § 101, 13. rujna 2005.) te procjenjujući na osnovi pravičnosti, kako je to predviđeno člankom 41., Sud dodijeljuje podnositeljici 10,000 EUR na ime nematerijalne štete, uvećanih za sve poreze koji će biti obračunati.

B. Troškovi i izdaci

72. Podnositeljica je također tražila iznos od 12,870.52 EUR za troškove i izdatke koje je imala pred domaćim tijelima te iznos od 13,861.64 EUR za troškove pred Sudom.

73. Vlada je navela da su se glede svih troškova i izdataka u domaćem postupku stranke sporazumjele o njihovom namirenju na ročištu 2. veljače 2005. Glede podnositeljičinog zahtjeva za naknadom troškova i izdataka pred Sudom, Vlada smatra da oni trebaju biti nadoknađeni samo ako su bili nužni.

74. U skladu sa praksom Suda, podnositelj je ovlašten na naknadu troškova i izdataka samo ako je dokazano da su oni doista nastali i da su bili nužni, te da je njihova visina razumna (vidi primjerice *Iatridis v. Greece* (pravična naknada) [GC], no. 31107/96, § 54, ECHR 2000–XI). Sud primjećuje da su u ovom predmetu troškovi domaćeg postupka doista namireni sporazumom stranaka na ročištu održanom 2. veljače 2005. Stoga odbija podnositeljičin zahtjev za naknadu troškova i izdataka domaćeg postupka.

75. Glede troškova i izdataka pred Sudom, Sud smatra da je iznos zatražen od podnositeljice prekomjeran. Imajući u vidu sve podatke koji su u njegovom posjedu te gore navedena mjerila, Sud smatra da je razumno dodijeliti podnositeljici iznos od

8,000 EUR za troškove i izdatke u postupku pred Sudom plus sve poreze koji će se zaračunati na taj iznos.

C. Zatezna kamata

76. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *proglašava* zahtjev dopuštenim;
2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 8. Konvencije;
3. *presuđuje* da nije potrebno ispitati prigovor na temelju članka 6. stavak 1. Konvencije;
4. *presuđuje*
  - (a) da tužena država treba podноситeljici zahtjeva, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavak 2. Konvencije, isplatiti slijedeće iznose koje treba preračunati u hrvatske kune prema važećem tečaju na dan namirenja:
    - (i) 10,000 EUR (deset tisuća eura) na ime nematerijalne štete;
    - (ii) 8,000 EUR (osam tisuća eura) na ime troškova i izdataka; i
    - (iii) sve poreze koje bude potrebno zaračunati na naprijed navedene iznose;
  - (b) da se nakon proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja, na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;
5. *odbija* ostatak zahtjeva podnosioca zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 15. prosinca 2005., u skladu s pravilom 77. stavci 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren Nielsen
tajnik

Christos Rozakis
predsjednik

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA
DRUGO ODELJENJE

Predmet DAMNJANOVIĆ protiv SRBIJE

(Predstavka br. 5222/07)

PRESUDA

STRAZBUR
18. novembar 2008. godine

---

¹ Presuda je konačna od 18. 02. 2009, *prim. ur.*

U predmetu Damnjanović protiv Srbije,

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odeljenje), na zasedanju Veća u sastavu:

Francoise Tulkens, *predsednik*,
Ireneu Cabral Barreto,
Vladimiro Zagrebelsky,
Danute Jočiene,
Dragoljub Popović,
András Sajó,
Isil Karakas, *sudije*
i Sally Dolle, *sekretar Odeljenja*,

posle većanja na zatvorenoj sednici održanoj 21. oktobra 2008. godine,
izriče sledeću presudu, koja je usvojena na taj dan:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 5222/07) protiv Srbije koju je Sudu podnela po članu 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu zvana "Konvencija") državljanka Srbije, gđa Vesna Damnjanović (u daljem tekstu zvana "podnositeljka predstavke"), dana 22. januara 2007. godine.
2. Podnositeljku predstavke je zastupao g. S. Mitić, advokat iz Pirota. Vladu Srbije (u daljem tekstu zvana "Vlada") zastupao je njen zastupnik, g. S. Carić.
3. Predsednik Veća je predstavi dao prioritet u skladu sa Pravilom 41 Poslovnika Suda.
4. Podnositeljka predstavke se žalila na neizvršenje privremene mere za starateljstvom nad decom, kao i zbog kasnijeg propusta tužene države da izvrši pravosnažnu presudu radi starateljstva nad decom.
5. Sud je 9. januara 2008. godine odlučio da predstavka bude dostavljena Vladi. Prema odredbama člana 29 stav 3 Konvencije, takođe, je odlučeno da se osnovanost predstavke razmatra zajedno sa njenom dopuštenošću.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

6. Podnositeljka predstavke je rođena 1967. godine i živi u Obrenovcu.

A. Uvod

7. Podnositeljka predstavke se 1994. godine udala za D. S. (tuženi). Njihove kćerke A i B (deca) rođene su 1996. godine, odnosno 1998. godine.

8. U aprilu 2003. godine podnositeljka predstavke se odselila, zajedno sa decom, u kuću njenih roditelja u Obrenovcu.

9. Podnositeljka predstavke je 7. aprila 2003. godine podnela tužbu Opštinskom sudu u Pirotu radi razvoda braka, starateljstva nad decom i izdržavanja dece. Podnositeljka predstavke je, takođe, tražila privremeno starateljstvo nad decom do završetka parničnog postupka.

10. Tuženi je 14. avgusta 2003. godine vratio decu u Piroto.

B. Prava podnositeljke predstavke na privremeno starateljstvo nad decom

11. Opštinski sud je 5. septembra 2003. godine usvojio privremenu meru starateljstva koju je tražila podnositeljka predstavke.

12. Okružni sud u Pirotu je ukinuo ovu odluku 26. decembra 2006. godine.

13. Opštinski sud je ponovo 13. jula 2004. godine usvojio traženu privremenu meru i istom izričito naložio tuženom da decu preda podnositeljki predstavke do završetka parničnog postupka.

14. Opštinski sud je 4. avgusta 2004. godine naložio izvršenje ove odluke.

15. Okružni sud je 15. septembra 2004. godine potvrdio odluku Opštinskog suda od 13. jula 2004. godine.

16. U međuvremenu, 30. avgusta 2004. godine, sudski izvršitelj, nekoliko policajaca, predstavnik Centra za socijalni rad i podnositeljka predstavke su došli u kuću tuženog, tražeći predaju dece. Tuženi je, međutim, očigledno odbio da ispuni ovaj zahtev, pa je vezan. Deca, koja su tom prilikom predata podnositeljki predstavke, počela su da plaču i uhvatila se za tuženog.

17. Opštinski sud je 5. novembra 2004. godine prekinuo izvršni postupak pošto su se deca suprostavila povratku kod podnositeljke predstavke, a sama podnositeljka nije mogla da "ih uzme silom".

18. Opštinski sud je 22. novembra 2004. godine ukinuo ovu odluku.
19. Podnositeljka predstavke je 14. aprila 2005. godine zatražila da se izvršenje privremene mere starateljstva, koja je doneta 13. jula 2004. godine, zaista sprovede.
20. Opštinski sud je istog dana doneo odluku da se tuženom daju tri dana da dobrovoljno ispoštuje ovu meru i dodao da će, ako to ne uradi, morati da plati novčanu kaznu u iznosu od 150.000 dinara, što je u to vreme bilo oko 1.740 evra.
21. Opštinski sud je 28. juna 2005. godine u drugom veću ukinuo određenu novčanu kaznu, ali je potvrdio ostali deo odluke.
22. Opštinski sud je 5. oktobra 2005. godine opet doneo odluku da tuženi mora da ispoštuje privremenu meru starateljstva u roku od tri dana, i primetio da će kazna, ako do nje dođe, tada iznositi 5.000 dinara, što je u tom trenutku bilo oko 58 evra.
23. Tuženi je 11. novembra 2005. godine došao u Opštinski sud sa decom i advokatom, a da o tome nije unapred obavestio ni podnositeljku predstavke ni sam sud. U takvim okolnostima sud nije mogao da pozove podnositeljku predstavke, a njen advokat je već bio angažovan nekim drugim neodložnim poslom. Deca su izjavila da žele da ostanu sa tuženim, pa je Centar za socijalni rad, u svom delu, odbio da u tome učestvuje bez prisustva podnositeljke predstavke.
24. Opštinski sud je 18. januara 2006. godine izmenio svoju odluku od 5. oktobra 2005. godine i opozvao novčanu kaznu “zato što je tuženi pokazao nameru da bez protivljenja ispoštuje privremenu meru starateljstva”.
25. Opštinski sud je 7. februara 2006. godine odložio unapred zakazanu predaju dece pošto tuženi, iako uredno pozvan, nije lično došao.
26. Privremena mera starateljstva od 13. jula 2004. godine izgubila je značaj 2. marta 2006. godine, kada je presuda parničnog suda postala pravosnažna (vidi stavove 30 i 31 u daljem tekstu).

C. Parnični postupak (razvod, starateljstvo i izdržavanje dece)

27. Opštinski sud je 23. decembra 2004. godine razveo brak podnositeljke predstavke, dodelio joj isključivo starateljstvo nad decom i odredio prava tuženog na održavanje ličnih odnosa.
28. Okružni sud je 3. marta 2005. godine delimično ukinuo ovu presudu i naložio ponovno suđenje.
29. Pokazalo se da je posle toga Opštinski sud održao devet ročišta i od Centra za socijalni rad dobio stručno mišljenje, koje potvrđuje da podnositeljki predstavke treba

dodeliti starateljstvo nad decom.

30. Opštinski sud je 26. oktobra 2005. godine ponovo presudio u korist podnositeljke predstavke. Njoj je dosudio starateljstvo i izdržavanje dece, dok je tuženi dobio široko pravo održavanja ličnih odnosa, pa mu je naloženo da preda decu "u roku od 15 dana od datuma kada ova presuda postane pravosnažna".

31. Okružni sud je 2. marta 2006. godine potvrdio presudu Opštinskog suda po žalbi.

D. Izvršenje parnične presude

32. Opštinski sud je 11. aprila 2006. godine naložio izvršenje gore navedene pravosnažne presude. Tuženi je posebno obavezan da će platiti novčanu kaznu ako decu ne preda u roku od tri dana od prijema ovog rešenja.

33. Tuženi je 12. maja 2006. godine zatražio da se izvršenje odloži s obzirom na činjenicu da školska godina još nije bila završena.

34. Okružni sud je 5. juna 2006. godine potvrdio rešenje o izvršenju od 11. aprila 2006. godine.

35. Opštinski sud je 29. juna 2006. godine odbio zahtev tuženog od 12. maja 2006. godine, ali mu je dao rok od još tri dana da preda decu.

36. Podnositeljka predstavke je 17. jula 2006. godine poslala još jedan zahtev Opštinskom sudu, tražeći da se izvršenje pravosnažne presude u pitanju zaista sprovede.

37. Opštinski sud je 24. jula 2006. godine naložio tuženom da plati novčanu kaznu u iznosu od 150.000 dinara.

38. Okružni sud je 13. novembra 2006. godine ukinuo ovu odluku i vratio predmet nižoj sudskoj instanci na ponovno razmatranje.

39. Opštinski sud je 27. novembra 2006. godine održao ročište. Tom prilikom tuženi je izjavio da je spreman da poštuje pravosnažnu presudu o starateljstvu nad decom koja je doneta u korist podnositeljke, ali je ukazao da sama deca ne žele da sa njom žive. Podnositeljka predstavke je zatim predložila da se predaja dece odmah izvrši i primetila da je Centar za socijalni rad za to najbolje mesto. Tuženi je, međutim, odbio da decu dovede u Centar za socijalni rad, ali je očigledno prihvatio da se to obavi kod njegove kuće. Podnositeljka predstavke je, kao odgovor na to, urgirala kod suda da novčano kazni tuženog kako bi ga primorao da preda decu u skladu sa postupkom predviđenim zakonom. Sud je konačno prihvatio ovaj predlog i naložio tuženom da plati novčanu kaznu u iznosu od 150.000 dinara.

40. Okružni sud je ovu odluku potvrdio 4. juna 2007. godine.
41. Opštinski sud je odložio ročište zakazano za 28. septembar 2007. godine zato što tuženi nije bio uredno pozvan.
42. Opštinski sud je 18. oktobra 2007. godine odložio još jedno ročište. On je istakao da tuženi, iako uredno pozvan, nije došao i da, s obzirom na nekooperativan stav tuženog, Centar za socijalni rad nije mogao da dà mišljenje o tome kako tačno treba obaviti predaju dece.
43. Podnositeljka predstavke i njena deca su se sastala u Centru za socijalni rad 5. novembra 2007. godine, 9. novembra 2007. godine, 13. novembra 2007. godine, odnosno 19. novembra 2007. godine. Ovi susreti su bili veoma uspešni, a deca su “prihvatila podnositeljku predstavke iako sa njom nisu dugo imala kontakt.” Centar za socijalni rad je i pored toga primetio da deca još nisu u potpunosti spremna za predaju i preporučio da ovaj postupak bude postepen.
44. Dalje je odlučeno da će deca sa podnositeljkom predstavke provesti vikend od 23. novembra 2007. godine, ali se to očigledno nije nikada ostvarilo zbog nespremnosti tuženog da sarađuje.
45. Opštinski sud je izgleda 4. decembra 2007. godine doneo odluku protiv ranije zakazane predaje dece silom. Umesto toga je zatražio dodatnu pomoć Centra za socijalni rad.
46. Opštinski sud je 4. februara 2008. godine zakazao predaju dece silom za 21. februar 2008. godine.
47. Deca su lično saslušana u Opštinskom sudu 21. februara 2008. godine. Oba deteta su izjavila da bi želela da održavaju kontakt sa podnositeljkom predstavke, ali da više vole da nastave da žive sa tuženim.
48. Opštinski sud je istog dana odlučio da prekine postupak oduzimanja dece dok jedna od stranaka ne zatraži njegovo obnavljanje. On je to učinio na osnovu sporazuma postignutog između stranaka i naložio da se podnositeljki predstavke dozvoli da se sastaje sa decom. Sud je dalje primetio, između ostalog, da je podnositeljka predstavke već mogla preuzeti starateljstvo nad decom, ali je očigledno odustala od toga zbog njihove očekivane reakcije.
49. Podnositeljka predstavke se sa decom sastala 29. februara 2008. godine, 3. marta 2008. godine i 10. marta 2008. godine.
50. Podnositeljka predstavke, odnosno tuženi, su 21. marta 2008. godine i 3. aprila 2008. godine zatražili obnavljanje izvršnog postupka.

51. Opštinski sud je 2. aprila 2008. godine zakazao predaju dece silom za 17. aprila 2008. godine.

52. Predstavnik Centra za socijalni rad je 17. aprila 2008. godine izjavio u Opštinskom sudu da decu treba predati podnositeljki predstavke, jer su imali dovoljno prilike da sa njom ponovo uspostave kontakt. Sama deca su izjavila da bi želela da ostanu kod tuženog i da nastave da se viđaju sa podnositeljkom predstavke. Sudija je zatim iz sudnice udaljio tuženog i advokate stranaka, kako bi olakšao neformalni razgovor između dece i podnositeljke predstavke u prisustvu predstavnika Centra za socijalni rad. Otprilike posle jednog časa ročište je nastavljeno. Jedno dete je izjavilo da želi da ostane kod tuženog, a drugo "da ne zna šta da kaže". Podnositeljka predstavke je stoga predložila da se fizička predaja ne obavi odmah i da se zakažu njena dalja viđanja sa decom. Sudija je onda odlučio da decu treba fizički predati podnositeljki predstavke. Međutim, zbog protivljenja dece i ponovljenog zahteva podnositeljke predstavke da se prvo održe dodatni pripremni susreti, sudija je na kraju zakazao nekoliko takvih susreta i prekinuo postupak izvršenja.

53. Deca su se susrela sa podnositeljkom predstavke 26. aprila 2008. godine i 4. maja 2008. godine, ali su očigledno i posle toga nastavila da žive sa tuženim.

D. Krivični postupak protiv tuženog

54. Vojni sud u Beogradu je 8. marta 2004. godine našao da je tuženi, oficir vojske, kriv za otmicu dece i osudio ga na kaznu zatvora od šest meseci, uslovno na godinu dana. Vrhovni vojni sud je 26. juna 2004. godine potvrdio ovu presudu po žalbi.

55. Opštinsko javno tužilaštvo u Pirotu je 26. decembra 2007. godine zatražilo preduzimanje pojedinih istražnih radnji zbog toga što tuženi ne poštuje pravosnažnu presudu o starateljstvu nad decom od 26. oktobra 2005. godine.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

A. Zakon o braku i porodičnim odnosima, objavljen u Službenom listu Socijalističke Republike Srbije – Sl. list br. 22/80 i 11/88, kao I Službenom glasniku Republike Srbije – Sl. glasnik br. 22/93, 25/93, 35/94, 46/95 i 29/01).

56. Članovima 390 i 391 stav 1 predviđeno je, između ostalog, da sudovi moraju rešavati sve postupke za izvršenje starateljstva nad decom po hitnom postupku.

57. Ovaj zakon je stavljen van snage u julu 2005. godine.

B. Zakon o izvršnom postupku, objavljen u Službenom listu Savezne Republike Jugoslavije – Sl. list SRJ br. 28/00, 73/00 i 71/01)

58. Članom 209, koji posebno naglašava najbolje interese deteta, navodi se da treba da postoji početni rok od tri dana da se dobrovoljno ispuni nalog za starateljstvom nad detetom. Posle tog roka, međutim, primenjiće se novčane kazne i, na kraju, ako je neophodno, dete će se oduzeti silom, u saradnji sa Centrom za socijalni rad.

C. Zakon o izvršnom postupku iz 2004. godine, objavljen u Službenom glasniku RS br. 125/04.

59. Član 224 odgovara u suštini odredbama člana 209 Zakona o izvršnom postupku iz 2000. godine.

60. Zakon o izvršnom postupku iz 2004. godine stupio je na snagu u februaru 2005. godine, čime je Zakon o izvršnom postupku iz 2000. godine stavljen van snage. U skladu sa članom 304 ovog zakona, međutim, svi izvršni postupci koji su počeli pre 23. februara 2005. godine moraju se završiti prema Zakonu o izvršnom postupku iz 2000. godine.

PRAVO

NAVODNA POVREDA ČLANOVA 6 I 8 KONVENCIJE

61. Na osnovu člana 6 Konvencije i člana 5 Protokola br. 7, podnositeljka predstavke se žalila da je, zbog neizvršenja pravosnažne presude radi starateljstva nad decom od 26. oktobra 2005. godine, kao i zbog ranijeg propusta tužene države da izvrši privremenu meru za starateljstvo nad decom od 13. jula 2004. godine, bila sprečena da ostvaruje svoja roditeljska prava u skladu sa relevantnim domaćim zakonodavstvom.

62. Sud smatra da prvu pritužbu treba razmatrati i u smislu člana 6 stav 1 i u smislu člana 8 Konvencije (vidi, *uz neophodne izmene, Tomić protiv Srbije*, br. 25959/06, stav 105, 26. juni 2007. godine), dok drugu treba razmatrati samo prema članu 8 (vidi *V. A. M. protiv Srbije*, br. 39177/05, stav 115, 13. mart 2007. godine).

63. Relevantne odredbe navedenih članova glase kako sledi:

Član 6 stav 1

“...Svako, tokom odlučivanja o njegovim (ili njenim) građanskim pravima i obavezama ... ima pravo na pravičnu ... raspravu u razumnom roku ... pred nepristrasnim sudom ...”

Član 8

“1. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, ...

2. Javne vlasti neće se mešati u vršenje ovog prava sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu... radi zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih.”

A. Dopuštenost

64. Sud primećuje da predstavka nije očigledno neosnovana u smislu člana 35stav 3 Konvencije. On dalje primećuje da nije nedopustiva ni po jednom drugom osnovu. Zbog toga se mora proglasiti dopuštenom.

B. Osnovanost

1. U vezi sa neizvršenjem pravosnažne presude za starateljstvo nad decom razmatranim prema članu 6 stav 1 Konvencije

(a) Argumenti koje su strane iznele

65. Vlada je na prvom mestu primetila da predmetni postupak podrazumeva složena i osetljiva pitanja. Drugo, domaći organi su učinili sve da izvrše pravosnažnu presudu o starateljstvu nad decom u pitanju, istovremeno nastojeći da zaštite najbolje interese dece podnositeljke predstavke. Treće, podnositeljka predstavke je bila neodlučna u zahtevu za predaju dece silom, u situacijama kada je takva predaja moguća, i umesto toga bila je sklona da dà prednost postepenom postupku ponovnog spajanja, određivanjem novčanih kazni i uz pomoć Centra za socijalni rad. Najzad, između dece, sa kojom se redovno sastajala, i podnositeljke predstavke postojala je “dobra emotivna veza”.

Podnositeljka predstavke je ponovo potvrdila svoje pritužbe.

(b) Relevantna načela

67. Sud podseća na njegovu ustanovljenu sudsku praksu u smislu da član 6, između ostalog, štiti sprovođenje pravosnažnih, obavezujućih sudskih odluka koje, u zemljama koje prihvataju vladavinu prava, ne mogu ostati neizvršene na štetu jedne stranke. Shodno tome, izvršenje sudske presude se ne može sprečiti, poništiti niti se sa njim može neopravdano kasniti (vidi, među drugim autoritetima, *Horsnby protiv Grčke*, presuda od 19. maja 1997. godine, *Izveštaji o presudama i odlukama 1997 – II*, str. 510-11, stav 40, *Burdov protiv Rusije*, br. 59498/00, stav 34, ECHR 2002-III i *Jasiūnienė protiv Litvanije*, br. 41510/98, stav 27, 6. mart 2003. godine).

68. Sud dalje primećuje da je, bez obzira da li se presuda izvršava protiv privatnog ili državnog aktera, na državi da preduzme sve neophodne mere da se pravosnažna sudska presuda izvrši kao i da time obezbedi delotvorno učešće celog aparata, a ako to ne učini neće se ispuniti zahtevi sadržani u članu 6 stav 1 (vidi, uz odgovarajuće izmene, u kontekstu starateljstva nad detetom, *Pini i drugi protiv Rumunije*, br. 78028/01 i 78030/01, stavovi 174 – 189, ECHR 2004-V).

(c) Ocena Suda u vezi sa predmetnim slučajem

69. Sud prvenstveno primećuje da je sporni postupak izvršenja trajao otprilike dve godine (vidi stavove 32 i 52 u gornjem tekstu). Drugo, i sama deca su bila voljna da provode vreme sa podnositeljkom predstavke, ali su jasno stavila do znanja da žele da nastave da žive sa tuženim (vidi stav 47 u gornjem tekstu). Treće, sam tuženi je najvećim delom bio nekooperativan (vidi stavove 42 i 44 u gornjem tekstu). Četvrto, Centar za socijalni rad, i sam državni organ, igrao je konstruktivnu ulogu u postupku (vidi stavove 43, 45 i 52 u gornjem tekstu). Peto, domaći sudovi su dosuđivali novčane kazne u dva navrata, u pokušaju da obezbede da tuženi poštuje odluke (vidi stavove 37 –39 u gornjem tekstu). Najzad, a kao najvažnije, Opštinski sud je 17. aprila 2008. godine naložio fizičku predaju dece podnositeljki predstavke, ali podnositeljka predstavke na kraju, iako se marljivo trudila tokom celog postupka, nije mogla da fizički preuzme decu u odsustvu njihovog izričitog pristanka u tom smislu (vidi stav 52 u gornjem tekstu).

70. S obzirom na gore navedeno, iako saoseća sa tvrdnjom podnositeljke predstavke, Sud ne može a da ne zaključi da je država preduzela neophodne mere da se pravosnažna presuda doneta u njenu korist izvrši (vidi stav 68 u gornjem tekstu). Prema tome, nije došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

2. U vezi sa neizvršenjem privremene mere za starateljstvo nad decom i pravosnažne presude za starateljstvom nad decom, razmatranog prema članu 8 Konvencije

(a) Argumenti koje su strane iznele

71. Vlada je iznela da nije došlo do povrede člana 8. U vezi sa pravosnažnom presudom za starateljstvo nad decom, Vlada se oslonila na argumente već iznete u stavu 65 u gornjem tekstu, dok je, u vezi sa privremenom merom za starateljstvom nad decom, zadovoljna što su domaći sudovi učinili sve što su mogli da se ova odluka izvrši. Podnositeljka predstavke, međutim, nije bila dovoljno aktivna, pošto 30. avgusta 2004. godine nije preuzela decu, već se umesto toga odlučila za postepen

postupak spajanja sa decom uz pomoć Centra za socijalni rad. U svakom slučaju, deca nisu želela da žive sa podnositeljkom predstavke.

72. Podnositeljka predstavke je ponovo potvrdila svoje pritužbe. Ona je dalje primetila da su deca sistematski plašena i da im tuženi nije dozvoljavao lične kontakte sa njom. Zbog toga su bile potrebne određene pripremljene radnje pre nego što se mogao ponovo uspostaviti bilo kakav značajan kontakt.

(b) Relevantna načela

73. Sud primećuje da uzajamno uživanje međusobnog kontakta roditelja i deteta predstavlja suštinski element "porodičog života" u smislu člana 8 Konvencije (vidi, između ostalih pravnih autoriteta, *Monory protiv Rumunije i Mađarske*, br. 71099/01, stav 70, 5. april 2005. godine).

74. Dalje, iako je primarni cilj člana 8 da zaštiti pojedinca od proizvoljnog postupanja javnih organa, postoje, osim toga, i pozitivne obaveze prisutne u delotvornom "poštovanju" porodičnog života. U oba konteksta, mora se voditi računa da se postigne pravična ravnoteža između suprotnih interesa pojedinca i društva u celini. U oba konteksta, država uživa određeni prostor za slobodnu procenu (videti *Keegan protiv Irske*, presuda od 26. maja 1994. godine, serija A br. 290, str. 19 stav 49).

75. U vezi sa obavezom države da sprovodi pozitivne mere, Sud smatra da član 8 sadrži pravo roditelja da se preduzmu mere za njihovo ponovno spajanje sa decom i obavezu nacionalnih organa da takva spajanja olakšaju (vidi, među mnogim autoritetima, *Iganaccolo-Zenide protiv Rumunije*, br. 31679/96, stav 94, ECHR 2000-I; *Nuutinen protiv Finske*, br. 32842/96 stav 127, ECHR 2000- VIII; *Iglesias Gil i A. U. I. protiv Španije*, br. 56673/00, stav 49, ECHR 2003-V).

76. Ono što je odlučujuće je da li su nacionalni organi preduzeli sve neophodne mere kako bi olakšali izvršenje, kako 201 se može opravdano očekivati u posebnim okolnostima svakog slučaja (vidi, *uz odgovarajuće izmene, Hokkanen protiv Finske*, citiran u gornjem tekstu, stav 58; *Iganaccolo-Zenide*, citiran u gornjem tekstu, stav 96; *Nuutinen protiv Finske*, citiran u gornjem tekstu, stav 128; *Sylvester protiv Austrije*, br. 36812/97 i 40104/98, stav 59, 24. april 2003. godine).

77. U ovom kontekstu, podobnost neke mere se ceni brzinom njenog sprovođenja, pošto protek vremena može da ima nepopravljive posledice za odnose između deteta i roditelja koji sa njim ne živi (vidi *Iganaccolo-Zenide*, citiran u gornjem tekstu, stav 102).

78. Konačno, Sud je smatrao da se, iako mere prinude protiv dece nisu poželjne u ovoj osetljivoj oblasti, upotreba kazni ne sme se isključivati u slučaju nezakonitog

ponašanja roditelja sa kojim deca žive (vidi *Iganaccolo-Zenide*, citiran u gornjem tekstu, stav 106).

(c) Ocena Suda

79. Sud primećuje da je nesporno da veza između podnositeljke predstavke i njene dece spada u okvir “porodičnog života” u smislu člana 8 Konvencije.

(i) U vezi sa neizvršenjem privremene mere za starateljstvo nad decom

80. Sud na prvom mestu primećuje da privremena mera za starateljstvom nad decom nije bila izvršena od 4. avgusta 2004. godine, kada je izvršenje naloženo, do 2. marta 2006. godine, kada je stavljeno van snage zbog donošenja pravosnažne presude o starateljstvu nad decom (vidi stavove 1, 14 i 26 u gornjem tekstu). Drugo, domaći sudovi su pribegavali novčanom kažnjavanju tuženog u pokušaju da obezbede njegovo poštovanje donetih odluka (vidi stavove 20 – 22 u gornjem tekstu). Najzad, a kao najvažnije, tuženi je privremeno vezan, a deca su predata podnositeljki predstavke, ali podnositeljka predstavke nije mogla da ih fizički preuzme pošto su deca počela da plaču i odbila da napuste tuženog (vidi stavove 16, 17 i 69 u gornjem tekstu).

81. S obzirom na gore izneto, Sud nalazi da je država preduzela neophodne mere da se predmetna privremena mera za starateljstvo nad decom izvrši. Prema tome, nije došlo do povrede člana 8 Konvencije.

(ii) U vezi sa neizvršenjem pravosnažne presude za starateljstvom nad decom

82. S obzirom na odluku prema članu 6 stav 1 i iz istih razloga (vidi stavove 69 i 70 u gornjem tekstu), a u svetlu sudske prakse citirane u gornjem tekstu (vidi stav 76), Sud nalazi da nije došlo ni do povrede člana 8 Konvencije po ovom osnovu.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Proglašava predstavku dopuštenom,*
2. *Utvrđuje da nije bilo povrede člana 6 stav 1 Konvencije,*
3. *Utvrđuje da nije bilo povrede člana 8 Konvencije.*

Sastavljeno na engleskom i dostavljeno u pisanoj formi 18. novembra 2008. godine, prema Pravilu 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

Sally Dolle
Sekretar

Francoise Tulkens
Predsednik

VI Primeri odluka o poravnanju i okončanju postupka na osnovu jednostrane deklaracije vlade o prihvatanju odgovornosti za povredu prava

Brđanin protiv Srbije, 2009.

Goran Živković protiv Srbije, 2008.

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

DRUGO ODELJENJE

ODLUKA

Predstavka br. 5699/07

Svetislav BRĐANIN i Aleksandar BRĐANIN protiv SRBIJE

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odeljenje), 16. decembra 2008. godine na zasedanju Veća u sastavu:

Francoise Tulkens, *predsednik*,
Ireneu Cabral Barreto,
Vladimiro Zagrebelsky,
Danute Jočiene,
Dragoljub Popović,
Andras Sajo,
Işıl Karakaş, *sudije*
i Sally Dolle, *sekretar Odeljenja*,

U vezi s gornjom predstavkom koja je podneta 24. januara 2007. godine,

U vezi s zvaničnim deklaracijama kojima se prihvata prijateljsko poravnanje u ovom predmetu,

Posle većanja, donosi sledeću odluku:

ČINJENICE

Podnosioci predstavke, g. Svetislav Brđanin (prvi podnosilac predstavke) i g. Aleksandar Brđanin (drugi podnosilac predstavke), su državljani Srbije rođeni 1958. godine, odnosno 1989. godine i žive u Kragujevcu. Pred Sudom ih je predstavljao g. S. Kovačević, advokat iz istog grada. Vladu Srbije (“Vlada”) predstavljao je njen zastupnik g. S. Carić.

Činjenice ovog predmeta, kako su ih stranke dostavile, mogu se sumirati na sledeći način. Prvi podnosilac predstavke i T. B., otac drugog podnosioca predstavke, su 28. maja 1985. godine podneli tužbu Opštinskom sudu u Kraljevu protiv svojih rođaka, tražeći utvrđivanje zaostavštine njihovog pokojnog dede. Pošto je predmet vraćen na nižu instancu, a T. B. preminuo, u aprilu 2002. godine Opštinski sud je zvanično priznao drugog podnosioca predstavke kao tužioca u parnici.

Opštinski sud je 10. aprila 2006. godine doneo delimičnu presudu u korist podnosioca predstavke, ali je Okružni sud u Kraljevu 31. oktobra 2006. godine ukinuo ovu odluku po žalbi i naložio ponovno suđenje.

Opštinski sud je 14. septembra 2007. godine prekinuo postupak koji je u toku do okončanja drugog predmeta.

PRITUŽBE

Prema članu 6 stav 1 Konvencije i članu 1 Protokola br. 1 podnosioci predstavke su se žalili na dužinu gore navedenog parničnog postupka.

PRAVO

Sud je 15. jula 2008. godine primio sledeću deklaraciju koju je potpisao zastupnik Vlade:

“Izjavljujem da Vlada Srbije nudi da isplati iznos od 5.600 evra ex gratia g. Svetislavu Brđaninu i g. Aleksandru Brđaninu zajedno radi obezbeđenja prijateljskog poravnanja u gore navedenom predmetu koji je u toku pred Evropskim sudom za ljudska prava.

Ovaj iznos, koji pokriva svu nematerijalnu štetu, pretrpljenu zbog kašnjenja u domaćem postupku kao i troškove nastale pred ovim Sudom, pretvoriće se u domaću valutu po kursu koji važi na dan isplate bez poreza koji se može platiti. Ovaj iznos će se isplatiti u roku od tri meseca od datuma obaveštenja o donošenju odluke Suda prema članu 37 stav 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima. U slučaju da se ovaj iznos ne isplati u roku od navedena tri meseca, Vlada se obavezuje da će na njega isplatiti običnu kamatu, od isteka tog roka do isplate, po stopi koja je jednaka najnižoj kamatnoj stopi Evropske centrale banke uz dodatak od tri procentna poena. Ovo plaćanje će predstavljati konačno rešenje ovog predmeta koji je u toku pred Evropskim sudom za ljudska prava. Potraživanja podnosioca predstavke pred domaćim sudom, sudovi Srbije će posebno razmatrati i na njih ova deklaracija ne utiče.”

Sud je 11. avgusta 2008. godine primio deklaraciju koju je potpisao advokat podnosioca predstavke:

“Poznato mi je da je Vlada Srbije spremna da isplati ex gratia iznos od 5.600 evra g. Svetislavu Brđaninu i g. Aleksandru Brđaninu radi obezbeđenja prijateljskog poravnanja u gore navedenom predmetu koji je u toku pred Evropskim sudom za ljudska prava... Prihvatam predlog i odričem se svih daljih potraživanja protiv Srbije u vezi s činjenicama koje su dovele do predstavke. Izjavljujem da ovo predstavlja konačno rešenje ... predmeta [podnosioca predstavke]... koji je u toku pred Evropskim sudom za ljudska prava. Potraživanja podnosioca predstavke pred domaćim sudom, koja još nisu rešena, sudovi Srbije će posebno razmatrati i na njih ova deklaracija ne utiče.”

Sud je konstatovao prijateljsko poravnanje postignuto između stranaka. Zadovoljan je što se poravnanje zasniva na poštovanju ljudskih prava kako je definisano Konvencijom i Protokolima uz nju (član 37 stav 1 *in fine* Konvencije). Na osnovu gore navedenog, opravdano je da se ovaj predmet skine s liste Suda.

Iz tih razloga, Sud jednoglasno

Odlučuje da predstavku skine sa spiska svojih predmeta.

Sally Dolle
Sekretar

Francoise Tulkens
Predsednik

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA
DRUGO ODELJENJE

ODLUKA

Predstavka br. *17234/04*

GORAN ŽIVKOVIĆ protiv SRBIJE

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odeljenje), 4. novembra 2008. godine na zasedanju Veća u sastavu:

Francoise Tulkens, *predsednik*,
Ireneu Cabral Barreto,
Vladimiro Zagrebelsky,
Danute Jočiene,
Dragoljub Popović,
Andras Sajo,
Nona Tsotsoria, *sudije*
i Sally Dolle, *sekretar Odeljenja*,

U vezi s gornjom predstavkom koja je podneta 29. aprila 2004. godine,

U vezi sa izjavom koju je Vlada tužene države dostavila 1. jula 2008. kojom traži da Sud izbriše ovu predstavku sa spiska predmeta i odgovorom podnosioca predstavke na istu,

Posle većanja, donosi sledeću odluku:

ČINJENICE

Podnosilac predstavke, g. Goran Živković, je državljanin Srbije rođen 1960. godine i živi u Beogradu. Pred Sudom ga je predstavljao g. M. Bogosavljević, advokat iz Velike Plane. Vladu Srbije ("Vlada") predstavljao je njen zastupnik g. S. Carić.

Činjenice ovog predmeta, kako su ih stranke dostavile, mogu se sumirati na sledeći način.

1. Prvi postupak

K. M., baka podnosioca predstavke je 26. decembra 1996. godine podnela parničnu tužbu Drugom opštinskom sudu u Beogradu protiv Z.M. i N.N., radi raskida ugovora o doživotnom izdržavanju i poništenja ugovora o kupoprodaji. Predmet je 1999. godine prosleđen Opštinskom sudu u Žabarima. Posle smrti K.M. 29. oktobra 1999. godine, taj sud je zvanično priznao da je podnosilac predstavke tužilac u sopstveno ime.

Opštinski sud u Žabarima je održao nekoliko ročišta od 2000. godine do 2002. godine.

Sva ročišta zakazana za 18. novembar 2005. godine, 30. januar 2006. godine, 6. septembar 2006. godine, 27. novembar 2006. godine, 21. maj 2006. godine i 31. maj 2006. godine su, međutim, odložena, a ročišta zakazana za 17. februar 2005. godine i 22. februar 2007. godine su propisno održana. Poslednje ročište je izgleda bilo zakazano za septembar 2007. godine.

2. Drugi postupak

K. M. je 20. marta 1997. godine podnela tužbu Drugom opštinskom sudu u Beogradu, radi naknade izgubljene kirije i pristupa određenom stanu.

Neodređenog dana predmet je prosleđen Opštinskom sudu u Svilajncu.

Pošto je predmet vraćen na nižu instancu pre 3. marta 2004. godine, Opštinski sud u Svilajncu je odlučio 22. juna 2004. godine da obustavi postupak dok se ne reši prvi postupak, za koji se ispostavilo da se odnosi na predmet u ovom slučaju.

PRITUŽBE

Podnosilac predstavke se žalio zbog prekomerne dužine gore navedenog postupka, kao i na njegovu sveopštu pravičnost i nepristrasnost.

PRAVO

A. Pritužbe na dužinu postupka i odsustvo delotvornog domaćeg pravnog leka

Dopisom od 1. jula 2008. godine, Vlada je obavestila Sud da predložila jednostranu deklaraciju radi rešenja pitanja koja su pokrenuta predstavkom. Ona je dalje zatražila od Suda da izbriše predstavku u skladu sa članom 37 Konvencije.

Deklaracijom, potpisanom od strane Vladinog agenta predviđeno je sledeće:

“Izjavljujem da je Vlada Republike Srbije spremna da prihvati da je došlo do povrede prava podnosioca predstavke prema članu 6 stav 1 Konvencije i nudi da podnosiocu predstavke g. Goranu Živkoviću isplati iznos od 4.500 evra ex gratia u vezi s predstavkom koja je kod Evropskog suda za ljudska prava zavedena pod brojem 17234/04.

Ovaj iznos, koji pokriva materijalnu i nematerijalnu štetu kao i troškove, platiće se u dinarskoj protiv vrednosti bez poreza koji se može platiti i na račun ... [koji navede] ... podnosilac predstavke. Ovaj iznos će se isplatiti u roku od tri meseca od datuma donošenja presude Suda. Ovo plaćanje će predstavljati konačno rešenje ovog predmeta.

Vlada izražava žaljenje što je došlo do radnji koje su dovele do podnošenja ove predstavke.”

U dopisu koji je Sud primio 8. septembra 2008. godine podnosilac predstavke je izneo mišljenje da brisanje predmeta ne bi bilo opravdano.

Sud podseća da se članom 37 Konvencije predviđa da on može, u bilo kojoj fazi postupka, odlučiti da skine predstavku sa svog spiska predmeta. Članom 37 stav 1 (v) je posebno omogućeno Sudu da izbriše predmet sa svog spiska ako utvrdi da “više nije opravdano da se nastavi sa razmatranjem predstavke”, a u prošlosti je to činio na osnovu određenih jednostranih deklaracija Vlada tuženih država, čak i kada su podnosioci predstavke ostali kod svojih predstavi. U tom smislu, Sud će pažljivo razmotriti deklaraciju koju je Vlada sačinila u konkretnom predmetu u svetlu načela koja proizlaze iz njegove sudske prakse (vidi *Tahsin Acar protiv Turske* [VV], br. 26307/95, stavovi 75 - 77, ECHR 2003 - VI). Sud primećuje da je u izvesnom broju slučajeva utvrdio prirodu i visinu obaveza za državu ugovornicu prema članovima 6 i 13 Konvencije u vezi sa pravom na suđenje u razumnom roku (vidi, među mnogim drugim slučajevima, *Cocchiarella protiv Italije* [VV] br. 64886/01, ECHR 2006, *Kudla protiv Poljske* [VV], br. 30210/96, ECHR 2000-IX, *Ilić protiv Srbije*, br. 30132/04, 9. oktobar 2007. godine). U slučajevima gde je utvrdio povredu ovih članova, Sud je dodelio pravičnu nadoknadu, a njen iznos je zavisio od posebnih okolnosti slučaja.

S obzirom na prirodu ustupaka koji su sadržani u jednostranoj deklaraciji Vlade u predmetnom slučaju, kao i na iznos predložene nadoknade (koji se može smatrati razumnim u poređenju sa onim koje je Sud dodelio u sličnim slučajevima, kada se uzme u obzir činjenica da su samo tri godine i jedanaest meseci predmetnog postupka u nadležnosti Suda *ratione temporis*, pošto je Srbija ratifikovala Konvenciju 3. marta 2004. godine), Sud nalazi da više nije opravdano da se nastavi razmatranje ovog dela predstavke (član 37 stav 1 (v) Konvencije; videti, za relevantna načela, *Tahsin Acar*, citiran u gornjem tekstu; *Haran protiv Turske*, br. 25754/94, presuda od 26. marta 2002. godine).

Sud je, takođe, zadovoljan da poštovanje ljudskih prava koja su definisana Konvencijom i Protokolima uz nju od njega više ne zahteva da nastavi razmatranje ovog dela predstavke (član 37 stav 1 *in fine*). Shodno tome, treba ga skinuti s liste. Pošto izgleda da predmetni postupak još traje, treba primetiti da odluka Suda o njegovom brisanju ne prejudicira osnovanost potraživanja podnosioca predstavke kod domaćeg suda niti, zapravo, ni njegovu mogućnost da dobije nadoknadu za svako dodatno proceduralno zakašnjenje do kog može doći posle datuma ove odluke. Sud, na kraju, podseća da je, u skladu s članom 46 stav 2 Konvencije, Komitet ministara jedino nadležan da nadzire izvršenje pravosnažnih presuda. Ako,

međutim, tužena država ne ispuni svoje obaveze iz jednostrane deklaracije date u ovom slučaju, predstavka bi mogla da bude vraćena na spisak predmeta Suda shodno članu 37 stav 2 Konvencije (videti *Aleksentseva i dvadeset osam drugih podnosilaca predstavke protiv Rusije* (odluka), br. 75025/01, ECHR, 23. mart 2006. godine).

B. Pritužbe u vezi sa pravičnošću i nepristrasnošću predmetnog postupka

S obzirom da je postupak u pitanju još u toku, Sud smatra da su ove pritužbe preuranjene i, kao takve, nedopuštene zbog neisprpljivanja domaćih pravnih sredstava, prema članu 35, stavovi 1 i 4 Konvencije.

Iz tih razloga, Sud jednoglasno

Uzima u obzir uslove iz deklaracije tužene Vlade u vezi s pritužbama koje su iznete prema članu 6 stav 1 (u vezi dužine postupka) i modalitete za obezbeđenje obaveza o kojima je u njoj reč,

Odlučuje da predstavku skine sa spiska svojih predmeta u onoj meri u kojoj se ona odnosi na gore navedenu pritužbu u skladu s članom 37 stav 1 (v) Konvencije,

Proglašava ostali deo predstavke nedopuštenim.

Sally Dolle
Sekretar

Francoise Tulkens
Predsednik

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

342.231.14:347.9] (497.11+497.16+497.4/.7)

PRAVO na suđenje u razumnom roku : zbirka
izabranih presuda Evropskog suda za ljudska prava
u slučajevima protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske,
Makedonije, Slovenije i Srbije / uredila Tea
Gorjanc-Prelević. – Sarajevo : Centar za ljudska
prava Univerziteta, 2009. – 485 str. ; 25 cm

ISBN 978-9958-541-01-8

1. Gorjanc-Prelević, Tea

COBISS.BH-ID 17274886
